DICKENS

„DOMBEY SI FIUL"

★

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

CLASICII LITERATURII
UNIVERSALE

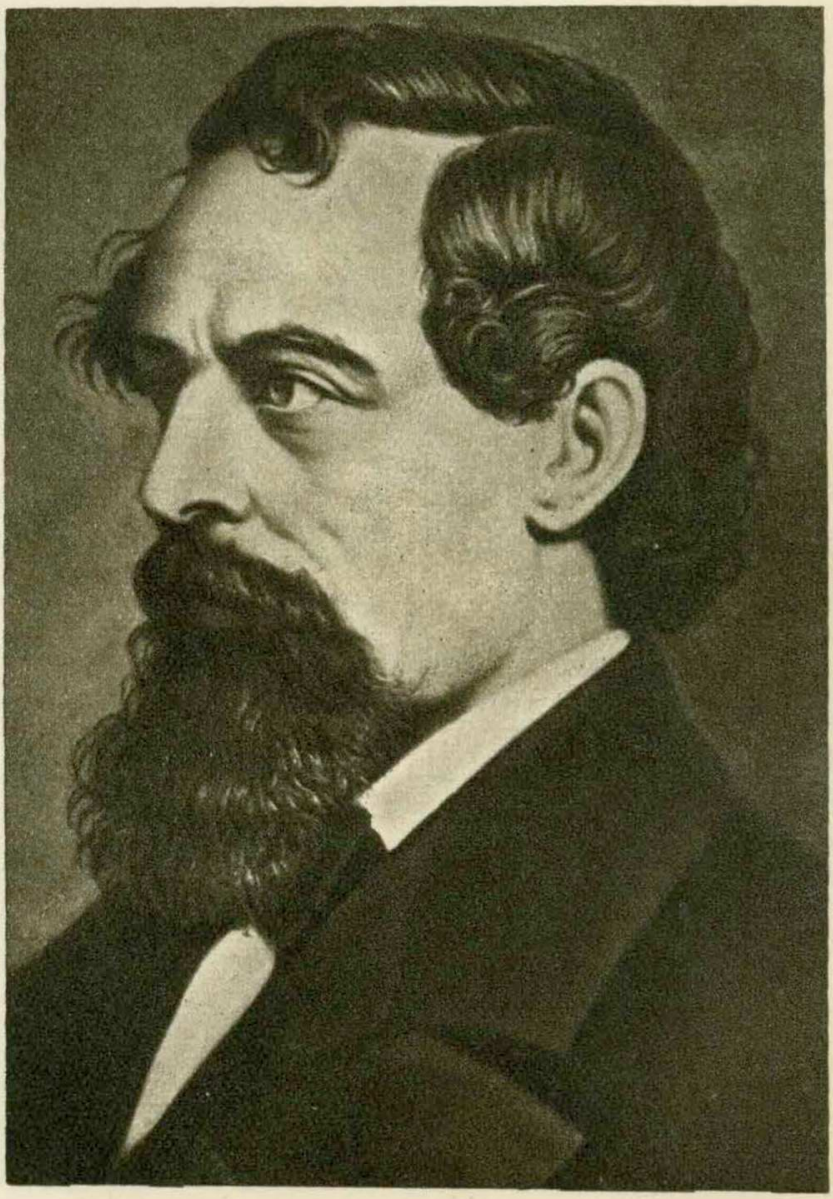

Charles Dreher

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

CHARLES DICKENS

AFACERILE FIRMEI „DOMBEY ŞI FIUL"

EN GROS, EN-DETAIL ŞI EXPORT

★

In romîneşte de
ALICE VOINESCU şi ALEXANDRU NASTA

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

PREFAŢA

Îndrăznesc să cred că facultatea (sau obiceiul) de a observa, îndeaproape şi cu luare-aminte, caracterele oamenilor este rară. Şi nici măcar în cadrul experienţei mele n-am putut constata că facultatea (sau obiceiul) de a observa îndeaproape şi cu luare-aminte, fie numai feţele oamenilor, ar fi întrucîtva o însuşire generală. Cele două mai răspîndite greşeli de judecată, şi pe care le presupun rezultînd din lipsa de mai sus, sînt următoarele: una este confuzia dintre sfială şi aroganţă — o greşeală într-adevăr foarte răspîndită — şi cealaltă este neînţelegerea faptului că o natură îndărătnică are de luptat tot timpul cu sine însăşi.

Domnul Dombey nu suferă vreo vădită schimbare interioară, nici în această carte, nici în viaţă. In el sălăşluieşte tot timpul simţămîntul de a fi nedrept dar, cu cît luptă mai mult ca să-l înfrîneze, cu atît mai mult domnul Dombey devine mai nedrept. O ruşine lăuntrică sau împrejurări dinafară ar fi putut, după o săptămînă sau numai după o zi, să pună capăt acestei lupte; totuşi lupta a dăinuit ani de zile şi nu a putut lua sfîrşit decît după ce, timp îndelungat, biruinţa a stat în cumpănă.

Au trecut ani de cînd m-am despărţit de domnul Dombey. Nu m-am grăbit să ofer publicului aceste observaţii critice despre el, dar astăzi le public cu destul curaj.

Am început această carte pe malul lacului Geneva şi am continuat-o, timp de cîteva luni, în Franţa. Legătura dintre scrisul meu şi locul unde scriu este, în chip ciudat atît de puternică în unitatea mea, încît pînă în ziua de azi, deşi văd în închipuire fiecare treaptă din casa micului aspirant de marină şi aş putea să întăresc prin jurămînt tot ce am spus despre fiecare stană a bisericii în care a fost cununată Florence, sau despre fiecare pătuc de băiat din institutul doctorului Blimber, totuşi mi-l închipui pe căpitanul Cuttle, deşi în adevăr nelămurit, despărţit de doamna MacStinger prin munţii Elveţiei. Tot astfel, cînd printr-o întîmplare oarecare, îmi amintesc de ceea ce mereu spuneau valurile, amintirea mea rătăceşte o noapte întreagă de iarnă pe străzile Parisului, aşa cum rătăceam eu, fără odihnă şi cu inima strînsă, în noaptea cînd m-am despărţit pentru totdeauna de micul meu prieten.

CAPITOLUL I

Dombey şi fiul

Dombey şedea în colţul odăii întunecate, în fotoliul cel mare de lîngă pat, iar Fiul, călduros înfăşurat, era culcat într-un coşuleţ, aşezat cu grijă pe o canapea scundă, chiar în faţa căminului, aproape de foc, ca şi cum ar fi fost un pesmet ce trebuia numaidecît rumenit, cît timp mai era încă foarte proaspăt.

Dombey avea vreo patruzeci şi opt de ani, Fiul, vreo patruzeci şi opt de minute. Dombey era cam chel, cam roşu şi, deşi bărbat frumos şi bine făcut, avea o înfăţişare prea aspră şi prea îngîmfată ca să poată fi atrăgător. Fiul era foarte chel şi foarte roşu şi, cu toate că era un copil fără îndoială frumos, totuşi în ansamblu era oarecum chircit şi pistruiat. Pe fruntea lui Dombey, Timpul şi sora sa, Grija, crestaseră cîteva semne, ca pe un copac menit să fie doborît la timpul său — gemenii aceştia, Timpul şi Grija, păşind fără remuşcare prin pădurea omenească şi crestînd copacii. In schimb, faţa Fiului era brăzdată de mii de cutişoare care se încrucişau şi pe care acelaşi Timp înşelător îşi

va îngădui plăcerea de a le netezi şi de a le îndepărta cu latul coasei lui, pregătind suprafaţa pentru operaţiunile sale mai adînci.

Dombey, fericit de evenimentul mult aşteptat, zăngănea într-una lanţul de la ceas, un lanţ greu de aur, atîrnat de vesta hainei lui albastre, îngrijite, pe care nasturii străluceau fosforescent în razele slabe ale focului. Fiul, cu pumnii lui mici încleştaţi şi ridicaţi, părea în felul lui neputincios că se împotriveşte vieţii, pentru că a dat peste el în chip atît de neaşteptat.

— Firma, doamnă Dombey — zise Dombey — va fi din nou, nu numai cu numele, dar şi de fapt, Dombey şi Fiul, Dom-bey şi Fiul!

Cuvintele avură asupra lui o înrîurire atît de îmblînzitoare, încît îl făcură să adauge un cuvînt duios lîngă numele doamnei Dombey (deşi nu fără oarecare şovăire, fiind un bărbat puţin obişnuit cu un asemenea fel de a vorbi), aşa că spuse:

— Doamnă Dombey, draga... draga mea.

Pe faţa doamnei bolnave, uşor surprinsă, trecu o roşeaţă fugară, cînd îşi ridică privirile către el.

— Firește, va fi botezat Paul, dra... doamnă Dombey.

Ea răspunse slab: „Firește", sau mai bine zis, exprimă aceasta printr-o mişcare a buzelor şi apoi închise din nou ochii.

— E numele tatălui său, doamnă Dombey, şi al bunicului său! Mult aş fi dorit ca bunicul lui să fie astăzi în viaţă! Şi iarăşi spuse: „Dom-bey şi Fiul" cu acelaşi ton ca mai înainte.

Cele trei cuvinte purtau în ele unicul gînd al vieţii domnului Dombey. Pămîntul a fost făcut pentru Dombey şi Fiul, ca pe el să-şi desfăşoare ei comerţul, iar soarele şi luna au fost create ca să le dea lor lumină. Rîurile şi mările au fost făcute pentru a purta corăbiile lor, curcubeele lor le făgăduiau vreme frumoasă, vînturile băteau pentru sau împotriva întreprinderilor lor, stelele şi planetele se roteau în orbite pentru a păstra nevătămat un sistem al cărui centru erau ei.

Prescurtări obişnuite căpătau înţelesuri noi în ochii lui şi se refereau numai la el: A. D. nu avea nici o legătură cu *Anno Domini*, ci însemna: Anno Dombey şi Fiul.

De-a lungul vieţii şi morţii, el se ridicase, după cum şi tatăl lui se ridicase înaintea lui, de la Fiu la Dombey şi, de aproape douăzeci de ani el fusese singurul reprezentant al firmei. Din aceşti ani, fusese căsătorit zece; căsătorit cu o femeie care, după cum spuneau unii, nu-i dăruise inima ei istovită, mulţumindu-se doar să-şi lege sufletul zdrobit de suferinţele prezentului, pe care le răbda supusă şi smerită. Astfel de vorbe deşarte nu prea ajungeau la urechile domnului Dombey, deşi îl priveau de aproape şi, de altfel, e probabil că dacă ar fi ajuns, nimeni pe lume nu le-ar fi crezut mai puţin decît el. Dombey şi Fiul avuseseră adesea de-a face cu piei, dar niciodată cu inimi. Ei lăsau aceste mărfuri fanteziste pe seama băieţilor şi a fetelor, a pensioanelor şi a cărţilor. Domnul Dombey trebuie să fi judecat cam aşa: că o căsătorie cu el *trebuie,* prin firea lucrurilor, să constituie o favoare şi o cinste pentru orice femeie cu bun-simţ; că nădejdea de a da naştere unui nou asociat într-o astfel de firmă nu poate să nu stîrnească o ambiţie mîndră şi răscolitoare în pieptul celei mai puţin ambiţioase femei; că doamna Dombey, prin acel contract social de căsătorie, ajunsese în mod aproape necesar să împărtăşească situaţia de confort şi de bogăţie, chiar independent de perpetuarea firmei familiei şi că trebuie să fi văzut limpede, cu ochii bine deschişi, aceste avantaje; că doamna Dombey fusese zilnic şi practic conştientă de poziţia sa în societate; că doamna Dombey şezuse întotdeauna în capul mesei şi că îi făcuse onorurile casei într-un chip deosebit de distins şi foarte cuviincios; că doamna Dombey a fost, negreşit, fericită şi că nu ar fi putut să fie altfel.

In tot cazul, cu o singură rezervă. Da. Asta trebuia s-o recunoască. Cu una singură, dar aceea singură fiind, fără îndoială, foarte însemnată: fuseseră căsă-

toriți zece ani și, pînă în momentul de față, cînd domnul Dombey, tot zăngănind într-una lanțul lui greu de aur de la ceas, ședea în fotoliul cel mare de lîngă pat, nu avuseseră urmași.

La drept vorbind, nici unul care să fie demn de a fi amintit. Li se născuse o fetiță acum vreo șase ani și copila, care tocmai se strecurase în odaie, nebăgată în seamă, se ghemuia acum sfioasă într-un colț, de unde putea zări fața mamei. Dar ce însemna o fată pentru Dombey și Fiul? În capitalul pe care îl reprezenta numele și demnitatea casei, un astfel de copil era doar o monedă fără preț, care nu putea fi investită în ceva — un băiat nereușit — nimic mai mult.

Oricum, paharul mulțumirii domnului Dombey era atît de plin în clipa aceasta, încît simți că ar putea să irosească una sau două picături din conținutul lui, chiar numai pentru a stropi praful din calea fetiței sale. De aceea, spuse:

— Florence, poți să te duci, dacă vrei să te uiți la drăgălașul tău frățior; îți dau voie. Dar nu te atinge de el!

Copila privi pătrunzător la haina albastră și la cravata albă, scrobită, care, împreună cu o pereche de ghete scîrțîitoare și un ceas ticăind foarte tare alcătuiau pentru ea ideea de tată, dar ochii i se întoarseră de îndată către fața mamei și nici nu se mișcă, nici nu răspunse.

În clipa următoare, mama deschise ochii și văzu copila; aceasta alergă către dînsa și, stînd în vîrful picioarelor pentru a-și ascunde mai bine fața în îmbrățișarea mamei, se lipi de ea cu o dragoste deznădăjduită, cu totul neobișnuită pentru anii ei.

— Doamne ferește! zise domnul Dombey, sculîndu-se mînios. Ce purtare nepotrivită și nesocotită! E poate mai bine să-l rog pe doctorul Peps să aibă bunătatea să vină iarăși sus. Mă duc eu jos. Mă duc jos. Cred că nu mai e nevoie să te rog — adăugă el, oprindu-se o clipă lîngă canapeaua din fața focului — să ai o grijă deosebită de acest tînăr domn, doamnă...

— Blockitt, domnule! sugeră dădaca, o femeiuşcă de o gingăşie ofilită, cu un surîs nerod, neîndrăznind să-şi prezinte numele ca un fapt, ci numai ca o uşoară sugestie.

— De acest tînăr domn, doamnă Blockitt.

— Nu, domnule, fără îndoială. Mi-aduc aminte de cînd s-a născut domnişoara Florence...

— Da, da, da, zise domnul Dombey, aplecîndu-se deasupra pătucului şi, în acelaşi timp, încruntîndu-şi uşor sprîncenele. Toate astea erau bune pentru domnişoara Florence, dar de astă dată-i altceva. Acest tînăr domn are de împlinit un destin. Un destin, tinere! Pe cînd apostrofa astfel copilul, îi ridică una din mînuţe la buze şi o sărută; apoi, părînd că se teme ca nu cumva această faptă să constituie un compromis pentru demnitatea sa, se îndepărtă cu destulă stîngăcie.

Doctorul Parker Peps, unul din medicii Curţii, un bărbat cu mare renume pentru asistenţa medicală pe care o dădea cînd sporeau membrii familiilor de seamă, se plimba în sus şi în jos prin salon, cu mîinile la spate, spre nespusa admiraţie a medicului casei, care de şase săptămîni încoace exagera, pe la toţi pacienţii, prietenii şi cunoscuţii săi, importanţa cazului la care se aştepta să fie chemat, la orice oră din zi sau din noapte, împreună cu doctorul Peps.

— Ei, domnule — zise doctorul Parker Peps cu o voce plină, adîncă şi sonoră, înăbuşită pentru această împrejurare, cum fusese înfăşurat şi ciocănaşul de la uşa de intrare — găseşti că scumpa doamnă este întrucîtva înviorată de vizita dumitale?

— Oarecum stimulată? întrebă cu voce slabă medicul casei, înclinîndu-se în acelaşi timp în faţa doctorului, ca şi cînd ar fi spus: „Iertaţi-mă că îndrăznesc şi eu un cuvînt, deoarece aici e vorba de o clientă preţioasă".

Domnul Dombey rămase foarte încurcat de această întrebare. Se gîndise atît de puţin la pacientă, încît nu fu în stare să răspundă nimic. Spuse numai că ar

fi foarte mulţumit dacă doctorul Parker Peps ar vrea să se urce din nou sus.

— Bine! Nu trebuie să vă ascundem, domnule — zise doctorul Parker Peps — că este o lipsă de putere la înălţimea sa doamna ducesă — cer iertare, confund numele, vreau să spun la amabila dumneavoastră doamnă — că este un oarecare grad de sfîrşeală şi o lipsă de elasticitate care ar fi mai bine să...

— Lipsească, întrerupse medicul casei, cu o altă înclinare a capului.

— Chiar aşa — zise doctorul Parker Peps — pe care am prefera-o să lipsească. S-ar părea că sistemul doamnei Cankaby — iertaţi-mă, vreau să spun al doamnei Dombey; confund numele cazurilor...

— Atît de numeroase — murmură medicul casei — nici nu ar fi de aşteptat altcum; ar fi şi de mirare dacă ar fi altfel, cu clientela din West-End a doctorului Parker Peps!

— Mulţumesc — zise doctorul — aşa e. S-ar părea, după cum am mai spus, că sistemul pacientei noastre a suferit un şoc, în urma căruia nu putem spera să-şi revină decît printr-un mare şi puternic...

— Şi viguros... murmură medicul familiei.

— Aşa e — consimţi doctorul — şi un viguros efort. Domnul Pilkins, aci prezent, care prin situaţia sa de sfătuitor medical în această familie — nimeni nu e mai indicat să ocupe această situaţie, firește...

— Oh! murmură medicul casei. Laudă din partea domnului Hubert Stanley!

— Foarte amabil din partea dumitale — răspunse doctorul Parker Peps — să vorbeşti astfel. Domnul Pilkins care, datorită rolului său, cunoaşte cel mai bine constituţia pacientei în condiţii normale (cunoştinţă care ne este de mare preţ pentru a ne face o opinie în această împrejurare, este de părere, împreună cu mine, că trebuie să apelăm la Natură, în acest caz, pentru a obţine un efort viguros; şi că dacă interesanta noastră prietenă, contesa Dombey — cer iertare — doamna Dombey, nu ar fi...

— In stare, zise medicul familiei.

— De a face acel efort cu folos — adăugă doctorul Parker Peps — atunci s-ar putea produce o criză pe care amîndoi, sincer, am deplînge-o.

Spunînd acestea, îşi lăsară pentru cîteva clipe ochii în jos. Apoi, la un gest — ca de pantomimă — al doctorului Parker Peps, plecară sus, medicul casei deschizînd uşa camerei pentru a lăsa să treacă pe distinsul profesionist şi urmîndu-l cu cea mai plecată politeţe.

A crede despre domnul Dombey că nu a fost mişcat, în felul lui, de această ştire ar însemna a-i face o nedreptate. Nu era un om despre care s-ar fi putut spune, pe drept, că ar fi fost vreodată speriat sau zguduit de ceva ; dar avea fără îndoială în sinea lui simţămîntul că, dacă soţia i s-ar îmbolnăvi şi s-ar prăpădi, el ar fi foarte întristat ; i s-ar părea că ar fi pierit ceva din argintăria şi din mobilele lui, sau din alte bunuri casnice, care îşi aveau preţul lor şi pe care nu le-ar putea pierde fără o sinceră părere de rău. Totuşi, nici vorbă, ar fi o părere de rău rece, negustorească, stăpînită, ca a unui om bine crescut.

Meditaţiile asupra acestei probleme fură curînd întrerupte, mai întîi de foşnetul unei rochii pe scări şi apoi de o izbucnire bruscă în odaie a unei doamne, mai curînd trecută de vîrsta mijlocie, totuşi foarte tinereşte îmbrăcată, mai ales în ce priveşte mijlocul foarte subţire, strîns în corset. Doamna, alergînd spre el cu un fel de încordare pe faţă ca şi în toată fiinţa ei, vrînd să exprime o emoţie stăpînită, îşi zvîrli braţele după gîtul lui şi spuse cu o voce înăbuşită :

— Dragul meu Paul ! E un adevărat Dombey !

— Bine, bine ! — răspunse fratele ei, căci domnul Dombey era fratele ei — cred şi eu că seamănă cu familia. Nu te agita, Luiza.

— E într-adevăr foarte nesocotit din parte-mi — spuse Luiza, aşezîndu-se şi scoţîndu-şi batista — dar e aşa de... aşa de leit Dombey ! N-am văzut niciodată în viaţa mea aşa ceva.

— Da' ce e cu Fanny? întrebă domnul Dombey. Cum se simte Fanny?

— Dragul meu Paul — răspunse Luiza — nu e absolut nimic. Pe cuvîntul meu, nu e absolut nimic! Firește, e o sleire a puterilor, dar nimic asemănător cu ce am pățit eu însumi, atît cu George cît și cu Frederick. E nevoie să facă o sforțare. Asta-i totul. Dacă biata Fanny ar fi o Dombey! Dar îndrăznesc să afirm că ea va face sforțarea; nu mă îndoiesc că o va face. Știind că e de datoria ei să o facă, desigur că o va face. Dragă Paul, e o slăbiciune și o prostie din parte-mi, știu, să mă clatin și să tremur astfel din cap pînă-n picioare, dar mă simt așa de ciudat, încît trebuie să-ți cer un pahar cu vin și o bucățică din prăjitura aceea. Mi se părea că am să cad prin fereastra scării, cînd coboram de la scumpa noastră Fanny și de la bucățica aceea drăgălașă de omuleț! Aceste cuvinte din urmă fură iscate brusc de amintirea vie a copilașului. Ele fură urmate de o ușoară bătaie în ușă.

— Doamnă Chick — se auzi de afară o voce blîndă de femeie — cum te mai simți, scumpa mea prietenă?

— Dragă Paul — spuse Luiza cu glas scoborît, ridicîndu-se de pe scaun — e domnișoara Tox. Ființa cea mai bună pe lume! Niciodată n-aș fi putut ajunge aici fără dînsa! Domnișoară Tox, fratele meu, domnul Dombey. Paul, dragul meu, intima mea prietenă, domnișoara Tox.

Doamna prezentată în chip atît de deosebit era o făptură lungă și uscățivă, cu un aer atît de veștejit, încît părea că dintru început nu fușese plămădită din ceea ce negusorii de pînzeturi numesc „culori fixe" care încetul cu încetul s-ar fi spălăcit. Dar, cu toate acestea, ar fi putut să fie socotită ca adevăratul model al politeței și al bunăvoinței în general. Din pricina unui îndelung obicei de a asculta cu sfințenie la orișice s-ar fi spus de față cu ea și de a privi la vorbitori ca și cînd ar fi fost hotărîtă să înregistreze în suflet icoana chipurilor lor și de a nu se mai despărți de ele decît o dată cu viața, capul ei se aplecase de-a binelea

într-o parte. Mîinile ei luaseră un obicei nervos de a se tot ridica singure, din proprie inițiativă, ca într-o admirație involuntară. Ochii ei erau supuși unei afecțiuni asemănătoare. Avea vocea cea mai blîndă ce a fost auzită vreodată și nasul ei grozav de coroiat avea o mică cocoașă drept la mijloc, în cheia de boltă a podului de unde tindea în jos către față, ca și cum ar fi luat o vajnică hotărîre de a nu se mai întoarce în sus niciodată către nimic!

Îmbrăcămintea domnișoarei Tox, cu toate că era elegantă și de bună calitate, părea oarecum bățoasă și meschină. Avea obiceiul să poarte pe bonetele și pălăriile ei ciudate floricele de buruieni. Uneori puteau fi văzute ierburi străniii în părul ei și oricare curios ar fi putut băga de seamă că la toate gulerele, crețurile, plastroanele, manșetele și orice alte articole de țesătură fină — de fapt la orișice ar fi purtat, avînd două capete destinate a fi împreunate — cele două capete nu era niciodată în bună înțelegere între ele și nu puteau fi împreunate fără greutate. Lucrurile de blană pentru îmbrăcămintea ei de iarnă, precum gulere, vulpi și manșoane, toate erau cu părul zbîrlit și fără luciu. Avea o predilecție să poarte săculețe cu încuietori care se deschideau pocnind ca niște mici pistoale, iar cînd era în mare ținută, purta în jurul gîtului un medalion, înfățișînd un ochi ca de pește, fără urmă de viață în el și care nu sugera nimic. Aceasta ca și alte amănunte asemănătoare au făcut să se răspîndească părerea că domnișoara Tox ar fi o doamnă, cum s-ar spune, de o independență materială limitată, însă de care se slujea cît putea mai bine. Poate că pasul ei mărunt a întărit această părere și a sugerat cum că la ea faptul de a înjumătăți pasul normal își avea obîrșia în obiceiul de a scoate cît mai mult folos din orișice.

— Sînt sigură — spuse domnișoara Tox, făcînd o adîncă reverență — că a avea onoarea de a fi prezentată domnului Dombey este o distincție, pe care eu am căutat-o de mult, dar la care mă așteptam foarte puțin

în clipa de față. Dragă doamnă Chick, pot să-ți spun Luiza ?

Doamna Chick luă mîinile domnișoarei Tox în ale sale, așeză piciorul paharului de vin peste ele, înghiți o lacrimă și spuse cu o voce slabă :

— Dumnezeu să te binecuvinteze.

— Deci, draga mea Luiza — spuse domnișoara Tox — dulcea mea prietenă, cum te simți acum ?

— Mai bine, răspunse doamna Chick. Bea puțin vin. Ai fost aproape tot atît de îngrijorată ca și mine și ai fără îndoială nevoie de puțin vin.

Domnul Dombey își îndeplini datoria de gazdă.

— Paul dragă, domnișoara Tox — urmă doamna Chick, reținîndu-i încă mîna — știind cît de înfrigurată așteptam evenimentul de astăzi, a lucrat un mic dar pentru Fanny și i-am făgăduit c-o să-l prezint. Nu este decît o periniță de ace pentru masa de toaletă, Paul, dar îți spun, și îți voi spune, și trebuie să-ți spun că domnișoara Tox a potrivit atît de drăguț simțămîntul ei cu acest eveniment ! Pentru mine „Bine ai venit, micule Dombey" este o adevărată poezie !

— Asta e urarea ? întrebă fratele ei.

— Asta-i urarea, răspunse Luiza.

— Dar fii dreaptă, dragă Luiza — zise domnișoara Tox, pe un ton de blajină și serioasă rugăminte — și amintește-ți că numai — ah, ce greu îmi vine să mă exprim — numai nesiguranța cu privire la rezultat putea să mă facă să-mi iau atîta libertate ! „Bun venit domnișorului Dombey" ar fi fost mult mai potrivit cu simțămintele mele, după cum sînt sigură că o știți. Dar nesiguranța care înconjoară pe acești îngerași necunoscuți va scuza, sper, ceea ce în alte împrejurări ar trebui să pară o familiaritate nejustificată. Domnișoara Tox pe cînd vorbea se înclină cu grație, în cinstea domnului Dombey, gest pe care acesta îl primi cu o condescendență amabilă. Chiar pînă și acest fel de recunoaștere pentru Dombey și Fiul, cum se vădea în această convorbire, îi era atît de mult pe plac, încît soră-sa,

doamna Chick — cu toate că el părea să o considere ca o fire bună, dar slabă — avea asupra lui poate o mai mare influenţă decît oricine altul.

— Bine — spuse doamna Chick, cu un surîs dulce — după aşa ceva îi iert lui Fanny orişice!

Doamna Chick simţi că-i face bine această declaraţie izvorîtă din spirit creştinesc. Nu doar că ar fi avut ceva deosebit să-i ierte cumnatei sale — într-adevăr chiar nimic, afară doar de faptul că se căsătorise cu fratele ei, faptul însuşi constituind o îndrăzneală — şi că în urmă dăduse naştere unei fete în locul unui băiat. După cum spusese adesea, nu asta era ceea ce aşteptase doamna Chick de la ea şi nu era un răspuns tocmai plăcut la toate atenţiile şi distincţiile de care avusese parte cumnata sa.

Domnul Dombey, fiind chemat urgent din odaie în clipa aceea, cele două doamne rămaseră singure. De îndată domnişoara Tox se exaltă iarăşi.

— Ştiam eu că o să-l admiri pe fratele meu. Ţi-am spus-o eu dinainte, draga mea, exclamă Luiza.

Mîinile şi ochii domnişoarei Tox exprimară cît de mare era această admiraţie.

— Iar cît priveşte averea lui, draga mea!

— Ah! spuse domnişoara Tox cu adîncă simţire.

— Im-mensă!

— Dar înfăţişarea lui, draga mea Luiza, spuse domnişoara Tox. Ţinuta lui! Demnitatea lui! In nici un portret, fie el al orişicui, pe care l-am văzut vreodată, n-am găsit atîtea, astfel de calităţi. Ceva atît de impozant, ştii, aşa de inflexibil, cu pieptul atît de larg, aşa drept! Un duce de York al banului, draga mea, nimic mai puţin! exclamă domnişoara Tox. Asta-i numele pe care i l-aş da.

— Ce-i, dragă Paul? exclamă sora lui, cînd el se întoarse. Eşti grozav de palid! Doar nu s-o fi întîmplat ceva grav?

— Imi pare rău că trebuie să mărturisesc, Luiza, că ei îmi spun că Fanny...

— Ia lasă, dragă Paul — răspunse sora, ridicîndu-se — nu-i crede! Dacă ai cît de puţină încredere în experienţa mea, Paul, poţi să fii sigur că nu e nevoie de nimic altceva decît de o sforţare din partea lui Fanny. Şi această sforţare — continuă ea, scoţîndu-şi boneta şi potrivindu-şi foarte aferată capa şi mănuşile — Fanny trebuie să fie încurajată şi desigur, dacă va fi necesar, îndemnată să o facă. Haide acuma, dragă Paul, vino cu mine sus.

Domnul Dombey care, pe lîngă faptul că era în genere influenţat de sora lui, pentru motivele arătate şi avea într-adevăr încredere în ea ca într-o matroană experimentată şi activă, consimţi şi o urmă îndată în camera bolnavei.

Soţia lui zăcea în pat, aşa cum o lăsase, strîngînd la piept pe mica ei fetiţă. Copila se ţinea lipită de ea cu aceeaşi putere ca înainte şi nu-şi ridică de loc capul, nici nu-şi mişcă obrazul ei plăpînd de la faţa mamei, nici nu se uită la cei care stăteau împrejur, nici nu vorbi, nici nu se mişcă, nici nu vărsă o lacrimă.

— E agitată cînd copilita nu e lîngă ea, îi şopti doctorul domnului Dombey. Am socotit că e mai bine să o lăsăm aici.

Era o tăcere atît de solemnă în jurul patului şi cei doi medici păreau că privesc acea făptură nepăsătoare cu atîta compătimire şi cu atît de puţină nădejde, încît doamna Chick îşi uită pentru o clipă planul. Făcînd însă de îndată apel la curajul ei şi la ceea ce numea prezenţa ei de spirit, se aşeză pe marginea patului şi şopti, cu acel ton slab dar precis, cu care cineva încearcă să deştepte pe un om adormit:

— Fanny, Fanny!

Ca răspuns nu se auzi nici un alt sunet decît ticăitul tare al ceasului domnului Dombey şi al ceasului doctorului Parker Peps, care păreau, în mijlocul tăcerii, că se iau la întrecere.

— Fanny, draga mea — rosti doamna Chick cu o bucurie silită — uite-l pe domnul Dombey care a venit

să te vadă. Nu vrei să-i vorbeşti ? Vor să-ţi dea copilaşul în pat lîngă tine, pe micuţul tău, Fanny, ştii, abia l-ai văzut, dar nu pot să ţi-l dea pînă nu-ţi revii puţin. Nu crezi că ar fi timpul să-ţi revii puţin ? Hai !

Ea plecă urechea spre pat şi ascultă, privind în acelaşi timp de jur împrejur către cei de faţă, şi ridică degetul.

— Hai — repetă ea — ce ai spus, Fanny? Nu te-am auzit.

Nici un cuvînt şi nici un sunet drept răspuns. Ceasul domnului Dombey şi ceasul doctorului Parker Peps păreau că-şi continuă cursa şi mai grăbită.

— Hai, Fanny, hai, draga mea — spuse cumnata, schimbîndu-şi poziţia şi vorbind cu mai puţină încredere, dar cu mai multă seriozitate, parcă în ciuda ei însăşi — o să trebuiască să mă supăr pe tine dacă nu-ţi revii. E nevoie să faci o sforţare, poate o sforţare foarte mare şi dureroasă, pe care văd că nu prea eşti dispusă să o faci, dar ştii, Fanny, trăim într-o lume de sforţări şi nu trebuie să cedăm niciodată, cînd atîtea lucruri depind de noi. Haide ! Încearcă ! Trebuie neapărat să te cert dacă nu o faci !

Cursa, în pauza care urmă, fu şi mai feroce şi mai furioasă. Ceasornicele păreau că se ciocnesc şi calcă unul peste altul.

— Fanny ! spuse Luiza, privind speriată de jur împrejur. Ia uită-te la mine ! Deschide cel puţin ochii ca să-mi arăţi că mă auzi şi mă înţelegi, haide, nu vrei ? O, Doamne ! Ce-i de făcut, domnilor ?

Cei doi medici schimbară între ei o privire pe deasupra patului şi doctorul Peps, aplecîndu-se, şopti ceva în urechea copilei. Neînţelegînd ce vrea de la ea, micuţa îşi întoarse spre el faţa albă ca varul şi ochii ei negri adînci, dar fără a-şi slăbi cîtuşi de puţin încleştarea.

Şoapta fu repetată.

— Mamă, spuse fetiţa.

Vocea slabă a copilei, atît de cunoscută şi de dragă, deşteptă ca o licărire în conştiinţă chiar în clipa cînd

să te vadă. Nu vrei să-i vorbeşti ? Vor să-ţi dea copilaşul în pat lîngă tine, pe micuţul tău, Fanny, ştii, abia l-ai văzut, dar nu pot să ţi-l dea pînă nu-ţi revii puţin. Nu crezi că ar fi timpul să-ţi revii puţin ? Hai !

Ea plecă urechea spre pat şi ascultă, privind în acelaşi timp de jur împrejur către cei de faţă, şi ridică degetul.

— Hai — repetă ea — ce ai spus, Fanny? Nu te-am auzit.

Nici un cuvînt şi nici un sunet drept răspuns. Ceasul domnului Dombey şi ceasul doctorului Parker Peps păreau că-şi continuă cursa şi mai grăbită.

— Hai, Fanny, hai, draga mea — spuse cumnata, schimbîndu-şi poziţia şi vorbind cu mai puţină încredere, dar cu mai multă seriozitate, parcă în ciuda ei însăşi — o să trebuiască să mă supăr pe tine dacă nu-ţi revii. E nevoie să faci o sforţare, poate o sforţare foarte mare şi dureroasă, pe care văd că nu prea eşti dispusă să o faci, dar ştii, Fanny, trăim într-o lume de sforţări şi nu trebuie să cedăm niciodată, cînd atîtea lucruri depind de noi. Haide ! Încearcă ! Trebuie neapărat să te cert dacă nu o faci !

Cursa, în pauza care urmă, fu şi mai feroce şi mai furioasă. Ceasornicele păreau că se ciocnesc şi calcă unul peste altul.

— Fanny ! spuse Luiza, privind speriată de jur împrejur. Ia uită-te la mine ! Deschide cel puţin ochii ca să-mi arăţi că mă auzi şi mă înţelegi, haide, nu vrei ? O, Doamne ! Ce-i de făcut, domnilor ?

Cei doi medici schimbară între ei o privire pe deasupra patului şi doctorul Peps, aplecîndu-se, şopti ceva în urechea copilei. Neînţelegînd ce vrea de la ea, micuţa îşi întoarse spre el faţa albă ca varul şi ochii ei negri adînci, dar fără a-şi slăbi cîtuşi de puţin încleştarea.

Şoapta fu repetată.

— Mamă, spuse fetiţa.

Vocea slabă a copilei, atît de cunoscută şi de dragă, deşteptă ca o licărire în conştiinţă chiar în clipa cînd

— Nu te întrece cu firea, Loo — spuse domnul Chick — parcă te văd că ai să cazi la pat, cu spasme. Tra, la, la... Pe viața mea, am uitat ! Azi aci și mîine... ne-am dus !

Doamna Chick se mulțumi să-i arunce o privire plină de mustrare și apoi își urmă firul cuvîntării.

— Sînt sigură — spuse ea — nădăjduiesc că această întîmplare sfîșietoare va fi un avertisment pentru noi toți ca să ne obișnuim să ne trezim și să facem din vreme sforțări, cînd acestea ne sînt cerute. In orișice e cuprinsă o învățătură, numai dacă noi am ști să o folosim. Va fi vina noastră dacă de astă dată o vom pierde din vedere.

Grava tăcere care urmă acestei observații domnul Chick o întrerupse cu melodia îndeosebi de nepotrivită „A fost odată un cîrpaci" și, oprindu-se de la sine oarecum fîstîcit, observă la rîndul său că ar fi fără îndoială vina noastră dacă nu am îndulci oarecum niște prilejuri atît de triste ca cel de față.

— Care ar putea fi și mai îndulcite, aș crede, domnule Chick — replică tovarășa lui, după o scurtă pauză — fără introducerea unor cîntece școlărești sau a unor flecăreli atît de lipsite de sens și de sentiment ca tra-la-la sau hau-hau-hau, la care într-adevăr se dedase domnul Chick, ținîndu-și răsuflarea, și pe care doamna Chick le repetă pe un ton de profund dispreț.

— Simplu obicei, draga mea, se apără domnul Chick.

— Prostii ! Obicei ! răspunse soția lui. Dacă ești un om cu judecată, nu veni cu scuze atît de ridicole ! Obicei ! Dacă ar fi să iau și eu obiceiul (așa cum îi zici tu) să mă plimb pe tavan ca muștele, mi-ar auzi destule urechile mele, sînt sigură.

Păru atît de probabil că un astfel de obicei ar ajunge curînd la un oarecare grad de notorietate, încît domnul Chick nu se mai încumetă să dispute poziția.

— Cum îi merge copilașului, Loo ? întrebă domnul Chick, pentru a schimba vorba.

— De ce copilaş vorbeşti ? răspunse doamna Chick. Azi-dimineaţă am avut de-a face, jos în sufragerie, cu o droaie de copilaşi, cum unui om cu mintea întreagă nici nu i-ar veni să creadă.

— O droaie de copilaşi ? repetă domnul Chick, privind în jurul lui cu o expresie îngrijorată.

— Oricine ar fi înţeles — spuse doamna Chick — că nemaifiind sărmana noastră Fanny, era nevoie să aducem o doică.

— Oh ! Ah ! spuse domnul Chick. Tra, la — aşa e viaţa, vreau să spun. Sper că ai găsit una.

— Ba n-am găsit de loc — spuse doamna Chick — şi nici nu e probabil că o să găsesc, pe cît pot să-mi dau seama. Între timp, desigur, copilul...

— Se duce la dracu, fără îndoială, spuse domnul Chick, îngîndurat.

Înştiinţat totuşi, prin indignarea exprimată pe faţa doamnei Chick, cum că greşise gîndindu-se că un Dombey s-ar putea duce acolo şi crezînd că poate să îndrepte boacăna printr-o sugestie strălucită, adăugă :

— Nu s-ar putea oare face ceva provizoriu cu un ceainic ?

Dacă ar fi intenţionat să încheie în mod prematur discuţia, nu ar fi izbutit să o facă în chip mai desăvîrşit. După ce îl privi cîteva clipe cu o resemnare tăcută, doamna Chick păşi maiestuos către fereastră şi, atrasă de un zgomot de roţi, privi prin jaluzele. Domnul Chick, găsind că deocamdată destinul îi era potrivnic, nu mai spuse nimic şi plecă. Dar lucrurile nu se petreceau întotdeauna în felul acesta cu domnul Chick. Uneori era el cel mai tare şi atunci o pedepsea de-a binelea pe Luiza. In ciorovăielile lor matrimoniale, ei apăreau ca fiind în totul o pereche bine potrivită, cumpăniţi amîndoi şi gata oricînd să se înţeleagă. Ar fi fost, în genere vorbind, foarte greu să faci prinsoare care din ei va fi învingătorul. Adesea, cînd domnul Chick părea a fi cel învins, deodată pornea din nou la atac, ţipa în urechile doamnei Chick şi rămînea întru totul stăpîn pe situaţie. Fiind însă el însuşi sus-

ceptibil de a suferi astfel de înfrîngeri neprevăzute din partea doamnei Chick, micile lor certuri aveau de obicei un caracter de nesiguranţă care era foarte înviorător.

Domnişoara Tox sosise „pe roţile" despre care tocmai s-a vorbit şi intră în cameră, alergînd şi pierzîndu-şi răsuflarea.

— Dragă Luiza — zise domnişoara Tox — locul mai e vacant ?

— Suflet bun ce eşti, da, spuse doamna Chick.

— Atunci, dragă Luiza — răspunse domnişoara Tox — sper, ba cred — dar într-o clipă, draga mea, am să-ţi prezint preopinentul.

Fugind jos din nou, tot atît de repede după cum alergase sus, domnişoara Tox scoase „preopinentul" din birjă şi în curînd se înapoie cu el, escortîndu-l.

Se putu vedea atunci că ea folosise cuvîntul „preopinentul", nu în accepţia lui legală, cînd se referă numai la un individ, dar pentru a denumi o mulţime, adică desemnînd mai multe persoane, căci domnişoara Tox escorta pe o tînără femeie voinică, sănătoasă, cu obrajii ca un măr, cu un copil în braţe, apoi pe o altă femeie mai tînără, nu tot atît de voinică, dar şi ea cu faţa ca un măr, care ţinea de fiecare mînă cîte un copil voinic şi cu faţa ca un măr, un alt băiat voinic şi cu faţa ca un măr, care umbla singur şi, în fine, un bărbat voinic şi el cu faţa ca un măr, care purta în braţe un alt băiat voinic cu faţa ca un măr, pe care-l aşeză pe podea şi îl certă, şoptindu-i cu voce răguşită să se ţină scai de frate-său Johnny.

— Dragă Luiza — zise domnişoara Tox — cunoscîndu-ţi marea îngrijorare şi dorind să ţi-o iau de pe suflet, m-am repezit eu însumi la Oficiul regal „Regina Charlotte", cel pentru doicile măritate, pe care tu l-ai uitat, şi am întrebat dacă nu s-ar găsi acolo cineva potrivit. Nu, mi s-a spus, nu aveau pe nimeni. Cînd mi-au dat răspunsul ăsta, crede-mă, draga mea, m-a apucat desperarea pentru tine. S-a întîmplat însă că una din cele de la Oficiul regal al doicilor mări-

tate, auzind întrebarea mea, i-a amintit supraveghetoarei de o altă femeie care se înapoiase la casa ei şi care, a zis ea, după toate probabilităţile, ar fi foarte potrivită. In clipa în care am auzit asta şi am avut confirmarea supraveghetoarei — referinţe excelente şi un caracter impecabil — am luat adresa, draga mea, şi am plecat repede într-acolo.

— Tot buna şi drăguţa Tox ai rămas! zise Luiza.

— Ba de loc, răspunse domnişoara Tox. Nu spune asta. Ajungînd la casa ei (locul cel mai curat, dragă, ai putea să mănînci pe podea), am găsit toată familia la masă, şi, dîndu-mi seama că orice aş spune eu nu ar putea fi nici pe jumătate atît de satisfăcător, pentru dumneata şi pentru domnul Dombey, ca însăşi priveliştea lor, văzuţi împreună, i-am adus pe toţi aici. Acest domn — zise domnişoara Tox, arătînd către bărbatul cu faţa ca un măr — este tatăl. Vrei să fii atît de bun, domnule, să te apropii puţin?

Bărbatul cu faţa ca un măr, dînd urmare acestei invitaţii cu un aer bleg, ieşi din front, chicotind şi rînjind.

— Asta-i nevasta lui, firește, spuse domnişoara Tox, arătînd tînăra femeie cu copilaşul. Ce mai faci, Polly?

— Mulţumesc, destul de bine, doamnă, spuse Polly.

Ca s-o prezinte cu iscusinţă, domnişoara Tox pusese întrebarea pe un ton de politeţe, ca şi cum s-ar fi adresat unei vechi cunoştinţe pe care n-o mai văzuse de vreo două săptămîni.

— Sînt bucuroasă să aud asta, spuse domnişoara Tox. Cealaltă femeie tînără e sora ei nemăritată, care locuieşte la ei şi va îngriji de copii. O cheamă Jemima. Ce faci, Jemima?

— Mulţumesc, foarte bine, doamnă, răspunse Jemima.

— Firește, sînt foarte bucuroasă să aud asta, spuse domnişoara Tox. Sper că o să-ţi meargă bine şi pe viitor. Cinci copii. Cel mai mic de şase săptămîni. Băieţaşul frumuşel cu o bubă pe nas este cel mai mare.

Buba, cred — spuse domnişoara Tox, privind în jur spre întreaga familie — nu este din naştere, ci din accident ?

Bărbatul cu faţa ca un măr păru că mormăie: „Fierul de călcat".

— Iartă-mă, domnule — spuse domnişoara Tox — cum ai spus ?

— Fierul de călcat, repetă el.

— A, da, spuse domnişoara Tox. Da, da ! într-adevăr. Am uitat. Puştiul, în lipsa mamei lui, a vrut să încerce cum miroase fierul de călcat încins. Da, ai dreptate, domnule. Ai avut bunătatea să mi-o spui, cînd ajunsesem la uşă, că eşti de meserie...

— Fochist, spuse omul.

— Cum, dumneata dai foc ? spuse domnişoara Tox îngrozită.

— Sînt fochist — spuse omul — la maşina de aburi.

— Aha ! Da ! răspunse domnişoara Tox, privind îngîndurată spre el şi părînd că încă nu înţelesese bine ceea ce voia să spună.

— Şi cum îţi place, domnule ?

— Ce să-mi placă, doamnă ? întrebă omul.

— Asta, răspunse domnişoara Tox. Meseria dumitale.

— O ! Aşa şi aşa, doamnă. Cenuşa pătrunde cîteodată aici — îşi arătă pieptul — şi te face să vorbeşti răguşit, cum vorbesc eu acuma. Dar e doar cenuşă, nu zgură, doamnă.

Domnişoara Tox păru aşa de puţin lămurită de acest răspuns, încît îi veni greu să mai continue acest subiect. Dar doamna Chick îi uşură situaţia, trecînd la o amănunţită examinare intimă a lui Polly, a copiilor ei, a certificatului ei de căsătorie, a certificatelor de bună purtare şi aşa mai departe. Polly, ieşind teafără din această ordalie, doamna Chick se retrase cu raportul în camera fratelui ei şi, ca un comentariu concludent asupra raportului şi ca o coroborare a acestuia, luă cu dînsa pe cei doi Toodleraşi mai îmbujoraţi —

Toodle fiind numele de familie al celor cu feţele ca nişte mere.

De la moartea soţiei, domnul Dombey rămăsese în apartamentul său, absorbit de planuri pentru educaţia, tinereţea şi destinul fiului său. In fundul inimii lui reci zăcea acum ceva mai rece şi mai greu decît povara ei obişnuită ; dar gîndul la pierderea suferită mai mult de copil decît la cea suferită de el însuşi făcuse să se nască în sufletul său o întristare amară. Ca viaţa şi propăşirea pe care el clădise atîtea speranţe să fie de la început primejduită de o lipsă atît de meschină ; ca Dombey şi Fiul să fie nevoiţi să umble încoace şi încolo după o doică, asta era pentru el o dureroasă umilinţă. Şi totuşi, în mîndria şi gelozia lui, el considera cu atîta amărăciune gîndul că depinde, chiar de la primul pas făcut către împlinirea dorinţei sufletului său, de o servitoare tocmită, care un timp oarecare ar urma să fie pentru copilul lui ceea ce căsătoria ar fi putut să facă din soţia lui, încît îşi făcuse o plăcere tainică din fiecare respingere a vreunei noi candidate. Oricum, însă, acum sosise timpul cînd nu mai putea rămîne nehotărît între cele două feluri de simţăminte ; şi asta, cu atît mai puţin cu cît se părea că nu s-ar găsi nici un cusur în însuşirile lui Polly Toodle, pe care sora lui le prezentase cu multe laude, şi ele întemeiate pe prietenia nestrămutată a domnişoarei Tox.

— Copiii ăştia arată sănătoşi, spuse domnul Dombey. Dar cînd mă gîndesc că într-o bună zi ar putea să pretindă la un fel de legătură de rudenie cu Paul ! Ia-i de aici, Luiza ! Lasă-mă să văd femeia şi pe bărbatul ei !

Doamna Chick plecă cu frageda pereche de Toodleri şi deîndată se înapoie cu perechea mai zdravănă, pe care fratele îi ceruse să i-o prezinte.

— Ascultă, femeie — spuse domnul Dombey, rotindu-se în fotoliu parcă ar fi fost alcătuit dintr-o singură bucată şi nu ca un om cu mădulare şi încheieturi — eu înţeleg că eşti săracă şi că vrei să cîştigi parale alăptînd copilaşul meu, pe fiul meu, care a fost atît

de timpuriu lipsit de ceea ce niciodată nu mai poate fi înlocuit. Nu am nimic de spus împotriva faptului că vrei în felul ăsta să îmbunătăţeşti traiul familiei dumitale. Pe cît pot să-mi dau seama, pari a fi o fiinţă de ispravă. Trebuie însă să-ţi pun una sau două condiţii, înainte de a intra în această calitate în casa mea. Cît timp vei fi aici, ţi-o spun lămurit, vei fi întotdeauna numită — hai să zicem... Richards — un nume obişnuit şi cumsecade. Ai ceva împotrivă de a fi numită Richards? Dar mai bine sfătuieşte-te şi cu bărbatul dumitale.

Cum bărbatul nu făcu tot timpul nimic altceva decît să rîdă pe înfundate şi să rînjească, umezindu-şi palma şi dîndu-şi într-una cu mîna peste gură, doamna Toodle, după ce îl înghionti de două sau de trei ori în zadar, făcu o plecăciune şi răspunse că poate, dacă ar fi să i se spună altfel decît pe numele ei adevărat, s-ar cuveni să se ţină seamă de asta şi la leafă.

— Da, fără îndoială, zise domnul Dombey. Şi eu înţeleg să fac din asta o chestiune de bani. Acum, Richards, cum e vorba să alăptezi copilaşul meu lipsit de mamă, ţin să-ţi aduci aminte întotdeauna de următoarele: vei primi o leafă bună în schimbul împlinirii unor anumite îndatoriri; cît timp le vei executa, ţin să-ţi vezi cît mai puţin cu putinţă familia dumitale; cînd acele îndatoriri nu vor mai fi necesare şi vei înceta de a le îndeplini, iar remuneraţia va înceta de a mai fi plătită, orice legătură între noi va fi sfîrşită. Mă înţelegi?

Doamna Toodle părea că se îndoieşte de aceasta, iar în ce-l priveşte pe Toodle însuşi, el, firește, nu avea nici un fel de îndoială pentru că era cu totul aiurea.

— Dumneata ai copiii dumitale, spuse domnul Dombey. Din înţelegerea noastră nu rezultă cîtuşi de puţin că trebuie să te legi sufleteşte de copilul meu, sau că doresc ca el să se lege de dumneata. Nu mă aştept la aşa ceva şi nu doresc nimic de felul acesta. Dimpotrivă. Cînd va fi să pleci de aici, vei fi terminat ceea ce este un simplu tîrg, o tocmeală, o vînzare, o

angajare şi închiriere şi te vei da deoparte. Copilul va înceta să-şi aducă aminte de dumneata şi dumneata vei înceta — te rog — să-ţi aduci aminte de copil.

Doamna Toodle, cu faţa puţin mai îmbujorată decît fusese înainte, spuse că nădăjduieşte să-şi împlinească îndatoririle.

— Sper şi eu, Richards — spuse domnul Dombey — nu mă îndoiesc că-ţi dai foarte bine seama de îndatoririle dumitale. Firește, totul este atît de limpede şi de la sine înţeles, că nu s-ar putea să fie altfel. Luiza dragă, înţelege-te cu Richards în ceea ce priveşte banii şi fă aşa ca să-i primească cînd şi cum îi convine. Domnule, cum te cheamă, acum o vorbă şi cu dumneata, te rog!

Oprit astfel în pragul uşii, pe cînd, urmîndu-şi nevasta, da să iasă din cameră, Toodle se întoarse şi se găsi singur, faţă în faţă cu domnul Dombey. Toodle era un bărbat puternic, cu ţinuta neîngrijită, cu umerii aduşi, cu un mers tărăgănat, cu hainele atîrnînd pe el, zbîrlit, cu belşug de păr şi favoriţi, a căror culoare se închisese, pesemne de pe urma fumului şi a prafului de cărbune. Mîinile erau bătătorite şi noduroase, iar fruntea pătrată şi aspră ca o scoarţă de stejar. In toate privinţele contrasta cu domnul Dombey, care era unul din acei domni proaspăt bărbieriţi şi frezaţi, plini de bani, bătoşi şi lustruiţi ca nişte bancnote noi şi care par încordaţi şi înviorati artificial, ca sub acţiunea stimulentă a unor duşuri cu praf de aur.

— Mi se pare că ai un fiu? spuse domnul Dombey.

— Patru, domnule. Patru băieţi şi o fată. Toţi în viaţă!

— De, sînt atîţi încît cu greu poţi să-ţi îngădui să-i creşti, spuse domnul Dombey.

— Un singur lucru pe lume mi l-aş îngădui mai greu, domnule.

— Care-i ăla?

— Să-i pierd, domnule.

— Ştii să citeşti? întrebă domnul Dombey.

— De, nu tocmai bine, domnule.

— Să scrii ?

— Cu creta, domnule ?

— Cu orice o fi.

— M-aş putea încumeta să scriu o leacă cu creta, dacă m-aţi pune să o fac, spuse domnul Toodle, după ce se gîndi puţin.

— Şi totuşi ai treizeci şi doi sau treizeci şi trei de ani, după părerea mea ?

— Cam pe acolo, pare-mi-se, domnule, răspunse Toodle, după ce se gîndi iar puţin.

— Atunci de ce nu înveţi ? întrebă domnul Dombey.

— O să mă apuc, domnule. Unul din băieţaşii mei o să mă înveţe, cînd o fi destul de mare şi o merge la şcoală.

— Bine, spuse domnul Dombey, după ce îl privi cu multă luare-aminte, dar fără multă simpatie, în timp ce Toodle se uita prin cameră, de jur împrejur, (mai ales la tavan), trecîndu-şi într-una mîna peste gură.

— Ai auzit ce i-am spus chiar adineauri nevestei dumitale ?

— A auzit Polly, spuse Toodle, făcînd semn cu pălăria pe deasupra umărului, înspre uşă, cu un aer de desăvîrşită încredere în buna lui jumătate. Asta ajunge !

— Deoarece se pare că laşi totul în seama ei — spuse domnul Dombey, neputînd să-şi impună vederile sale mai lămurit soţului, pe care-l socotise caracterul mai tare — presupun că nu e de nici un folos să mai discut şi cu dumneata.

— Nici cît negru sub unghie, spuse Toodle. Polly a auzit totul. Ea e deşteaptă, domnule.

— Nu te mai reţin, răspunse domnul Dombey dezamăgit. Unde ai lucrat toată viaţa ?

— Mai mult sub pămînt, domnule, pîn' ce m-am însurat. Atunci abia am ieşit la suprafaţă. O să mă duc să lucrez pe una din căile astea ferate, cînd or porni-o de-a binelea.

După cum ultimul pai frînge spinarea cămilei în-

cărcate, acest crîmpei de informaţie despre subterane frînse sufletul abătut al domnului Dombey. Conduse la uşă pe tatăl adoptiv al copilului său, Toodle, care plecă şi el fără părere de rău, apoi, închizînd uşa, păşi în sus şi în jos prin odaie, simţindu-se singur şi nenorocit. Cu toată demnitatea şi cu toată liniştea lui, fu nevoit, pe cînd păşea astfel, atît de scrobit şi de nepătruns cum era, să-şi şteargă lacrimile care îi năvăliră în ochi şi să spună de mai multe ori, cu o tulburare la care pentru nimic în lume nu ar fi vrut să aibă vreun martor : „Sărmanul copilaş".

Poate va fi caracteristic pentru mîndria domnului Dombey ca, prin copilul lui, să-i fie milă de sine însuşi. Nu „săracul de mine". Nu „săracul văduv", nevoit să se încreadă în femeia unui bădăran neştiutor de carte, care toată viaţa lui lucrase mai mult sub pămînt, dar la a cărui uşă totuşi moartea nu bătuse niciodată şi la a cărui masă sărăcăcioasă şedeau zilnic patru fii — ci „sărmanul copilaş !"

Aceste cuvinte fiind pe buzele lui, îi veni în minte — şi aceasta dovedeşte cu cîtă putere speranţele, temerile şi toate gîndurile lui erau atrase către un singur punct central — gîndul că o mare ispită fusese pusă la calea acestei femei. Şi copilul ei era un băiat. Ar fi oare cu putinţă să-l schimbe cu al lui ?

Deşi avu curînd mulţumirea de a fi îndepărtat acest gînd ca romantic şi neverosimil — deşi posibil — nu se putu totuşi opri de a-l urmări pînă se ivi în el imaginea a ceea ce ar fi situaţia lui, dacă, la bătrîneţe, ar descoperi o astfel de impostură.

Ar fi oare în stare un om pus în asemenea situaţie să smulgă impostorului, care ar fi luat locul copilului lui, rezultatul atîtor ani de obişnuinţă, de încredere şi de credinţă şi să înzestreze cu ele pe un străin.

Pe măsură ce emoţia atît de neobişnuită slăbea, aceste îndoieli se topiră încetul cu încetul, cu toate că lăsară în urmă ceva din umbra lor, atîta cît era nevoie ca să-l hotărască s-o supravegheze el însuşi îndeaproape pe Richards, fără să pară totuşi că o face.

Acuma, fiind într-o dispoziţie sufletească mai bună, socoti că situaţia socială a femeii ar fi o împrejurare mai curînd folositoare, deoarece prin ea însăşi punea o mare distanţă între doică şi copil, făcînd ca despărţirea lor cîndva să fie uşoară şi firească.

Intre timp, condiţiile fură ratificate şi cu ajutorul domnişoarei Tox se ajunse la o înţelegere între doamna Chick şi Richards. Incredinţarea copilaşului Dombey către doamna Richards fiind făcută cu toată ceremonia cuvenită, ca şi cînd ar fi fost vorba de conferirea vreunui ordin, Richards, cu multe lacrimi şi sărutări, îşi încredinţă copilaşul ei Jemimei. Se aduseră apoi pahare cu vin, pentru a înviora proasta dispoziţie a familiei.

— Bei şi dumneata un pahar, domnule, nu-i aşa? spuse domnişoara Tox, cînd apăru şi Toodle.

— Mulţumesc, domnişoară — spuse Toodle — dacă zici dumneata.

— Şi eşti foarte bucuros că laşi pe buna şi scumpa dumitale nevastă într-o casă atît de confortabilă, nu-i aşa, domnule? întrebă domnişoara Tox, făcîndu-i semn din cap şi clipind pe furiş din ochi.

— Nu, doamnă — spuse Toodle — beau ca să se întoarcă mai repede acasă.

Auzind aceasta, Polly plînse mai mult ca oricînd. Ca urmare, doamna Chick, pe care bănuielile ei de matroană o făceau să se teamă ca nu cumva Polly, lăsîndu-se pradă durerii, să-i facă rău micului Dombey („acid, desigur", îi şopti domnişoara Tox), se grăbi să-i sară în ajutor.

— Copilaşul dumitale, Richards, va creşte cum nu se poate mai bine cu sora dumitale Jemima — spuse doamna Chick — şi nu vei avea să faci decît o sforţare — trăim doar pe lume ca să facem sforţări, ştii, Richards — pentru ca să fii într-adevăr foarte fericită. Ţi s-a luat măsură pentru îmbrăcămintea de doliu, nu-i aşa, Richards?

— Da-a, doamnă, suspină Polly.

— Şi o să-ţi şadă bine, ştiu eu — spuse doamna

Chick — pentru că aceeaşi tînără persoană mi-a făcut mie multe rochii. Şi apoi, materialul este şi el din cele mai bune!

— Doamne, Doamne, o să fii atît de elegantă — spuse domnişoara Tox — că bărbatul dumitale n-o să te mai recunoască; aşa-i, domnule?

— O s-o recunosc eu oricum şi oriunde, spuse Toodle ursuz.

Toodle nu putea, cu nici un chip, să fie scos din ale lui.

— Cît priveşte traiul, Richards, să ştii — urmă doamna Chick — tot ce-i mai bun din orişice va fi la dispoziţia dumitale. O să-ţi comanzi micul dumitale dejun în fiecare zi şi orişice ţi-ar face poftă, sînt sigură, o să-ţi fie adus atît de repede ca şi cînd ai fi o cucoană.

— Da, firește! spuse domnişoara Tox, întreţinînd vorba cu multă simpatie. Iar cît priveşte berea! Fără măsură, nu-i aşa, Luizo?

— Ah, fără îndoială, răspunse doamna Chick pe acelaşi ton. Cu oarecare abţinere, ştii, dragă, în ce priveşte zarzavaturile.

— Şi poate murăturile, sugeră domnişoara Tox.

— Cu aceste excepţii — spuse Luiza — poate să ceară orice vrea şi să nu-şi impună nici o restricţie, draga mea.

— Şi apoi, firește, ştii — spuse domnişoara Tox — oricît de mult şi-ar îndrăgi copilaşul ei, sînt sigură, Luiza, că dumneata n-o s-o condamni pentru că îi este drag?

— Nu, nu! strigă domna Chick, binevoitoare.

— Totuşi — reluă domnişoara Tox — e firesc ca ea să fie interesată de soarta micului copilaş ce i s-a încredinţat şi trebuie să considere ca un privilegiu faptul de a vedea un mic heruvim, care se trage dintr-un neam aşa de sus-pus, cum se dezvoltă zi de zi, fiind adăpat la o fîntînă de rînd. Nu-i aşa, Luizo?

— Fără îndoială! spuse doamna Chick. Vezi, iubita mea, se simte bine şi mulţumită de pe acum şi are

de gînd să-şi ia rămas bun cu inima uşoară şi cu un surîs pe buze de la sora ei Jemima, şi de la puişorii ei, şi de la bunul şi cinstitul ei soţ. Nu-i aşa, draga mea ?

— Da, da ! strigă domnişoara Tox. Fireşte că o va face.

Dar sărmana Polly îi îmbrăţişă cu mare întristare pe toţi la rînd, şi la urmă fugi pentru a pune capăt oricărui alt rămas bun dintre ea şi copii. Dar stratagema nu reuşi tocmai pe cît era de dorit, pentru că penultimul băieţel, ghicindu-i gîndul, se avîntă de îndată pe scări, după ea, alergînd în patru labe — dacă acest cuvînt, de o etimologie îndoielnică, poate fi îngăduit — pe cînd cel mai mare (cunoscut în familie sub numele Biler, în amintirea maşinii cu aburi), bătea din picioare, făcînd un tărăboi asurzitor, urmat fiind în aceasta de tot restul familiei.

O sumedenie de portocale şi de gologani, aruncaţi fără alegere asupra fiecărui june Toodle, stăviliră violenţa iniţială a regretului lor şi familia fu repede dusă la locuinţa ei, cu birja care fusese lăsată să aştepte în acest scop. Copiii, sub paza Jemimei, se grămădiră la geamul trăsurii şi zvîrliră de-a lungul întregului drum portocale şi bani. Domnul Toodle preferă să călătorească în spatele trăsurii, aceasta fiind felul de locomoţie cu care el era mai bine deprins.

CAPITOLUL III

În care domnul Dombey, ca om şi ca tată, este văzut în fruntea departamentului afacerilor casnice

„Reprezentaţia" funeraliilor decedatei doamne fiind sfîrşită, spre marea mulţumire a antreprenorului de pompe funebre ca şi a întregii vecinătăţi, care în genere e înclinată a fi migăloasă în această pri-

vință și gata să se simtă jignită la orice omisiuni sau insuficiențe ale ceremoniei, feluriții membri ai gospodăriei domnului Dombey se retraseră în diferitele compartimente ale sistemului casnic. Acea lume mică, ca și lumea cea largă dinafară, avea darul de a-și uita repede morții, și, de îndată ce bucătăreasa spusese că a fost o fire blajină, iar menajera spusese că așa era soarta tuturor, iar chelarul spusese că cine ar fi crezut așa ceva, iar jupîneasa spusese că nu-i vine să creadă, iar valetul spusese că pare întocmai ca un vis, epuizară subiectul cu totul și începură să creadă că doliul lor s-a învechit și el.

Lui Richards, care fusese instalată la etaj, într-o stare de captivitate onorabilă, zorii noii vieți îi păreau reci și întunecați. Casa domnului Dombey era o casă mare, pe partea umbrită a unei străzi lungi, întunecoase, grozav de distinsă, în regiunea dintre Portland Place și Bryanstone Square [1]. Era o casă pe colț, cu încăperi largi și spațioase, cuprinzînd pivnițe din care dădeau ferestre cu vergi de fier și uși care priveau, parcă chiorîș, deschizîndu-se spre curțile de gunoi, interioare. Era o casă mohorîtă cu o rotondă dosnică și cuprinzînd un întreg șir de saloane, ce dădeau spre o curte pietruită. Aici, doi copaci sărăcăcioși, cu trunchiul și ramurile înnegrite, mai mult zăngăneau decît foșneau, de uscate de fum ce le erau frunzele. Soarele de vară nu ajungea pe stradă decît dimineața, pe la ora micului dejun. Venea atunci, o dată cu sacalele de apă, cu negustorii de haine vechi, cu florarii vînzători de mușcate, cu umbrelarii și cu ceasornicarul ambulant care, cînd trecea de-a lungul străzii, suna din clopoțelul ceasului lui olandez. Apoi soarele dispărea iarăși repede, pentru a nu se mai înapoia în ziua aceea. Cete de muzicanți și în urma lor reprezentațiile ambulante de păpuși ale lui Punch, lăsau apoi strada pradă celei mai lugubre flașnete și șoarecilor albi, sau, din cînd în cînd, cîte unui arici, pentru a mai

[1] Străzi din West-End, cartierul aristocratic al Londrei (n.r.).

schimba distracţiile, pînă ce chelarii, ai căror stăpîni luau masa în oraş, începeau să iasă în poarta caselor, în amurgul serii, iar lampagiul se căznea în zadar, în fiecare noapte, să lumineze strada cu lămpile de gaz.

Casa era tot atît de posomorîtă pe dinăuntru ca şi pe dinafară. De îndată ce înmormîntarea se sfîrşise, domnul Dombey porunci ca mobilele să fie acoperite — poate ca să le păstreze pentru fiul său, de care erau legate toate planurile lui de viitor — şi toate lucrurile să fie strînse din camere, afară de cele pe care le păstra la parter, pentru el însuşi. Ca urmare, se înfiripară diferite forme misterioase, din mese şi scaune, grămădite unele peste altele în mijlocul odăilor şi acoperite cu cearşafuri mari. Mînere de clopote, jaluzele, oglinzi, învelite cu jurnale zilnice şi săptămînale, ascundeau dări de seamă despre morţi şi crime fioroase. Candelabrele şi lustrele înfăşurate în olandă păreau lacrimi monstruoase picurînd din ochii tavanului. Mirosuri ca din bolţi subterane sau alte locuri umede ieşeau din cămine. Portretul doamnei decedate şi înmormîntate apărea sinistru, în rama înfăşurată cu panglici de doliu. Fiecare adiere de vînt care se stîrnea aducea de după colţ, din grajdurile vecine, firimituri din paiele care fuseseră aşternute în faţa casei [1], pe cînd ea era bolnavă. Rămăşiţele lor putrede, care se mai vedeau încă prin împrejurimi, erau mereu atrase, pare-se, de o putere nevăzută către pragul unei case murdare care era de închiriat chiar peste drum şi de unde trimiteau parcă o amintire dureroasă către ferestrele domnului Dombey.

Apartamentele pe care domnul Dombey le oprise ca să le locuiască el dădeau pe hol şi cuprindeau un salonaş, o bibliotecă, care de fapt era un cabinet de toaletă şi în care mirosul de hîrtie satinată, piele de viţel, marochin şi piele de Rusia se amesteca cu mirosul a diferite perechi de ghete şi apoi un fel de seră

[1] Se referă la obiceiul din vremea aceea de a presăra paie în faţa casei spre a înăbuşi zgomotul străzii (n.r.).

ce slujea drept sală de mîncare şi de unde se puteau vedea copacii despre care s-a pomenit mai sus, ca şi, de cele mai multe ori, cîteva pisici hoinare. Aceste trei camere dădeau una într-alta. Dimineaţa, cînd domnul Dombey îşi lua micul dejun, în una sau alta din cele două dintîi camere, precum şi după-amiază cînd venea acasă la cină, suna un clopot, ca semnal pentru Richards, care trebuia să apară în seră şi să se plimbe prin ea, în lung şi în lat, cu copilaşul în braţe. Atît cît putea ea să-l zărească pe domnul Dombey în acele clipe, aşa cum şedea retras în întuneric, privind spre copil, din mijlocul mobilelor masive şi înnegrite de vreme — casa fusese locuită şi de tatăl lui şi în multe privinţe era învechită şi mohorîtă — ea începu să şi-l închipuie în singurătatea lui ca pe un prizonier izolat într-o celulă sau ca pe o arătare stranie, care nu trebuia nici întîmpinată şi nici înţeleasă.

Doica micului Dombey dusese şi ea acum timp de cîteva săptămîni această viaţă şi o împărtăşise cu micul Paul. Intr-o zi, pe cînd tocmai se întorsese de la o melancolică plimbare (niciodată nu ieşea fără doamna Chick, care venea de obicei însoţită de domnişoara Tox cînd dimineaţa era frumoasă ca s-o scoată la aer pe ea şi pe copilaş, sau, cu alte cuvinte, să o pună să umble în sus şi în jos pe trotuar, solemn ca la o procesiune funebră) şi pe cînd şedea în camera ei, uşa se deschise încet şi fără zgomot şi o fetiţă cu ochi negri aruncă înăuntru o privire.

„Trebuie să fie domnişoara Florence, înapoiată de la mătuşa ei, fără îndoială", gîndi Richards, care pînă atunci nu văzuse fetiţa.

— Ce mai faci, domnişoară ?

— Asta-i fratele meu ? întrebă fetiţa, arătînd către copilaş.

— Da, drăguţo, răspunse Richard. Vino de-l sărută.

Dar fetiţa, în loc să înainteze, îi aruncă o privire serioasă şi spuse :

— Ce ai făcut cu mama ?

— Dumnezeu s-o ierte, sărăcuța de ea! Ce tristă întrebare! Ce am făcut eu? Nimica, domnișoară.

— Ce au făcut *ei* cu mama? întrebă fetița.

— In viața mea n-am auzit ceva atît de înduioșător, spuse Richards, care, firește, își închipuia în locul acestui copil pe unul din copiii ei, punînd o astfel de întrebare în împrejurări asemănătoare. Vino lîngă mine, domnișoară dragă! Nu-ți fie frică de mine.

— Nu mi-e frică de dumneata — spuse fetița apropiindu-se — dar vreau să știu ce au făcut cu mama.

— Drăguța mea — spuse Richards — ești îmbrăcată cu rochița asta neagră ca să-ți aduci aminte de mama.

— Mi-aduc eu aminte de mama — răspunse fetița — în orice rochie.

— Dar lumea se îmbracă în negru, pentru ca să-și aducă aminte de cei plecați.

— Plecați unde? întrebă fetița.

— Vino de șezi colea lîngă mine — spuse Richards — să-ți spun o poveste.

Dîndu-și repede seama că era vorba de ceva în legătură cu întrebarea ei, mica Florence puse deoparte boneta pe care pînă atunci o ținuse în mînă și se așeză pe un scăunel la picioarele doicii, privind în sus la fața ei.

— A fost odată — spuse Richards — a fost odată o doamnă foarte bună și fetița ei o iubea foarte foarte mult.

— O doamnă și fetița ei o iubea foarte mult, îngînă micuța.

— Care, cînd Dumnezeu a socotit că așa se cuvine, s-a îmbolnăvit și a murit.

Fetița se cutremură.

— A murit, așa că nu a mai putut să o vadă nimeni și a fost îngropată în pămînt, unde cresc copacii.

— In pămîntul rece? spuse fetița, cutremurîndu-se din nou.

— Nu! In pămîntul cald — răspunse Polly, prinzînd prilejul — unde micile și urîtele semințe se

schimbă în flori frumoase, şi în iarbă, şi în grîu, şi în nu mai ştiu ce. Unde oamenii buni se preschimbă în îngeri şi zboară de-a dreptul în cer!

Copila, care lăsase capul în jos, îl ridică iarăşi şi rămase cu ochii aţintiţi la ea.

— Stai să vedem, spuse Polly, zăpăcită de privirea serioasă şi cercetătoare a copilei, şi de dorinţa de a o mîngîia, de reuşita ei neaşteptată şi de puţina încredere ce o avea în propriile ei forţe. Aşa că, atunci cînd această doamnă a murit, orişiunde ar fi fost dusă şi orişiunde ar fi fost aşezată, ea a ajuns la Dumnezeu şi s-a rugat de el, s-a rugat într-adevăr doamna — spuse Polly, mişcată peste măsură pentru că vorbea din toată inima — s-a rugat de Dumnezeu s-o înveţe pe fetiţa ei, să fie adînc încredinţată, pînă în fundul inimii, că mama ei e fericită acolo şi că o iubeşte ca mai înainte; şi ca fetiţa să nădăjduiască şi să încerce — oh! toată viaţa ei — să se întîlnească într-o bună zi cu ea acolo sus şi atunci, niciodată, niciodată, să nu se mai despartă.

— Era mama mea! exclamă copila, sărind în sus şi luînd-o de gît.

— Şi inima copilei — spuse Polly, strîngînd-o la piept — inima copilei se pătrunse în aşa măsură de acest adevăr, încît ea găsi mîngîiere în această poveste, măcar că i-o povestise o doică străină care nu prea ştia să povestească bine, dar cum era şi ea o biată mamă, şi numai o biată mamă, fetiţa nu se mai simţi atît de părăsită, suspină şi plînse la sînul doicii, îndrăgi pe copilaşul din braţele ei, şi... Hai, dragă, haide! spuse Polly, netezind buclele copilei şi stropindu-le cu lacrimi. Haide, biata mea drăguţă!

— Asta-i bună, domnişoară Floy! Şi crezi că tatăl dumitale n-o să se supere — se auzi venind dinspre uşă, o voce aspră, şi apoi se ivi o fată tînără, cam de paisprezece ani, cu înfăţişare de femeie, scundă, oacheşă, cu un nas mic, cîrn şi cu ochi negri

ca tăciunele — cînd a poruncit anume ca să nu te duci s-o plictiseşti pe doică ?

— Dar nu mă plictiseşte de loc, fu răspunsul mirat al lui Polly. Îmi sînt foarte dragi copiii.

— Oh ! Cer iertare, doamnă Richards, asta n-are a face, să ştii — răspunse fata cu ochii negri, care era aşa de tăioasă şi de înţepată, că făcea să-ţi lăcrimeze ochii — că şi mie mi-ar place, poate, să mănînc melci, doamnă Richards, dar asta nu-nseamnă că o să-i şi am la ceai.

— Bine, n-are a face, spuse Polly.

— Ba cer iertare, are mult de-a face, doamnă Richards, ţi-o spun eu ! răspunse fata cu asprime. Adu-ţi doar aminte, dacă vrei să fii atît de bună, că domnişoara Floy este în grija mea şi domnişorul Paul este în grija dumitale.

— Că doar nu ne-om certa noi pentru atita, spuse Polly.

— Nu, nu, domană Richards — răspunse domnişoara Gură-rea — nicidecum, eu nu vreau asta, nu trebuie să ajungem la ceartă, mai ales că îngrijirea domnişoarei Floy este o problemă lungă, pe cînd a domnişorului Paul e doar una de azi pe mîine. Gură-rea nu avea obiceiul să se încurce cu virgule şi dădea drumul la orice avea de spus, într-o singură frază şi, pe cît se putea, pe nerăsuflate.

— Domnişoara Florence s-a întors acasă chiar acum, nu-i aşa ? întrebă Polly.

— Da, doamnă Richards, chiar acum şi mata, domnişoară Floy, nici nu ai intrat bine în casă că ai şi venit să mînjeşti cu faţa udă de lacrimi rochia asta scumpă de doliu pe care o poartă doamna Richards pentru mămica matale ! Cu această dojană, tînăra Gură-rea, al cărei nume adevărat era Suzana Nipper, cu o smucitură ca şi cînd ar fi scos o măsea, trase pe copilă de lîngă noua ei prietenă, părînd totuşi că o face mai curînd din grija de a-şi îndeplini cu sfinţenie însărcinarea oficială ce o avea, decît dintr-o răutate chibzuită.

— Ce fericită o să fie acum că s-a întors acasă — spuse Polly dînd din cap, cu un zîmbet încurajator pe fața-i sănătoasă — și o să fie mulțumită să-l vadă pe soumpul ei tată, deseară.

— A! Ferit-a sfîntul! Doamnă Richards! strigă domnișoara Nipper, sărind în sus. Nici vorbă! Să vadă pe soumpul ei tată! Asta-i bună! Aș vrea și eu să văd una ca asta!

— Dar ce, nu poate să-l vadă? întrebă Polly.

— Doamne! Doamnă Richards, nu! Tatăl ei prea e prins în mrejele altcuiva și, chiar înainte, cînd nu era cine să-l prindă în mreje, nu prea se sinchisea de ea. Să știi că fetele sînt date la o parte în casa asta, doamnă Richards, ți-o spun eu!

Copila privi repede de la o dădacă la alta, ca și cînd ar fi înțeles și ar fi simțit ce se vorbea.

— Mă mir! strigă Polly. Ce, adică, domnul Dombey nu a văzut-o de cînd...

— Nu, întrerupse Suzana Nipper. Niciodată de atunci și luni de zile înainte de-abia o privea și pasămite nici nu și-ar fi dat seama că-i copila lui dacă ar fi întîlnit-o pe stradă și n-ar recunoaște-o nici dacă ar întîlni-o mîine, doamnă Richards, pe cuvîntul meu — spuse Gură-rea cu un rînjet — mă-ndoiesc că știe că-s și eu pe pămîntul ăsta.

— Drăguța de ea! spuse Richards, referindu-se nu la domnișoara Nipper, ci la mica Florence.

— Ehei, la mai puțin de o sută de mile de locul unde vorbim noi acum s-a aciuat un căpcăun, ți-o spun eu, doamnă Richards, nu vorbesc de cei de față — spuse Suzana Nipper — și cu asta bună dimineața, doamnă Richards; acuma, domnișoară Floy, hai cu mine și nu mai zăbovi ca un copil rău și neascultător care nu știe să învețe din pățaniile altora.

În ciuda acestei dojeni și a faptului că Suzana Nipper trăgea de ea, gata să-i mute umărul din loc, mica Florence se smulse din mîinile ei și o sărută cu foc pe noua ei prietenă.

— Cu bine! spuse copila. Dumnezeu să te bine-

cuvînteze! Am să viu curînd să te văd iarăşi. Vii şi dumneata să mă vezi? O să ne lase Suzana. Aşa-i, Suzano?

Gură-rea părea să fie, în fond, o fată bună, deşi o discipolă a acelei şcoli de educatori moderni care socotesc că tineretul, ca şi banul, trebuie scuturat, frecat şi pus mereu în mişcare pentru a rămîne strălucitor. Căci, drept răspuns la gesturile îmbietoare şi la mîngîierile de care avusese parte, încrucişă braţele, dădu din cap şi lăsă să apară în ochii ei negri, mari deschişi, o expresie plină de blîndeţe.

— Nu-i frumos din partea dumitale să-mi ceri asta, domnişoară Floy, ştii că nu pot să spun nu, dar doamna Richards şi cu mine om vedea ce putem face, dacă doamna Richards o vrea, ştii, doamnă Richards, tare aş vrea să fac un drum pînă la Chaney, numai dacă aş şti cum să ies din docurile Londrei.

Richards îşi dădu aprobarea.

— Casa asta doar nu-i atît de veselă — spuse domnişoara Nipper — ca să simţim nevoia de şi mai multă singurătate. Or fi vrînd Tox-ele şi Chick-ele dumitale să-mi scoată cei doi dinţi din faţă, doamnă Richards, dar asta nu-nseamnă că trebuie să le las să-mi scoată toată dantura!

Aceasta afirmaţie fu de asemenea aprobată de doamna Richards, ca fiind de la sine înţeleasă.

— Şi aşa o s-o potrivim noi, fără îndoială — spuse Suzana Nipper — ca să trăim ca prietenii, doamnă Richards, cît timp domnişorul Paul rămîne în grija dumitale, dacă om şti să facem aşa ca să nu ne împotrivim pe faţă poruncilor primite, dar, bată-te norocul, domnişoară Floy, încă nu ţi-ai despachetat lucrurile, copil rău ce eşti, încă n-ai făcut-o, hai repede!

Cu aceste cuvinte, Suzana Nipper, pornită să facă act de autoritate, se repezi la copilă şi o tîrî din odaie.

Copila, în durerea şi singurătatea ei, era atît de blîndă, atît de liniştită şi de răbdătoare! Era plină de atîta afecţiune, dar nimeni nu se gîndea să-i arate

şi ei puţină afecţiune; era plină de atîta dureroasă înţelegere, dar nimeni nu se preocupa de ea şi nimeni nu încerca să o mîngîie şi pe ea! Inima lui Polly se simţi îndureată de toate acestea cînd rămase din nou singură. Cu prilejul acestei simple întîmplări care avusese loc între ea şi mica copilă fără mamă, propria ei inimă de mamă fu mişcată, nu mai puţin decît acea a copilului. Ea simţi, după cum simţi şi copila, că din clipa aceea se stabilise între ele un fel de legătură de încredere şi de dragoste.

Cu toată marea încredere pe care domnul Toodle o avea în Polly, ea nu-i era decît cu foarte puţin superioară, în ce priveşte aptitudinile diplomatice. Era însă o pildă caracteristică pentru o fire care, în genere vorbind, este întotdeauna mai bună, mai sinceră, mai entuziastă, mai nobilă, mai simţitoare şi mult mai statornică în simţămintele ei de dragoste şi milă, abnegaţie şi devotament, decît firea bărbaţilor. Şi poate că, incultă cum era, ar fi putut totuşi să lumineze pe domnul Dombey de timpuriu asupra unor anumite lucruri, pe care, dacă le-ar fi cunoscut din vreme, nu ar fi fost lovit mai tîrziu ca de un trăsnet.

Dar cu aceasta ne îndepărtăm de subiect. Polly se gîndea acum numai cum să izbutească să îmbuneze pe domnişoara Nipper şi să născocească mijloace ca să o aibă pe mica Florence lîngă ea, în chip legal şi fără rebeliune. Prilejul se ivi chiar în seara aceea.

Polly fusese chemată jos în camera-seră, ca de obicei, şi se plimbase o bună bucată de vreme în lung şi în lat, cu copilaşul în braţe, cînd, spre marea ei surprindere şi spaimă, domnul Dombey apăru deodată şi se opri în faţa ei.

— Bună seara, Richards.

Întocmai acelaşi domn sever şi ţeapăn cum îi apăruse în prima zi. Un bărbat atît de aspru la înfăţişare încît, fără să vrea, o dată cu plecăciunea pe care i-o făcu, ea lăsă ochii în jos.

— Cum îi merge domnişorului Paul, Richards?

— Creşte, domnule, şi îi merge bine.

— Aşa s-ar părea, spuse domnul Dombey, privind cu mult interes la mica faţă pe care ea o descoperise ca el să o poată vedea, prefăcîndu-se, totuşi, că nu l-ar interesa prea mult. Sper că ţi se dă tot ce-ţi trebuie ?

— Oh ! Da, mulţumesc, domnule.

Răspunsul fu totuşi însoţit de o îndoială atît de vădită, încît domnul Dombey, care era gata să plece, se opri şi se întoarse din nou către ea cu un aer nedumerit.

— Cred, domnule, că nimic nu e mai bine pentru a face pe copii vioi şi veseli, decît să vadă alţi copii jucîndu-se în jurul lor, spuse Polly, luîndu-şi inima în dinţi.

— Mi se pare că ţi-am atras atenţia, Richards, cînd ai venit aici — spuse domnul Dombey, încruntîndu-se — că doresc să ai cît mai puţin contact cu familia dumitale. Poţi, te rog, să-ţi continui plimbarea.

Acestea fiind zise, dispăru în camera interioară şi Polly simţi că el înţelesese cu totul greşit obiectul intervenţiei ei şi că ea căzuse în dizgraţie, fără să fi înaintat măcar cît de cît în planurile ei.

In seara următoare, cînd coborî, îl găsi plimbîndu-se prin galerie. Deoarece ea se oprise în uşă din pricina acestei apariţii neobişnuite şi neştiind dacă trebuie să înainteze sau să se retragă, el o chemă.

— Dacă într-adevăr socoteşti că o atare societate i-ar face bine copilului — spuse el răstit, ca şi cînd propunerea ei ar fi fost făcută chiar în acea clipă — unde-i domnişoara Florence ?

— Nimic nu poate fi mai potrivit decît domnişoara Florence, domnule — spuse Polly cu vioiciune — dar, pe cît am înţeles de la dădaca ei, ea nu ar fi prea...

Domnul Dombey sună din clopoţel şi păşi prin cameră pînă i se răspunse.

— Spune-le să lase pe domnişoara Florence să stea cu Richards oricînd va voi şi să iasă cu dînsa şi aşa mai departe. Spune-le să lase copiii să stea împreună, ori de cîte ori Richards o doreşte.

Fierul fiind cald şi Richards hotărîtă să-l bată cu toată îndrăzneala, căci doar apăra o cauză bună şi, deşi instinctiv cam speriată de domnul Dombey, ceru ca domnişoara Florence să fie trimisă jos, chiar pe loc, ca să lege prietenie cu frăţiorul ei.

Cînd servitoarea plecă să execute ordinul ea se prefăcu că leagănă copilul; totuşi i se păru că faţa domnului Dombey îşi schimbase atît expresia cît şi culoarea, că el îşi întorsese repede capul, ca şi cînd ar fi vrut s-o contrazică sau să-şi revoce ordinul — şi numai ruşinea îl împiedica s-o facă.

Şi Polly avea dreptate. Ultima dată, văzuse copila atît de părăsită, în clipa în care ea şi mama ei pe moarte se ţineau strînse într-o tristă îmbrăţişare, încît fusese pentru el, în acelaşi timp, o revelaţie şi o imputare. Oricît ar fi fost de preocupat de fiul în care punea atît de mari nădejdi, el nu putea uita scena aceea. Nu putea uita că nu luase parte la ea, în nici un fel, că în adîncul inimii lui, alături de simţămîntul de dragoste şi de adevăr, se iveau chipurile celor două fiinţe, strîns îmbrăţişate, pe cînd el stătea plecat peste ele, privindu-le ca un simplu spectator, nu ca un părtaş la durerea lor, ci ca un străin.

Neputînd îndepărta aceste amintiri, sau să uite anumite aspecte neplăcute, căci aşa îi apăreau ele prin ceaţa mîndriei sale, simţămintele de nepăsare ce le avusese faţă de Florence se prefăcuseră într-o nelinişte sufletească cu totul neobişnuită. Avea oarecum impresia că ea îl observă şi îl bănuie. I se părea că Florence deţine cheia unei taine din inima lui, al cărei cuprins nu-l cunoştea nici el însuşi. Parcă ar fi avut instinctiv cunoştinţă de existenţa unei coarde scîrţîitoare şi dezacordate din sufletul lui şi pe care numai răsuflarea ei ar fi putut să o facă să vibreze.

Simţămîntul lui pentru copilă fusese negativ, chiar de la naşterea ei. E drept că aversiune faţă de ea nu simţise niciodată — nici nu ar fi fost demn de el şi nici potrivit cu firea lui. Nici nu reprezentase pentru el fetiţa un obiect de-a dreptul neplăcut. Însă

acum, cînd se gîndea la ea, nu se simţea în apele lui; Florence îi tulbura pacea. I-ar fi plăcut să înlăture cu totul gîndul de la ea, numai dacă ar fi ştiut cum să o facă. Poate — dar cine poate dezlega asemenea taine! — îi era teamă că ar putea ajunge să o urască.

Cînd mica Florence i se înfăţişă sfioasă, domnul Dombey se opri din mersul lui în sus şi în jos prin odaie şi o privi. Dacă ar fi privit-o cu mai mult interes şi cu ochi de părinte, ar fi putut desluşi în ochii ei vioi imboldurile şi temerile care o făcea să şovăie. Ar mai fi putut desluşi dorul ei de a-l îmbrăţişa şi de a-şi ascunde faţa la pieptul lui, spunîndu-i: „Tată dragă, încearcă să mă iubeşti! Căci n-ai pe nimeni altul!" Şi-ar fi dat seama şi de teama ei de a fi respinsă, de a fi prea îndrăzneaţă şi de a-l jigni, de nevoia ei dureroasă de a auzi un cuvînt liniştitor şi încurajator, în fine, de goana inimii ei prea încărcate, ce-şi căuta un loc firesc de odihnă, pentru durerea şi întristarea ei.

Dar el nu văzu nimic din toate astea. O văzu numai oprindu-se nehotărîtă în uşă, privind către el, şi nu mai văzu altceva nimic.

— Intră — spuse el — intră! De ce s-a speriat copila?

Ea intră şi, după ce privi o clipă în jurul ei, cu un aer nehotărît, se opri aproape de uşă, strîngîndu-şi cu putere mînuţele.

— Vino-ncoace, Florence, spuse tatăl cu răceală. Ştii cine sînt eu?

— Da, tată.

— Şi n-ai nimic să-mi spui?

Expresia feţei lui făcu să îngheţe lacrimile din ochii copilei cînd îşi ridică privirile spre el. Lăsă din nou privirea în jos şi-i întinse o mînă ce tremura.

Domnul Dombey o luă într-a lui, fără a o strînge, şi stătu o clipă privind în jos spre Florence, ca şi cînd ar fi ştiut tot atît de puţin cît şi ea ce să spună sau ce să facă.

— Haide, haide! Fii fetiţă cuminte, spuse el mîn-

gîind-o pe cap şi aruncîndu-i pe furiş o privire tulburată şi nesigură. Du-te la Richards! Hai, du-te!

Copila se mai codi o clipă, ca şi cum ar mai fi vrut să-l îmbrăţişeze, ori ca şi cum ar mai fi avut o slabă nădejde că o va lua în braţe şi o va săruta. Îl privi încă o dată în faţă. Atunci el îşi dădu seama cît de asemănătoare era expresia ei de acum cu cea pe care o avusese cînd se întorsese spre doctor — în seara aceea — şi instinctiv dădu drumul mînuţei, se întoarse şi plecă.

Nu era greu de văzut că Florence se pierdea cînd se afla în faţa tatălui ei. Părea că o greutate apasă nu numai asupra minţii, dar şi asupra graţiei şi a libertăţii mişcărilor ei. Polly, cu toată stăruinţa inimii sale, îşi dădea seama de toate astea şi, judecîndu-l pe domnul Dombey după ea însăşi, avea mare încredere în apelul mut al îmbrăcăminţii de doliu a micii Florence. „Îmi vine greu să cred — îşi spuse Polly în gînd — că ar putea să-şi lipească inima numai de unul din copiii lui fără mamă, cînd mai are înaintea ochilor şi pe al doilea — şi care după toate mai e şi o fată."

Ca urmare, Polly chibzui aşa fel încît Florence să apară cît mai des sub ochii lui şi potrivi lucrurile în aşa fel, ca să se vadă cît mai limpede că micul Paul e mult mai vioi în tovărăşia surorii sale. Cînd sosi timpul ca să se urce cu copilaşul la etaj, vru s-o trimită pe Florence în camera din mijloc, să-i spună tatălui noapte bună, dar copila se dădu sfioasă înapoi. Cînd o îndemnă din nou, Florence îşi acoperi ochii cu mîinile ca şi cînd ar fi vrut să-şi ascundă nevrednicia şi spuse:

— Oh, nu, nu! El nu mă vrea! Nu mă vrea!

Această mică discuţie atrase luarea-aminte a domnului Dombey, care, de la masa la care şedea în faţa unui pahar cu vin, întrebă ce s-a întîmplat.

— Lui Florence i-a fost teamă să vă întrerupă, domnule, venind să vă spună noapte bună, spuse Richards.

— N-are a face, răspunse domnul Dombey. Poţi să o laşi să vină şi să plece, fără să se uite la mine.

Copila auzind aceasta, se retrase şi, înainte ca modesta ei prietenă să se întoarcă spre ea, ea şi plecase din cameră.

Cu toate acestea, Polly se simţi triumfătoare după succesul stratagemei ei aşa de bine intenţionate, pe care o dusese cu atîta dibăcie la bun sfîrşit. De îndată ce se simţi în siguranţă în camera ei de la etaj, îi împărtăşi lui Gură-rea toate cele întîmplate. Domnişoara Nipper primi această dovadă de încredere, precum şi perspectiva liberei lor asociaţii în viitor cu oarecare răceală şi nu manifestă nici un fel de însufleţire sau bucurie.

— Îmi închipuiam că o să te bucuri, spuse Polly.

— Da, da, doamnă Richards, mă bucur, mulţumesc, răspunse Suzana, care dintr-o dată se făcuse aşa de ţeapănă, ca şi cînd ar mai fi adăugat o balenă la corsetul ei.

— Nu prea se vede, spuse Polly.

— Oh! Fiind o „permanentă", nu te poţi aştepta de la mine să mă arăt ca o „vremelnică", spuse Suzana Nipper. Vremelnicele trag toate foloasele în casa asta, după cîte văd, dar, deşi un zid zdravăn desparte casa asta de cea vecină, n-aş avea cu toate astea nici un fel de poftă, doamnă Richards, să trec dincolo!

CAPITOLUL IV

În care diferite alte debuturi sînt făcute pe scena acestor întîmplări

Cu toate că birourile firmei „Dombey şi Fiul" erau situate în interiorul zonei libere a City-ului Londrei, atît de aproape de biserica Mary-le-Bow, încît se putea auzi sunetul clopotelor ei cînd nu era înecat în

zgomotul străzii, totuşi se puteau vedea prin împrejurimi amintiri despre unele aventuri şi întîmplări romantice. Gog şi Magog[1] tronau pe soclurile lor, la depărtare de zece minute, Bursa era la îndemînă; Banca Angliei, cu bolţile ei pline de aur şi argint, „sub pămînt printre morţi", era vecina lor măreaţă. Îndată după colţ era măreţul palat al Companiei Indiilor de Răsărit, unde erau expuse numeroase imagini înfăţişînd materiale preţioase şi pietre scumpe, tigri, elefanţi, turnuri de aşezat pe spinarea acestora, ciubucuri, umbrele, palmieri, palanchine şi prinţi fastuoşi, oacheşi la culoare, şezînd pe covoare, în papuci cu vîrfurile aduse. Peste tot, în apropiata vecinătate, puteau fi văzute afişe cu vapoare îndreptîndu-se în plină viteză către toate părţile lumii; magazine cu de toate, gata să dea drumul oricui şi oriunde perfect echipat într-o jumătate de oră; în fine, mici aspiranţi de marină din lemn, în uniforme demodate, veşnic expuşi în faţa prăvăliilor de instrumente nautice, părînd că urmăresc trăsurile care trec.

Stăpîn şi proprietar al uneia din aceste efigii, despre care s-ar putea spune în chip familiar că era cea mai din lemn, o efigie care pusese stăpînire pe trotuarul străzii, întinzînd piciorul drept înainte, într-un echilibru care părea cam instabil, o efigie care avea cătărămi la ghete şi inexplicabile pulpane la haină şi care ţinea în faţa ochiului drept o maşinărie de proporţiile cele mai extraordinare — stăpîn şi proprietar al acestui aspirant şi mîndru de el, era un bătrînel, purtînd o perucă de felul celor din Ţara Galilor. El plătise cu anticipaţie chiria casei, impozitele şi toate cele datorate, pe mult mai mulţi ani înainte decît anii pe care ar fi putut să-i adune, în cursul vieţii sale,

[1] Gog şi Magog — două statui colosale ce se găsesc la Guildhall, la Londra. Legenda spune că sînt doi uriaşi, descendenţi ai împăratului Diocleţian, aduşi în lanţuri în Anglia unde au fost puşi să păzească poarta unui palat care se afla pe acelaşi loc unde se găseşte astăzi Guildhall (n.r.).

un aspirant din carne şi oase, ajuns la maturitate. De altfel, nu lipsesc în flota engleză aspiranţi care să fi ajuns la o vîrstă înaintată, simţindu-se totuşi încă tineri!

Fondul de comerţ al acestui bătrîn cuprindea cronometre, barometre, telescoape, busole, hărţi, mapamonduri, sextante, quadrante şi diferite specimene de tot soiul ale instrumentelor folosite pentru a menţine direcţia unei corăbii, pentru a face calculele necesare navigaţiei sau pentru a înregistra descoperirile făcute. În sertare şi pe rafturi se aflau obiecte de alamă şi de sticlă, cărora numai cei iniţiaţi puteau să le dea de rost sau să ghicească la ce pot fi folosite sau, după ce le-ar fi examinat, să le poată pune la loc, în cuiburile lor de mahon, fără a fi ajutaţi. Toate erau înghesuite în cutiile cele mai strîmte, aşezate în colţurile cele mai înguste, strînse între perniţele cele mai extravagante, înşurubate în unghiurile cele mai ascuţite, pentru a evita astfel ca liniştea lor filozofică să fie tulburată de valurile mării. Măsuri de prevedere atît de neobişnuite erau luate, în fiecare caz, pentru a se economisi spaţiul şi a ţine lucrurile strînse la un loc şi atît de multă pricepere marinărească era potrivită, aşezată şi înşurubată în toate cutiile (fie că erau, ca unele din ele, de forma unei simple plăci sau, ca altele, cam ca ceva între tricorn şi o stea de mare, şi acestea, în comparaţie cu altele, erau de fapt cutii simple şi modeste), încît prăvălia însăşi, molipsită de molima generală, părea aproape să se fi prefăcut într-o corabie comodă, gata de a ieşi în largul mării, pregătită după toate legile navigaţiei şi nemaiavînd nevoie decît de o mare prielnică pentru ca, o dată lansată pe neaşteptate, să-şi facă drum în deplină siguranţă către orice insulă pustie din lume.

Multe întîmplări mărunte din viaţa casnică a constructorului de instrumente nautice, mîndru de micul lui aspirant, sporeau şi întăreau această închipuire. Cum cunoscuţii lui erau recrutaţi mai ales dintre fur-

nizorii marinei şi alţii de teapa lor, el avea întotdeauna pe masă belşug de adevăraţi pesmeţi marinăreşti. Aceştia erau însoţiţi, de obicei, de cărnuri şi limbi afumate, ce aveau un gust nemaipomenit de funie şi sfoară. Erau pe masă şi murături în mari vase de pămînt pe care era lipit cîte un bileţel unde stătea scris: „Aci se vînd toate cele necesare corăbiilor". Băuturile erau prezentate în sticle fără gît. Pe pereţi atîrnau, încadrate, poze vechi, înfăţişînd corăbii şi avînd însemnate pe ele, în ordine alfabetică, diferitele lor taine. Pe fundul farfuriilor se vedea fregata „Tartarul", cu pînzele desfăşurate. Scoici de pe ţărmuri străine, ierburi de mare şi muşchi împodobeau căminul. Odăiţa din fund, cu pereţii căptuşiţi cu lemn, era luminată cu lumină din tavan, întocmai ca o cabină.

Tot aci locuia şi el, cam cum locuiesc cei mai mulţi căpitani de vase mici, singur, numai cu nepotul său Walter, un băiat de paisprezece ani, care arăta aproape ca un aspirant de marină, aşa cum trebuia ca să întruchipeze ideea de bază a întreprinderii. Dar asta era totul, căci Solomon Gills, el însuşi (cunoscut în genere sub numele de bătrînul Sol) era departe de a avea o înfăţişare marinărească. Lăsînd la o parte peruca lui velşă, care era indiscutabil cea mai velşă din cîte au fost purtate vreodată şi care numai a corsar nu-l făcea să arate, el era un om potolit, cu vorba domoală, mereu dus pe gînduri, cu ochii roşii ca şi cînd ar fi fost doi mici aştri luminoşi privind la tine prin ceaţă. Avea felul de a privi al omului abia trezit din somn, ca urmare, parcă, a faptului de a fi privit trei sau patru zile la rînd prin toate instrumentele optice din prăvălie şi de a fi revenit iarăşi deodată în lume, mirat că o găseşte verde. Singura schimbare ce se putea observa la el era atunci cînd schimba un costum de culoare cafenie, foarte strîmt, împodobit cu nasturi strălucitori, cu acelaşi costum cafeniu, mai puţin pantalonii, care acum erau unii de pînză galbenă. Purta un jabou foarte îngrijit şi avea

întotdeauna pe frunte o pereche de ochelari de cea mai bună calitate, iar în buzunarul din cingătoarea pantalonului, un cronometru foarte mare. Avea atîta încredere în acest instrument de preţ, încît ar fi crezut mai curînd într-o conspiraţie a tuturor orologiilor şi ceasurilor din City, ba poate chiar a soarelui, decît să se îndoiască de precizia lui. Aşa cum era bătrînul Sol acuma, aşa fusese toată vremea, atît în prăvălie cît şi în camera din fund, în spatele aspirantului de lemn care îi servea drept firmă, ani şi ani de-a rîndul. În fiecare noapte, pentru a se duce la culcare, se suia într-o mansardă izolată de alţi locatari, unde, în timp ce nobilii din Anglia, instalaţi confortabil în locuinţele lor, habar n-aveau de cum e vremea, adeseori vîntul sufla năprasnic.

In clipa de faţă, cînd cititorul e pe punctul de a face cunoştinţă cu Solomon Gills, e ora cinci şi jumătate, într-o după-amiază de toamnă. Solomon Gills este ocupat să vadă pe cronometrul lui, care niciodată nu dă greş, cît este ceasul. Exodul zilnic din City e în curs de o oră şi mai bine, şi valul mulţimii tot se mai îndreaptă către apus. Totuşi, străzile s-au mai „subţiat mult", cum spune domnul Gills. Se pare că la noapte o să plouă. Toate barometrele din prăvălie se arată abătute şi primele picături de ploaie s-au şi arătat pe tricornul aspirantului de lemn.

— Unde o fi Walter, de nu mai vine? spuse Solomon Gills, după ce aşează cu grijă cronometrul înapoi în buzunar. Mîncarea e gata de o jumătate de oră şi băiatul nu vine!

Întorcîndu-se pe scaunul pe care şedea după tejghea, domnul Gills privi printre instrumentele din vitrină, pentru a vedea dacă nu cumva nepotul e pe punctul de a trece strada. Dar nu! Nu era printre umbrelele care se vedeau strecurîndu-se şi fără îndoială nu era el vînzătorul acela de gazete care, îmbrăcat într-un impermeabil, trecea agale de-a lungul barei de alamă din faţa prăvăliei, scriindu-şi cu degetul numele, deasupra numelui domnului Gills.

— Dacă n-aş şti că prea ţine la mine ca s-o şteargă şi, fără voia mea, să se îmbarce pe o corabie, mai că aş intra la grijă, spuse domnul Gills, ciocănind cu degetul două sau trei barometre. Mai că aş intra la grijă! Toate-n scoborîre, hm! Ploaie din belşug! Las' că-i bună, e nevoie de ploaie.

— Tare mi se pare — mai spuse domnul Gills, suflînd praful de pe geamul unei busole şi adresîndu-se acului magnetic — că nici tu, ca şi băiatul, nu vrei să te îndrepţi către odaia noastră din fund, direct şi cum se cuvine. Şi doară odăiţa noastră e în direcţia bună. Exact spre nord. Cu precizie de a douăzecea parte dintr-un grad.

— Hallo! Unchiule Sol!

— Hallo, băiete! strigă constructorul de instrumente, întorcîndu-se cu vioiciune. Va să zică ai venit, hm, ai venit!

Era un băiat voios, sprinten, cu faţa îmbujorată de fuga prin ploaie, blond, cu ochii strălucitori şi cu părul creţ.

— Ei, unchiule, cum ţi-a mers toată ziua fără mine? E gata mîncarea? Mi-e foame al dracului.

— Cît despre cum mi-a mers — spuse Solomon binevoitor — ar fi ciudat să nu-mi meargă mai bine fără o jăvruţă ca tine, decît cu tine. Cît despre masă, dacă e gata, apoi să ştii că-i gata de o jumătate de ceas şi te aşteaptă pe tine. Cît despre foame, ei da, şi mie mi-e foame!

— Ei, atunci hai la masă, unchiule! strigă băiatul. Ura! Ura! pentru amiral.

— Dă-l încolo pe amiral! răspunse Solomon Gills. Vrei să zici Lordul Primar.

— Ba de loc! strigă băiatul. Ura pentru amiral! Ura pentru amiral! In-nainte, marş!

La această comandă, peruca velşă şi purtătorul ei se lăsară fără împotrivire împinşi în camera din fund, ca la un abordaj, în fruntea unui detaşament de cinci sute de oameni, şi unchiul Sol cu nepotul lui îşi făcură

repede de lucru cu un peşte prăjit, în aşteptarea fripturii care trebuia să urmeze.

— In sănătatea Lordului Primar, Wally — spuse Solomon — să trăiască! Să nu mai aud de amirali. Lordul Primar e amiralul tău!

— O fi! spuse băiatul, dînd din cap. Dar să ştii că purtătorul de spadă care merge întotdeauna înaintea lui e mai amiral decît el. Măcar trage spada cîteodată.

— Şi grozavă mutră face cînd o trage! răspunse unchiul. Ascultă la mine, băiete, ascultă. Ia te uită la cămin.

— Ia te uită! Cine mi-a spînzurat acolo în cui ceaşca mea de argint? exclamă băiatul.

— Eu am spînzurat-o, spuse unchiul. Gata cu cănile! De azi încolo trebuie să bem din pahare, Walter. Sîntem oameni de afaceri. Ţinem de City. Am început o viaţă nouă azi-dimineaţă!

— Bine, unchiule — spuse băiatul — beau din orişice, cît timp pot să beau în sănătatea dumitale. Să trăieşti, unchiule, şi ura pentru...

— Lordul Primar, întrerupse bătrînul.

— Să trăiască Lordul Primar, Şerifii, tot Consiliul Comunal şi toţi mai-marii City-ului, spuse băiatul. Să trăiască, la mulţi ani!

Unchiul dădu din cap în semn de mulţumire.

— Ei, şi acum — spuse el — hai să vorbim de firmă.

— Da' ce? Parcă-i mult de vorbit de firmă, unchiule, spuse băiatul punînd deoparte cuţitul şi furculiţa. E vorba doar de un şir de încăperi întunecoase şi în odaia în care şed eu este o galerie înaltă în faţa căminului, o casă de bani, cîteva hîrtii pe care sînt însemnate corăbiile gata de plecare, un almanah, cîteva mese şi scaune, o sticlă cu cerneală, cîteva cărţi, cîteva cutii, multe păienjenişuri şi, în unul din ele, drept deasupra capului meu, un gogeamite muscoi uscat, care pare să fie acolo de cînd e lumea.

— Şi alt nimic? întrebă unchiul.

— Chiar nimic, afară de o colivie veche (mă mir cum o fi ajuns acolo!) şi o găleata cu cărbuni.

— Nici registre, nici carnete de cecuri, nici conturi sau nici alte dovezi de bogăţie care să se ivească în fiecare zi? întrebă bătrînul Sol, aruncînd o privire scrutătoare spre nepot, din mijlocul cetei în care părea că pluteşte şi apăsînd cu tot dinadinsul cuvintele.

— Ba da, cîte vrei din astea — răspunse nepotul cu nepăsare — dar toate astea-s bune în biroul domnilor Carker, Morfin sau Dombey.

— Dar domnul Dombey n-a fost astăzi pe acolo? întrebă unchiul.

— Ba a fost. Toată ziua a venit şi a plecat mereu.

— Dar cred că pe tine nu te-o fi băgat în seamă?

— Ba bine că nu! A venit lîngă scaunul meu — tare aş fi vrut, unchiule, să nu fie aşa de solemn şi înţepat — şi a spus: „Oh! dumneata eşti fiul domnului Gills, constructorul de instrumente navale", a spus. „Nepot, domnule", am îndreptat eu. „Nepot am spus şi eu, băiete", mi-a răspuns el. Dar pot să jur, unchiule, că a spus *fiu*.

— Mi-e teamă că tu te-nşeli. Dar n-are a face.

— Bine, bine! N-are a face, dar cred că putea şi el să nu fie atît de tăios. Că doară nu era nici un păcat dacă a spus *fiu*. Şi pe urmă mi-a spus că i-ai vorbit dumneata de mine şi că, drept urmare, mi-a găsit de lucru în întreprindere şi că se aşteaptă de la mine să fiu atent şi punctual; apoi a plecat. Pe cît mi s-a părut, nu prea i-am plăcut.

— Pare-mi-se că vrei să spui — observă constructorul de instrumente — că el nu prea ţi-a plăcut ţie.

— Aşa o fi, unchiule, răspunse băiatul rîzînd. Aşa o fi, poate, dar vezi că la asta nu prea m-am gîndit.

Faţa lui Solomon era puţin mai serioasă cînd isprăvi cu masa şi privirea lui se îndreptă în mai multe rînduri spre chipul blond al băiatului. Cînd masa fu strînsă (mîncarea fusese adusă de la o ospătărie din apropiere), el aprinse o lumînare şi coborî în pivniţă,

pe cînd nepotul său, stînd pe scara plină de mucegai, ţinea cu grijă lumînarea. După ce cotrobăi cîteva clipe prin pivniţă, bătrînul se înapoie cu o sticlă prăfuită şi murdară, arătînd a fi foarte veche.

— Ce-i asta, unchiule Sol — spuse băiatul — ce te-ai apucat să faci? Ăsta-i vinul ăla grozav de Madeira? Din care nu a mai rămas decît o singură sticlă?

Unchiul Sol dădu din cap, ceea ce însemna că ştie bine ce face şi după ce, într-o tăcere sărbătorească, scoase dopul sticlei, umplu două pahare şi puse pe masă sticla şi un al treilea pahar gol.

— Sticla cealaltă o s-o bei tu, Wally — spuse el — cînd vei ajunge să fii un bărbat cu situaţie, respectat şi fericit; cînd, după începutul pe care l-ai făcut azi, vei fi reuşit — cum mă rog lui Dumnezeu să te ajute să reuşeşti — să treci cu bine şi cu mulţumire o bună parte a vieţii, copilul meu. Închin cu toată dragostea ce-ţi port!

O bună parte din ceaţa ce plutea în jurul bătrînului Sol păru că s-ar fi aciuat în gîtlejul lui, aşa de răguşită îi fu vocea, iar mîna îi tremură cînd ciocni paharul cu al nepotului. Dar după ce duse paharul la gură, îl dădu repede şi bărbăteşte peste cap şi plescăi apoi din buze.

— Dragă unchiule — spuse băiatul, prefăcîndu-se că ar lua totul în glumă, dar cu lacrimi în ochi — pentru onoarea ce mi-ai făcut, şi aşa mai departe, şi aşa mai departe, o să-mi îngădui acum să ridic paharul în sănătatea domnului Solomon Gills, strigînd de trei ori „vivat" şi apoi încă o dată „vivat". Să trăieşti, unchiule, şi să bei în sănătatea mea, cînd o fi să golim ultima sticlă împreună. Haĭ noroc, unchiule!

Ciocniră paharele din nou şi apoi Walter, care nu băuse încă, luă o înghiţitură şi aduse paharul în faţa ochilor, cu un aer critic de mare cunoscător.

Unchiul îl privi cîtva timp, fără să spună un cuvînt. Cînd privirile lor se întîlniră însă, începu din-

tr-o dată să vorbească, urmărind şirul gîndurilor sale, ca şi cînd ar fi vorbit tot timpul.

— Vezi tu, Walter — spuse el — îndeletnicirea asta a mea a devenit acum un obicei. Într-atît m-am deprins cu obiceiul ăsta, că n-aş mai putea să mă dezbar de el; dar nu-i treabă de făcut, nu-i nimic de făcut. Cînd se mai purta uniforma de colo — şi-l arătă pe micul aspirant de marină — atunci într-adevăr se puteau face averi şi se şi făceau. Dar concurenţa şi iarăşi concurenţa, noi invenţii şi mereu noi invenţii, schimbări şi iar schimbări — omenirea mi-a luat-o înainte. Abia mai ştiu pe ce lume trăiesc, ba şi mai puţin ştiu unde îmi sînt muşteriii.

— Dă-i încolo, unchiule!

— De cînd ai venit de la şcoala din Peckham, de pildă, sînt zece zile de atunci — spuse Solomon — nu-mi aduc aminte să-mi fi călcat în prăvălie mai mult de un singur muşteriu.

— Ba doi, unchiule, nu-ţi aduci aminte? A mai fost omul ăla care ţi-a cerut să-i schimbi un pol...

— Păi numai ăla a fost, spuse Solomon.

— Da' ce, unchiule, adică femeia care a venit să te întrebe care-i drumul spre Mile-End Turnpike, aia-i nimeni?

— Adevărat, băiete. Uite, pe-aia am uitat-o. Cu aia au fost doi.

— Din păcate, nici unul, nici altul n-au cumpărat nimic, strigă băiatul.

— Nu! N-au cumpărat nimic, spuse Solomon, liniştit.

— Nici nu le-a trebuit nimic, strigă băiatul.

— Nu, şi dacă le-ar fi trebuit ceva, s-ar fi dus la altă prăvălie, spuse Solomon pe acelaşi ton.

— Dar, va să zică, au fost doi, unchiule — strigă băiatul — ca şi cînd aceasta ar fi însemnat un mare triumf. Dumneata ai spus că a fost numai unul.

— Bine, bine, Wally — reluă bătrînul vorba, după o scurtă tăcere — dar cum noi nu sîntem ca sălbaticii care au dat peste Robinson Crusoe, pe insula lui, nu

putem trăi cu cîştigul pe care ni-l aduce un om care-mi cere să-i schimb un pol, sau o femeie care mă întreabă de drumul spre Mile-End Turnpike. Cum spusei adineauri, lumea mi-a luat-o înainte. Nu o dojenesc pentru asta; dar n-o mai înţeleg. Negustorii nu mai sînt la fel ca înainte, ucenicii nu mai sînt la fel, afacerile nu mai sînt la fel, mărfurile nu mai sînt aceleaşi. Şapte optimi din mărfurile mele sînt învechite. Eu însumi sînt un om învechit, într-o prăvălie învechită, într-o stradă care nu mai e aceea de care mi-aduc aminte din trecut. Am rămas în urma timpului şi sînt prea bătrîn ca să-l mai ajung din urmă. Chiar zgomotul care se aude, pînă şi din depărtare, mă zăpăceşte.

Walter dădu să vorbească, dar unchiul îi făcu semn cu mîna să tacă.

— Uite, de aia, Wally, de aia vreau ca tu să intri din vreme în lumea afacerilor şi să-ţi croieşti drum pe calea asta. Eu nu mai sînt decît spiritul acestei afaceri; trupul i-a pierit de mult; cînd o să mor şi eu, spiritul ei o să dispară şi el. Cum, va să zică, nu face ca moştenire pentru tine, m-am gîndit că e cazul să folosesc pentru binele tău aproape singurele relaţii pe care le mai păstrez datorită tradiţiei. Unii cred că sînt bogat. De dragul tău aş fi dorit să fie aşa. Dar orice aş lăsa după mine, sau orice aş putea să-ţi dau, într-o casă ca a lui Dombey eşti pe calea cea mai bună şi poţi ajunge departe. Fii harnic, încearcă să-ţi iubeşti meseria, dragă băiete, munceşte ca să ajungi să stai pe picioarele tale şi să fii fericit!

— O să fac tot ce pot, unchiule, să merit dragostea dumitale. Fii încredinţat, am s-o fac! răspunse băiatul cu toată seriozitatea.

— Ştiu, ştiu — spuse Solomon — sînt sigur că ai s-o faci, şi se apucă să bea încă un pahar de Madeira cu şi mai multă poftă chiar decît îl băuse pe primul. Cît priveşte marea — urmă el — e ea frumoasă în poveşti, Wally, dar de fapt nu este aşa şi nu face de tine. Înţeleg eu că ţi-e gîndul la ea, legat cum eşti de

toate lucrurile astea ; dar nu face, îţi spun eu, nu face de tine !

Solomon Gills îşi frecă totuşi mîinile cu un aer de plăcere ascunsă pe cînd vorbea de mare şi privi cu o mulţumire căreia nu-i putea da glas la lucrurile din jurul lui care toate aminteau de mare.

— Ia gîndeşte-te, bunăoară, la vinul ăsta — spuse bătrînul Sol — la vinul ăsta care s-a plimbat pînă în Indiile de Est şi înapoi şi nu ştiu de cîte ori a ocolit pămîntul. Gîndeşte-te la întunericul adînc al nopţilor, la urletul vîntului şi la mugetul mării.

— Şi la tunete, şi trăsnete, şi ploaie, şi grindină, şi furtuni de tot felul, spuse băiatul.

— Fireşte — spuse Solomon — la toate prin cîte a trecut vinul ăsta. Gîndeşte-te la încordările şi trosniturile lemnăriei şi ale catargelor, la urletul furtunii prin parîme şi prin toate cele de pe corabie.

— Ce se mai căţărau marinarii pe catarge, luîndu-se la întrecere care mai de care să ajungă mai întîi la vergă să strîngă pînzele încărcate de chiciură, pe cînd corabia se hurduca şi se clătina înnebunită, strigă nepotul.

— Chiar aşa — spuse Solomon — prin toate astea a trecut butoiul ăla vechi în care a fost vinul ăsta. Cum spune cîntecul : „Cînd frumoasa Sally se înecă în..."

— „In Marea Baltică, în toi de noapte, douăzeci şi cinci de minute după miezul nopţii, cînd ceasul din buzunarul căpitanului se opri, el zăcînd mort lîngă catarg, la paisprezece februarie 1749 !" strigă Walter cu multă însufleţire.

— Chiar aşa — strigă bătrînul Sol — chiar aşa ! Erau atunci cinci sute de butoaie de astea la bord şi (afară doar de căpitanul secund, primul locotenent, doi marinari şi o doamnă salvată într-o şalupă care lua apă) toţi se apucară să dea drumul vinului din butoaie, se îmbătară şi muriră cîntînd „Domneşte, Britanie" în timp ce vasul se apleca şi se scufunda, iar sufletul şi-l dădură cu toţii, într-un urlet înfiorător.

— D-apoi cînd „George al doilea“ fu aruncat la mal, unchiule, pe coasta Cornwall-ului, pe o furtună îngrozitoare, două ceasuri înainte de zori, la patru martie şaptezeci şi unu! Erau ca la două sute de cai la bord; şi caii, slobozindu-se din cală chiar de la izbucnirea furtunii şi zvîrlind din copite la dreapta şi la stînga, izbindu-se de alţii să se strivească, făceau un zgomot grozav de asurzitor şi scoteau nişte urlete ca de om. Echipajul a crezut că s-a umplut corabia de strigoi, şi pînă şi cei mai curagioşi nu şi-au mai putut ţine firea, şi-au ieşit din minţi şi, deznădăjduiţi, s-au aruncat peste bord. Numai doi au rămas în viaţă ca să povestească cele întîmplate.

— Şi cînd — spuse bătrînul Sol — cînd „Polyphemus“...

— Vas comercial pentru India de Vest, trei sute cincizeci de tone, căpitan John Brown din Deptford, proprietar Wiggs şi Co., strigă Walter.

— Chiar aşa — spuse Sol — cînd luă foc, după patru zile de navigaţie cu vînt favorabil, plecat fiind din portul Jamaica, noaptea...

— Erau doi fraţi la bord — întrerupse nepotul într-un suflet şi cu voce tare — şi nefiind loc destul pentru amîndoi în singura barcă de salvare care nu se scufundase, nici unul din ei nu vru să se lase în barcă, pînă cînd cel mai mare îl luă în braţe pe cel mai mic şi-l aruncă în barcă. Şi atunci fratele mai tînăr s-a ridicat în picioare în barcă şi a strigat: „Dragă Eduard, gîndeşte-te la logodnica ta de acasă. Eu îs doar un băieţandru. Nu mă aşteaptă nimeni acasă. Sări tu în barcă în locul meu!“ Şi el s-a aruncat în mare.

Ochii aprinşi şi faţa îmbujorată a băiatului care, de exaltarea cu care povestise, precum şi din admiraţie pentru cele povestite, se ridicase de pe scaun, păreau să reamintească bătrînului Sol un amănunt uitat, sau ascuns de ceaţa care îl înconjura. In loc de a mai face glume, cum fără îndoială avusese de gînd cu o clipă mai înainte, tuşi uşor şi spuse:

— Ia să lăsăm astea ; să vorbim de altceva.

Adevărul era că unchiul, om cam simplu, atras el însuşi în chip tainic de minunăţii şi aventuri — fiind prin însăşi negustoria lui într-un fel oarecare, înrudit cu ele — încurajase în mare măsură aceeaşi aplecare la nepotul său. În consecinţă, nici una din opreliştile folosite pentru a îndepărta pe băiat de la aventuri nu avusese altă urmare decît să-i sporească gustul pentru ele. S-ar zice că niciodată n-a fost scrisă vreo carte, nici spusă vreo poveste cu gîndul de a-i face pe băieţi să rămînă pe uscat, care, dimpotrivă, să nu-i fi încîntat şi atras să plece în largul mării.

Dar micul grup al celor doi fu sporit acum de un personaj îmbrăcat în haine albastre, largi, şi care purta fixat de încheietura mîinii sale drepte un cîrlig ce îi ţinea loc de mînă. Sprîncenele îi erau negre, foarte stufoase, şi în mîna stîngă ţinea un baston gros şi noduros (ca şi nasul lui). În jurul gîtului purta, înfăşurată, o basma neagră de mătase şi un guler atît de larg, încît aducea cu o mică pînză de corabie. Era, fără îndoială, persoana pentru care fusese pregătit al treilea pahar şi, de asemenea, fără îndoială el ştia acest lucru. După ce îşi scoase mantaua, agăţă în cuierul de după uşă o pălărie de muşama, ce strălucea atît încît te durea capul cînd te uitai la ea, pălărie care îi lăsase în jurul frunţii un cerc roşu, de parcă ar fi purtat o oală care i-a lăsat o urmă pe cap. Apoi îşi trase un scaun în dreptul locului unde era pus paharul gol şi se aşeză. De obicei i se spunea „Căpitanul" şi în viaţa lui fusese pilot, sau căpitan de vas, sau corsar, sau poate toate trei laolaltă şi mirosea, cît de colo, a apă de mare.

Faţa lui, ce părea întunecată de pîrlită ce era, se lumină cînd dădu mîna cu unchiul şi cu nepotul. S-ar fi zis totuşi că, de felul lui, trebuie să fie un om zgîrcit la vorbă, căci spuse doar :

— Ce mai e pe aici ?

— Toate bune, spuse domnul Gills, împingînd sticla spre el.

El o luă, o cercetă, o mirosi de aproape şi apoi spuse, cu o expresie cu totul deosebită a feţei:

— *Ăsta-i?*

— *Ăsta-i,* răspunse constructorul de instrumente.

Apoi fluieră pe cînd îşi umplea paharul şi avu aerul să creadă că era într-adevăr zi de mare sărbătoare.

— Wal'r! spuse el, potrivindu-şi părul (care era rar) cu cîrligul şi arătînd apoi cu acesta către constructorul de instrumente. Ia te uită la el! Dragoste! Cinste! Şi ascultare![1] Ia răsfoieşte-ţi catehismul pînă o să dai de cuvintele astea şi cînd le vei fi găsit, întoarce foaia! Noroc, băiete!

Şi simţi o mulţumire atît de desăvîrşită din pricina citatului găsit cît şi pentru tălmăcirea ce i-o dăduse, încît nu se putu împiedica să repete cuvintele cu o voce slabă şi să spună că de patruzeci de ani nu-şi mai adusese aminte de ele.

— Dar n-am avut niciodată nevoie în viaţă de două sau trei cuvinte pe care să nu ştiu unde să le găsesc, Gills, observă el. Asta de pe urma faptului că nu-mi risipesc vorbele, cum fac alţii.

Gîndul acesta îi reaminti poate că ar fi făcut mai bine să urmeze pilda tatălui tînărului Norval din poezie[2] şi „să-şi sporească averea".

Tăcu deci şi nu mai spuse nimic pînă cînd bătrînul Sol trecu în prăvălie să aprindă lampa. Atunci se întoarse către Walter şi spuse, fără prealabilă introducere:

— O fi oare în stare să facă un ceasornic, dacă încearcă?

— Nu m-ar prinde mirarea, căpitane Cuttle, răspunse băiatul.

— Şi pasămite, ar merge! hotărî căpitanul Cuttle, trasînd în aer, cu cîrligul lui, un semn în formă de şarpe! Ei, Doamne, şi încă cum ar merge!

---

[1] Citatul nu e din catehism, ci e formula folosită la ceremonia căsătoriei (n.r.).

[2] Aluzie la un poem al lui John Home (secolul al XVIII-lea) (n.r.).

O clipă sau două rămase cu privirea pierdută, ca şi cum ar fi privit acel ceasornic ideal, apoi o îndreptă către băiat, ca şi cînd faţa lui ar fi fost cadranul.

— E tobă de carte, observă el, îndreptîndu-şi cîrligul către mărfurile din prăvălie. Ia te uită! Aici sînt toate grămadă. Pămînt, aer, apă. Toate la un loc. Doar să spui unde vrei să le aşezi. Sus, într-un balon? Gata, le ai. Jos, într-un clopot? Gata, le ai. Vrei să pui steaua polară pe o balanţă şi să o cîntăreşti? Ţi-o face şi p-asta.

Se poate deduce din aceste observaţii cum că respectul căpitanului Cuttle pentru stocul de instrumente din prăvălie era adînc şi că filozofia lui nu deosebea decît foarte puţin sau de loc negustoria cu instrumente de chiar inventarea lor.

— Ei — adăugă el suspinînd — mare lucru e să-nţelegi toate astea şi parcă-i tot atît de mare lucru să nu le înţelegi. Habar n-am cum o fi mai bine. E atît de bine să şezi în voie aici şi să simţi că poţi să fii cîntărit, măsurat, mărit, electrizat, polarizat, şi mai ştiu eu ce dracu, fără să ai habar cum s-a făcut.

Numai minunatul Madeira, combinat cu prilejul (care cerea ca mintea lui Walter să fie luminată) ar fi putut să-i dezlege limba în aşa fel, ca să dea drumul unei cuvîntări atît de uimitoare. El însuşi păru mirat de felul în care această cuvîntare îi făcu să-şi dea seama de cîtă plăcere liniştită avusese parte timp de zece ani, cu prilejul prînzurilor lui în acea odăiţă. Devenind astfel „un om mai trist şi mai înţelept“ [1] căzu pe gînduri şi nu mai spuse nimic.

— Haide! strigă obiectul admiraţiei lui, înapoindu-se. Pînă să-ţi dau paharul dumitale de grog, Ned, trebuie să golim sticla asta.

— Ţin' te bine! spuse Ned umplîndu-şi paharul. Mai dă-i un pic şi băiatului.

— Nu mai îmi da, mulţumesc, unchiule!

---

[1] Aluzie la versurile din Coleridge (1772—1834)
A sadder and a wiser man
He rose the morrow morn (n.r.).

— Ba da, ba da, încă un pic, spuse Sol. Să golim sticla, să bem, Ned, în cinstea Casei — Casa lui Walter. Să nu te miri că o să fie Casa lui Walter, cel puţin în parte, una din zilele astea. Cine ştie? Sir Richard Whittington nu s-a căsătorit oare cu fata patronului?

— Te aşteptăm lord Whittington, Lord Primar al Londrei şi cînd o să fii bătrîn, n-o să mai pleci, spuse căpitanul. Wal'r! Răsfoieşte cartea, băiete!

— Şi cu toate că domnul Dombey nu are nici o fată... începu să spună Sol.

— Ba da, ba da, are una, unchiule, spuse băiatul roşindu-se la faţă şi rîzînd.

— Are? strigă bătrînul. Aşa-i, aşa-i, mi se pare că are una.

— Ştiu eu bine că are, spuse băiatul. Azi vorbeau unii despre asta în birou. Ei spun, unchiule şi căpitane Cuttle — urmă el cu voce scăzută — că nu o iubeşte, că nu o bagă în seamă şi că o lasă printre servitori, iar el se gîndeşte mereu numai cum o să facă să-l aibă mai curînd pe fiul său părtaş în afacere, cu toate că nu este acum decît un sugaci. Cu gîndul tot mereu la asta, pune să i se încheie bilanţurile mai des ca înainte şi registrele-s controlate mai de aproape decît de obicei. Ba l-a şi văzut lumea (cînd el credea că nu-l vede nimeni), plimbîndu-se prin docuri, privind la corăbiile şi la bunurile lui şi la toate alea, ca şi cînd s-ar bucura de ce va avea el împreună cu fiul lui. Astea le spuneau ei în birou. Nu ştiu cît or fi de adevărate.

— Vezi că a şi aflat totul despre ea, spuse constructorul de instrumente.

— Bazaconii, unchiule, strigă băiatul, roşindu-se pînă la urechi şi rîzînd copilăreşte. Cum să nu aud ce mi se spune?

— Mi-e teamă că fiul ne cam stă în cale deocamdată, Ned, spuse bătrînul, mai mult în glumă.

— Ba chiar de-a binelea, răspunse căpitanul.

— Cu toate astea — urmă Sol — hai să bem în cinstea lui. Trăiască Dombey şi Fiul !

— Foarte bine, unchiule, spuse băiatul voios. Dar, pentru că ai amintit-o şi pe ea şi ai făcut legătura cu mine şi ai spus că ştiu totul despre ea, îndrăznesc să schimb urarea dumitale. Trăiască Dombey, şi Fiul, şi Fiica !

CAPITOLUL V

Progresele şi botezul lui Paul

Micul Paul, fără a se molipsi din sîngele familiei Toodle, se făcea din zi în zi mai gras şi mai voinic. Tot astfel, din zi în zi, creştea mai arzătoare dragostea domnişoarei Tox pentru el. Devotamentul ei era atît de mult preţuit de către domnul Dombey, încît acesta începu să vadă în ea o femeie cu mult bun-simţ înnăscut, cu sentimente care-i făceau cinste şi meritau să fie încurajate. Şi fu atît de darnic cu această judecată binevoitoare, încît nu numai se înclină cu diferite prilejuri într-un fel cu totul deosebit în faţa ei, dar merse pînă a încredinţa surorii sale aprecieri atît de solemne precum „spune-i te rog prietenei tale, Luizo, că îi apreciez bunătatea", ori „reaminteşte-i domnişoarei Tox, Luizo, că-i sînt foarte obligat", atenţii deosebite care făcură o nespusă impresie asupra doamnei căreia îi erau adresate.

Domnişoara Tox avea obiceiul de a asigura adesea pe doamna Chick că „nimic nu putea depăşi interesul ei pentru tot ce era în legătură cu dezvoltarea dulcelui copilaş" ; de altfel, oricine ar fi observat purtarea domnişoarei Tox ar fi ajuns la aceeaşi concluzie, chiar fără confirmări atît de hotărîte. Ea prezida la solemnitatea atît de nevinovată a hrănirii tînărului moştenitor cu o nespusă mulţumire, aproape cu un aer de parcă ar fi împărţit cu Richards dreptul de a fi gazdă la acest

ospăţ. Asista cu încîntare la micile ceremonii ale băii şi ale toaletei. Administrarea unor doze mici de doctorii deşteptau în ea toată simpatia tumultuoasă pe care era în stare să o manifeste. Cu prilejul unei vizite a domnului Dombey, cînd acesta, introdus de sora sa în camera copilului, îl privea în timp ce i se pregătea patul, cum, îmbrăcat într-o cămăşuţă scurtă şi uşoară se căţăra pe rochia lui Richards, domnişoara Tox, care se ascunsese într-un dulap (împinsă de marea ei modestie) fu atît de încîntată, încît, ascunsă de privirile celor de faţă, nu se putu opri să exclame: „Aşa-i că e frumos, domnule Dombey? Aşa-i că e un Cupidon, domnule?" Dar, în aceeaşi clipă, căzu aproape jos în dosul uşii garderobului, zăpăcită şi ruşinată.

— Luizo — spuse domnul Dombey într-o bună zi surorii sale — cred că trebuie neapărat să-i fac prietenei tale un mic dar cu prilejul botezului lui Paul. Dintru început s-a trudit atît de mult de dragul copilului şi pare a-şi da seama atît de bine de situaţia ei (din păcate, un merit foarte rar în lumea de azi), încît aş fi foarte mulţumit să-i pot arăta aprecierea mea.

Fără a micşora cîtuşi de puţin meritele domnişoarei Tox, trebuie constatat că în ochii domnului Dombey — ca şi în alţi ochi care întîmplător au văzut lumina zilei — numai acei oameni care manifestau faţă de el cuvenita veneraţie puteau ajunge la acea conştiinţă superioară de a-şi cunoaşte rangul lor. Meritul lor nu consta atît în faptul că se cunoşteau pe ei înşişi, cît mai ales în faptul că-l apreciau pe el şi că se plecau în faţa lui.

— Dragă Paul — răspunse sora lui — eşti drept faţă de domnişoara Tox şi ştiam eu bine că un bărbat cu minte pătrunzătoare ca tine n-ar putea să fie altfel. Sînt convinsă că, dacă există trei cuvinte în limba engleză pentru care ea are nu numai respect, dar aproape veneraţie, aceste cuvinte sînt: Dombey şi Fiul.

— Da, da — spuse domnul Dombey — cred şi eu. Îi face cinste domnişoarei Tox.

— Şi, cît priveşte orice ar fi să-i dai în dar, dragă Paul — urmă sora lui — tot ce pot spune este că, orice vei da domnişoarei Tox va fi păstrat cu sfinţenie şi va fi apreciat, sînt sigură, ca o relicvă. Dar, mai este o cale, dragă Paul, ca să arăţi într-un chip mai măgulitor şi mai potrivit cît preţuieşti prietenia domnişoarei Tox, firește, numai dacă ai vrea...

— Care ar fi aceea ? întrebă domnul Dombey.

— Uite, bunăoară naşii — urmă doamna Chick — au o mare importanţă în ce priveşte legăturile şi influenţa lor.

— Nu văd ce însemnătate ar putea avea pentru fiul meu, spuse domnul Dombey cu răceală.

— Da, bine spui, dragă Paul, răspunse doamna Chick cu o vioiciune deosebită, menită să mascheze brusca ei schimbare de atitudine. Ai vorbit ca un adevărat Dombey. Nici nu mă aşteptam la altceva din parte-ţi. Trebuia să ştiu că asta îţi va fi părerea. Poate — şi aci doamna Chick şovăi din nou neştiind bine pe ce cale s-o apuce — poate tocmai de asta ar fi drept ca să nu te opui la alegerea domnişoarei Tox ca naşă pentru micuţul nostru, chiar dacă ar figura numai ca locţiitoare a unei alte persoane. Ea ar primi-o ca o mare cinste şi distincţie, dragă Paul, ce să ţi-o mai spun.

— Luizo — spuse domnul Dombey, după o scurtă pauză — nu e de presupus că...

— Desigur că nu — strigă doamna Chick, grăbindu-se să prevină un refuz — nici nu mi-am închipuit că ar fi.

Domnul Dombey o privi cu nerăbdare.

— Nu mă lua aşa, dragă Paul, spuse soră-sa. Asta mă dă gata. Ştii că sînt slabă. Ştii că nu mai sînt în apele mele, de cînd cu moartea iubitei noastre Fanny.

Domnul Dombey aruncă o privire la batista pe care sora lui o dusese la ochi şi reluă vorba :

— Nu e de presupus, zic eu...

— Şi eu spun tot aşa — şopti doamna Chick — şi niciodată n-am gîndit altfel.

— Pentru Dumnezeu, Luizo ! spuse domnul Dombey.

— Nu, nu dragă Paul — obiectă ea cu demnitate şi cu lacrimi în ochi — trebuie neapărat să mă laşi să vorbesc. Eu nu-s nici atît de înţeleaptă, nici atît de logică, nici atît de elocventă, sau mai ştiu eu cum, ca tine. Asta o ştiu prea bine. Cu atît mai rău pentru mine. Dar dacă astea ar fi să fie cuvintele mele cele de pe urmă, şi astfel de cuvinte trebuie să fie foarte solemne atît pentru tine, cît şi pentru mine, Paul, mai ales după moartea lui Fanny, tot aş spune că niciodată nu am crezut că aşa ceva ar fi de presupus. Şi mai mult decît atît — adăugă doamna Chick cu demnitate sporită, ca şi cînd ar fi rezervat pentru la urmă argumentul zdrobitor — de fapt niciodată nu am socotit că ar putea fi.

Domnul Dombey se duse la fereastră şi apoi se înapoie.

— Nu e de presupus, Luizo — spuse el (doamna Chick, vrînd să rămînă pe poziţie, repetă : „Ştiu că nu e", dar el nu o luă în seamă) — că dacă aş recunoaşte cuiva dreptul la o astfel de pretenţie, ar fi mai multe persoane care să aibă mai multe drepturi asupra mea ca domnişoara Tox. Dar nu recunosc nimănui un atare drept. Sub nici o formă. Paul şi cu mine vom fi în stare, la timpul cuvenit, să apărăm ce-i al nostru — Casa — sau, cu alte cuvinte, vom fi în stare să apărăm ce este al Casei, să păstrăm ce e al ei şi să transmitem mai departe ce e al ei, şi toate acestea fără ajutorul unor mijloace atît de meschine. Acest fel de ajutor străin pe care unii îl caută de obicei pentru copiii lor, eu unul pot să-mi îngădui să-l dispreţuiesc ; nădăjduiesc că sînt deasupra lui. Eu mă mulţumesc ca, o dată Paul ieşit din copilărie şi din prima lui tinereţe, să-l văd pregătit, fără a pierde timpul, pentru cariera ce îi e hărăzită. Şi-o găsi el atunci, în viaţă, prietenii puternici pe care-i va dori, dacă o să menţină cu hotărîre, sau chiar o să extindă, de va fi cu putinţă — demnitatea şi creditul firmei. Pînă atunci să se mulţumească cu mine ; fac eu pentru el faţă la toate. Nu

doresc cîtuşi de puţin să se interpună altcineva între noi doi. Imi convine mult mai bine să dau unei persoane atît de merituoase, cum este prietena ta, o dovadă că îi apreciez purtarea atît de îndatoritoare. Lasă prin urmare să rămînă aşa şi îmi închipui că bărbatul tău şi cu mine vom face faţă destul de bine ca martori.

In cursul acestor observaţii, debitate cu multă maiestate şi măreţie, domnul Dombey dezvăluise simţămintele ascunse ale inimii sale. O neîncredere de nedescris în oricine ar îndrăzni să păşească între el şi fiul lui; o gelozie dispreţuitoare de a avea vreun rival sau vreun părtaş în respectul şi deferenţa băiatului; o îndoială puternică, dobîndită de curînd, că nu era infailibil în ce priveşte puterea lui de a înfrînge şi de a încătuşa voinţe omeneşti; o teamă tot atît de acută ca nu cumva să întîmpine alte piedici sau dezamăgiri. Acestea erau, în acele clipe, gîndurile ce-i frămîntau sufletul. Toată viaţa nu avusese nici un prieten. Datorită firii lui reci şi distante nici nu căutase şi nici nu găsise vreunul. Iar acum, cînd firea lui îşi concentrase atît de intens toată puterea asupra sentimentului de interes şi ambiţie părintească, părea ca şi cînd curentul îngheţat (cu care putea fi asemuită) în loc să fie descătuşat de sub influenţa acelui sentiment, şi să curgă limpede şi liber, s-ar fi dezgheţat numai pentru o clipă, ca să-şi primească sarcina iar apoi ar fi îngheţat din nou, formînd împreună cu ea un bloc masiv de gheaţă.

O dată ce domnişoara Tox fu ridicată la demnitatea de naşă a micului Paul, în virtutea lipsei ei de importanţă, ea fu şi investită cu organizarea ceremoniei, pe care domnul Dombey, considerînd-o prea mult întîrziată, îşi manifestă dorinţa să aibă loc fără nici o altă amînare. Sora lui, căreia nici prin gînd nu-i trecuse că ar fi putut avea un succes atît de mare, se retrase cît putu mai repede ca să comunice celei mai bune prietene a sa hotărîrile luate, iar domnul Dombey rămase singur în bibliotecă.

In seara aceea numai singurătatea nu domnea în camera copilului, căci doamna Chick şi domnişoara

Tox petreceau acolo împreună o seară plăcută. Asta spre marea nemulțumire a domnișoarei Suzana Nipper, care nu pierdu nici un prilej de a-și arăta supărarea, strîmbîndu-se în tot felul pe după ușă. Cu acest prilej simțămintele ei erau atît de vii, încît socoti că este neapărată nevoie să se ușureze în chipul acesta, chiar fără să aibă mulțumirea de a fi văzută sau aprobată de către cineva. După cum cavalerii rătăcitori din vechime își ușurau inimile săpînd numele iubitelor lor în deșerturi, în desișuri sau în alte locuri neumblate unde nu era cîtuși de puțin de așteptat ca ele să fie citite de cineva, tot astfel domnișoara Suzana Nipper strîmbă din nas către sertare și dulapuri, aruncă priviri chiorîșe prin bufete, scoase limba la vasele de piatră, apostrofîndu-le și adresîndu-le porecle jignitoare.

Intre timp, cele două nepoftite, din fericire neștiutoare de simțămintele tinerei domnișoare, avură grijă să-l treacă pe micul Paul prin toate fazele dezbrăcării, ale exercițiilor corporale, ale hrănirii și culcării. Apoi se așezară în fața focului să-și ia ceaiul. Datorită grijii lui Polly, cei doi copii dormeau acum în aceeași odaie; dar numai după ce se așezaseră la ceai, cele două doamne, privind întîmplător spre cele două pătucuri, își amintiră de Florence.

— Ce adînc doarme! spuse domnișoara Tox.

— Cum să nu doarmă, dragă, știi doar că toată ziua se zbenguie pe afară, răspunse doamna Chick. Toată ziua se joacă cu micul Paul.

— Ciudată copilă, spuse domnișoara Tox.

— Ce să-ți spun, dragă — răspunse doamna Chick cu voce slabă — leit maică-sa!

— Așa-i, așa-i, spuse domnișoara Tox. Săraca de ea!

Și spuse aceasta pe un ton de adîncă compătimire, deși nu-și dădea de loc seama de ce era nevoie de compătimire, afară doar pentru că s-ar fi cuvenit poate să o arate.

— Florence n-o să fie niciodată, niciodată, niciodată o Dombey — spuse doamna Chick — nici chiar dacă ar fi să trăiască o mie de ani.

Domnişoara Tox ridică din sprîncene şi se arătă iarăşi plină de compătimire.

— Mă frămînt şi mă îngrijorez mereu pentru ea, spuse doamna Chick cu un suspin de modestie. Zău, nu ştiu ce va ajunge cînd s-o face mare şi ce situaţie o să aibă. Nu are nimic din taică-său. Şi cum o să aibă, dacă seamănă atît de puţin a Dombey?

Domnişoara Tox făcu o mutră de parcă n-ar fi găsit nimic de opus unei argumentări atît de convingătoare.

— Şi vezi dumneata — spuse doamna Chick, de parcă i-ar fi împărtăşit o mare taină — copila are firea bietei Fanny. N-o să facă niciodată o sforţare, toată viaţa ei. Sînt sigură de asta. Niciodată! Niciodată nu o să se lipească, n-o să se lege de inima tatălui ei, ca o...

— Ca o iederă? sugeră domnişoara Tox.

— Chiar ca o iederă — aprobă doamna Chick — niciodată! Niciodată n-o să se strecoare şi n-o să se cuibărească la sînul dragostei tatălui ei ca...

— Ca o ciută speriată? sugeră domnişoara Tox.

— Chiar ca o ciută speriată, spuse doamna Chick. Niciodată! Biata Fanny! Ce mult am iubit-o!

— Nu trebuie să te emoţionezi prea mult, draga mea, spuse domnişoara Tox cu o voce mîngîietoare. Nu, zău, nu trebuie! Eşti prea sensibilă...

— Avem toţi greşelile noastre, spuse doamna Chick, plîngînd şi dînd din cap. Fără îndoială, le avem. N-am fost niciodată oarbă faţă de greşelile ei. Nici n-am susţinut vreodată să fi fost. Departe de mine gîndul ăsta. Dar ce mult am iubit-o!

Cîtă mulţumire găsea doamna Chick — persoană destul de neroadă în comparaţie cu care cumnata ei fusese un adevărat înger de bunătate şi gingăşie feme iască — în faptul că putea cultiva şi ocroti amintirea acelei doamne, continuînd întocmai purtarea pe care o avusese faţă de ea cînd era în viaţă; în felul ei

de a se purta era mînată de dorința de a se convinge pe ea însăși și de a se simți foarte satisfăcută de marea ei toleranță ! Ce grozav de frumoasă virtute trebuie să fie toleranța, cînd izvorăște dintr-o judecată dreaptă, pentru ca să pară frumoasă chiar acelora care judecă strîmb și care nu sînt în stare să arate cum ajungem să fim învestiți cu privilegiul de a o exercita !

Doamna Chick își mai ștergea încă lacrimile și mai dădea din cap, cînd Richards îndrăzni să-i atragă atenția că domnișoara Florence nu dormea și că se ridicase în pat. Ea se deșteptase, după cum spusese femeia și genele îi erau ude de lacrimi. Dar nimeni, afară de Polly, nu lua în seamă acele picături strălucitoare. Numai Polly se plecă peste ea să-i șoptească cuvinte de mîngîiere și se lipi de ea atît de strîns, că putu auzi cum îi flutura inima în piept.

— Oh ! Doică dragă — spuse copila, privind-o serios în față — lasă-mă să mă culc lîngă fratele meu ! Te rog, lasă-mă.

— Da' de ce, drăguța mea ? spuse Richards.

— Oh ! Pentru că el mă iubește, cred eu — strigă copila cu patimă — lasă-mă să mă culc lîngă el. Te rog, lasă-mă !

Doamna Chick interveni cu cîteva cuvinte părintești, spunîndu-i să doarmă ca un copil cuminte, dar Florence repetă rugămintea cu o privire speriată și cu o voce frîntă de sughițuri și de plîns.

— N-o să-l deștept, spuse ea, acoperindu-și fața cu mîinile și lăsînd capul în jos. O să-l mîngîi doar cu mîna și o să adorm. Oh ! vă rog, vă rog, lăsați-mă să dorm noaptea asta lîngă fratele meu, pentru că el mă iubește !

Richards, fără să mai spună o vorbă, o luă și, purtînd-o spre pătucul în care dormea copilașul, o culcă lîngă el. Ea se vîrî cît putu mai aproape de el, fără să-l deștepte. Duse apoi un braț sfios pe după gîtul lui și, punîndu-și fața pe celălalt braț, peste care atîrna părul ei umezit și despletit, rămase nemișcată.

— Sărăcuţa de ea — spuse domnişoara Tox — pasămite a visat.

Acest incident banal întrerupse firul conversaţiei în curs, în aşa fel, încît nu mai putu fi reluat. De altfel, doamna Chick fusese atît de afectată de contemplarea propriei ei firi tolerante, încît îşi ieşise din ale ei. Ca urmare, cele două prietene se sculară curînd de la masa de ceai şi un servitor fu trimis să aducă o birjă pentru domnişoara Tox. Domnişoara Tox, de altfel, avea mare experienţă în folosirea birjelor şi plecarea ei într-un asemenea vehicul cerea în genere timp, deoarece era foarte sistematică în pregătirea plecării.

— Fii bun, te rog, Towlinson — spuse domnişoara Tox — şi, înainte de toate, ia un toc şi cerneală şi înseamnă în chip citeţ numărul birjei.

— Da, domnişoară, spuse Towlinson.

— După asta, te rog, Towlinson, aibi bunătatea şi întoarce pernele care — continuă domnişoara Tox adresîndu-se numai doamnei Chick — sînt aproape toate umede, draga mea.

— Da, domnişoară, încuviinţă Towlinson.

— O să te mai supăr, te rog — spuse domnişoara Tox — cu acest bilet şi cu acest şiling. Spune-i că trebuie să mă ducă drept la adresa scrisă pe bilet şi că în nici un caz nu va căpăta mai mult decît un şiling.

— Nu, domnişoară, spuse Towlinson.

— Şi apoi, îmi pare rău că îţi dau atîta de lucru, rosti domnişoara Tox, aruncîndu-i o privire gînditoare.

— Nu face nimic, domnişoară, răspunse Towlinson.

— Atrage-i atunci atenţia, te rog, Towlinson — făcu domnişora Tox — că unchiul doamnei este magistrat şi că dacă îşi va permite cea mai mică obrăznicie, o să ia o pedeapsă straşnică. Poţi să pretinzi că-i spui asta, te rog, Towlinson, prieteneşte şi pentru că ştii ce a păţit un altul, care a şi murit.

— Desigur, domnişoară, se înclină Towlinson.

— Şi acum noapte bună, dulce, dulce, dulce finişor, spuse domnişoara Tox, cu o ploaie de sărutări trimise copilului la fiecare repetare a adjectivului. Şi, Luizo,

scumpă prietenă, făgăduieşte-mi să bei ceva cald la noapte, înainte de a te culca şi să nu te emoţionezi!

Numai cu nespusă greutate putu Nipper cea cu ochii negri, care, privind fix, asistase la această criză, să se stăpînească pînă în clipa plecării doamnei Chick. Dar de îndată ce musafirii părăsiră camera copilului, ea porni să se despăgubească de chinurile suferite.

— Poţi să mă ţii într-o cămaşă de forţă şase săptămîni — spuse Nipper — şi cînd o să mă scoţi din ea o să fiu şi mai furioasă. Cine dracu a auzit vorbe ca la zgripţoroaicele astea două, doamnă Richards?

— Şi să mai şi spună apoi că a visat, sărăcuţa de ea! exclamă Polly.

— Oh! frumuseţilor! strigă Suzana Nipper, prefăcîndu-se că salută uşa pe care ieşiseră doamnele. N-o să fie niciodată o Dombey, aşa e? Să sperăm că n-o să fie, nici nu vrem să fie, destul că avem unul.

— Vezi să nu deştepţi copiii, Suzano dragă, şopti Polly.

— Vă sînt foarte îndatorată, doamnă Richards — spuse Suzana, care la mînie nu ştia să facă deosebiri — şi într-adevăr mă simt foarte onorată de a primi poruncile dumneavoastră, nefiind decît o sclavă neagră şi o mulatră. Doamnă Richards, dacă mai aveţi o altă poruncă să-mi daţi, puteţi să mi-o daţi; porunciţi, vă rog.

— Ce vorbă-i asta, porunciţi? spuse Polly.

— Asta-i bună, doamnă Richards — strigă Suzana — alea vremelnice poruncesc mereu aici celor statornice — ce, nu ştii? Dar oriunde te-ai fi născut, doamnă Richards — continuă Gură-rea, dînd din cap cu hotărîre — şi orişicînd şi orişicum (dumneata vei fi ştiind asta mai bine), să-ţi bagi în cap, te rog, că una e să dai porunci şi cu totul alta este să le primeşti. Poţi dumneata să porunceşti cuiva să se arunce de pe un pod cu capul înainte în apa adîncă de patruzeci şi cinci de picioare, doamnă Richards, dar n-o să fie nimeni aşa de prost să te asculte.

— Ia lasă — spuse Polly — eşti supărată acum pentru că eşti un suflet bun şi ţi-e dragă domnişoara Florence, dar îţi verşi focul pe mine pentru că n-ai găsit pe altcineva.

— E uşor pentru unii să-şi ţină firea şi să vorbească dulceag, doamnă Richards — răspunse Suzana, ceva mai îmblînzită — cînd toţi se poartă cu copilul lor de parc-ar fi un prinţ şi toată lumea îl giugiuleşte şi-l mîngîie de i se apleacă şi lui, dar cînd o fiinţă dulce şi nevinovată, care n-ar trebui să audă vreodată e vorbă aspră, e bruftuită, asta e cu totul altă chestie. Doamne, domnişoară Floy, mică răutate ce eşti, dacă nu închizi ochii pînă într-un minut, chem spiriduşii din pod să te mănînce de vie!

Spunînd aceasta, domnişoara Nipper scoase un urlet îngrozitor, presupus a proveni de la un spiriduş din neamul taurilor, gata să-şi îndeplinească înfiorătoarea lui misiune. După ce linişti însă pe copilă, trăgîndu-i plapuma pînă peste cap şi lovind pernele de două-trei ori cu furie, îşi încrucişă braţele, strînse din buze şi se aşeză în faţa căminului, unde rămase toată seara, cu privirile aţintite la foc.

Cu toate că se spunea despre micul Paul, în felul de a vorbi al doicilor, că toate alea le-nţelege, el înţelegea tot atît de puţin din toate alea, ca şi din pregătirile pentru botezul său ce urma să aibă loc peste două zile, pregătiri care, cu toate astea, se făcură cu mare sîrguinţă, atît în ce priveşte îmbrăcămintea lui personală, cît şi a surorii sale şi a celor două dădace. Nici măcar cînd sosi dimineaţa botezului, Paul nu dădu vreun semn că ar înţelege însemnătatea zilei, ba dimpotrivă, se arătă deosebit de somnoros şi de pornit să se supere pe cei din jurul lui că-l îmbrăcau ca pentru o plimbare.

Se întîmplă să fie o zi plumburie de toamnă, cu un vînt viclean suflînd dinspre răsărit — o zi asemănătoare parcă pregătirilor ce se făceau. Domnul Dombey reprezenta el însuşi vîntul, umbra şi toamna botezului. In aşteptarea musafirilor, stătea în bibliotecă,

întunecat la față și rece ca și vremea, și cînd își aruncă privirea pe fereastră asupra copacilor din grădiniță, frunzele lor îngălbenite căzură fluturînd, parcă arse de privirea lui.

Uf! Erau odăi întunecate și reci care păreau a fi în doliu ca și locuitorii casei. Cărțile din bibliotecă, așezate exact după mărime și perfect aliniate ca niște soldați, păreau în uniformele lor reci, scorțoase și lucioase, ca și cînd nu ar fi cuprins decît o singură idee, aceea a înghețului. Biblioteca cu geamuri, cu ușile încuiate, era cît se poate de rigidă. Domnul Pitt, în bronz, instalat deasupra bibliotecii, nepurtînd nici o urmă a originii lui cerești, păzea, asemenea unui maur fermecat, acea comoară inaccesibilă. La fiecare colț înalt al bibliotecii, cîte o urmă prăfuită, dezgropată din vreun vechi mormînt, propovăduia ca dintr-un amvon deznădejde și moarte, iar oglinda de deasupra căminului, care răsfrîngea în același timp pe domnul Dombey și portretul său, părea să împrăștie numeroasele-i meditații melancolice.

Cleștele de fier al căminului, țeapăn și rigid, părea că rîvnește, mai mult ca oricare alt obiect din odaie, să se înrudească de aproape cu domnul Dombey, așa cum se înfățișa acesta, în haina încheiată pînă sus, cu cravata albă la gît, cu lanțul greu de aur la ceas și cu ghete scîrțîitoare. Dar toate acestea se petreceau înainte de sosirea domnului și doamnei Chick, rudele lui legitime, care în curînd se și înfățișară.

— Dragă Paul — șopti doamna Chick, îmbrățișîndu-l — fie aceasta, după cum sper, începutul unui lung șir de zile fericite!

— Mulțumesc, Luizo, spuse domnul Dombey posomorît. Ce mai faci, domnule John?

— Ce mai faci, domnule? întrebă la rîndu-i Chick.

Și-i întinse lui Dombey mîna, ca și cum s-ar fi temut să nu fie electrocutat. Domnul Dombey o luă într-a sa, ca și cînd ar fi atins un pește sau o buruiană de mare, sau vreo altă substanță lipicioasă și îi dădu drumul repede, cu o politețe exagerată.

— Poate, Luizo — spuse domnul Dombey, sucindu-şi uşor gîtul în cravată, ca şi cînd aceasta ar fi fost o alveolă — ai fi vrut poate să avem puţin foc?

— Oh! Dragă Paul, nu — spuse doamna Chick, căznindu-se să nu clănţăne din dinţi — nu pentru mine.

— Domnule John — spuse domnul Dombey — nu-i prea frig aici pentru dumneata?

Domnul John, care îşi vîrîse în buzunare amîndouă mîinile pînă la încheieturi şi era pe punctul de a intona acelaşi cîntec nepotrivit care o jignise atît de mult pe doamna Chick cu un alt prilej, protestă, spunînd că se simte cum nu se poate mai bine. El începu cu o voce slabă cîntecul lui obişnuit: tra-la-la... cînd, din fericire, fu întrerupt de Towlinson, care anunţă:

— Domnişoara Tox!

Şi acea fiinţă fermecătoare îşi făcu intrarea, cu nasul vînăt şi cu faţa nespus de îngheţată, ca urmare a faptului că era îmbrăcată foarte subţire, cu numeroase fleacuri fluturînd în juru-i, ca pentru a face cinste ceremoniei.

— Ce mai faci, domnişoară Tox? întrebă domnul Dombey.

Domnişoara Tox, făcînd o adîncă reverenţă, se lăsă în jos în mijlocul valurilor de tulpan ce o înconjurau, de parc-ar fi fost un binoclu care se strînge. Adînca ei reverenţă urma să fie un semn de recunoştinţă pentru faptul că domnul Dombey înaintase cu un pas sau doi, ca s-o salute.

— Nu voi uita niciodată această cinste, domnule, spuse domnişoara Tox dulceag. E cu neputinţă! Dragă Luizo, îmi vine să cred că simţurile mele mă înşală.

Dacă domnişoara Tox s-ar fi putut încrede în vreunul din simţurile sale, ar fi recunoscut că era o zi foarte rece. Asta era limpede. De aceea folosi cel dintîi prilej pentru a activa circulaţia sîngelui în vîrful nasului, frecîndu-l pe ascuns cu batista, ca nu cumva,

prin temperatura lui prea scăzută, să sperie copilaşul cînd va fi să-l sărute.

Copilaşul apăru şi el în curînd, purtat cu mare alai de Richards ; pe cînd Florence, sub paza acelui tînăr şi activ gardian care era Suzana Nipper, încheia cortegiul. Cu toate că tot alaiul venind acum din camera copiilor era învesmîntat într-un doliu mai puţin sever decît cel purtat înainte, era totuşi încă destul de vădit în îmbrăcămintea orfanilor pentru a face ca ziua să nu pară mai luminoasă. Copilaşul şi el — poate din pricina nasului domnişoarei Tox — începu să plîngă, împiedicînd prin aceasta pe domnul Chick să-şi îndeplinească, în chip stîngaci, intenţia foarte cinstită de a-şi arăta simpatia faţă de Florence. Acest domn, neţinînd seama de obligaţiile deosebite ale unui perfect Dombey (poate pentru că avea onoarea să fie căsătorit cu o Dombey şi deci era familiarizat cu perfecţiunile familiei), ţinea într-adevăr la ea şi nu se sfia nici s-o arate; era chiar pe punctul să-şi manifeste afecţiunea în felul lui special, cînd Paul începu să plîngă, şi doamna Chick îl opri.

— Haide, Florence, hai, copilul meu — spuse mătuşa răspicat — ce faci acolo, drăguţo ? Du-te lîngă el ; vorbeşte-i dragă !

Atmosfera deveni, or ar fi putut deveni, mai rece şi tot mai rece, căci domnul Dombey o privi cu răceală pe mica lui copilă care, bătînd din palme şi ridicîndu-se în vîrful picioarelor pentru a ajunge la tronul pe care era instalat fiul şi moştenitorul lui, îl îndemnă pe micuţ să se plece puţin spre ea şi s-o privească. Intervenţia dibace a lui Richards va fi avut şi ea oarecare efect, fapt e că copilaşul privi în jos şi se linişti. Cînd sora lui se ascunse după doică, el o urmări cu ochii şi cînd ea rîse şi scoase un mic strigăt voios, el se ridică puţin şi gînguri cu veselie ; ba rîse chiar de-a binelea cînd Florence se aplecă peste el şi păru că-i mîngîie buclele cu mîinile lui micuţe, pe cînd ea îl înăbuşea aproape cu sărutări.

I-o fi plăcut oare domnului Dombey să vadă toate

acestea ? În orice caz, el nu manifestă nici un fel de mulțumire care să se fi trădat prin relaxarea vreunui nerv. Dar la el semne exterioare ale vreunui sentiment oarecare erau neobișnuite. Dacă vreo rază de soare izbutea să se furișeze în cameră ca să-i lumineze pe copii pe cînd se jucau, ea nu atingea fața lui niciodată. Domnul Dombey privea atît de fix și de rece, încît lumina caldă din ochii rîzători ai micii Florence dispăru, cînd în fine, din întîmplare, privirile lor se întîlniră.

Era într-adevăr o zi posomorîtă, plumburie, de toamnă și, în cursul pauzei și a tăcerii de un minut care urmă, frunzele cădeau pline de tristețe.

— Domnule John — spuse domnul Dombey, arătîndu-și ceasul și luîndu-și pălăria și mănușile — ia-o pe sora mea, te rog ; brațul meu se cuvine azi domnișoarei Tox. Mai bine mergi dumneata înainte, Richards, cu domnișorul Paul. Fii atentă.

În trăsura domnului Dombey, Dombey și Fiul, domnișoara Tox, doamna Chick, Richards și Florence. Într-o trăsură mai mică, în urma lor, Suzana Nipper și proprietarul trăsurii, domnul Chick. Suzana privea fără întrerupere pe fereastră, pentru a scăpa de stînjeneala ce i-o pricinuia faptul de a avea tot timpul înaintea ochilor fața mare a acelui domn. La fiecare foșnitură ce se auzea, i se părea că el învelește în hîrtie un dar de bani care-i era destinat.

O dată ajunși pe drumul spre biserică, domnul Dombey bătu din palme ca să-și distreze fiul. Pildă de entuziasm părintesc, de care domnișoara Tox se arătă încîntată. Dar în afară de această întîmplare, deosebirea cea mai de seamă între acest alai de botez și o procesiune funerară părea a fi numai culoarea trăsurii și a cailor.

Ajunși în dreptul treptelor bisericii, ei fură primiți de un paraoliser falnic. Domnul Dombey coborî cel dintîi din trăsură pentru a le ajuta pe doamne, apoi se propti în fața ușii bisericii, de parcă ar fi fost un al doilea paracliser : un paracliser mai puțin gătit,

dar nu mai puțin amenințător ; un paracliser al vieții civile; paracliserul afacerilor și al inimilor noastre.

Mîna domnișoarei Tox tremură cînd o trecu pe sub brațul domnului Dombey și se simți condusă pe scări, precedată de un tricorn și de un guler cît turnul Babel. Semăna pentru o clipă cu altă ceremonie solemnă: „Vrei tu să-l iei pe acesta de soț, Lucreția?" „Da, vreau!"

— Vă rog aduceți copilul repede încoace, nu-l țineți afară în frig, șopti paracliserul, ținînd ușa bisericii deschisă.

Micul Paul ar fi putut să întrebe ca Hamlet: „Asta-i mormîntul meu?" — atît de rece și umed era locul. Altarul înalt, acoperit cu un giulgiu și amvonul ; perspectiva lugubră a stranelor goale, înșirate pe sub galerii și a rîndurilor de bănci goale, înălțîndu-se spre acoperiș și pierzîndu-se în umbra marii și înspăimîntătoarei orgi ; covoarele prăfuite și lespezile reci de piatră ; scaunele învechite, goale, din aripile bisericii ; și colțul umed în care atîrna funia clopotului și unde raclele negre folosite la înmormîntări sînt aruncate deoparte, alături de felurite lopeți, coșuri și de un colac sau două de funii, cu aspect funebru; mirosul acela ciudat, neobișnuit și neplăcut și lumina de culoare cadaverică — toate erau la unison. Era o scenă rece și lugubră.

— Tocmai are loc o cununie, domnule — spuse paracliserul — dar se isprăvește repede ; poftiți pînă atunci aici, în paraclis.

Inainte de a se întoarce pentru a le arăta calea, el se înclină în fața domnului Dombey cu un ușor surîs, ca pentru o recunoaștere, vrînd să-i dea de înțeles că el, paracliserul, își aduce aminte să fi avut plăcerea de a-l fi servit cînd cu înmormîntarea soției.

Pînă și cununia apăru lugubră cînd mirii trecură prin fața altarului. Mireasa era prea bătrînă și mirele prea tînăr. Un crai îmbătrînit, numai cu un ochi și în locul celuilalt purtînd un monoclu, ducea la altar pe doamna, pe cînd prietenii dîrdîiau de frig. In paraclis

focul fumega şi un grefier supraîncărcat de ani, supraîncărcat de muncă şi subremunerat cerceta ceva, urmărind cu degetul de-a lungul filelor de pergament ale unui imens registru (unul dintr-o lungă serie de volume asemănătoare), plin cu liste de morţi. Deasupra căminului era un plan al bolţilor din subsolul bisericii şi domnul Chick, parcurgînd cu voce tare legenda planului, cu gîndul de a înviora pe cei de faţă, citi în întregime, înainte să-şi dea bine seama, lămuririle care priveau mormîntul doamnei Dombey.

După o altă aşteptare în atmosfera aceea rece, o îngrijitoare măruntă, suferind de astm şi al cărei loc era mai curînd la cimitir decît în biserică, îi pofti la cristelniţă. Mai trebuiră totuşi să aştepte pînă ce nuntaşii să se înscrie în registre. Intre timp, bătrîna îngrijitoare — în parte ca urmare a infirmităţii ei şi în parte pentru ca nuntaşii să n-o uite — se instală la uşa bisericii, tuşind ca o focă. Indată sosi şi funcţionarul bisericii (singurul obiect cu înfăţişare veselă, şi era de fapt antreprenor de pompe funebre), aducînd un vas cu apă caldă şi spuse, pe cînd o turna în cristelniţă, că o face ca să mai înmoaie frigul, ceea ce în împrejurarea de faţă nici milioane de galoane[1] de apă clocotindă nu ar fi reuşit s-o facă. Apoi preotul, un tînăr paroh, plăcut, cu o faţă blîndă, dar parcă speriat la vederea copilaşului, apăru ca personajul central dintr-o poveste cu stafii, o anariţie înaltă înveşmîntată toată în alb, la vederea căreia Paul sfîşie aerul cu ţipetele sale, care nu încetară decît atunci cînd, de atîta ţipat, faţa i se învineţi.

Dar chiar după ce, spre marea uşurare a tuturor, ţipetele lui încetară, mai putu fi auzit de sub porticul bisericii, în tot timpul ceremoniei, plîngînd cînd mai slab, cînd mai tare, cînd mai înăbuşit şi cînd izbucnind din nou, ca şi cum ar fi vrut să-şi arate întreaga-i nemulţumire. Faptul acesta le nelinişti atît de tare pe cele două doamne, încît doamna Chick se tot

[1] Galon, măsură engleză de patru litri şi jumătate (n.r.).

ducea spre nava bisericii, pentru a trimite diverse mesaje prin îngrijitoare, pe cînd domnişoara Tox ţinea cartea de rugăciuni deschisă la Conspiraţia zisă a prafului de puşcă [1] şi din cînd în cînd citea răspunsul din acel capitol.

În timp ce se întîmplau toate acestea, domnul Dombey rămase tot atît de impasibil şi demn ca întotdeauna şi poate, datorită prezenţei sale, atmosfera se răci şi mai tare aşa că, în consecinţă, începură să iasă aburi din gura preotului pe cînd citea. Singura dată cînd expresia feţei domnului Dombey se schimbă puţin, fu atunci cînd preotul, amintind foarte simplu în cuvîntarea sa de la sfîrşit despre obligaţia naşilor de a-şi controla finul, privi întîmplător spre domnul Chick. Atunci domnul Dombey ar fi putut fi văzut, exprimînd printr-o privire semeaţă, că ar vrea să o vadă şi pe asta.

Ar fi fost poate bine pentru domnul Dombey dacă s-ar fi gîndit ceva mai puţin la propria lui demnitate şi ar fi cugetat ceva mai mult asupra originii măreţe şi a scopului înalt al ceremoniei la care lua parte atît de formal şi rece. Aroganţa lui contrasta în chip ciudat cu sensul ceremoniei.

Cînd totul se sfîrşi, el dădu din nou braţul domnişoarei Tox şi o conduse în paraclis. Aici spuse preotului cît de mare plăcere i-ar fi făcut să-l aibă la masă cu dînşii, dar că, din nefericire, lucrul nu era cu putinţă, din pricina doliului în familie. Registrul fiind semnat, taxele plătite, nici îngrijitoarea (care tuşea din nou foarte tare) uitată, paracliserul cinstit, iar clopotarul (care întîmplător se afla în pragul uşii, cercetînd cu mare luare-aminte vremea) fiind şi el avut în vedere, se suiră cu toţii din nou în trăsură şi plecară spre casă în aceeaşi ordine tristă ca la sosire.

---

[1] Se referă la răugăciunea închinată drept mulţumire pentru faptul că n-a reuşit conspiraţia (n.r.).

Acasă îl găsiră pe domnul Pitt strîmbînd din nas la o masă plină de gustări reci, aşezate frumos în vase de sticlă şi de argint, şi semănînd mai mult a praznic de înmormîntare decît a masă sărbătorească. La sosire, domnişoara Tox oferi o cupă pentru finul ei, iar domnul Chick un cuţit, o furculiţă şi o lingură, aşezate într-o casetă. La rîndu-i, domnul Dombey oferi şi el o brăţară domnişoarei Tox şi, primind-o, domnişoara fu adînc mişcată.

— Domnule John — spuse domnul Dombey — vrei să te aşezi în capul mesei, te rog. Ce ai luat acolo, domnule John ?

— Am luat o bucată de friptură de viţel rece, domnule, răspunse domnul Chick, frecîndu-şi mîinile înţepenite de frig. Dar dumneata, domnule, ce ai luat ?

— Asta — răspunse domnul Dombey — este, cred, o mîncare rece pregătită din cap de viţel. Văd pe aici friptură rece de pui, şuncă, pateuri, salată, homari. Domnişoara Tox vrea să-mi facă cinstea să bea puţin vin ? Şampanie pentru domnişoara Tox !

Dar în toate parcă se ascundea o durere de dinţi. Vinul, aproape îngheţat, era atît de rece, încît îi smulse domnişoarei Tox un ţipăt uşor, pe care numai cu multă greutate putu să-l prefacă într-un „hm". Friptura de viţel venise dintr-o cameră mult prea aerisită, deoarece, cum gustă din ea, domnul Chick fu cuprins de o senzaţie ca şi cînd i s-ar fi lăsat în mîini şi în picioare plumb rece. Singur domnul Dombey rămase nemişcat. Îl vedeai parcă expus spre vînzare, la un tîrg din Rusia, ca un specimen de gentlemen congelat.

Sora lui putu însă îndura mai mult. Ea nu se mai osteni să fie amabilă sau să întreţină conversaţia, ci-şi dădu toată silinţa să pară că i-e cald.

— Acum, domnule — spuse domnul Chick după o lungă tăcere, făcînd un suprem efort şi umplîndu-şi paharul cu vin de Xeres — închin acest pahar, dacă-mi dai voie, domnule, în sănătatea micului Paul.

— Să-l binecuvînteze Domnul! murmură domnişoara Tox, sorbind o picătură de vin.

— Drag Dombey mititel! murmură doamna Chick.

— Domnule John — spuse domnul Dombey cu o seriozitate severă — fiul meu, nu mă îndoiesc, s-ar simţi foarte îndatorat şi v-ar arăta aceasta el însuşi, dacă ar fi în stare să aprecieze cinstea ce i-aţi făcut. Am ferma convingere că în viitor el va fi la înălţimea tuturor răspunderilor pe care, în viaţa lui particulară, atitudinea binevoitoare a rudelor şi prietenilor, iar în viaţa lui publică, natura atît de complexă a situaţiei noastre în societate le va pune asupra umerilor lui.

Tonul în care fu făcută această expunere nemaiîngăduind nici o replică sau vreun adaos, domnul Chick fu iarăşi cuprins de o proastă dispoziţie şi se hotărî să tacă. Nu însă şi domnişoara Tox, care după ce ascultase spusele domnului Dombey cu o atenţie şi mai vădită ca de obicei şi cu o tendinţă şi mai elocventă a capului ei de a se apleca într-o parte, se ridică peste masă şi spuse încet doamnei Chick:

— Luizo!

— Da, draga mea, spuse doamna Chick.

— Natura atît de complexă a situaţiei noastre în societate le va... am uitat termenii exacţi.

— Il va expune la... spuse doamna Chick.

— Iartă-mă, dragă — răspunse domnişoara Tox — cred că n-a spus aşa; era mai rotunjit şi mai curgător. In viaţa particulară atitudinea binevoitoare a prietenilor şi în viaţa publică natura atît de complexă a situaţiei noastre în societate — poate — le va pune asupra umerilor lui!

— Le va pune asupra umerilor lui, desigur, chiar aşa, spuse doamna Chick.

Domnişoara Tox bătu uşor palmele ei gingaşe, în semn de triumf şi adăugă, lăsînd ochii în jos, „adevărat elocvenţă!“

Intre timp, domnul Dombey dăduse poruncă să fie chemată Richards, care acum intră, plecîndu-se, dar fără să aducă şi copilaşul care, după oboselile dimi-

neţii, dormea. Domnul Dombey, după ce dădu acestei vasale un pahar de vin, i se adresă cu următoarele cuvinte, în timp ce domnişoara Tox, lăsîndu-şi în prealabil capul într-o parte, făcuse toate micile pregătiri pentru a-şi întipări bine în inimă cele rostite :

— In cursul celor aproape şase luni, Richards, cît ai stat în această casă, ţi-ai făcut datoria. În dorinţa de a-ţi face cu prilejul sărbătoririi de azi un mic serviciu, am chibzuit ce ar fi mai potrivit în acest scop şi m-am sfătuit şi cu sora mea, doamna...

— Chick, completă domnul cu acest nume.

— Oh ! Tăcere, vă rog ! spuse domnişoara Tox.

— Voiam să-ţi spun, Richards — reluă domnul Dombey vorba, aruncînd o privire ameninţătoare către domnul John — că pentru a lua hotărîrea, am fost ajutat de amintirea unei convorbiri ce am avut cu soţul dumitale, chiar în această cameră, cu prilejul angajării dumitale, cînd el mi-a vorbit de faptul atît de dureros că familia voastră, în frunte cu el, sînteţi cufundaţi în cea mai neagră ignoranţă.

Richards se făcu mică sub măreţia acestei dojeni.

— Departe de mine — urmă domnul Dombey — să fiu partizan a ceea ce se numeşte educaţie generală de către persoane cu concepţii egalitare. Este totuşi necesar pentru clasele inferioare să înveţe a-şi da seama de poziţia lor şi să se poarte cum se cuvine. Numai în această măsură sînt partizan al şcolii. Avînd dreptul de a plasa un copil într-un vechi institut al fundaţiei, denumită (după o societate religioasă) „Tocilarii Caritabili“ [1], unde copiii nu numai că primesc o creştere sănătoasă, dar capătă şi haine şi o insignă, am desemnat (după ce am făcut mai întîi aceasta cunoscut prin doamna Chick familiei dumitale) pe fiul dumitale cel mai mare, pentru un loc ce a devenit vacant. El a şi îmbrăcat astăzi uniforma institutului. Numărul fiului ei, mi se pare — spuse

[1] O şcoală fondată pe la jumătatea secolului al XVIII-lea de către breasla tocilarilor (n.r.).

domnul Dombey întorcîndu-se către sora lui şi vorbind despre copil ca şi cînd ar fi fost o birjă — este o sută patruzeci şi şapte, Luiza, poţi să-i spui.

— O sută patruzeci şi şapte, spuse doamna Chick. Uniforma, Richards, e frumoasă şi călduroasă: o haină albastră cu un chipiu la fel, împodobite cu galoane portocalii; ciorapi de lînă roşii şi pantaloni solizi de piele. Am putea-o purta şi noi — spuse doamna Chick cu însufleţire — şi să fim chiar recunoscători pentru aşa ceva.

— Asta-i, Richards! spuse domnişoara Tox. Poţi într-adevăr să fii mîndră. „Tocilarii Caritabili"!

— Sînt cu adevărat foarte recunoscătoare, domnule — răspunse Richards cu o voce slabă — şi socotesc că e o mare bunătate din partea dumneavoastră că v-aţi gîndit la copilaşii mei.

In acelaşi timp, însă, imaginea lui Biler îmbrăcat ca Tocilar Caritabil, cu picioarele lui atît de mici, strînse în uniforma descrisă de doamna Chick, pluti pe dinaintea ochilor lui Richards şi îi făcu să lăcrimeze.

— Imi pare bine să văd că eşti atît de simţitoare, Richards, spuse domnişoara Tox.

— Te face să mai speri, te face într-adevăr, spuse doamna Chick, mîndră că are vederi generoase despre firea umană — cînd vezi că mai apare pe lumea asta cîte o slabă scînteie de recunoştinţă şi simţire.

La aceste cuvinte măgulitoare, Richards răspunse înclinîndu-se şi îngăimînd cuvinte de mulţumire. Fiindu-i însă cu neputinţă să-şi vină în fire din zăpăceala ce o cuprinsese cînd i se ivise în minte imaginea fiului ei în haine ce i se păreau atît de bătrînicioase, ea se apropie binişor de uşă şi se simţi foarte uşurată cînd se văzu afară.

Aceste simptome trecătoare de dezgheţ parţial, care apăruseră o dată cu intrarea ei, dispărură tot aşa o dată cu ea, şi gerul se lăsă iarăşi mai aspru şi mai nemilos ca oricînd. De două ori se auzi cum domnul Chick, din capul mesei, fredonă cîte o melodie, dar

amîndouă se dovediră a fi crîmpeie din marşul funebru din *Saul*[1]. Dispoziţia comesenilor păru să devină din ce în ce mai rece, transformîndu-se încetul cu încetul într-o stare solidă de congelare, asemănătoare bucatelor în jurul cărora erau adunaţi. Intr-un tîrziu, doamna Chick o privi pe domnişoara Tox şi domnişoara Tox îi răpunse la fel; apoi, amîndouă se ridicară spunînd că într-adevăr ar fi timpul să plece. Domnul Dombey primind această înştiinţare cu desăvîrşită seninătate, ele îşi luară rămas bun şi plecară numaidecît, sub protecţia domnului Chick. Acesta, de îndată ce lăsară casa în urma lor, iar pe stăpînul ei în starea sa obişnuită de singurătate, se lăsă comod pe spate, în trăsură, şi începu să fluiere una din melodiile lui favorite. De data asta însă îi apăru pe faţă o expresie atît de întunecată şi de sfidătoare, încît doamna Chick nu îndrăzni nici să protesteze, nici să-l supere cu ceva.

Richards, cu toate că-l ţinea pe micul Paul în poală, nu putea să-l uite nici pe întîiul ei născut; îşi dădea seama de lipsa ei de recunoştinţă, dar înrîurirea zilei petrecute se răsfrînse şi asupra „Tocilarilor Caritabili" şi ea nu se putu opri de a vedea înaintea ochilor insigna de cositor de pe uniformă, cu numărul o sută patruzeci şi şapte, dovadă a regimului formal şi sever din instituţie. Vorbi pînă şi în camera copilului de bietele picioruşe ale copilului ei şi rămase tot tulburată, avînd înaintea ochilor o vedenie: pe fiul ei în uniformă.

— Nu ştiu ce aş da — spuse Polly — să-l văd pe bietul copil înainte de a se fi obişnuit cu toate astea.

— Ştii ce-ţi spun eu, Richards — răspunse Nipper, căreia acum Richards începuse să-i împărtăşească gîndurile — să-l vezi şi să te linişteşti.

— Ştiu că nu i-ar plăcea domnului Dombey, spuse Polly.

---

[1] E vorba de opera *Saul* de Haendel (n.r.).

— Ba bine că nu, doamnă Richards — răspunse Nipper — i-ar plăcea foarte mult, dacă ar fi întrebat.

— Doar nu vei fi vrînd să-l întreb, sper? spuse Polly.

— Nu, doamnă Richards, tocmai dimpotrivă — răspunse Suzana — da' cum ăi doi inspectori, Tox şi Chick, n-au de gînd să fie la post mîine, cum le-am auzit spunînd, că eu şi cu domnişoara Floy o să plecăm la plimbare cu dumneata mîine dimineaţă, şi ce-o să fie, doamnă Richards, dacă plimbarea noastră, în loc să ne plimbăm pe stradă, în sus şi în jos, o să ne ducă într-acolo?...

La început, Polly respinse propunerea cu oarecare hotărîre, dar încetul cu încetul se obişnui cu ea, cum se obişnui din ce în ce mai mult cu imaginea interzisă a copiilor ei şi a propriului ei cămin. Pînă la urmă, argumentînd că nu poate fi mare păcat să stea o clipă în uşa casei ei, cedă la stăruinţele lui Nipper.

Chestia fiind astfel hotărîtă, micul Paul începu să ţipe îngrozitor, ca şi cînd ar fi avut o presimţire că din asta nu putea să iasă nimic bun.

— Ce-o fi cu copilul? întrebă Suzana.

— I-o fi frig, cred, spuse Polly plimbîndu-se cu el în lung şi în lat prin cameră ca să-l liniştească.

Era într-adevăr o după-amiază întunecată de toamnă, şi cum se plimba şuşuind şi privind afară pe fereastră, văzu cum cad frunzele veştede ca picăturile de ploaie, şi-l strînse mai aproape pe copilaş la sîn.

CAPITOLUL VI

O a doua pierdere suferită de Paul

In dimineaţa aceea, Polly fu chinuită de atîtea presimţiri supărătoare, încît, dacă nu ar fi fost mereu îndemnată de oacheşa ei tovarăşă, ar fi lăsat baltă orice intenţie de a pleca în expediţie şi ar fi cerut

voie în toată regula să vadă numărul o sută patruzeci şi şapte, în umbra temutului acoperiş al domnului Dombey.

Dar Suzana, care dorea ca plimbarea pusă la cale să se facă şi care (ca Tony Lumpkin [1]), dacă putea să îndure cu multă tărie dezamăgirile altora, nu putea îndura să fie ea însăşi dezamăgită, aruncă în calea acestei de a doua păreri atîtea îndoieli şi stimulă prima intenţie cu atîtea argumente dibace, încît, de îndată ce domnul Dombey îşi întoarse falnicu-i spate, pentru a porni pe drumul ce-l făcea zilnic către City, fiul său neştiutor era în drum spre Staggs's Gardens.

Această aşezare, cu nume atît de armonios, era situată într-o suburbie cunoscută de către locuitorii din Staggs's Gardens sub numele de Camberling Town, denumire pe care planul Londrei pentru străini, tipărit (cu referinţe folositoare şi plăcute) pe batiste de mătase, o condensează, cu oarecare aparenţă de dreptate, în Camden Town. Către această localitate îşi îndreptară paşii cele două dădace, însoţite de sarcinile lor; Richards bineînţeles purtîndu-l în braţe pe Paul, iar Suzana ducînd-o de mînă pe mica Florence, pe care, din cînd în cînd, o împingea şi o înghiontea, socotind că e sănătos să o facă.

Tocmai în vremea aceea, prima zguduitură a unui cutremur puternic zdruncinase pînă la centrul ei toată vecinătatea.

Urmele catastrofei puteau fi văzute peste tot: case dărîmate, străzi acoperite şi blocate, gropi şi tranşee adînci săpate în pămînt, mormane colosale de pămînt şi lut, clădiri cu temeliile zdruncinate proptite cu grinzi puternice de lemn; ici o învălmăşeală de căruţe zăcînd răsturnate şi îngrămădite unele peste altele, parte din ele cu roţile în sus, la picioarele unui deal rîpos, apărut în chip nefiresc, mai încolo, comori întregi de fier ruginit, înecat în ceea ce din întîmplare

[1] Un personaj egoist şi smintit dintr-o comedie de Goldsmith (secolul al XVIII-lea) (n.r.).

se prefăcuse într-o baltă. Peste tot se puteau vedea poduri care nu duceau nicăieri, treceri prin care nu se putea trece, o adevărată babilonie de coşuri cărora le lipsea cîte o jumătate din înălţimea lor, case şi îngrămădiri vremelnice din lemn, în poziţii de neînchipuit, schelete de case dărîmate, bucăţi de ziduri şi bolţi ciuntite, grămezi de schelărie, puzderie de cărămizi, elevatoare uriaşe şi trepiede cu picioarele în vînt. Se vedeau sute de mii de lucruri şi forme neisprăvite, clintite din loc şi sălbatic învălmăşite, cu susul în jos, îngropate în pămînt, unele în parte ieşite la suprafaţă, ca şi cînd ar fi căutat aer, altele scufundate în apă, toate la un loc părînd a fi un vis de neînţeles, cum e orişice vis.

Izvoare fierbinţi şi erupţii de flăcări, însoţitoarele obişnuite ale cutremurelor, contribuiau şi ele la învălmăşeală. Şuviţe de apă clocotindă şuierau şi ţişneau din zidurile în ruină, de unde se iveau de asemenea, strălucind şi trosnind, flăcări ; movile de cenuşă închideau drumurile şi schimbau cu totul legea şi obiceiurile acestor meleaguri.

Pe scurt, calea ferată neterminată şi nedată încă în circulaţie era în curs de executare şi din chiar inima acestei sălbatice zăpăceli se tîra încet înainte, pe calea ei măreaţă, către civilizaţie şi progres.

Pînă acum, cei din jur se cam temeau însă de calea ferată. Dar unul sau doi speculanţi îndrăzneţi aveau de gînd să croiască străzi şi unul din ei construise chiar o porţiune ce se oprise pînă una alta în faţa noroiului şi a cenuşii. O cîrciumă nou-nouţă, mirosind încă plăcut a tencuială şi vopsea proaspătă şi neavînd în faţă nici o altă clădire, îşi alesese firma „La Calea Ferată“ şi, deşi putea fi o întreprindere riscată, avea totuşi sorţi de cîştig pentru că nădăjduia să vîndă muncitorilor băutură. Berăria se transformase în locul de întîlnire al terasierilor, iar vechiul birt „La Şuncă şi Rasol“ devenise „Ospătăria Căii Ferate“ şi oferea zilnic pulpă de porc friptă ;

toate acestea din motive pe cît de interesate, pe atît de obişnuite. Hangiii îşi făcuseră cam aceeaşi socoteală, dar pentru aceleaşi motive nu aveau încredere unul într-altul. Încrederea era în general foarte slabă. Chiar în preajma căii ferate se aflau numai cîmpuri părăginite, adăposturi pentru vaci, grămezi de bălegar, mormane de gunoi, şanţuri, grădini, căsuţe de vară şi locuri pentru bătut covoarele. Movilite de scoici în sezonul stridiilor şi de coji de homar în sezonul homarilor, vase sparte şi frunze de varză stricată în toate anotimpurile îşi întindeau stăpînirea pe toate locurile mai înalte. Stîlpi, bare şi tăblii vechi pentru oprirea trecerii, ca şi calcanele unor case sărăcăcioase şi dărăpănate, acoperite cu o vegetaţie uscată, aruncau toate priviri sălbatice către calea ferată. Nimic bun nu se putea aştepta de la ea şi, de fapt, nici nu se aştepta. Cîmpiile părăginite din apropiere, dacă ar fi fost în stare să rîdă, s-ar fi prăpădit de rîs, ca şi mulţi dintre locuitorii nenorociţi din vecinătate.

Staggs's Gardens era grozav de neîncrezător. Era doar un mic şir de case, cu petice mici şi murdare de teren în faţa lor, îngrădite cu uşi vechi, doage de butoaie, bucăţi de carton asfaltat şi crăci uscate, cu cazane desfundate, cu fierărie veche vîrîtă printre goluri. Locuitorii cartierelor cultivau unii fasole cu floare roşie, alţii creşteau păsări şi iepuri de casă. Unii clădeau căsuţe şubrede de vară (una era o corabie veche), uscau rufe şi fumau din pipe. Alţii erau de părere că Staggs's Gardens îşi trăgea numele de la un bogătaş răposat, un domn Staggs, care ar fi construit cartierul pentru desfătarea lui. În sfîrşit, alţii, din fire iubitori ai vieţii de ţară, socoteau că obîrşia cartierului trebuia căutată în vremurile vieţii cîmpeneşti, cînd turme de cerbi cu coarne mari, cunoscuţi sub numele familiar de *staggs,* trăiau pe acele meleaguri umbroase. Oricum ar fi, Staggs's Gardens era considerat de locuitorii săi ca un crîng sacru, care nu se putea lăsa pîngărit de o cale ferată.

Şi erau în genere atît de încrezători că Staggs's Gardens va supravieţui acestei invenţii atît de caraghioase, încît meşterul coşar din colţ, care era privit ca fiind conducătorul politicii locale a cartierului, declarase în mod public că în clipa în care se va da în folosinţă calea ferată, dacă aceasta ar fi să se întîmple cîndva, el va pune pe doi dintre băieţii lui să se suie pe casă şi, căţărîndu-se pe coşuri, să strige de acolo cuvinte batjocoritoare.

Către acest loc nelegiuit, al cărui nume fusese cu mare grijă tăinuit domnului Dombey de sora sa, fu dus acum micul Paul şi de către soartă şi de Richards.

— Asta-i casa mea, Suzana, spuse Polly, arătînd cu degetul.

— Zău, asta-i, doamnă Richards? spuse Suzana privind de sus.

— Şi uite-o pe sora mea Jemima la uşă, zău! — strigă Polly — cu mititelul meu drag în braţe!

Această privelişte înzestră nerăbdarea lui Polly cu o pereche de aripi atît de avîntate, încît aproape că zbură peste grădină, se repezi la Jemima şi, într-o clipă, schimbă copilaşul cu al ei, spre marea uimire a tinerei domnişoare, căreia moştenitorul lui Dombey i se păru căzut din nori.

— Vai, Polly! strigă Jemima. Zău, ce spaimă am tras! Cine ar fi crezut aşa ceva? Hai în casă, Polly! Ce bine arăţi! Copiii or să înnebunească de bucurie cînd te-or vedea, Polly, zău că da!

Şi într-adevăr aşa se şi întîmplă, dacă ar fi să judecăm după larma pe care o făcură şi după felul cum se repeziră la Polly şi o tîrîră către un scăunel într-un colţ de lîngă cămin. Faţa ei cinstită, rotundă ca un măr, deveni de îndată miezul unei grămăjoare de mici merişoare, toate lipindu-şi obrajii îmbujoraţi de obrazul ei, părînd toate, după cum şi erau, fructe ale aceluiaşi pom. In ce-o priveşte pe Polly, ea fu tot atît de zburdalnică şi gălăgioasă ca şi copiii, iar zarva nu se potoli nici o clipă pînă ce Polly nu-şi pierdu cu totul răsuflarea. Părul îi atîrna despletit

peste fața înfierbîntată și îmbrăcămintea nouă de la botez era boțită. Chiar atunci, încă, penultimul din micii Toodle rămase în poalele ei, ținînd-o strîns cu amîndouă brațele pe după gît, pe cînd cel imediat următor se sui pe spetează scaunului și, cu un picior în aer, făcu încercări deznădăjduite să o sărute pe la spate.

— Ia uitați-vă ce domnișoară drăguță a venit să vă vadă — spuse Polly — și uite ce cuminte stă! Frumoasă domnișoară, așa-i?

Aceste cuvinte de prețuire relative la Florence, care rămăsese în ușă, nu fără să observe cele ce se întîmplau înăuntru, atraseră luarea-aminte a copiilor asupra ei și avură în același timp fericita urmare să ducă la recunoașterea formală a domnișoarei Nipper, care era cît pe-aci să se creadă lăsată pe dinafară.

— Intră, dragă, și șezi cîteva clipe, te rog, Suzano, spuse Polly. Îți prezint pe sora mea Jemima, uite, asta-i. Zău, Jemima, nu știu ce m-aș fi făcut dacă n-aș fi avut-o pe Suzana Nipper. N-aș fi aici acuma, dacă n-ar fi fost ea.

— Te rog, domnișoară Nipper, ia loc, spuse Jemima.

Suzana se așeză pe un colț de scaun, cu o ținută foarte demnă și ceremonioasă.

— Niciodată nu m-am bucurat atît de mult să văd pe cineva, zău, domnișoară Nipper, spuse Jemima.

Suzana, începînd să se simtă ceva mai la largul ei, se așeză de-a binelea pe scaun și surîse grațios.

— Dezleagă-ți boneta și fă ca la dumneata acasă, domnișoară Nipper, te rog — stărui Jemima — mi-e teamă că o să ți se pară cam sărăcăcios aici, față de locul unde ești învățată să trăiești dumneata dar, desigur, o să ne ierți.

Pe Ochi-negri o înmuie atît de tare această purtare respectuoasă, încît o prinse pe mica domnișoară Toodle, care tocmai încerca să fugă și începu să o salte de îndată pe genunchi.

— Dar unde-i drăguțul meu de băiat? întrebă Polly. Sărăcuțul de el! Am venit toată calea asta lungă ca să-l văd în hainele noi.

— Vai, ce păcat! strigă Jemima. O să i se frîngă inima cînd o să audă că maică-sa a fost aici. E la școală, Polly.

— S-a și dus la școală?

— Da. S-a dus pentru întîia oară ieri, de teamă să nu piardă ceva din învățătură. Dar are jumătate de zi liberă azi; dacă ai putea să stai pînă vine acasă — adică dumneata și domnișoara Nipper, spuse Jemima, grijulie să acorde importanță Ochilor-negri.

— Și spune-mi, Jemima, cum arată dragul de el? bîlbîi Polly.

— Bine, să știi că nu arată așa de rău cum ai putea crede, răspunse Jemima.

— Las' că știu eu — spuse Polly, mișcată — știam eu că picioarele lui o să fie prea scurte.

— Picioarele lui e scurte — răspunse Jemima — mai ales văzute din spate; dar o să se lungească ele, Polly, n-ai grijă, pe zi ce trece.

Ena o mîngîiere slabă și doar pentru viitor, dar voioșia și felul binevoitor în care fusese spusă îi dădeau o valoare pe care de fapt nu o avea. După o clipă de tăcere, Polly întrebă cu ceva mai multă voioșie:

— Și unde-i tata, Jemima dragă? Căci domnul Toodle era în genere cunoscut sub această denumire de către întreaga familie.

— Așa-i, zău! spuse Jemima. Ce păcat! Tata a luat de mîncare cu el cînd a plecat azi-dimineață și nu vine decît la noapte. Da' să știi că vorbește tot timpul de tine, Polly, și le spune copiilor despre tine și e omul cel mai de înțeles, cel mai îndurător, sufletul cel mai bun pe lume, cum știi c-a fost totdeauna și o să mai fie!

— Îți mulțumesc, Jemima, strigă buna Polly, încîntată de aceste cuvinte, dar dezamăgită de lipsa lui Toodle-tatăl.

— N-ai de ce să-mi mulțumești, Polly, spuse sora

ei sărutînd-o cu putere pe obraz şi dănţăluind apoi voioasă cu micul Paul în braţe. Adesea spun acelaşi lucru despre tine, cum o şi cred.

In ciuda celor două dezamăgiri, o vizită care avusese o astfel de primire nu putea fi socotită că ar fi dat greş. Surorile vorbiră mai departe, pline de nădejde pentru viitor, despre treburile familiei, şi despre Biler, şi despre toţi fraţii şi toate surorile lui. Între timp, domnişoara cu ochi negri, după ce făcu cîteva plimbări pînă la Banbury Cross şi înapoi [1], cercetă de aproape toată mobila din casă, ceasul olandez, bufetul, un fel de mic castel ce era aşezat deasupra căminului, avînd ferestre roşii şi verzi care puteau fi luminate de o lumînare aşezată înăuntru şi o pereche de pisicuţe negre de catifea, ţinînd fiecare în bot cîte un săculeţ de lucru, acestea din urmă fiind privite de locuitorii din Staggs's Gardens ca minuni de artă. Convorbirea deveni în curînd generală, de teamă ca Ochinegri să n-o ia razna şi să devină batjocoritoare. Această domnişoară făcu Jemimei o dare de seamă de tot ce ştia privitor la domnul Dombey, la planurile lui, la familie, la ocupaţiile şi la caracterul lui. Urmă un inventar amănunţit al garderobei ei personale şi o dare de seamă asupra rudelor şi prietenelor ei. De îndată ce se simţi uşurată pe urma acestor destăinuiri, începu să se înfrupte cu crevete şi cu bere, aşa că în curînd se simţi dispusă să jure prietenie veşnică.

Mica Florence nu rămase nici ea mai prejos în a folosi întîmplarea. Dusă de tinerii Toodle să vadă nişte ciuperci neobişnuite şi alte minunăţii din Staggs's Gardens, li se alătură cu trup şi suflet, în ridicarea unui mic dig de-a curmezişul unei mlaştini verzi care luase naştere într-un colţ. Era în plină activitate, cînd fu căutată şi găsită de Suzana. Aceasta, cu un simţ al datoriei neştirbit, chiar sub înrîurirea imblînzitoare a crevetelor, îi ţinu o cuvîntare moralizatoare (însoţită de ghionţi) despre firea ei degenerată, spălîndu-i

[1] Se referă la săltarea copilului pe genunchi (n.r.).

în același timp fața și mîinile și prorocindu-i că de atîta supărare ce le face alor săi îi va duce curînd, încărunțiți de necazuri, la groapă. După o scurtă întîrziere pricinuită de un schimb tainic de cuvinte la capul scării între Polly și Jemima despre afaceri bănești; avu loc un nou schimb de copilași — căci Polly tot timpul ținuse în brațe propriul ei copilaș, iar Jemima pe micul Paul — și musafirii își luară rămas bun.

Dar mai întîi tinerii Toodle fură amăgiți, printr-un vicleșug nevinovat, să se ducă cu toții laolaltă într-o prăvălie din vecinătate, cu scopul bine hotărît de a tîrgui ceva de un penny. Polly folosi dispariția lor pentru a pleca repede și o auzi din urmă pe Jemima strigînd după ea că, dacă mergînd spre casă ar putea lua drumul spre City Road, l-ar întîlni sigur pe Biler venind de la școală.

— Ce crezi, Suzano, am mai avea noi timp să trecem pe acolo? întrebă Polly, cînd se opriră puțin pentru a răsufla.

— Da' de ce nu, doamnă Richards? răspunse Suzana.

— Știi că se cam apropie ora mesei, spuse Polly.

Dar gustarea pe care o luaseră o făcuse pe tovarășa ei mai mult decît nepăsătoare față de acest serios considerent, astfel că îl socoti lipsit de importanță și hotărî „să facă un mic ocol".

Se întîmplase însă că viața sărmanului Biler devenise, din dimineața zilei precedente, plină de suferință, datorită uniformei „Tocilarilor Caritabili". Tineretul străzii nu putea să o înghită. Nici unul din tinerii hoinari nu putea să rabde, nici măcar pentru o clipă, privelișteа ei, fără a se năpusti asupra copilului nevinovat care o purta și a-l chinui într-un fel oarecare. Viața lui, de cînd îmbrăcase uniforma, fusese asemănătoare mai mult cu viața unui martir creștin decît cu aceea a unui copil nevinovat din secolul al XIX-lea. Fusese lovit cu pietre pe stradă, fusese aruncat în șanțuri, mînjit cu noroi, dat cu capul de stîlpi. Băieți care nici nu-l cunoșteau îl smulseseră șapca galbenă din cap

şi o zvîrliseră în aer. Picioarele lui nu avuseseră de suferit numai critici şi batjocuri, dar fuseseră lovite şi ciupite. Chiar în dimineaţa aceea, pe drum către „Tocilarii Caritabili" se alesese, cu totul fără voia lui, cu un ochi vînăt, pentru care, pe deasupra, mai fusese şi pedepsit de învăţător. Acesta era un bătrîn „Tocilar" rău la suflet, care fusese numit învăţător pentru că nu ştia nimic şi nu era bun de nimic, dar de a cărui nuia usturătoare toţi băieţii erau ca vrăjiţi.

Se întîmplă în aceeaşi zi că, pentru a scăpa de călăii lui, Biler, mergînd spre casă, să aleagă drumuri neumblate şi să se strecoare pe poteci înguste şi pe străzi dosnice. Cînd fu însă totuşi nevoit să iasă în strada principală, nenorocul lui îl aduse tocmai într-un loc în care o ceată de băieţi, avînd în frunte pe un tînăr măcelar fioros, stătea la pîndă în aşteptarea vreunei întîmplări hazlii. De îndată ce se pomeniră cu un „Tocilar Caritabil" — care le pica pe mînă din senin — începură să urle în cor şi se năpustiră asupra lui.

Dar se mai întîmplă că, în acelaşi timp, după ce Polly umblase o oră întreagă privind deznădăjduită înainte, de-a lungul drumului şi spunîndu-şi că nu mai avea nici un rost să meargă mai departe, să-i apară deodată înaintea ochilor această priveliştе. Cum îşi dădu seama ce se întîmpla, scoase un ţipăt şi, dînd pe micul Dombey lui Ochi-negri, sări în ajutorul nenorocitului ei fiu.

Dar întîmplările neaşteptate ca şi nenorocirile, rareori vin singure. Suzana Nipper, zăpăcită, lăsată dintr-o dată singură, cu cei doi copilaşi în grija ei, înainte de a-şi da seama de cele ce se întîmplă, fu scoasă de nişte trecători de sub roţile unei trăsuri care era cît pe-aci să o calce. In aceeaşi clipă (era zi de tîrg) răsună ca un tunet strigătul de alarmă „păziţi, vin taurii scăpaţi din tîrg".

O zăpăceală nemaipomenită în faţa ei; lumea alergînd înnebunită în sus şi în jos, ţipete, roţile căruţelor călcînd lumea, băieţii bătîndu-se, taurii furioşi apro-

piindu-se şi, în mijlocul tuturor acestor primejdii, Suzana ieşită cu totul din fire — toate acestea o făcură pe Florence să ţipe şi să o ia la fugă. Fugi pînă ce pierdu răsuflarea, îndemnînd-o pe Suzana să facă la fel. Apoi se opri şi, frîngîndu-şi mîinile cînd îşi aduse aminte că o lăsaseră pe doică în urmă, fu cuprinsă de o groază de nedescris, văzîndu-se singură.

— Suzana, Suzana! strigă Florence, bătînd din palme, aiurită de spaimă. Unde o fi, unde o fi!

— Unde o fi, spuse o bătrînă, care traversa drumul şchiopătînd cît putea mai repede. Cin' te-a pus să fugi?

— Am fugit de frică, răspunse Florence. N-am ştiut ce fac. Am crezut că ele sînt cu mine. Unde or fi acum?

Bătrîna o luă de mînă spunîndu-i:

— Las' că-ţi arăt eu.

Era o bătrînă grozav de urîtă, cu ochii acoperiţi de pleoape înroşite şi cu o gură care bolborosea şi clănţănea chiar cînd nu vorbea. Era îmbrăcată zdrenţăros şi purta pe braţ nişte piei. Părea că o urmărise pe Florence o bucată de drum, căci îşi pierduse răsuflarea, ceea ce o făcu şi mai urîtă, cînd se opri ca să se liniştească şi-şi schimonosi faţa gălbejită şi gîtlejul în tot felul de strîmbături.

Florence fu îngrozită la vederea ei şi privi cu teamă în susul străzii la al cărei capăt ajunsese. Era un loc pustiu — mai mult o înfundătură decît o stradă — şi afară de ea însăşi şi de femeie, nu era nimeni pe-acolo.

— Hai, nu-ţi fie frică, spuse bătrîna, ţinînd-o mereu strîns de mînă. Hai cu mine.

— Dar nu, nu te cunosc. Cum te cheamă? întrebă Florence.

— Doamna Brown, spuse bătrîna. Buna doamnă Brown.

— Dar ai mei or fi pe-aici, pe-aproape? întrebă Florence lăsîndu-se dusă.

— Suzana nu-i departe — spuse buna doamnă Brown — şi ăilalţi sînt pe lîngă ea.

— A fost oare cinva rănit? strigă Florence.

— Nicidecum, spuse buna doamnă Brown.

Copila vărsă lacrimi de bucurie auzind aceasta şi o însoţi pe bătrînă de bună voie. Pe cînd înaintau, nu se putu însă opri de a arunca pe furiş priviri la faţa bătrînei — mai ales la gura ei care se mişca într-una — şi de a se întreba cu mirare dacă doamna Brown cea rea, presupunînd că ar exista şi una din asta, o fi semănînd cu ea.

Nu ajunseră departe, dar trecuseră pe lîngă nişte locuri pustii, pe lîngă nişte cărămidării şi ţiglării, cînd bătrîna se abătu pe o stradă murdară, cu ogaşe şi plină de noroi. Se opri în faţa unei căsuţe dărăpănate, încuiată pe-afară, pe cît putea să fie închisă o casă cu zidurile găurite şi crăpate. Descuind uşa cu o cheie pe care o scoase din bonetă, împinse copila într-o odaie dosnică în care se vedeau grămădite pe jos zdrenţe de felurite culori, o grămadă de oase şi o altă grămadă de praf sau cenuşă, dar nici un fel de mobilier, iar pereţii şi tavanul erau negre.

Copila fu atît de înspăimîntată, încît rămase mută şi părea gata să leşine.

— Nu fi proastă, spuse buna doamnă Brown, scuturînd-o ca să se dezmeticească. Nu-ţi fac nimic. Şezi jos colea pe zdrenţele astea.

Florence îi dădu ascultare, ridicînd mîinile împreunate ca pentru rugăciune.

— N-am să te ţin aici nici măcar un ceas, spuse doamna Brown. Înţelegi tu ce spun?

Cu mare greutate copila răspunse: da.

— Păi atunci — spuse doamna Brown aşezîndu-se pe grămada de oase — să nu mă superi. Dacă nu mă superi, apoi n-am să-ţi fac nimic. Da' dacă mă superi, te omor. Puteam eu să te omor oricînd, chiar acasă la tine, în patul tău. Acu' să-mi spui cine eşti şi ce eşti şi toate alea ale tale.

Ameninţările şi făgăduielile bătrînei, teama de a o supăra şi obiceiul, mai rar la un copil, dar acum aproape firesc la Florence, de a se stăpîni şi de a nu

arăta ce simte, de ce se teme şi ce speră, o ajutară să poată da urmare poruncii primite şi să-şi spună mica poveste a vieţii ei, pe cît o cunoştea ea însăşi. Doamna Brown ascultă cu luare-aminte pînă la urmă.

— Va să zică te cheamă Dombey, hai ? spuse doamna Brown.

— Da, doamnă.

— Imi trebuie rochiţa asta drăguţă, domnişoară Dombey — spuse buna doamnă Brown — şi boneţica asta, şi fustişoara asta, sau mai bine amîndouă fustişoarele şi tot ce nu-ţi mai trebuie. Hai ! Scoate-le !

Florence se dezbrăcă pe cît de repede putu să o facă cu mîinile ei care tremurau şi privind tot timpul speriată la doamna Brown. După ce se dezbrăcă de toate cele cerute de bătrînă, doamna Brown le cercetă de aproape şi păru mai mult sau mai puţin mulţumită de calitatea şi valoarea lor.

— Hm — spuse ea, măsurînd copila de sus pînă jos — nu mai văd nimic, afară doar de ghete. Trebuie să-mi dai şi ghetele, domnişoară Dombey.

Sărăcuţa Florence se descălţă cu aceeaşi vioiciune, mulţumită că mai putea folosi un mijloc de a o îmbuna pe bătrînă. Aceasta, răscolind grămada de pe jos, luă din fundul ei cîteva zdrenţe menite să înlocuiască îmbrăcămintea fetiţei, apoi o haină roasă foarte veche şi rămăşiţele zdrenţuite ale unei bonete care pasămite fusese găsită în vreun şanţ sau pe vreo grămadă de gunoi. O puse apoi pe Florence să se îmbrace cu aceste găteli şi cum copilei i se păru că e o pregătire în vederea eliberării, se supuse cu şi mai multă bunăvoinţă, dacă aşa ceva era cu putinţă.

Incercînd să-şi pună repede boneta pe cap — dacă putea fi numită bonetă ceva ce semăna mai mult cu un colac de pus pe cap pentru cărat greutăţi — ea o agăţă în părul ei bogat şi nu mai putu să o desprindă. Buna doamnă Brown scoase atunci o pereche de foarfeci mari şi se repezi la fetiţă, apucată parcă de un acces de furie.

— De ce nu-mi dai pace — spuse doamna Brown — cînd mă mulţumeam cu atîta ? Nebună ce eşti !

— Iartă-mă, te rog. Dar nu ştiu ce ţi-am făcut, spuse Florence tremurînd. Nu e vina mea.

— Nu e vina ta, strigă doamna Brown. Nu cumva o fi a mea ? Ei, Doamne ! spuse bătrîna, făcîndu-şi o plăcere furioasă din a-i încurca buclele. Oricare alta afară de mine ţi le-ar fi luat p-astea înainte de toate.

Florence fu atît de uşurată, cînd îşi dădu seama că bătrîna rîvnea doar la părul şi nu la capul ei, încît nu mai încercă nici să se împotrivească, nici să se roage şi doar ridică ochii ei blînzi către faţa acelei bune fiinţe.

— De n-aş fi avut şi eu cîndva o fetişcană a mea, dusă acum peste mări, care era mîndră de părul ei — spuse doamna Brown — nu ţi-aş mai fi lăsat un fir în cap. E dusă departe, departe ! Ehei ! Ehei !

Strigătul pe care-l scoase doamna Brown nu fu de loc melodios, dar însoţit de gesturile sălbatice ale braţelor ei uscăţive, părea plin de o pătimaşă suferinţă şi o impresionă grozav pe Florence, care fu mai speriată ca oricînd. Poate că lui i se datoră salvarea buclelor, căci doamna Brown, după ce îi dădu cîteva clipe tîrcoale cu foarfecele, asemănător unui fluture de speţă nouă, îi porunci să-şi ascundă părul sub bonetă în aşa fel, ca să nu se mai vadă din el nici măcar o singură buclă la care să poată rîvni. După cîştigarea acestei izbînzi asupra ei însăşi, doamna Brown îşi luă din nou locul pe grămada de oase şi începu să fumeze dintr-o pipă scurtă, neagră, mestecînd şi bombănind tot timpul, ca şi cînd ar fi vrut s-o mănînce.

Cînd isprăvi de fumat pipa, îi dădu copilei o piele de iepure ca să o poarte pe braţ, pentru a părea că e însoţitoarea ei obişnuită şi-i spuse că acum are s-o însoţească pînă într-una din străzile principale, de unde n-are decît să-şi caute singură drumul spre ai ei. O preveni totuşi, cu ameninţări, că răzbunarea va fi grozavă şi pe loc, dacă nu-i va da ascultare şi va vorbi cu vreun străin, sau se va duce acasă la ea (care după

socoteala doamnei Brown era prea aproape) şi îi porunci să se ducă la biroul tatălui ei din City, dar să aştepte la colţul străzii unde o va lăsa, pînă ce ceasul va bate trei. Ca să-şi întărească poruncile, doamna Brown o încredinţă pe fetiţă că avea în serviciul ei nişte ochi şi nişte urechi care vedeau şi auzeau tot ce se întîmplă şi Florence făgădui cu bună-credinţă şi cu toată seriozitatea că le va respecta.

În fine, luînd-o înainte, doamna Brown o conduse pe mica ei prietenă, acum atît de schimbată şi de zdrenţăroasă, printr-un labirint de străzi înguste, trecători şi poteci, prin care ajunseră, după timp îndelungat, în faţa unei curţi cu grajduri, cu o poartă la un capăt, de unde se auzea zarva unui mare bîlci. Arătîndu-i poarta şi spunîndu-i că de îndată ce ceasul va bate trei să o ia la stînga, doamna Brown, cu o mişcare făcută fără voia ei şi la care nu se putu opri, îi pipăi încă o dată părul, ca pentru a-şi lua rămas bun de la el. Îi spuse că acum ştie ce trebuie să facă şi îi porunci să plece, dar să-şi aducă aminte că e supravegheată.

Cu inima mai uşoară, dar încă grozav de înfricoşată, Florence se simţi eliberată şi porni spre colţul străzii. Ajungînd acolo, se uită înapoi şi văzu capul bunei doamne Brown uitîndu-se după ea de pe trecătoarea de lemn unde îi dăduse poruncile în urma cărora se despărţiseră, dar mai văzu şi pumnul doamnei Brown care o ameninţa. Deşi în urmă mai privi de multe ori înapoi — cel puţin la fiecare minut, căci îşi amintea cu groază de cele întîmplate — nu o mai putu zări.

Florence rămase acolo pe loc, privind la mişcarea de pe stradă care o înfricoşă din ce în ce mai mult. Între timp, i se păru că ceasurile ar fi avut de gînd să nu mai bată niciodată trei. În fine, orologiile clopotniţelor bătură ora trei. Unul era atît de aproape, încît nu se putea să te înşeli. Privind mereu înapoi peste umăr, mergînd apoi cîte o bucată de drum şi tot de atîtea ori venind înapoi, de frică să nu supere pe atot-

puternicii spioni ai doamnei Brown, o luă la fugă cît putu cu ghetele ei scîlciate, ţinînd strîns în mînă blana de iepure.

Tot ce ştia despre birourile tatălui ei era că ţin de Dombey şi Fiul şi că erau una din marile puteri ale City-ului. Astfel că ajungea doar să întrebe de drumul la Dombey şi Fiul din City. Cum însă întrebă mai mult pe copii, fiindu-i teamă să oprească în drum persoane în vîrstă, nu putu să afle mare lucru. Dar tot întrebînd de drumul spre City, fără a mai întreba nimic altceva, reuşi să înainteze încetul cu încetul către inima acelei mari regiuni, guvernată de teribilul Lord Primar.

Obosită de atîta umblet, repezită din cînd în cînd, zăpăcită de zgomot şi de învălmăşeală, îngrijorată de soarta fratelui şi a celor două femei, înspăimîntată de atîtea primejdii prin care trecuse, se gîndea cu groază la ce o aştepta cînd se va înfăţişa străşnicului ei tată în halul în care se găsea.

Astfel înspăimîntată şi înfricoşată, atît de cele ce se întîmplaseră cît şi de cele ce se întîmplau şi nu mai puţin de cele ce urmau să se întîmple, Florence înainta pe calea ei spinoasă cu ochii înlăcrimaţi. O dată sau de două ori fu nevoită să se oprească pentru a potoli bătăile nebune ale inimii, dînd drumul unui plîns amarnic. Dar, din pricina zdrenţelor ce le avea pe ea, puţină lume o luă în seamă. Unii, socotind că e înfăţişată astfel pentru a inspira milă, se uitau la ea şi treceau înainte. Florence însă făcu apel la toată puterea ei de voinţă şi încrederea în sine a unui caracter pe care o tristă experienţă îl formase şi-l pusese la încercare prea de timpuriu, o făcu să păstreze cu dîrzenie înaintea ochilor ţinta ce urmărea.

Trecuseră mai bine de două ore din după-amiază de la începutul acestei ciudate aventuri, cînd, scăpînd din învălmăşeala şi zgomotul unei străzi înguste, pline de camioane şi căruţe, i se înfăţişă înaintea ochilor un fel de chei sau debarcader, pe malul fluviului, pe care erau împrăştiate tot felul de baloturi, butoaie şi lăzi, o balanţă mare de lemn şi o casă mică de lemn pe roţi,

în fața căreia stătea un bărbat voinic, fluierînd, cu tocul pe după ureche și cu mîinile în buzunar, ca și cînd treaba din ziua aceea ar fi fost aproape sfîrșită.

— Ascultă, fetițo ! spuse omul, întorcîndu-se întîmplător și zărind-o pe Florence. N-avem nimic pentru tine astăzi. Hai, șterge-o !

— Fii bun, te rog, ăsta este City-ul ? întrebă tremurînd fiica lui Dombey.

— Ăsta-i City-ul. O știi tot atît de bine ca și mine ! Hai, pleacă ! N-avem nimic pentru tine.

— Nu-mi trebuie nimic, vă mulțumesc — fu răspunsul sfios al fetei — doar să știu pe unde e Dombey și Fiul.

Omul care se îndrepta nepăsător către ea păru mirat de acest răspuns și, privind-o drept în față, îi spuse :

— Asta-i bună ! Ce poți tu să ai de-a face cu Dombey și Fiul ?

— Doar să știu drumul acolo, vă rog.

Omul o privi cu și mai multă curiozitate și, în mirarea lui, se scărpină la ceafă cu atîta putere încît îi căzu pălăria din cap.

— Joe, strigă el către un alt om — un salahor — ridicîndu-și pălăria și punîndu-și-o din nou pe cap.

— Iată-mă ! răspunse Joe.

— Unde-i băiețandrul ăla al lui Dombey, care supraveghează încărcarea mărfurilor ălora ?

— Acu' pleacă pe poarta ailaltă, spuse Joe.

— Cheamă-l puțin înapoi.

Joe porni în fugă printr-un gang boltit, strigînd pe cînd fugea și se înapoie foarte curînd cu un băiat cu fața veselă.

— Ești de-ai lui Dombey, nu ? spuse primul om.

— Sînt în serviciul Casei Dombey, domnule Clark, răspunse băiatul.

— Atunci, ia te uită-ncoace, spuse domnul Clark.

Luîndu-se după semnul pe care domnul Clark îl făcu cu mîna, băiatul se îndreptă spre Florence, întrebîndu-se cu mare mirare ce treabă ar putea să aibă cu ea. Dar ea, care auzise ce vorbiseră și care, afară de mul-

ţumirea de a se putea socoti în fine la adăpost, la capătul călătoriei, se simţi foarte liniştită, fugi vioaie spre el, pierzînd pe drum una din ghete, şi-i cuprinse mîna în amîndouă mîinile ei.

— M-am rătăcit de ai mei, spuse Florence.

— Te-ai rătăcit! strigă băiatul.

— Da, m-am rătăcit de ei azi-dimineaţă, o bună bucată de drum departe de aici, şi mi s-au luat hainele, şi acum nu sînt îmbrăcată cu hainele mele, şi numele meu este Florence Dombey, singura soră a fratelui meu, şi, dragă domnule, te rog, dragă domnule, ai grijă de mine! suspină Florence, dînd drumul simţămintelor copilăreşti pe care le înăbuşise atîta timp şi izbucnind în hohote de plîns. In acea clipă, sărăcăcioasa bonetă îi căzu de pe cap şi părul ei bogat, despletit, îi acoperi faţa, stîrnind nespusa admiraţie şi compătimire a tînărului Walter, nepotul lui Solomon Gills, constructorul de instrumente nautice.

Domnul Clark rămase ca trăsnit şi-şi şopti: „În viaţa mea n-am văzut pe cheiul ăsta aşa ceva". Walter ridică gheata şi încălţă cu ea picioruşul fetei, aşa cum prinţul din poveste i-a pus Cenuşăresei pantoful în picior. Luă apoi pe braţul stîng blana de iepure, îi dădu braţul drept lui Florence şi se simţi, să nu spunem ca Richard Whittington — ar fi o asemuire prea nepotrivită — dar ca sfîntul George al Engliterei cu balaurul zăcîndu-i ucis la picioare.

— Nu plînge, domnişoară Dombey, spuse Walter cu însufleţire. Ce lucru minunat pentru mine să mă aflu aici. Eşti acum în siguranţă, ca şi cum ai fi păzită de un întreg echipaj ales de pe un vas de război. Vai, nu mai plînge.

— Uite, nu mai plîng, spuse Florence. Plîngeam doar de bucurie.

„Să plîngi de bucurie — gîndi Walter — şi eu să fiu pricina!"

— Hai, domnişoară Dombey. Ia uite, acum ai pierdut gheata cealaltă. Ia-o pe a mea, domnişoară Dombey.

— Nu, nu, nu, spuse Florence, oprindu-l din încercarea lui zorită de a-şi scoate ghetele. E mai bine cu ale mele. Zău că merg foarte bine cu ele.

— Bine zici — spuse Walter, privind la piciorul ei — ale mele sînt cu o milă prea lungi. Ce-mi trecu prin minte! N-o să poţi niciodată umbla cu ale mele! Haide acum, domnişoară Dombey: aş vrea să-l văd pe ticălosul care ar îndrăzni să te supere.

Astfel Walter, cu o înfăţişare grozav de fioroasă, porni cu Florence, care părea foarte fericită. Merseră aşa la braţ de-a lungul străzilor, nepăsători faţă de mirarea pe care ar fi putut-o stîrni şi de fapt o şi stîrnea apariţia lor.

Atît întunericul cît şi ceaţa începuseră să se lase, ba începuse să şi plouă, dar lor nu le păsa. Erau amîndoi cufundaţi în întîmplările de necrezut prin care trecuse Florence şi pe care ea le povestea cu nevinovata bună-credinţă şi încredere a vîrstei sale. În schimb Walter asculta ca şi cînd, departe de noroiul şi mîzga din Thames Street, s-ar fi plimbat singuri sub frunzişul des şi copacii înalţi ai vreunei insule singuratice de la tropice — ceea ce el îşi închipuia într-adevăr în clipa aceea.

— Mai avem mult de mers? întrebă Florence într-un tîrziu, ridicînd privirile către tovarăşul ei.

— Stai să văd — spuse Walter oprindu-se — stai să văd unde sîntem acum? A, da! Ştiu. Dar birourile sînt închise la ora asta, domnişoară Dombey. Nu-i nimeni acolo. Domnul Dombey a plecat de mult acasă. Cred că trebuie să mergem şi noi acasă — ba stai! Cum ar fi dacă te-aş lua cu mine pînă la unchiul meu unde locuiesc şi eu — e foarte aproape — şi să mă duc eu pe urmă cu o trăsură la locuinţa dumitale să le spun că eşti la adăpost şi să-ţi aduc ceva haine. N-ar fi bine aşa?

— Cred că da, răspunse Florence. Nu crezi şi dumneata? Ce zici?

Pe cînd stăteau astfel de vorbă în mijlocul străzii, trecu pe lîngă ei un om care aruncă în treacăt o pri-

vire asupra lui Walter, ca şi cum l-ar fi recunoscut, dar răzgîndindu-se parcă, trecu înainte fără să se oprească.

— Ce văd ? Mi se pare că e domnul Carker, spuse Walter. Carker din birourile noastre. Nu Carker-directorul, domnişoară Dombey, celălalt Carker, junior. Hallo ! Domnule Carker !

— Parcă-i Walter Gay ? spuse celălalt, oprindu-se şi venind înapoi. Nu-mi vine să cred ; într-o astfel de tovărăşie !

Aşa cum stătea lîngă un felinar, ascultînd cu surprindere lămuririle scurte ale lui Walter, înfăţişa un contrast izbitor cu cei doi tineri din faţa lui, care se ţineau de braţ. Nu era bătrîn, dar părul îi era cărunt ; era adus de spate, încovoiat parcă sub o povară sau covîrşit de o mare mîhnire, iar faţa obosită şi melancolică îi era brăzdată de cute adînci. Flacăra ochilor şi expresia trăsăturilor, pînă şi vocea, cînd vorbea, toate erau smerite şi stinse ca şi cînd sufletul i-ar fi fost plin de cenuşă. Părea respectabil, deşi îmbrăcat foarte simplu, în negru. Hainele, potrivite cu toată înfăţişarea sa, păreau că se strîng pe el, umile, şi că iau parte la rugămintea îndurerată pe care o exprima întreaga lui făptură, din cap pînă-n picioare, de a nu fi luat în seamă şi de a fi lăsat singur cu smerenia lui.

Şi totuşi, interesul pentru tinereţe şi nădejdea în viitor nu se stinseseră şi ele o dată cu flacăra sufletului său, căci, pe cînd vorbea băiatul, el privea la faţa lui serioasă cu o simpatie neobişnuită, deşi ochii lui trădau o vădită tulburare şi compătimire, oricît ar fi căutat să le ascundă. Cînd în sfîrşit Walter îi puse întrebarea pe care cu puţin înainte o pusese lui Florence, domnul Carker tot mai stătea cu privirea aţintită spre el şi cu aceeaşi expresie, ca şi cînd i-ar citi pe faţă o soartă mult mai tristă decît voioşenia ce o înfăţişa în clipa aceea.

— Ce ne sfătuieşti, domnule Carker, spuse Walter

zîmbind. Dumneata îmi dai întotdeauna sfaturi bune, ştii dumneata, ori de cîte ori vorbeşti cu mine, deşi asta nu se prea întîmplă des.

— Cred că ideea dumitale e cea mai bună, răspunse domnul Carker, privind de la Florence la Walter şi de la Walter la Florence.

— Domnule Carker, spuse Walter, cu faţa luminată de un gînd generos. Haide! E un prilej bun pentru dumneata. Du-te dumneata la domnul Dombey ca purtător al unor veşti bune. O să fie bine şi pentru dumneata. Eu rămîn acasă. Du-te dumneata.

— Eu? răspunse celălalt.

— Da, firește. De ce nu, domnule Carker? spuse băiatul.

Drept răspuns Carker îi strînse doar mîna. Părea într-un anumit fel ruşinat şi speriat de a face chiar un asemenea lucru. Apoi, urîndu-le noapte bună şi îndemnîndu-i să se grăbească, se întoarse şi plecă.

— Hai, domnişoară Dombey — spuse Walter, privind după el în timp ce porniră şi ei — o să mergem la unchiul meu cît de repede om putea. Aĭ auzit vreodată pe domnul Dombey vorbind despre domnul Carker-junior, domnişoară Florence?

— Nu — răspunse copila cu blîndeţe — nu-l prea aud des vorbind pe tata.

„A, da! Aşa-i! Să-i fie ruşine", gîndi Walter. Apoi, după o pauză de un minut, în timpul căreia privise în jos la mica şi gingaşa lui tovarăşă, care înainta alături de el, se sili cu vioiciunea şi neastîmpărul lui copilăresc să vorbească despre altceva. Cînd lui Florence îi scăpă iarăşi una din nenorocitele ghete din picior, îi propuse să o ducă în braţe pînă la casa unchiului. Florence, deşi foarte obosită, respinse propunerea rîzînd, de frică — spuse ea — să nu o scape. Şi cum erau aproape de Aspirantul de lemn, în timp ce Walter îi cita diferite precedente de naufragii şi alte accidente, în care băieţi mai tineri decît el salvaseră şi

duseseră în braţe fete mai mari decît Florence, fiind încă în toiul discuţiei, se pomeniră ajunşi la uşa constructorului de instrumente.

— Hallo, unchiule Sol! strigă Walter, dînd buzna în prăvălie, vorbind fără şir şi cu răsuflarea tăiată, aşa cum făcu de altfel, din clipa aceea, toată seara. O întîmplare minunată? Uite, aici e fiica domnului Dombey, rătăcită pe stradă; o zgripţoroaică bătrînă i-a furat hainele — găsită de mine — adusă acasă ca să se odihnească în odaia noastră — ia te uită!

— Doamne-Dumnezeule! spuse unchiul Sol, sărind în sus şi lovindu-se de cutia busolei lui favorite. Se poate una ca asta? Zău, eu...

— Nici dumneata, nici nimeni altul, spuse Walter, luîndu-i vorba de la gură. Nimeni n-ar fi vrut şi nimeni n-ar fi putut să creadă aşa ceva. Da' acum, unchiule Sol, ajută-mă să aşezăm sofaua asta lîngă foc, hai unchiule, ai grijă de farfurii, pregăteşte ceva de mîncare pentru ea, aruncă ghetele astea sub grătar, domnişoară Florence, pune-ţi picioarele pe cenuşar să se usuce, vai ce ude sînt! Asta-i adevărată aventură, hai, unchiule, ce zici? Doamne, dar ce înfierbîntat sînt!

Solomon Gills, prin simpatie, era tot atît de înfierbîntat, dar şi cuprins de o nespusă mirare. O tot mîngîia pe Florence pe cap, o îndemna să mănînce, o îndemna să bea, îi freca tălpile picioarelor cu batista încălzită la foc, îl urmărea din ochi şi din urechi pe neastîmpăratul său nepot şi nu-şi mai dădea bine seama de nimic decît de faptul că tot timpul, ba se ciocnea, ba se împiedica de domnişorul înflăcărat, care se repezea dintr-un cap al camerei într-altul, încercînd să facă douăzeci de treburi deodată şi pînă la urmă neizbutind să facă nimic.

— Ia aşteaptă o clipă, unchiule — spuse el luînd o lumînare — pînă mă duc sus să-mi pun altă haină şi apoi, gata, am plecat. Spune, unchiule, nu-i asta o adevărată aventură?

— Dragă băiete — spuse Solomon care, cu ochelarii pe frunte şi cu cronometrul cel mare în buzunar, oscila tot timpul între Florence care şedea pe sofa şi nepotul său care alerga prin toate ungherele camerei — e într-adevăr o nemaipomenită...

— Dar, unchiule, zău, te rog, domnişoară Florence, vă rog mîncaţi — ştii unchiule...

— Da, da, da, strigă Solomon, pornind să taie din pulpa de berbec, ca şi cînd ar fi avut de hrănit un uriaş. Las' că am eu grijă de ea, Wally! Ştiu eu ce să fac, drăguţa de ea. Flămînzită, fără îndoială. Tu, du-te şi te pregăteşte. Pe Dumnezeul meu! Sir Richard Whittington, de trei ori Lord Primar al Londrei!

Nu-i trebui mult timp lui Walter ca să se suie pînă la mansardă şi să vină înapoi. Intre timp, răzbită de oboseală, Florence aţipise în faţa focului. Scurtul răgaz de linişte îl învrednici pe Solomon Gills să-şi vină în fire şi să fie astfel în stare să îngrijească puţin pe Florence, micşorînd lumina şi ferind copila de dogoarea focului. Cînd băiatul se înapoie, Florence dormea liniştit.

— Asta-i grozav! şopti el, îmbrăţişîndu-l pe Solomon cu atîta putere, încît i se schimbă expresia feţei. Acum am plecat. Iau numai o coajă de pîine cu mine, că mi-e tare foame şi... da' să n-o deştepţi, unchiule.

— Nu, nu, spuse Solomon. Drăguţă copilă.

— Drăguţă, într-adevăr! strigă Walter. Eu n-am mai văzut aşa fată, unchiule. Acum am plecat.

— Bine, bine, şopti Solomon, foarte uşurat.

— Iţi spuneam, unchiule Sol, strigă Walter, băgîndu-şi capul pe uşă.

— Ia uite-l că veni iar, spuse Solomon.

— Cum arată acum?

— Cum nu se poate mai bine, răspunse încet Solomon.

— Perfect! Da' acum chiar că am plecat.

— Sper că ai plecat, îşi spuse Solomon lui însuşi.

— Cum îţi spuneam, unchiule Sol, strigă Walter, ivindu-se din nou în uşă.

— Iar venişi !

— Cum îţi spuneam, l-am întîlnit pe stradă pe domnul Carker-junior, mai ciudat ca oricînd. Şi-a luat rămas bun de la noi, dar pe urmă a venit după noi pînă aici — curios lucru — şi cum am ajuns în dreptul uşii, m-am uitat înapoi şi l-am zărit plecînd liniştit, ca un servitor care m-ar fi adus acasă, sau mai bine zis ca un cîine credincios. Cum arată acum, unchiule ?

— Tot cam ca adineauri, Wally, răspunse unchiul Sol.

— Foarte bine, Acu' am plecat.

Şi acum plecă într-adevăr, iar Solomon Gills, căruia îi pierise pofta de mîncare, se aşeză de partea cealaltă a focului s-o vegheze pe Florence în timp ce dormea, lăsînd să i se perinde prin minte tot felul de castele închipuite de cea mai fantastică arhitectură. Cum şedea aşa, în penumbră, înconjurat de aproape toate instrumentele lui, cu peruca lui velşă şi cu haina lui cafenie, părea un vrăjitor deghizat, ţinînd sub vraja lui o copilă adormită.

In acelaşi timp, Walter se îndrepta spre casa domnului Dombey, într-un trap rareori atins de o mîrţoagă din staţie, şi totuşi scotea capul prin fereastra trăsurii, la fiecare două sau trei minute, îndemnîndu-l nerăbdător pe vizitiu să mîne mai repede. Ajuns la capătul călătoriei, sări din trăsură şi, anunţînd servitorului pe nerăsuflate rostul venirii lui, intră după el de-a dreptul în bibliotecă, unde domnea zarvă mare şi unde domnul Dombey, sora lui şi domnişoana Tox, Richards şi Nipper erau cu toţii strînşi laolaltă.

— Oh ! Iertaţi-mă, vă rog, domnule — spuse Walter, repezindu-se către domnul Dombey — dar sînt fericit să vă spun că totul e în regulă, domnule. Domnişoara Florence a fost găsită !

Băiatul, cu faţa lui deschisă, cu părul vîlvoi şi ochii scînteietori, gîfîind de bucurie şi excitare, forma un contrast minunat cu domnul Dombey, care şedea drept în faţa lui pe scaunul de la birou.

— Ţi-am spus eu, Luizo, că e sigur că va fi găsită, spuse domnul Dombey, privind cu dispreţ peste umăr la doamna care plîngea în tovărăşia domnişoarei Tox. Anunţă pe servitori că nu mai e nevoie să fie luate alte măsuri. Băiatul ăsta, care ne aduce ştirea, este tînărul Gay, din biroul nostru. Cum a fost găsită fiica mea, domnule? Ştiu doar cum a fost pierdută. Spunînd aceasta, aruncă o privire severă către Richards. Dar cum a fost găsită? Cine a găsit-o?

— Drept să spun, cred că eu am găsit-o pe domnişoara Dombey, domnule, spuse Walter cu modestie. Cel puţin nu ştiu dacă pot să-mi atribui meritul chiar de a fi găsit-o, domnule, dar am fost fericita unealtă a...

— Ce vrei să spui cu asta, domnule — îl întrerupse domnul Dombey, neplăcut impresionat instinctiv, de mîndria şi de plăcerea vădite ale băiatului de a fi luat parte la această întîmplare — ce înseamnă că n-ai găsit-o chiar, dar că ai fost fericita unealtă? Vorbeşte limpede şi cu şir, te rog.

Era cu totul peste puterile lui Walter să vorbească cu şir; căută totuşi să se facă cît mai bine înţeles, cu răsuflarea tăiată cum era, şi spuse de ce venise singur.

— Auzi, fată, spuse cu asprime domnul Dombey fetei cu ochii negri. Ia tot ce trebuie şi du-te îndată cu acest tînăr să aduci pe domnişoara Florence acasă. Gay, dumneata îţi vei căpăta răsplata mîine.

— Oh! Vă mulţumesc, domnule — spuse Walter — sînteţi foarte bun. Vă rog să credeţi însă că eu nu m-am gîndit la nici un fel de răsplată, domnule.

— Eşti un băieţandru — spuse domnul Dombey răstit şi aproape fioros — şi ce gîndeşti dumneata, sau te faci că gîndeşti, n-are nici cea mai mică însemnătate. Ai făcut bine ce ai făcut, domnule. N-o strica acum. Luizo, fii bună, te rog, şi dă tînărului să bea puţin vin.

Privirile domnului Dombey îl urmăriră pe Walter Gay cu o vădită lipsă de bunăvoinţă, cînd părăsi camera, condus de doamna Chick şi, fără îndoială, ochii minţii lui nu-l urmăriră cu mai multă bunăvoinţă,

cînd plecă, însoţit de domnişoara Suzana Nipper, către casa unchiului său.

Acolo o găsiră pe Florence care, mult înviorată după ce dormise, legase mai de aproape cunoştinţă cu Solomon Gills şi se simţea acum în tovărăşia lui foarte liniştită şi plină de încredere. Ochi-negri (care plînsese atîta, încît părea mai potrivită să fie poreclită „Ochi-roşii" şi era foarte tăcută şi abătută) o strînse în braţe, fără nici un cuvînt de dojană, dar făcu totuşi ca întîlnirea să fie foarte agitată. Prefăcînd apoi camera, cu acest prilej, într-o cameră particulară de toaletă, o îmbrăcă pe Florence cu mare grijă în hainele aduse şi o prezentă apoi, adevărată Dombey, în măsura în care lipsurile naturale ale fetiţei îngăduiau aceasta.

— Noapte bună! spuse Florence, îndreptîndu-se către Solomon. Aţi fost aşa de buni cu mine!

Bătrînul Sol era fericit şi o sărută ca şi cînd i-ar fi fost bunic.

— Noapte bună, Walter! Să ne vedem cu bine, spuse Florence.

— Cu bine! răspunse Walter, întinzînd amîndouă mîinile.

— N-am să te uit niciodată — urmă Florence — nu, să ştii, n-am să te uit. Cu bine, Walter!

In nevinovăţia inimii ei recunoscătoare, copila îşi ridică faţa către el. Walter, aplecîndu-se spre ea, se retrase însă, cu faţa aprinsă şi privi pe furiş la unchiul Sol.

— Unde-i Walter? Noapte bună, Walter! Cu bine, Walter! Mai dă mîna o dată, Walter! fură strigătele lui Florence, după ce se văzu închisă în trăsură, alături de guvernanta ei. Şi cînd, în fine, trăsura porni, Walter, din faţa uşii, răspunse cu voioşie la fluturările batistei ei, pe cînd „Marinarul de Lemn" din spatele lui, ca şi el însuşi, păreau că nu mai văd decît acea unică trăsură, fără să mai ia în seamă nici una din celelalte care treceau.

După scurt timp, ajunseră la casa domnului Dombey şi iarăşi se porni zarva în bibliotecă. Iarăşi se ordonă ca trăsura să aştepte — „pentru doamna Richards", şopti cu răutate una din camaradele Suzanei, cînd trecu pe lîngă Florence.

Intrarea copilei pierdute făcu oarecare impresie, dar nu prea mare. Domnul Dombey, care niciciînd n-o îndrăgise prea tare, o sărută o singură dată pe frunte şi îi spuse să nu mai fugă altă dată şi nici să nu mai hoinărească cu servitori trădători. Doamna Chick se opri din jelania ei asupra firii omeneşti stricate, chiar atunci cînd calea virtuţii este arătată de „Tocilarii Caritabili", şi o primi pe Florence cu o manifestaţie ceva mai puţin ceremonioasă decît s-ar fi cuvenit pentru un perfect Dombey. Domnişoara Tox îşi potrivi simţirile după pilda celor de faţă. Richards, vinovata Richards, numai ea îşi uşură inima în cuvinte de bun venit întretăiate de plîns şi se aplecă peste capul copilei rătăcite, cu semne de adevărată dragoste.

— Vai, Richards! spuse doamna Chick, suspinînd. Ar fi fost mult mai satisfăcător pentru cei ce doresc să gîndească numai bine despre aproapele lor şi ar fi fost mult mai potrivit pentru dumneata dacă ai fi arătat din vreme simţăminte mai bune pentru copilaşul care acum va trebui să fie, înainte de vreme, lipsit de hrana lui firească.

— Înţărcat de la fîntîna obştească, spuse domnişoara Tox, cu un suspin plîngăreţ.

— Dacă aş fi fost *eu* vinovată de nerecunoştinţă — spuse doamna Chick cu solemnitate — şi aş cugeta cum ar trebui să cugeţi dumneata, mi s-ar părea că uniforma „Tocilarilor Caritabili" l-ar arde pe copilul meu şi educaţia primită l-ar înăbuşi.

Cît priveşte pe Biler — dar doamna Chick nu ştia nimic de asta — el se arsese destul din pricina uniformei, iar cît priveşte educaţia, efectul ei regenerator se produsese la timp, printr-o furtună de suspine şi ghionţi.

— Luizo — spuse domnul Dombey — nu e nevoie

să mai lungim vorba. Femeia este plătită şi concediată. Părăseşti casa, Richards, pentru că ai dus pe fiul meu, pe fiul meu — spuse domnul Dombey, repetînd apăsat cele două cuvinte — în locuri şi între oameni la care nu mă pot gîndi fără să mă cutremur. În ce priveşte accidentul întîmplat azi-dimineaţă domnişoarei Florence, îl socotesc, şi asta are mare însemnătate, ca o împrejurare fericită şi binevenită, întrucît, dacă nu s-ar fi întîmplat, niciodată n-aş fi aflat — şi asta chiar din gura dumitale — cît de vinovată ai fost. Cred, Luizo, că cealaltă bonă, persoana cea tînără — aci domnişoana Nipper plînse cu hohote — fiind mult mai tînără şi luîndu-se firesţe după doica lui Paul, poate să rămînă. Dă te rog poruncă să fie plătită trăsura acestei femei pînă la... — domnul Dombey se opri şi ezită — la Staggs's Gardens.

Polly se îndreptă spre uşă urmată de Florence care o ţinea de rochie şi plîngînd înduioşător îi spunea să nu plece. Era ca un pumnal înfipt, în inima semeaţă a tatălui, ca o săgeată în creierul lui, să vadă cum carnea şi sîngele său pe care nu le putea renega se agăţau chiar de faţă cu el de această străină obscură. Nu că i-ar fi păsat de cine se simţea atrasă şi pe cine nu putea suferi fata lui. Dar era pentru el o adevărată obsesie cînd se gîndea la ce ar fi putut face într-o atare împrejurare fiul său.

Fiul, în tot cazul, plînse zdravăn în noaptea aceea. Adevărat vorbind, lacrimile sărmanului Paul erau mai îndreptăţite decît ale altor copii de vîrsta lui, pentru că el pierduse acum o a doua mamă — de fapt chiar pe întîia, pe cît putea el să o simtă — şi printr-o lovitură la fel de neaşteptată ca şi durerea firească de care începutul vieţii lui fusese întunecat. Cu aceeaşi lovitură pierduse şi sora lui, care plînsese amarnic pînă să adoarmă, o prietenă tot atît de bună pe cît era de credincioasă. Dar acestea sînt gînduri străine de povestea noastră. Să nu ne mai pierdem timpul cu ele.

CAPITOLUL VII

Privire sumară asupra locuinţei şi preferinţelor domnişoarei Tox

Domnişoara Tox locuia într-o casă mică şi întunecoasă care, într-o epocă îndepărtată a istoriei engleze, fusese înghesuită printre clădirile elegante din partea de apus a oraşului şi unde stătea acum în umbră ca o rudă săracă, fiind privită cu dispreţ de către măreţele case din vecinătate. Nu se poate spune că era aşezată chiar într-o curte şi nici pe un maidan, dar se afla pe cea mai posomorîtă fundătură, pe care sunetul loviturilor de ciocan ce răsunau din depărtare o făcea să pară mai sălbatică şi mai pustie decît era de fapt.

Numele acestei fundături, în care creştea iarba printre pietrele caldarîmului, era Piaţa Prinţesei şi în Piaţa Prinţesei se găsea Capela Prinţesei ce avea un clopot cu sunet argintiu şi unde cîteodată luau parte la slujba de duminică cel mult douăzeci şi cinci de persoane. Acolo se găsea şi hanul „La pajura prinţesei", foarte căutat de lachei în uniforme somptuoase. O lectică era păstrată în interiorul curţii, în faţa „Pajurii prinţesei", dar niciodată, de cînd lumea, nu ieşise de acolo. In dimineţile frumoase, în vîrful fiecărui stîlp de gard (erau patruzeci şi opt, după cum adesea îi numărase domnişoara Tox) era înfiptă ca podoabă cîte o cană de cositor.

Afară de casa domnişoarei Tox, se mai putea vedea în Piaţa Prinţesei o altă casă particulară, fără a mai aminti nişte gogeamite porţi, cu o pereche uriaşă de ciocane cu capete de lei de bătut în poartă. Aceste porţi nu se deschideau niciodată şi erau socotite drept intrare nefolosită la nişte grajduri. Şi într-adevăr, în Piaţa Prinţesei plutea în văzduh mirosul de grajd. Odaia de dormit a domnişoarei Tox, care se afla în partea dosnică a locuinţei, avea vederea spre un şir

de grajduri, unde, oricare ar fi fost treaba cu care se îndeletniceau, grăjdarii o însoţeau tot timpul cu sunete zgomotoase. Pe zidurile exterioare erau de obicei atîrnate, asemenea steagurilor lui Machbeth, cele mai casnice şi intime articole de îmbrăcăminte ale vizitiilor, ale nevestelor şi familiilor lor.

In această a doua casă particulară din Piaţa Prinţesei, ţinută cu chirie de un chelar retras din afaceri care se însurase cu o menajeră, erau apartamente care se închiriau mobilate la cîte un domn singur. Printre aceştia era şi un maior cu faţa vînătă şi ca de lemn, cu ochii ieşiţi din orbite, dar în a cărui înfăţişare domnişoara Tox găsea, după cum spunea chiar ea, „ceva într-adevăr ostăşesc". Intre maior şi domnişoara Tox avea loc din cînd în cînd un schimb de gazete, broşuri şi diferite glume platonice, prin mijlocirea unui servitor negru al maiorului, pe care domnişoara Tox îl socotea de preferinţă „băştinaş", fără a face nici o legătură între el şi vreo regiune geografică oarecare.

Poate că niciodată nu a fost văzută o intrare şi o scară mai înguste decît ale casei în care locuia domnişoara Tox. Poate că privită în întregul ei, de sus şi pînă jos, era cea mai incomodă şi cea mai întortocheată căsuţă din Anglia, dar, cum spunea domnişoara Tox: „ce situaţie!" — iarna, lumina zilei aproape că nu pătrundea în ea, iar soarele nici chiar în miez de vară, cît despre aer nici pomeneală! Zidurile înconjurătoare o despărţeau de orice viaţă dinafară şi totuşi domnişoara Tox spunea: „Gîndiţi-vă, ce situaţie!" Tot aşa spunea şi maiorul cu faţa vînătă şi cu ochii holbaţi. Era mîndru că locuieşte în Piaţa Prinţesei şi era încîntat ori de cîte ori la club putea aduce vorba despre ceva în legătură cu celebrele personaje din marea stradă de după colţ, fără să piardă prilejul de a spune că sînt vecinii lui.

Apartamentul întunecos, locuit de domnişoara Tox, era proprietatea ei, fiindu-i atribuit şi lăsat moştenire de către răposatul proprietar al ochiului de peşte pe

care domnişoara Tox îl purta în medalion. Un portret în miniatură al acestui domn, cu părul pudrat şi cu o coadă, stătea faţă în faţă cu un ceainic pe una din cele două părţi opuse ale căminului din odaia de primire. Cea mai mare parte a mobilierului era de pe vremea cozii şi a capului pudrat, fiind alcătuit dintr-o măsuţă uzată pe care se ţineau farfuriile la cald şi care-şi întindea picioarele subţiri în drumul tuturor, apoi un harpsicord pe care era pictat în jurul numelui fabricantului său o ghirlandă de măzăriche.

Cu toate că maiorul Bagstock ajunsese la ceea ce este numit în literatura politicoasă ca marele meridian al vieţii şi acum îşi urma drumul pe povîrniş în jos, cu gîtul lui scurt, cu o pereche de fălci înţepenite, cu urechile ca de elefant şi cu ochii şi expresia feţei mereu în stare de surescitare nefirească, el era totuşi grozav de mîndru de a deştepta interesul domnişoarei Tox şi vanitatea lui era măgulită de închipuirea că ea ar fi o femeie minunată, care a pus ochii pe el. La asta făcuse el de multe ori aluzie la club, în legătură cu mici glume, a căror veşnică temă era: moş Joe Bagstock, moş Joey Bagstock, moş J. Bagstock, moş Josh Bagstock şi aşa mai departe. Aceasta, fiindcă toată eficacitatea umorului lui destul de ieftin consta numai în glumele făcute pe socoteala propriului său nume.

„Joey B, domnule — ar spune maiorul rotindu-şi bastonul — face cît o duzină de-ai voştri. Dacă aţi avea cîţiva din neamul lui Bagstock printre voi, domnule, nu v-ar strica de loc. Moş Joe, domnule, n-ar avea nevoie să umble departe după o femeie, chiar dacă ar umbla acum după aşa ceva ; dar are inimă de piatră, domnule, aşa-i Joe, e de piatră, domnule, de piatră şi dat dracului!"

După o astfel de declaraţie se puteau auzi şuierături în voce şi se putea vedea culoarea vînătă a feţei maiorului trecînd la roşu-stacojiu şi ochii ieşindu-i şi mai tare din cap.

În ciuda laudei de sine atît de darnice, maiorul era totuşi un egoist. Poate că nu era pe lume alt om mai cu desăvîrşire egoist în ce priveşte inima, sau mai bine zis stomacul, ţinînd seamă de faptul că era mult mai bine înzestrat cu acest din urmă organ, decît cu cel dintîi. Nu se împăca cu gîndul de a fi trecut cu vederea sau desconsiderat de cineva, şi mai străin de el decît orişice era gîndul că ar putea să fie trecut cu vederea sau desconsiderat de către domnişoara Tox.

Şi totuşi, domnişoara Tox, pe cît se pare, îl uita, îl uita încetul cu încetul. Începuse să-l uite curînd după descoperirea familiei Toodle. Continuase să-l uite pînă în clipa botezului şi îl uita şi mai abitir după aceea. Ceva sau cineva îi luase locul în preocupările ei.

— Bună dimineaţa, ma'am, i se adresă maiorul întîlnind-o pe domnişoara Tox în Piaţa Prinţesei, cîteva săptămîni după întîmplările povestite în ultimul capitol.

— Bună dimineaţa, domnule, răspunse domnişoara Tox foarte rece.

— Joe Bagstock, ma'am — observă maiorul, cu galanteria lui obişnuită — n-a mai avut de o bună bucată de vreme fericirea să vă prezinte la fereastră respectele sale. Joe se consideră persecutat. Soarele lui s-a ascuns pe după nori.

Domnişoara Tox plecă capul, dar cu multă răceală.

— Făclia lui Joe a fost poate plecată din oraş ma'am, spuse maiorul.

— Eu ? Plecată din oraş ? Oh ! Nu, n-am fost plecată din oraş, spuse domnişoara Tox. Am fost foarte prinsă în timpul din urmă. Timpul meu este aproape în întregime închinat unor prieteni foarte apropiaţi. Mă tem că nu am de loc timp liber, nici în clipa aceasta. La revedere, domnule.

Şi în timp ce domnişoara Tox, cu pasul mic şi ţinuta cea mai seducătoare, se depărta de Piaţa Prinţesei, maiorul rămase pe loc şi, cu faţa mai vînătă ca

oricînd, privi după ea şi făcu, bombănind, cîteva observaţii nu tocmai măgulitoare.

— Ce dracu, domnule — spuse el, rotindu-şi ochii de homar de jur împrejurul Pieţei Prinţesei şi apostrofînd parcă aerul ce-l înconjura — acu' şase luni femeia asta iubea pămîntul pe care-l călca Joey Bagstock. Ce-o mai fi şi asta ?

După oarecare chibzuială, maiorul ajunse la concluzia că aci era vorba de o capcană pentru bărbaţi, că era la mijloc un complot şi o momeală, că domnişoara Tox era pe punctul de a-i întinde o cursă. „Dar n-o să-l prinzi pe Joe, ma'am. E tare, ma'am, e tare J. B. Tare şi şiret al dracului!" Observaţie care-l făcu să rîdă pe înfundate tot restul zilei.

Trecu totuşi şi ziua aceea, se perindară şi trecură multe alte zile fără ca domnişoara Tox să pară că se sinchiseşte cîtuşi de puţin de maior, sau că măcar se gîndeşte la el. În trecut avusese obiceiul să privească, aşa ca din întîmplare, prin una din micile ferestre ale apartamentului şi să răspundă, roşindu-se, la salutul maiorului ; dar acum nu-i mai dădea maiorului nici un prilej de acest fel şi nu-i păsa de loc dacă el privea ori nu de peste drum. Se mai petrecuseră însă şi alte schimbări. Maiorul, din umbra apartamentului său, putu să vadă că locuinţa domnişoarei Tox devenise de curînd mai elegantă, că micul canar căpătase o colivie din sîrmă aurită, că diferite ornamente tăiate în carton şi hîrtie colorată împodobeau mesele şi căminul, că în fereastră apăruseră dintr-o dată mai multe glastre cu flori, că domnişoara Tox cînta întîmplător la harpsicord ale cărui ghirlande de flori păreau expuse cu tot dinadinsul la vedere avînd deasupra lor un caiet de note în care erau copiate, de mîna domnişoarei Tox, *Valsul de Copenhaga* şi *Valsul păsărelelor.*

Dar mai mult decît toate acestea era faptul că domnişoara Tox se îmbrăca de cîtva timp cu o grijă şi o eleganţă neobişnuite, într-un fel de jumătate doliu. Aceasta îl ajută pe maior să găsească dezlegarea

enigmei şi-l făcu să ajungă la convingerea că domnişoara Tox avusese parte de o mică moştenire şi, ca urmare, devenise mîndră.

Chiar în ziua următoare celei în care, ajungînd la această convingere, îşi luase o greutate de pe suflet, stînd la masă, maiorul zări o apariţie atît de ciudată şi de minunată în micul salon al domnişoarei Tox, încît rămase cîtva timp pironit pe scaun. Apoi se repezi în odaia vecină şi se întoarse cu un binoclu, prin care privi cu mare încordare timp de cîteva minute.

— E un copilaş, domnule — spuse maiorul, strîngînd binoclul — fac prinsoare pe cincizeci de mii de lire că e un copilaş.

Această imagine nu-i mai putu ieşi din minte. Nu mai izbuti să facă nimic decît să fluiere şi să privească mirat, aşa că ochii lui, faţă de ceea ce deveniseră acum, fuseseră înainte cavernoşi şi căzuţi în fundul capului. Zi de zi, de două, trei sau chiar de patru ori pe săptămînă, acest copilaş îşi făcea apariţia. Maiorul continua să privească şi să fluiere. Se simţea părăsit acum în Piaţa Prinţesei, numai cu gîndurile şi planurile lui. Domnişoara Tox nu se mai sinchisea de el. Putea să fie tot atît de bine negru sau albastru, că ei nu i-ar fi păsat. Stăruinţa cu care ea se ducea din Piaţa Prinţesei să aducă copilaşul şi pe dădaca lui, să-i ducă apoi din nou acasă şi să se întoarcă iarăşi la ea, păzindu-i tot timpul, pe urmă, stăruinţa cu care ea însăşi îngrijea copilasul, îi dădea să mănînce, se juca cu el şi făcea să-i îngheţe în vine sîngele lui tînăr, cîntîndu-i arii la harpsicord — toate astea erau nemaipomenite. Tot cam pe timpul acela o apucă patima de a privi stăruitor o anumită brăţară, apoi patima de a sta timp îndelungat la fereastra camerei, privind la lună. Dar la orice ar fi privit — soare, lună, stele sau brăţară — numai la maior nu mai privea. Şi maiorul tot fluiera, şi privea, şi se mira, şi umbla de colo pînă colo prin odaie fără să se poată lămuri de fel.

— O să cucereşti inima fratelui meu Paul, asta-i fapt, draga mea, spuse doamna Chick într-o bună zi.

Domnişoara Tox se îngălbeni.

— Pe zi ce trece seamănă mai mult cu Paul, spuse doamna Chick.

Răspunsul domnişoarei Tox fu că-l luă pe micul Paul în braţe şi-i boţi şi-i turti funduliţele de la bonetă, mîngîindu-l.

— Dar cu mamă-sa — spuse domnişoara Tox — a cărei cunoştinţă era s-o fac prin dumneata, nu seamănă de loc ?

— Absolut de loc, răspunse Luiza.

— Mi se pare că era... că era drăguţă ? bîlbîi domnişoara Tox.

— Ei da, biata Fanny, draga de ea, era interesantă, spuse doamna Chick după o serioasă chibzuială. Fără îndoială, interesantă. Nu avea ea aerul acela de superioritate impunătoare pe care te-ai fi putut aştepta să-l găseşti ca ceva de sine înţeles la soţia fratelui meu şi apoi, nici nu avea tăria de caracter de care are nevoie un bărbat ca el.

Domnişoara Tox suspină adînc.

— Dar era plăcută — spuse doamna Chick — foarte plăcută. Şi era bine intenţionată ! Da, dragă, nici nu ştii ce bine intenţionată era biata Fanny !

— Ingeraşule ! strigă domnişoara Tox, adresîndu-se micului Paul. Icoană vie a tatălui tău !

Dacă maiorul ar fi putut şti cîte nădejdi şi combinaţii, ce sumedenie de planuri şi speculaţii erau legate de existenţa acelui copilaş şi, dacă ar fi putut să le vadă plutind în toată neorînduiala şi în tot vălmăşagul din jurul bonetei împopoţonate a neştiutorului şi micului Paul, atunci într-adevăr ar fi avut de ce să holbeze ochii. Atunci ar fi recunoscut, în această învălmăşeală, cîteva fire de pulbere însorită şi cîteva raze ambiţioase pornind de la domnişoara Tox ; atunci ar fi înţeles poate natura investiţiei îndoielnice pe care acea doamnă o făcea în firma Dombey.

Dacă copilaşul însuşi, deşteptîndu-se noaptea, ar fi putut vedea adunate în jurul perdelelor leagănului său o palidă imagine a viselor pe care alţii le făureau pentru el, ar fi fost, fără îndoială, înfricoşat. Dar el dormea netulburat, neştiutor, atît de bunele intenţii ale domnişoarei Tox, de nedumeririle maiorului şi de suferinţele premature ale surorii sale, cît şi de proiectele severe ale tatălui său. Dormea neştiutor că pe vreun petic al globului ar trăi vreun Dombey sau vreun Fiu.

CAPITOLUL VIII

Noi progrese ale lui Paul. Evoluţia şi caracterul lui

Sub ochii grijulii ai Timpului ce veghează — aproape asemenea unui al doilea maior — somnul lui Paul se schimbă încetul cu încetul. Era pătruns din ce în ce de tot mai multă lumină, îl tulburau vise din ce în ce mai lămurite, o mulţime de lucruri şi impresii roiau în jurul somnului său şi astfel Paul trecu din pruncie în copilărie şi deveni un Dombey care vorbea, se plimba şi se mira.

Îndată după dizgraţia şi izgonirea lui Richards, camera copilaşului fu pusă, cum s-ar zice, sub conducerea unei comisii, aşa cum se întîmplă uneori cu un departament public, cînd nu poate fi găsit Atlas-ul care să-l ducă singur în spinare. Membri ai comisiei fură aleşi, după cum era de aşteptat, doamna Chick şi domnişoara Tox. Amîndouă se dedicară datoriei lor cu o înflăcărare minunată, ceea ce reamintea din nou zilnic maiorului Bagstock că el fusese uitat, în timp ce domnul Chick, nemaifiind supravegheat, se aruncă în braţele lumii uşoare: luă masa la cluburi şi cafenele, duhni a tutun în trei ocazii deosebite, se duse singur la teatru şi, pe scurt (după cum doamna Chick

îl spusese o dată), rupse toate legăturile sociale şi încălcă toate obligaţiile morale.

Totuşi, în ciuda făgăduielilor de la început, toată vigilenţa şi toată grija nu putură să facă din micul Paul un copil zdravăn. Firav din fire, el suferi de pe urma plecării doicii sale, slăbi şi timp îndelungat păru că abia aşteaptă prilejul de a se strecura printre mîinile lor, pentru a-şi căuta mama pierdută. După ce străbătu acest teren primejdios, în cursa lui spre virilitate, această cursă continuă să-i pară foarte grea şi întreruptă în chip supărător de prea multe obstacole. Fiecare dinte ce-i ieşea era ca un obstacol mortal şi fiecare bubuliţă de pojar ca o săritură peste zid. Fiecare acces de tuse convulsivă îl dobora şi tot felul de boli uşoare, care îi veneau în şir nesfîrşit, una după alta, îl trînteau la pat şi îl împiedicau să-şi mai recîştige puterile sleite. Aftele şi vărsatul de vînt, cu toate că denumirile lor populare reamintesc animale nevinovate precum graurii şi puii de găină, la el se comportau ca şi cînd graurii s-ar fi prefăcut în păsări de pradă şi puii de găină — dacă ar fi avut o legătură cu boala căreia i-au dat numele — îl chinuiau parcă ar fi fost pisici sălbatice.

Răceala suferită de Paul cu prilejul botezului atinsese poate unele părţi sensibile ale organismului, care nu se mai putu însănătoşi în umbra rece a tatălui. Din ziua aceea rămase un copil nenorocit. Doamna Wickam spunea adesea că nu văzuse niciodată un copil aşa de pirpiriu.

Doamna Wickam era soţia unui chelner, ceea ce părea totuna cu a fi văduva oricărui alt bărbat. Cererea ei de a fi luată în serviciul domnului Dombey fusese primită cu bunăvoinţă, dată fiind probabila imposibilitate ca ea să fie vizitată de prieteni sau de a-i vizita ea pe ei. Ca urmare, o zi sau două după înţărcarea neprevăzută a lui Paul, ea fu angajată ca dădacă. Doamna Wickam era o femeie blîndă şi blondă, cu sprîncenele veşnic ridicate şi cu capul veşnic plecat. Era totdeauna gata să i se facă milă de ea în-

săşi, precum şi să fie compătimită sau să compătimească pe alţii ; avea un surprinzător dar natural : acela de a vedea toate lucrurile în negru, invocînd mereu întîmplările cele mai înspăimîntătoare şi găsind o nespusă mulţumire în a-şi folosi acest talent.

Nu mai e nevoie să spunem că nici măcar umbra acestor însuşiri n-a ajuns vreodată la înalta cunoştinţă a domnului Dombey. Ar fi fost, într-adevăr, ceva cu totul neobişnuit dacă s-ar fi întîmplat altfel, de vreme ce nimeni din casă — nici chiar doamna Chick sau domnişoara Tox — nu îndrăzneau măcar să-i şoptească cu vreun prilej oarecare că ar fi existînd cea mai slabă îndreptăţire de îngrijorare cu privire la sănătatea micului Paul. Domnul Dombey hotărîse în sinea lui că era nevoie pentru copilaş să treacă printr-un şir de boli uşoare şi că era cu atît mai bine cu cît trecea mai devreme prin ele. Dacă, totuşi, ar fi putut să răscumpere aceste suferinţe, sau să găsească alt copil care să le îndure în locul lui Paul, ca în cazul nenorocitelor trageri la sorţi pentru serviciul militar, ar fi fost bucuros să jertfească pentru aşa ceva o sumă însemnată de bani. Insă, cum asta nu era cu putinţă, el se mulţumea să se mire din cînd în cînd, în felul lui semeţ, de ce i-o fi hărăzind natura micuţului atîtea boli ; apoi se mîngîia cu gîndul că o dată cu fiecare boală se mai trecuse un hotar şi că marea ţintă ce se găsea la capătul drumului era cu atît mai aproape. Simţămîntul care-l domina şi care se făcea din ce în ce mai puternic şi mai precumpănitor cu cît Paul creştea era o mare nerăbdare. Aştepta cu nerăbdare vremurile ce urmau să vină, vremuri în care el întrevedea cum importanţa şi măreţia sa şi a fiului, unite laolaltă, se vor realiza triumfătoare.

Unii filozofi ne spun că la rădăcina simţămintelor noastre celor mai alese de dragoste şi afecţiune ar fi egoismul. Copilul însemnase pentru domnul Dombey din capul locului doar o parte a măririi lui, sau (ceea ce este acelaşi lucru) a măririi casei Dombey şi Fiul, astfel că fără nici o îndoială, dragostea lui de

părinte, la fel cu multe alte faimoase reputații, putea fi ușor dovedită ca fiind așezată pe temelii foarte șubrede. Totuși el își iubea fiul, cu toată dragostea de care era în stare. Dacă cumva se găsea în inima lui de gheață vreun locșor cald, el era fără îndoială stăpînit de fiul său; dacă pe învelișul ei rezistent ar fi putut fi încrustat vreun chip, acolo s-ar fi găsit chipul fiului său. Poate că nu chipul lui de copil sau de băiat, ci acela de bărbat, chipul „Fiului" făcînd parte din Firmă. De aceea, domnul Dombey era nerăbdător să înainteze către viitor, trecînd repede peste perioada de tranziție. De trecerea peste această perioadă, în ciuda dragostei lui, el nu era decît foarte puțin sau aproape de loc îngrijorat, socotind că viața băiatului e ca fermecată și că el va trebui să devină acel bărbat cu care ținea veșnic legătura în gîndurile lui și pentru care făcea zilnic planuri și proiecte, ca și cînd ar fi fost o realitate aievea.

Astfel crescu Paul, pînă ajunse aproape de cinci ani. Era un băiețaș frumușel și totuși pe fața lui mică și palidă se citea îngrijorare, ceea ce pentru Wickam era adesea prilej de a da din cap și de a ofta adînc. Temperamentul lui făgăduia că mai tîrziu va deveni pretențios. Avea un simțămînt al propriei lui importanțe și, pe cît era cu putință, convingerea că, de drept, toate lucrurile și persoanele vor trebui să i se supună. Nu era posac și, de altfel, era uneori destul de copilăros și vesel; dar alteori avea un fel ciudat, bătrînesc, de a ședea posomorît și adîncit în gînduri în jilțul lui cel mititel. Atunci arăta și vorbea ca una din acele mici făpturi înspăimîntătoare din basme care, bătrîne de o sută cincizeci sau de două sute de ani, întruchipează ciudat pe copiii din care au fost prefăcute. Asemenea toane prea timpurii îl cuprindeau adesea sus, în odaia lui, uneori pe neașteptate, și-l făceau să se plîngă de oboseală, chiar în toiul jocului cu Florence, sau pe cînd o mîna pe domnișoara Tox înhămată. Dar niciodată nu era mai sigur că Paul va fi cuprins de asemenea toane, decît atunci

cînd micul lui fotoliu fiind dus jos, în camera tatălui, ei şedeau împreună, după-masă, în faţa focului. Atunci erau perechea cea mai stranie pe care lumina focului va fi căzut vreodată. Domnul Dombey, ţinîndu-se drept şi falnic, privind ţintă la foc; mica lui copie, cu o faţă bătrînă, bătrînă de tot, privind scrutător în roşeaţa jarului, cu atenţia încordată ca a unui înţelept. Domnul Dombey, cu gîndul la încîlcite scheme şi planuri lumeşti; mica copie pritocind în minte Dumnezeu ştie ce închipuiri sălbatice, gînduri numai pe jumătate înfiripate şi vise hoinare. Domnul Dombey ţeapăn, şi din aroganţă şi din scrobeală; mica copie ţeapănă, prin ereditate şi imitîndu-l inconştient. Atît de asemănători unul cu celălalt şi totuşi contrastînd monstruos.

Cu unul din aceste prilejuri, cînd amîndoi stătuseră cu desăvîrşire tăcuţi timp îndelungat şi domnul Dombey putuse să-şi dea seama că copilul nu dormea, numai privind întîmplător la ochii lui, în care focul luminos scînteia ca o nestemată, micul Paul întrerupse tăcerea:

— Tată! Ce sînt banii?

Intrebarea aceasta, venită aşa, ca din senin, era în legătură atît de strînsă cu firul gîndurilor domnului Dombey, încît domnul Dombey se simţi tulburat.

— Ce sînt banii, Paul? răspunse el. Banii?

— Da — spuse copilul, punîndu-şi mîinile pe braţele micului jilţ şi ridicînd faţa lui bătrînicioasă către aceea a domnului Dombey — ce sînt banii?

Domnul Dombey se simţi încurcat. Ar fi vrut să-i dea unele lămuriri cu privire la termeni ca: mijloace de circulaţie, monedă, deprecierea monedei, hîrtie-monedă, lingouri de aur, cursul de schimb, valoare pe piaţă a metalelor preţioase şi aşa mai departe. Uitîndu-se însă în jos spre micul jilţ şi dîndu-şi seama cît de lungă era calea pînă acolo, răspunse:

— Aur, argint şi aramă, guinee, şilingi şi bănuţi. Ştii doar ce sînt toate astea?

— Da, da, astea știu eu ce sînt — spuse Paul — nu la asta mă gîndeam, tată ! Vreau să știu care-i, la urma urmei, rostul banilor.

Doamne-Dumnezeule, ce bătrînă era fața copilului cînd o ridică din nou spre tatăl său !

— Care-i rostul banilor, la urma urmei, spuse domnul Dombey, trăgînd scaunul puțin înapoi, pentru ca să poată privi mai bine, plin de mirare cum era, atomul prezumțios ce pusese o asemenea întrebare.

— Vreau să spun, tată, ce pot face banii ? răspunse Paul încrucișîndu-și brațele (aproape că erau prea scurte pentru a putea fi încrucișate) și privind spre foc, apoi în sus spre tatăl său, apoi iarăși spre foc și apoi iarăși în sus către el.

Domnul Dombey trase scaunul la locul unde fusese înainte și mîngîie copilul pe cap.

— O să afli asta, încetul cu încetul, băiatule, spuse el. Banii, Paul, pot face orișice.

El luase micuța mînă în una din mîinile lui și, vorbind, o mîngîia, bătînd-o binișor cu cealaltă. Dar Paul își trase mîna înapoi cît putu de repede și, frecînd-o binișor, încoace și încolo de brațul jilțului, ca și cum mintea lui ar fi fost în palmă și el ar fi vrut să o ascută, apoi, privind din nou la foc ca și cum focul ar fi fost sfătuitorul și îndrumătorul lui, repetă, după o scurtă pauză :

— Orișice, tată ?

— Da. Aproape orișice, spuse domnul Dombey.

— Orișice înseamnă totul, nu-i așa tată ? întrebă fiul, nedîndu-și seama de deosebire sau, poate, neînțelegînd-o.

— Cuprinde totul, da, spuse domnul Dombey.

— Atunci de ce banii nu mi-au scăpat-o pe mama ? întrebă copilul. Inseamnă că sînt cruzi banii ? Nu ?

— Cruzi ! spuse domnul Dombey, potrivindu-și cravata și părînd că respinge acest gînd. Nu, un lucru bun nu poate să fie crud.

— Dacă sînt un lucru bun şi pot face orice — spuse băiatul îngîndurat şi privind din nou spre foc — mă mir de ce nu mi-au scăpat-o pe mama.

Acum întrebarea nu se mai adresa tatălui. Văzuse poate, cu vioiciunea lui de copil, că întrebarea îl impresionase neplăcut. Repeta doar, cu voce tare, gîndul, ca şi cînd ar fi fost un gînd vechi de al lui, care îl chinuise mult, apoi rămase cu bărbia rezemată în mîini, cugetînd şi privind spre foc, în căutarea unei lămuriri.

Domnul Dombey, revenindu-şi din mirare, pentru a nu spune din spaimă (căci era prima dată cînd copilul adusese faţă de el vorba de mama, cu toate că-l ţinuse lîngă el, şezînd în acelaşi fel, seară de seară), îi desluşi cum banii, cu toate că sînt o mare putere, care niciodată nu trebuie disprețuită, sub nici un cuvînt, nu pot totuşi să ţină în viaţă persoane cărora le-a sosit sorocul să moară şi cum, din păcate, noi toţii trebuie să murim, chiar şi cei din City, cu toate că n-am fost niciodată atît de bogaţi. Dar cum banii te fac să fii onorat, temut, respectat, linguşit şi admirat şi te fac să pari puternic şi măreţ în ochii tuturor ; şi cum uneori, pentru un timp îndelungat, pot să te păzească chiar de moarte. Cum, de pildă, asiguraseră mamei lui serviciile doctorului Pilkins, de pe urma căruia şi el, Paul, trăsese adeseori foloase, tot astfel şi ale renumitului doctor Parker Pepps, pe care el nici nu l-a cunoscut. Şi cum banii pot înfăptui tot ce poate fi înfăptuit. Acestea şi altele, urmărind acelaşi scop, fură strecurate în mintea copilului, care asculta cu luare-aminte şi părea că înţelege cea mai mare parte din ce i se spune.

— Dar banii n-o să mă poată face pe mine nici zdravăn, nici sănătos de tot, aşa-i tată ? întrebă Paul, după o scurtă tăcere, frecîndu-şi mîinile.

— Ce vorbă-i asta ? Tu eşti zdravăn şi sănătos tun, răspunse domnul Dombey. Nu vezi că eşti ?

Vai ! Cine ar fi putut ghici vîrsta acelei feţe îndrep-

tate din nou în sus, cu o expresie pe jumătate melancolică, pe jumătate şireată!

— Eşti tot atît de zdravăn şi sănătos cum sînt toţi copiii la vîrsta ta, nu? spuse domnul Dombey.

— Florence e mai mare ca mine, dar eu nu sînt atît de zdravăn şi de sănătos ca ea, ştiu asta — răspunse copilul — dar cred că Florence, cînd era ca mine, putea să se joace într-una, mult mai mult ca mine, fără să obosească. Eu sînt uneori aşa de obosit — spuse micul Paul, încălzindu-şi mîinile şi privind printre zăbrelele grătarului, ca şi cînd ar vedea acolo nălucile unui teatru de păpuşi — şi mă dor toate oasele (Wickam spune că oasele mă dor), de nu ştiu ce să mă mai fac.

— Ia lasă! Asta-i doar noaptea, spuse domnul Dombey trăgîndu-şi scaunul mai aproape de al băiatului şi punînd cu blîndeţe mîna pe spatele lui — copiii sînt adesea obosiţi noaptea şi atunci dorm cu atît mai bine.

— Nu, tată, nu noaptea — răspunse copilul — ziua sînt obosit şi mă culc în poalele Florencei şi ea îmi cîntă. Şi noaptea visez lucruri aşa de ciudate!

Şi continuă, încălzindu-şi mîinile, să gîndească la ele ca un om bătrîn sau ca un mic spiriduş.

Domnul Dombey fu atît de mirat şi atît de tulburat, încît nu mai ştiu cum să ducă mai departe convorbirea şi nu mai fu în stare decît să şadă privind la fiul său, luminat de foc, cu o mînă pe spatele copilului, ca şi cînd ar fi fost reţinută acolo de o atracţie magnetică. La un moment dat întinse mîna cealaltă şi întoarse faţa gînditoare a copilului către a sa. Dar de îndată ce se putu libera, ea se întoarse din nou către foc şi rămase astfel îndreptată către flacăra ce pîlpîia, pînă ce veni dădaca să-l ducă la culcare.

— Vreau să vină Florence să mă ia, spuse Paul.

— Nu vrei să vii cu sărmana ta dădacă Wickam, domnişorule Paul? întrebă ea cu patos.

— Nu, nu vreau, răspunse Paul, lăsîndu-se din nou în jilţ ca şi stăpînul casei.

Binecuvîntîndu-i nevinovăţia, doamna Wickam se retrase şi Florence apăru în locul ei. Copilul sări îndată în sus cu vioiciune, gata să o urmeze şi ridică către tatăl său, pentru a-i spune noapte bună, o faţă mult mai luminoasă, mai tînără şi totodată mai copilăroasă, încît domnul Dombey, simţindu-se mult mai liniştit la vederea ei, rămase totodată foarte mirat.

După ce copiii părăsiră împreună odaia, i se păru că aude o voce dulce cîntînd şi, aducîndu-şi aminte ce îi spusese Paul că sora lui îi cînta adeseori, avu curiozitatea să deschidă uşa ca să asculte şi să-i privească. Ea se trudea să urce cu el în braţe scara cea mare, lată şi pustie. Capul lui era culcat pe umărul ei şi unul din braţe îi atîrna în voie pe după gîtul ei. Aşa se depărtau, suind cu greu scara, ea cîntînd tot timpul şi Paul ţinîndu-i slab isonul. Domnul Dombey privi după ei pînă ajunseră în capul scării — pe care o urcaseră nu fără a se opri pe drum spre a se odihni — şi apoi nu-i mai putu vedea. Rămase totuşi pe loc, privind în sus, pînă ce razele slabe ale lunei, licărind melancolic prin geamuri, îl trimiseră înapoi în odaia sa.

Doamna Chick şi domnişoara Tox fură convocate în consiliu la prînzul din ziua următoare, şi cînd masa fu strînsă, domnul Dombey deschise şedinţa, cerînd să fie informat, fără nici un fel de ocol sau ascunziş, dacă ceva nu e în ordine în starea sănătăţii lui Paul şi ce spune despre asta domnul Pilkins.

— Deoarece copilul nu este nici pe departe — spuse domnul Dombey — atît de voinic cum aş dori să-l văd.

— Cu obişnuita ta putere de discernămînt, dragă Paul — spuse doamna Chick — ai pus punctul pe *i* de la început. Scumpul nostru copil *nu* este nicidecum atît de voinic cum am dori să fie. Fapt este că are prea multă minte pentru trupul lui fraged. Sufletul lui este mult prea mare pentru trupul lui. Sînt sigură de asta, după felul cum vorbeşte copilul — spuse doamna Chick clătinînd din cap — nimeni n-ar cre-

de! Vorbele lui, Lucreţio, pe care le-a rostit chiar ieri, cu privire la înmormîntări.

— Mi-e teamă — spuse domnul Dombey, întrerupînd-o pe un ton întărîtat — că unele din persoanele de sus bagă în mintea copilului gînduri nepotrivite. Mi-a vorbit mai deunăzi despre... despre oasele lui, spuse domnul Dombey, apăsînd în chip deosebit asupra cuvîntului. Ce treabă o fi avînd, oricine ar fi, cu... cu... oasele fiului meu? Doar nu e un schelet viu, sper!

— Departe de aşa ceva, spuse doamna Chick cu o expresie de nedescris.

— Sper, răspunse fratele. Apoi înmormîntări! Cine-i vorbeşte copilului de înmormîntări? Doar nu sîntem antreprenori de pompe funebre, nici ciocli sau gropari, pe cîte ştiu eu.

— Nu-i vorbă de aşa ceva, spuse doamna Chick, cu aceeaşi expresie serioasă ca mai înainte.

— Atunci cine-i bagă astfel de lucruri în cap? întrebă domnul Dombey. Am rămas într-adevăr înmărmurit şi revoltat aseară. Cine i-o fi băgînd în cap astfel de lucruri, Luizo?

— Dragul meu Paul — spuse doamna Chick, după o clipă de tăcere — n-are nici un rost să cercetăm mai departe. Să-ţi spun drept, nu cred că doamna Wickam este o fire prea veselă, sau cum s-ar putea spune...

— O fiică a lui Momus [1], sugeră cu blîndeţe domnişoara Tox.

— Chiar aşa — spuse doamna Chick — dar este deosebit de grijulie şi folositoare şi nu-i de loc pretenţioasă; nici n-am pomenit o femeie mai supusă. Dacă scumpul nostru copilaş — urmă doamna Chick, vorbind ca cineva care rezumă cele spuse şi repetate, ca şi cum nu le-ar fi enunţat pentru prima oară — a rămas puţin slăbit după ultimul atac şi nu este aşa

[1] In mitologia greacă, Momus era considerat zeul ocării şi al batjocurii (n.r.).

de sănătos cum am dori-o şi dacă are o slăbiciune trecătoare şi pare cîteodată să piardă o clipă stăpînirea asupra... Doamnei Chick îi fu teamă să spună „membrelor lui" după nemulţumirea de curînd arătată de domnul Dombey cu privire la „oase" şi, în consecinţă, aşteptă să-i vină o sugestie din partea domnişoarei Tox care, credincioasă rolului ei, riscă: „membrelor".

— Membrelor! repetă domnul Dombey.

— Pare-mi-se că doctorul a folosit cuvîntul „picioare" azi-dimineaţă, Luizo dragă, nu? spuse domnişoara Tox.

— Bine zici, într-adevăr, draga mea, aşa a spus, replică doamna Chick pe un ton de blîndă mustrare. Cum de mă întrebi pe mine? Doar l-ai auzit şi dumneata. Am spus, dacă scumpul nostru Paul ar pierde deocamdată stăpînirea asupra picioarelor lui, acestea sînt întîmplări obişnuite la mulţi copii de vîrsta lui şi de care nu pot fi feriţi prin nici un fel de îngrijire sau măsuri preventive. Cu cît o să înţelegi asta mai curînd, Paul, şi o să consimţi că aşa este, cu atît o să fie mai bine.

— Trebuie desigur să ştii, Luizo — observă domnul Dombey — că nu pun la îndoială devotamentul şi grija pe care fireşte le ai pentru viitorul stăpîn al Casei mele. Sper că domnul Pilkins l-a văzut pe Paul azi-dimineaţă? întrebă el apoi.

— Da, l-a văzut, răspunse soră-sa. Domnişoara Tox şi cu mine am fost de faţă; domnişoara Tox şi cu mine sîntem întotdeauna de faţă; ne facem o datorie din asta. Domnul Pilkins l-a văzut cîteva zile la rînd şi cred că e un om foarte priceput. Spune că nu e nimic îngrijorător, ceea ce pot şi eu să adeveresc, dacă asta te poate mîngîia; dar astăzi a recomandat „aer de mare". Sînt încredinţată, Paul, că e un sfat foarte înţelept.

— Aer de mare, repetă domnul Dombey, privind la soră-sa.

— Nu e nimic în toate astea care să ne neliniştească, spuse doamna Chick. George şi Frederic ai mei au fost amîndoi trimişi la mare, cînd erau cam de vîrsta lui, şi mie mi s-a recomandat acelaşi lucru de nenumărate ori. Sînt de acord cu dumneata, Paul, că au fost folosite în chip nepotrivit, de faţă cu el, anumite cuvinte, asupra cărora ar fi fost mai bine ca mintea lui fragedă să nu zăbovească, dar sincer îţi spun, nu văd cum s-ar putea evita aceasta, cînd e vorba de un copil atît de deştept. Dacă ar fi un copil obişnuit, n-ar avea nici o însemnătate. De acord cu domnişoara Tox, socotesc că o scurtă lipsă din casa asta, aerul de la Brighton şi îngrijirea, atît fizică cît şi intelectuală din partea unei persoane atît de judicioase ca doamna Pipchin, de exemplu...

— Da' cine e doamna Pipchin, Luizo? întrebă domnul Dombey, foarte mirat de această introducere în conversaţia lor intimă a unui nume pe care nu-l auzise niciodată pînă acum.

— Doamna Pipchin, dragă Paul — răspunse soră-sa — este o doamnă mai în vîrstă (domnişoara Tox îi cunoaşte tot trecutul), care de mai mult timp şi-a închinat toată energia şi priceperea, şi asta cu cel mai mare succes, studiului şi tratamentului bolilor copilăriei şi care are cele mai bune legături în societate. Bărbatul ei şi-a frînt inima — cum ai spus, dragă, că şi-a frînt inima bărbatul ei? Am uitat împrejurările precise în care s-a întîmplat.

— Pompînd apă din minele peruviene, răspunse domnişoara Tox.

— Nu lucrînd el însuşi la pompă, firește — spuse doamna Chick, privind la fratele ei (şi, cum era nevoie, fără îndoială, de o lămurire, deoarece domnişoara Tox vorbise de el ca şi cum ar fi murit cu mîinile pe mînerul pompei) — ci investind bani într-o speculaţie care a dat greş. Sînt încredinţată că felul cum doamna Pipchin ştie să îngrijească copiii este extraordinar. Am auzit laude despre ea în diferite cercuri, de cînd eram doar... Doamne, nu mai ştiu

nici eu cît eram de mică. Privirile doamnei Chick se îndreptară spre bibliotecă şi se opriră asupra bustului domnului Pitt, care se afla la o înălţime cam de zece picioare.

— Ar trebui poate să spun despre doamna Pipchin, dragă domnule — observă domnişoara Tox, roşind cu candoare — deoarece s-a făcut uz atît de precis de mărturia mea, că laudele ce i s-au adus de către dulcea dumitale soră sînt binemeritate. Multe doamne şi mulţi domni, azi oameni de vază în societate, au fost cîndva sub îngrijirea ei. Umila persoană care vă vorbeşte a fost şi ea pe vremuri în grija ei. Socotesc că nici chiar tineretul nobilimii nu este străin de instituţia ei.

— Trebuie oare să înţeleg, domnişoară Tox, că această respectabilă matroană ţine o instituţie? întrebă domnul Dombey cu condescendenţă.

— Să spun drept, nu ştiu — replică domnişoara Tox — dacă poate fi folosită această denumire. Nu e în nici un caz o şcoală pregătitoare. De-ar fi să-mi exprim părerea — spuse domnişoara Tox pe un ton dulceag — aş denumi-o pensiune pentru copii, de un caracter foarte select.

— Pe o scară foarte redusă şi aleasă, sugeră doamna Chick, aruncînd o privire spre fratele ei.

— Oh! Exclusivitatea personificată! spuse domnişoara Tox.

Era ceva în toate astea. Că soţul doamnei Pipchin îşi frînsese inima din cauza minelor peruviene era ceva interesant. Suna bine. Apoi, domnul Dombey era într-o stare sufletească aproape de spaimă la gîndul că Paul ar putea să mai rămînă pe loc, fie şi numai o clipă, după ce medicul casei îi sfătuise să plece. Era o oprire, o întîrziere pe drumul pe care copilul trebuia să-l parcurgă, fără îndoială mai încet, înainte de a ajunge la ţintă. Recomandarea doamnei Pipchin de către cele două doamne avea mare greutate pentru el, deoarece ştia cît erau de geloase faţă de orice amestec în atribuţiunile lor şi nici o clipă

măcar nu putea bănui că ele ar dori să împartă cu altcineva răspunderea lor. În privința asta, după cum o arătase chiar atunci, avea el părerea lui bine întemeiată. „Inima frîntă din cauza minelor peruviene! își spuse domnul Dombey, căzînd pe gînduri. Fără îndoială, un procedeu respectabil!"

— Admițînd că am hotărî, după cercetările ce le-am face mîine, să trimitem pe Paul jos, la Brighton, la acea doamnă, cine ar fi să meargă cu el? întrebă domnul Dombey, după oarecare chibzuire.

— Nu cred, dragă Paul, că ai putea să trimiți acum copilul undeva fără Florence, răspunse soră-sa, codindu-se. E o adevărată patimă la el. E foarte tînăr, știi, și are toanele lui.

Domnul Dombey își întoarse capul de la ele și, mergînd încet spre bibliotecă, o deschise și se înapoie cu o carte în mînă.

— Ar mai fi cineva, Luizo? întrebă el, fără a-și ridica privirea și începînd să răsfoiască în carte.

— Wickam, neapărat. După părerea mea e destul să meargă Wickam, răspunse soră-sa. Paul fiind în mîini atît de sigure ca ale doamnei Pipchin, ar fi greu să trimiți pe cineva care să-i pună bețe în roate. Și, desigur, te-ai duce chiar tu acolo, cel puțin o dată pe săptămînă.

— Bineînțeles, spuse domnul Dombey și rămase apoi timp de un ceas cu ochii pe aceeași pagină, fără a citi măcar un cuvînt.

Faimoasa doamnă Pipchin era o doamnă bătrînă, dezmoștenită de natură și urîtă. Era încovoiată, fața îi era împestrițată ca o marmură de proastă calitate, avea un nas coroiat și o privire aspră, pornind din niște ochi de culoare cenușie, care păreau să fi fost ciocăniți pe o nicovală, fără să fi suferit vreo stricăciune. Trecuseră cel puțin patruzeci de ani de cînd minele peruviene uciseseră pe domnul Pipchin, dar văduva lui tot mai purta îmbrăcăminte dintr-o stofă neagră de doliu, atît de lipsită de strălucire, atît de închisă, de morocănoasă și de întunecată, încît nici

chiar lumina gazului, seara, nu o putea face să pară mai deschisă şi prezenţa ei ajungea ca să întunece lumina tuturor lămpilor, oricît ar fi fost ele de multe. Se vorbea în genere despre ea ca de „o mare educatoare de copii". Taina educaţiei ei era că oferea copiilor tot ce nu le plăcea şi nimic din cîte le plăcea; după ea, asta era menit să le înmoaie foarte mult caracterul. Era o doamnă bătrînă atît de acră, încît îţi venea să crezi că pompele peruviene fuseseră greşit folosite şi că în loc de apele din mine, fuseseră pompate pînă la secare, din sufletul ei, toate apele bucuriei şi tot laptele bunătăţii omeneşti.

Castelul acestei vrăjitoare ce chinuia copiii era aşezat într-o fundătură rîpoasă din Brighton, unde pămîntul era mai calcaros, mai pietros şi mai sterp ca în alte părţi şi unde casele erau mai şubrede şi mai rare ca de obicei. Micile grădini din faţa lor aveau ciudata însuşire că pe ele nu creşteau decît crăiţe, orice s-ar fi semănat. În faţa uşii de la intrare şi în alte locuri pe care nu te puteai aştepta să le împodobească, puteau întotdeauna fi văzuţi melci care păreau că sînt lipiţi de aceste locuri, parcă ar fi fost nişte ventuze. Iarna, aerul nu putea fi făcut să iasă din castel, iar vara nu putea fi făcut să intre în el. Vîntul răbufnea întotdeauna cu atîta putere, încît locuitorilor castelului li se părea că zi şi noapte, cu sau fără voie, ţineau fiecare la ureche cîte o scoică mare, în care urla vîntul. Nu era, bineînţeles, o casă în care pluteau mirosuri plăcute. La fereastra odăii din faţă, care nu se deschidea niciodată, doamna Pipchin ţinea în ghivece o colecţie de plante care împărtăşeau întregului aşezămînt un miros caracteristic de pămînt. Oricît de alese exemplare ale speciei lor ar fi fost aceste plante, ele erau de o specie adaptată, în chip cu totul deosebit, la îmbîcseala din jurul doamnei Pipchin. Erau acolo cam o jumătate de duzină de cactuşi, încolăciţi pe şipci de lemn ca nişte şerpi păroşi, alţii cu gheare late ca nişte homari verzi, apoi diferite plante tîrîtoare, cu frunze lipicioase. Mai

era un ghiveci, atîrnat de tavan, din care plantele se revărsaseră şi gîdilau cu vîrfurile lor verzi şi lungi pe cei ce treceau pe sub ele, reamintindu-le parcă de păianjeni, care de altfel forfoteau în locuinţa doamnei Pipchin, înfruntaţi doar de concurenţa pe care, în timpul verii, le-o făceau urechelniţele.

Tariful doamnei Pipchin fiind foarte mare, mai ales pentru persoanele care puteau să plătească, doamna Pipchin era rar dispusă să îndulcească, pentru oricine-ar fi fost, acreala tot atît de mare a firii ei ; ea era socotită ca o bătrînă doamnă de o tărie uimitoare, avînd într-adevăr cunoştinţe ştiinţifice despre caracterul copiilor. Folosind acest renume şi inima frîntă a domnului Pipchin, izbutise după moartea bărbatului ei să-şi asigure una peste alta o existenţă destul de bună. Trei zile după prima aluzie făcută de doamna Chick, această bună şi bătrînă doamnă avu mulţumirea să primească, cu anticipaţie, din punga domnului Dombey, un spor frumuşel asupra încasărilor curente şi să găzduiască pe Florence şi pe micul ei frate Paul ca pensionari ai castelului.

Doamna Chick şi domnişoara Tox, care îi însoţiseră acolo cu o noapte înainte (pe care o petrecuseră cu toţii la un hotel), tocmai plecaseră cu trăsura din faţa porţii, luînd drumul spre casă. Doamna Pipchin, stînd cu spatele la foc, trecea acum în revistă, ca un bătrîn soldat, pe noii veniţi. Nepoata doamnei Pipchin, o persoană de vîrstă mijlocie, roaba ei supusă şi devotată, jigărită şi parcă îmbrăcată în fier, cu un nas plin de bube, îi scotea tocmai tînărului Bitherstone gulerul curat pe care îl pusese pentru a se găti. Domnişoara Pankey, singura pensionară pe care o avea acum, fusese tocmai condusă la închisoarea castelului (un apartament gol, din fund, hărăzit unor scopuri corecţionale) pentru a se fi smiorcăit de trei ori în prezenţa oaspeţilor.

— Ei, domnule — spuse doamna Pipchin adresîndu-se lui Paul — ce crezi, o să mă placi ?

— Cred că n-o să te plac de loc, răspunse Paul. Vreau să plec. Asta nu-i casa mea.

— Nu-i a ta. E a mea, răspunse doamna Pipchin.

— Da' e foarte urîtă, spuse Paul.

— Dar e un loc mai urît decît ăsta — spuse doamna Pipchin — unde închidem pe băieţii noştri cînd sînt răi.

— Da' *el* a fost vreodată acolo? întrebă Paul arătînd către tînărul Bitherstone.

Doamna Pipchin dădu afirmativ din cap şi Paul avu destul de lucru pentru tot restul zilei, măsurînd pe tînărul Bitherstone din cap pînă în picioare şi luînd seama la toate apucăturile lui, cu tot interesul pe care îl deşteptase în el un băiat cu o atît de misterioasă şi grozavă experienţă.

La ora unu li se servi prînzul, care era alcătuit mai ales din făinoase şi zarzavaturi. Domnişoara Pankey (o bucăţică de copil blajină şi cu ochii albaştri, căreia în fiecare dimineaţă i se frecţiona capul pînă i se jupuia aproape pielea) fu adusă din captivitate de către însăşi vrăjitoare şi fu lămurită asupra faptului că orişicine va mai smiorcăi vreodată de faţă cu oaspeţi nu va ajunge nicicînd în Rai. După ce acest mare adevăr îi fu băgat în cap, ea fu ospătată cu pilaf, pentru ca apoi să repete forma de rugăciune obişnuită în castel, cu o clauză specială prin care se aduceau mulţumiri doamnei Pipchin pentru masa bună ce le-o servise. Nepoata doamnei Pipchin, Berinthia, căpătă friptură rece de porc. Doamna Pipchin, a cărei constituţie avea neapărată nevoie de mîncare caldă, se înfruptă din nişte cotlete de berbec, aduse calde-călduţe între două farfurii şi care miroseau peste măsură de bine.

Cum după-masă plouă şi nu putură să meargă să se plimbe pe plajă, iar constituţia doamnei Pipchin cerea neapărat odihnă, mai ales după ce mîncase cotlete de berbec, plecară cu toţii cu Berry (alias Berinthia) către închisoare. Aceasta era o încăpere goală din care, cînd te uitai afară, nu puteai să vezi

decît un zid văruit şi un butoi cu apă ; în cameră nu era decît un cămin părăginit fără vatră, care o făcea să pară şi mai respingătoare. Înviorat de prezenţa lor, acest loc păru totuşi să fie, la urma urmei, cel mai potrivit dintre toate, căci Berry se juca cu ei de-a prinselea cu tot atîta plăcere ca şi copiii, pînă ce doamna Pipchin, bătînd furios în perete, ca stafia înviată din poveşti, făcu să înceteze jocul şi Berry le spuse basme pe şoptite pînă pe înserate.

La ceai căpătară din belşug lapte cu apă şi pîine cu unt, însoţite de un mic ceainic negru pentru doamna Pipchin şi Berry, precum şi de nenumărate felii de pîine prăjită cu unt, aduse tot pentru doamna Pipchin, calde-călduţe, ca şi cotletele de berbec. Cu toate că, de pe urma acestor bunătăţi, doamna Pipchin se umplu toată de unsoare pe dinafară, nu păru să fi fost mai unsă pe dinăuntru, căci rămase tot atît de fioroasă ca mai înainte şi ochii ei aspri şi plumburii nu dădeau nici un semn că s-ar fi îmblînzit.

După ceai, Berry scoase o mică cutie de lucru purtînd pe capac pavilionul regal şi începu să lucreze cu sîrguinţă, în timp ce doamna Pipchin, după ce-şi puse ochelarii pe nas şi deschise o carte mare legată în piele verde, începu să moţăie. Ori de cîte ori doamna Pipchin, cu cartea în mînă, gata să cadă cu nasul în foile ei, tresărea şi se deştepta, îi dădea tînărului Bitherstone cîte un bobîrnac peste nas pentru că-l prindea şi pe el moţăind.

În sfîrşit, sosi pentru copii ora de culcare şi, după ce-şi făcură rugăciunea, se duseră să se culce. Cum micii domnişoare Pankey îi era frică să doarmă singură pe întuneric, doamna Pipchin îşi făcea regulat ambiţia de a o mîna ea însăşi în sus pe scară, ca pe o oaie. Era curios s-o auzi după aceea timp îndelungat pe domnişoara Pankey gemînd, în cea mai puţin plăcută dintre odăi, fiind întreruptă doar de doamna Pipchin, care, din cînd în cînd, se ducea să o zgîlţîie. Cam pe la ora nouă şi jumătate, mirosul de

momiţe calde (constituţia doamnei Pipchin nu i-ar fi îngăduit să meargă la culcare fără să se înfrupte din momiţe) aduse o variaţie în parfumul care stăpînea locuinţa, parfum despre care doamna Wickam spunea că ar fi „miros de casă nouă" şi, în scurt timp, somnul se aşternu peste castel.

Dimineaţa următoare dejunul fu ca şi ceaiul din ajun, afară numai că doamna Pipchin luă o chiflă în loc de pîine prăjită şi păru puţin mai mînioasă cînd o sfîrşi de mîncat. Tînărul Bitherstone citi tare, pentru ceilalţi, o genealogie din *Geneză* (bine aleasă de doamna Pipchin), înşirînd numele cu uşurinţa şi claritatea unui om care se rostogoleşte pe treptele unei mori. Cînd cititul se isprăvi, domnişoara Pankey fu dusă să i se facă frecţia şi tînărul Bitherstone să i se facă nu se ştia ce cu apă sărată, operaţie de la care se înapoia totdeauna foarte vînăt la faţă şi deprimat. Între timp Paul şi Florence şezuseră pe plajă cu doamna Wickam — căreia ochii îi lăcrimau tot timpul — şi cam pe la amiază doamna Pipchin prezidă o nouă şedinţă de „citire". Sistemul doamnei Pipchin era caracterizat, în parte, prin aceea că nu încuraja mintea copilului să se dezvolte şi să se deschidă singură, asemenea unei flori tinere, ci o făcea să se deschidă în silă ca o stridie şi, ca urmare, morala acestor citiri avea de obicei un caracter violent şi năucitor: eroul — un băiat rău (cînd catastrofa nu atingea proporţiile obişnuite), era, în cel mai fericit caz, înghiţit de un leu sau de un urs.

Astfel era viaţa la doamna Pipchin. Sîmbăta venea şi domnul Dombey şi atunci Florence şi Paul se duceau la hotel să ia ceaiul cu el. Ziua de duminică o petreceau toată cu el şi de obicei ieşeau împreună, în trăsură. Cu aceste prilejuri, domnul Dombey părea că sporeşte ca agresorii lui Falstaff, care din unul deveneau doisprezece. Seara de duminică era cea mai tristă seară a săptămînii, deoarece doamna Pipchin socotea de datoria ei să fie deosebit de ursuză în acele seri. Domnişoara Pankey era de obicei adusă

înapoi de la o mătușă din Rottingdean, adînc deprimată, și tînărul Bitherstone, ale cărui rude erau toate în India și căruia i se impunea să șadă între orele de slujbă în poziție de drepți, cu capul lipit de peretele camerei, fără să miște nici mîinile nici picioarele, suferea atît de groaznic în sufletul lui tînăr, încît o întrebă o dată pe Florence, într-o duminică seară, dacă n-ar putea să-i spună care e drumul înapoi spre Bengal.

Se spunea totuși mereu că doamna Pipchin proceda sistematic cu copiii, și fără îndoială că așa și era. Cei sălbatici se întorceau sigur acasă îmblînziți, după ce petrecuseră cîteva luni sub acoperișul ei primitor. Se mai spunea de asemenea că îi face mare cinste doamnei Pipchin faptul de a se fi închinat acestui fel de viață și de a-și fi jertfit propriile sentimente, ținînd piept nenorocirilor care s-au abătut asupra ei, cînd domnul Pipchin și-a frînt inima în minele peruviene.

Paul putea să șadă în micul său fotoliu, lîngă foc, ore întregi, privind la această exemplară bătrînă doamnă. Părea că nu oboselte niciodată cînd sta astfel, privind țintă la ea. Nu o iubea, nu se temea de ea, dar pentru firea lui atît de bătrînicioasă, ea părea să prezinte o ciudată atracție. Ședea acolo privind la ea, încălzindu-și mîinile, apoi privind iarăși la ea, pînă ce, cîteodată, chiar doamna Pipchin, așa vrăjitoare cum era, se simțea totuși mișcată. O dată, cînd erau singuri, îl întrebă la ce se gîndește.

— La dumneata, spuse Paul fără cea mai mică sfială.

— Și ce gîndești despre mine? întrebă doamna Pipchin.

— Mă gîndesc că trebuie să fii tare bătrînă, spuse Paul.

— Nu trebuie să spui astfel de lucruri, tinere, răspunse doamna. Nu se cuvine.

— De ce nu? întrebă Paul.

— Pentru că nu este cuviincios, spuse doamna Pipchin cu asprime.

— Nu e cuviincios? întrebă Paul.

— Nu!

— Wickam spune — rosti Paul cu aerul lui nevinovat — că nici să mănînci toate cotletele de berbec şi pîinea prăjită cu unt nu e cuviincios.

— Wickam — replică doamna Pipchin, roşindu-se la faţă — este o femeie rea, perversă, obraznică şi îndrăzneaţă.

— Ce-i aia? întrebă Paul.

— Nu te priveşte, domnule, replică doamna Pipchin. Adu-ţi aminte de povestea cu băieţelul care a fost rănit de moarte de un taur turbat, pentru că a tot pus întrebări.

— Dacă taurul era turbat — spuse Paul — cum de a ştiut el că băiatul pusese întrebări? Nimeni nu putea să şoptească astfel de taine în urechea unui taur turbat. Eu cred că povestea nu-i adevărată.

— Nu o crezi adevărată, domnule? repetă doamna Pipchin, înoremenită de mirare.

— Nu, spuse Paul.

— Nici dacă s-ar fi întîmplat să fie un taur blînd, mic necredincios ce eşti? spuse doamna Pipchin.

Cum Paul nu privise chestiunea în această lumină şi-şi întemeiase concluziile pe presupusa turbare a taurului, se dădu bătut de astă dată. Dar tot şezînd în fotoliu, el nu încetă să întoarcă chestiunea pe toate feţele, în mintea lui, cu intenţia vădită de a o înfunda pe doamna Pipchin cît mai neîntîrziat, ceea ce făcu pe bătrîna doamnă, de obicei atît de hotărîtă, să socotească că e mai potrivit să se retragă, pînă ce băiatul va fi uitat de această chestiune.

De atunci doamna Pipchin păru să simtă pentru Paul acelaşi fel de atracţie ciudată pe care o simţea Paul pentru ea. Il punea să-şi tragă scaunul în faţa focului, cît mai aproape de ea, în loc de a-l aşeza în faţa ei. El rămînea acolo, între doamna Pipchin şi galeria căminului, cu toată lumina de pe micuţa lui

față absorbită parcă de rochia neagră a doamnei Pipchin, studiind fiece trăsătură și zbîrcitură de pe fața ei și privind în ochii cenușii și aspri, pînă ce doamna Pipchin se simțea nevoită să-i închidă, prefăcîndu-se că moțăie. Doamna Pipchin avea o pisică bătrînă, de culoare neagră, care se ghemuia de obicei lîngă galeria căminului, torcînd nepăsătoare și clipind cu ochii ațintiți la foc, pînă ce pupilele ei se strîngeau atît încît păreau două semne de exclamație. Buna bătrînă — cu tot respectul cuvenit — părea a fi o vrăjitoare, iar Paul și pisica, așa cum ședeau împreună în fața focului, păreau a fi doi membri ai familiei ei. S-ar fi potrivit de minune cu înfățișarea lor, ca într-o noapte, cînd vîntul urla afară, să zboare cu toții pe coș și să nu se mai pomenească nimic despre ei.

Dar asta nu se întîmplă. Atît pisica, cît și Paul și doamna Pipchin puteau fi găsiți mereu, pe înserate, la locurile lor obișnuite, iar Paul, fugind de tovărășia tînărului Bitherstone, continua seară de seară s-o studieze pe doamna Pipchin, pe pisică și focul, ca și cînd ar fi fost trei volume dintr-o carte de necromanție.

Doamna Wickam își avea părerile ei proprii despre ciudățeniile lui Paul. Depresiunea ei sufletească fiind sporită de priveliștea stranie și unică ce i-o ofereau hornurile caselor pe care le vedea din odaia ei, de urletul vîntului, de stupiditatea generală („hidoșenie" era cuvîntul tare folosit de doamna Wickam) a vieții pe care o ducea, doamna Wickam trase cele mai întunecate concluzii din stările descrise mai sus. Unul din aspectele politicii ei era faptul că doamna Pipchin ținea să împiedice pe propriile ei „femeiuști stricate" — aceasta era denumirea generică pe care doamna Pipchin o aplica servitoarelor — de a intra în legătură cu doamna Wickam. In acest scop, folosea o mare parte a timpului său ascunzîndu-se pe după uși și repezindu-se de acolo asupra ființei care ar fi încercat să se apropie de apartamentul doamnei Wickam. Berry, însă, avea libertatea de

a sta cu ea de vorbă cît voia, numai să-şi fi îndeplinit nenumăratele îndatoriri la care robotea fără încetare, din zori şi pînă-n noapte, iar doamna Wickam se folosea de aceste prilejuri pentru a-şi descărca sufletul.

— Ce băiat frumuşel e cînd doarme! spuse Berry, într-o seară cînd venise să-i aducă doamnei Wickam cina şi se oprise să privească la Paul cum dormea.

— Oh! suspină doamna Wickam. Ar trebui să fie.

— De ce, că doar nu-i urît nici cînd e treaz, observă Berry.

— Nu, ma'am. Oh! Nu. Nici Betsey Jane a unchiului meu nu era urîtă, spuse doamna Wickam.

Berry privi ca şi cînd ar fi vrut să dea de urma legăturii de idei dintre Paul Dombey şi Betsey Jane a unchiului.

— Soţia unchiului meu — continuă doamna Wickam — a murit întocmai ca mama lui. Copilul unchiului meu a pornit-o chiar la fel ca domnişorul Paul Te făcea, cîteodată, să-ţi îngheţe sîngele în vine.

— Cum aşa? întrebă Berry.

— N-aş fi vrut, pentru nimic în lume, să rămîn o noapte singură cu Betsey Jane — spuse doamna Wickam — chiar dacă cineva mi-ar fi făgăduit că în dimineaţa următoare îi dă o slujbă bună lui Wickam. Zău n-aş fi putut să o fac, domnişoară Berry.

Domnişoara Berry, bineînţeles, întrebă de ce nu. Dar doamna Wickam, credincioasă obiceiului pe care îl au unele doamne de condiţia ei socială, îşi urmă firul vorbirii, fără cea mai mică remuşcare.

— Betsey Jane — spuse doamna Wickam — era copilul cel mai dulce ce mi-l puteam închipui. N-aş putea dori să văd altul mai dulce. Toate bolile pe care le poate avea un copil, ea le-a avut. Crampele erau la ea ceva aşa de obişnuit — spuse doamna Wickam — cum sînt bubele la dumneata, domnişoară Berry.

Domnişoara Berry, fără să vrea, strîmbă din nas.

— Dar Betsey Jane — continuă doamna Wickam, cu o voce mai scăzută şi privind de jur împrejur prin

odaie şi spre Paul cum era culcat — a fost vegheată, în leagăn, de răposata ei mamă. N-aş putea spune cum, nici nu pot spune cînd, nici n-aş putea spune dacă scumpul copil a ştiut-o ori nu, dar Betsey Jane a fost vegheată de mama ei, domnişoară Berry! O să spui că astea-s prostii! N-o să mă simt jignită, domnişoară, ba sper chiar că dumneata ai să crezi că asta-i o prostie. Poate că aşa o să te simţi cu atît mai bine — iartă-mi îndrăzneala — în acest cimitir, care pe mine mă doboară. Domnişorul Paul e cam neliniştit în somn. Ia bate-l puţin binişor pe spate, te rog.

— Crezi în adevăr — spuse Berry, după ce făcu cu voie bună ceea ce i se ceruse — că şi *el* a fost vegheat de mama lui?

— Betsey Jane — răspunse doamna Wickam, cu tonul ei cel mai solemn — a fost o victimă tot aşa cum a fost victimă şi copilul ăsta şi s-a schimbat la fel ca şi el. Am văzut-o şezînd adesea, foarte adesea, bătrînă, bătrînă, bătrînă ca şi el. Am auzit-o de nenumărate ori vorbind întocmai ca el. Eu cred că Betsey Jane şi copilul ăsta îşi seamănă întru toate, domnişoară Berry.

— Mai trăieşte copila unchiului dumitale? întrebă Berry.

— Da, domnişoară, trăieşte — răspunse doamna Wickam cu un aer triumfător, căci era vădit că domnişoara Berry se aştepta la contrariu — şi e măritată cu un argintar. Da, da, domnişoară. *Ea* trăieşte, spuse doamna Wickam, apăsînd cu tot dinadinsul asupra acestui nominativ.

Reieşind însă lămurit că cineva murise, nepoata doamnei Pipchin întrebă cine a fost acela.

— N-aş vrea să te neliniştesc, răspunse doamna Wickam, fără a-şi întrerupe cina. Nu mă-ntreba.

Era calea cea mai sigură de a o face să întrebe din nou. Şi într-adevăr domnişoara Berry repetă întrebarea. După o oarecare împotrivire şi şovăială, doam-

na Wickam puse cuțitul jos și, privind din nou în jurul odăii și la Paul care era culcat în pat, răspunse:

— A început să îndrăgească anumite persoane, pe unele în chip ciudat, pe altele cu o dragoste mai puțin neobișnuită — doar mai adîncă ca de obicei. Toți pe care i-a îndrăgit au murit.

Nepoata doamnei Pipchin fu atît de impresionată de acest deznodămînt neașteptat și groaznic, încît se așeză pe marginea patului, respirînd greu și privind, vădit alarmată, la informatoarea ei.

Doamna Wickam îndreptă arătătorul de la mîna stîngă înspre patul în care dormea Florence, apoi îl îndreptă în jos și făcu mai multe semne pline de tîlc către podeaua sub care se găsea camera în care, de obicei, doamna Pipchin își consuma pîinea prăjită cu unt.

— Adu-ți aminte de cuvintele mele, domnișoară Berry — spuse doamna Wickam — și fii mulțumită că domnișorul Paul nu te-a îndrăgit prea tare. Eu sînt mulțumită că nu m-a îndrăgit prea mult nici pe mine, crede-mă, cu toate că nu prea ai pentru ce trăi în această pușcărie de casă — iartă-mi îndrăzneala!

Fie că emoția o va fi făcut pe domnișoara Berry să-l bată prea tare pe Paul peste spate, sau că a făcut-o să oprească prea brusc monotonia liniștitoare a acestui gest, fapt este că el se răsuci în pat chiar în clipa aceea și, deșteptîndu-se, se ridică în sus înfierbîntat, cu părul umezit de pe urma vreunui vis copilăresc și întrebă numaidecît de Florence.

Florence, cum îi auzi vocea, se dădu jos din pat și, aplecîndu-se peste perna lui, îi cîntă pînă îl adormi. Doamna Wickam, dînd din cap și lăsînd să-i pice din ochi cîteva lacrimi, îi arătă lui Berry duioasa scenă și apoi îndreptă ochii către tavan.

— Noapte bună, domnișoară, spuse Wickam încet. Noapte bună! Mătușa dumitale e o doamnă bătrînă, domnișoară Berry, și desigur că a trebuit adesea să te gîndești la așa ceva.

Doamna Wickam însoți acest rămas bun, mîngîietor, cu o privire simțitoare de adîncă îngrijorare și, după ce rămase din nou singură cu cei doi copii și-și dădu seama ce lugubru sufla vîntul, se lăsă din nou pradă melancoliei, lucrul cel mai ieftin și mai ușor accesibil, pînă ce o răzbi somnul.

Cu toate că nepoata doamnei Pipchin, coborînd, nu se aștepta să găsească balaurul zăcînd mort pe covorul din fața căminului, se simți totuși ușurată cînd o găsi pe doamna Pipchin neobișnuit de arțăgoasă și de aspră și părînd că vrea cu toată hotărîrea să mai trăiască încă timp îndelungat, spre a fi o mîngîiere pentru toate cunoștințele ei. De altfel, doamna Pipchin nici nu dădu vreun semn de declin, în cursul săptămînii următoare, cînd continuă să facă să dispară una după alta fripturile cerute de constituția ei, în ciuda faptului că Paul o studia cu mai multă atenție ca oricînd, continuînd de altfel să-și ocupe locul obișnuit între fustele ei negre pe de o parte și galeria căminului pe de alta, cu aceeași neclintită statornicie.

Dar, cum Paul, la sfîrșitul termenului, nu se dovedi a fi mai voinic decît la început, cînd venise, și cu toate că arăta mult mai bine la față, i se făcu rost de o trăsurică în care putea să stea culcat comod, ocupat cu un abecedar sau vreo altă carte elementară dar instructivă, ca să fie coborît astfel pe plajă. Potrivit cu vechile lui înclinări, copilul nu vru să primească pe un băiețandru roșcovan care îi fusese propus ca să-i împingă trăsurica. În locul lui el alese pe bunicul băiatului — un bătrîn uscățiv cu o față amărîtă, îmbrăcat într-o haină de mușama roasă care se făcuse bățoasă și lăsa să i se vadă urzeala de mult ce stătuse în apă sărată și care mirosea cum miroase plaja acoperită cu alge după trecerea fluxului.

Cu acest însoțitor atît de neobișnuit care îl ducea cu Florence, care mergea întotdeauna alături de el și cu Wickam venind tristă din urmă, Paul cobora zilnic la malul oceanului. Acolo ședea sau sta culcat, ore

întregi şi niciodată plictisit cum era în tovărăşia altor copii — afară doar de a lui Florence.

— Pleacă, te rog, spunea oricărui copil care venea să-i ţină de urît. Îţi mulţumesc, dar n-am nevoie de tine.

Cîteodată, o voce de copil, aplecîndu-se la urechea lui, îl întreba cum îi merge.

— Imi merge foarte bine, mulţumesc, răspundea el. Dar mai bine du-te de te joacă, te rog.

Apoi îşi întorcea capul după ei şi îi spunea lui Florence:

— N-avem nevoie de alţii, nu-i aşa? Sărută-mă, Flov.

Cînd era în astfel de toane, nu o putea suferi nici pe Wickam şi era foarte bucuros să o vadă plecînd în căutare de scoici şi de cunoştinţe, cum se şi întîmpla de obicei. Locul lui preferat era un colţ singuratic, departe de cei ce se tolăneau pe plajă. Aici, lîngă el cu Florence, care lucra, îi citea sau îi vorbea, şi cu vîntul ce-i sufla în faţă, şi cu apa ce trecea peste roţile trăsuricii, el nu mai avea nici o dorinţă.

— Floy — spuse el într-o bună zi — unde e India în care trăiesc rudele acelui băiat?

— Oh, e departe, cale lungă de aici, spuse Florence. ridicînd ochii de pe lucru.

— Cale de mai multe săptămîni? întrebă Paul.

— Da, dragă. Cale de multe săptămîni, călătorind zi şi noapte.

— Dacă tu ai fi în India, Floy — spuse Paul, după o tăcere de un minut — eu aş... Ce-i aia ce a făcut mama? Am uitat.

— M-a iubit! răspunse Florence.

— Nu, nu. Ce, eu nu te iubesc acum pe tine, Floy? Ce-i aia „a murit"? Dacă tu ai fi în India, Floy, eu aş muri.

Ea dădu repede lucrul la o parte şi-şi puse capul pe perna lui, mîngîindu-l. Că tot aşa ar face şi ea, dacă el ar fi acolo, spuse Florence. Dar o să se facă el, în curînd, mai bine!

— Oh! Dar îmi merge mult mai bine acum! răspunse el. Nu asta vreau să spun. Vreau să spun că aş muri de singur şi părăsit ce m-aş simţi, Floy!

Altă dată, în acelaşi loc, adormi şi dormi liniştit timp îndelungat. Deşteptîndu-se dintr-o dată, ascultă, se ridică în sus şi rămase aşa, tot ascultînd.

Florence îl întrebă ce i se păruse că a auzit.

— Vreau să ştiu ce spune marea, Floy — răspunse el, uitîndu-se fix la ea — ce tot spune marea?

Ea îi răspunse că nu se aude decît vuietul valurilor care se rostogolesc.

— Da, da, dar eu ştiu că ele întotdeauna spun cîte ceva. Mereu acelaşi lucru. Ce ţinut e acolo, pe ţărmul celălalt? Se ridică, privind cu încordare spre orizont.

Ea îi spuse că pe ţărmul celălalt era o altă ţară, dar el răspunse că nu la asta se gîndise, că voia să ştie ce era mai departe — departe de tot!

Adeseori după aceea, în mijlocul convorbirilor lor, întrerupea şi voia să înţeleagă ce o fi aceea ce tot spun mereu valurile. Se ridica atunci de pe culcuşul lui, pentru a privi în depărtare înspre locurile acelea de nevăzut.

CAPITOLUL IX

În care încep necazurile micului Marinar de Lemn

Exaltarea romantică şi dragostea de aventuri, care erau destul de puternice în firea tînărului Walter Gay şi pe care îndrumările unchiului său, bătrînul Solomon Gills, nu le putuse potoli cu apa amară a experienţei sale, fură prilejul din care se născu interesul lui extraordinar şi plin de încîntare pentru aventura lui Florence cu buna doamnă Brown. Mai ales episodul la care fusese părtaş în această aventură îl dezmierdă şi îl alintă în amintire. Îl dezmierdă şi îl alintă

atît de mult, încît acesta deveni copilul răsfăţat al închipuirii sale şi îşi croi repede un drum pe seama lui, ajungînd să facă din el tot ce voia.

Amintirea acestor întîmplări, ca şi partea pe care o luase el, deveniră poate mai atrăgătoare datorită viselor pe care în fiecare duminică le făureau împreună bătrînul Sol şi căpitanul Cuttle. Cu greu trecea o duminică fără ca unul sau celălalt din aceşti preţioşi tovarăşi să nu pomenească de Richard Whittington ; ba, căpitanul Cuttle mersese atît de departe, încît cumpărase o carte cu o baladă foarte veche care. împreună cu altele pline de aceleaşi simţăminte marinăreşti, fîlfîise multă vreme în aşteptarea unui cumpărător, pe un zid părăsit, în cartierul comercial. Această baladă cuprindea povestea poetică a unui tînăr de viitor care, descărcînd cărbuni pe o corabie, o îndrăgise şi o luase în căsătorie pe drăgălaşa Peg, fiica fără cusur a căpitanului şi coproprietarului corăbiei din Newcastle. Această poveste mişcătoare avea pentru căpitanul Cuttle un cuprins adînc metaforic, în legătură cu cazul lui Walter şi al lui Florence. Ea îl stîrnea atît de mult, încît, cu prilejuri sărbătoreşti precum al zilei de naştere sau alte cîteva sărbători, în afară de duminici, instalat în cămăruţa din fund, cînta cît îl ţinea gura întregul cîntec de la un cap la altul, punînd un accent deosebit pe cuvintele *„Pe-eeg,* iubit odor", cu care se isprăvea fiecare vers, în cinstea eroinei acestui cîntec.

Dar un băiat sincer, cu mintea ageră, cu inima deschisă, nu prea e aplecat să-şi analizeze natura propriilor sale simţăminte, oricît de puternic ar fi stăpînit de ele ; aşa că i-ar fi venit greu lui Walter să hotărască ceva în această privinţă. Îndrăgise cheiul unde o întîlnise pe Florence şi străzile (atît de puţin încîntătoare) prin care veniseră acasă împreună. Ghetele care de atîtea ori, pe drum, îi căzuseră lui Florence din picioruşe, le păstra în odaia lui şi, într-o seară, stînd în camera din fund, desenase o întreagă galerie pe portrete care trebuiau să înfăţişeze

pe buna doamnă Brown. Se prea poate ca după memorabila întîmplare, îmbrăcămintea lui să fi fost mai îngrijită; fapt e că de atunci îi plăcea să se plimbe în timpul liber prin cartierul unde se afla casa domnului Dombey — şi asta cu nelămurita nădejde de a o întîlni pe stradă pe mica Florence. Dar toate acestea el le simţea mai mult copilăreşte şi cu nevinovăţie. Florence era foarte frumuşică şi, firește, e plăcut să priveşti o fată frumuşică; Florence era slabă şi fără apărare şi el era mîndru la gîndul că fusese în stare să o ocrotească şi să o ajute. Florence era cea mai recunoscătoare mică făptură de pe lume şi era o încîntare să-i vezi mulţumirea senină strălucindu-i pe faţă. Florence nu era luată în seamă şi era privită cu răceală de cei din jurul ei, iar sufletul lui era plin de tineresc interes pentru copila care, în casa ei măreaţă şi tristă, era dispreţuită.

Intîmplarea voi ca de vreo şase ori în timpul unui an Walter să aibă prilejul să-şi scoată pe stradă pălăria în faţa lui Florence şi ca Florence să se oprească să-i dea mîna. Doamna Wickam (schimbîndu-i mereu numele cînd vorbea despre el, îi spunea „tînărul Graves") care cunoştea toată povestea lor, era atît de obişnuită cu aceste întîlniri, încît nici nu le mai lua în seamă. Pe de altă parte, domnişoara Nipper mai degrabă căuta aceste prilejuri, inima ei tînără fiind atrasă tainic de înfăţişarea chipeşă a lui Walter şi pornită să creadă că el răspunde simţămintelor ei.

In felul acesta, Walter, departe de a uita sau de a pierde din vedere cunoştinţa sa cu Florence, şi-o reamintea din ce în ce mai mult. Cît despre începutul aventuros al acestei cunoştinţe şi toate micile împrejurări ce îi dădeau un caracter neobişnuit şi savuros, el le socotea mai mult ca o poveste plăcută pentru închipuirea lui, poveste ce nici nu trebuia să iasă din tărîmul închipuirii şi nicidecum ca o parte a unei realităţi care l-ar fi privit pe el. Toate acestea o înfrumuseţau mult pe Florence în imaginaţia lui, pe cînd el însuşi rămînea în umbră. Uneori se gîndea (şi

atunci umbla foarte repede) ce minunat ar fi fost pentru el dacă, a doua zi după întîia lor întîlnire, s-ar fi îmbarcat şi, plecînd pe mare, ar fi trecut printr-o serie de întîmplări minunate. Dacă ar fi rămas departe multă vreme şi s-ar fi întors apoi ca amiral, decorat cu ordine de toate culorile, sau cel puţin căpitan de corabie, cu epoleţi strălucitori! S-ar fi putut însura atunci cu Floronce (devenită între timp o tînără femeie frumoasă), în ciuda dinţilor, a cravatei şi a lanţului de ceas ale domnului Dombey, şi ar fi dus-o triumfător pe depărtate ţărmuri albastre. Dar aceste zboruri ale închipuirii reuşeau arareori să schimbe placa de alamă de la birourile lui Dombey şi Fiul în placa unor nădejdi aurite, sau să arunce o lumină strălucitoare asupra ferestrelor lor murdare. Cînd căpitanul şi unchiul Sol vorbeau despre Richard Whittington, Walter simţea că el înţelege mai bine situaţia sa adevărată la Dombey şi Fiul, mult mai bine decît ei.

Aşa se întîmplă că el continuă să-şi facă datoria, zi de zi, cu seriozitate, hărnicie şi voioşie, în ciuda temperamentelor aprinse ale unchiului Sol şi ale căpitanului Cuttle. Totuşi hrănea şi el mii de închipuiri nelămurite şi zadarnice, faţă de care ale lor nu erau decît posibilităţi de rînd. Asta îi era starea sufletească în perioada Pipchin, cînd părea ceva mai în vîrstă ca înainte, dar nu cu mult; era de fapt acelaşi băiat sprinten, vesel, deschis, ca atunci cînd năvălise în salonaş, ca şi cînd ar fi condus pe unchiul Sol şi o ceată de marinari imaginari la un abordaj, ţinînd totodată lumînarea pentru ca unchiul Sol să poată aduce sticla cu Madeira din pivniţă.

— Unchiule — spuse Walter — mi se pare că nu te simţi bine. N-ai mîncat nimic azi-dimineaţă. Am să-ţi aduc un doctor, dacă merge tot aşa.

— Nu poate el să-mi dea ce-mi lipseşte mie, băiatule — spuse unchiul Sol — afară doar dacă are prea mulţi clienţi, şi poate că şi atunci n-o să vrea.

— Ce să-ţi dea, unchiule? Clienţi?

— Ei, da, răspunse Solomon oftînd. Clienţi mi-ar trebui.

— Dă-i dracului, unchiule! spuse Walter punîndu-şi jos cu zgomot ceaşca de ceai şi izbind cu pumnul în masă. Cînd văd lumea forfotind pe stradă în sus şi în jos toată ziulica şi trecînd mereu şi parcă dinadins prin faţa prăvăliei, mă simt ispitit să ies afară, să apuc pe unul de guler, să-l aduc înăuntru şi să-l fac să cumpere instrumente, pentru cel puţin cincizeci de pfunzi, bani gheaţă. Ce vrei să vezi de te tot uiţi pe uşă? urmă Walter, răstindu-se la un domn bătrîn cu părul pudrat (care firește nu-l auzi) şi care rămăsese cu ochii pironiţi la un telescop de navă. Ce faci acolo n-are nici un rost! Aş putea să o fac şi eu! Vino înăuntru şi cumpără!

Bătrînul însă, după ce se sătură privind, porni liniştit mai departe.

— Uite-l că pleacă! spuse Walter. Aşa fac toţi. Dar unchiule, ascultă, unchiule Sol — căci bătrînul, stînd pe gînduri, nu răspunsese la prima chemare — nu te lăsa copleşit, nu-ţi ieşi din fire, unchiule. Cînd o să vină comenzile, o să vină atît de multe, că n-o să mai fii în stare să le faci faţă.

— Oricînd ar fi să vină, tot n-o să le pot face faţă, răspunse Solomon Gills. N-o să mai vină ele în prăvălia asta decît după ce voi ieşi eu din ea!

— Iţi spun eu, unchiule, nu trebuie să vorbeşti aşa, stărui Walter. Nu vorbi aşa!

Silindu-se să pară vesel, bătrînul Sol, sprijinit de măsuţă, schiţă un zîmbet.

— Doar nu s-o fi întîmplat ceva mai serios ca de obicei, nu-i aşa, unchiule? întrebă Walter, rezemîndu-şi coatele pe masa de ceai şi aplecîndu-se peste ea, pentru ca vorba-i să inspire cît mai multă încredere şi să pară plină de bunăvoinţă. Fii sincer cu mine, unchiule; dacă e ceva, spune-mi tot.

— Nu, nu, nu — răspunse bătrînul Sol — nimic mai mult decît de obicei! Nu, nu! Ce ar putea fi mai mult?

Drept răspuns, Walter dete neîncrezător din cap.

— Asta aş vrea să ştiu şi eu — spuse el — şi dumneata mă întrebi pe mine. Să-ţi spun drept, unchiule, cînd te văd aşa, îmi pare rău că locuiesc cu dumneata.

Unchiul Sol, fără să vrea, deschise ochii mari.

— Da, cu toate că nimeni n-a fost vreodată mai fericit decît sînt eu acum şi decît am fost tot timpul cît am stat cu dumneata, cînd văd ce greutate te apasă pe suflet, sînt totuşi foarte îndurerat că trăiesc alături de dumneata.

— Sînt cam posac pe vremuri de-astea, ştiu, observă Solomon, frecîndu-şi mîinile şi luîndu-şi o înfăţişare smerită.

— Ce vreau eu să spun, unchiule — urmă Walter, aplecîndu-se şi mai mult ca să ajungă să-l bată pe umeri — este că ţi-ar trebui să ai aici, ca să şadă în locul meu şi să-ţi toarne ceaiul, o bomboană de nevestică — ştii, o doamnă mai în vîrstă, plăcută, blajină, desăvîrşită, care să se potrivească cu dumneata, să ştie să te îngrijească şi să te ţină în toane bune. Acum sînt eu aici, un nepot care te iubeşte cum nu se mai poate (sînt sigur că aşa se cuvine să fiu), dar nu sînt decît un nepot şi n-aş putea, cînd eşti abătut şi plictisit, să fiu pentru dumneata tovarăşul care-ţi trebuie, aşa cum ar fi fost ea cu ani în urmă; deşi ştiu bine că aş da orice numai să te pot face să prinzi curaj. Şi, zic eu, unchiule, cînd văd că te apasă ceva pe suflet, îmi pare foarte rău că n-ai luat pe lîngă dumneata pe nimeni mai bun decît un băiat necioplit ca mine, care are toată bunăvoinţa să te mîngîie, dar nu ştie cum s-o facă, nu ştie cum, repetă Walter, aplecîndu-se şi mai mult, ca să poată strînge mîna unchiului.

— Walter, dragul meu — spuse Solomon — chiar dacă plăcuta doamnă bătrînă s-ar fi statornicit în acest salonaş acum patruzeci şi cinci de ani, tot n-aş fi putut-o iubi mai mult ca pe tine.

— Ştiu, unchiule, răspunse Walter. Dumnezeu să te binecuvînteze. Ştiu. Dar dacă ar fi fost ea cu dum-

neata, nu rămîneai cu toată povara unei taine dureroase pe suflet, fiindcă ea ar fi ştiut, fără îndoială, să ţi-o uşureze, pe cînd eu nu ştiu.

— Ba da, ba da, ştii, răspunse constructorul de instrumente.

— Bine, atunci spune-mi ce s-a întîmplat, unchiule — întrebă Walter mîngîindu-l — hai, spune ce s-a întîmplat!

Solomon Gills stărui cu atîta tărie în a spune că nu s-a întîmplat nimic, încît nu-i rămase nepotului decît să se prefacă a-l crede şi să se arate nepăsător.

— Tot ce pot spune, unchiule, este că dacă ar fi...

— Dar nu este, spuse Solomon.

— Foarte bine, răspunse Walter. Atunci nu mai am nimic de spus, şi asta din fericire, fiindcă e timpul să plec la treabă. Am să mai viu din cînd în cînd să văd ce faci. Şi ţine minte, unchiule! N-am să te mai cred niciodată şi n-am să-ţi mai povestesc nimic despre domnul Carker-junior, dacă descopăr cumva că m-ai amăgit!

Solomon Gills, rîzînd, îl porni să descopere aşa ceva dacă-i dă mîna şi Walter, răsucind în capul lui tot felul de mijloace năzdrăvane de a face avere şi de a face iar pe micul „Marinar de Lemn" să fie de sine stătător, plecă înspre birourile lui Dombey şi Fiul, cu un aer mai trist ca de obicei.

Trăia acolo, în acele zile, după un colţ, în strada Bishopsgate Without [1], un oarecare Brogley, de meserie negustor şi preţuitor, care ţinea o prăvălie unde erau expuse foarte puţin atrăgător mobile de ocazie, îngrămădite într-un fel cu totul străin de menirea lor. Duzini de scaune erau îngrămădite peste spălătoare care cu greutate se puteau ţine pe umerii unor bufete care, la rîndul lor, erau aşezate pe partea nepotrivită a unor mese de sufragerie, care, la rîndul lor, făceau gimnastică stînd cu picioarele în sus deasupra altor

[1] Without (fără) este folosit aici cu vechiul sens de „în afara" centrului oraşului. Astăzi, strada este în oraş (n.r.).

mese de sufragerie. Acestea, însă, erau printre rînduielile cele mai puţin zăpăcite. Căci un întreg serviciu, cuprinzînd capace pentru acoperit mîncărurile, pahare de vin şi carafe era pus la vedere în mijlocul unui pat cu patru coloane, pentru a ţine de urît, acolo, unei vesele societăţi, compusă dintr-o jumătate de duzină de cleşti şi o lampă de vestibul. Un rînd de perdele pentru ferestre, dar fără ferestre, se puteau vedea drapînd graţios o baricadă de scrinuri ce erau încărcate cu tot felul de borcănaşe de farmacie, în timp ce un covor de cămin — fără cămin — despărţit de căldura focului care îi ţinuse tovărăşie, se împotrivea aici vîntului aspru de răsărit şi tremura acordîndu-se melancolic cu sunetele tînguitoare ale unui pian ce-şi pierdea în fiecare zi cîte o coardă şi cu sunetele lui false zbîrnîia încet ca răspuns la zgomotele străzii. În prăvălia domnului Brogley se găseau întotdeauna ceasuri care stăteau nemişcate şi se părea că e imposibil să mai fie puse în mişcare, ca şi afacerile băneşti ale foştilor lor proprietari. Se puteau vedea, în sfîrşit, felurite oglinzi, aşezate la întîmplare, care, supuse parcă regulii de dobîndă compusă, reflectau şi refractau la infinit razele de lumină în toate direcţiile, înfăţişînd ochiului perspectiva nesfîrşită a falimentului şi a ruinei.

Domnul Brogley însuşi era un bărbat cu ochi ce lăcrimau mereu, cu o faţă roşie şi un păr creţ. Era voinic şi avea un temperament plăcut. Făcea parte din acea categorie de oameni care, asemenea lui Caius Marius [1], se lăfăie pe ruinele Cartaginei, bun al altora, şi reuşea astfel foarte uşor să-şi păstreze curajul şi voia bună. Intrase uneori în prăvălia lui Solomon pentru a se informa în legătură cu articolele lui de specialitate. Waller îl cunoştea doar atît cît era nevoie ca să-i dea bună ziua cînd îl întîlnea pe stradă. Cum tot numai atît de departe mergea şi cunoştinţa

[1] Caius Marius, consul roman, care fiind nevoit să fugă din Roma, şi-a găsit refugiu în ruinele Cartaginei (n.r.).

dintre samsar şi Solomon Gills, Walter fu foarte mirat cînd, ţinîndu-şi făgăduiala, se înapoie acasă în cursul dimineţii şi găsi pe domnul Brogley şezînd în camera din fund, cu mîinile în buzunare, după ce îşi atîrnase pălăria în cuiul din dosul uşii.

— Noroc unchiule Sol, spuse Walter. Bătrînul sta trist de cealaltă parte a mesei şi purta, lucru cu totul neobişnuit la el, ochelarii pe nas, în loc să-i aibă pe frunte. Cum te simţi acum?

Solomon dădu din cap şi făcu un semn cu mîna înspre samsar, ca şi cum ar fi vrut să-l prezinte.

— S-a întîmplat ceva, unchiule? întrebă Walter cu răsuflarea tăiată.

— Nu, nu. Nu s-a întîmplat nimic, spuse domnul Brogley. Nu fi îngrijorat.

Walter privi, mut de mirare, cînd la negustor, cînd la unchiul său.

— Fapt este că are o mică datorie pe poliţă — spuse domnul Brogley — trei sute şaptezeci de lire, şi poliţa ajunsă la scadenţă e în mîna mea.

— În mîna dumitale! strigă Walter, privind de jur împrejur prin prăvălie. Ah!

— Ihî, spuse domnul Brogley, aprobînd confidenţial şi dînd din cap, ca şi cînd ar fi vrut să le dea povaţa de a se înţelege prieteneşte. E o execuţie. Asta-i totul. Nu trebuie să vă ieşiţi din fire. Am venit eu însumi pentru ca să se petreacă totul în linişte şi bună înţelegere. Mă cunoaşteţi doar. Rămîne totul între noi.

— Unchiule! bîlbîi Walter.

— Wally, băiete — răspunse unchiul — e pentru prima oară. O asemenea nenorocire nu mi s-a mai întîmplat niciodată. Iar acum sînt prea bătrîn pentru aşa ceva. Ridicîndu-şi iar ochelarii pe frunte (căci nu mai putea acum să-şi ascundă emoţia), îşi acoperi faţa cu mîinile şi începu să plîngă în hohote, lăsînd lacrimile să-i curgă pe haina-i cafenie.

— Unchiule Sol! Te rog! Nu plînge! strigă Walter, care simţi cum îi trece un fior prin inimă cînd îl văzu pe bătrîn plîngînd. Pentru Dumnezeu, nu plînge.

— Domnule Brogley, ce trebuie să fac ?

— Te-aş sfătui să cauţi un prieten, sau aşa ceva şi să te înţelegi cu el.

— Da, ai dreptate, strigă Walter, pornit să se agaţe de orişice. Ai dreptate ! Îţi mulţumesc ! Căpitanul Cuttle e omul, unchiule ! Aşteaptă pînă alerg la căpitanul Cuttle. Ai grijă de unchiul meu, fii bun, domnule Brogley, şi linişteşte-l cît vei putea mai bine, în timp ce eu lipsesc. Nu pierde nădejdea, unchiule. Păstrează-ţi curajul, unchiule. Avem în el un prieten devotat!

Spunînd acestea cu mare căldură şi neluînd în seamă dojenile întretăiate ale bătrînului, Walter ieşi repede din prăvălie şi o luă la fugă, cît îl ţineau picioarele. Fugi astfel pînă la birou ca să-şi ceară învoire, invocînd o îmbolnăvire neaşteptată a unchiului său şi apoi porni, în mare grabă, înspre locuinţa căpitanului Cuttle.

Cum alerga aşa pe străzi, toate i se păreau schimbate. Era aceeaşi obişnuită forfoteală şi acelaşi zgomot de care, căruţe, omnibuze, camioane şi drumeţi, dar nenorocirile care căzuseră pe „Marinarul de Lemn“ le făceau să-i pară lui Walter străine şi noi. Casele şi prăvăliile erau parcă altfel decît fuseseră pînă acum şi păreau că poartă toate pe faţada lor, scris cu litere mari, girul domnului Brogley. Samsarul părea să fi pus stăpînire chiar şi pe biserici, căci turlele lor se înălţau acum spre cer cu un aer ciudat. Pînă şi cerul părea schimbat, căci apăreau deslușit pe el semnele unei vînzări la mezat.

Căpitanul Cuttle locuia pe malul unui mic canal lîngă docurile companiei Indiilor. Se vedea acolo o punte mobilă, care se ridica din cînd în cînd, pentru a lăsa cîte un monstru de corabie să urce hoinărind pe străzi în sus, asemănător unui Leviathan aruncat la mal. Treptata trecere de la uscat la apă, în apropierea locuinţei căpitanului Cuttle, era ciudată. Începutul îl făceau stîlpi pe care fluturau steagurile cîrciumilor, apoi veneau prăvăliile negustorilor de haine

vechi. In acestea se puteau vedea cămăşi de Guernesey, pălării meridionale şi pantaloni din pînză de velă care, de felul lor, aveau cea mai deasă urzeală dar şi cea mai largă croială, toate acestea atîrnînd peafară. Urmau apoi făurăriile, în care se lucrau ancore şi cabluri şi în care toată ziua, de dimineaţa pînă seara, ciocanele băteau fierul. Veneau apoi şiruri de case în preajma cărora se puteau vedea mici sfîrleze aşezate în vîrful unor catarge care se ridicau din mijlocul unor straturi de fasole roşie. Apoi veneau şanţuri, apoi sălcii cu coroana rotundă, apoi iar şanţuri. Erau apoi petice acoperite cu apă murdară, care deabia se mai puteau vedea, din pricina corăbiilor ce le acopereau. Apoi, aerul mirosea a talaş, şi toate celelalte meserii erau înghiţite de fabricarea de catarge, vîsle, butuci şi de construirea corăbiilor. Apoi terenul devenea mocirlos şi nesigur. Pe urmă, nu mai puteai mirosi nimic altceva decît rom şi zahăr. Apoi, dintr-o dată, drept în faţa ta, în Brig Place, apărea locuinţa căpitanului Cuttle, parter şi etaj.

Căpitanul era unul din acei oameni cu înfăţişare de stejar, cu hainele ca şi cu inima tari ca stejarul şi pe care, oricît de mare ţi-ar fi fost puterea de închipuire, nu l-ai fi putut vedea despărţit nici de cel mai neînsemnat amănunt al îmbrăcăminţii lui. Cînd Walter bătu în uşă şi căpitanul scoase brusc capul afară prin una din micile ferestre din faţă, salutîndu-l, cu pălăria de muşama pe cap, cu gulerul lui ca o pînză de corabie şi cu haina albastră, largă, pe el, întocmai ca de obicei, pe Walter îl străbătu gîndul că el stă întotdeauna astfel îmbrăcat, de parcă ar fi o pasăre, iar toate cele de pe el, penele.

— Wal'r, băiatule! spuse căpitanul Cuttle. Nu te lăsa, mai bate o dată. Bate tare! E zi de spălat.

Walter, în nerăbdarea lui, dădu în uşă o lovitură zdravănă cu ciocănaşul.

— De tare, a fost destul de tare! spuse căpitanul Cuttle şi-şi trase repede capul înapoi ca şi cum s-ar fi aşteptat la o vijelie.

De fapt nici nu se înşelase, pentru că o văduvă, cu mînecile suflecate pînă la umăr, cu braţele pline de clăbuc şi fumegînde de apă fierbinte, răspunse la somaţie cu o repeziciune uimitoare. Se uită mai întîi la ciocănaş, înainte de a privi la Walter şi apoi, măsurîndu-l din cap pînă-n picioare, spuse că se miră că a mai rămas ceva din ciocănaş.

— Căpitanul Cuttle e acasă, ştiu, spuse Walter, cu un zîmbet împăciuitor.

— Da? Este? răspunse văduva. Chiar aşa!

— Chiar acum a vorbit cu mine, spuse Walter pe nerăsuflate.

— Da? A vorbit? se miră văduva. Atunci poate că-i transmiţi dumneata respectele doamnei MacStinger şi îi spui că rîndul viitor, cînd va binevoi să se înjosească într-atît pe sine şi locuinţa sa, încît să vorbească iar de la fereastră, dînsa i-ar fi recunoscătoare dacă ar şi coborî să deschidă uşa. Doamna MacStinger vorbea tare, dar în acelaşi timp trăgea cu urechea ca să prindă vreo eventuală observaţie ce putea veni de la etaj.

— O să i-o spun, doamnă, dacă ai să ai totuşi bunătatea să mă laşi să intru.

Totuşi nu izbuti să intre, pentru că era oprit de o fortificaţie de lemn aşezată de-a curmezişul drumului ce ducea la uşă, pusă pentru a opri pe micii MacStinger să alunece pe trepte, cînd se jucau pe-acolo.

— Un băiat care s-a dovedit în stare să-mi dărîme uşa — spuse dispreţuitor doamna MacStinger — sper că poate trece şi peste aşa ceva! Cum Walter luă aceasta drept o îngăduire de a intra, sări peste oprelişte. Aceasta o făcu pe doamna MacStinger să întrebe de îndată dacă locuinţa unei femei engleze este ea ori nu cetatea ei şi dacă este îngăduit să fie năpădită de derbedei? Setea ei de informaţii pe această temă era încă foarte nepotolită, cînd Walter, făcîndu-şi vînt pe o scară îngustă şi străbătînd ceaţa artificială ce acoperea rampa cu o umezeală lipicioasă

din pricina spălatului, intră în camera căpitanului Cuttle şi îl găsi stînd la pîndă ascuns după uşă.

— Nu i-am rămas dator niciodată, nici măcar un penny, Wal'r, spuse căpitanul Cuttle cu o voce slabă şi cu semne de enervare vădită pe faţă. I-am făcut o groază de servicii şi ei, şi copiilor. Cu toate astea se poartă uneori ca o zgripţoroaică. Uf!

— Aş pleca dacă aş fi în locul dumitale, căpitane Cuttle, spuse Walter.

— Nu îndrăznesc, Walter, răspunse căpitanul. Oriunde m-aş duce, tot m-ar găsi. Stai jos. Ce face Gills?

Căpitanul tocmai şedea la masă, cu pălăria pe cap, bînd bere şi mîncînd dintr-o pulpă de miel rece, cu cîţiva cartofi fierbinţi pe care şi-i fiersese şi îi scotea dintr-o mică tigaie de pe foc, pe măsură ce avea nevoie de ei. La vremea mesei, îşi deşuruba cîrligul şi în locul lui înşuruba, în mînerul de lemn, un cuţit, cu care şi începuse să cureţe unul din cartofi pentru Walter. Camerele lui erau foarte mici şi tare îmbîcsite cu miros de tutun, dar destul de comode. Toate lucrurile erau aşa de îngrămădite şi de înghesuite, de parcă s-ar fi aşteptat ca la fiecare jumătate de ceas să vină cîte un cutremur.

— Ce face Gills? întrebă iar căpitanul.

Walter care între timp îşi regăsise răsuflarea dar îşi pierduse curajul — sau cel puţin curajul acela vremelnic pe care i-l dăduse călătoria lui grăbită — privi o clipă pe cel ce întreba şi spuse:

— Vai, căpitane Cuttle! şi izbucni în plîns.

Nu se poate descrie în cuvinte înmărmurirea căpitanului cînd îl văzu pe Walter în starea aceasta. Pe doamna MacStinger o uită cu totul. Căpitanul lăsă să-i cadă cartoful şi furculiţa — dacă s-ar fi putut, ar fi lăsat să cadă şi cuţitul — şi se uită cu uimire la băiat, ca şi cum s-ar fi aşteptat să audă în clipa următoare că s-a deschis în City o prăpastie care a înghiţit pe bătrînul său prieten cu hainele lui cafenii, cu nasturii, cu cronometrul şi cu ochelarii lui cu tot.

Cînd Walter îi povesti cum stau de fapt lucrurile, căpitanul Cuttle, după o clipă de gîndire, intră în plină activitate. Goli dintr-o cutie mică de cositor, de pe raftul de sus al bufetului, întregul său stoc de bani lichizi (care se ridica la treisprezece lire şi o jumătate de coroană) şi îl mută într-unul din buzunarele hainei lui albastre. Adăugă la acest depozit conţinutul casetei lui de argintărie, constînd din două biete linguriţe vechi şi un cleşte de zahăr învechit şi strîmb. Scoase apoi un enorm ceasornic de argint cu două capace din adîncimile în care se odihnea, ca să se încredinţeze că acest obiect preţios era sănătos şi teafăr, îşi puse iar cîrligul la braţul drept şi, luîndu-şi bastonul noduros, îl pofti pe Walter să-l urmeze.

Totuşi, în mijlocul acestei virtuoase agitaţii, căpitanul Cuttle, amintindu-şi că doamna MacStinger ar putea sta jos la pîndă, şovăi, nu fără să arunce o privire spre fereastră ca şi cum ar fi avut mai curînd de gînd să scape printr-o astfel de ieşire neobişnuită decît să întîlnească pe îngrozitoarea sa duşmancă. Se hotărî totuşi să folosească o viclenie.

— Wal'r — spuse căpitanul făcîndu-i timid semn cu ochiul — du-te tu înainte, băiete, şi cînd o să fii în gang, strigă : „La revedere, căpitane Cuttle!" apoi închide uşa după tine. Pe urmă aşteaptă la colţul străzii pînă o să mă vezi.

Aceste îndrumări nu fură date fără o cunoaştere prealabilă a tacticii duşmanului, fiindcă atunci cînd Walter ajunse jos, doamna MacStinger ieşi îndată din mica bucătărioară din dos, mînată parcă de un duh răzbunător. Cum însă nu dădu peste capitan, după cum se aşteptase, se mulţumi să facă doar o aluzie la ciocănaşul de la uşă şi se strecură iar înapoi.

Trecură vreo cinci minute pînă ce căpitanul Cuttle izbuti să-şi ia inima în dinţi şi să încerce să scape, căci Walter trebui să aştepte mult timp în colţul străzii, tot privind înapoi spre casă pînă să zărească pălăria lucioasă. In fine, căpitanul ţişni pe poartă cu iuţeala năprasnică a unei explozii şi, venind spre el

cu paşi mari şi fără a mai privi înapoi peste umăr nici măcar o singură dată, începu să fluiere o melodie de cum ieşi de-a binelea în stradă.

— E foarte dărîmat unchiul, Walter? întrebă căpitanul, pe cînd umblau.

— Mă tem că da. Dacă l-ai fi văzut azi-dimineaţă, nu l-ai mai putea uita niciodată.

— Umblă mai repede, Walter băiete — răspunse căpitanul, schimbîndu-şi pasul — şi tot aşa să umbli cît vei trăi. Răsfoieşte catehismul în această privinţă şi ţine minte!

Căpitanul era prea prins de propriile sale gînduri despre Solomon Gills, îmbinate poate cu unele reflexiuni asupra felului cum scăpase de doamna Mac-Stinger, ca să-i mai ofere lui Walter în drum şi alte citate folositoare educaţiei sale morale. Nu mai schimbară nici un cuvînt pînă ajunseră la uşa bătrînului Sol, unde nefericitul „Marinar de Lemn", cu binoclul la ochi, părea că supraveghează întreaga zare, în căutarea vreunui prieten care să-l ajute să iasă din încurcătură.

— Gills! spuse căpitanul, mergînd grăbit spre salonaşul din fund şi luîndu-l cu multă prietenie pe bătrîn de mînă. Fă faţă vîntului şi o să răzbim. Tot ce ai de făcut — spuse căpitanul, cu solemnitatea unui om care pronunţă una din cele mai preţioase sentinţe practice descoperite vreodată de înţelepciunea omenească — tot ce ai de făcut este să ţii piept vîntului şi vom răzbi!

Bătrînul Sol îi strînse şi el mîna, cu aceeaşi prietenie şi îi mulţumi.

Căpitanul Cuttle, cu o gravitate potrivită împrejurării, puse apoi jos pe masă cele două linguriţe, cleştele de zahăr, ceasul de argint şi banii lichizi şi întrebă pe domnul Brogley, samsarul, la cît se urcă datoria.

— Haide! Ce dai pentru astea? întrebă căpitanul Cuttle.

— Ferească Sfîntul — răspunse negustorul — nu cumva crezi că astea-s bune la ceva! Hai?

— De ce să nu fie bune? întrebă căpitanul.

— De ce? Datoria se urcă la trei sute şaptezeci de lire sterline, răspunse samsarul.

— N-are a face, răspunse căpitanul, deşi era vădit descurajat de importanţa sumei. Socot că ce-ţi intră în plasă e tot peşte, nu?

— Fără îndoială — spuse Brogley — dar ţîrii nu-s balene, ştii prea bine.

Filozofia acestei observaţii păru că-l izbeşte pe căpitan. O rumegă o clipă, cu ochii aţintiţi la negustor ca la un geniu, apoi chemă la o parte pe constructorul de instrumente.

— Gills — spuse căpitanul Cuttle — care e adevărata situaţie a acestei afaceri? Cine e creditorul?

— Sst! Hai să ieşim. Nu vorbi de faţă cu Wally. E o garanţie pentru tatăl lui, o veche obligaţie. Am plătit mult din ea, Ned, dar timpurile sînt atît de vitrege cu mine, încît acum nu mai sînt în stare să mai fac nimic. O ştiam dinainte, dar n-am avut ce face. Nici un cuvînt lui Wally, pentru nimic în lume!

— Ai ceva bani? Sau n-ai? şopti căpitanul.

— Da, da... ba da, am ceva, răspunse bătrînul Sol, băgîndu-şi mai întîi mîinile în buzunarele goale, apoi, ducînd mîna la perucă ca şi cum s-ar fi gîndit să scoată ceva aur din ea. Dar, Ned, puţinul ce-l am eu nu este convertibil, Ned. Nu poate fi folosit. Am încercat să fac ceva pentru Wally cu ei, dar eu sînt învechit şi am rămas în urma vremurilor. Am dat pe ici, pe colo... şi, şi... pe scurt e ca şi cum n-ar fi nicăieri, spuse bătrînul, aruncînd priviri rătăcite de jur împrejurul lui.

Avea atît de mult aerul unui om cu minţile pe jumătate pierdute, care şi-ar fi ascuns banii în diferite părţi şi ar fi uitat pe unde, încît căpitanul îi urmărea privirile, nu fără o slabă nădejde că îşi va aminti cîteva sute de lire ascunse fie în coşul sobei, fie jos în pivniţă. Dar Solomon Gills ştia mai bine cum stau lucrurile.

— Am rămas în urma vremurilor, dragul meu Ned — spuse Sol, cu o deznădejde resemnată — cu mult în urma vremurilor. Nu-i de nici un folos să mă ţiu şchiopătînd după ele. E mai bine să fie vîndută marfa — face mai mult decît datoria — şi eu, din ce-o prisosi, mai bine mă duc să mor pe undeva. Nu mai am nici o putere. Nu mai înţeleg lucrurile. E mai bine ca totul să se sfîrşească aşa. Lasă-i să vîndă tot stocul şi să-l dea jos — spuse bătrînul arătînd cu un semn uşor al mîinii spre „Marinarul de Lemn" — şi să fim zdrobiţi amîndoi deodată.

— Şi ce ai de gînd să faci cu Wal'r? spuse căpitanul. Haide, haide! Şezi colea jos, Gills, şi lasă-mă să mă gîndesc la toate astea. Dacă n-aş fi un om care trăieşte doar dintr-o mică rentă, care pînă azi mi-a ajuns, n-aş avea nevoie să mă mai gîndesc. Dar dumneata aşază-ţi doar bine capul în faţa vîntului — spuse căpitanul, venind iarăşi cu această incontestabilă mîngîiere — şi totul va fi bine!

Bătrînul Sol îi mulţumi din inimă, se ridică şi, în loc să-şi pună capul în faţa vîntului, îl rezemă de căminul din camera din fund.

Căpitanul Cuttle se plimbă cîtva timp în sus şi în jos prin prăvălie, cugetînd adînc şi încruntîndu-şi sprîncenele în aşa fel deasupra nasului, încît păreau nişte nori grămădiţi deasupra vîrfului unui munte şi îl făcură pe Walter să nu îndrăznească să întrerupă firul gîndurilor lui. Domnul Brogley, căruia nu-i plăcea să stingherească şi care avea mult tact, începu să umble, fluierînd încet, printre mărfurile din prăvălie. Ciocăni barometrele şi scutură busolele, ca şi cum ar fi fost doctorii, prinse chei cu magnete, privi prin telescoape, încercă să facă cunoştinţă cu folosirea globurilor şi se distră cu alte socoteli ştiinţifice de acelaşi fel.

— Wal'r! spuse în sfîrşit căpitanul. Am găsit!

— Adevărat, ai găsit căpitane Cuttle? strigă Walter cu mare însufleţire.

— Vino încoace, băiatule, spuse căpitanul. Marfa e o garanție. Eu sînt alta și patronul tău e omul care poate să-ți dea banii.

— Domnul Dombey! bîlbîi Walter.

Căpitanul dădu din cap cu un aer serios.

— Uită-te la el — spuse — uită-te la Gills, dacă ar fi să vîndă acum toate lucrurile astea, ar muri. Știi bine că ar muri. Nu trebuie să lăsăm nici o piatră neurnită din loc și asta-i o piatră pe care trebui să o urnești tu.

— O piatră! Domnul Dombey! bîlbîi iar Walter.

— Aleargă mai întîi drept la birou și vezi dacă-i acolo, spuse căpitanul Cuttle, bătîndu-l pe spate. Hai, iute!

Walter simți că nu trebuia să discute porunca, și chiar dacă ar fi simțit altfel, o privire asupra unchiului său ar fi ajuns să-l hotărască, așa că dispăru ca să o execute. Curînd după aceea se întoarse cu răsuflarea tăiată, spunînd că domnul Dombey nu e acolo. Era sîmbătă și plecase la Brighton.

— Să-ți spun eu ce-i de făcut, Wal'r, spuse căpitanul, care părea să se fi pregătit în lipsa lui Walter pentru această eventualitate. Ne ducem la Brighton. Te susțin eu, băiete. Te ajut eu, Wal'r. Plecăm la Brighton cu diligența de după-amiază.

Dacă demersul trebuia totuși făcut pe lîngă domnul Dombey, ceea ce i se părea lui Walter o grozăvie, simțea că era mai bine să-l facă singur și neajutat de nimeni, decît să folosească trecerea căpitanului Cuttle, pe care își dădea seama că domnul Dombey cu greu ar pune vreun temei. Căpitanul Cuttle păru că e de altă părere și că ține la ea, iar prietenia lui era plină de rîvnă și prea serioasă pentru ca cineva să-și poată îngădui să glumească cu ea. Și cum, cu atît mai puțin ar fi putut să-și îngăduie așa ceva unul mult mai tînăr decît el, așa cum era Walter, acesta se feri să dea glas celei mai mici împotriviri. Ca urmare, Cuttle își luă grăbit rămas bun de la Gills și, băgînd iar în buzunar banii lichizi, linguriței, cleștele de za-

hăr şi ceasul de argint — cu intenţia, socoti Walter îngrozit, să facă asupra domnului Dombey o falnică impresie — plecă spre poştă fără a întîrzia măcar un minut, asigurîndu-l pe Walter în repetate rînduri, cum mergeau pe drum, că va rămine alături de el pînă la urmă.

CAPITOLUL X

Cuprinzînd urmarea suferinţelor „Marinarului de Lemn"

După ce maiorul Bagstock, privind prin binoclul său de-a curmezişul Pieţei Prinţesei, observase des şi îndelung pe Paul, şi după ce primise zilnic, săptămînal şi lunar multe rapoarte amănunţite asupra acestui subiect de la negrul său, care în acest scop ţinea neîntrerupt legătura cu servitoarea domnişoarei Tox, el ajunse la concluzia că Dombey, domnule, era un bărbat care trebuia cunoscut şi că J. B. era omul făcut pentru a-l cunoaşte.

Totuşi, domnişoara Tox, păstrînd o atitudine rezervată şi refuzînd cu răceală să-l înţeleagă pe maior, ori de cîte ori acesta îi propunea (ceea ce se întîmpla adesea) să facă o mică plimbare, ca să pescuiască împreună, maiorul, în ciuda firii lui şirete şi dîrze, se hotărî să lase împlinirea dorinţei lui, cel puţin în oarecare măsură, pe seama sorţii, „care — cum obişnuia să spună rîzînd la club — a fost cincizeci la unu în favoarea lui Joey B, domnule, tot timpul de cînd fratele lui mai mare murise de friguri galbene, în Indiile de Vest".

De data aceasta trecu cîtva timp pînă ce soarta să-i vină în ajutor, dar pînă la urmă tot i se arătă binevoitoare. Cînd servitorul negru raportă, cu lux de amănunte, că domnişoara Tox era plecată în serviciu comandat la Brighton, maiorul fu dintr-o dată nă-

pădit de amintiri duioase pentru prietenul său Bill Bitherstone din Bengal, care îi scrisese, rugîndu-l ca, dacă cumva s-ar duce pe la Brighton, să caute să vadă pe unicul său fiu. Cînd însă acelaşi servitor negru îi raportă că Paul se află la doamna Pipchin, maiorul, gîndindu-se la scrisoarea ce i-o adresase tînărul Bitherstone la sosirea lui în Anglia şi căreia el nu avusese niciodată nici cea mai vagă intenţie să-i acorde vreo importanţă, întrevăzu posibilitatea ce i se înfăţişa. Era însă atît de rău chinuit de atacul de podagră, ce din întîmplare îl lovise tocmai atunci, încît zvîrli un scaun după servitorul negru, ca răspuns la vestea ce i-o adusese, şi mai jură că va face moarte de om ca să scape de el, ceea ce îi intră de-a binelea servitorului negru în cap!

Cum după cîtva timp criza trecu, maiorul, bombănind, plecă într-o sîmbătă la Brighton, cu negrul după el, repezind în gînd, de-a lungul drumului, pe domnişoara Tox şi desfătîndu-se la gîndul de a lua cu asalt pe distinsul prieten pe care ea îl tăinuise atîta vreme şi pentru care îl părăsise pe el.

— Ai fi în stare, ma'am, ai fi în stare! spuse maiorul, aprins de setea de răzbunare, cu vinele capului destul de umflate şi aşa, dar umflîndu-le şi mai tare. Ai fi în stare, ma'am, să-i dai lui Joe B. paşaportul? Nu încă, ma'am, nu încă! Să fiu al dracului, domnule, nu încă! Joe e treaz, ma'am. Joe e încă în viaţă, domnule. J. B. ştie mai multe chiţibuşuri, ma'am! Josh e cu ochii deschişi, domnule. O să-l vezi cît e de dîrz, ma'am. Dîrz, domnule, dîrz e Joseph. Dîrz şi şiret al dracului.

Şi foarte dîrz îl găsi într-adevăr şi tînărul Bitherstone, cînd fu scos de el la plimbare. Dar maiorul, cu faţa de culoarea brînzei de Stilton şi cu ochii de homar, se puse pe hoinărit, cu totul nepăsător faţă de distracţiile tînărului Bitherstone, tîrîndu-l după el şi privind tot timpul în jurul său, în sus şi în jos, în căutarea domnului Dombey şi a copiilor lui.

Într-un moment prielnic, maiorul, care primise lămuriri de la doamna Pipchin, reuşi să dea de urma lui Paul şi a lui Florence şi se repezi după ei, observînd că erau însoţiţi de un domn falnic (domnul Dombey fără îndoială). Năvălind împreună cu tînărul Bitherstone chiar în inima micului escadron, tînărul Bitherstone intră de îndată în vorbă cu tovarăşul său de suferinţă. Ca urmare, maiorul se opri spre a face cunoştinţă şi a-i admira. Îşi aminti, cu mirare, că îi văzuse şi le vorbise la prietena sa domnişoara Tox, în Piaţa Prinţesei. Îşi dădu cu părerea că Paul era un copil frumos al dracului şi că-i era prieten. Întrebă apoi dacă el îşi reaminteşte de Joe B.-maiorul, şi, în sfîrşit, aducîndu-şi dintr-o dată aminte de obligaţiile convenţionale ale vieţii, se întoarse către domnul Dombey şi ceru iertare.

— Dar micul meu prieten, aci de faţă, vezi dumneata, domnule — spuse maiorul — mă face şi pe mine să fiu iarăşi copil. Un soldat bătrîn, domnule — maiorul Bagstock, la ordinele dumneavoastră — nu se ruşinează să o recunoască. Spunînd acestea, maiorul îşi săltă pălăria. Să fiu al dracului, domnule — strigă maiorul părînd că se înfierbîntă deodată — vă invidiez. Apoi se reculese şi adăugă: Iertaţi-mi libertatea.

Domnul Dombey îl încredinţă că nu avea ce ierta.

— Un bătrîn veteran, domnule — spuse maiorul — un cîine bătrîn, afumat, ars de soare, istovit şi invalid, domnule, nu s-a temut să fie dojenit pentru năzbîtiile lui de către un bărbat ca domnul Dombey, fără îndoială?

— Sînt actualul nedemn reprezentant al acestui nume, domnule maior, răspunse Dombey.

— Pe Dumnez... domnule, e un nume mare. E un nume, domnule — spuse maiorul apăsat ca şi cînd l-ar provoca pe domnul Dombey să-l contrazică şi ar socoti ca o datorie dureroasă să-l repeadă dacă ar face-o — un nume care este cunoscut şi onorat în toate posesiunile britanice. E un nume, domnule, pe

care un bărbat e mîndru să-l pronunţe. Nu-i nici un pic de linguşeală în maiorul Bagstock, domnule. Alteţa sa regală ducele de York a spus în repetate rînduri că nu e un pic de linguşeală în Joe. E un soldat bătrîn, cu inima deschisă, Joe. E dîrz, grozav de dîrz, Joseph, dar e un nume mare, domnule. Pe Dumnezeul meu, e un nume mare! spuse maiorul pe un ton solemn.

— Bunătatea dumitale te face poate să-l preţuieşti mai mult decît se cuvine, domnule maior, răspunse domnul Dombey.

— Nu, domnule, spuse maiorul. Micul meu prieten, aci de faţă, domnule, vă va adeveri că Joseph Bagstock este un băiat bătrîn şi curajos, care nu cunoaşte decît drumul drept, vorbeşte pe faţă şi spune întotdeauna adevărul şi numai adevărul. Băiatul ăsta, domnule — spuse maiorul cu o voce mai scăzută — o să treacă în istorie. Băiatul ăsta nu e ceva obişnuit. Ai grijă de el, domnule Dombey.

Domnul Dombey păru să dea de înţeles că-şi va da silinţă să procedeze astfel.

— Iată aici un băiat, domnule, urmă maiorul, pe un ton confidenţial şi lovind pe băiat cu bastonul. Fiul lui Bitherstone din Bengal. Bill Bitherstone, în trecut unul de-ai noştri. Tatăl băiatului ăstuia şi cu mine am fost prieteni la cataramă. Oriunde te duceai, domnule, nu auzeai decît de Bill Bitherstone şi Joe Bagstock. Dar sînt eu oare orb faţă de cusururile acestui băiat? Nicidecum. E un dobitoc, domnule.

Domnul Dombey privi la numitul tînăr Bitherstone, despre care ştia cel puţin tot atît de mult cît ştia şi maiorul şi întrebă cu duhul blîndeţei: „Într-adevăr?"

— Aşa stau lucrurile cu el, domnule, continuă maiorul. E un dobitoc. Joe Bagstock niciodată nu spune lucrurile pe jumătate. Fiul vechiului meu prieten Bill Bitherstone din Bengal este dobitoc din naştere, domnule. Spunînd aceasta, maiorul rîse pînă se făcu aproape vînăt la faţă. Presupun că micul meu prie-

ten urmează să meargă la şcoala publică, nu, domnule Dombey ? întrebă maiorul, îndată ce-şi veni în fire.

— Nu sînt încă bine hotărît, răspunse domnul Dombey. Cred că nu. E cam slăbuţ.

— Dacă e slăbuţ, domnule — spuse maiorul — ai perfectă dreptate. La Sandhurst doar băieţii zdraveni puteau supravieţui la aşa ceva, domnule. Ne supuneam unii pe alţii la chinuri grozave, domnule. Îi prăjeam pe noii veniţi la foc domol şi îi atîrnam afară pe fereastra scării de la etajul al treilea, cu capul în jos. Joseph Bagstock, domnule, a fost ţinut aşa pe fereastră, de tocurile ghetelor, exact timp de treisprezece minute, după ceasul colegiului.

Maiorul ar fi putut face apel la faţa lui pentru confirmarea acestei povestiri. Arăta întocmai ca şi cînd ar fi stat atîrnat afară timp prea îndelungat.

— Dar ne-a făcut ceea ce sîntem, domnule, spuse maiorul, potrivindu-şi jaboul de la cămaşă. Eram de fier, domnule, şi ne-a călit. Mai rămîneţi aici, domnule Dombey ?

— De obicei vin o dată pe săptămînă, domnule maior, răspunse domnul Dombey. Locuiesc la Bedford.

— O să am cinstea să vă vizitez la Bedford, domnule, dacă îmi daţi voie, spuse maiorul. Joey B., domnule, de obicei nu se înghesuie, dar numele domnului Dombey nu e un nume oarecare. Sînt foarte îndatorat tînărului meu prieten, domnule, că mi-a înlesnit cunoştinţa dumneavoastră.

Domnul Dombey răspunse foarte curtenitor şi maiorul Bagstock, după ce-l bătu pe Paul uşor cu palma pe cap şi spuse despre Florence că în curînd ochii ei o să sucească al dracului capul băieţilor, şi chiar pe al bătrînilor, domnule, dacă e vorba de asta, adăugă maiorul rîzînd iarăşi, îl puse în mişcare pe tînărul Bitherstone, îndemnîndu-l cu bastonul şi plecă împreună cu el, într-un trap uşor, clătinîndu-se şi cu picioarele crăcănate, dar sucindu-şi capul şi tuşind cu multă demnitate.

Ţinîndu-şi făgăduiala, maiorul îl vizită pe domnul Dombey, şi domnul Dombey, după ce consultă anuarul armatei, îl vizită şi el pe maior. Pe urmă, maiorul îl vizită pe domnul Dombey în casa lui din oraş şi se întoarse la mare în aceeaşi trăsură cu domnul Dombey. Pe scurt, domnul Dombey şi maiorul se înţeleseră nespus de bine şi nespus de repede. Domnul Dombey spuse surorii sale despre maior că, pe lîngă faptul că e militar, mai e în realitate şi ceva mai mult, deoarece cunoaşte minunat de bine importanţa multor lucruri care nu au nici o legătură cu meseria lui.

După cîtva timp, domnul Dombey, aducînd cu el la mare pe domnişoara Tox şi pe doamna Chick pentru ca să-i vadă pe copii şi găsindu-l din nou pe maior la Brighton, îl pofti să prînzească cu ei la Bedford şi îi vorbi domnişoarei Tox în termeni măgulitori despre vecinul şi cunoscutul ei.

Cu toate bătăile de inimă pe care aceste aluzii i le pricinuiră domnişoarei Tox, nu-i fură de fel neplăcute, deoarece o făcură să se simtă deosebit de interesantă şi-i dădură posibilitatea să manifeste inconsecvenţă şi neatenţie, lucruri pe care nu-i displăcea de loc să le arate. Maiorul, de altfel, îi oferi nenumărate prilejuri de a-şi arăta emoţia, plîngîndu-se tot timpul prînzului de chipul cum l-a părăsit şi pe el şi Piaţa Prinţesei şi cum el părea că se complace mult în asemeni jelanii, se simţiră cu toţii foarte bine.

Dar asta nu mai puţin şi datorită faptului că maiorul lua asupră-şi toată grija conversaţiei şi manifesta o poftă tot atît de mare în această privinţă, cît şi aceea pentru feluritele bunătăţi de pe masă, în mijlocul cărora se poate spune că se lăfăia, agravînd astfel tendinţa lui congestivă. Tăcerea şi rezerva obişnuită a domnului Dombey, care cedă repede în faţa acestei uzurpări, îl făcu pe maior să simtă că s-a pus în evidenţă şi că străluceşte. In mijlocul atmosferei astfel create, maiorul făcu să se audă un număr atît de nesfîrşit de variante ale propriului său nume, încît el însuşi se minună. Intr-un cuvînt, fură cu toţii foarte

încîntaţi. Maiorul fu socotit că posedă o comoară nesecată de subiecte de conversaţie şi cînd, într-un tîrziu, îşi luă rămas bun după o lungă partidă de whist, domnul Dombey făcu din nou domnişoarei Tox, care se roşi, complimente pentru vecinul şi cunoscutul ei.

Tot drumul spre hotelul lui, maiorul îşi spuse fără încetare despre el însuşi: „Şiret, domnule, şiret, domnule, şiret al dracului!" şi cînd ajunse în camera lui de la hotel, se aşeză pe un scaun şi fu apucat de un rîs înfundat, care-l apuca adeseori şi care întotdeauna era îngrozitor, încît de data asta rîsul îl ţinu atît de mult, încît negrul, care-l privea de la distanţă, dar nu îndrăznea pentru nimic în lume să se apropie de el, în două sau trei rînduri îl socoti pierdut. Toată făptura lui, dar mai ales faţa şi capul se dilatară mai mult ca altă dată şi înfăţişau ochilor negrului doar o masă greoaie de indigo. În sfîrşit, după un acces violent de tuse, cînd aceasta se mai potoli puţin, izbucni în nişte ieşiri ca cele ce urmează:

„Ai vrea ma'am, ai vrea? Să fii doamna Dombey, hai, ma'am? Cred că n-o să fii, ma'am. Nu, atîta timp cît Joe B. poate să-ţi pună beţe-n roate, ma'am. J. B. se poate măsura cu dumneata acum, ma'am. Nu e încă scos din joc, domnule, să ştii, domnule, că nu e încă scos din joc, Bagstock. O fi dibace ea, domnule, dibace, dar Josh e mai dibaci. E treaz de-a binelea bătrînul Joe, grozav de treaz şi stă de veghe, domnule!" Nu era nici o îndoială asupra faptului că afirmaţia din urmă era adevărată şi încă într-o măsură înspăimîntătoare, deoarece maiorul continuă să fie treaz cea mai mare parte a nopţii pe care o petrecu toată în exclamaţii asemănătoare, întrerupte numai de atacuri de tuse şi de sufocaţii, care ridicară în picioare toată casa.

A doua zi după această întîmplare (fiind duminică) domnul Dombey, doamna Chick şi domnişoara Tox luau micul dejun împreună şi-l lăudau încă pe maior, cînd Florence intră alergînd, cu faţa îmbujorată şi strălucitoare, cu ochii scînteind de bucurie şi strigă:

— Tată! Tată! A venit Walter! Şi nu vrea să intre.

— Cine? strigă domnul Dombey. Ce vrea Florence să spună? Ce-i asta?

— Walter, tată! spuse Florence sfioasă, dîndu-şi seama că anunţase prezenţa lui Walter cu prea multă familiaritate. Cel care m-a găsit pe mine cînd mă pierdusem.

— E vorba de tînărul Gay, Luizo? se informă domnul Dombey, încruntînd sprîncenele. Purtarea fetei ăsteia a devenit într-adevăr supărătoare. Nu poate fi vorba de tînărul Gay, sper. Vrei, te rog, să vezi despre ce e vorba?

Doamna Chick se repezi în coridor şi se înapoie cu ştirea că era tînărul Gay, însoţit de o persoană cu o înfăţişare foarte ciudată, şi că acel tînăr Gay a spus că nu-şi ia îngăduinţa să intre cît timp domnul Dombey e la masă, dar că va aştepta pînă ce domnul Dombey îl va înştiinţa că se poate prezenta.

— Spune-i băiatului să intre acum, spuse domnul Dombey. Ei, Gay, ce s-a întîmplat? Cine te-a trimis aci? Nu era nimeni altul care ar fi putut să vină?

— Mă iertaţi, domnule, răspunse Walter. Nu am fost trimis. Mi-am luat îndrăzneala să viu pe socoteala mea şi sper că mă veţi ierta, cînd vă voi mărturisi pentru ce am venit.

Domnul Dombey, însă, fără să asculte la ceea ce spunea băiatul, privea nerăbdător de o parte şi de alta (ca şi cînd un stîlp i-ar fi stat în cale), către un obiect din spatele băiatului.

— Dar ăsta ce mai e? întrebă domnul Dombey. Cine-i ăsta? Cred că ai greşit uşa, domnule.

— Oh! Îmi pare foarte rău să viu aşa nepoftit peste dumneavoastră cu cineva, dar acesta e căpitanul Cuttle, domnule.

— Wal'r, băiete — spuse căpitanul, cu o voce adîncă — ţin' te bine!

In acelaşi timp căpitanul, păşind puţin înainte, scoase în evidenţă hainele lui albastre, largi, gulerul

lui arătos şi nasul lui noduros şi, ţinîndu-şi pălăria cea strălucitoare în singura lui mînă iar, în jurul capului, cu un cerc roşu proaspăt întipărit de pălărie, se opri, se înclină în faţa domnului Dombey, făcînd apoi către doamne un semn politicos cu cîrligul de la mînă.

Domnul Dombey privi cu mirare şi indignare fenomenul şi păru că face din ochi apel la doamna Chick şi la domnişoara Tox împotriva acestei prezenţe. Micul Paul, care intrase după Florence, se refugie lîngă domnişoara Tox, cînd căpitanul făcu semn cu cîrligul şi se aşeză în poziţie de defensivă.

— Ei, Gay, spuse domnul Dombey. Ce ai să-mi spui?

Ca pentru a face o introducere care, după el, nu putea fi decît prielnică tuturor părţilor, căpitanul spuse din nou:

— Wal'r, ţin'te bine!

— Mi-e teamă, domnule — începu Walter, tremurînd şi lăsînd ochii în jos — că am fost prea cutezător venind aici, sînt încredinţat de aceasta. Mă tem că nici nu aş fi avut curajul să cer să vă văd, domnule, chiar după ce am sosit aici, dacă nu aş fi întîlnit-o pe domnişoara Dombey şi...

— Bine, bine! spuse domnul Dombey, urmărindu-i privirea, cînd el se uită la Florence care urmărea atentă discuţia şi apoi, fără să vrea, se încruntă cînd văzu că Florence îl încurajează cu un surîs. Continuă, te rog.

— Aşa-i, aşa-i, observă căpitanul, socotind că este de datoria sa, ca o manifestare de bună creştere, să-l aprobe pe domnul Dombey. Bine zis! Continuă, Wal'r.

Căpitanul Cuttle ar fi trebuit să fie pîrjolit de privirea cu care-l gratifică domnul Dombey, ca recunoştinţă pentru aprobarea lui. Dar, cu totul inconştient de aşa ceva, drept răspuns, căpitanul întinse un ochi şi îi dădu domnului Dombey să înţeleagă, prin cîteva mişcări ale cîrligului pline de tîlc, că Walter era puţin cam ruşinat la început, dar că era de aşteptat să-şi revină curînd în fire.

— E o chestiune cu totul particulară şi personală, care m-a adus aici, domnule — urmă Walter codindu-se — şi căpitanul Cuttle...

— Prezent ! întrerupse căpitanul, ca o asigurare că era la îndemînă şi că se putea bizui pe el.

— Care este un foarte vechi prieten al sărmanului meu unchi şi un om foarte cumsecade, domnule — urmă Walter, ridicînd ochii cu o privire ce pleda în favoarea căpitanului — a fost atît de bun să-mi propună să vină cu mine, ceea ce cu greu aş fi putut să nu primesc.

— Nu, nu, nu, observă căpitanul cu bunăvoinţă. Desigur că nu. Nu aveai cum să nu primeşti. Spune mai departe, Wal'r.

— Şi, în consecinţă, domnule — spuse Walter, cutezînd să-l privească în ochi pe domnul Dombey şi urmînd în desperare de cauză cu mai multă îndrăzneală, acum că nu mai avea cum să dea înapoi — în consecinţă am venit cu dînsul, domnule, să vă spun că peste bietul meu unchi a dat o mare supărare şi un mare necaz. S-a întîmplat, domnule, ca prin pierderi repetate în negoţul lui şi fiind în neputinţă să facă o plată, neputinţă care l-a apăsat greu pe suflet luni şi luni de zile de-a rîndul, după cum ştiu prea bine, are acum pe capul lui o execuţie şi e în primejdie să piardă tot ce are şi să i se frîngă şi inima ! Şi dacă aţi vrea, în bunătatea dumneavoastră, şi cunoscîndu-l de mult ca pe un om respectabil, să faceţi ceva pentru a-l ajuta să iasă din încurcătură, domnule, niciodată nu vă vom putea fi destul de recunoscători.

Ochii lui Walter, se umplură de lacrimi pe cînd vorbea şi tot aşa şi ochii lui Florence. Tatăl ei le văzu strălucind, cu toate că părea că se uită numai la Walter .

— E vorba de o sumă foarte mare, domnule, spuse Walter. Mai mult de trei sute de lire. Unchiul meu e cu totul doborît de nenorocirea asta ; e copleşit şi nu e în stare să facă nimic ca să scape. El nici nu ştie că am venit să vă vorbesc. Aţi vrea poate să vă spun,

domnule — adăugă Walter după o clipă de şovăire — ceea ce vreau de fapt să vă cer. Să vă spun drept, nici eu nu prea ştiu, domnule. In prăvălia unchiului meu se găseşte marfă despre care cred că pot afirma, cu siguranţă, că nu este grevată cu nimic şi mai e şi căpitanul Cuttle, care doreşte să-şi dea garanţia. Nu... nu îndrăznesc să pomenesc — spuse Walter — de sume ca cele pe care le cîştig eu, dar dacă veţi binevoi să acceptaţi ca ele să se acumuleze... plăţi... avans... unchiul... bătrîn cumpătat şi onorabil. Walter se strecură printre aceste frînturi de fraze, apoi tăcu şi rămase cu capul plecat, în faţa patronului său.

Socotind că prilejul era prielnic pentru expunerea valorilor, căpitanul Cuttle înaintă spre masă şi, făcînd loc printre cești lîngă cotul domnului Dombey, puse pe masă ceasul de argint, numerarul, linguriţele de ceai şi cleştele de zahăr, apoi le strînse într-o grămăjoară, ca să pară cît mai preţioase. Lăsă pe urmă că-i scape următoarele cuvinte :

— Mai bine o jumătate de pîine decît nici una şi acelaşi lucru se poate spune şi despre firimituri. Astea sînt doar un fleac. O rentă anuală de o sută de lire pe an stă însă şi ea la dispoziţie. Dacă e pe lume un om, tobă de învăţătură, apoi e bătrînul Sol Gills. Dacă e vreun băiat care să făgăduiască, unul care să facă să curgă — adăugă căpitanul, folosind unul din fericitele lui citate — să curgă lapte şi miere, apoi e nepotul lui !

Căpitanul se retrase apoi la locul unde stătuse înainte şi rămase acolo potrivindu-şi şuviţele de păr, cu aerul unui om care pusese la punct o afacere foarte grea.

Cînd Walter încetase să vorbească, ochii domnului Dombey fură atraşi de micul Paul care, văzînd pe sora sa cum lasă capul în jos şi plînge tăcută, din compătimire pentru nenorocirea care fusese descrisă, se apropie de ea şi încercă să o liniştească, privind cu o faţă foarte expresivă atît la Walter, cît şi la tatăl său. Distrat doar o clipă de întreruperea căpitanului Cuttle,

pe care o trată cu o mîndră nepăsare, domnul Dombey întoarse din nou ochii spre fiul său şi rămase astfel cîteva minute, tăcut, privindu-l ţintă.

— Pentru ce a fost contractată această datorie? întrebă în sfîrşit domnul Dombey. Cine este creditorul?

— El nu ştie, răspunse căpitanul, punînd mîna pe umărul lui Walter. Eu ştiu. A provenit din ajutorarea unui om care acuma e mort, ceea ce l-a costat pe prietenul meu Gills multe sute de lire. Amănunte mai multe pot da între patru ochi, dacă doriţi.

— Oamenii care au destul de furcă pentru a se ţine pe ei — spuse domnul Dombey, fără a lua în seamă semnele misterioase pe care le făcea căpitanul la spatele lui Walter şi continuînd să privească la fiul său — ar face mai bine să se mulţumească cu propriile lor îndatoriri şi greutăţi şi să nu le mai sporească, îndatorîndu-se pentru alţii. E un act necinstit şi semeţ, în acelaşi timp — rosti domnul Dombey cu severitate — foarte semeţ, pentru că nici cei bogaţi nu ar putea face mai mult. Paul, vino încoace!

Copilul ascultă şi domnul Dombey îl luă pe genunchi.

— Dacă ai avea bani acum... spuse domnul Dombey. Uită-te la mine!

Paul, ai cărui ochi se îndreptaseră către sora sa şi către Walter, privi acum la faţa tatălui său.

— Dacă ai avea bani acum — spuse domnul Dombey — dacă ai avea suma despre care tînărul Gay a vorbit, ce ai face?

— Aş da-o bătrînului lui unchi, răspunse copilul.

— Ai împrumuta-o bătrînului lui unchi? întrebă domnul Dombey. Bine! Cînd o să fii destul de mare, ştii, o să împarţi cu mine banii mei şi o să-i folosim împreună.

— Dombey şi Fiul, întrerupse Paul, căruia îi intraseră bine în cap, de timpuriu, aceste cuvinte.

— Dombey şi Fiul, repetă tatăl. Ţi-ar place să în-

cepi să fii Dombey şi Fiul chiar acum şi să împrumuţi această sumă de bani unchiului tînărului Gay?

— Oh, da! Te rog, tată — spuse Paul — şi asta ar vrea-o şi Florence!

— Fetele n-au nici un amestec cu Dombey şi Fiul. Ţi-ar place?

— Da, tată, da!

— Atunci o să o faci tu, răspunse tatăl. Şi vezi tu, Paul — adăugă el, cu vocea mai scăzută — ce puternici sînt banii şi cît îşi bat capul oamenii ca să-i aibă. Tînărul Gay a venit tot drumul ăsta, de departe, ca să ceară bani şi tu, care eşti atît de mare şi de generos, pentru că îi ai, eşti pe cale să îi dai lui bani, făcîndu-i prin asta o mare favoare şi un mare serviciu.

Paul îşi ridică faţa ce păru o clipă bătrînicioasă şi pe care se vedea o înţelegere pătrunzătoare a sensului acestor cuvinte. Cînd însă, îndată după aceea, alunecă jos de pe genunchii tatălui şi fugi către Florence spunîndu-i să nu mai plîngă, pentru că îi va da el tînărului Gay banii de care avea nevoie, faţa lui fu iar tînără şi copilărească.

Domnul Dombey se aşeză la un birou, scrise o notă şi o puse într-un plic pe care-l sigilă. În răstimp, Paul şi Florence îi şopteau ceva lui Walter, iar căpitanul Cuttle îi privea pe toţi trei cu ochi strălucitori, stăpînit de gînduri atît de pline de ambiţie şi în aşa măsură de prezumţioase, cum domnului Dombey nici nu i-ar fi putut trece vreodată prin cap. Nota fiind terminată, domnul Dombey se înapoie la locul său şi o întinse lui Walter.

— Dă asta — spuse el — numaidecît mîine dimineaţă domnului Carker. El o să aibă grijă ca unul din oamenii mei să-i aranjeze unchiului dumitale situaţia, plătind suma de care e nevoie şi totodată să facă cu unchiul dumitale învoielile necesare pentru restituirea sumei, potrivit cu posibilităţile lui. Vei şti că aceasta a fost făcut pentru dumneata de domnişorul Paul.

Walter, adînc mişcat, cînd se văzu în mînă cu scri-

soarea care-l scotea pe bunul lui unchi din încurcătură, s-ar fi trudit să-şi arate într-un fel oarecare recunoştinţa şi bucuria. Dar domnul Dombey i-o tăie scurt.

— Vei socoti că aceasta a fost făcut de domnişorul Paul — repetă el — de domnişorul Paul. I-am explicat chestiunea şi el a înţeles-o. Nu vreau să mai aud nimic.

Cum domnul Dombey făcu un semn înspre uşă, Walter nu putu decît să se încline şi să se retragă. Domnişoara Tox, văzînd pe căpitan gata să facă acelaşi lucru, interveni:

— Scumpe domn — spuse ea, adresîndu-se domnului Dombey, la a cărui dărnicie atît ea cît şi doamna Chick vărsaseră lacrimi din belşug — cred că aţi uitat ceva. Cer iertare, domnule Dombey, cred că în noblețea caracterului dumneavoastră şi preocupat de un înalt scop, aţi uitat un amănunt.

— Adevărat să fie, domnişoară Tox? spuse domnul Dombey.

— Domnul cu... instrumentul — urmă domnişoara Tox, privind către căpitanul Cuttle — a lăsat pe masă, lîngă dumneavoastră...

— Doamne-Dumnezeule! spuse domnul Dombey, dînd încolo cu mîna bunurile căpitanului, ca şi cînd ar fi fost nişte firimituri rămase pe masă. Ia lucrurile astea de aici. Îţi sînt recunoscător, domnişoară Tox; discreţia dumitale obişnuită! Fii bun, domnule, şi ia lucrurile astea de aici!

Căpitanul Cuttle îşi dădu seama că nu putea face altceva decît să asculte. Fu totuşi atît de impresionat de mărinimia domnului Dombey de a refuza comorile care zăceau îngrămădite la îndemîna lui, încît, după ce băgă linguriţele de ceai şi cleştele de zahăr într-unul din buzunare, iar banii în celălalt şi coborî încet ceasornicul cel mare în fundul propriei sale pungi, nu se putu opri de a apuca mîna dreaptă a domnului Dombey în stinga lui stingheră şi pe cînd o ţinea deschisă cu degetele lui viguroase, puse cîrligul peste

palma ei, transportat de admirație. La această atingere a mîinii calde și a fierului rece, domnul Dombey se cutremură.

Apoi căpitanul Cuttle îndreptîndu-se cu multă eleganță și curtenie către doamne, sărută de mai multe ori cîrligul, și după ce în mod deosebit își luă rămas bun de la Paul și Florence, ieși din odaie împreună cu Walter. Florence era gata să alerge după ei, în dorința fierbinte de a trimite un cuvînt bătrînului Sol, dar domnul Dombey o chemă înapoi și îi porunci să rămînă locului.

— Nu vrei să fii *niciodată* o Dombey, draga mea copilă, spuse doamna Chick, pe un ton de mustrare patetică.

— Mătușă dragă — spuse Florence — nu fi supărată pe mine. Sînt atît de recunoscătoare tatii!

Dacă ar fi îndrăznit, ar fi alergat spre el și i-ar fi cuprins gîtul. Dar cum nu îndrăzni, îl privi doar cu ochi recunoscători, așa cum ședea gînditor, căutînd din cînd în cînd stingherit spre ea, dar mai ales observîndu-l pe Paul care se plimba prin odaie, mîndru de noua demnitate care îi îngăduise să-i procure tînărului Gay banii de care avea nevoie.

Dar cu tînărul Gay — Walter — ce s-o fi întîmplat?

El era mai mult decît fericit că putea să scape căminul bătrînului de portărei și samsari și se grăbea să ajungă cît mai curînd cu vestea cea bună la unchiul său. Era mai mult decît fericit să rînduiască totul pînă în ziua următoare, la prînz, să șadă apoi seara în mica odaie cu bătrînul Sol și cu căpitanul Cuttle, să vadă pe constructorul de instrumente reînviat, plin de nădejde pentru viitor și cu simțămîntul că „Marinarul de Lemn" este iarăși al lui. Fără a aduce vreo știrbire recunoștinței sale față de domnul Dombey, trebuie totuși să spunem că Walter se simțea înjosit și abătut. Astfel, cînd nădejdile noastre de-abia înmugurite sînt nimicite de un vînt hain, fără putință de a mai învia, sîntem parcă mai porniți

să ne închipuim cît de frumoase flori ar fi putut da ele dacă ar fi fost lăsate să înflorească. Şi acum, cînd Walter întrevăzu uriaşul hotar care-l despărţea de înalta familie Dombey prin adîncimea acestei noi şi groaznice prăvăliri, simţi că toate închipuirile lui fantastice fuseseră spulberate în vînt şi începu să se îndoiască că ele ar fi putut cîndva să-l ducă spre împlinirea aspiraţiei lui nevinovate către Florence.

Căpitanul văzu lucrurile în cu totul altă lumină. Părea încredinţat că întrevederea la care luase parte fusese atît de satisfăcătoare şi de încurajatoare, încît n-ar mai fi rămas decît cel mult un pas sau doi de făcut, pînă la logodna oficială a lui Walter cu Florence. I se părea că ultima tranzacţie făcuse să se apropie grozav, dacă nu chiar să se înfăptuiască de-a binelea, nădejdile sale whittingtoniene. Stimulat de acestă convingere şi de înviorarea bătrînului său prieten şi, ca urmare, de propria lui veselie, căpitanul, care le făcuse hatîrul de a cînta, pentru a treia oară în aceeaşi seară, balada *Peg, iubit odor*, merse pînă la înlocuirea numelui Peg cu acela de Florence; lovindu-se însă de nepotrivirea că odor nu rima cu Florence, dar rima cu „picior", (prin a cărui frumuseţe originalul era descris ca întrecînd pe orice altă competitoare), îi veni atunci gîndul fericit de a schimba numele în „Flor" ceea ce şi făcu de fapt, cu o dibăcie aproape supranaturală şi cu o voce răsunătoare, cu toate că venise timpul să se retragă în locuinţa groaznicei doamne MacStinger.

CAPITOLUL XI

Intrarea lui Paul pe o scenă nouă

Deşi supusă unor slăbiciuni trupeşti, întrucît avea neapărată nevoie de odihnă pentru ca să poată mistui costiţele şi întrucît numai acţiunea soporifică a

momiţelor de berbec era în măsură să o ademenească la somn, doamna Pipchin avea o constituţie de oţel, ceea ce dezmintea pe de-a-ntregul prezicerile doamnei Wickam şi ea nu prezenta nici un simptom de declin. Cu toate acestea, cum interesul extaziat al lui Paul faţă de bătrîna doamnă continua să rămînă tot aşa de viu ca şi pînă acuma, doamna Wickam nu voia să se dea înapoi nici cu o palmă de pe poziţia pe care o luase. Întărindu-se şi retrăgîndu-se pe terenul solid a lui Betsey Jane, fiica unchiului, ea sfătui prietenește pe domnişoara Berry să fie pregătită pentru cea mai rea eventualitate şi o preveni că s-ar putea ca mătuşa ei să sară în aer, în orice clipă, întocmai ca o pulberărie.

Biata Berry lua toate acestea drept bune şi, ca de obicei, muncea de se spetea ca o roabă. Pe deplin încredinţată că doamna Pipchin era una din persoanele cele mai merituoase din lume, Berry se jertfea în fiecare zi de nenumărate ori pe altarul acestei nobile bătrîne. Dar toate aceste sacrificii pe care le aducea Berry, prietenii şi admiratorii doamnei Pipchin le atribuiau meritelor doamnei Pipchin, şi parcă erau făcute ca să scoată în relief tristul fapt că inima defunctului domn Pipchin se frînsese în minele peruviene.

Aşa bunăoară, era un băcan cumsecade, care vindea de toate şi care ţinea împreună cu doamna Pipchin un mic registru de cont curent, cu scoarţe roşii şi unsuroase. În legătură cu acest registru, aveau loc între cele două părţi necontenite discuţii şi conferinţe secrete care se desfăşurau pe rogojina de pe coridor, sau în vorbitor, cu uşile închise. Nu lipseau niciodată din partea tînărului Bitherstone (al cărui caracter devenise răzbunător din pricina arşiţei soarelui Indiei care-i înrîurise sîngele) aluzii răutăcioase la nişte conturi neachitate şi la o lipsă de zahăr mucegăit la ora ceaiului, de care el îşi aducea prea bine aminte.

Băcanul acesta era holtei şi în acelaşi timp un om care nu punea temei pe frumuseţea trupească. Făcuse

odată doamnei Pipchin oferte onorabile, pentru mîna lui Berry, oferte pe care doamna Pipchin le respinsese cu dispreț și batjocură. Toată lumea spunea că bine făcuse doamna Pipchin, văduva unui om care murise în minele peruviene, și ce caracter tare, mîndru și independent avea bătrîna doamnă. Nimeni nu pomenea însă nici o vorbă despre biata Berry care plînsese timp de șase săptămîni (fiind aspru dojenită în tot acest timp de buna ei mătușă) și care sfîrși prin a ajunge o fată bătrînă fără nici o nădejde.

— Berry vă iubește foarte mult, nu-i așa ? întrebă o dată Paul pe doamna Pipchin, pe cînd stăteau în fața focului, împreună cu pisica.

— Da, spuse doamna Pipchin.

— Pentru ce ? întrebă Paul.

— Pentru ce ! repetă bătrîna doamnă încurcată. Cum poți să întrebi așa ceva, domnule ! Tu pentru ce iubești pe sora ta Florence ?

— Pentru că este foarte bună, zise Paul. Nimeni nu este ca Florence.

— Bine — replică scurt doamna Pipchin — și nimeni nu e ca mine, îmi închipui.

— Așa să fie oare ? întrebă Paul, aplecîndu-se în față din scaunul lui și aruncîndu-i o privire aspră.

— Da, zise bătrîna doamnă.

— Asta mă bucură, observă Paul, frecîndu-și mîinile cu un aer gînditor. Asta-i foarte bine.

Doamna Pipchin nu îndrăzni să-l întrebe pentru ce, de teamă ca nu cumva să primească vreun răspuns care s-o dea gata. Ca o compensație însă pentru sentimentele ei rănite, ea chinui pînă la ora culcării pe tînărul Bitherstone în așa hal, încît el începu chiar în noaptea aceea să facă pregătiri pentru o întoarcere pe uscat în India, punînd la o parte din masa de seară un sfert de bucată de pîine și o bucată de brînză de Olanda mucegăită, ca un prim stoc din proviziile trebuitoare pentru călătorie.

Doamna Pipchin avea sub conducerea și supravegherea ei pe micul Paul și pe sora lui de aproape

douăsprezece luni. De atunci ei fuseseră de două ori acasă, dar numai pentru cîteva zile şi erau statornici în vizitele lor săptămînale pe care le făceau domnului Dombey la hotel. Încetul cu încetul, Paul se făcuse mai zdravăn şi se putea lipsi acum de cărucior. Cu toate acestea, era încă subţiratic şi părea plăpînd; rămăsese acelaşi copil bătrînicios, liniştit şi visător ca atunci cînd fusese dat în grija doamnei Pipchin. Într-o sîmbătă după-amiază, pe înserate, se produse în castel o mare tulburare din pricina sosirii neaşteptate a domnului Dombey care venea să facă o vizită doamnei Pipchin. Cît ai clipi din ochi, lumea care se afla în odaia de locuit fu dată afară şi zbură pe scări în sus, ca pe aripile unui vîrtej. După multe trînteli de uşi prin dormitoare şi după nenumărate tropăieli, care se auzeau de sus, ca şi după cîţiva ghionţi pe care doamna Pipchin îi aplică tînărului Bitherstone, pentru ca în felul acesta să-şi revină din tulburarea ei, rochia neagră a venerabilei bătrîne doamne întunecă odaia de primire, unde domnul Dombey contempla scaunul gol al fiului şi moştenitorului său.

— Bună seara, doamnă Pipchin — zise domnul Dombey — ce mai faceţi?

— Vă mulţumesc, binişor — zise doamna Pipchin — dacă ţin seama de toate.

Doamna Pipchin întrebuinţa întotdeauna acest fel de a vorbi. Voia să spună că ţinea seama de virtuţile ei, de sacrificiile ei şi aşa mai departe.

— Nu mă pot aştepta, domnule, să fiu sănătoasă tun — urmă doamna Pipchin, luînd un scaun şi respirînd adînc — dar pentru sănătatea pe care o am, îi sînt recunoscătoare lui Dumnezeu.

Domnul Dombey se înclină, cu aerul satisfăcut al unui protector care simţea că tocmai aceasta era şi motivul pentru care el plătea atît de mult pe trimestru. După o clipă de tăcere, spuse:

— Doamnă Pipchin, mi-am luat libertatea să viu să vă văd pentru a vă cere un sfat cu privire la fiul meu. Aveam de gînd mai demult să fac aceasta, dar

am tot amînat mereu aşteptînd ca sănătatea lui să se refacă de-a binelea. Domnia voastră nu aveţi nici o teamă în această privinţă, doamnă Pipchin?

— Brighton i-a făcut foarte mult bine, domnule — răspunse doamna Pipchin — în adevăr trebuie să recunosc, foarte mult bine.

— De aceea, mă gîndesc — spuse domnul Dombey — să-l las la Brighton.

Doamna Pipchin îşi frecă mîinile şi-şi aplecă ochii cenuşii înspre foc.

— Dar — continuă domnul Dombey, ridicînd degetul arătător — dar este posibil să fie nevoie de o schimbare şi Paul să ducă, tot aici, o altfel de viaţă. Pe scurt, doamnă Pipchin acesta este rostul vizitei mele. Băiatul meu face progrese, doamnă Pipchin. Într-adevăr, face progrese.

În aerul triumfător cu care domnul Dombey pronunţă aceste cuvinte era oarecare melancolie. Se vădea cît de lungă i se păruse copilăria lui Paul şi cum speranţele lui se îndreptau către o epocă mai înaintată a vieţii fiului său. Cuvîntul milă ar părea straniu, raportat la o persoană atît de mîndră şi de rece cum era domnul Dombey şi totuşi, în acea clipă, domnul Dombey părea un om demn de milă.

— Cînd mă gîndesc că băiatul are şase ani! zise domnul Dombey, potrivindu-şi cravata, poate pentru a ascunde un surîs pe care nu-l putuse stăpîni şi care apăru dintr-o dată pe faţa lui, însă dispăru tot atît de iute, pentru că nu-şi găsise nici un loc potrivit unde să se joace o clipă. O, Doamne, aceşti şase ani se vor preschimba în şaisprezece, înainte ca noi să fi avut timp să ne dăm seama.

— Zece ani — croncăni antipatica Pipchin, cu o sclipire ca de gheaţă în neprietenoşii ei ochi cenuşii şi clătinînd din cap cu un aer sinistru — zece ani este un timp lung, foarte lung.

— Depinde de împrejurări — răspunse domnul Dombey — în orice caz, doamnă Pipchin, băiatul meu are acum şase ani şi, fără îndoială, mă tem că în ceea

ce privește studiile, el a rămas în urma multor copii de vîrsta lui, sau mai bine zis, tineri ca el — spuse domnul Dombey, îndreptîndu-se repede, pentru a răspunde unei priviri răutăcioase din ochii de gheață ai doamnei Pipchin — tineri ca el este o expresie mai potrivită. Acum, doamnă Pipchin, în loc să rămînă în urma colegilor lui, fiul meu trebuie să-i întreacă, să-i întreacă cu mult. În fața lui stă o culme care îl așteaptă. În viața fiului meu nimic nu este lăsat la întîmplare și nimic nu este îndoielnic. Calea vieții lui a fost limpede și pregătită și croită încă înainte ca el să fi venit pe lume. Educația unui astfel de tînăr nu trebuie întîrziată. Nu trebuie să rămînă nedesăvîrșită. Trebuie condusă cu hotărîre și cu seriozitate, doamnă Pipchin.

— Desigur, domnule — zise doamna Pipchin — n-am nimic de spus împotrivă.

— Eram sigur de asta, doamnă Pipchin — replică domnul Dombey aprobator — eram sigur că o persoană cu bunul-simț pe care-l aveți nu ar putea, nici n-ar vrea, să vorbească altfel.

— Se îndrugă multe prostii, și chiar mai rău decît prostii, afirmîndu-se că tinerii, la început, n-ar trebui prea mult siliți la învățătură și că ar fi, dimpotrivă, mai bine să fie atrași către ea. Și se mai spun și altele de felul acesta, domnule, zise doamna Pipchin, frecîndu-și cu nerăbdare nasul ei coroiat. Pe vremea mea, nimeni nu se gîndea la asemenea lucruri și de aceea n-are nici un rost să ne gîndim astăzi noi la așa ceva. După părerea mea copiii trebuie ținuți din scurt.

— Buna mea doamnă — răspunse domnul Dombey — dumneavoastră nu v-ați făcut reputația pe degeaba și vă rog să credeți, doamnă Pipchin, că eu sînt mai mult decît mulțumit de sistemul dumneavoastră de educație și îmi voi face cea mai mare plăcere să-l recomand, ori de cîte ori modesta mea recomandație — îngîmfarea domnului Dombey depășea orice limită atunci cînd se prefăcea că depreciază propria lui importanță — ar putea să vă fie de vreun folos. M-am

gîndit la institutul doctorului Blimber, doamnă Pipchin.

— Vecinul meu, domnule ? întrebă doamna Pipchin. Cred că institutul doctorului este excelent. Am auzit că este condus cu multă severitate şi că nu se face altceva acolo decît să se înveţe de dimineaţă pînă noaptea.

— Şi este foarte scump, adăugă domnul Dombey.

— Şi este foarte scump, domnule, replică doamna Pipchin, relevînd acest fapt, ca şi cînd dacă n-ar fi făcut-o, ar fi lăsat deoparte unul din meritele de seamă ale institutului.

— Am avut cîteva convorbiri cu doctorul, doamnă Pipchin — zise domnul Dombey, trăgîndu-şi cu nelinişte scaunul ceva mai aproape de foc — şi el nu socoate cîtuşi de puţin că Paul ar fi prea tînăr pentru proiectele sale. Mi-a citat mai multe exemple de copii, de aproape aceeaşi vîrstă cu Paul, care studiază limba greacă. Dacă am o oarecare nelinişte în mine, doamnă Pipchin, cu privire la această schimbare, apoi nu este din pricina aceasta. Fiul meu, necunoscîndu-şi mama, şi-a concentrat încetul cu încetul mult prea mult dragostea lui de copil asupra surorii sale. Mă tem că despărţirea lor... domnul Dombey nu mai spuse nimic ci rămase tăcut.

— Ei, na-ţi-o ! exclamă doamna Pipchin, scuturîndu-şi rochia neagră şi dînd pe faţă întreaga-i fire de zgripţoroaică. Dacă dumneaei nu-i place asta, domnule Dombey, trebuie învăţată să înghită hapul. Buna doamnă ceru îndată iertare pentru a fi folosit o expresie atît de trivială, dar spuse (şi asta era adevărat) că aşa e felul ei de a vorbi cu copiii.

Domnul Dombey aşteptă pînă ce doamna Pipchin sfîrşi cu mînia, cu clătinatul din cap şi cu încruntatul din sprîncene, care ar fi putut să bage în sperieţi o întreagă legiune de Bitherstone şi Pankey, iar după aceea spuse liniştit, dar rectificînd spusele doamnei Pipchin :

— Pentru el mă tem, bună mea doamnă, pentru el.

Doamna Pipchin ar fi întrebuinţat acelaşi fel de tratament pentru orice fel de slăbiciune a lui Paul. Ochii ei aspri şi cenuşii erau însă îndeajuns de pătrunzători ca să vadă că reţeta, cu toate că domnul Dombey putea admite eficacitatea ei pentru fiica lui, nu se putea totuşi aplica şi fiului. Ea susţinu deci punctul de vedere al domnului Dombey şi conveni că schimbarea aceasta, noua lui societate şi felul diferit de viaţă pe care o va duce la institutul domnului Blimber, precum şi învăţătura pe care va fi silit să şi-o însuşească, vor fi îndeajuns ca să-l înstrăineze de sora sa. Cum acest punct de vedere se potrivea cu propria nădejde şi credinţă a domnului Dombey, acesta îşi făuri o părere şi mai înaltă despre inteligenţa doamnei Pipchin; cum în acelaşi timp doamna Pipchin deplîngea faptul că va pierde pe scumpul ei mic prieten (ceea ce de fapt nu era o lovitură neaşteptată, deoarece se aşteptase la ea de mult, căci de la început socotise că băiatul nu va rămîne la ea mai mult de trei luni), şi el îşi făcu o idee tot atît de bună şi despre dezinteresarea doamnei Pipchin. Era limpede că el acordase acestei chestiuni o atenţie deosebită, căci îşi făcuse dinainte un plan pe care acum îl aduse la cunoştinţa zgripţoroaicei. Avea de gînd să-l trimită pe Paul în institutul doctorului, deocamdată ca intern săptămînal pentru durata primului semestru, şi în timpul acesta Florence urma să rămînă la castel, ca să poată primi acolo pe fratele ei în fiecare sîmbătă. Acesta ar fi un mijloc de a-l înţărca, treptat, spuse domnul Dombey, amintindu-şi, pesemne, că copilul nu fusese de loc înţărcat treptat la vremea lui.

Domnul Dombey puse capăt întrevederii, exprimîndu-şi nădejdea că doamna Pipchin va rămîne superintendentă şi supraveghetoare a fiului său, pe timpul studiilor lui la Brighton. După ce sărută pe Paul, dădu mîna cu Florence şi după ce privi pe tînărul Bitherstone cu gulerul lui de ceremonie şi făcu pe domnişoara Pankey să plîngă mîngiind-o pe cap (pe regiunea care era deosebit de sensibilă din pricina obice-

lului doamnei Pipchin de a o ciocăni cu încheieturile degetelor în cap, ca şi cum acesta ar fi fost un butoi), el se retrase la hotel pentru a lua masa de seară. Domnul Dombey hotărîse că Paul, care acum crescuse atît de mare şi de sănătos, va trebui să primească numaidecît o educaţie temeinică care să-l pregătească pentru situaţia în care urma să strălucească mai tîrziu şi că doctorul Blimber trebuia să-l ia numaidecît în primire.

Cînd un tînăr începea pe mîinile doctorului Blimber, putea fi sigur că va fi luat de-a binelea în primire. Doctorul Blimber nu lua în sarcina lui decît zece tineri deodată, dar avea întotdeauna pregătită o provizie de ştiinţă pentru cel puţin o sută. Îndeletnicirea şi totodată plăcerea vieţii sale era să îndoape pe cei zece nenorociţi cu toată această ştiinţă.

De fapt, institutul doctorului Blimber era o mare seră în care funcţiona în permanenţă un aparat de accelerare a creşterii. Toţi copiii înfloreau înainte de vreme. Grădina intelectuală a doctorului Blimber producea mazăre intelectuală la Crăciun şi sparanghel filozofic în tot cursul anului. Agrişele matematice premature (unele foarte acre) erau ceva obişnuit şi, cultivate fiind de doctorul Blimber, creşteau chiar şi pe mărăcini. Cele mai felurite legume greceşti şi latineşti erau obţinute în climatul cel mai glacial pe cele mai uscate crengi. Pentru domnul Blimber natura nu avea nici o importanţă. Nu-i păsa ce roade era chemat să poarte un tînăr; doctorul Blimber îl făcea să poarte roadele după canonul său, într-un fel sau în altul.

Toate acestea erau foarte plăcute şi ingenioase, dar sistemul de constrîngere era însoţit de obişnuitele lui neajunsuri. Produsele acelea prea timpurii nu aveau gustul lor adevărat şi nici viaţă lungă. Mai mult, un tînăr cu un nas umflat şi cu un cap neobişnuit de mare (cel mai în vîrstă dintre cei zece care trecuseră prin toate cîte se puteau învăţa), încetă într-o bună zi, pe neaşteptate, să mai înflorească şi rămase în institut ca o tulpină fără ramuri. Lumea spunea că

doctorul impinsese prea departe sistemul său cu tînărul Toots, rezultatul fiind că atunci cînd a început să-i mijească barba, a încetat să-i mai funcţioneze creierul.

Oricum ar fi, aci ajunsese tînărul Toots; avea vocea cea mai aspră şi mintea cea mai ascuţită; îşi înfigea în cămaşă ace împodobite cu tot felul de pietre şi purta în buzunarul vestei un inel pe care îl strecura pe furiş pe degetul lui cel mic cînd elevii, fiind duşi la plimbare, nu-l puteau vedea; se îndrăgostea neîncetat, de la prima vedere, de dădacele care nici habar nu aveau de el; şi seara, cînd toţi ceilalţi colegi ai lui erau în pat, se aşeza la fereastra de la colţul din stînga al etajului al treilea şi de acolo privea, pe deasupra drugilor de fier, la lumea scăldată în lumina lămpilor de gaz, ca un heruvim crescut peste măsură şi care a stat suspendat în aer vreme mult prea îndelungată.

Doctorul era un domn impunător, îmbrăcat într-un costum negru, cu şireturi la genunchi şi mai jos de şireturi cu ciorapi lungi. Avea capul chel, foarte lustruit, o voce adîncă şi o bărbie cu atîtea cute, că era o adevărată minune cum izbutea să-şi radă barba printre ele. Avea o pereche de ochi mici, întotdeauna pe jumătate închişi şi o gură întotdeauna schimonosită de un rînjet care lăsa impresia că tocmai în acea clipă nesocotea vorba vreunui copil şi că abia aştepta să i-o reteze cu un singur cuvînt ieşit din gura sa. Cînd doctorul îşi vîra mîna dreaptă în jiletcă iar pe cealaltă o ţinea la spate, şi cu o clătinare abia perceptibilă a capului făcea cea mai obişnuită observaţie vreunui străin mai nervos, acestuia i se părea că e în faţa unui sfinx şi nu mai găsea nimic de spus.

Institutul doctorului era o casă încăpătoare şi frumoasă, cu faţa la mare. Înăuntru nu avea o înfăţişare veselă, ba dimpotrivă. Perdelele, de o culoare posomorîtă, scurte şi înguste, se ascundeau parcă deznădăjduite înapoia ferestrelor. Mesele şi scaunele erau aşezate întocmai ca cifrele înşirate pentru adunare. Focul ardea aşa de rar în camerele de primire, încît acestea

păreau adevărate puţuri în care vizitatorul părea a fi găleata. Sala de mîncare era odaia în care nu te puteai aştepta cîtuşi de puţin să găseşti ceva de mîncare sau de băut; în toată casa nu se auzea alt zgomot decît acela al unei pendule mari aşezate în hol, al cărei ticăit pătrundea pînă la mansarde şi, uneori, cîte un mormăit înfundat al şcolarilor care îşi învăţau lecţiile, şi care semăna cu gunguritul unui stol de porumbei melancolici.

Domnişoara Blimber, deşi o fată subţirică şi graţioasă, nu schimba nici ea întru nimic gravitatea casei. Nu era nimic frivol în domnişoara Blimber. Avea părul scurt şi creţ şi purta ochelari. De mult ce lucra în mormintele limbilor moarte, se uscase şi luase culoarea nisipului. Cît despre limbile vii, nici nu voia să audă de ele. Limbile trebuiau neapărat să fie moarte — moarte ca fosilele — pentru ca domnişoara Blimber să le dezgroape ca un vampir.

Doamna Blimber, mama ei, nu era o femeie instruită, dar se socotea că este şi i se părea că asta e de ajuns. Spunea, pe la serate, că dacă ar fi cunoscut pe Cicerone, ar fi murit mulţumită. Bucuria cea mai mare a vieţii ei era să vadă cum elevii doctorului, cînd ieşeau la plimbare, se deosebeau de toţi ceilalţi tineri, purtînd gulere cît mai înalte şi cravatele cele mai scrobite ce se puteau vedea. Este aşa de clasic! spunea ea.

Cît despre domnul Feeder, licenţiat în litere, asistentul domnului Blimber, era un fel de om-flaşnetă, dispunînd de un mic repertoriu de cîntece pe care le cînta necontenit, repetînd aceeaşi şi aceeaşi arie, fără nici o variaţie. În tinereţea lui poate că ar fi putut să-şi înzestreze flaşneta şi cu unele cîntece de schimb, dacă soarta i-ar fi fost prielnică, dar, din nefericire, ea nu-i fusese, astfel că rămăsese cu un singur cîntec şi cu acesta se îndeletnicea tot mereu în acelaşi fel, zăpăcind cu el minţile elevilor doctorului Blimber. Elevii aveau, prea de timpuriu, capul plin de griji chinuitoare. N-aveau o clipă de odihnă, urmăriţi cum erau

de verbe haine, de substantive sălbatice, de pasaje de sintaxă inflexibilă şi de stafii de exerciţii care le apăreau pînă şi în vis. În sistemul acesta de dezvoltare forţată, elevul îşi pierdea de obicei voioşia, după trei săptămîni. Îşi îmbuiba capul cu toate grijile de pe lume, în trei luni. Se năşteau în el sentimente amare, faţă de părinţi şi tutori, în patru luni. Era un mizantrop învechit după cinci luni, iar după şase luni îl invidia pe Curtius care-şi găsise refugiul lui binecuvîntat în pămînt[1]. La sfîrşitul primului an, ajungea la concluzia, de care apoi nu se mai despărţea niciodată, că toate închipuirile poeţilor şi învăţăturile înţelepţilor erau doar o grămădeală de cuvinte şi de forme gramaticale, care nu aveau nici un alt rost pe lume.

Dar elevul tot înflorea şi înflorea mereu, înflorind tot timpul în sera doctorului; şi gloria şi faima doctorului erau mari, cînd elevul aducea acasă, la rudele şi prietenii săi, recolta sa de peste iarnă.

Într-o zi, Paul stătea pe treptele din faţa uşii doctorului cu inima foarte neliniştită şi cu mînuţa lui dreaptă în mîna tatălui său. Cealaltă mînuţă era prinsă în mîna Florencei. Cît de strînsă şi caldă era apăsarea uneia şi cît de slabă şi rece a celeilalte!

Doamna Pipchin se foia în spatele victimei, cu penele ei de doliu şi cu ciocul ei coroiat, ca şi cînd ar fi fost o pasăre ce cobea. Îşi pierduse răsuflarea, deoarece domnul Dombey, cufundat în gînduri cum era, mersese prea repede, aşa că ea croncănea acum răguşită, aşteptînd să se deschidă uşa.

— Acum, Paul — zise domnul Dombey cu un aer triumfător — iată-te pe drumul cel bun pentru ca să

[1] O veche legendă romană spune că într-o zi, în For, s-a despicat o prăpastie adîncă. După cum spunea oracolul, în ea trebuia să se arunce, ca o chezăşie pentru eterna putere a Romei, un tînăr care să întruchipeze forţa şi gloria poporului. Curtius, un tînăr războinic, înarmat pînă în dinţi, călare pe calul său, s-a aruncat în prăpastie, care s-a închis o dată pentru totdeauna deasupra capului său (n.r.).

ajungi Dombey şi Fiul şi ca să ai bani. Acum eşti aproape un bărbat.

— Aproape, răspunse copilul.

Nici chiar agitaţia lui copilărească nu putu să stăpînească privirea şireată şi bizară, totuşi emoţionantă, cu care îşi însoţi răspunsul.

Aceasta făcu să apară o uşoară expresie de nemulţumire pe faţa domnului Dombey, dar îndată ce uşa se deschise, expresia dispăru.

— Sper că domnul Blimber e acasă, spuse domnul Dombey.

Servitorul răspunse că da şi în timp ce intrau, el se uită la Paul, ca şi cum acesta ar fi fost un şoricel, iar casa doctorului Blimber o capcană. Servitorul era un tînăr miop, pe a cărui faţă se puteau distinge primele urme sau zorile unui rînjet. Nu era decît imbecilitate, dar doamnei Pipchin i se năzări că e obrăznicie şi îl şi ocărî pe loc.

— Cum îndrăzneşti să rîzi în spatele domnului — zise doamna Pipchin — şi drept cine mă iei pe mine?

— Nu rîd de nimeni şi nu vă iau drept nimic, să mă credeţi, doamnă, răspunse tînărul, înmărmurit.

— Ceată de cîini trîndavi! ţipă doamna Pipchin. Sînteţi buni doar să învîrtiţi frigarea pe foc! Du-te şi spune stăpînului dumitale că a sosit domnul Dombey, altfel o să fie rău de dumneata!

Tînărul cel miop plecă, foarte supus, ca să se achite de această însărcinare şi în curînd se înapoie şi îi pofti în biroul doctorului.

— Iar rîzi, domnule, zise doamna Pipchin cînd îi veni rîndul să intre în hol.

— Nu rîd, răspunse tînărul simţindu-se grozav de nedreptăţit. N-am mai pomenit aşa ceva.

— Ce s-a întîmplat, doamnă Pipchin, întrebă domnul Dombey, privind în jurul său. Mai încet, vă rog!

Din respect pentru domnul Dombey, doamna Pipchin se mulţumi să mîrîie la tînăr, cînd trecu pe dinaintea lui şi zise:

— Oh, e un băiat bun, lăsînd pe tînăr care era blîndeţea şi neputinţa personificată, mişcat pînă la lacrimi din priçina acestui incident. Dar doamna Pipchin avea felul ei de a repezi pe oamenii blajini şi prietenii ei spuneau că nu era de mirare, după drama ce se petrecuse în minele peruviene.

Doctorul şedea pe scaun în biroul lui sinistru cu cîte un glob pe podea lîngă el de fiecare parte, cu cărţi de jur împrejur, cu Homer deasupra uşii şi cu Minerva pe cămin.

— Ce mai faceţi, domnule — zise el către domnul Dombey — şi ce mai face micul meu prieten? Vorba doctorului era gravă, ca o orgă, şi cînd tăcea, marea pendulă din hol părea (cel puţin lui Paul) că prinsese cuvintele doctorului şi că tot dădea înainte cu „ce-mai-fa-ce-mi-cul-meu-pri-e-ten?“ Şi tot aşa mereu, mereu.

Micul prieten, fiind puţin prea mic pentru ca să poată fi văzut de acolo de unde şedea doctorul, pe deasupra cărţilor de pe masa lui, doctorul făcu mai multe încercări ca să-l descopere printre picioarele mesei, încercări pe care, observîndu-le, domnul Dombey scoase pe doctor din încurcătură, luînd pe Paul în braţe şi aşezîndu-l pe o măsuţă, în mijlocul odăii, chiar în faţa doctorului.

— Da! zise doctorul, lăsîndu-se pe speteaza scaunului şi ducînd o mînă la vestă. Acum îl văd pe micul meu prieten. Ce mai faci, prietene?

Pendula din hol nu voi să accepte această schimbare a frazei şi continuă să repete „Ce-mai-fa-ce-mi-cul-meu-pri-e-ten? Ce-mai-fa-ce-mi-cul-meu-pri-e-ten?“

— Foarte bine, vă mulţumesc, domnule, spuse Paul, răspunzînd atît pendulei cît şi doctorului.

— Ei! Facem noi om din el?

— Auzi, Paul? adăugă domnul Dombey, deoarece Paul tăcea.

— Facem noi om din el? repetă doctorul.

— Eu aş vrea mai bine să rămîn copil, replică Paul.

— Nu mai spune! zise doctorul. De ce?

Copilul sta pe masă privind la el cu o expresie ciudată de emoţie stăpînită şi lovea mîndru cu o mînă genunchiul lui ca şi cum lacrimile ce-l năpădeau ar fi fost ascunse acolo şi ar fi vrut să le stăpînească. In acelaşi timp, însă, cealaltă mînă căuta ceva care era mai departe — şi mai departe de el — pînă ce ajunse să o pună după gîtul Florencei. „Iată pentru ce", părea să spună şi apoi privirea lui se stinse şi dispăru, buzele strînse i se întredeschiseră şi lacrimile începură să curgă şuvoi.

— Doamnă Pipchin — zise tatăl lui cu un aer nemulţumit — nu-mi place de loc ceea ce văd.

— Pleacă de lîngă el, hai, pleacă, domnişoară Dombey, zise matroana.

— Nu face nimic, zise doctorul, dînd încet din cap, pentru a o opri pe doamna Pipchin. Nu face nimic; în curînd o să-i dăm noi griji şi impresii noi, domnule Dombey. Dumneavoastră doriţi ca micul meu prieten să înveţe...

— Totul, vă rog, domnule doctor, răspunse domnul Dombey cu hotărîre.

— Da, zise doctorul care, cu ochii pe jumătate închişi şi cu obişnuitul lui zîmbet pe buze, părea să-l cerceteze pe Paul cu acelaşi interes pe care l-ar fi arătat unui mic animal de specie rară, destinat să fie împăiat. Da, bine ziceţi! Ha! Vom da micului nostru prieten cunoştinţe foarte variate şi-l vom face să progreseze repede, îndrăznesc s-o spun, da, da, îndrăznesc s-o spun. E un teren cu totul virgin, domnule Dombey, chiar dumneavoastră mi se pare aţi spus-o.

— In afară de pregătirea obişnuită, căpătată acasă şi de la această doamnă — replică domnul Dombey, prezentînd pe doamna Pipchin care pe loc îşi înţepeni întregul ei sistem muşchiular, gata să înfrunte pe doctor dacă acesta ar fi îndrăznit să-i micşoreze meritul — în afară de aceste noţiuni, Paul n-a făcut pînă acum nici un fel de studii.

Doctorul Blimber înclină din cap în semn de amabilă îngăduinţă faţă de braconajul intelectual lipsit de

importanţă al doamnei Pipchin şi spuse că era bucuros să audă acest lucru.

— Faptul de a începe educaţia chiar de la temelie va da roade mult mai bune, observă el frecîndu-şi mîinile.

Apoi privi din nou la Paul ca şi cînd ar fi vrut să-i vîre numaidecît sub nas alfabetul elin.

— Discuţia care a avut loc acum, domnule doctor — continuă domnul Dombey, aruncînd o scurtă privire spre fiul său — precum şi întrevederea pe care am şi avut plăcerea să o am cu dumneavoastră, face atît de inutilă orice altă explicaţie ca şi orice altă răpire a preţiosului dumneavoastră timp, încît...

— Hai, domnişoară Dombey ! zise înăcrită Pipchin.

— Daţi-mi voie o clipă, zise doctorul. Daţi-mi voie să vă prezint pe doamna Blimber şi pe fiica mea care, în ceea ce priveşte viaţa casnică, vor fi două bune prietene ale tînărului nostru pelerin în drumul lui spre Parnas. Doamna Blimber — deoarece doamna care aşteptase poate la uşă intră tocmai la timp urmată de fiica ei, blonda gropăriţă cu ochelari — domnul Dombey. Fiica mea Cornelia, domnul Dombey. Domnul Dombey, scumpa mea — continuă doctorul întorcîndu-se către soţia sa — ne acordă atîta încredere, încît... îl vezi pe micul nostru prieten ?

Doamna Blimber, care, preocupată de a fi cît mai politicoasă faţă de domnul Dombey, nu-l văzuse după cît se pare pe Paul, pe micul prieten, şi era gata să pună în mare primejdie poziţia băiatului pe masă. Dar la această aluzie ea se întoarse ca să admire trăsăturile lui clasice şi inteligente şi întorcîndu-se iarăşi către domnul Dombey zise, cu un oftat adînc, cît invidia pe scumpul lui băiat.

— Întocmai ca o albină, domnule — zise doamna Blimber, ridicînd extaziată ochii în sus — gata să zboare într-o grădină cu cele mai frumoase flori şi să sugă pentru prima oară nectarul lor. Virgil, Horaţiu, Ovid, Terenţiu, Plaut, Cicero ! O lume plină de miere

avem noi aici. Ar putea să vă mire că o femeie care este soţie — soţia unui astfel de soţ...

— Lasă, lasă — zise doctorul Blimber — că mă faci să mă ruşinez.

— Domnul Dombey va ierta părtinirea unei soţii, zise doamna Blimber cu un surîs binevoitor.

— Nicidecum, răspunse domnul Dombey, referindu-se probabil prin aceste cuvinte la părtinire şi nu la iertare.

— ...Şi acest lucru ar putea să vă pară şi mai curios, fiind vorba de o soţie care este şi mamă, reluă doamna Blimber.

— Şi încă ce mamă, observă domnul Dombey, înclinîndu-se, cu gîndul oarecum nelămurit de a face un compliment Corneliei.

— Dar în adevăr — urmă doamna Blimber — cred că dacă l-aş fi cunoscut pe Cicero şi aş fi fost prietena lui şi dacă aş fi stat de vorbă cu el în cuibul lui de la Tusculum (frumosul Tusculum), aş fi putut să mor fericită.

Un entuziasm erudit este atît de contagios, încît domnul Dombey crezu pe jumătate că la fel ar fi cazul şi pentru el; chiar doamna Pipchin, care, după cum am văzut, nu era de felul ei prea conciliantă, scoase un sunet, cam între gemăt şi suspin, ca şi cum ar fi vrut să lase să se înţeleagă că numai Cicero ar fi putut constitui pentru ea o mîngîiere temeinică după falimentul minelor peruviene şi că el singur ar fi fost pentru ea un adevărat salvator.

Cornelia se uită prin ochelari la domnul Dombey ca şi cum ar fi vrut să-i arunce în faţă cîteva citate din autorul în chestiune. Dar această intenţie, dacă în adevăr o avusese, fu zădărnicită de o bătaie în uşă.

—Cine-i? zise doctorul. Oh! Intră, Toots, intră. Domnul Dombey, domnule. Toots se înclină. Ce coincidenţă! zise doctorul Blimber. Avem în faţa noastră începutul şi sfîrşitul. Alfa şi Omega. Capul elevilor, domnule Dombey.

Doctorul ar fi putut să-l numească nu numai capul, dar şi umerii elevilor, deoarece era cu un cap mai înalt decît toţi ceilalţi. El se înroşi pînă în vîrful urechilor, cînd se văzu între persoane străine şi scoase un chicotit zgomotos.

— Un nou elev în mica noastră academie, Toots, zise doctorul. Fiul domnului Dombey.

Tînărul Toots se înroşi din nou: şi, după tăcerea solemnă care se făcu, înţelegînd că cei de faţă se aşteptau de la el să spună ceva, i se adresă lui Paul: „Imi pare bine!" cu o voce atît de profundă şi pe un ton atît de neaşteptat, încît dacă în clipa aceea ar fi behăit un miel, nu ar fi putut produce o mai mare surpriză.

— Fii bun şi roagă pe domnul Feeder, Toots — zise doctorul — să pregătească cîteva volume pentru începători, ca să le dăm fiului domnului Dombey şi să-i găsească apoi un loc potrivit pentru lucru. Scumpa mea, cred că domnul Dombey nu a văzut dormitoarele.

— Dacă domnul Dombey vrea să urce scările — zise doamna Blimber — voi fi mai mult decît mîndră să-i arăt domeniile zeului somnului.

Spunînd acestea, doamna Blimber, care era de felul ei foarte amabilă dar avea un temperament nervos şi care purta o bonetă făcută dintr-o stofă de culoarea cerului albastru, o porni în sus pe scări, împreună cu domnul Dombey şi cu Cornelia. Doamna Pipchin le urmă, aruncînd în toate părţile priviri tăioase pentru a descoperi pe duşmanul ei, feciorul cel miop.

După ce plecară, Paul rămase aşezat pe masă, ţinînd-o pe Florence de mînă şi plimbîndu-şi privirile sfioase cînd spre doctor, cînd prin cameră, în timp ce doctorul, răsturnat în scaun, cu o mînă, ca de obicei, la vestă, ţinea în mîna cealaltă cu braţul întins o carte pe care o citea. In felul lui de a citi era ceva înfricoşător. Era un fel de a lucra atît de hotărît, de nepăsător, de neînduplecat şi plin de sînge rece! Poziţia aceasta lăsa să se vadă faţa doctorului, aşa în-

cît atunci cînd zîmbea mulţumit de autorul pe care îl citea, sau încrunta sprîncenele, sau clătina din cap şi făcea strîmbături ciudate, ca şi cum ar fi vrut să spună: Nu-mi spune mie prostii, domnule, că ştiu eu mai bine! atunci expresia lui devenea înspăimîntătoare.

Neavînd nici un rost pe afară, Toots rămăsese şi el în cameră şi cerceta cu un aer hotărît roţile ceasornicului său, numărînd în acelaşi timp banii ce-i avea în buzunar. Dar asta nu ţinu mult, deoarece doctorul Blimber, schimbînd din întîmplare poziţia picioarelor lui grase şi aşezate strîns unul peste altul, ca şi cum ar fi vrut să se scoale, Toots dispăru repede şi nu se mai ivi.

Peste puţin timp se auzi cum domnul Dombey şi cea care-l conducea coborau pe scară, discutînd tot timpul. Curînd intrară din nou în biroul doctorului.

— Nădăjduiesc, domnule Dombey — spuse doctorul lăsînd cartea jos — că vă plac instalaţiile noastre.

— Sînt excelente, domnule, spuse domnul Dombey.

— Da, într-adevăr, sînt destul de bune, şopti doamna Pipchin încet, deoarece ea nu era dispusă să facă complimente.

— Cu voia dumneavoastră, domnule doctor, şi cu a dumneavoastră, doamnă Blimber — zise domnul Dombey întorcîndu-se către ei — doamna Pipchin are să vină din cînd în cînd să-l vadă pe Paul.

— Oricînd va voi doamna Pipchin, aprobă doctorul.

— Vom fi foarte fericiţi întotdeauna de a o vedea, zise doamna Blimber.

— Cred — spuse domnul Dombey — că v-am supărat destul, acum pot să mă retrag. Paul, copilul meu — spuse el apropiindu-se de masa pe care şedea băiatul — la revedere.

— La revedere, tată.

Mînuţa plăpîndă şi nepăsătoare pe care domnul Dombey o luă în a lui nu trăda nimic din emoţia vie care se putea citi pe faţa copilului. Dar expresia lui tristă nu se adresa cîtuşi de puţin tatălui. Nimic din

această tristeţe nu-l privea pe el. Nu, nu. Era toată pentru Florence şi numai pentru Florence.

Dacă domnul Dombey, cu mîndria sfidătoare a bogăţiei sale şi-ar fi făcut vreodată vreun duşman greu de împăcat şi răzbunător în ura lui pînă la cruzime, chiar şi un astfel de duşman s-ar fi putut declara răzbunat pentru jignirea suferită, văzînd adînca durere ce sfîşia în clipa aceea inima atît de mîndră a tatălui.

El se aplecă asupra copilului şi-l sărută. Dacă vederea lui putea fi tulburată de ceva care udase o clipă mica faţă a copilului, şi i-ar fi înfăţişat-o nelămurit, privirea minţii lui ar fi trebuit poate să fie cu atît mai limpede în acest scurt moment.

— Am să viu să te văd în curînd, Paul. Ştiu că sîmbătă şi duminică eşti liber, ştii şi tu.

— Da, tată — răspunse Paul, privind la sora lui — sîmbătă şi duminică.

— Şi tu ai să te trudeşti să înveţi multe aici şi să ajungi un om deştept — zise domnul Dombey — nu-i aşa ?

— Am să încerc, răspunse trist băiatul.

— Şi în curînd ai să fii un băiat mare, zise domnul Dombey.

— Oh ! Foarte curînd ! răspunse copilul. Şi privirea lui de om matur alunecă încă o dată, cu repeziciune, ca o lumină ciudată, peste trăsăturile feţei lui, apoi căzu pe doamna Pipchin şi se stinse pe rochia ei cernită. Faimoasa zgripţoroaică făcu un pas înainte pentru a-şi lua rămas bun de la el şi ca să-o scoată de acolo pe Florence, ceea ce mai de mult dorise să facă. Mişcarea ei trezi din gîndurile lui pe domnul Dombey, ai cărui ochi erau aţintiţi asupra lui Paul. După ce-l mîngîie pe cap şi îi strînse încă o dată mînuţa, îşi luă rămas bun de la domnul, doamna şi domnişoara Blimber, cu obişnuita lui rece bună-cuviinţă şi ieşi din birou.

În ciuda tuturor rugăminţilor lui ca ei să nu se ostenească, doctorul, doamna şi domnişoara Blimber se repeziră cu toţii să-l însoţească pînă în hol, ceea

ce făcu pe doamna Pipchin să se ciocnească cu domnişoara Blimber şi cu doctorul şi să fie împinsă afară din birou, fără a fi putut lua pe Florence cu ea. Acestei întîmplări fericite i se datoră faptul că Paul rămase recunoscător amintirii ce-i lăsase Florence alergînd înapoi la el ca să-i încolăcească braţele în jurul gîtului şi că ultima faţă pe care o văzuse pe pragul uşii fusese faţa lui Florence. Ea se întoarse spre el cu un zîmbet de îmbărbătare, care era cu atit mai luminos, cu cît strălucea printre lacrimi.

Inima lui de copil bătu şi mai puternic cînd zîmbetul acesta dispăru ; şi globurile, cărţile, orbul Homer şi Minerva i se părură că plutesc toate în cerc, prin odaie. Dar deodată se opriră şi atunci el auzi pendula din hol, întrebîndu-l grav, ca şi mai înainte : „Ce-mai-fa-ce-mi-cul-meu-pri-e-ten ? Ce-mai-fa-ce-mi-cul-meu-pri-e-ten ?"

Rămase pe piedestalul lui, cu braţele încrucişate, ascultînd tăcut. Totuşi ar fi putut răspunde : „Obosit, obosit, foarte singur, foarte trist !" Paul rămase acolo, cu un gol dureros în biata-i inimă de copil. In jurul lui totul era rece, pustiu şi străin. Paul şedea acolo ca şi cînd viaţa lui ar fi fost o cameră nemobilată şi ar fi fost să rămînă aşa pentru totdeauna.

CAPITOLUL XII

Educaţia lui Paul

După cîteva minute, care i se părură lui Paul Dombey, rămas pe masă, nesfîrşit de lungi, doctorul Blimber se înapoie. Mersul doctorului era voit maiestuos, ca să deştepte în minţile tinere simţăminte solemne. Era un fel de marş ; cînd păşea însă cu piciorul drept, doctorul se răsucea cu gravitate în jurul axei sale, cu o întorsătură semicirculară către stînga,

iar cînd păşea cu piciorul stîng, se răsucea în acelaşi fel către dreapta. Părea astfel, că la fiecare pas ce-l făcea, priveşte în jurul său ca şi cînd ar fi spus: „Ar putea cineva să aibă bunătatea să-mi arate vreun subiect, din orice domeniu, despre care să nu fiu informat? Cred că e cu neputinţă."

Doamna Blimber şi domnişoara Blimber se înapoiară şi ele; doctorul, ridicînd pe noul său elev de pe masă, i-l încredinţă domnişoarei Blimber.

— Cornelia — spuse doctorul — Dombey va fi la început în grija dumitale. Ajută-l, Cornelia, ajută-l să facă progrese.

Domnişoara Blimber primi pe tînărul ei elev din mîinile doctorului şi Paul, simţind că e observat de nişte ochelari, lăsă ochii în jos.

— Cîţi ani ai, Dombey? întrebă domnişoara Blimber.

— Şase, răspunse Paul, mirîndu-se cînd aruncă o privire spre tînăra doamnă, de ce părul ei nu o fi crescînd tot atît de lung ca părul lui Florence şi de ce semăna a băiat.

— Ce ştii din gramatica latină, Dombey? spuse domnişoara Blimber.

— Nimic din aşa ceva, răspunse Paul. Simţind că răspunsul lui trebuie să fi fost o lovitură pentru sensibilitatea domnişoarei Blimber, privi în sus către cele trei feţe care toate priveau în jos spre el şi adăugă: N-am prea fost sănătos. Am fost un copil slab. N-am putut să învăţ gramatica latină, pentru că ieşeam în fiecare zi cu moş Glubb. Vă rog, aş vrea să-i spuneţi lui moş Glubb să vină să mă vadă.

— Ce nume îngrozitor de vulgar! exclamă domnişoara Blimber. Lipsit complet de structură clasică! Cine e monstrul ăsta, copile?

— Ce monstru? întrebă Paul.

— Glubb, spuse doamna Blimber, cu mare dezgust.

— Nu-i de loc mai monstru decît dumneata, replică Paul.

— Ce-e-e? strigă doctorul, cu o voce înspăimîntătoare. Ei, ei, ei? Aha! Ce înseamnă asta?

Paul fu grozav de speriat, înţelegînd totuşi să-i ia mai departe apărarea lui Glubb care nu era de faţă, deşi o făcu tremurînd.

— E un bătrîn foarte cumsecade, ma'am. El îmi împingea căruciorul, spuse el. Ştie totul despre adîncurile mării, despre peştii de acolo, despre monştrii mari care vin să se culce la soare pe stînci şi se aruncă din nou în apă cînd sînt speriaţi şi, bălăcindu-se, suflă de-i auzi la depărtare de cîteva mile. Sînt nişte fiinţe — spuse Paul înfierbîntat de subiect — lungi de nu ştiu cîţi yarzi — am uitat numele lor dar Florence îl ştie — care se prefac ca şi cum ar fi în mare primejdie. Cînd omul se apropie de ele, mînat de compătimire, ele deschid fălcile şi-l atacă. Dar tot ce are atunci omul de făcut — spuse Paul, adresînd cu îndrăzneală această informaţie chiar doctorului personal — este să se tot sucească, fugind de ele, deoarece ele nu se pot întoarce decît foarte încet, pentru că sînt lungi şi nu se pot îndoi şi atunci omul e sigur că le biruie. Şi, cu toate că moş Glubb nu ştie de ce marea mă face să mă gîndesc la mama mea moartă, nici ce e aia de tot spune marea mereu, spune mereu, el ştie multe de tot despre ea şi eu doresc — încheie copilul, pierzînd din îndrăzneală şi cu mai puţină vioiciune, privind ca un biet rătăcit la cele trei feţe străine — doresc să-l lăsaţi pe moş Glubb să vină aici să mă vadă, pentru că eu îl cunosc foarte bine pe el şi el mă cunoaşte bine pe mine.

— Ha! spuse doctorul clătinînd din cap — asta nu-i treabă bună, dar învăţătura o să schimbe multe.

Doamna Blimber, cuprinsă parcă de fiori, îşi dădu părerea că ar fi un copil iresponsabil şi îl privi în felul cum obişnuia să-l privească doamna Pipchin, doar cu o altă faţă.

— Plimbă-l prin casă, Cornelio — spuse doctorul — şi obişnuieşte-l cu noua sa sferă. Du-te cu tînăra doamnă, Dombey.

Dombey ascultă, dădu mîna enigmaticei Cornelia şi, pe cînd plecau împreună, o privi piezîş, cu o curiozitate sfioasă. Ochelarii ei, din pricina strălucirii lentilelor, o făceau să pară atît de misterioasă, încît el nu putu deslusi încotro priveşte şi nu era de loc sigur dacă în dosul lentilelor avea, ori nu, ochi.

Cornelia îl duse întîi în clasa ce se afla în fundul holului şi la care se ajungea prin două uşi capitonate ce slăbeau şi înăbuşeau sunetul vocilor. Aici se găseau opt tineri, în diferite stări de prostraţie mintală. Toţi lucrau din greu şi păreau foarte serioşi. Toots, ca unul din cei vechi, avea un pupitru pentru el singur, într-un colţ, şi, aşa cum şedea, apăru în ochii tineri ai lui Paul ca un bărbat falnic, de vîrstă respectabilă.

Domnul Feeder, licenţiat în litere, care şedea la alt mic pupitru, era tocmai ocupat cu Virgiliu, ale cărui cînturi le tot repeta ca o flaşnetă, încet, pentru patru tineri domni care îl ascultau. Doi dintre ceilalţi patru rămaşi îşi strîngeau fruntea între mîini, şi se îndeletniceau cu rezolvarea unor probleme matematice ; unul, cu faţa ca un geam murdar de mult ce plînsese, se căznea să se strecoare pînă la vremea cinei printr-un noian de rînduri, şi altul şedea privind la tema lui, înmărmurit şi deznădăjduit, stare în care părea că se afla încă de la ora prînzului.

Apariţia unui nou băiat nu provocă senzaţia care era de aşteptat. Domnul Feeder, licenţiat în litere (care avea obiceiul să se radă în cap, pentru ca să-i fie mai răcoare, deşi nu avea decît cîteva fire de păr), îi întinse o mînă osoasă şi-i spuse că-i face plăcere să-l vadă, lucru pe care Paul ar fi fost foarte mulţumit să i-l spună la rîndul său, dacă ar fi putut-o face cît de cît cu sinceritate. După aceea Paul, învăţat de Cornelia, dădu mîna cu cei patru tineri din jurul pupitrului domnului Feeder, apoi cu cei doi tineri care lucrau la probleme şi erau foarte înfierbîntaţi, apoi cu tînărul care lucra cu mare grabă şi era plin de cerneală şi, în fine, cu tînărul înmărmurit care îşi pierduse toată vlaga şi îngheţase.

După ce Paul fu prezentat lui Toots, acesta doar rînji, răsuflă adînc cum îi era obiceiul şi-şi văzu mai departe de treabă. Nu era o treabă grea, deoarece, ca urmare a faptului că reuşise să „treacă prin atîtea" (în mai multe înţelesuri), încît, după cum s-a lăsat să se înţeleagă mai sus, se cam istovise de cînd era încă în floarea vîrstei, Toots obţinuse acum îngăduinţa să-şi urmeze programul de studii după bunul lui plac. Ca urmare, programul lui consta mai ales din scrisori pe care şi le scria lui însuşi ca din partea unor persoane distinse. Ele purtau adresa : „P. Toots, Esquire, Brighton, Sussex" şi erau păstrate cu mare grijă în pupitrul lui.

Aceste formalităţi o dată terminate, Cornelia conduse pe Paul pe scări, pînă la etajul cel mai de sus. Fu o călătorie destul de înceată, prin faptul că Paul era nevoit să suie fiecare treaptă cu amîndouă picioarele, înainte de a pune un picior pe treapta următoare. Dar, în sfîrşit, ajunseră la capătul călătoriei şi acolo, într-o odaie din faţă, care avea vederea spre marea sălbatică, Cornelia îi arătă un pătuc frumuşel, cu perdele albe, aşezat chiar lîngă fereastră. De pat era prins un carton pe care se vedea scris, cu litere frumoase, ale căror linii coborau foarte groase şi urcau foarte subţiri — DOMBEY. Alte două pătucuri erau însemnate în aceeaşi cameră, cu aceleaşi mijloace, şi aparţineau respectiv tinerilor BRIGGS şi TOZER.

Cînd coborîră iarăşi în hol, Paul îl zări pe tînărul miop, acela care o jignise de moarte pe doamna Pipchin tocmai pe cînd apucase un băţ mare de bătut toba şi lovea cu el cu atîta furie într-un gong ce era atîrnat acolo, de parcă ar fi înnebunit sau de parcă ar fi vrut să se răzbune pe cineva. Totuşi, în loc ca cineva să-l potolească sau să fie dus numaidecît la balamuc, tînărul plecă nestingherit, satisfăcut că făcuse o larmă înfrozitoare. Cornelia Blimber îi spuse apoi lui Dombey că masa va fi gata într-un sfert de ceas, şi că poate ar fi mai bine să se ducă în clasă şi să stea pînă atunci printre „prietenii" lui.

Dombey, trecînd respectuos prin fața orologiului celui mare, care era mai doritor ca oricînd să știe cum îi merge, întredeschise puțin ușa clasei și se strecură înăuntru, ca un biet copil rătăcit, închizînd ușa după el cu oarecare greutate. Prietenii erau risipiți prin clasă, afară doar de prietenul înmărmurit, care stătea nemișcat în colțul lui. Domnul Feeder se întindea în haina lui cenușie, ca și cînd, nesocotind paguba ce ar fi putut rezulta, ar fi fost hotărît să-i smulgă mînecile.

— Hallo, hallo, hei! — strigă domnul Feeder, scuturîndu-se ca un cal de camion — ia te uită, ia te uită! A-a-a-h!

Paul fu foarte speriat de căscatul domnului Feeder, care era un căscat cum el nu mai pomenise. Domnul Feeder părea grozav de serios. Toți ceilalți băieți, afară de Toots, păreau frînți de oboseală și se pregăteau pentru cină. Unii își potriveau cravatele care erau foarte țepene, alții se spălau pe mîini sau își periau părul într-o anticameră alăturată, dar toți păreau că fac toate aceste lucruri fără nici o plăcere.

Tînărul Toots, care era gata mai dinainte și ca urmare nu mai avea nimic de făcut, avînd astfel răgazul să se ocupe de Paul, îi spuse, greoi, dar cu bunătate:

— Șezi jos, Dombey.

— Mulțumesc, domnule, spuse Paul.

Cazna lui de a se sui pe un scaun foarte înalt de lîngă fereastră și faptul că aluneca mereu în jos pe el păru să impresioneze mintea lui Toots, care înregistră o descoperire.

— Ești un băiețaș foarte mic, spuse Toots.

— Da, domnule, sînt mic — răspuse Paul — mulțumesc, domnule.

Toots, între timp, îl ridicase pe scaun și o făcuse cu bunătate.

— Care ți-e croitorul? întrebă Toots, după ce îl privi cîteva clipe.

— O femeie mi-a făcut hainele pînă acum, spuse Paul. Croitoreasa surorii mele.

— Croitorul meu e Burgess şi Co. — spuse Toots — elegant, dar foarte scump.

Paul fu destul de deştept ca să dea din cap, ca şi cînd ar fi vrut să spună că asta era uşor de văzut, şi într-adevăr aşa şi gîndea.

— Tatăl dumitale e grozav de bogat, nu-i aşa? întreabă domnul Toots.

— Da, domnule, spuse Paul. E Dombey şi Fiul.

— Şi cine? întrebă Toots.

— Şi Fiul, domnule, răspunse Paul.

Domnul Toots făcu vreo două încercări, cu vocea înecată, de a-şi fixa firma în minte, dar nereuşind pe de-a-ntregul, îi spuse lui Paul să mai repete numele încă o dată în dimineaţa următoare, deoarece era ceva foarte important. Şi într-adevăr, el îşi pusese în gînd, nici mai mult nici mai puţin, decît să-şi scrie, de îndată, lui însuşi, o scrisoare personală şi confidenţială, din partea lui Dombey şi Fiul.

Între timp, ceilalţi tineri (tot cu excepţia băiatului înmărmurit) se adunaseră în jurul lor. Erau cuviincioşi dar palizi, vorbeau încet şi erau atît de abătuţi, încît, avînd în vedere şi atmosfera generală care domnea în jurul lor, tînărul Bitherstone părea un adevărat Miller sau o întreagă carte de anecdote [1]. Şi, cu toate acestea, Bitherstone suferise şi el destule.

— Dormi în camera mea, nu-i aşa? întrebă un tînăr solemn, al cărui guler îi ridica în sus lobii urechilor.

— Domnul Briggs? întrebă Paul.

— Tozer, spuse tînărul.

Paul răspunse cu un da, şi Tozer, arătînd către elevul înmărmurit, spuse că acela era Briggs. Paul simţise că, fără îndoială, acela trebuia să fie sau Briggs sau Tozer, deşi nu-şi dădea seama de ce.

— Eşti zdravăn din fire? întrebă Tozer.

---

[1] Aluzii la o carte de glume şi anecdote publicată pe la jumătatea secolului al XVIII-lea (n.r.).

Paul spuse că nu prea crede. Tozer răspunse că nici el nu prea credea, judecînd după privirile lui Paul, şi că era păcat, pentru că ar fi fost necesar să fie zdravăn. Il întrebă apoi pe Paul dacă urmează să înceapă cu Cornelia, şi cînd Paul răspunse că „da", toţi tinerii, afară de Briggs, oftară adînc.

Oftatul lor se înecă în zgomotul gongului, care, răsunînd din nou cu mare furie, provocă o mişcare generală către sala de mîncare. Doar Briggs, băiatul înmărmurit, rămase unde se afla şi cum se afla. Trecînd pe lîngă el, Paul văzu o felie de pîine servită cuviincios pe o farfurie şi un şervet pe care era aşezată de-a curmezişul o furculiţă de argint.

Doctorul Blimber se şi aşezase la locul lui, în capul mesei, cu domnişoara Blimber şi doamna Blimber de o parte şi de alta. Domnul Feeder, în haină neagră, era la capătul celălalt al mesei. Scaunul lui Paul era chiar lîngă al domnişoarei Blimber. Cînd se aşeză, însă, se constată că sprîncenele lui nu ajungeau cu mult deasupra marginii feţei de masă, aşa încît fu nevoie să se aducă cîteva cărţi din biroul doctorului pe care fu săltat şi pe care, de atunci şezu mereu, fiind nevoit să le care el singur tot timpul, ca un mic elefant cu încărcătura lui în spinare.

După ce doctorul spuse rugăciunea, începu masa. Li se servi o supă bună, carne friptă, carne fiartă, legume, plăcintă şi brînză. Fiecare tînăr avea o furculiţă de argint masiv şi un şervet şi toate erau aşezate frumos şi cu grijă. Un fecior, în haină albastră, cu nasturi strălucitori, dădea berei ce le-o servea o aromă ca de vin, cu atîta eleganţă le-o turna.

Nimeni nu vorbea dacă nu i se adresa cuvîntul, afară de doctorul Blimber, doamna Blimber şi domnişoara Blimber, care din cînd în cînd vorbeau între ei. Ori de cîte ori un tînăr nu avea de lucru cu cuţitul, cu furculiţa sau cu lingura, ochii lui căutau, ca şi cînd ar fi fost atraşi de o forţă de nebiruit, ochii domnului, doamnei sau domnişoarei Blimber, şi rămîneau aţintiţi cu modestie asupra lor. Toots singur părea să

facă excepție de la această regulă. Ședea lîngă domnul Feeder, de aceeași parte a mesei cu Paul și adesea privea pe dinaintea sau pe la spatele băieților care ședeau între ei, pentru a-l zări pe Paul.

O singură dată în timpul mesei avu loc o conversație cu participarea tinerilor. Aceasta se întîmplă cînd se servi brînza; doctorul, luînd un pahar de Porto, își drese de vreo două trei ori glasul și spuse:

— Este un fapt remarcabil, domnule Feeder, că romanii...

La evocarea acestui groaznic popor, dușmanul lor necruțător, toți tinerii ațintiră privirile asupra doctorului, părînd a fi adînc interesați. Unul dintre ei, care, se întîmplă că tocmai în clipa aceea să bea și în același timp să întîlnească peste marginea paharului privirea doctorului ațintită asupra lui, se opri dintr-o dată și rămînînd cîteva clipe sufocat, îl făcu pe doctor să piardă șirul vorbirii.

— E un fapt remarcabil, domnule Feeder — repetă doctorul, reluînd din nou încet — că romanii, la mesele lor luxoase și îmbelșugate, despre care citim în zilele împăraților, cînd luxul ajunsese la un grad necunoscut pînă atunci și nici chiar mai tîrziu, și cînd provincii întregi erau jefuite pentru a satisface cerințele somptuoase ale unui banchet imperial...

Aci, vinovatul care se umflase și se congestionase la față în așteptarea zadarnică a unei pauze, izbucni într-o tuse violentă.

— Johnson — spuse domnul Feeder, cu o voce înceată dar plină de dojană — ia puțină apă.

Doctorul, cu o față foarte severă, făcu o pauză pînă ce fu adusă apa, și apoi continuă.

— Și cînd, domnule Feeder...

Dar domnul Feeder, care văzuse că Johnson era gata să izbucnească din nou și care știa că doctorul niciodată nu-și va încheia fraza pînă ce nu va fi isprăvit să spună în fața tinerilor tot ce avea de spus, nu putu să-și ia ochii de la Johnson. El fu astfel prins

asupra faptului de a nu se uita la doctor, ceea ce făcu pe acesta să-şi întrerupă vorbirea.

— Cer iertare, domnule, spuse Feeder, roşindu-se la faţă. Cer iertare, doctor Blimber.

— Şi cînd — spuse doctorul ridicînd vocea — cînd, domnule, după cum citim şi nu avem motive să o punem la îndoială, oricît s-ar părea de necrezut oamenilor de rînd ai timpurilor noastre, fratele lui Vitelius pregăti pentru acesta un ospăţ la care fură servite două mii de feluri de peşti...

— Ia puţină apă, Johnson... feluri, domnule, spuse domnul Feeder.

— ...diferite feluri de păsări, cinci mii la număr.

— Sau încearcă cu o coajă de pîine, spuse domnul Feeder.

— Şi un fel — urmă doctorul Blimber, ridicînd şi mai mult glasul cum privea în jurul mesei — numit, după dimensiunile lui enorme, scutul Minervei şi făcut, pe lîngă alte ingrediente scumpe, din creier de fazan...

— Ihî, îhî, îhî, tuşi Johnson.

— ...cocoşi de munte...

— Ihî, îhî, îhî!

— ...băşicile unui peşte numit scari...

— O să-ţi plesnească o vînă în cap, spuse domnul Feeder. Mai bine dă-i drumul.

— ... şi icre de mreană aduse din mările carpatice — urmă doctorul cu vocea lui cea mai severă — cînd citim despre mese scumpe ca acestea şi totuşi ne aducem aminte că avem pe un Titus...

— Ce o să zică mama dumitale, dacă o să mori de apoplexie! spuse domnul Feeder.

— ... pe un Domitian...

— Să ştii că te-ai învineţit, spuse domnul Feeder.

— ... pe un Nero, un Tiberiu, un Caligula, un Heliogabal şi mulţi alţii — urmă doctorul — este remarcabil, domnule Feeder, dacă vrei să-mi faci cinstea de a mă asculta, foarte remarcabil, domnule...

Dar Johnson, nemaifiind în stare să se reţină, izbuoni în clipa aceea într-un acces de tuse atît de groaznic, încît, deşi ambii vecini de masă îl bătură pe spate şi domnul Feeder în persoană îi duse la gură un pahar cu apă, iar feciorul îl conduse ca o santinelă în sus şi în jos între scaunul lui şi bufet, trecură cinci minute întregi pînă ce tusea se potoli puţin ; pe urmă se făcu o linişte adîncă.

— Domnilor — spuse doctorul Blimber ridicaţi-vă în picioare pentru rugăciune. Cornelia, dă-l pe Dombey jos (numai cutia craniană i se putea vedea pe deasupra feţei de masă). Johnson o să-mi repete mîine dimineaţă înainte de dejun, fără carte, din testamentul grecesc, primul capitol din epistola sfîntului Paul către Efesieni. Ne reluăm studiile, domnule Feeder, într-o jumătate de ceas.

Tinerii salutară înclinîndu-se şi se retraseră. Domnul Feeder făcu la fel. In cursul jumătăţii de ceas care urmă, tinerii, doi cîte doi, se plimbară braţ la braţ, în sus şi în jos, pe o mică bucată de teren din dosul casei ; unii se căzniră să aprindă o scînteie de viaţă în pieptul lui Briggs. Nu se jucau, însă, deoarece a se juca era socotit un lucru prea vulgar.

Exact la ora hotărîtă, gongul sună şi învăţătura fu reluată sub auspiciile atît ale doctorului Blimber cît şi ale domnului Feeder.

Deoarece jocul olimpic al plimbării în sus şi în jos fusese în ziua aceea mai scurt ca de obicei, din pricina lui Johnson, elevii ieşiră cu toţii la o plimbare înainte de ceai. Chiar şi Briggs (deşi nu începuse încă să lucreze) luă parte la această distracţie, în cursul căreia îşi aruncă de mai multe ori privirile posomorîte pe deasupra stîncilor de pe coastă. Doctorul Blimber îl însoţi şi Paul avu cinstea să fie remarcat de către doctor însuşi, o stare de lucruri cu totul deosebită, care îl făcu să arate şi mai mic şi mai slab decît era.

Ceaiul fu servit într-un fel tot atît de cuviincios

ca şi prînzul. După ceai, tinerii, ridicîndu-se, se înclinară ca la început şi se retraseră pentru a-şi isprăvi lecţiile din ziua aceea, care rămăseseră neterminate, sau să înceapă lecţiile care îi aşteptau pentru ziua următoare. Intre timp, domnul Feeder se retrase în camera lui şi Paul se aşeză într-un colţ, întrebîndu-se dacă Florence se va fi gîndind la el şi ce o fi cu toţi cei de la doamna Pipchin.

Domnul Toots, care fusese reţinut de o scrisoare importantă din partea ducelui de Wellington, dădu după cîtva timp peste Paul şi, după ce îl privi o bună bucată de vreme, ca şi mai înainte, îl întrebă dacă-i plac jiletcile.

Paul spuse:

— Da, domnule.

— Şi mie îmi plac, spuse Toots.

Toots nu mai scoase în seara aceea nici un cuvînt, dar privi la Paul, ca şi cum i-ar fi fost drag; cum nu se mai simţea singur şi cum Paul nu era dispus să vorbească, Toots fu mai mulţumit decît dacă ar fi stat de vorbă.

Pe la ora opt, sunetul gongului îi chemă din nou în sufragerie pentru rugăciune; aici, după rugăciune, feciorul servea la o masă lungă pe care erau aşezate pîine, brînzeturi şi bere pe tinerii care voiau să se înfrupte cu atari bunătăţi. Ceremonia se încheie cu următoarele cuvinte ale doctorului: „Domnilor, vom relua studiile noastre mîine dimineaţă, la ora şapte". Atunci Paul văzu pentru întîia oară ochii Corneliei Blimber şi-şi dădu seama că erau aţintiţi asupra lui. De îndată ce doctorul spuse cuvintele „domnilor, vom relua studiile noastre mîine dimineaţă la ora şapte", elevii se înclinară din nou şi plecară la culcare.

In intimitatea dormitorului de sus, Briggs spuse că de rău ce-l doare capul simte că-i plesneşte şi că ar vrea mai bine să moară dacă nu l-ar opri gîndul la mamă-sa şi la mierloiul lui de acasă. Tozer nu vorbi mult, dar oftă din belşug şi îi spuse lui Paul să fie pregătit, căci îi va veni şi lui rîndul mîine.

După ce grăi aceste cuvinte profetice, plictisit, se dezbrăcă şi se culcă. Briggs era şi el în pat şi Paul era de asemenea în pat, cînd tînărul miop veni să ia lumînarea urîndu-le noapte bună şi vise plăcute. Aceste urări binevoitoare fură însă zadarnice, cel puţin cît îi privea pe Briggs şi pe Tozer. Paul, care pînă într-un tîrziu rămase deştept şi se mai deşteptă deseori şi peste noapte, luă seama că Briggs era chinuit de lecţia lui ca de un vis urît şi că Tozer, a cărui minte era chinuită în somn de pricini asemănătoare, deşi nu chiar aşa de rău, vorbea limbi necunoscute sau crîmpeie de greacă şi latină — pentru Paul era totuna — ceea ce, în tăcerea nopţii, îi făcea să pară răi şi vinovaţi.

Paul alunecă totuşi într-un somn liniştit şi visă că se plimba mînă în mînă cu Florence, prin nişte grădini frumoase în care dădură peste o floare a soarelui mare ce luă dintr-o dată înfăţişarea unui gong şi începu să sune. Cînd deschise ochii, descoperi că era o dimineaţă întunecoasă, cu vînt şi cu ploaie măruntă şi că adevăratul gong, jos în hol, dădea tocmai supărătorul semnal de deşteptare.

Se sculă aşadar de îndată şi-l găsi pe Briggs, aproape fără ochi, deoarece faţa i se umflase din pricina viselor urîte şi a necazurilor. El tocmai se încălţa, pe cînd Tozer, în toane foarte proaste, sta tremurînd şi frecîndu-şi umerii. Sărmanul Paul, neputîndu-se îmbrăca singur, deoarece nu era obişnuit să o facă, îi rugă să aibă bunătatea să-i lege şireturile la ghete. Cum Briggs însă spuse doar: „Nu mă plictisi", şi Tozer: „Ba bine că nu", cînd fu gata îmbrăcat, dar cu şireturile tot nelegate, se scoborî la etajul de mai jos, unde zări o tînără femeie frumuşică, cu mănuşi de piele în mîini, curăţind o sobă. Tînăra femeie fu surprinsă văzîndu-l şi-l întrebă unde era mama lui. Cînd Paul îi spuse că mama îi murise, ea îşi scoase mănuşile şi îi dădu ajutorul de care avea nevoie. Apoi îi frecă mîinile ca să le încălzească şi îl sărută. Ii mai spuse că, oricînd pe viitor, ar avea ne-

voie de așa ceva — adică să-l ajute la îmbrăcat — să întrebe de Melia, ceea ce Paul, mulțumindu-i călduros, spuse că va face neapărat. Apoi își urmă binișor drumul pe scări în jos, către camera în care tinerii își reluau învățătura. Trecînd prin dreptul unei uși deschise, auzi o voce dinăuntru strigînd: „Nu-i ăsta Dombey?" La răspunsul lui Paul, „Da, ma'am", căci el recunoscuse vocea domnișoarei Blimber, aceasta spuse: „Intră, Dombey". Și el intră.

Domnișoara Blimber arăta întocmai cum arătase și în ajun, cu singura deosebire că acum avea pe umeri un șal. Micile ei bucle erau tot atît de încîrlionțate și își și pusese ochelarii, ceea ce făcu pe Paul să se întrebe dacă n-o fi dormit oare cu ei pe nas. Cornelia își avea acolo o odăiță a ei, răcoroasă, în care se vedeau cîteva cărți și în care nu se făcea focul. Dar domnișoarei Blimber nu-i era niciodată nici frig, nici somn.

— Acum, Dombey — spuse domnișoara Blimber— trebuie să ies pentru o „constituțională".

Paul se întrebă ce o fi aia și de ce nu o fi trimițînd pe un servitor după ea, pe o vreme atît de rea. Dar nu spuse nimic cu privire la aceasta, toată luarea lui aminte fiind îndreptată asupra unei grămezi de cărți noi cu care domnișoara Blimber tocmai părea că se îndeletnicește.

— Acestea sînt ale tale, Dombey, spuse domnișoara Blimber.

— Toate astea, ma'am? întrebă Paul.

— Da — răspunse domnișoara Blimber — și domnul Feeder o să-ți mai aleagă curînd și altele, dacă vei fi atît de silitor, pe cît mă aștept eu să fii, Dombey.

— Vă mulțumesc, ma'am, spuse Paul.

— Acum trebuie să ies pentru o „constituțională"— repetă domnișoara Blimber — și cît timp o să lipsesc, adică de acum și pînă la micul dejun, Dombey, vreau ca dumneata să citești ce am însemnat în cărțile astea și să-mi spui apoi dacă ai înțeles ceea ce ai de în-

văţat. Nu pierde timpul, Dombey, căci n-ai timp de pierdut; ia-le jos cu tine şi începe numaidecît.

— Da, ma'am, răspunse Paul.

Erau atît de multe încît, cu toate că Paul puse o mînă sub cartea de la fund şi mîna cealaltă şi bărbia peste cartea de deasupra şi le ţinu foarte strîns, înainte chiar de ce ajunse la uşă, cartea din mijlocul teancului alunecă, şi apoi căzură pe jos toate celelalte. Domnişoara Blimber spuse: „Oh, Dombey, Dombey, de ce n-ai grijă!" apoi i le aşeză iar teanc. De astă dată, cumpănindu-le cu multă socoteală, Paul ieşi din cameră şi izbuti să coboare cîteva trepte, pînă ce două din ele îi scăpară din nou. Le ţinu totuşi atît de strîns pe celelalte, încît îi scăpă doar una la etajul întîi şi una pe coridor. După ce reuşi să ducă grosul lor jos în clasă, o porni iarăşi pe scări în sus ca să aducă pe cele rătăcite. Cînd, în fine, toată biblioteca fu strînsă, el se căţără pînă la locul lui şi se puse pe lucru, îndemnat de o observaţie a lui Tozer că „acum a intrat de-a binelea în materie"; asta fu singura întrerupere ce auzi pînă la ora micului dejun. Şi la această masă, la care nu avu de loc poftă de mîncare, totul fu atît de solemn şi de cuviincios ca la celelalte şi, cînd se sfîrşi, Paul se duse sus, după domnişoara Blimber.

— Ei, Dombey — spuse domnişoara Blimber — cum te-ai descurcat cu cărţile alea?

Cărţile alea cuprindeau puţină engleză şi multă latină — nume de lucruri declinări de articole şi substantive, exerciţii şi reguli pregătitoare — un fleac de ortografie, o privire asupra istoriei antice, una sau două aluzii la cea modernă, cîteva tabele, două-trei greutăţi şi măsuri şi cîteva informaţii generale. Cînd bietul Paul reuşi să silabisească numărul doi, găsi că nu pricepuse nimic din numărul unu în care pătrunseseră porţiuni din numărul trei, acestea alunecaseră în numărul patru care, la rîndul lui, se altoise pe numărul doi. Pînă la urmă, dacă douăzeci de Romuluşi fac cît un Remus, sau dacă un verb se acorda

întotdeauna cu un vechi breton, sau dacă *hic, haec, hoc* era o măsură de greutate, sau dacă de trei ori patru face cît taurul „Taurus" — toate acestea rămaseră pentru el chestiuni nerezolvate.

— Vai, Dombey, Dombey — spuse domnişoara Blimber — asta-i îngrozitor!

— Vă rog, domnişoară — spuse Paul — cred că dacă aş putea sta puţin de vorbă din cînd în cînd cu moş Glubb, aş fi în stare să învăţ mai bine.

— Prostii, Dombey, spuse domnişoara Blimber. Nici să nu aud de aşa ceva. Aici nu încape nici un fel de Glubb. Trebuie să iei cărţile, Dombey, una cîte una şi să adînceşti subiectul unei zile, să zicem subiectul A, înainte de a trece la subiectul B. Şi acum ia cartea de deasupra, te rog, Dombey, şi să nu-mi vii înapoi decît după ce o să fii stăpîn pe temă.

Domnişoara Blimber îşi dădu părerea asupra stării de incultură totală a lui Paul cu o desfătare sinistră, ca şi cînd s-ar fi aşteptat la acest rezultat şi s-ar fi bucurat că va trebui să se ţină de acum înainte necontenit de capul lui. Paul se retrase jos în clasă, cu tema din cartea de deasupra şi lucră tot timpul la ea. Aci îşi reamintea fiecare cuvînt din ea şi aci le uita pe toate iar, pe lîngă ele, şi tot ce mai era în legătură cu ele. Cînd, în sfîrşit, îndrăzni să se ducă iarăşi sus ca să-şi spună lecţia, ea îi ieşise aproape cu totul din cap, chiar înainte de a începe, îndată ce domnişoara Blimber, închizînd cartea, îi spusese: „Începe, Dombey". Pentru Paul procedeul fu atît de sugestiv în ceea ce priveşte cunoştinţele de care era plină domnişoara Blimber, încît privi înmărmurit la ea, ca la un fel de Guy Faux[1] savant, sau la un Bogle artificial, împăiat cu învăţătură.

---

[1] Guy Faux (Fawkes) — unul din conducătorii complotului numit al „Prafului de puşcă" şi la aniversarea căruia o păpuşă împăiată, reprezentînd pe Guy Fawkes, este purtată pe străzi şi în cele din urmă arsă (n.r.).

Totuşi el se descurcă foarte bine, şi domnişoara Blimber spunîndu-i că e un băiat care făgăduieşte să propăşească repede, îi încredinţă numaidecît subiectul B., de la care trecu la C, şi, încă înainte de prînz, chiar la D. Îi fu foarte greu să reia lucrul numaidecît după-masă. Se simţea ameţit şi zăpăcit, somnoros şi molesit. Dar toţi ceilalţi tineri se simţeau la fel şi totuşi fură nevoiţi să-şi reia lucrul, ca şi cînd în lucru ar fi putut găsi o mîngîiere. Era de mirare că orologiul cel mare din hol, în loc să rămînă mereu la prima întrebare, nu spusese niciodată: „Domnilor, să ne reluăm acuma studiile", deşi fraza aceasta fusese destul de des repetată în vecinătatea lui. Studiile continuară, cum se învîrteşte o roată mare pe care tinerii ar fi fost traşi într-una.

După ceai, urmară iarăşi exerciţii şi apoi, la lumina lumînărilor, pregătiri pentru ziua următoare. Apoi, la timpul cuvenit, urmă culcarea care, afară doar de reluarea lecţiilor în vis, aduse pentru toţi odihnă şi dulce uitare.

Oh! Sîmbetele! Oh! Fericite sîmbete, cînd Florence venea întotdeauna la prînz şi n-ar fi lipsit pentru nimic în lume, oricît de rea ar fi fost vremea, cu toate că doamna Pipchin bufnea şi trăsnea, dojenind-o amarnic. Acele sîmbete erau Sabbath-uri pentru cel puţin doi mici creştini printre toţi evreii şi îndeplineau menirea sfîntului Sabbath, de a întări şi de a adînci dragostea dintre un frate şi o soră.

Nici chiar nopţile de duminică — acele dureroase nopţi care întunecau în umbra lor primele raze de lumină ale dimineţilor de duminică — nu puteau tulbura acele scumpe sîmbete. Fie că era întinsa plajă pe care şedeau sau hoinăreau împreună; fie că era doar odaia dosnică şi tristă a doamnei Pipchin, în care Florence îi cînta atît de dulce, pe cînd el stătea cu capul culcat pe braţul ei — lui Paul îi era totuna. Era Florence! Era singurul lucru la care se gîndea. Tot aşa, în serile de duminică, cînd uşa întunecoasă a doctorului stătea larg deschisă, gata să-l înghită

pentru o altă săptămînă, însemna că sosise timpul să-şi ia rămas bun de la Florence, dar numai de la ea şi de la nimeni altul.

Doamna Wickam fusese detaşată la casa din oraş şi domnişoara Nipper, care era acum o tînără femeie isteaţă, venise la mare. Domnişoara Nipper luptă de multe ori cu îndrăzneală, corp la corp, cu doamna Pipchin şi dacă îi fusese sortit doamnei Pipchin ca vreodată în viaţă să-şi găsească naşul, apoi acum şi-l găsise. Domnişoara Nipper trase spada chiar în prima zi cînd descinse în casa doamnei Pipchin. Nu ceru să fie iertată, dar nici nu iertă. Spuse că trebuie să fie război şi război a şi fost. Din ziua aceea, doamna Pipchin trăi numai în surprinderi şi provocări, în sfidări şi atacuri de hărţuială, care toate se năspusteau asupra ei din ganguri, chiar în clipa cînd, nebănuitoare, se îndeletnicea cu cotletele şi îi amărau atunci pînă şi pîinea prăjită cu unt.

Intr-o seară de duminică, domnişoara Nipper se înapoiase cu Florence, după ce îl dusese pe Paul la locuinţa doctorului, cînd Florence scoase din sîn o bucăţică de hîrtie pe care scrisese cîteva cuvinte.

— Uite, aici, Suzano — spuse ea — astea sînt numele cărţilor pe care Paul le aduce acasă ca să facă exerciţiile alea lungi, cînd mititelul e atît de obosit. Le-am copiat aseară pe cînd el scria.

— Nu mi le arăta mie, te rog, domnişoară Floy — răspunse Nipper — arată-le mai bine doamnei Pipchin.

— Aş vrea să mi le cumperi, pentru mine, mîine dimineaţă, Suzano, te rog. Am bani destui pentru aşa ceva, spuse Florence.

— Doamne-Dumnezeule, domnişoară Floy — răspunse domnişoara Nipper — ce vorbă-i asta, cînd aşa şi aşa ai cărţi peste cărţi şi profesori şi profesoare, care te învaţă mereu toate alea, deşi credinţa mea este că tatăl dumitale, domnişoară Dombey, nu te-ar fi învăţat niciodată nimic, nici nu s-ar fi gîndit la asta, dacă nu i-ar fi cerut-o, şi atunci, firește că nu putea

să spună nu, dar una e să spui da cînd ţi se cere ceva şi alta e să dai fără să ţi se ceară, domnişoară. N-am nimic de spus ca un tînăr să-mi ţină de urît şi cînd ar fi să-mi pună... întrebarea, să-i răspund „da", dar asta nu-i totuna cu a spune „vrei să fii atît de bun să mă iubeşti".

— Cu toate astea poţi să-mi cumperi cărţile, Suzano, şi o s-o faci cînd o să ştii pentru ce am nevoie de ele.

— Bine, domnişoară, dar de ce-ţi trebuie? răspunse Nipper, adăugînd cu o voce mai scăzută: Dacă ar fi vorba să i le zvîrli în cap doamnei Pipchin, ţi-aş cumpăra o căruţă plină cu cărţi.

— Cred că dacă o să am cărţile astea, o să-l pot ajuta puţin pe Paul, Suzano — spuse Florence — şi să fac aşa încît întotdeauna săptămîna următoare să-i fie mai uşoară. Vreau cel puţin să încerc. Cumpără-le, aşadar, pentru mine, dragă, şi n-am să uit niciodată ce bună ai fost că ai făcut-o!

Ar fi trebuit să fie o inimă mult mai nesimţitoare decît a Suzanei Nipper ca să nu primească punguţa pe care Florence i-o întinse şi ca să nu se lase înduplecată de privirea rugătoare cu care-şi însoţi cererea. Suzana băgă punga în buzunar, fără să spună nimic şi ieşi repede din odaie, ca să-şi împlinească însărcinarea.

Cărţile nu fură uşor de găsit şi răspunsul la mai multe librării fu sau că tocmai le isprăviseră, sau că nu le-au avut niciodată, sau că au avut multe exemplare luna trecută, sau că aşteptau multe pe săptămîna viitoare. Dar Suzana nu pierdu atît de uşor nădejdea. Puse mîna pe un tînăr cu părul alb, care purta un şorţ de stambă neagră, de la o bibliotecă unde ea era cunoscută şi îi ceru să o însoţească în căutarea cărţilor. Atît de mult îl îndemnă să alerge în sus şi în jos, încît băiatul îşi dădu cea mai mare osteneală, poate chiar mai mult ca să scape de ea, dar pînă la urmă izbuti să o vadă plecînd acasă triumfătoare.

Florence, în stăpînirea acestor comori, după ce îşi isprăvea lecţiile ei zilnice, stătea serile, călcînd pe urma paşilor lui Paul, pe căile spinoase ale învăţăturii. Fiind înzestrată cu o temeinică şi vie inteligenţă naturală şi îndrumată de cel mai minunat dascăl, dragostea, nu-i trebui mult pînă să se apropie de Paul, să-l ajungă din urmă şi chiar să-l întreacă.

Nici un cuvînt despre aceasta nu fu şoptit doamnei Pipchin. Dar Florence veghe multe nopţi, pe cînd toţi erau în pat şi însăşi domnişoara Nipper, cu părul pe moaţe, dormea ghemuită într-un fotoliu şi se odihnea neştiutoare lîngă ea; pe cînd cenuşa din vatră se răcea şi lumînările se ardeau şi curgeau topite, Florence se lupta din greu ca să înlocuiască un mic Dombey, cu o tărie şi cu o stăruinţă care aproape ar fi putut să-i cîştige dreptul de a purta ea însăşi acest nume.

Şi ce frumoasă îi fu răsplata cînd, într-o sîmbătă seara, pe cînd micul Paul şedea în camera de jos, repetîndu-şi lecţiile, ea se aşeză lîngă el şi izbuti să-i arate că tot ce lui i se părea greu putea să-i devină uşor şi ce era de neînţeles să devină limpede şi simplu în ochii lui. Doar o privire străfulgeră faţa palidă a lui Paul — o roşeaţă trecătoare, un surîs — şi apoi urmă o strînsă îmbrăţişare; dar numai Dumnezeu ştie cum îi tresări inima la această bogată răsplată pentru silinţa ei.

— Oh! Floy! strigă fratele ei. Cum te iubesc! Cum te iubesc, Floy!

— Şi eu pe tine, dragul meu!

— Oh, sînt sigur de asta, Floy.

El nu mai spuse nimic despre cele întîmplate, dar toată seara aceea şezu lîngă ea foarte liniştit, iar noaptea, de trei sau patru ori, îi strigă din odăiţa lui că o iubeşte.

După aceea, Florence se pregătea regulat în fiecare sîmbătă seara să şadă cu Paul şi să-i ajute, cu răbdare, să înveţe înainte cît mai mult din materia pentru

săptămîna următoare. Gîndul îmbucurător că el trebuia să lucreze pe urmele unde Florence trudise înaintea lui ar fi fost numai el un îndemn pentru Paul ca să învețe mereu, neîncetat. Acest gînd, și ca urmare a ajutorului ei însăși ușurarea sarcinii, îl împiedică de a se prăbuși sub povara pe care frumoasa Cornelia Blimber i-o încărcase în spinare.

Nu se poate spune că domnișoara Blimber voia să fie deosebit de severă, sau că doctorul Blimber voia să impună în general băieților sarcini prea grele. Cornelia era doar stăpînită de spiritul în care fusese crescută, și doctorul, cu ideile lui în bună parte nelămurite, socotea pe tineri ca și cînd toți ar fi fost doctori și s-ar fi născut oameni copți la minte. Indemnat cum era de aplauzele rudelor apropiate ale tinerilor și de vanitatea lor oarbă, de graba lor neîndreptățită, ar fi fost de neașteptat ca doctorul Blimber să-și descopere greșeala sau să-și mai strîngă pînzele umflate, ca să pornească în altă direcție.

Așa se întîmplă și în cazul lui Paul. Cînd doctorul Blimber spuse că a făcut mari progrese și că era deștept din fire, domnul Dombey fu mai mult ca oricînd împins să ceară ca Paul să fie silit și îndopat cu și mai multă carte. Iar în cazul lui Briggs, tatăl a fost tot atît de necruțător în urmărirea aceluiași țel, cînd doctorul Blimber referi că nu a făcut progrese mari și că nu era dotat cu inteligență naturală. Pe scurt, oricît de ridicată și de nepotrivită ar fi fost temperatura pe care doctorul o menținea în sera lui, proprietarii plantelor crescute în ea erau întotdeauna gata să ajute foalele ca să întețească focul.

In curînd însă, după cum era și firesc, Paul pierdu buna dispoziție pe care o avusese la început. Rămase în schimb cu tot ce era în caracterul lui ciudat, bătrînicios și îngîndurat și, în împrejurări atît de prielnice desfășurării acestor tendințe, ajunse să fie și mai ciudat, și mai bătrînicios, și mai îngîndurat decît fusese.

Singura deosebire era că acum firea lui se făcuse și mai închisă. Pe zi ce trecea, el devenea mai gînditor

şi mai închis şi nu-l mai interesau persoanele din casa doctorului, nici măcar cît îl interesaseră cele din casa doamnei Pipchin. Îi plăcea să fie singur şi, în acele scurte răstimpuri cînd nu era prins de cărţile lui, nimic nu-i plăcea mai mult decît să se plimbe singur prin casă, sau să şadă pe scări ascultînd cum bate orologiul cel mare din hol. Cunoştea de aproape tapetele de hîrtie din casă, vedea în figurile de pe ele lucruri pe care nimeni altul nu le vedea ; deslușea tigri şi lei în miniatură care fugeau în sus pe pereţii camerei de culcare şi figuri suspecte privind chiorîş din pătratele şi ornamentele de pe covoare.

Copil singuratic, trăia astfel împresurat de aceste arabescuri născute din închipuirea lui visătoare şi nimeni nu-l înţelegea. Doamna Blimber îl socotea „ciudat" şi uneori servitorii spuneau că micul Dombey „e posac", dar asta era totul.

Tînărul Toots avea şi el ideile lui în această privinţă, pe care însă nu era în stare să le exprime. Ideile, ca şi fantomele (potrivit cu ceea ce de obicei se crede despre fantome), cer să fie puţin chestionate înainte ca ele să vorbească, iar Toots încetase de mult să pună întrebări propriei lui minţi. Va fi fost poate în acea cutie de plumb, ce era craniul lui, o ceaţă care, dacă ar fi putut să se condenseze şi să ia o formă mai precisă, ar fi dat naştere unui geniu, asta nu se putea ştie. Numai într-atîta urmă pilda dată de fumul din povestea arabă a lămpii lui Aladin, că se preschimbă într-un nor gros şi rămase aşa, atîrnînd în gol şi plutind prin înălţimi. Dar lăsa să se întrevadă un mic chip pe un ţărm singuratic şi la care Toots privea mereu ţintă.

— Ce mai faci ? îi spunea lui Paul de cincizeci de ori pe zi.

— Foarte bine domnule, îţi mulţumesc, îi răspundea Paul.

— Dă mîna, era următoarea ieşire prietenoasă a lui Toots.

Ceea ce Paul, bineînţeles, făcea numaidecît. După un lung interval de timp, în care stătea cu privirea

ţintă şi răsufla greu, domnul Toots iarăşi mai spunea : „Ce mai faci ?“ La care Paul iarăşi răspundea : „Foarte bine, domnule, îţi mulţumesc“.

Intr-o seară, domnul Toots şedea la pupitrul său, prins peste măsură de corespondenţa sa, cînd un gînd măreţ păru că-i străfulgeră mintea. Puse tocul jos şi se duse să-l caute pe Paul, pe care, pînă la urmă, după o îndelungată căutare, îl găsi privind prin fereastra micii sale camere de dormit.

— Ia ascultă — strigă Toots, începînd să vorbească de cum intră în cameră, ca nu cumva să uite ce avea de spus — la ce te tot gîndeşti ?

— Oh ! mă gîndesc la tot felul de lucruri, răspunse Paul.

— Adevărat ? se miră Toots, părînd că socoteşte surprinzător faptul în sine.

— Dacă ar fi să mori... spuse Paul, privindu-l în faţă.

Domnul Toots rămase cu privirea ţintă şi păru foarte tulburat.

— ...nu crezi că ţi-ar place mai bine să mori pe o noapte cu lună, cu cerul senin şi să sufle vîntul ca în noaptea trecută ?

Domnul Toots, privind cu îndoială la Paul şi clătinînd din cap, spuse că nu s-a gîndit la aşa ceva.

— La urma urmei vîntul poate să nu bată — spuse Paul — dar să sune în văzduh cum răsună marea în scoici. A fost o noapte frumoasă. După ce ascultasem mult timp vîjîitul apei, m-am ridicat şi mi-am aruncat privirile în depărtare. Vedeam o barcă acolo, în plină lumină a lunei, o barcă cu pînze.

Copilul privea la el aşa de hotărît şi cu atîta seriozitate, încît domnul Toots, simţind că se cuvine să spună şi el ceva despre barcă, se mulţumi să rostească : „contrabandişti“. Dar reamintindu-şi în chip nepărtinitor că orice lucru are două feţe, adăugă : „Sau paza coastei“.

— O barcă cu pînze — repetă Paul — în plină lumină a lunei. Pînza părea că e un braţ, era toată de

argint. Se depărta mereu şi ce crezi că părea să facă, cum o vedeam săltînd pe valuri ?

— Să se scufunde, spuse Toots.

— Părea că îmi face semn — spuse copilul — îmi face semn să viu ! Uite-o că-i aici ! E aici !

Toots îşi ieşise aproape din fire, de groază, la această neaşteptată exclamaţie şi strigă :

— Cine ?

— Sora mea Florence ! strigă Paul. Se uită încoace şi face semn cu mîna. Mă vede, mă vede ! Noapte bună, dragă, noapte bună, noapte bună.

Trecerea lui atît de bruscă la o stare de nespusă încîntare în timp ce stătea la fereastră, trimiţînd sărutări şi bătînd din palme iar apoi felul cum lumina pieri de pe mica lui faţă, lăsînd în urmă doar o mîhnire resemnată, cînd o pierdu pe Florence din ochi — toate acestea erau prea impresionante ca să scape fie chiar şi lui Toots. Convorbirea lor fu întreruptă în clipa aceea de vizita doamnei Pipchin, care, de obicei, venea o dată sau de două ori pe săptămînă pe înserate şi, cu rochiile ei negre, făcea ca serile să-i pară lui Paul şi mai întunecoase. Toots nu avu astfel putinţa să adîncească înţelesul acestei întîmplări, dar ea i se întipări atît de adînc în minte, încît se înapoie de două ori după obişnuitele salutări pentru a o întreba pe doamna Pipchin ce mai face. Irascibila doamnă o luă drept o insultă temeinic chibzuită şi de mai multă vreme pusă la cale, avîndu-şi obîrşia în iscodirile drăceşti ale tînărului miop, împotriva căruia ea introduse, în consecinţă, o plîngere în bună regulă, la doctor, chiar în seara aceea. Doctorul puse în vedere tînărului că dacă îl va mai prinde o dată cu aşa ceva, va fi nevoit să-l dea afară.

Serile fiind lungi acum, Paul se strecura la fereastra lui în fiecare seară, pentru a se uita după Florence. Ea trecea şi se reîntorcea la o anumită oră, aşteptînd pînă îl vedea şi revederea lor zilnică era ca o rază de soare în viaţa de toate zilele a lui Paul. Adesea, după ce se însera, se plimba singură prin

fața casei doctorului și o altă persoană. Acum venea mai rar să-l vadă sîmbăta. Nu mai putea îndura revederea. Ținea mai mult să vină fără a fi recunoscut și să privească în sus spre fereastra în dosul căreia fiul său se pregătea să devină un bărbat iar el aștepta, pîndea, plănuia și nădăjduia.

Oh ! dacă ar fi putut să-l vadă, măcar atît cît puteau să-l vadă și alții, pe băiatul slab și firav cum privea pe înserate cu ochii înfocați la valuri și la nori, pe cînd păsările treceau în zbor prin fața sa ; cum se opintea la fereastra coliviei lui singuratice, ca și cînd ar fi vrut să le întreacă și să-și ia zborul spre depărtări.

CAPITOLUL XIII

Știri nautice și lucrări de birou

Birourile domnului Dombey se găseau într-o curte unde, într-un colț, era de multă vreme instalată o prăvălie în care se vindeau fructe rare ; unde negustorii ambulanți, bărbați și femei, aveau de vînzare, în tot timpul zilei între orele zece și cinci, papuci, carnețele de buzunar, bureți, zgărzi de cîini și săpun de Windsor, iar uneori și cîte un ciine de vînătoare sau vreun tablou în ulei.

Cîinele de vînătoare era întotdeauna adus acolo pentru a fi văzut de cei de la Bursă, unde gustul sportiv (care în general își avea obîrșia în pariuri pe pălării noi) era foarte la modă. Celelalte lucruri de vînzare erau pentru publicul cel mare, dar niciodată vînzătorii nu le ofereau domnului Dombey. Cînd se ivea domnul Dombey, negustorii care vindeau astfel de mărfuri se dădeau respectuoși la o parte. Negustorul de papuci și de zgărzi de cîini, cel mai de seamă dintre ei, care se socotea o personalitate publică și al cărui portret atîrna la ușa unui artist din Cheapside, ducea

degetul arătător la pălărie cînd domnul Dombey trecea prin faţa prăvăliei lui. Portarul casei Dombey, cînd nu lipsea, fiind trimis cu vreo treabă, alerga grăbit şi îndatoritor, să deschidă cît mai larg uşa biroului şi, cu pălăria în mînă, să o ţină deschisă pînă ce intra domnul Dombey.

Funcţionarii nu se lăsau nici ei mai prejos în dovezile lor de respect. Cînd domnul Dombey trecea prin biroul lor, se făcea o tăcere solemnă. Funcţionarul cel mai vorbăreţ dintre ei într-o clipă devenea tot atît de mut ca şi găleţile de piele care atîrnau înşiraţe în spatele lui, gata să fie folosite în caz de incendiu. Lumina spălăcită şi uniformă care izbutea să se strecoare prin ferestre şi prin luminator, lăsînd în urma ei stratul de praf negru care le acoperea, făcea ca atît registrele şi hîrtiile, cît şi funcţionarii aplecaţi asupra lor să pară învăluiţi într-un întuneric prielnic pentru lucru. Toate păreau atît de departe de lumea dinafară ca şi cînd ar fi fost grămădite pe fundul mării, în timp ce în perspectiva întunecoasă o mică odaie din fund, umedă, în care întotdeauna ardea o lampă cu lumina umbrită, semăna mai curînd cu peştera vreunui monstru marin, ce ar privi cu un ochi de foc spre tainele adîncului.

Cînd Perch, curierul, care îşi avea locul lui obişnuit pe o laviţă ce semăna cu o pendulă de perete, vedea intrînd pe domnul Dombey sau mai degrabă cînd îl simţea că vine, deoarece avea un simţ care îl înştiinţa fără greş că se apropie, el se repezea în biroul domnului Dombey. Acolo aţîţa focul, scotea cărbuni proaspeţi din pîntecul lăzii de cărbuni, punea ziarul pe paravanul din faţa căminului pentru ca să se usuce, aşeza scaunul în faţa biroului, punea apoi din nou paravanul la locul lui şi, în clipa cînd domnul Dombey intra, se învîrtea scurt pe călcîie pentru ca să-i ia paltonul şi pălăria şi să le atîrne în cuier. După aceea, Perch lua din nou ziarul, îl întorcea o dată sau de două ori în faţa focului, apoi cu un aer respectuos îl aşeza pe masă, lîngă cotul domnului Dombey. Perch găsea atît de

firesc să arate domnului Dombey cel mai profund respect, încît ar fi fost foarte mulţumit dacă ar fi putut să se întindă la picioarele lui sau să i se adreseze cu un titlu din acelea care se obişnuiau pe vremuri faţă de califul Harun Al Raşid.

Dar cum o astfel de cinstire ar fi fost o inovaţie şi un fapt neobişnuit, Perch era silit să se mulţumească să-i vorbească cum putea, în felul lui: „Sînteţi lumina ochilor mei, sînteţi viaţa sufletului meu, sînteţi comandantul credinciosului Perch!" Mulţumit cu această fericire nedesăvîrşită, Perch închidea încet uşa şi se retrăgea în vîrful picioarelor, lăsînd pe şeful lui să fie admirat, printr-o ferestruică din tavan, în formă de cupolă, de coşurile urîte şi calcanele casei. Îndeosebi privea la el vitrina semeaţă a unui salon de frizerie de la primul etaj, unde veşnic îşi arăta ceafa o figură de ceară care dimineaţa era cheală ca un turc, iar după ora unsprezece era acoperită cu un păr bogat şi cu favoriţi după ultima modă creştinească.

Între domnul Dombey şi lumea de rînd, accesibilă numai prin biroul exterior — a cărui atmosferă umedă şi rece putea fi atribuită prezenţei domnului Dombey în biroul lui de alături — erau de scoborît două trepte. Biroul domnului Carker era prima treaptă; biroul domnului Morfin era a doua. Fiecare din aceşti doi domni lucrau în cîte o odăiţă mică cît o cameră de baie, în care se intra prin coridorul din faţa uşii domnului Dombey. Domnul Carker, în calitatea lui de mare vizir, ocupa camera cea mai apropiată de sultan. Domnul Morfin, ca ofiţer de un rang mai inferior, lucra în camera cea mai apropiată de funcţionari.

Ultimul menţionat din aceşti doi domni era un burlac mai vîrstnic, cu o faţă veselă, cu ochi de culoarea alunei, îmbrăcat serios, cu partea de sus a trupului în negru, iar picioarele în culoarea amestecului de sare şi piper. Părul lui negru avea ici şi colo pete cenuşii ca şi cum timpul l-ar fi stropit, iar favoriţii îi şi albiseră. Avea un respect adînc pentru domnul Dombey şi îi dădea toată cinstirea cuvenită. Cum el era însă o

fire veselă şi nu se simţea niciodată la largul lui în prezenţa acestui personaj solemn, nu era cîtuşi de puţin ros de gelozie din pricina numeroaselor consfătuiri la care domnul Carker singur avea plăcerea să ia parte. Dimpotrivă, simţea o mulţumire ascunsă că avea de îndeplinit sarcini care nu-l puneau decît rareori în primejdia de a fi ales pentru o atare distincţie. In felul lui, era un mare iubitor de muzică, căreia îi jertfea timpul său liber şi avea o dragoste părintească pentru violoncelul său, care, o dată pe săptămînă era adus de la Islington, unde locuia, la un anumit club din imediata apropiere a băncii. Aici, în fiecare miercuri seara, un cerc de amatori executau pentru plăcerea lor cvartete pline de greutăţi şi complicaţii chinuitoare.

Domnul Carker era un domn cam de vreo treizeci şi opt sau patruzeci de ani, cu obraji rumeni şi cu două rinduri de dinţi strălucitori, supărător de regulaţi şi albi. Era cu neputinţă ca dinţii domnului Carker să nu atragă atenţia, deoarece îi arăta ori de cîte ori vorbea. Pe faţa lui se vedea un surîs atît de larg, un surîs care deşi, de fapt, numai rareori se extindea dincolo de gură, era totuşi atît de larg că făcea faţa domnului Carker să semene cu aceea a unei pisici care îşi arăta colţii. Purta o cravată albă, scrobită, de acelaşi model cu aceea a şefului, şi hainele îi erau strînse pe corp şi încheiate de sus pînă jos. Atitudinea lui faţă de domnul Dombey era perfect calculată şi îndelung pregătită. Era familiar cu el, pînă la limita pe care o socotea îngăduită pentru păstrarea distanţei dintre ei. „Domnule Dombey, socotesc că faţă de un om cu situaţia dumneavoastră, un om ca mine nu poate fi niciodată destul de supus, avînd în vedere afacerile pe care le punem la cale împreună. Vă mărturisesc sincer, domnule, că mă dau bătut. Simt că altfel nu m-aş putea împăca cu mine însumi, şi Dumnezeu ştie, domnule Dombey, că vă puteţi îngădui să vă lipsiţi de străduinţele mele." Dacă ar fi tipărit aceste cuvinte pe o tăbliţă şi şi-ar fi prins-o pe piept, în aşa fel ca să o pună

tot timpul sub ochii domnului Dombey, nu ar fi putut fi mai desluşit.

Acesta era Carker-directorul. Domnul Carker-junior, prietenul lui Walter, era fratele lui, cu doi sau trei ani mai mare decît el, dar într-un post cu mult mai mic. Postul fratelui mai tînăr se găsea la capătul de sus al scării funcţiilor de birou ; cel al fratelui mai în vîrstă, la capătul ei de jos. Fratele mai mare nu urcase niciodată o treaptă şi nici măcar nu încercase să o urce. Tinerii i-o luau înainte, săreau peste capul lui şi urcau mereu, mereu. În timp ce el rămînea la capul de jos al scării. Se împăcase cu situaţia lui modestă· nu se plîngea niciodată şi, fără îndoială, nici nu nădăjduia să scape vreodată de ea.

— Cum vă simţiţi în dimineaţa asta ? întrebă domnul Carker-directorul, intrînd într-o zi cu un teanc de hîrtii în mînă în biroul domnului Dombey.

— Ce mai faci, Carker ? răspunse domnul Dombey, ridicîndu-se de pe scaun şi aşezîndu-se cu spatele la foc. Ai acolo ceva pentru mine ?

— Nu ştiu dacă merită să vă tulbur, răspunse Carker, răsfoind hîrtiile din mînă. Cred că ştiţi că azi la trei aveţi o şedinţă de comitet.

— Şi alta la patru fără un sfert, adăugă domnul Dombey.

— Nu e chip să fiţi surprins vreodată că aţi uitat ceva ! exclamă Carker tot răsfoind hîrtiile. Dacă domnul Paul moşteneşte memoria dumneavoastră, va fi un patron puţin comod. Ne e de ajuns unul singur, domnule.

— Dar şi dumneata ai o memorie care nu dă greş, zise domnul Dombey.

— Oh ! Eu ! răspunse directorul. Este singurul capital de care dispune un om ca mine.

Domnul Dombey, aşa cum stătea rezemat de cămin, măsurînd pe slujbaşul său din cap pînă în picioare fără ca acesta să o bănuiască, nu păru nici mai puţin ceremonios, dar nici nemulţumit. Rigiditatea şi corectitudinea hainelor domnului Carker, precum şi o oarecare

semeţie în felul lui de a se purta, care, fie că îi era firească, fie că era copiată după un model ce nu se afla departe, făceau ca smerenia lui să fie şi mai exagerată. Părea un om care, dacă ar fi putut, ar fi luptat împotriva puterii ce-l stăpînea, dar care, totuşi era cu desăvîrşire copleşit de măreţia şi superioritatea domnului Dombey.

— Morfin e aici ? întrebă domnul Dombey, după o scurtă tăcere, în timp ce domnul Carker răsfoia mereu printre hîrtiile sale şi murmura, ca pentru sine, scurte rezumate din conţinutul acestora.

— Morfin e aici —răspunse el ridicînd ochii cu un zîmbet larg şi cu totul neaşteptat — şi fredonează cîteva fraze muzicale pe care fără îndoială şi le aminteşte din cvartetul de ieri seară ; îl aud prin peretele ce ne desparte şi mă scoate din sărite. Tare aş vrea să dea foc violoncelului şi o dată cu el să ardă şi caietele de note.

— Tare mi se pare că dumneata nu respecţi pe nimeni, Carker, spuse domnul Dombey.

— Credeţi ? întrebă Carker, arătîndu-şi iar colţii lui de pisică. Aşa-i ! N-aş putea spune că respect pe mulţi. Aş răspunde doar pentru unul singur, şopti el, ca şi cînd numai în clipa aceea i-ar fi venit acest gînd.

O însuşire primejdioasă, dacă era adevărată, şi nu mai puţin primejdioasă, dacă era prefăcută. Dar domnul Dombey nu părea să o socotească astfel, în timp ce, stînd în picioare, tot cu spatele la foc, privea pe primul său slujbaş cu o linişte plină de demnitate ce ascundea parcă o conştiinţă şi mai adîncă a puterii sale ca de obicei.

— Fiindcă tocmai vorbeam despre Morfin — reluă domnul Carker, scoţînd o hîrtie dintre celelalte — el anunţă moartea unui tînăr funcţionar al filialei noastre din Barbados şi roagă să oprim, pentru înlocuitorul decedatului, un loc pe vasul „Fiul şi Eredele" care pleacă în cursă cam peste o lună. Cred că vă este totuna pe cine trimitem. La drept vorbind, nu avem aici pe nimeni care să-l poată înlocui.

Domnul Dombey dădu din cap cu un aer cu totul nepăsător.

— Nu este un post prea strălucit, observă domnul Carker, luînd un toc pentru a nota ceva pe dosul hîrtiei. Sper că Morfin o să-l ofere vreunui nepot orfan al vreunui prieten cu care face muzică. Cine ştie, poate că astfel s-ar putea să înceteze şi scîrţiitul de vioară, dacă acela care va pleca se îndeletniceşte cumva cu aşa ceva. Cine-i ? Intră !

— Vă rog să mă iertaţi, domnule Carker, nu ştiam că sînteţi aici, domnule, spuse Walter, ţinînd în mînă cîteva scrisori abia sosite şi încă nedeschise. Domnul Carker-junior, domnule...

La acest nume, domnul Carker-directorul fu, sau se prefăcu a fi adînc ruşinat şi înjosit. Îşi aţinti ochii asupra domnului Dombey, cu o privire schimbată care părea că cere iertare, pe urmă îi lăsă în jos şi cîtva timp nu mai scoase nici o vorbă.

— Mi se pare, domnule — izbucni el mînios, întorcîndu-se către Walter — că ţi-am cerut să nu mai aduci niciodată vorba despre domnul Carker-junior.

— Vă rog să mă iertaţi — răspunse Walter — voiam numai să vă spun că domnul Carker-junior mi-a spus că vă credea plecat, altfel nu aş fi îndrăznit să bat la uşă, cît timp eraţi ocupat cu domnul Dombey. Am aici scrisori pentru domnul Dombey, domnule.

— Foarte bine, domnule, răspunse domnul Carker-directorul, smulgîndu-i scrisorile din mînă. Du-te şi vezi-ţi de treabă.

Cum smulsese scrisorile din mîna lui Walter cu foarte puţină ceremonie, domnul Carker scăpase una pe jos, dar nici el nu băgă de seamă şi nici domnul Dombey nu văzu scrisoarea căzută la picioarele lui. Walter şovăi o clipă, crezînd că, fie unul, fie celălalt o s-o zărească. Dar încredinţîndu-se că nici unul nici celălalt n-o văzuse, se opri, se întoarse înapoi, o luă de jos şi o puse pe biroul domnului Dombey. Scrisorile erau sosite prin poştă şi întîmplarea făcuse ca scrisoarea cu pricina să fie tocmai darea de seamă pe care

doamna Pipchin o trimitea regulat, cu adresa scrisă ca de obicei de mîna Florencei, deoarece doamna Pipchin era cam certată cu caligrafia. Domnul Dombey, a cărui atenţie fusese atrasă asupra scrisorii, de către Walter, fără totuşi ca acesta să fi spus vreun cuvînt, tresări privindu-l cu mînie, deoarece crezu că Walter alesese dinadins această scrisoare printre celelalte.

— Poţi să ieşi domnule, zise domnul Dombey cu asprime.

Mototoli scrisoarea în mînă şi, urmărind din ochi pe Walter care ieşea, o puse în buzunar fără să o deschidă.

— Imi spuneai că e nevoie să trimitem pe cineva în Indiile de Vest, spuse domnul Dombey grăbit.

— Da, răspunse Carker.

— Trimite pe tinărul Gay.

— Bine, foarte bine. Nimic mai uşor, spuse domnul Carker, fără a se arăta cîtuşi de puţin surprins; luă iar tocul, pentru ca tot aşa de rece ca şi prima dată să pună rezoluţia pe dosul scrisorii: „Trimite pe tînărul Gay".

— Cheamă-l înapoi, zise domnul Dombey.

Domnul Carker se grăbi să-l cheme şi Walter se grăbi să se înapoieze.

— Gay, spuse domnul Dombey, întorcîndu-se puţin pentru ca să-l privească peste umăr. Este un...

— Un loc vacant, spuse domnul Carker, cu gura deschisă pînă la urechi.

— In Indiile de Vest, la Barbados. Am de gînd să te trimit pe dumneata — spuse domnul Dombey, fără a-şi da cea mai mică osteneală ca să înfrumuseţeze adevărul — pentru ca să ocupi un post de subaltern în contoarul nostru din Barbados. Spune-i unchiului dumitale, din partea mea, că te-am ales pe dumneata să pleci în Indiile de Vest.

Walter fu atît de surprins încît i se tăie răsuflarea şi abia fu în stare să repete cuvintele „în Indiile de Vest".

— Cineva trebuie să se ducă — spuse domnul Dombey — dumneata eşti tînăr şi sănătos şi treburile unchiului dumitale nu prea merg strălucit. Spune-i că ai fost numit. Nu pleci chiar acum. Poate peste o lună sau două.

— Şi o să rămîn acolo, domnule? întrebă Walter.

— Întrebi dacă ai să rămîi acolo, domnule? repetă domnul Dombey, întorcîndu-se ceva mai mult către el. Ce vrei să spui cu asta? Ce vrea să spună, Carker?

— Dacă trebuie să rămîn şi să trăiesc acolo toată viaţă, domnule, bîigui Walter.

— Negreşit, răspunse domnul Dombey.

Walter se înclină.

— Asta-i tot ce aveam să-ţi spun, spuse domnul Dombey, începînd iar să citească scrisorile. Carker, la timpul potrivit îi vei da fireşte toate lămuririle cu privire la echipamentul de care are nevoie şi la toate celelalte chestiuni ce sînt în legătură cu misiunea lui. Acum n-are nevoie să mai aştepte, Carker.

— Nu-i nevoie să mai aşteptţi, Gay, spuse domnul Carker, arătîndu-şi dinţii şi gingiile.

— Afară numai dacă — spuse domnul Dombey, oprindu-se din citit fără să ridice ochii de pe scrisoare şi părînd că ascultă — afară numai dacă are ceva de spus.

— Nu, domnule, răspunse Walter tulburat, încurcat, aproape buimăcit în timp ce un şir nesfîrşit de imagini se perindau în mintea lui, imagini printre care la loc de frunte stăteau căpitanul Cuttle cu pălăria lui de muşama, împietrit de mirare, acasă la doamna Mac-Stinger şi unchiul, jelind plecarea lui, în odăiţa din dos. Eu abia ştiu, cum... eu... vă sînt foarte recunoscător, domnule.

— Nu mai e nevoie să aştepte, Carker, spuse domnul Dombey.

Cum domnul Carker repetă ca un ecou aceste cuvinte şi-şi strînse hîrtiile ca şi cum ar fi vrut să plece şi el din cameră, Walter simţi că dacă ar mai zăbovi, lucrul ar părea o indiscreţie de neiertat, cu atît mai

mult cu cît nu mai avea nimic de spus, aşa că părăsi biroul cu totul năucit.

In timp ce mergea de-a lungul coridorului, conştient şi totuşi neputincios, ca într-un vis, auzi uşa domnului Dombey închizîndu-se din nou după domnul Carker, şi îndată după aceea domnul Carker îl chemă.

— Adu pe prietenul dumitale, domnul Carker-junior, în biroul meu, domnule, te rog.

Walter se duse în biroul exterior şi comunică domnului Carker-junior însărcinarea ce o avea. Acesta, potrivit ordinului primit, ieşi din despărţitura unde stătea singur într-un colţ şi se duse cu Walter în cabinetul domnului Carker-directorul.

Domnul Carker-directorul stătea în picioare cu spatele la foc şi cu mîinile sub poalele hainei, privind pe deasupra cravatei cu o privire tot atît de puţin făgăduitoare ca şi a domnului Dombey. Îl primi fără să schimbe nimic din atitudinea sa şi fără să îmblînzească expresia aspră şi întunecată a feţei, făcînd doar un semn lui Walter să închidă uşa.

— John Carker — spuse directorul, după ce uşa fu închisă, întorcîndu-se brusc către fratele lui şi arătîndu-şi cele două rînduri de dinţi ca şi cum ar fi vrut să-l muşte — care este învoiala dintre tine şi acest tînăr în virtutea căreia eu sînt persecutat şi urmărit de numele tău ? Nu-i de ajuns pentru tine, John Carker, că eu sînt ruda ta cea mai apropiată şi că nu pot să scap de această...

— Zi pacoste, James, interveni celălalt cu voce stinsă, văzînd că fratele bîjbîie în căutarea unui cuvînt potrivit. La asta te gîndeşti tu şi ai dreptate, zi fără înconjur, pacoste.

— De această pacoste — aprobă fratele lui apăsat — dar trebuie oare ca treaba asta să fie dată în vileag şi trîmbiţată şi proclamată fără încetare chiar şi în prezenţa şefului Casei ! Şi încă în clipe cînd au loc convorbiri confidenţiale ? Crezi tu, John Carker, că numele tău se potriveşte în acest loc cu „încrederea“ şi cu „adevărul“.

— Nu, răspunse celălalt. Nu, James. Dumnezeu mi-e martor că nu am astfel de gînduri.

— Dar atunci ce gînduri ai — întrebă fratele — şi de ce mi te tot pui în cale? Nu mi-ai făcut destul rău?

— Nu ţi-am făcut niciodată rău, James, cel puţin nu cu voia mea.

— Eşti fratele meu, zise directorul. Asta-i pentru mine un rău destul de mare.

— Aş dori să pot să-l îndrept, James.

— Şi eu aş dori să poţi şi să vrei.

In timpul acestei convorbiri, privirea lui Walter se muta de la un frate la celălalt cu durere şi mirare. Cel care era mai mare după vîrstă, dar mai mic la Firmă, stătea cu ochii în pămînt şi cu capul plecat, ascultînd dojana celuilalt. Deşi această dojană era foarte aspră, datorită tonului şi privirii care o însoţeau şi deşi era de faţă şi Walter, pe care mustrările atît de amare îl surprinseră şi îl zguduiră, totuşi fratele mai mare nu se împotrivi decît ridicînd mîna dreaptă într-un chip rugător, ca şi cum ar fi vrut să spună „cruţă-mă, te rog!“ Dacă aceste mustrări ar fi fost lovituri şi el un om curajos dar încătuşat în lanţuri şi slăbit de suferinţe trupeşti, nu ar fi stat altfel în faţa călăului său.

Generos şi spontan în toate emoţiile lui şi socotindu-se a fi pricina nevinovată a acestor dojeni aspre, Walter interveni cu toată căldura.

— Domnule Carker — zise el, îndreptîndu-se către director — fără îndoială, fără îndoială, este numai vina mea. Dintr-un fel de zăpăceală, pe care nu mi-o pot ierta, eu am... eu am pomenit pe domnul Carker-junior mult mai des decît era nevoie; şi mi-am permis să pronunţ numele lui cîteodată, împotriva dorinţei dumneavoastră. Dar numai eu sînt de vină, domnule. Noi n-am schimbat niciodată nici un cuvînt asupra acestei chestiuni şi, la drept vorbind, foarte puţine cuvinte şi asupra oricărei alte chestiuni. Şi toată povestea nu a fost — adăugă Walter după o scurtă pauză — decît numai o zăpăceală din partea

mea, domnule, deoarece eu m-am simţit atras către domnul Carker chiar din prima clipă cînd am intrat în serviciu aici şi cu greu am fost în stare să mă opresc de a vorbi cîteodată despre el, de vreme ce mă gîndeam atît de mult la dînsul.

Walter spuse acestea din tot sufletul şi cu toată sinceritatea. Privind la capul plecat, la ochii lăsaţi în jos şi la mîna ridicată în sus pentru a cere iertare, Walter se gîndi: „Aşa am simţit şi eu, şi de ce n-aş depune mărturie în folosul acestui om zdrobit şi fără prieteni?"

— Adevărul este, domnule Carker, că dumneata m-ai ocolit, spuse Walter în timp ce lacrimile îi umpleau ochii, de mişcat ce era. Am simţit-o, spre dezamăgirea şi spre marea mea părere de rău. De cînd am venit pentru întîia oară aici şi pînă astăzi am încercat tot ce mi-a stat în putinţă ca să fiu prietenul dumitale, bineînţeles în măsura în care cineva de vîrsta mea poate fi prieten cu dumneata, dar toate silinţele mele au fost zadarnice.

— Şi să nu pierzi din vedere — spuse directorul, întrerupîndu-l repede — că pe viitor vor fi şi mai zadarnice, Gay, dacă stărui să impui lumii numele lui John Carker. Nu acesta este mijlocul de a te împrieteni cu domnul John Carker. Întreabă-l dacă nu este şi el de aceeaşi părere.

— Asta nu-mi foloseşte la nimic, zise fratele. Asta duce numai la o discuţie ca cea de faţă, de care e zadarnic să mai spun că aş fi dorit să fim scutiţi. Nimeni nu poate să-mi dea o dovadă mai bună de prietenie — spuse el foarte răspicat, ca şi cum ar fi vrut să întipărească fiecare cuvînt în mintea lui Walter — decît dîndu-mă uitării, lăsîndu-mă să-mi văd de drumul meu, fără să fiu întrebat de nimic şi fără să fiu băgat în seamă.

— Întrucît am văzut că mintea dumitale, Gay, nu reţine ceea ce ţi se spune de către alţii — spuse domnul Carker-directorul, înfierbîntîndu-se şi vădind o

satisfacție din ce în ce mai mare — am socotit că e bine ca acest lucru să ți se spună de către autoritatea cea mai competentă, și făcu semn cu capul către fratele lui. Nădăjduiesc că nu ai să mai uiți de acum înainte. Asta-i tot, Gay. Poți să pleci.

Walter ieși și era pe punctul de a închide ușa după el, cînd, auzind din nou vocea fraților și că se pronunță și numele lui, se opri nehotărît, cu mîna pe clanță și cu ușa întredeschisă, neștiind ce să facă, dacă să se înapoieze sau să plece. Stînd astfel, auzi fără să vrea cele ce urmează :

— Poate vei fi mai îngăduitor cu mine, James — spuse John Carker — dacă îți mărturisesc că, văzîndu-l pe băiatul ăsta, pe Walter Gay, am simțit că mi se deschide inima. Cum puteam să nu fiu mișcat cînd povestea mea este întipărită pentru totdeauna aici, și spunînd acestea se lovea cu mîna peste piept. De la început de cînd a intrat aici în serviciu, am văzut în el aproape un *alter ego*.

— Un *alter ego* al tău, repetă directorul pe un ton disprețuitor.

— Nu așa cum sînt astăzi, ci așa cum eram atunci cînd am venit aici pentru întîia oară : tot așa de înflăcărat, de zăpăcit și lipsit de experiență, mînat de aceleași închipuiri neastîmpărate și aventuroase, înzestrat cu aceleași însușiri și în stare de a mă lăsa dus deopotrivă și la bine și la rău.

— Nădăjduiesc că nu, spuse fratele lui, pe un ton oarecum sarcastic și care părea să ascundă ceva.

— Ce crud mă lovești ! Mîna ta e grea și lovitura ta pătrunde adînc, răspunse celălalt cu un ton (sau cel puțin așa credea Walter), ca și cum în timp ce vorbea o armă nemiloasă i-ar fi străpuns pieptul. Eu mi-am închipuit toate acestea cînd el mai era copil. Am crezut acest lucru. Era pentru mine un adevăr, l-am văzut pășind ușunatic pe marginea unei prăpăstii ascunse, pe unde atît de mulți alții se plimbă veseli și de pe care...

— Vechea scuză — îl întrerupse fratele lui, pe cînd aţîţa focul — atît de mulţi ! Continuă ! Spune : atît de mulţi cad.

— De pe care s-a prăbuşit unul singur — răspunse celălalt — un călător care pornise copil ca şi el pe acelaşi drum şi care facea din ce în ce mai mulţi paşi greşiţi şi care încetul cu încetul a alunecat tot mai jos şi s-a tot împiedicat mereu pînă ce s-a prăbuşit şi s-a pomenit jos în prăpastie că e un om zdrobit. Gîndeşte-te cît am suferit în timp ce l-am urmărit pe acest băiat.

— Singur ţi-ai făcut-o, răspunse fratele.

— Adevărat, singur mi-am făcut-o, răspunse el suspinînd. Nu caut să împart cu alţii greşeala sau ruşinea mea.

— Totuşi ai împărţit ruşinea, mormăi James Carker printre dinţi ; îi era uşor să mormăie printre dinţii atît de mulţi şi atît de strîns aşezaţi unul lîngă altul.

— Ah ! James — răspunse fratele lui, vorbind pentru întîia oară cu un accent dojenitor şi părînd, după glas, că şi-ar fi acoperit faţa cu mîinile — din ziua aceea m-ai folosit ca o unealtă. M-ai călcat în picioare cum ai vrut, pentru ca să te urci peste mine acolo unde eşti acum. Nu mă strivi şi cu călcîiul.

Se făcu o clipă de tăcere. După cîtva timp se auzi cum domnul Carker-directorul răsfoia prin hîrtiile lui, ca şi cum s-ar fi hotărît să pună capăt întrevederii. In acelaşi timp, fratele său se apropie de uşă.

— Asta-i tot, spuse el. Am vegheat asupra lui cu atîta teamă şi înfrigurare, încît chiar asta a fost pentru mine o pedeapsă şi am făcut-o pînă în clipa cînd el a trecut de locul unde eu însumi m-am poticnit întîia oară. Şi atunci, chiar dacă aş fi fost tatăl lui, cred că nu aş fi putut mulţumi lui Dumnezeu cu mai multă evlavie. N-am îndrăznit nici să-l previn şi nici să-l sfătuiesc ; dar dacă aş fi simţit că e neapărat nevoie, i-aş fi arătat pilda mea. Mă temeam să mă vadă cineva vorbind cu el, ca să nu creadă că i-am făcut vreun rău, sau l-am îndemnat la rele, sau l-am stricat,

sau că aş avea de gînd să o fac. Oi fi eu poate molipsitor pentru alţii, ştiu eu? Pune povestea mea în legătură cu tînărul Walter Gay şi atunci ai să înţelegi ce m-a făcut acest băiat să simt; şi caută să mă judeci, James, cu mai multă blîndeţe, dacă poţi.

Cu aceste cuvinte ieşi şi dădu cu ochii de Walter. Se făcu mai palid la faţă, cînd îl văzu acolo şi încă şi mai palid cînd Walter îl luă de mînă şi îi spuse în şoaptă:

— Domnule Carker, dă-mi voie, te rog, să-ţi mulţumesc! Dă-mi voie să-ţi spun tot ce simt pentru dumneata! Cît de mîhnit sînt că am fost fără voie pricina a tot ce s-a întîmplat. Cum astăzi te privesc aproape ca protectorul şi îndrumătorul meu! Cît de îndatorat mă simt faţă de dumneata şi cit de mult te compătimesc, zise Walter, strîngîndu-i cu putere mîinile în ale sale şi fără a-şi da seama, tulburat cum era, de tot ce făcea şi spunea.

Cum biroul domnului Morfin era chiar alături şi în el nu era nimeni, iar uşa era larg deschisă, şi deoarece pe gang era mereu forfoteală, mînaţi de acelaşi gînd, ei intrară acolo. Cînd fură înăuntru, Walter văzu după faţa domnului Carker că era mişcat, dar i se păru că nu văzuse niciodată pînă acum această faţă, într-atît era de schimbată.

— Walter, zise domnul Carker, punîndu-i mîna pe umăr. O distanţă enormă mă desparte de dumneata şi să dea Dumnezeu să rămînă aşa întotdeauna. Ştii dumneata ce sînt eu?

„Ce eşti?" era pe punctul să-l întrebe Walter, privindu-l stăruitor.

— Începutul l-am făcut — spuse Carker — înainte de a fi împlinit douăzeci şi unu de ani; era totul pregătit cu mult înainte, dar n-am început decît aproape de această vreme. L-am furat cînd am devenit major. L-am furat şi după aceea. Înainte ca să fi împlinit douăzeci şi doi de ani, s-a descoperit totul, şi atunci, Walter, am fost mort pentru toată societatea omenească.

Ultimele-lui cuvinte tremurară şi pe buzele lui Walter, dar el nu putu să le dea glas nici acestora şi nici vreunui cuvînt de al său.

— Şeful Casei a fost foarte bun cu mine. Să-l răsplătească Dumnezeu pe bătrînul pentru îngăduinţa lui! Şi tot aşa şi pe fiul lui, care pe atunci tocmai intrase de curînd în firma la care eu mă bucuram de toată încrederea! Am fost chemat în camera aceea care astăzi este biroul lui — de atunci n-am mai pus niciodată piciorul în ea — şi am ieşit de acolo ceea ce mă vezi că sînt astăzi. Am stat mulţi ani pe locul pe care-l ocup astăzi, singur, ca şi acum, dar pe atunci ca o pildă cunoscută şi recunoscută de toţi ceilalţi. Au fost toţi îngăduitori cu mine şi mi-au dat putinţa să trăiesc. Timpul a mai schimbat acest aspect al jalnicei mele ispăşiri şi cred că, în afară de cei trei şefi ai casei, nu e nimeni altul care să cunoască de aproape povestea mea. Înainte ca băieţaşul să fie mare şi s-o cunoască, colţul în care stau eu poate că va fi vacant! Aş dori să fie aşa! Asta-i singura schimbare petrecută cu mine, din ziua în care am lăsat în urma mea, în camera asta, toată tinereţea, toată nădejdea şi orice tovărăşie cu oamenii cinstiţi. Dumnezeu să te binecuvînteze, Walter! Să te ţină cinstit pe dumneata şi pe toţi cei ce îţi sînt dragi, sau de nu, mai bine să-i ia!

Walter încercă mai tîrziu să-şi reamintească întocmai ceea ce se petrecuse în acele clipe între ei, nu putu însă să-şi aducă aminte decît de Carker tremurînd din cap pînă în picioare, ca şi cum ar fi fost străbătut de fiori de gheaţă şi izbucnind în plîns.

Cînd Walter îl văzu după aceea, el stătea aplecat peste pupitrul său, tăcut ca mai înainte, abătut şi smerit. Văzindu-l apoi la lucru şi simţind cît de hotărît era să nu mai aibă de-a face cu el, Walter se gîndi fără încetare la tot ce văzuse şi auzise în dimineaţa aceea, într-un timp atît de scurt, în legătură cu povestea vieţii celor doi fraţi Carker. Nici nu-i venea să creadă că primise ordin să plece în Indiile de Vest şi

că în curînd va fi pierdut pentru unchiul Sol şi căpitanul Cuttle şi că nu va mai putea zări, măcar cît de rar şi cît de departe, chipul lui Florence Dombey — nu, al lui Paul voia să spună el — şi va rămîne astfel despărţit pentru totdeauna de toţi cei pe care îi iubea şi îi dorea în viaţa lui de toate zilele.

Şi totuşi era adevărat şi vestea numirii lui se răspîndise pînă în biroul exterior, deoarece, pe cînd el stătea cu capul sprijinit pe braţ şi cu inima îndurerată, frămîntînd toate acestea în gînd, Perch, omul de serviciu, coborî de pe laviţa lui de mahon, îl atinse uşor cu mîna şi, cerîndu-i iertare, îl întrebă dacă credea că o dată ajuns la Barbados ar putea să cumpere ieftin şi să trimită acasă în Anglia, o cutie cu ienibahar conservat, de care doamna Perch avea nevoie pentru perioada de convalescenţă după naştere, naştere care urma să aibă loc în curînd.

CAPITOLUL XIV

Paul devine din ce în ce mai de modă veche şi pleacă acasă de sărbători

Cînd vacanţa de vară se apropie, nu avu loc nici un fel de manifestaţie nepotrivită de bucurie din partea tinerilor cu privirile plumburii, adunaţi în casa doctorului Blimber. Orice expresie violentă ca „o ştergem acasă" ar fi fost de neînchipuit într-o instituţie atît de cuviincioasă. La fiecare semestru tinerii plecau acasă, dar niciodată nu o ştergeau acasă. Ei ar fi privit cu dispreţ aşa ceva.

Tozer era tot timpul zgîriat şi chinuit de o cravată albă de chembrică scrobită, pe care o purta din dorinţa specială a doamnei Tozer, mamă-sa. Aceasta, hotărînd să-l închine bisericii, era de părere că nu putea să fie pregătit destul de repede pentru această chemare. To-

zer spunea că, avînd de ales între două rele, socotea că e mai bine să rămînă unde este decît să se ducă acasă. Această declarație era foarte sinceră, deși părea de neîmpăcat cu pasajul din compunerea lui Tozer despre acest subiect, în care el susținuse că „gîndul la casa părintească și toate amintirile legate de ea deșteptau în mintea lui cele mai plăcute simțăminte de așteptare plină de bucurie și de desfătare". Totodată el se asemuia cu un general roman, mîndru de o victorie recentă asupra Icenilor, sau încărcat cu pradă cartagineză, apropiindu-se pînă la un marș de cîteva ore de Capitoliu, acesta fiind presupus a fi, pentru mai multă asemănare, locuința doamnei Tozer. Căci se părea că Tozer avea un unchi îngrozitor, care nu numai că-l supunea la examene în timpul vacanței, asupra unor chestiuni greu de priceput, dar încurca evenimente și fapte simple și le schimonosea în același scop barbar. Cînd se întîmpla ca acest unchi să-l ducă la un spectacol sau, tot ca o dovadă de bunăvoință, să-l ducă să vadă vreun uriaș, vreun pitic, vreun conspirator, sau orișice altceva, Tozer știa că unchiul citise dinainte vreun pasaj clasic în legătură cu ceea ce avea să vadă și atunci era cuprins de o teamă de moarte, neputînd să prevadă cînd va izbucni, sau ce autoritate va cita ca să-l înfunde.

Cît privește pe Briggs, tatăl lui nu se ascundea după degete. Nu-l lăsa niciodată singur. Încercările mintale la care era supus în timpul vacanței acest tînăr nefericit erau atît de numeroase și de dureroase, încît prietenii familiei (locuind pe atunci lîngă Bayswater-Londra) rareori se apropiau de fîntînile țîșnitoare din grădinile Kensington, fără o vagă presimțire de a vedea pălăria tînărului Briggs plutind la suprafața apei și vreun exercițiu neisprăvit lăsat pe mal. În consecință, Briggs nu pleca de loc cu entuziasm în vacanță. Acești doi tovarăși de cameră ai lui Paul erau două pilde atît de grăitoare pentru ceilalți tineri, în general, încît cei mai înțelegători dintre ei priveau so-

sirea acestei perioade sărbătoreşti cu o resemnare cuviincioasă.

Cu micul Paul stăteau lucrurile cu totul altfel. Sfîrşitul primei vacanţe trebuia să însemne pentru el despărţirea de Florence, dar cine era să se gîndească la sfîrşitul unei vacanţe al cărei început nu sosise încă? Desigur, nu Paul. Pe măsură ce acel timp fericit se apropia, leii şi tigrii care se suiau pe pereţii camerei de dormit se domesticeau şi se făceau zburdalnici. Feţele hidoase şi viclene din pătratele şi ornamentele de pe covoare se făceau mai prietenoase şi priveau la el cu ochi mai puţin răutăcioşi. Orologiul cel vechi şi grav trăda mai mult interes personal în tonul lui iscoditor şi marea, veşnic neastîmpărată, se rostogolea toată noaptea, la sunetul unei melodii melancolice — totuşi plăcute — care se ridica o dată cu valurile şi-l legăna parcă pentru a-l adormi.

Domnul Feeder, licenţiat în litere, părea să creadă că şi el îşi va petrece foarte bine vacanţa. Domnul Toots avea de gînd de atunci încolo să ducă o viaţă ca de vacanţă, căci, după cum îi aducea mereu la cunoştinţă lui Paul, era „ultimul lui semestru" la doctorul Blimber şi el urma să înceapă de îndată să se folosească de proprietatea lui.

Era un lucru bine hotărît între Paul şi domnul Toots că erau prieteni apropiaţi, în ciuda deosebirii de vîrstă şi de situaţie. Pe măsură ce vacanţa se apropia şi domnul Toots răsufla mai greu şi rămînea, cînd era cu Paul, cu ochii privind în gol, mai des decît se întîmpla înainte, Paul înţelese că aceasta însemna părere de rău că se vor pierde din ochi pentru cîtva timp, şi se simţi foarte îndatorat pentru oblăduirea şi buna lui părere.

Era chiar admis de către doctorul Blimber, doamna Blimber şi domnişoara Blimber, ca şi de către toţi tinerii în general, că Toots se constituise el singur protector şi tutore al lui Dombey şi faptul acesta devenise atît de cunoscut chiar pentru doamna Pipchin, încît buna bătrînă începuse să simtă amărăciune şi gelozie

față de Toots. Ca urmare, în sanctuarul propriei ei locuințe, ea îl denunță ca pe un „prostănac". Bietul Toots se gîndea tot atît de puțin să provoace mînia doamnei Pipchin, pe cît avea în minte un alt gînd sau proiect. Dimpotrivă, era aplecat să o privească mai curînd ca pe o fire aleasă și interesantă din multe puncte de vedere. De aceea îi și surîdea cu multă curtenie și în timpul vizitelor ei la Paul o întrebă atît de des ce mai face, încît pînă la urmă, într-o seară, ea îi spuse pe față că nu era obișnuită cu așa ceva, orice o fi crezînd el și nu putea și nu voia să primească așa ceva nici din partea lui, nici din partea vreunei alte secături de teapa lui. La această prețuire cu totul neașteptată a rîvnei sale, domnul Toots fu atît de speriat, încît pînă la plecarea doamnei Pipchin rămase ascuns într-un colț retras. De atunci se feri să mai dea ochi cu formidabila doamnă Pipchin, sub acoperișul doctorului Blimber.

Era cu două sau trei săptămîni înainte de vacanță, cînd, într-o zi, Cornelia Blimber îl chemă pe Paul în camera ei și în spuse:

— Dombey, am să trimit analiza ta acasă.

— Mulțumesc, ma'am, răspunse Paul.

— Știi ce vreau să spun? Știi ori nu, Dombey? întrebă domnișoara Blimber, aruncîndu-i prin ochelari o privire severă.

— Nu, ma'am, spuse Paul.

— Dombey, Dombey, spuse domnișoara Blimber. Încep să mă tem că ești un băiat rău. Dacă nu știi ce înseamnă un cuvînt, de ce nu cauți să te lămurești?

— Doamna Pipchin mi-a spus să nu pun întrebări, răspunse Paul.

— Trebuie să te rog să nu-mi vorbești de doamna Pipchin, sub nici un cuvînt, Dombey, răspunse domnișoara Blimber. Nici gînd să-ți îngădui așa ceva. Nivelul studiilor de aici este mult mai presus de așa ceva. Dacă mai repeți astfel de aluzii, voi fi nevoită să-ți cer să-mi spui pe dinafară și fără greșeală, mîine

dimineață, înainte de micul dejun, de la *Verbum personale* și pînă la *simillima cygno.*

— Nu am vrut, ma'am... începu micul Paul.

— Trebuie să te rog să nu-mi spui ce nu ai vrut, Dombey, spuse domnișoara Blimber care și în dojenile ei păstra o politețe rece. Acesta este un fel de a judeca pe care nici prin gînd nu-mi trece să-l îngădui.

Paul simți că era mai sigur să nu mai spună nimic și în consecință se mulțumi să privească la ochelarii domnișoarei Blimber. Domnișoara Blimber, după ce dădu de cîteva ori din cap cu multă seriozitate, arătă către o hîrtie care era pe masă în fața ei.

— Analiza caracterului lui P. Dombey. Dacă memoria mă ajută — spuse domnișoara Blimber întrerupîndu-se — cuvîntul analiză, ca opus sintezei, este astfel definit de Walker: reducerea unui obiect, fie al simțurilor fie al intelectului, în elementele lui componente — ca opus sintezei, bagă de seamă. *Acuma* știi ce este analiza, Dombey.

Dombey nu păru să fie chiar orbit de lumina aruncată asupra intelectului lui, dar făcu totuși domnișoarei Blimber o mică plecăciune.

— Analiza — reluă domnișoara Blimber aruncîndu-și ochii pe hîrtie — caracterului lui P. Dombey. Socotesc că atitudinea firească a lui Dombey este deosebit de bună și că aplecarea lui în general spre învățătură poate fi socotită la fel. Astfel că, opt fiind după sistemul nostru de clasare nota cea mai mare, consider că aceste calități ale lui Dombey urmează a fi notate fiecare cu șase și trei sferturi.

Domnișoara Blimber se opri pentru a vedea cum primise Paul această știre. Nefiind lămurit dacă șase și trei sferturi însemna șase lire și cincisprezece șilingi, sau șase penny și trei farthingi, sau șase picioare și trei sferturi, sau șapte fără un sfert, sau șase din ceva cu trei alte necunoscute ce nu învățase încă, Paul își frecă mîinile și privi drept la domnișoara Blimber. Se întîmplă că aceasta fu un răspuns tot atît de bun ca oricare altul și Cornelia continuă;

— Violenţă : doi. Egoism : doi. Aplecare către tovărăşii nepotriviţe, cum s-a dovedit în cazul unui om cu numele Glubb, la început : şapte, dar în urmă mai puţin. Comportare de gentleman : patru, ameliorîndu-se cu anii. Acum, lucrul asupra căruia doresc să-ţi atrag luarea-aminte, Dombey, este observaţia generală de la sfîrşitul acestei analize.

Paul se pregăti să o asculte cu mare luare-aminte.

— In genere se poate spune despre Dombey — continuă domnişoara Blimber, citind cu voce tare şi îndreptîndu-şi ochelarii la fiecare a doua vorbă către micul chip ce-l avea în faţă — că aptitudinile şi aplecările lui sînt bune şi că a făcut atîta progres cît se putea aştepta de la el în împrejurările date. Cu părere de rău trebuie însă arătat că tînărul are o fire şi o purtare ciudată (ceea ce se numeşte obişnuit de modă veche) şi că, deşi nimic din aceste însuşiri nu-i impune vreo mustrare, el este adesea cu totul altfel decît ceilalţi tineri de vîrsta şi situaţia lui socială. Ei, Dombey — spuse domnişoara Blimber punînd hîrtia pe masă — înţelegi asta ?

— Cred că da, ma'am, spuse Paul.

— Această analiză, vezi Dombey — continuă domnişoara Blimber — va fi trimisă acasă respectatului dumitale părinte. Firește că va fi foarte dureros pentru dînsul să vadă că ai o fire şi o purtare ciudată. Firește că este dureros şi pentru noi, pentru că nu te putem iubi astfel, ştii, Dombey, pe cît am fi vrut să te iubim.

Ea atinse aici o coardă foarte simţitoare în inima copilului. In chip tainic, pe măsură ce ziua plecării se apropia, el ajunsese pe fiecare zi din ce în ce mai doritor să fie iubit de toţi cei din casă. Datorită unor pricini ascunse, foarte puţin înţelese de el însuşi — poate cu totul neînţelese — simţea cum în sufletul lui creşte din ce în ce mai puternic simţămîntul de dragoste pentru aproape orişice şi orişicine din casă. Nu putea suferi gîndul că ei vor fi cu totul nepăsători faţă de el, cînd va fi plecat. Dorea ca ei să-şi aducă aminte de el

cu bunăvoință. Își făcuse o datorie din a se pune bine chiar cu un cîine lățos și răgușit, legat în lanț în dosul casei și care pînă atunci fusese spaima vieții lui, dorind ca și acestuia să-i lipsească cînd nu va mai fi acolo.

Fără a se gîndi că tocmai prin aceasta făcea să reiasă și mai evidentă deosebirea dintre el și tovarășii săi, bietul Paul își dezvălui domnișoarei Blimber gîndurile cît putu mai bine, rugînd-o să încerce să-l iubească fără a ține seamă de analiza oficială. Tot astfel o rugă și pe doamna Blimber, care între timp se apropiase de el. Iar cînd, deși el era de față, această doamnă nu se putu reține de a da glas părerii repetate de atîtea ori că Paul ar fi un copil ciudat, el îi spuse că, fără îndoială, avea dreptate și că socoate că de vină ar fi oasele lui, deși, de fapt, nu poate ști exact și că totuși nădăjduiește că dînsele vor trece aceasta cu vederea, pentru că lui îi sînt cu toții dragi.

— Nu chiar atît de dragi — spuse Paul, cu un amestec de sfială și desăvîrșită sinceritate (însușirea cea mai deosebită și atrăgătoare a acestui copil) — nu atît de dragi cum îmi este Flornce, firește, dar asta nici nu s-ar putea niciodată. Nu puteți să vă așteptați la asta, ma'am, nu-i așa ?

— Oh, sufletel de modă veche! șopti doamna Blimber.

— Totuși îmi sînt tare dragi cu toții aici — urmă Paul — și mi-ar părea tare rău să plec și să cred că ar putea să se bucure cineva că am plecat, sau să nu-i pese.

Doamna Blimber era acum pe deplin asigurată că Paul era copilul cel mai ciudat din lume și cînd povesti doctorului cele întîmplate, el nu fu de altă părere. Spuse totuși, după cum spusese și mai înainte, la primirea lui Paul, că învățătura îl va schimba mult și mai spuse, cum mai spusese cu același prilej : .

— Îndeamnă-l, Cornelia ! Îndeamnă-l !

Cornelia îl și îndemnase tot timpul, cît de strașnic putuse, și ca urmare îi și făcuse viața foarte grea. Dar

în afară şi pe deasupra datoriei de a-şi face lecţiile, Paul mai avea de mult o altă ţintă pe care o urmărea de aproape. Voia să fie un băiat blînd, folositor şi liniştit, veşnic stăpînit de gîndul să cîştige dragostea şi prietenia celorlalţi. Aceasta, deşi putea fi văzut adesea la vechiul lui post pe scară, sau privind din fereastra lui singuratică la valuri şi la nori, îl îndemna să fie totuşi mai des printre ceilalţi băieţi şi să le aducă, de bunăvoie şi cu modestie, mici servicii. Aşa se făcu ca Paul să fie, chiar printre acei tineri anahoreţi bătoşi şi serioşi, care se chinuiau de moarte sub acoperişul doctorului Blimber, un obiect de interes general, o mică jucărie plăpîndă, dragă tuturor şi faţă de care nimeni nu s-ar fi gîndit să se poarte cu asprime. Dar el nu-şi putea schimba firea, nici nu putea să obţină schimbarea analizei şi prin urmare rămaseră cu toţii înţeleşi că Dombey este un copil de modă veche, unul din alte vremuri.

Totuşi erau şi unele privilegii legate de firea lui şi de care nu se bucura nici unul dintre ceilalţi. Cu toţii simţeau că s-ar fi putut lipsi mai uşor de un copil mai modern, şi asta însemna foarte mult pentru el. Ceilalţi, cînd se retrăgeau seara, doar se înclinau în faţa doctorului Blimber şi a familiei, pe cînd Paul întindea bucăţica lui de mînă şi strîngea curajos mîna doctorului, tot aşa pe a doamnei Blimber şi a Corneliei. Cînd era vorba să se ceară vreo scutire de pedeapsă pentru cineva, solul era totdeauna Paul. Chiar băiatul cel miop îi ceru o dată sfatul cu privire la nişte pahare şi nişte ceşti sparte. Se mai şoptea că însuşi chelarul, privindu-l cu o bunăvoinţă pe care niciodată nu o arătase vreunui muritor dintre băieţi, ar fi amestecat cîteodată în berea lui vin de Porto, pentru a-l face mai voinic.

Pe lîngă şi pe deasupra acestor mari privilegii, Paul avea intrare liberă în camera domnului Feeder, din care, de două ori îl scosese la aer pe domnul Toots aproape leşinat, ca urmare a unei încercări nereuşite de a fuma o ţigară cam tare. Aceasta fusese scoasă

dintr-un pachet pe care tînărul îl cumpărase pe sub ascuns de la un contrabandist ajuns la ananghie şi care în chip confidenţial recunoscuse că pe capul lui, viu sau mort, era pus de către oficiul vamal un preţ de două sute de şilingi. Camera domnului Feeder era confortabilă. Patul era aşezat într-un alcov şi deasupra căminului atîrna un flaut din care domnul Feeder nu ştia încă să cînte dar, după cum spunea, era gata să înveţe. Mai erau acolo şi cîteva cărţi şi o undiţă, căci domnul Feeder spunea că era gata de a învăţa să pescuiască, dacă va putea găsi timp pentru aşa ceva. Făcîndu-şi acelaşi fel de socoteli, domnul Feeder adunase: un frumos cornet de piston, cumpărat de ocazie, o tablă de şah cu figurile ei, o gramatică spaniolă, o cutie cu materiale de desen şi o pereche de mănuşi de box. Domnul Feeder spunea că îşi va face desigur o datorie din a învăţa arta apărării de sine, întrucît era de datoria oricărui bărbat să o înveţe, căci era posibil să aibă vreodată nevoie să apere o femeie în primejdie.

Dar obiectul cel mai de preţ al domnului Feeder era un vas mare verde cu tabac de prizat, pe care domnul Toots i-l adusese în dar la sfîrşitul ultimei vacanţe şi pentru care plătise un preţ ridicat, deoarece fusese într-adevăr proprietatea prinţului regent. Nici domnul Toots, nici domnul Feeder nu puteau folosi acest tabac, şi nici vreun altul, fie chiar în cantitate cît de mărginită, fără a fi apucaţi de un strănut convulsiv. Totuşi, găseau o mare plăcere în a umezi o cutie întreagă de ceai crud şi, după ce-l amestecau bine, să-l întindă cu un cuţit pe o bucată de pergament şi să se dedea apoi pe loc la folosirea lui. Înfundîndu-şi nasurile cu el, ei sufereau cu o răbdare de martiri chinuri neprevăzute dar, bînd din timp în timp bere slabă, simţeau toată mîndria de a fi săvîrşit un act de desfrînare.

Paul, şezînd tăcut în tovărăşia lor şi alături de protectorul său, domnul Toots, găsea în aceste distracţii îndrăzneţe un farmec deosebit amestecat cu teamă.

Cînd domnul Feeder le vorbi despre misterele întunecoase ale Londrei şi spuse domnului Toots că în cursul vacanţei care se apropia el va studia îndeaproape oraşul în toate amănuntele lui şi că în acest scop îşi găsise locuinţă la două domnişoare bătrîne din Peckham, Paul îl privi ca şi cînd ar fi un erou din nişte povestiri de călătorie sau de aventuri sălbatice şi era aproape speriat în faţa unei personalităţi atît de extraordinare.

Intrînd în această cameră, într-o seară, cînd vacanţa era foarte aproape, Paul îl găsi pe domnul Feeder completînd nişte formulare de scrisori tipărite, în timp ce domnul Toots îndoia şi pecetluia altele, care, gata completate, zăceau împrăştiate în faţa lui. Domnul Feeder spuse:

— Aha, Dombey, ai venit? Căci era întotdeauna binevoitor cu el şi bucuros să-l vadă şi apoi mai adăugă, împingînd una din scrisori către el: Şi aici e ceva pentru dumneata, Dombey. Asta-i a dumitale.

— A mea, domnule? spuse Paul.

— Invitaţia dumitale, spuse domnul Feeder.

Paul, uitîndu-se la ea, văzu gravat, afară de numele lui şi de dată, care erau scrise de mîna domnului Feeder, că doctorul şi doamna Blimber roagă pe domnul Paul Dombey să le facă plăcerea de a petrece cu ei seara de miercuri 17 ale lunii curente şi că ora prevăzută era şapte şi jumătate şi că urma să aibă loc cadrilul. Domnul Toots îi mai arătă, ţinînd în mînă o hîrtie asemănătoare, că doctorul şi doamna Blimber rugau pe domnul Toots să le facă plăcerea de a petrece cu ei seara de miercuri 17 ale lunii curente şi că ora fixată era şapte şi jumătate şi că urma să aibă loc cadrilul. Şi mai constată, aruncîndu-şi privirile pe masa la care şedea domnul Feeder, că plăcerea de a petrece seara cu doctorul şi cu doamna Blimber era solicitată cu acelaşi plăcut prilej şi domnului Briggs, şi domnului Tozer, şi tuturor tinerilor.

Domnul Feeder îi spuse, spre marea lui bucurie, că şi sora lui era poftită, că era un eveniment care se petrecea de două ori pe an şi că, vacanţa începînd chiar în aceeaşi zi, el putea, dacă voia, să plece după petrecere acasă, cu sora lui. Paul, întrerupîndu-l, îi răspunse că o va face cu multă plăcere. Apoi domnul Feeder îi dădu de înţeles că va trebui să răspundă doctorului şi doamnei Blimber cu un scris frumos de mînă pentru a le face cunoscut că domnul Paul Dombey va fi fericit de a avea cinstea să petreacă seara la dînşii, după cum glăsuia amabila lor invitaţie. La urmă, domnul Feeder spuse că ar fi mai bine să nu vorbească de faţă cu doctorul şi doamna Blimber despre această sărbătoare, deoarece pregătirile şi toată orînduiala erau făcute după principii clasice şi de bun-gust, şi doctorul şi doamna Blimber pe de o parte, şi tinerii domni pe de alta, avînd în vedere îndeletnicirile lor şcolăreşti, nu ştiau nimic din ceea ce se pregătea.

Paul mulţumi domnului Feeder pentru aceste lămuriri şi, băgînd invitaţia în buzunar, se aşeză ca de obicei pe un scaun lîngă domnul Toots. Dar capul lui Paul, care de la o vreme îl cam durea şi care uneori îi era foarte greu, se simţi atît de rău în seara aceea, încît Paul fu nevoit să-l rezeme de mînă. Cu tot acest sprijin, capul căzu încet-încet, pînă ajunse să se culce pe genunchii domnului Toots şi rămase acolo ca şi cum nu ar mai fi avut nici un gînd să se ridice.

Aceasta nu însemna că Paul trebuia să fie surd şi totuşi trebuie să fi fost aşa, deoarece abia îl auzi pe domnul Feeder cînd îi strigă în ureche şi îl scutură binişor ca să-l deştepte. Cînd speriat îşi ridică capul şi privi în jurul său, văzu că doctorul Blimber intrase în cameră, că fereastra era deschisă şi că fruntea-i fusese stropită cu apă şi îi era udă. I se păru totuşi foarte ciudat cum toate acestea s-au putut întîmpla fără ştirea lui.

— Ah! Haide, haide! Acum totul e bine. Cum se simte acum micul meu prieten? întrebă doctorul Blimber cu bunăvoinţă.

— Oh ! Bine de tot, vă mulţumesc, domnule, răspunse Paul.

I se păru totuşi că ceva nu era tocmai în ordine cu podeaua, deoarece el nu se putea ţine bine pe picioare ; de asemenea şi cu pereţii, care se cam învîrteau de jur împrejur şi se opreau numai cînd se căznea să-i privească ţintă. Capul domnului Toots i se păru dintr-o dată mai mare şi mai îndepărtat decît ar fi fost firesc. Cînd Toots îl luă în braţe ca să-l ducă sus, Paul observă cu mirare că uşa era cu totul în alt loc decît unde se aştepta să o vadă şi la început i se păru că domnul Toots o pornise drept către cămin.

Domnul Toots fu foarte bun cu el şi îl duse pe braţe, cu multă grijă, pînă la ultimul etaj şi Paul îi spuse că într-adevăr a fost foarte bun cu el. Dar domnul Toots spuse că ar face mult mai mult decît atîta dacă ar putea şi într-adevăr şi făcu mai mult, căci îl ajută pe Paul să se dezbrace, îl ajută să se suie în pat, toate acestea cu cea mai mare blîndeţe, şi apoi se aşeză lîngă pat şi rîse foarte mult. În acelaşi timp domnul Feeder, licenţiat în litere, rezemat de speteaza patului, trecu mîinile lui osoase în puţinele fire de păr ce le mai avea, şi le făcu să stea în sus, prefăcîndu-se apoi că se ia la luptă cu Paul, după toate regulile artei pentru a-i dovedi că acum e iarăşi sănătos. Din partea domnului Feeder aceasta păru atît de neobişnuit de hazliu şi de binevoitor, încît Paul, neputîndu-şi da seama dacă era mai bine să plîngă sau să rîdă, le făcu pe amîndouă dintr-o dată.

Cum se întîmplă ca domnul Toots să se facă nevăzut şi în locul domnului Feeder să se ivească doamna Pipchin, Paul nu se mai gîndi să pună întrebări şi nici nu fu curios să afle ce se întîmplase ; cînd o văzu pe doamna Pipchin stînd în locul domnului Feeder la picioarele patului, strigă :

— Doamnă Pipchin, să nu-i spui lui Florence !

— Ce să nu-i spun lui Florence, drăguţule ? întrebă

doamna Pipchin, venind lîngă pat şi aşezîndu-se pe scaun.

— Despre mine, spuse Paul.

— Nu, nu, spuse doamna Pipchin.

— Ce crezi că am de gînd să fac cînd o să fiu mare, doamnă Pipchin ? întrebă Paul, întorcînd capul pe pernă către ea şi lăsîndu-şi gînditor bărbia pe mîinile încrucişate.

Doamna Pipchin nu putu să ghicească.

— Am de gînd — spuse Paul — să pun toţi banii mei la un loc într-o bancă, să nu caut niciodată să mai cîştig alţii, să plec la ţară cu draga mea Florence, să am o grădină frumoasă, cîmpii şi păduri şi să trăiesc acolo cu ea toată viaţa mea !

— Adevărat ! strigă doamna Pipchin.

— Da — spuse Paul — asta am de gînd să fac, cînd am... se opri şi rămase o clipă pe gînduri.

Ochii plumburii ai doamnei Pipchin scrutară faţa gînditoare.

— ...cînd am să cresc mare, spuse Paul. Apoi începu să spună doamnei Pipchin tot ce ştia despre petrecerea pusă la cale, despre invitaţia trimisă Florencei, şi cît de mîndru va fi de el cînd sora lui va fi admirată de toţi băieţii ; îi spuse apoi cît sînt de buni cu el, şi cît ţineau la el, şi cît ţinea el la ei, şi cît de mulţumit era de toate acestea. Îi mai spuse doamnei Pipchin despre analiză şi cum că el ar fi, fără îndoială, de modă veche, ca din alte vremuri, bătrînicios, şi o întrebă dacă cumva ştie ce o fi asta şi ce o fi însemnînd. Doamna Pipchin negă faptul, aceasta fiind pentru ea calea cea mai scurtă pentru a ieşi din încurcătură. Paul însă nu fu nici pe departe mulţumit cu un asemenea răspuns şi privi atît de iscoditor la doamna Pipchin, în căutarea unui răspuns mai adevărat, încît ea fu nevoită să se ridice de pe scaun şi să se ducă la fereastră pentru a nu-i întîlni privirea.

Era pe acolo un farmacist, om foarte potolit de felul lui, care venea la institut cînd vreunul din tineri era bolnav. Farmacistul intră în cameră şi se

înființă lîngă patul băiatului, împreună cu doamna Blimber. Cum veniseră și de cînd erau acolo, Paul nu putu să știe. Cînd îi văzu însă, se ridică în sus în pat și răspunse cu de-amănuntul la toate întrebările farmacistului. Îl rugă în șoaptă ca Florence să nu afle nimica de cele întîmplate, spunînd că el ține mult ca ea să vină la petrecere. Fu foarte vorbăreț cu farmacistul și se despărțiră ca buni prieteni. Fiind apoi iarăși culcat în pat, cu ochii închiși, îl auzi pe farmacist spunînd, după ce ieșise din cameră și se depărtase — ori visă — că era o lipsă de putere vitală (Paul se miră ce o fi aia) și o mare slăbiciune constituțională. Că, deoarece băiețașul își pusese în gînd să se despartă de camarazii lui în ziua de 17, ar fi mai bine să i se îngăduie fantezia, dacă pînă atunci nu se va simți mai rău. Că era bucuros să afle de la doamna Pipchin că băiatul se va duce acasă la Londra în ziua de 18. Că-i va scrie domnului Dombey cînd va cunoaște mai bine cazul, dar neapărat înainte de acea zi. Că nu era motiv urgent pentru... pentru ce? Lui Paul îi scăpă cuvîntul. Și că băiețașul avea o minte ascuțită, dar o fire bătrînicioasă. Paul se miră cum o fi firea aceea bătrînicioasă, care era atît de vădită la el, încît să fie văzută atît de limpede de atîta lume, și inima îi bătu tare.

Nu putu însă nici să deslușească cuvîntul nici să se căznească prea mult să înțeleagă. Doamna Pipchin era iarăși lîngă el, dacă cumva între timp va fi lipsit (el credea că ieșise cu doctorul, dar totul era poate numai un vis) și îndată o sticlă și un pahar se iviră în mîinile ei ca prin farmec și ea îi turnă în pahar conținutul sticlei. După aceea, căpătă niște jeleu foarte bun, pe care doamna Blimber i-l aduse personal. Și apoi se simți atît de bine, încît doamna Pipchin plecă acasă la cererea lui stăruitoare, iar Briggs și Tozer se culcară. Bietul Briggs bombăni grozav din pricina analizei lui care cu greu ar fi putut să-l descompună mai mult, chiar dacă ar fi fost un proces chimic. El fu însă foarte bun cu Paul și tot așa fu și

Tozer şi tot aşa fură şi toţi ceilalţi, căci toţi intrară în odaie înainte de a se duce la culcare, spunînd: „Cum îţi merge acum, Dombey? Curaj, Dombey!“ Şi aşa mai departe. Briggs, după ce se culcă, rămase treaz mult timp, tînguindu-se din pricina analizei lui, şi spunînd că ştia că era toată greşită şi că nici chiar un ucigaş nu ar fi putut fi analizat mai rău şi la bunul-plac al domnului Blimber dacă ar şti că banii lui de buzunar depind de aşa ceva. Era foarte uşor, spunea Briggs, să faci dintr-un băiat, pe tot timpul semestrului, un sclav de galeră şi apoi să-l dojeneşti că e leneş şi să-l mai tragi şi pe sfoară cu două mese pe săptămînă din dreptul lui şi apoi să-l mai dojeneşti iarăşi că e mîncăcios; dar aşa ceva nu trebuie să mai fie îngăduit, nu-i aşa? Of, of!

Dimineaţa următoare, băiatul miop, înainte de a bate gongul, se sui în camera lui Paul şi îi spuse să rămînă liniştit în pat, ceea ce Paul şi făcu foarte bucuros. Doamna Pipchin apăru puţin înaintea farmacistului şi scurt timp după aceea tînăra femeie atît de bună, pe care Paul o văzuse curăţind soba în dimineaţa dintîi (cîtă vreme i se părea acum că a trecut de atunci), îi aduse micul dejun. Avu loc, undeva în depărtare, o altă consultaţie sau poate Paul visă iarăşi; şi apoi farmacistul, reintorcîndu-se cu doctorul şi cu doamna Blimber, spuse:

— Da, cred, doctore Blimber, că ar fi mai bine să-l scutim de cărţile lui de pe acum, vacanţa fiind atît de apropiată.

— Fără îndoială, spuse doctorul Blimber. Draga mea, anunţă pe Cornelia, te rog!

— Fireşte, spuse doamna Blimber.

Farmacistul, aplecîndu-se, privi de aproape în ochii lui Paul, îi palpă capul, îi luă pulsul, îi ascultă inima cu atîta interes şi grijă, că Paul îi spuse: „Îţi mulţumesc, domnule!“

— Micul nostru prieten nu s-a plîns niciodată, observă doctorul Blimber.

— Desigur că nu! răspunse farmacistul. Nici nu avea de ce să se plîngă.

— Îl găseşti mult mai bine? întrebă doctorul Blimber.

— Oh! E mult mai bine, domnule, răspunse farmacistul.

Paul începuse să se frămînte, în felul lui ciudat, întrebîndu-se ce o fi putut să se petreacă în mintea farmacistului în clipa aceea, de-i fuseseră atît de tărăgănate răspunsurile la cele două întrebări ale doctorului Blimber. După cum farmacistul, întîmplîndu-se să întîlnească privirile micului pacient cînd acesta tocmai pornise pe calea rezolvării problemei ce îşi pusese, ieşi din atitudinea lui visătoare cu un surîs voios pe buze, Paul răspunse şi el cu un surîs şi părăsi calea pe care o pornise.

Rămase în pat toată ziua, moţăind şi visînd, sau privind la domnul Toots, dar ziua următoare se dădu jos din pat şi coborî. Ia te uită! Se întîmplase ceva cu orologiul cel mare şi un lucrător suit pe o scară dublă îi scosese cadranul şi, la lumina unei lumînări, umbla cu nişte scule în mecanismul lui. Acesta era un mare eveniment pentru Paul, care se aşează pe treapta de jos a scării şi urmări operaţia cu luare-aminte. Din cînd în cînd, privea la cadranul ceasului care era rezemat strîmb de perete chiar lîngă el şi se simţi cam zăpăcit la bănuiala că ceasul îl priveşte cu coada ochiului.

Lucrătorul de pe scară fu foarte cuviincios. Cînd îl zări pe Paul, îi spuse: „Ce mai faci, domnule?", ceea ce-l făcu pe Paul să intre în vorbă cu el şi să-i spună că nu se simţise tocmai bine în ultimul timp. Gheaţa spărgîndu-se astfel, Paul îi puse o mulţime de întrebări despre clopote şi orologii, ca bunăoară dacă veghează cineva noaptea în turnurile singuratice ale bisericilor ca să le facă să bată, sau cum sînt trase clopotele cînd moare cineva şi dacă acestea sînt alte clopote decît acelea ce sună la cununii, sau dacă ele sună atît de trist numai în închipuirea celor

care sînt în viaţă. Găsind că noul lui cunoscut nu era bine lămurit cu privire la clopotul care în vremurile vechi suna stingerea, Paul îi povesti despre acea orînduire. Il mai întrebă apoi, ca pe un om încercat, ce crede despre născocirea regelui Alfred de a măsura timpul după arderea lumînărilor, întrebare la care lucrătorul răspunse că ar fi prăpăd pentru negustoria de ceasornice dacă ar fi ca această născocire să reînvie. In sfîrşit, Paul privi la lucrător pînă ce orologiul îşi recîştigă iarăşi înfăţişarea obişnuită şi-şi reluă ticăitul regulat şi iscoditor. Lucrătorul, punînd sculele într-un coş mare, îşi luă rămas bun şi plecă. Totuşi, nu fără să fi şoptit, în pragul uşii, către servitor, ceva în care erau cuprinse cuvintele „de pe alte vremuri, învechit", căci Paul le auzi.

Ce puteau să însemne cuvintele „de pe alte vremuri" care păreau că-i întristează pe toţi? Ce putea să fie asta?

Cum acum nu avea nimic de învăţat, se gîndea adesea la aceasta, nu însă atît de des cum ar fi făcut-o dacă ar fi avut mai puţine lucruri la care să se gîndească. Dar avea foarte multe şi se gîndea mereu la ele, cît era ziua de lungă.

Mai întîi de toate, se gîndea la venirea lui Florence la petrecere. Florence o să vadă cît ţin băieţii la el şi asta o s-o facă fericită. Acesta era gîndul lui de căpetenie. Numai să fie Florence sigură că băieţii sînt prietenoşi şi buni cu el şi că el ajunsese să fie îndrăgit de ei şi atunci o să-şi amintească fără amărăciune de timpul pe care el îl petrecuse acolo. Cu atît mai mult putea asta să o facă şi pe Florence fericită cînd vor fi iarăşi acasă.

Cînd se va întoarce iarăşi acasă! De cincizeci de ori pe zi picioruşele lui suiseră scara fără zgomot, pînă la odaia lui, pentru ca să strîngă toate cărţile, hîrtiile şi toate fleacurile pe care le avea şi să le aşeze la un loc ca să le ia acasă, fără să uite lucruşorul cel mai mărunt! Nici umbra gîndului că s-ar mai putea întoarce nu trecu prin mintea lui Paul;

nici o pregătire sau aluzie nu reieşea din tot ce gîndea sau făcea, afară de legătura pe care o făcea cu venirea surorii sale. Dimpotrivă, în timpul hoinărelilor lui prin casă, se gîndea la toate lucrurile din jurul lui, în felul lui visător ca la nişte lucruri de care trebuia să se despartă. Şi asta îi dădea de gîndit cît era ziua de lungă.

Cînd îşi arunca pe furiş privirea în odăiţele acelea de sus, se gîndea ce părăsite vor fi cînd el va fi plecat şi timp de cîteva zile, săptămîni, luni şi poate ani vor rămîne tot atît de posomorîte şi netulburate. Se mai gîndea că dacă vreun alt copil (de modă veche, ca şi el) căruia să i se înfăţişeze aceleaşi figuri şi mobile preschimbate în chipuri ciudate, se va rătăci vreodată pe acolo, oare îi va vorbi cineva acelui băiat despre micul Dombey, care a fost şi el cîndva în acel loc?

Se mai gîndea la un portret, de pe scară, care se uita serios după el atunci cînd Paul se îndepărta, aruncîndu-i priviri peste umăr şi care, dacă Paul trecea pe lîngă el însoţit de cineva, părea întotdeauna că-l priveşte pe el şi niciodată pe tovarăşul lui. Mai avea de gîndit multe şi în legătură cu o gravură atîrnată în altă parte şi în care, în mijlocul unor oameni cu feţe pline de mirare, se vedea un chip pe care-l cunoştea, un chip cu lumină în jurul capului — blînd, blajin şi îndurător — arătînd către cer.

La fereastra odăii lui, alte gînduri veneau grămadă şi se amestecau cu cele dintîi, îl năpădeau mereu, unele după altele, ca valurile mării. Îl purtau pe acolo unde trăiau acele păsări sălbatice, care pe vreme rea zburau întotdeauna spre mare, acolo pe unde norii se năşteau şi se ridicau pe cer, acolo de unde pornea vîntul în zborul lui vîjîitor şi unde se oprea, şi atunci el se întreba dacă peticul de loc pe care el şi Florence şezuseră de atîtea ori, privind şi vorbind de toate aceste lucruri, va putea şi fără ei rămîne neschimbat aşa cum fusese mai înainte, şi dacă atunci cînd el va fi undeva departe, acest loc va pu-

tea să fie vreodată același pentru Florence, cînd ea va ședea singură acolo.

Se mai gîndea de asemenea la domnul Toots și la domnul Feeder, licențiat în litere, și la toți băieții; și la doctorul Blimber, doamna Blimber și domnișoara Blimber; se gîndea acasă, și la mătușa lui, și la domnișoara Tox, la tatăl său, la Dombey și Fiul, la Walter cu sărmanul lui unchi bătrîn care căpătase banii de care avea nevoie, și la acel căpitan cu vocea aspră și cu mîna de fier. Pe lîngă aceasta, mai avea și cîteva vizite de făcut în cursul zilei: clasei, cabinetului de lucru al doctorului Blimber, odăilor de locuit ale doamnei Blimber și domnișoarei Blimber și apoi și cîinelui. Căci îi era îngăduit acum să umble prin toată casa, să ia odăile la rînd cum îi plăcea și, în dorința lui de a se despărți ca prieten de toți, avu grijă să nu uite pe nimeni. Cîteodată îi ajuta lui Briggs să găsească în cărți anumite lucruri pe care Briggs nu le putea găsi; altă dată căuta cuvinte în dicționar pentru băieții care nu se puteau descurca singuri; cîteodată ținea doamnei Blimber sculuri de mătase ca să le depene pe gheme, cîteodată făcea ordine pe pupitrul Corneliei și cîteodată se strecura chiar pînă în camera de studiu a doctorului Blimber și, așezîndu-se pe covor la picioarele lui savante, învîrtea binișor globurile și călătorea în jurul pămîntului, sau întreprindea un zbor printre îndepărtatele stele.

Pe scurt, în acele zile din preajma vacanței, în timp ce ceilalți tineri lucrau de se frîngeau ca să facă o repetiție generală a materiei din întregul semestru, Paul era un elev atît de favorizat cum în casa aceea nu mai fusese nimeni văzut vreodată. Nu-i venea nici lui să creadă, dar libertatea lui dăinuia oră după oră și zi după zi și micul Dombey era mîngîiat de toată lumea. Doctorul Blimber era așa de grijuliu cu el, încît îi ceru lui Johnson să se scoale de la masă pentru că pe negîndite vorbise de el ca de „sărmanul micul Dombey", măsură pe care Paul o socoti prea aspră și severă, deși în clipa aceea se roșise la față

şi se mirase că Johnson îl privea cu milă. Felul cum doctorul făcuse dreptate cu prilejul acesta era cu atît mai mult de neînţeles, socoti Paul, cu cît el era sigur să fi auzit cum acea mare autoritate, cu o seară mai înainte, luase drept bună afirmaţia făcută de doamna Blimber) că sărmanul micul Dombey părea mai bătrînicios şi mai de pe alte vremuri ca oricînd. Şi acum, micul Paul începu să creadă că într-adevăr erai de modă veche şi de pe alte vremuri cînd, ca el, erai foarte slab şi pirpiriu, şi oboseai uşor, şi simţeai mereu nevoie de a sta culcat şi de a te odihni, căci nu putu să nu-şi dea seama că acestea erau din ce în ce mai mult obiceiurile sale de fiece zi.

In sfîrşit sosi şi ziua petrecerii şi doctorul Blimber spuse la masă: „Domnilor, vom relua studiile noastre în ziua de douăzeci şi cinci ale lunii viitoare". Domnul Toots, fără întîrziere, ca semn că legămîntul lui de supunere a încetat, îşi puse inelul pe deget şi, puţin timp după aceea, în cursul conversaţiei, vorbi despre doctor spunînd doar „Blimber"! Acest act de libertate stîrni la elevii mai în vîrstă admiraţie şi gelozie, dar minţile mai tinere fură îngrozite şi părură că se minunează cum de nu a căzut vreo grindă din tavan ca să-l strivească.

Nu fu făcută nici cea mai uşoară aluzie la ceremonia ce urma să aibă loc seara, nici în timpul micului dejun, nici la prînz, dar toată ziua fu un du-te-vino prin casă, şi cu prilejul plimbărilor lui, Paul făcu cunoştinţă cu tot felul de bănci şi de candelabre şi se întîlni cu o harfă stînd în faţa uşii salonului într-o îmbrăcăminte verde. Şi capul doamnei Blimber păru cam ciudat la ora prînzului, căci părul parcă-i era înşurubat prea strîns, şi cu toate că domnişoara Blimber avea pe fiecare tîmplă cîte un conci de împrumut, se părea că pe dedesubt avea părul ei propriu pus pe moaţe făcute dintr-un afiş de teatru, căci Paul putu să citească pe deasupra ochelarilor ei strălucitori, pe o parte „Teatrul Regal" şi pe alta „Brighton".

Cînd se înseră, apăru în odăile tinerilor o întreagă colecţie de veste şi de cravate albe, ca şi un miros atît de pătrunzător de păr pîrlit, încît doctorul Blimber trimise servitorul sus să transmită tinerilor salutări şi să-i întrebe dacă nu cumva casa luase foc. Dar nu era decît coaforul care în zorul lui cel mare de a încreţi părul tinerilor, înfierbîntase prea tare fierul.

Cînd Paul fu gata îmbrăcat — ceea ce se întîmplă foarte curînd, pentru că Paul nu se simţea bine şi fiind cam ameţit nu putu să stea mult în picioare — coborî în salon. Aici găsi pe doctorul Blimber păşind prin odaie, în lung şi în lat, gata îmbrăcat, dar cu o ţinută foarte demnă şi nepăsătoare, ca şi cum nu s-ar fi aşteptat să vadă intrînd mai mult de una sau două persoane. Puţin timp după aceea apăru şi doamna Blimber, foarte drăguţă, cum i se păru lui Paul, şi avînd atîtea rînduri de fuste pe ea încît ar fi trebuit să faci o adevărată plimbare ca să o ocoleşti o singură dată. Domnişoara Blimber coborî şi ea curînd după mamă-sa, puţin cam strînsă în corset, dar foarte nostimă.

Urmară domnul Toots şi domnul Feeder. Amîndoi intrară cu pălăriile în mînă, ca şi cînd ar fi locuit în altă parte şi cînd feciorul îi anunţă, doctorul Blimber spuse: „Ia te uită, ia te uită. Dumnezeule mare!" părînd nespus de mulţumit să-i vadă. Domnul Toots era numai o sclipire de cîte bijuterii şi butoane pusese pe el şi simţea atît de adînc măreţia ocaziei, încît, după ce dădu mîna cu doctorul şi făcu cîte o plecăciune doamnei şi domnişoarei Blimber, îl luă pe Paul deoparte şi îi spuse: „Ce crezi, Dombey, de toate astea?"

Dar cu toată încrederea în el însuşi, arătată atît de modest, domnul Toots fu cuprins de o mare îndoială, neştiind dacă la urma urmei era potrivit să încheie ultimul nasture de jos de la vestă şi dacă, după o liniştită cumpănire a tuturor împrejurărilor, era mai potrivit să poarte manşetele răsucite în sus sau în jos. Văzînd că ale domnului Feeder erau răsucite în sus,

domnul Toots le răsuci şi el, dar manşetele următorului invitat nefiind răsucite, le lăsă şi pe ale lui în jos. Deosebirile cu privire la nasturii de la vestă, nu numai a nasturelui de jos dar şi a celui de sus, deveniră atît de numeroase şi de complicate, pe măsură ce invitaţii se îngrămădeau, încît domnul Toots, plimbîndu-şi tot timpul degetele pe vestă de la un nasture la altul, de parcă ar fi cîntat la un instrument, începu să se simtă zăpăcit de-a binelea de această îndeletnicire.

După ce toţi tinerii, cu cravatele strînse în jurul gîtului, cu părul încreţit, încălţaţi ca pentru dans, cu pălăriile lor cele mai bune în mînă, fură anunţaţi şi introduşi unul cîte unul, sosi domnul Baps, maestrul de dans, însoţit de doamna Baps, faţă de care doamna Blimber se arătă foarte amabilă şi binevoitoare. Domnul Baps era un domn cu o înfăţişare foarte serioasă, cu un fel de a vorbi foarte măsurat şi tărăgănat. Nu trecură nici cinci minute de cînd stătea sub lampă, şi începu să vorbească cu Toots (care, pe tăcute, îşi compara pantofii cu ai lui) despre ceea ce ar fi de făcut cu materia primă, cînd ar fi să-ţi sosească în port în schimbul aurului ce l-ai dat. Domnul Toots, pe care întrebarea îl nedumeri grozav, îi sugeră „să faci o mîncare". Dar domnul Baps nu păru să creadă că ar fi potrivit să faci aşa ceva.

Paul se lăsă acum să alunece în jos de pe colţul sofalei plin cu perne, care fusese postul lui de observaţie, şi coborî în camera în care se lua ceaiul, ca să fie gata în aşteptarea Florencei, pe care nu o văzuse de aproape două săptămîni, deoarece el nu plecase din casa doctorului Blimber ultima duminică, de teamă să nu răcească. In clipa aceea, ea sosi. Era atît de frumoasă în rochia ei simplă de bal şi ţinînd un mănunchi de flori proaspete în mînă, încît, cînd îngenunche ca să-l îmbrăţişeze pe Paul şi să-l sărute (căci nu era nimeni de faţă decît prietena lui şi o altă femeie tînără care aştepta să servească ceaiul), el nu se putu hotărî să-i mai dea drumul sau să o

lase să-şi ia privirea ei strălucitoare şi plină de dragoste de la faţa lui.

— Dar ce s-a întîmplat, Floy? întrebă Paul aproape sigur că vede o lacrimă în ochii ei.

— Nimic, scumpul meu, nimic, răspunse Florence.

Paul atinse binişor cu un deget obrazul ei şi iată, dădu de o lacrimă.

— De ce Floy? spuse el.

— O să mergem acasă şi o să te îngrijesc eu, scumpul meu, spuse Florence.

— Să mă îngrijeşti! îngînă Paul.

Paul nu putea înţelege de ce era nevoie de îngrijire şi nici de ce îl priveau atît de serios cele două tinere femei, nici de ce Florence îşi întoarse faţa o clipă şi apoi o îndreptă iarăşi spre el luminată din nou de un zîmbet.

— Floy — spuse Paul, ţinînd în mînă una din buclele ei negre — spune-mi dragă, crezi şi tu că am început să fiu de modă veche şi de pe alte vremuri?

Sora lui rîse, îl mîngîie şi îi spuse: „Nu".

— Pentru că ştiu că ei toţi spun asta — răspunse Paul — şi vreau să ştiu ce înţeleg ei prin asta, Floy.

Dar o îndoită bătaie auzindu-se dinspre uşă şi Florence repezindu-se către masă, nu-şi mai spuseră nimic. Paul se miră iarăşi cînd văzu pe prietena lui şoptind ceva lui Florence ca şi cînd ar fi vrut s-o liniştească, dar sosirea unor noi invitaţi îi schimbă repede gîndurile.

Erau sir Barnet Skettles, lady Skettles şi tînărul Skettles. Tînărul Skettles urma să fie noul elev, după vacanţă. Faima îl şi precedase în camera domnului Feeder, datorită faptului că tatăl său era membru în Camera Comunelor şi domnul Feeder spusese despre el că de îndată ce preşedintele va pune ochii pe el (ceea ce se aştepta de vreo doi sau trei ani), se prevedea că va pune la punct pe radicali.

— Şi ce odaie este asta acum, de pildă? întrebă lady Skettles pe prietena lui Paul, Melia.

— Camera de lucru a doctorului Blimber, ma'am, fu răspunsul.

Lady Skettles făcu, prin lornion, o inspecţie panoramică a încăperii şi spuse lui sir Barnet Skettles, făcînd din cap un semn de aprobare: „Foarte bine". Sir Barnet consimţi, dar tînărul Skettles părea bănuitor şi plin de îndoieli.

— Şi această mică făptură — spuse lady Skettles întorcîndu-se către Paul — este unul din...

— Tinerii noştri, ma'am, da, ma'am, spuse prietena lui Paul.

— Şi cum te cheamă, copilaş palid? întrebă lady Skettles.

— Dombey, răspunse Paul.

Sir Barnet Skettles intră numaidecît în vorbă şi spuse că a avut cinstea să-l întîlnească pe tatăl lui Paul la un prînz oficial şi că nădăjduia că e sănătos. Paul îl auzi apoi spunînd lui lady Skettles: „City — foarte bogat — deosebit de respectabil — doctorul mi-a atras atenţia". Şi apoi îi spuse lui Paul: „Vrei să spui bunului dumitale tată că sir Barnet Skettles s-a bucurat să afle că e sănătos şi îi trimite salutările sale cele mai alese?"

— Da, sir, răspunse Paul.

— Acesta e bravul meu fiu, spuse sir Barnet Skettles. Barnet — spuse adresîndu-se tînărului Skettles, care, pentru a se răzbuna pe învăţătura ce-l aştepta, atacase o tartă cu prune — acesta este un tînăr pe care trebuie să-l cunoşti. Acesta este un tînăr pe care *ai voie* să-l cunoşti, Barnet, spuse sir Barnet Skettles, apăsînd în chip deosebit pe „ai voie".

— Ce ochi! Ce păr! Ce faţă drăgălaşă! exclamă lady Skettles încetişor pe cînd privea la Florence prin lornion.

— Sora mea, spuse Paul prezentînd-o.

Mulţumirea familiei Skettles fu acum desăvîrşită şi cum lady Skettles îl îndrăgise pe Paul din prima clipă, plecară cu toţii împreună sus: sir Barnet Skett-

les avînd grijă de Florence şi tînărul Barnet urmînd după ei.

Tînărul Barnet nu rămase mult timp în umbră, după ce ajunseră în salon, deoarece doctorul Blimber îl îndemnă curînd să danseze cu Florence. Lui Paul i se păru că nu ar fi deosebit de fericit, ba chiar posac şi nepăsător faţă de toate din jurul său. Cum Paul auzi însă pe lady Skettles spunînd doamnei Blimber, în timp ce bătea măsura cu evantaiul, că scumpul ei băiat e fără îndoială nebun după domnişoara Dombey, acel înger de copilă, i se păru de astă dată lui Paul că Skettles-juniorul era într-o stare de fericire pe care nu o trăda.

Micul Paul socoti ciudat că nimeni nu se aşezase pe locul lui între perne şi că, de cum intră din nou în cameră, toţi se dădură în lături ca să-l lase să se aşeze iar acolo unde îşi aminteau că ar fi locul lui.

Apoi, cînd băgară de seamă că-i plăcea să o vadă pe Florence dansînd, nimeni nu se aşeză în faţa lui ci dimpotrivă, lăsară loc, ca să o poată urmări din ochi. Erau cu toţii drăguţi cu el, pînă şi străinii care erau acum foarte numeroşi şi veneau din cînd în cînd să-i vorbească, întrebîndu-l cum se simte, dacă îl doare capul şi dacă nu e obosit. Le era foarte recunoscător tuturor pentru bunătatea şi grija lor. Rezemat între perne în colţul său, pe aceeaşi sofa cu doamna Blimber, lady Skettles şi cu Florence care venea să se aşeze lîngă el îndată ce isprăvea un dans, el părea într-adevăr foarte fericit.

Florence ar fi şezut lîngă el toată noaptea şi, dacă ar fi fost după voia ei, nu ar fi dansat de loc, dar Paul o îndemna spunîndu-i că lui îi făcea mare plăcere. Cînd vorbea astfel, îi spunea chiar adevărul, căci inimioara lui sălta de bucurie şi faţa lui se îmbujora cînd vedea cît de mult o admira toată lumea şi cum printre toate celelalte femei din salon ea părea ca un boboc frumos de trandafir.

Din cuibul lui între perne, Paul putea să vadă şi să audă aproape tot ce se petrecea, ca şi cînd totul n-ar fi

fost pus la cale decît pentru plăcerea lui. Printre alte întîmplări mărunte de care luă cunoştinţă, fu şi aceea că domnul Baps, maestrul de dans, intră în vorbă cu sir Barnet Skettles întrebîndu-l foarte curînd, după cum mai înainte întrebase pe domnul Toots, ce e de făcut cu materiile prime dacă acestea ar intra în porturile noastre, în schimbul aurului dat pentru ele. Întrebarea i se păru lui Paul atît de misterioasă, încît vru şi el să ştie ce trebuia făcut cu acele materii prime. Sir Barnet Skettles avea multe de spus în această privinţă şi le spuse, dar problema nu părea încă dezlegată pentru că domnul Baps răspunse da, însă admiţînd că Rusia ar ieşi pe piaţă cu seul ei ; atunci... asta îl lăsă mut pe sir Barnet care nu mai putu decît să dea din cap şi să spună că, în cazul ăsta, ei bine, nu-i altceva de făcut decît să te întorci la bumbac !

Sir Barnet Skettles se uită după domnul Baps ca şi cînd l-ar fi socotit un om de seamă cînd acesta plecă să o amuze pe doamna Baps (care, fiind cu totul părăsită, se prefăcea că se uită în notele domnului care cînta la harfă). Curînd după aceea i-o şi spuse doctorului Blimber, întrebîndu-l dacă îi îngăduie să-l întrebe cine este domnul Baps şi dacă nu cumva a fost cîndva în ministerul de Comerţ. Doctorul Blimber spuse că nu crede şi că de fapt era un profesor de...

— De ceva în legătură cu statistica, aş jura, observă sir Barnet Skettles.

— Cred că nu, sir Barnet, răspunse doctorul Blimber, scărpinîndu-se în bărbie. Nu, nu tocmai aşa ceva.

— Vreo ştiinţă exactă, aş pune rămăşag, spuse sir Barnet Skettles.

— Da, oarecum -- spuse doctorul Blimber — da, dar nu tocmai de felul acesta. Domnul Baps este un om de valoare, sir Barnet... De fapt este profesorul nostru de dans.

Paul fu uimit să vadă că această informaţie schimbă cu totul părerea lui sir Barnet Skettles despre domnul Baps şi că sir Barnet se înfurie de-a binelea şi că aruncă domnului Baps din partea cealaltă a camerei

niște priviri încruntate. El merse chiar atît de departe, încît să-l dea dr... pe domnul Baps, povestind lui lady Skettles cele întîmplate și spunîndu-i că fusese din partea acestuia cea mai ne-ru-și-na-tă și gro-so-la-nă obrăznicie.

Paul mai observă însă și altceva. Domnul Feeder, după ce dase peste cap mai multe cupe de vin fiert cu scorțișoară, începuse să-și dea drumul. Dansul era în genere cam ceremonios și muzica mai curînd solemnă — de fapt cam ca o muzică religioasă — dar după cîteva cupe de vin fiert, domnul Feeder îi spuse domnului Toots că avea de gînd să înviorеze puțin atmosfera. După aceasta, domnul Feeder nu numai că începu să danseze ca și cînd nu i-ar fi ars decît de dans și de nimic altceva, dar și îndemna pe ascuns muzica să cînte niște melodii nebunatice. Apoi gingășiile lui față de doamne deveniră din ce în ce mai stăruitoare și, dansînd cu domnișoara Blimber, îi șopti la ureche — îi șopti ! — totuși nu destul de încet ca Paul să nu audă, recitîndu-i acea faimoasă poezie :

Oricît mi-e inima de falsă
Pe tine nu te va trăda !

Paul îl auzi repetînd aceasta la patru tinere doamne, una după alta. Domnul Feeder i-ar fi putut spune domnului Toots că se teme să nu-i fie rău a doua zi dimineață !

Doamna Blimber fu puțin cam speriată de această purtare — între noi fie zis — cam deșănțată și mai ales de schimbarea supărătoare în caracterul muzicii, care, începînd să execute melodii populare ce se cîntau de obicei pe străzi, se putea firește bănui că va supăra pe lady Skettles. Dar lady Skettles fu atît de binevoitoare, încît o rugă pe doamna Blimber să nu-și facă nici o grijă. Ea primi cu multă bună-cuviință și politețe lămuririle doamnei Blimber cum că domnul Feeder se lăsa cîteodată antrenat, cu astfel de prilejuri, să comită unele excese și răspunse că părea să fie o persoană foarte simpatică pentru situația lui și

că-i plăcea pieptănătura sa fără pretenţii ; părul lui (după cum s-a mai spus) era lung cam de un sfert de şchioapă.

O dată, în timpul unei pauze între dansuri, lady Skettles îi spuse lui Paul că pare a fi foarte iubitor de muzică. Paul răspunse că într-adevăr iubea muzica şi că dacă şi dînsa o iubeşte, ar trebui să o audă cîntînd pe Florence. Lady Skettles descoperi de îndată că era moartă după o astfel de plăcere şi, deşi Florence la început fu foarte sperioasă la gîndul de a cînta de faţă cu atîta lume, rugînd stăruitor să fie iertată, totuşi Paul, chemînd-o lîngă el şi spunîndu-i „Hai, Floy ! Te rog ! Pentru mine, draga mea !", ea se duse de-a dreptul la pian şi începu să cînte. Cînd toţi se dădură puţin în lături pentru ca el să o poată vedea mai bine, şi cînd o văzu şezînd acolo singură, atît de tînără, atît de bună, de frumoasă şi de duioasă cu el, cînd auzi vocea ei fermecătoare atît de naturală şi de dulce care, ridicîndu-se din mijlocul tăcerii, era ca o verigă de aur între el şi toată dragostea şi fericirea vieţii lui, Paul îşi întoarse faţa şi îşi ascunse lacrimile. Nu, după cum le spuse cînd îl întrebară, nu fiindcă muzica era prea duioasă sau tristă, dar fiindcă îi era drag de ea.

Toţi o iubeau pe Florence ! Cum s-ar fi putut să nu o iubească ! Paul ştiuse dinainte că vor fi nevoiţi să o iubească şi că o vor iubi. Cum şedea în colţul lui între perne, cu mîinile liniştit încrucişate, cu un picior sub el, puţini şi-ar fi putut da seama ce triumf şi ce încîntare umpluseră pieptul lui de copil, pe cînd o asculta, şi ce dulce linişte simţea. Laude fără măsură despre „sora lui Dombey" din partea tuturor băieţilor ajunseră la urechile lui. Cuvinte de laudă pentru frumuseţea ei atît de rezervată şi modestă erau pe toate buzele ; vorbe despre inteligenţa şi darurile ei pluteau tot timpul în jurul lui şi, ca şi cînd ar fi fost adus de aerul nopţii de vară, se răspîndea în jurul lui un simţămînt, doar pe jumătate înţeles de el, cu privire la

Florence şi la el însuşi, un simţămînt plin de simpatie pentru amîndoi, care il încînta şi îl mişca.

Şi nu ştia pentru ce. Pentru că toate cîte le observa, le simţea şi le gîndea în noaptea aceea copilul, atît cele prezente cît şi cele absente, ceea ce se petrecea atunci şi ceea ce trecuse — se îmbinau ca şi culorile curcubeului sau ale penelor unei păsări măiestre cînd sînt luminate de razele soarelui sau erau asemănătoare culorilor dulci ale cerului, în apus de soare. Nenumăratele lucruri la care se gîndise în ultima vreme trecură pe dinaintea lui în sunetele muzicii pe care o asculta, nu pentru a-i atrage luarea-aminte asupra lor, sau oa să pună iar stăpînire pe gîndurile lui, ci ca lucruri încheiate şi care au fost duse pentru totdeauna la bun sfîrşit. O fereastră singuratică, prin care privise cu ani in urmă, deschidea vederea asupra oceanului, la mii şi mii de mile depărtare. Pe apele lui, închipuirile, care ieri încă îl frămîntau, azi erau tăcute şi adormite ca nişte valuri pe care nu le mai mînă vîntul. Acelaşi murmur misterios de care se mira atîta, cînd stătea culcat pe plajă, acum i se părea că-l aude în cîntecul surorii sale, străbătînd murmurul vocilor şi zgomotul picioarelor. I se părea că-l regăseşte pe feţele care treceau pe dinaintea lui şi chiar în amabilitatea greoaie a domnului Toots, care venea din cînd în cînd să-i strîngă mîna. I se părea că îl aude vorbindu-i prin bunătatea de care era înconjurat, şi chiar faima lui de „demodat, din alte vremuri", fără să ştie cum, i se părea legată de acest murmur. Astfel micul Paul şedea meditînd, ascultînd, privind, chibzuind şi se simţea foarte fericit.

Pînă cînd sosi timpul de a-şi lua rămas bun ; atunci se produse într-adevăr un lucru de neaşteptat. Sir Barnet Skettles aduse pe tînărul Skettles să dea mîna cu el şi îl întrebă dacă o să-şi aducă aminte să spună bunului său tată, împreună cu salutările sale alese, că el, sir Barnet Skettles, speră că cei doi tineri vor face cunoştinţă mai de-aproape. Lady Skettles îl sărută, îi dădu părul deoparte de pe frunte şi îl luă în braţe;

şi chiar doamna Baps — sărmana doamnă Baps! spre bucuria lui Paul — veni de lîngă caietul cu note al domnului care cînta la harfă şi-şi luă rămas bun de la el tot atît de afectuos ca toţi ceilalţi.

— Rămîi cu bine, doctor Blimber, spuse Paul întinzînd doctorului mîna.

— Cu bine, dragă prietene, răspunse doctorul.

— Vă sînt foarte recunoscător, domnule, spuse Paul, îndreptînd o privire nevinovată către faţa lui severă. Spuneţi-le, vă rog, să aibă grijă de Diogene.

Diogene era cîinele care, afară de Paul, nu se împrietenise niciodată pînă atunci cu nimeni. Doctorul făgădui că, în lipsa lui Paul, Diogene va fi bine îngrijit şi Paul, după ce îi mulţumi încă o dată şi îi mai dădu o dată mîna, îşi luă rămas bun de la doamna Blimber şi de la Cornelia cu o seriozitate atît de adînc simţită, încît doamna Blimber uită în acea clipă să-i vorbească lui lady Skettles despre Cicero, deşi avusese de gînd toată seara să o facă. Cornelia luînd amîndouă mîinile lui Paul în ale ei, îi spuse:

— Dombey, Dombey, ai fost întotdeauna elevul meu favorit, Dumnezeu să te aibă în paza lui!

Cu acest prilej, Paul gîndi cît era de uşor să nedreptăţeşti pe cineva, căci domnişoara Blimber era sinceră, cu toate că fusese atît de severă cu el.

O şoaptă se auzi printre tineri, anunţînd că „pleacă Dombey", „pleacă micul Dombey" şi se porni o mişcare generală după Paul şi Florence în jos pe scară şi în hol, mişcare ce cuprinse şi întreaga familie Blimber. Aşa ceva, spuse domnul Feeder cu voce tare, nu se mai întîmplase cu nici unul dintre tinerii pe care îi cunoscuse; dar era greu de spus dacă era curată întîmplare, sau se datora mai mult băuturii. Servitorii, cu chelarul în frunte, ţineau şi ei să fie de faţă la plecarea micului Dombey şi chiar tînărul miop se înduioşă şi el cărînd cărţile şi cuferele la trăsura care urma să-i ducă pe Paul şi pe Florence în noaptea aceea la casa doamnei Pipchin.

Nici chiar înrîurirea acelei pasiuni mai blajine a tinerilor — căci toţi, pînă la unul, erau nebuni după Florence — nu putu să-i oprească de a-şi lua cu mult zgomot rămas bun de la Paul, fluturînd pălăriile, înghesuindu-se pe scări ca să-i întindă mîna, strigînd: „Dombey, nu mă uita!" Se lăsară apoi în voia a tot felul de manifestări sentimentale, neobişnuite la acei tineri ciraci ai lui Chesterfield. Paul o întrebă în şoaptă pe Florence, pe cînd, înainte de a se deschide uşa, ea îl înfăşură, dacă i-a auzit oare? Dacă o să poată uita vreodată? Dacă era fericită că văzuse toate astea? Şi, pe cînd îi vorbea astfel, o bucurie mare se vădea în ochii lui.

O dată, pentru ultima oară, se întoarse şi privi la feţele îndreptate spre el, mirat să vadă cît erau de luminoase şi de strălucitoare, şi cît erau de multe, şi cît erau de îngrămădite şi de înghesuite, cum se văd numai în teatrele aglomerate. Începură să plutească în ochii lui cînd le privi, ca feţe văzute într-o oglindă care e mişcată şi în clipa următoare se trezi afară în trăsura întunecoasă, ghemuindu-se lîngă Florence. De atunci, ori de cîte ori îşi amintea de casa doctorului Blimber, aceasta îi venea în minte aşa cum o văzuse în acea ultimă clipă şi nu-i mai apăru niciodată ca ceva real, ci întotdeauna ca un vis, cu nenumăraţi ochi care îl priveau.

Aceasta nu fu însă cea din urmă întîmplare în casa doctorului Blimber. Mai se petrecu ceva. În legătură cu domnul Toots. Acesta, deschizînd pe neaşteptate unul din geamurile trăsurii şi privind înăuntrul ei, rosti hohotind nebuneşte: „Dombey e aici?" şi îndată închise geamul, fără să aştepte răspunsul. Nici aceasta nu fu însă ultima poznă a lui Toots, căci înainte ca vizitiul să dea bici cailor, tot pe neaşteptate, el deschise celălalt geam al trăsurii şi cu acelaşi hohot de rîs, rosti întocmai pe acelaşi ton: „Dombey e aici?" şi dispăru întocmai ca mai înainte.

Ce rîs pe Florence! Paul şi-l reaminti adeseori şi rîdea ori de cîte ori şi-l reamintea.

Se mai întîmplară multe, curînd după aceea — ziua următoare şi mai tîrziu — de care Paul nu putea să-şi aducă aminte decît nelămurit. Astfel că rămaseră la doamna Pipchin mai multe zile şi nopţi fără a se duce acasă, că rămăsese în pat, cu Florence şezînd lîngă el; că fusese tatăl lui în cameră sau numai o umbră înaltă pe perete; că a auzit pe doctor spunînd despre cineva că dacă l-ar fi luat de acolo înainte de serbarea pe care şi-o făurise în minte atît de frumoasă, cu o dorinţă prea vie pentru slăbiciunea lui, ar fi fost de aşteptat să se prăpădească.

Nu-şi mai putea nici măcar aduce aminte dacă într-adevăr îi spusese lui Florence, în mai multe rînduri: „Oh, Floy, du-mă acasă şi nu mă părăsi niciodată!" dar credea că i-a spus-o. Îşi închipuia cîteodată că se aude pe el însuşi tot spunînd: „Du-mă acasă, Floy! Du-mă acasă!"

Dar putu să-şi aducă aminte, cînd ajunse acasă şi era suit sus pe scările care îi erau atît de cunoscute, că auzise uruitul trăsurii timp de cîteva ceasuri, pe cînd stătea culcat pe perne, cu Florence lîngă el şi cu bătrîna doamnă Pipchin în faţa lui. Îşi reamintea şi vechiul lui pat, cînd îl culcară în el; pe mătuşa lui, pe domnişoara Tox şi pe Suzana; dar era altceva ce se întîmplase de curînd şi care îl tulbura.

— Vreau să vorbesc cu Florence, vă rog, spuse el. Numai cu Florence şi numai o clipă!

Ea se aplecă peste el şi ceilalţi se dădură în lături.

— Floy, draga mea, nu era tata acela pe care l-am văzut în hol cînd m-au adus de la trăsură?

— Da, dragă.

— N-a plîns cumva şi apoi a intrat în camera lui, Floy, nu-i aşa, cînd m-a văzut intrînd?

Florence dădu din cap şi-şi apăsă buzele pe obrajii lui.

— Sînt foarte bucuros că nu a plîns, spuse micul Paul. Credeam că a plîns. Să nu le spui că am întrebat.

CAPITOLUL XV

Dibăcia de neînchipuit a căpitanului Cuttle şi un nou demers în folosul lui Walter Gay

Walter nu putu, timp de cîteva zile, să hotărască ce avea de făcut în afacerea Barbados, ba chiar nutrea o slabă nădejde că domnul Dombey poate nu gîndise întocmai ceea ce spusese, ori că s-ar putea să-şi mai schimbe părerea şi să-i spună să nu mai plece. Dar cum nu se întîmplă nimic care să confirme că această nădejde s-ar putea adeveri (ceea ce nici nu prea era de aşteptat) şi cum timpul trecea şi el nu avea vreme de pierdut, simţi că, fără să mai stea la îndoială, ar trebui să întreprindă ceva.

Greutatea cea mai mare era pentru el cum să aducă la cunoştinţa unchiului Sol schimbarea ce urma să aibă loc în treburile lui, ştiind că-i va da o lovitură groaznică. Cu atît mai greu era pentru el să tulbure cu o astfel de veste starea sufletească a unchiului Sol, cu cît aceasta se îmbunătăţise foarte mult în ultimul timp şi bătrînul devenise atît de voios, încît şi mica odaie din fund îşi recăpătase vechea înfăţişare. Unchiul Sol plătise domnului Dombey întîia rată din datorie, aşa cum fusese hotărît, şi avea credinţa că se va descurca şi cu ceea ce mai rămăsese de plătit. A-l lovi acum din nou, cînd cu atîta bărbăţie abia trecuse peste greutăţi, ar fi fost foarte dureros.

Dar nu se putea gîndi la o fugă, trebuia să-i dea de veste. Şi greutatea cea mare era cum să-l vestească. Cît despre a pleca sau nu, Walter ştia că nu-i stătea în puterile lui să aleagă. Domnul Dombey îi spusese răspicat că este tînăr şi că afacerile unchiului său nu merg bine şi, totodată, cu priviri ce însoţiseră această înştiinţare, domnul Dombey îi dăduse limpede a înţelege că dacă nu ar vrea să plece n-ar avea decît să rămînă acasă, dar firește nu la Casa

Dombey şi Fiul. Atît unchiul cît şi el erau foarte îndatoraţi domnului Dombey — în urma demersului lui Walter. In sufletul lui parcă pierduse nădejdea de a mai cîştiga vreodată bunăvoinţa acelui domn şi îi venea a crede că s-ar putea ca, din cînd în cînd, domnul Dombey să fie ispitit să-i arate dispreţ, deşi nu ar fi fost de loc raţiuni care să-l îndreptăţească s-o facă.

Dar ceea ce ar fi fost o datorie, dacă domnul Dombey s-ar fi purtat altfel, rămînea şi aşa o datorie — sau cel puţin astfel cugeta Walter — şi datoria trebuie împlinită.

Cînd domnul Dombey îl privise şi îi spusese că era tînăr şi că afacerile unchiului nu mergeau bine, trecuse pe faţa lui o umbră de dispreţ; şi presupunerea jignitoare şi defăimătoare că el, Walter, ar putea fi mulţumit să trăiască lenevind pe spinarea bătrînului sărăcit jignea adînc sufletul generos al băiatului. Hotărît să-l încredinţeze pe domnul Dombey şi în măsura în care era cu putinţă să-i dea asigurări, fără a le tălmăci în cuvinte, că-l judecase greşit, Walter avu grijă să arate, după convorbirea despre Indiile de Vest şi mai multă voie bună şi hărnicie decît mai înainte, dacă aceasta ar fi fost cu putinţă cu o fire atît de vioaie şi de zeloasă ca a lui. Era prea tînăr şi prea lipsit de experienţă ca să-şi dea seama că poate tocmai aceste însuşiri ale lui nu erau pe placul domnului Dombey şi că a fi mlădios şi a arăta că vrei să-i placi cînd erai în umbra puternicei sale nemulţumiri, fie că era ori nu îndreptăţită, nu te putea sălta în ochii lui. Dar se poate — se prea poate — ca marele bărbat să se fi socotit înfruntat de acest nou fel de a fi al unui suflet cinstit şi să fi fost hotărît să-l înjosească.

„La urma urmei, unchiul Sol va trebui să afle", gîndi Walter, cu un oftat. Dar se temea că dacă ar fi să-i vorbească el însuşi bătrînului şi ar fi să-i vadă pe faţa zbîrcită urmările destăinuirii, vocea să nu-i tremure şi să nu lase să se întrevadă că nu-i

atît de plin de nădejde pe cît ar vrea să pară. De aceea se hotărî să se folosească de serviciile dibaciului mijlocitor care era căpitanul Cuttle. În consecinţă, cum sosi duminica, o şi porni după micul dejun spre mahalaua căpitanului Cuttle.

Nu fără plăcere, îşi reaminti pe drum că doamna MacStinger se ducea în fiecare duminică dimineaţă într-o localitate îndepărtată, ca să ia parte la slujba oficiată de reverendul Melchisedech Howler. Acesta fusese concediat într-o bună zi de „Docurile Indiilor de Vest", pe o bănuială neîntemeiată (născocită cu tot dinadinsul împotriva lui de diavol — duşmanul obştesc) de a fi găurit butoaiele cu sfredelul, pentru a astupa apoi gaura cu gura. El prorocise că în doi ani de la ziua aceea, la zece dimineaţa, va fi sfîrşitul lumii şi deschisese un salon de primire pentru doamne şi domni din secta rantiştilor. Cînd aceştia se întruniră pentru prima oară, fură atît de adînc mişcaţi de mustrările reverendului Melchisedech, încît, pe cînd extaziaţi îşi dansau dansul lor sacru cu care se încheia slujba, căzură cu toţii prin podeaua care se spărsese, în bucătăria ce se afla dedesubt şi scoaseră din uz o maşină de spălat ce aparţinea unuia dintre membrii sectei.

Acestea le spusese căpitanul în taină lui Walter şi unchiului său, într-o clipă de veselie neobişnuită, între două repetiţii ale cîntecului „Peg, iubit odor", în seara cînd datoria fusese achitată samsarului Brogley. Căpitanul însuşi se ducea cu mare regularitate la o biserică din vecinătate care arbora drapelul naţional în fiecare duminică dimineaţa şi unde, paracliserul fiind infirm, Cuttle făcea serviciul de a supraveghea pe băieţii zburdalnici, care îi ştiau grozav de frică datorită misteriosului lui cîrlig de fier. Cunoscînd regularitatea obiceiurilor căpitanului, Walter se grăbi pe cît putu ca să-l prindă înainte de a pleca de acasă şi într-adevăr, merse atît de repede încît avu plăcerea, cînd o luă spre Brig Place, să zărească la fereastra deschisă a căpitanului haina şi

vesta albastră atîrnînd afară ca să se aerisească la soare.

Părea de necrezut ca haina şi vesta căpitanului să poată fi zărite de un ochi muritor, fără ca în ele să nu se afle şi căpitanul ; dar, fără îndoială, nu era în ele, căci astfel — casele din Bnig Place nefiind înalte — picioarele lui ar fi astupat poarta din stradă, ceea ce era în afară de orice îndoială. Mirat de această descoperire, Walter bătu o singură dată în uşă.

— Stinger, îl auzi el spunînd pe căpitan, sus, în odaie, ca şi cum nu ar fi fost treaba lui.

Atunci Walter bătu de două ori.

— Cuttle, îl auzi el acum pe căpitan şi îndată după aceea se ivi chiar el la fereastră, în cămaşă curată şi bretele, cu cravata atîrnată în jurul gîtului ca o funie, cu pălăria de muşama pe cap, aplecîndu-se în afară peste haina şi vesta albastră.

— Wal'r ! strigă căpitanul, privind în jos spre el, plin de mirare.

— Da, da, căpitane Cuttle — răspunse Walter — eu sînt.

— Ce s-a întîmplat, băiete ? întrebă căpitanul îngrijorat. Doar n-o mai fi păţit iară Gills ceva ?

— Nu, nu, spuse Walter. Unchiul e bine sănătos, căpitane Cuttle.

Căpitanul îşi arătă mulţumirea şi spuse că coboară numaidecît să-i deschidă uşa, ceea ce şi făcu.

— Dar venişi cu noaptea în cap, Wal'r, spuse căpitanul, privindu-l cu nedumerire pe cînd suiau scările.

— La drept vorbind, căpitane, fapt este — se bîlbîi Walter aşezîndu-se — mă temeam ca dumneata să nu fi plecat şi am mare nevoie de sfatul dumitale prietenesc.

— Să mi-l şi ceri — spuse căpitanul — ce sfat vrei ?

— Vreau să mă sfătuieşti, căpitane Cuttle, răspunse Walter zîmbind. Vreau o părere.

— Atunci dă-i drumul — spuse căpitanul — cu dragă inimă, băiete.

Walter îi povesti cele întîmplate şi încurcătura în care se găsea cu privire la unchiul său şi ce uşurare ar fi pentru el dacă căpitanul Cuttle în bunătatea lui l-ar ajuta să o înlăture. Nemărginita spaimă şi mirare care îl cuprinseră pe căpitanul Cuttle, cînd află cele întîmplate, aproape îl desfiinţară, lăsîndu-i faţa fără viaţă, iar haina lui albastră, pălăria de muşama şi cîrligul parcă fără proprietar.

— Vezi dumneata, căpitane Cuttle — urmă Walter — în ce mă priveşte pe mine, sînt tînăr, cum a spus domnul Dombey, şi nu trebuie să se ţină seama de mine. Trebuie să-mi croiesc drumul prin viaţă, ştiu. Dar sînt două lucruri la care mă gîndeam cînd veneam încoace şi la care ţin foarte mult în legătură cu unchiul meu. Nu vreau să spun că aş merita să fiu mîndria şi bucuria vieţii lui — ştiu că mă crezi — dar asta sînt. Nu crezi şi dumneata că-i aşa ?

Căpitanul păru că se căzneşte să iasă la suprafaţă din adîncurile în care îl scufundase mirarea şi să-şi reia înfăţişarea obişnuită ; dar cazna fu fără folos şi doar pălăria de muşama făcu un semn mut, însă de neînţeles.

— Trăiesc şi sînt sănătos — spuse Walter — şi de asta nu mi-e teamă, dar, dacă părăsesc Anglia, cu greu pot nădăjdui să-l mai văd vreodată pe unchiul. E bătrîn, căpitane Cuttle, şi în afară de asta, viaţa lui e o viaţă de obişnuinţă...

— Hotărît, Wal'r, s-a obişnuit aşa tare cu clienţii ? glumi căpitanul, apărînd iar la suprafaţă.

— Bine spui — răspunse Walter dînd din cap — dar voiam să spun o viaţă legată de obiceiuri, căpitane Cuttle, de anumite obiceiuri. Şi, după cum foarte bine ai spus, ar fi murit dacă şi-ar fi pierdut prăvălia şi toate lucrurile cu care era obşinuit de atîţia ani. Nu crezi că s-ar putea să moară mai curînd dacă l-ar pierde...

— Pe nepotul său — adăugă căpitanul — aşa e !

— Ei bine — spuse Walter, încercînd să o ia în glumă — trebuie să facem la urma urmei tot ce om

putea ca el să creadă că despărţirea nu va fi decît trecătoare. Dar cum ştiu eu bine, sau mi-e teamă că ştiu bine, căpitane Cuttle, şi după cum sînt foarte îndreptăţit să-l privesc cu dragoste, recunoştinţă şi cinstire, mă tem că o să fiu foarte nedibaci dacă o să încerc să-l conving de asta eu. Asta mă face să doresc ca dumneata să i-o aduci la cunoştinţă. Asta-i primul lucru.

— Scoate-o la larg, cu un nod sau două! observă căpitanul, ca şi cînd ar fi fost pe altă lume .

— Ce ai spus, căpitane Cuttle? întrebă Walter.

— Ţin'te bine! răspunse căpitanul îngîndurat.

Walter aşteptă să se încredinţeze dacă nu cumva căpitanul avea vreo ştire de adăugat, dar cum el nu mai spuse nimic, urmă:

— Acum al doilea lucru, căpitane Cuttle. Îmi pare rău că trebuie s-o spun; ştii că domnul Dombey nu mă are la inimă. Am încercat să-mi fac datoria pe cît am putut mai bine şi mi-am făcut-o întotdeauna, dar el nu mă place. Poate că nici el nu e de vină că place sau nu place pe cineva. Nu spun nimic despre asta. Tot ce pot spune e că sînt sigur că pe mine nu mă place. Nu mă trimite el pe mine la postul ăsta ca la ceva bun. Nici măcar nu caută să-l arate mai bun decît este şi tare mă îndoiesc că ar putea vreodată să-mi deschidă calea pentru o înaintare în slujba casei, dacă nu cumva, dimpotrivă, asta va fi sfîrşitul carierei mele şi apoi voi fi aruncat deoparte, scos pentru totdeauna din drum. Nu trebuie să spunem nimic din toate astea unchiului, căpitane Cuttle, ci trebuie să înfăţişăm lucrurile în lumina cea mai prielnică şi mai plină de făgăduinţe. Dacă eu ţi le arăt aşa cum sînt de fapt, o fac numai pentru că, dacă voi avea nevoie cîndva, acolo în depărtare, de o mînă de ajutor, să am cel puţin acasă un prieten care să ştie de rostul meu adevărat.

— Wal'r, băiete — răspunse căpitanul — în proverbele lui Solomon o să găseşti următoarele cuvinte: De nu ne-ar lipsi niciodată un prieten la nevoie şi

nici sticla pe care să i-o dăm.[1] Cînd vei da peste ele, înseamnă-le!

Şi cu aceasta, căpitanul îi întinse mîna lui Walter, cu un aer de sinceritate, care spunea mai mult decît volume întregi, repetînd în acelaşi timp (căci era mîndru de exactitatea şi de potrivirea citatului) : Cînd vei da peste ele, înseamnă-le!

— Căpitane Cuttle — spuse Walter, apucînd cu amîndouă mîinile sale pumnul mare pe care i-l întinsese căpitanul şi pe care abia îl putu cuprinde — după unchiul meu Sol, pe dumneata te iubesc mai mult. Nu e alt om pe lume pe care să mă pot bizui cu mai multă încredere decît pe dumneata; asta-i sigur. Cît priveşte plecarea în sine, căpitane Cuttle, nu-mi pasă de ea. De ce ar fi să-mi pese! Dacă mi-ar fi îngăduit să-mi caut norocul după voia mea, dacă mi-ar fi îngăduit să plec ca un simplu marinar, dacă mi-ar fi îngăduit să-mi încerc norocul pe socoteala mea la capătul cel mai îndepărtat al lumii — m-aş duce bucuros! M-aş fi dus bucuros, de acum cîţiva ani, încotro m-ar fi dus ochii. Dar cum asta nu se potrivea cu dorinţele unchiului meu şi cu planurile ce făurise el pentru mine, am încheiat cu toate astea. Dar ceea ce simt, căpitane Cuttle, este că tot timpul ăsta noi am greşit şi că, în ce priveşte o îmbunătăţire a perspectivelor mele, nu stau acum mai bine decît atunci cînd am intrat în serviciul Casei Dombey — poate chiar ceva mai rău, căci poate pe atunci Casa putea să fie binevoitoare faţă de mine, pe cînd acum, e lucru lămurit, nu mai este.

— Intoarce-te iarăşi, Whittington, murmură căpitanul, deznădăjduit, după ce privi cîtva timp la Walter.

— Da — răspunse Walter rîzînd — mi-e teamă că se poate întoarce el de multe ori, căpitane Cuttle, pînă să se mai întoarcă şi un noroc ca acela care a dat peste el. Nu că mă plîng, adăugă el, în felul lui

[1] Se referă la proverbul: Un prieten la nevoie se cunoaşte (n.r.).

vioi, însufleţit şi hotărît. N-am de ce să mă plîng. Am ce-mi trebuie. Am cu ce trăi. Cînd l-oi părăsi pe unchiul meu, îl las în grija dumitale; şi n-aş putea să-l las pe miini mai bune, căpitane Cuttle. Nu ţi-am spus toate astea pentru că aş fi deznădăjduit. Nu sînt eu ăla. Ţi le-am spus doar ca să te încredinţezi că la Casa Dombey nu ai de cercetat şi de ales şi că unde m-o trimite acolo trebuie să mă duc, şi ce mi se dă aia trebuie să primesc. E mai bine pentru unchiul meu ca eu să fiu trimis de aici, căci domnul Dombey este pentru el un prieten preţios, după cum a dovedit-o — ştii cînd, căpitane Cuttle — şi sînt încredinţat că nu va fi mai puţin preţios atunci cînd nu va mai resimţi neplăcerea de a mă vedea pe mine aici, zi de zi. Deci, ura pentru Indiile de Vest, căpitane Cuttle! Cum îi zice cîntecului ăla, pe care-l cîntă marinarii?

Hai cu toti la Barbados, băieţii!
Hai cu voie bună!
Bătrînă Anglie te salutăm!
Hai cu voie bună!

Aici căpitanul urlă şi el în cor:

Hai cu voie bună!
Hai cu vo-ie-bu-nă!

Ultimul vers sună într-adevăr frumos ajungînd la urechile unui viteaz căpitan de vas, care locuia peşte drum, şi care sări din pat nu tocmai treaz, deschise fereastra şi începu şi el să cînte cu ei cît îl ţinea gura, de-a curmezişul străzii. Cînd nu mai putu să lungească ultima notă, scoase un „ehoi" ca un lătrat, care trebuia să fie pe de o parte un salut prietenesc şi, pe de alta, o dovadă că nu-şi pierduse răsuflarea, apoi închise fereastra şi se culcă din nou.

— Şi acum, căpitane Cuttle — spuse Walter, întinzîndu-i haina albastră şi vesta, şi învîrtindu-se apoi prin odaie — dacă vii acum să-i împărtăşeşti unchiului Sol noutăţile (pe care, de drept, ar fi trebuit să le

cunoască de mai multe zile), eu o să te las la uşă, ştii, şi o să mă plimb pînă după-amiază.

Totuşi căpitanul nu prea părea încîntat de însărcinare, nici nu se socotea prea încrezător în puterile lui de a o duce la bun sfîrşit. El pusese la cale viitorul şi norocul lui Walter, în cu totul alt chip şi cu mult mai bine. De atîtea ori se felicitase pentru înţelepciunea şi prevederea ce dovedise, punînd la cale lucrurile, şi socotise că potrivise totul pe deplin şi atît de desăvîrşit în toate privinţele, încît îi trebuia acum o mare sforţare de voinţă ca să îngăduie nimicirea tuturor planurilor sale şi s-o mai şi vadă cu ochii. De asemenea îi venea greu căpitanului să se lepede de vechile lui gînduri cu privire la această afacere şi să ia la bord altele cu totul noi, ba şi cu iuţeala cerută de împrejurări, fără să le răstoarne sau să le amestece pe unele cu altele. În consecinţă, în loc să îmbrace haina şi vesta în graba ce s-ar fi potrivit cu însufleţirea lui Walter, el nu vru deocamdată să se îmbrace de loc şi îi spuse lui Walter că într-o afacere atît de serioasă avea nevoie „să-şi mai roadă unghiile".

— E un vechi obicei de al meu, Wal'r — spuse căpitanul — şi-l am de cincizeci de ani. Cînd l-oi vedea pe Ned Cuttle rozîndu-şi unghiile, Wal'r, să ştii că lui Ned Cuttle i s-a înfundat.

Căpitanul Cuttle luă apoi, între dinţi, cîrligul său de fier, ca şi cînd ar fi fost o mînă, şi cu un aer de adîncă înţelepciune şi cugetare, care era o concentrare şi o sublimare a întregii lui reflexii filozofice şi a serioaselor lui cercetări, se apucă să analizeze afacerea pe feluritele ei feţe.

—. Am eu un prieten — murmură căpitanul cu gîndul în altă parte — dar acum călătoreşte de-a lungul coastelor, spre Whitby. Ar putea el să-şi dea părerea despre această afacere ca şi despre oricare alta. Ala i-ar bate pe membrii parlamentului, chiar dacă le-ar da un avans de şase puncte. A fost aruncat peste bord de două ori omul ăsta — spuse căpitanul — şi n-a păţit nimic. În timpul uceniciei a fost lovit în cap

timp de trei săptămîni (fără încetare şi mereu) cu un drug de fier, şi cu toate astea nu-i om pe lume cu mintea mai limpede.

În ciuda respectului ce-l purta căpitanului Cuttle, Walter nu se putu opri de a se bucura în sinea lui că acest înţelept lipsea şi de a nădăjdui cu toată încrederea că mintea sa atît de limpede nu va fi chemată să se amestece în greutăţile ce i se iviseră pînă ce acestea nu vor fi înlăturate.

— Dacă l-ai lua pe omul ăsta şi i-ai arăta băltoaca de la Nore — spuse căpitanul Cuttle pe acelaşi ton — şi apoi i-ar cere părerea despre ea, Wal'r, ţi-ar da părerea că băltoaca aia nu seamănă a băltoacă mai mult decît butonii unchiului tău. Nu-i om din cei ce umblă pe pămînt care să se poată măsura cu el. Nici vorbă să se poată măsura vreunul.

— Cum îl cheamă, căpitane Cuttle? întrebă Walter, hotărît să se arate dornic de a şti mai multe despre prietenul căpitanului.

— Îl cheamă Bunsby, spuse căpitanul. Dar, Doamne, oricum l-ar chema n-are a face, cu o minte ca a lui!

Căpitanul nu lămuri mai de aproape ce anume voia să spună cu această laudă atît de concludentă, dar nici Walter nu încercă să o descopere. Deoarece cînd începu să cerceteze punctele hotărîtoare ale treburilor lui, cu vioiciunea care-i era firească, atît pentru el cît şi pentru situaţie, descoperi curînd că iarăşi căzuse pe gînduri căpitanul şi că aşa cum îl privea pe sub sprîncenele lui stufoase, nici nu-l vedea, nici nu-l auzea.

De fapt, căpitanul Cuttle era frămîntat de planuri atît de mari, încît, departe de a sta pe pămînt, el se scufundă curînd în apele cele mai adînci fără să le dea de fund. Incetul cu încetul se lămuri că era la mijloc o neînţelegere, că era mult mai curînd de aşteptat să fie o înţelegere greşită din partea lui Walter, decît una din partea sa; că dacă într-adevăr era pus la cale un plan cu Indiile de Vest, era cu totul

altul decît cel pe care îl presupunea Walter, tînăr şi repezit cum era, şi că nu putea să fie decît o născocire proaspătă pentru a-l ajuta să facă avere mai repede decît s-ar fi putut aştepta. „Şi chiar dacă ar fi între ei vreo sămînţă de neînţelegere — gîndi căpitanul, înţelegînd prin *ei* pe Walter şi pe domnul Dombey — o să fie nevoie doar de un cuvînt potrivit din partea unui prieten al amîndurora ca să limpezească totul cum e mai bine." Din aceste consideraţiuni căpitanul Cuttle, bizuindu-se pe faptul de a fi avut plăcerea să-l cunoască pe domnul Dombey, în jumătatea de oră plăcută pe care o petrecuse la Brighton în tovărăşia lui (în dimineaţa în care se împrumutaseră cu bani de la el), deduse că, fiind doi oameni de lume care se puteau înţelege unul cu altul, vor fi dispuşi să-şi înlesnească lucrurile şi că vor putea cu uşurinţă să înlăture orice greutate de felul acesta ajungînd la hotărîri practice. Singurul lucru pe care, ca prieten, trebuia să-l facă, era deci ca, fără să-i spună acum nimic mai mult lui Walter, să se ducă de-a dreptul la locuinţa domnului Dombey — să-i spună servitorului „fii bun, tinere, şi vesteşte că a venit căpitanul Cuttle", să se întîlnească apoi cu domnul Dombey, într-un spirit de încredere, să-l ţină de nasture şi, discutînd cu el, să descurce totul şi să se întoarcă triumfător!

Pe măsură ce aceste gînduri îi veneau în minte căpitanului Cuttle şi luau chip şi înfăţişare, faţa lui se lumina cum se luminează o dimineaţă înnorată cînd face loc unei zile cu soare. Sprîncenele lui, care numai a bine nu vestiseră cu o clipă înainte, îşi pierdură înfăţişarea lor zbîrlită şi se înseninară; ochii lui, care stăteau aproape închişi în timpul grelei lui opintiri mintale, se deschiseră de la sine; un surîs, care la început nu era vădit decît prin trei mici semne — unul în colţul din dreapta al gurii şi cîte unul la coada ochilor — încetul cu încetul îi acoperi toată faţa şi, întinzîndu-se în cute pe frunte, îi săltă pălăria de muşama, ca şi cum aceasta ar fi fost şi ea scu-

fundată o dată cu căpitanul Cuttle şi ca şi el ar fi ajuns iarăşi cu bine la suprafaţă.

In sfîrşit, căpitanul încetă de a-şi mai roade unghiile şi spuse:

— Ei acum Wal'r, băiete, poţi să-mi ajuţi să pun astea pe mine. Prin *astea* căpitanul înţelegea haina şi vesta.

Walter nu prea înţelese de ce căpitanul fu atît de grijuliu în potrivirea cravatei, ale cărei capete le împleii într-un fel de coadă şi le trecu printr-un inel greu de aur, care avea pe el imaginea unui mormînt cu o împrejmuire frumoasă de fier şi cu un copac, în amintirea vreunui prieten răposat. Nu înţelese nici de ce căpitanul îşi ridică gulerul pînă la ultima limită îngăduită de pînza de olandă de dedesubt, împodobindu-se totodată cu o pereche de ochelari; nici de ce schimbă ghetele şi se încălţă cu o pereche de cizmuliţe deosebit de elegante, pe care le purta numai la zile mari. Fiind, în sfîrşit, dichisit, spre propria sa mulţumire, şi după ce se privi din cap pînă în picioare în oglinda de bărbierit pe care o scosese din cui în vederea asta, luă bastonul lui noduros şi spuse că-i gata.

Cînd ieşiră în stradă, mersul căpitanului era mai grijuliu ca de obicei, dar Walter socoti că e din pricina cizmuliţelor şi nu-i dădu atenţie. Inainte de a fi ajuns mai departe, întîlniră o florăreasă; căpitanul se opri scurt, ca fulgerat de un gînd fericit, şi cumpără buchetul cel mai mare care se găsea în coş: un buchet minunat, în formă de evantai, cam de două picioare şi jumătate de jur împrejur şi făcut din florile cele mai frumoase ce se puteau închipui. Inarmat cu acest mic dar, care urma să fie dat domnului Dombey, căpitanul Cuttle merse împreună cu Walter pînă ce ajunseră la uşa constructorului de instrumente, în faţa căreia se opriră.

— Intri? întrebă Walter.

— Da, răspunse căpitanul, care voia să scape de Walter înainte de a merge mai departe şi socotea că

ar fi deci mai bine să amîne vizita pusă la cale pentru o oră mai tîrzie.

— Şi n-o să uiţi nimic ?

— Nu, răspunse căpitanul.

— Mă duc chiar acum să mă plimb — spuse Walter — aşa că n-o să-ţi stau în cale, căpitane Cuttle.

— Fă o plimbare lungă, băiete ! răspunse căpitanul strigînd după el. Walter îi făcu un semn aprobator cu mîna şi plecă.

Nu avea de gînd să meargă într-un loc anume, ci se gîndi să iasă la cîmp, unde va putea cugeta asupra vieţii necunoscute care îl aştepta şi unde, odihnindu-se sub vreun copac, va putea medita în linişte. Nu cunoştea alt cîmp mai potrivit decît cel din apropierea Hampstead-ului şi nici un drum mai bun ca să ajungă acolo, decît trecînd prin faţa casei domnului Dombey.

Era tot atît de falnică şi de întunecoasă ca întotdeauna, cînd privi la faţada ei încruntată. Jaluzelele erau toate trase, dar ferestrele de la etaj erau larg deschise şi vîntul care bătea uşor, mişcînd perdelele şi făcîndu-le să fîlfîie încoace şi încolo, era singurul semn de viaţă ce pătrundea în afară. Walter, trecînd cu pas domol, fu mulţumit cînd lăsă casa în urma lui.

Totuşi privi înapoi, căci simţea un interes pentru acest loc, de cînd cu întîmplarea copilei pierdute, cu ani în urmă, şi privi mai ales către ferestrele de sus. Între timp, o trăsură trase în faţa porţii şi un domn arătos, îmbrăcat în haine negre, cu un lanţ greu de aur la ceas, coborî din trăsură şi intră. Cînd, după aceea, îşi reaminti de acest domn şi de echipajul lui, Walter nu avu nici o îndoială că domnul era un doctor şi se întrebă cu mirare cine o fi bolnav. Însă nu putu să descopere aceasta decît după ce mersese o bucată de drum, gîndindu-se distrat la altele.

Se mai gîndea totuşi şi la ceea ce îi amintea casa ; îi făcea plăcere să se gîndească că poate va sosi timpul cînd frumoasa copilă, vechea lui prietenă, care îi ară-

tase totdeauna atîta recunoştinţă şi era atît de bucuroasă să-l vadă, ar putea să-şi influenţeze fratele în favoarea lui şi să-i schimbe astfel soarta în bine. Îi plăcea să şi-o închipuie în acea clipă mai mult pentru plăcerea de a şi-o închipui, decît de dragul vreunui folos material pe care l-ar fi putut trage el din asta. Dar o altă închipuire mai cumpătată îi şoptea că dacă va trăi atunci, el va fi departe peste ocean şi uitat, iar ea va fi măritată, bogată, mîndră şi fericită. Nu vedea de ce, cînd lucrurile vor fi atît de schimbate, ea şi-ar mai aduce aminte anume de el mai mult decît de orice altă jucărie pe care a avut-o vreodată. Nu, nici măcar atît!

Totuşi Walter idealiza în aşa măsură pe gingaşa copilă, pe care o găsise rătăcind pe străzile murdare şi într-atît o vedea numai prin prisma recunoştinţei ei nevinovate din acea seară şi a simplităţii şi a sincerităţii cu care o mărturisise, încît roşi de ruşine şi se socoti un defăimător că s-a gîndit că ea ar putea deveni vreodată trufaşă. Pe de altă parte, gîndurile lui erau atît de fantastice, încît socoti tot o defăimare faptul că şi-o închipuise ca femeie şi gîndise altfel despre ea decît despre aceeaşi mică făptură neprefăcută, amabilă şi atrăgătoare, pe care o cunoscuse în zilele bunei doamne Brown. Într-un cuvînt, Walter găsi că a sta de vorbă cu sine însuşi, pentru a o judeca pe Florence, însemna a fi foarte lipsit de judecată şi că nu avea nimic mai bun de făcut decît să păstreze în minte chipul ei ca ceva preţios, de neatins, de neschimbat — nelămurit, nelămurit în toate privinţele, dar prilejuindu-i încîntare şi apărîndu-l ca o mînă îngerească de la orişice faptă nedemnă.

Fu lungă plimbarea pe care Walter o făcu în ziua aceea peste cîmpii, trăgînd cu urechea la cîntecul păsărilor, la dangătul clopotelor de duminică, la murmurul uşor ce venea dinspre oraş şi trăgînd în piept miresme dulci; privea din cînd în cînd înspre zarea întunecată, dincolo de care urma să-l poarte călătoria spre noua lui soartă, şi apoi iarăşi de jur împrejur la

iarba englezească şi la peisajul familiar. Dar aproape că nici nu se gîndea prea deslușit la plecare şi părea că, deşi acest gînd nu înceta să-l frămînte tot timpul, îl tot amîna, din ceas în ceas şi din minut în minut.

Walter lăsase cîmpul în urma lui şi mergea agale spre casă, mereu dus pe gînduri, cînd auzi strigînd o voce de bărbat şi apoi o voce de femeie ce-l striga tare pe nume. Surprins, se întoarse repede şi văzu că o trăsură care mergea în direcţie opusă se oprise nu prea departe. Vizitiul se uita înapoi de pe capră şi îi făcea semn cu biciul, iar o femeie tînără scosese capul pe fereastră şi îi făcea semn foarte agitată. Fugind repede pînă la trăsură, văzu că tînăra femeie era domnişoara Nipper şi că domnişoara Nipper era atît de neliniştită, încît aproape îşi ieşise din fire.

— Staggs's Gardens, domnule Walter — spuse domnişoara Nipper — te rog spune-mi !

— Ce — strigă Walter — despre ce e vorba ?

— Oh ! domnule Walter, Staggs's Gardens, te rog, spuse Suzana.

— Asta-i — strigă vizitiul, făcînd apel la Walter într-un acces de deznădejde — ăsta-i drumul pe care mă tot mînă mai bine de un ceas tînăra doamnă şi merg mereu, cînd încoace, încît încolo, fără să mai dau de un drum care să ne scoată la liman. Am făcut multe curse cu trăsura asta, pe toate vremurile, da' de aşa ceva n-am avut încă parte.

— Vrei să mergi la Staggs's Gardens, Suzana ? întrebă Walter.

— Ei da ! Acolo vrea să meargă ! Unde-i aia ? urlă vizitiul.

— Nu ştiu unde e ! exclamă Suzana furioasă. Domnule Walter, am fost eu însămi o dată acolo, împreună cu domnişoara Floy şi cu bietul, scumpul nostru Paul, chiar în ziua în care ai găsit-o pe domnişoara Floy în City pentru că am pierdut-o în drum spre casă, doamna Richards şi cu mine, şi un taur furios, şi băiatul cel mare al doamnei Richards, şi cu

toate că am fost acolo înainte de asta, dar nu-mi aduc aminte pe unde o fi parcă l-a înghiţit pămîntul. Vai! Domnule Walter, nu mă lăsa, Staggs's Gardens, te rog. Odorul domnişoarei Floy — odorul nostru al tuturora — micul, dulcele, dulcele, domnişorul Paul! Vai! Domnule Walter!

— Doamne-Dumnezeule! strigă Walter. E foarte bolnav?

— Sărmana floricică! strigă Suzana, frîngîndu-şi mîinile. L-a apucat dorul de doica lui de pe vremuri şi vrea să o vadă şi eu am venit ca să o duc lîngă patul lui, pe doamna Staggs's din grădinile lui Polly Toodle, dacă m-ar ajuta cineva!

Adînc mişcat de cele auzite şi dîndu-şi numaidecît seama cît de adîncă era tulburarea Suzanei, Walter, acuma că înţelesese rostul însărcinării ei, o luă înainte cu atîta însufleţire, încît vizitiul cu greu putu să se ţină după el, cum alerga întrebînd în dreapta şi-n stînga de drumul spre Staggs's Gardens.

Dar nu se mai găsea nicăieri locul cu numele de Staggs's Gardens. Pierise de pe faţa pămîntului... Unde se aflaseră pe vremuri căsuţe şubrede de vară, îşi înălţau acum capetele tot soiul de palate şi coloane uriaşe de granit deschideau vederea spre lumea căii ferate. Nenorocitele locuri virane, pe care fuseseră grămădite de cînd vremea toate gunoaiele, fuseseră înghiţite şi dispăruseră, iar în locul lor se întindeau acum şiruri de magazine pline cu produse şi mărfuri scumpe. Pe vechile străzi laterale forfoteau acum trecători şi trăsuri de tot felul. Străzile, care pe vremuri se opriseră deznădăjduite în faţa noroiului şi în faţa ogaşelor, alcătuiau acuma un întreg oraş, în care se născuseră aşezări, întocmiri sănătoase şi confortabile cum nici prin gînd nu i-ar fi putut trece cuiva că se vor înfăptui, pînă ce dintr-o dată răsăriseră ca din pămînt. Podurile care înainte nu duceau nicăieri acum duceau la vile, grădini, biserici şi locuri de plimbare frumoase şi plăcute. Schelării şi străzi noi apă-

ruseră cu ivirea aburului şi înaintau spre cîmpie ca duse de un tren vrăjit.

Cît priveşte vecinătăţile, care stătuseră la îndoială dacă să recunoască sau nu calea ferată, în zilele cînd ea lupta cu greutăţile, acum se pocăiseră, se făcuseră înţelepte, cum ar fi făcut orice creştin în împrejurări asemănătoare, şi astăzi se lăudau cu ruda lor puternică şi înfloritoare. Acum erau expuse modele de vagoane, în prăvăliile cu stofe şi mersul trenurilor în vitrinele chioşcurilor de ziare. Erau hoteluri ale căii ferate, cafenele, case cu odăi de închiriat şi pensiuni, toate ale căii ferate; planuri de căi ferate, hărţi, vederi, pleduri de călătorie, sticle, cutii cu sandvişuri, itinerarii, staţii pentru birje, faetoane, şi omnibuze, toate amintind de calea ferată; străzi şi clădiri ale căii ferate şi, în fine, oameni care trăiau de pe urma căii ferate, paraziţi şi linguşitori, peste măsură de numeroşi. Era pînă şi ora căii ferate după care se potriveau toate ceasurile, ca şi cînd soarele însuşi ar fi abdicat. Printre cei învinşi era şi meşterul coşar, pe vremuri unul dintre necredincioşii din Staggs's Gardens, care locuia acum într-o casă cu trei etaje şi cu stucaturi. Pe firma lui lăcuită, cu înfloriturî aurite, se vedea că el este acum contractant pentru curăţirea mecanică a coşurilor căilor ferate.

Înspre şi dinspre inima acestei regiuni schimbate, intrau şi ieşeau mulţimi, valuri-valuri, zi şi noapte, năvalnic şi fără încetare, ca şi cînd ar fi fost sîngele vieţii ei. Mulţimi de oameni şi munţi de mărfuri, plecînd şi sosind de zeci şi zeci de ori, în timp de douăzeci şi patru de ore, prilejuiau în localitate o fierbere care nu se potolea niciodată. Pînă şi casele păreau că-şi fac bagajele ca să o pornească la drum. Mîndrii membri ai parlamentului care, cu mai puţin de douăzeci de ani în urmă, îşi bătuseră joc de ingineri cu teoriile lor despre calea ferată şi îi frecaseră zdravăn în cursul cercetărilor parlamentare, veneau acuma spre nord, cu ceasul în mînă şi trimiteau înainte telegramă anunţînd sosirea lor. Ziua şi noap-

tea mașinile cuceritoare duduiau în depărtare sau. înaintînd liniștit către capătul călătoriei și alunecînd ca niște balauri domesticiți în colțurile pregătite pe măsura lor, se opreau clocotind și tremurînd de făceau să se cutremure zidurile, umflîndu-se parcă de mîndria de a cunoaște secretul acelei mari puteri nebănuite din ele și scopurile lor mărețe încă neatinse.

Deci Staggs's Gardens fusese desființat din rădăcină cu ramuri cu tot. Vai de ziua aceea cînd „nici o palmă de pămînt englez" — vezi Staggs's Gardens— nu va mai fi în siguranță!

In sfîrșit, după îndelungate cercetări neizbutite, Walter, urmat de vizitiu și de Suzana, găsi un om care pe vremuri locuise în acele locuri dispărute azi și care nu era altul decît meșterul coșar mai sus amintit, care acum era un om gras, și care bătu de două ori la ușa propriei lui locuințe. Afirmă că îl cunoștea bine pe Toodle. E la calea ferată, nu-i așa?

— Da, domnule, da! strigă Suzana prin fereastra trăsurii.

— Unde locuiește acum? întrebă Walter repede.

Locuia în casele Companiei, după al doilea colț la dreapta, în jos prin curte, treci strada și o iei iarăși după al doilea colț la dreapta. La numărul unsprezece, nu poți greși, dar dacă cumva nu nimerești, să întrebi numai de Toodle, fochistul de locomotivă, orișicine poate să-ți arate casa lui. Ca urmare a acestui succes, Suzana Nipper coborî cît putu de repede din trăsură, luă brațul lui Walter și o porni pe jos cu toată iuțeala, lăsînd trăsura să-i aștepte.

— A fost mult timp bolnav băiețelul, Suzano? întrebă Walter pe cînd înaintau.

— Suferind de mult, dar nimeni nu știe de cînd, spuse Suzana adăugînd cu deosebită severitate: Oh! Blimberii ăia!

— Blimberii? repetă Walter.

— Nu mi-aș putea ierta pe vremuri ca astea, domnule Walter — spuse Suzana — și cînd sînt atîtea nenorociri la care trebuie să te gîndești, să vorbesc

de rău pe cineva, mai ales pe aceia pe care dragul nostru Paul îi vorbeşte de bine, şi totuşi aş dori ca familia aia să fie pusă să lucreze la drumuri într-un pămînt pietros, iar domnişoara Blimber în fruntea lor, cu tîrnăcopul!

După aceasta, domnişoara Nipper răsuflă adînc şi apoi începu să vorbească din nou şi mai repede, ca şi cînd oftatul ar fi uşurat-o. Walter, care în timpul acesta nu avea timp de pierdut ca să răsufle sau să vorbească, fugea fără să mai întrebe nimic şi astfel, în nerăbdarea lor, dădură buzna, printr-o uşă mică, într-o odaie curată plină de copii.

— Unde e doamna Richards? strigă Suzana Nipper, privind de jur împrejur. Oh! Doamnă Richards, doamnă Richards, vino cu mine, scumpa mea!

— Ia te uită, zău că-i Suzana! strigă Polly ridicîndu-se cu faţa ei cinstită de mamă plină de mirare din mijlocul droaiei de copii.

— Da, doamnă Richards, eu sînt — spuse Suzana — şi aş fi dorit să nu fiu, cu toate că nu par să măgulesc pe nimeni cînd spun asta, dar micul domnişor Paul e foarte bolnav şi i-a spus tatălui său astăzi că ar vrea să o vadă pe vechea lui doică şi el şi domnişoara Floy speră că o să vii cu mine, şi domnul Walter, doamnă Richards — uită trecutul şi fă un bine pentru dulcele şi scumpul nostru care se stinge! Oh, Richards, se stinge!

Văzînd-o pe Suzana Nipper plîngînd şi auzind cele ce spunea, Polly plînse la rîndul ei. Copiii se strînseră cu toţii în jurul lor (împreună cu mai mulţi copilaşi veniţi mai de curînd pe lume) şi domnul Toodle, care tocmai se înapoiase de la Birmingham şi cina dintr-un blid, lăsă jos furculiţa şi cuţitul şi îi dădu nevestei boneta şi şalul, care atîrnau după uşă, apoi o bătu binişor pe spate şi spuse, mai mult cu un simţămînt de tată decît cu elocvenţă:

— Hai, du-te, Polly.

Astfel se înapoiară la trăsură, mult mai devreme decît îi aştepta vizitiul, şi Walter, după ce ajută pe

Suzana şi pe doamna Richars să se suie în trăsură, se aşează pe capră ca să nu se mai greşească drumul, ducîndu-le cu bine pînă în holul casei domnului Dombey. Aici zări, de cum intră, un buchet mare de flori, care îi aminti pe cel cumpărat de căpitanul Cuttle în cursul dimineţii, în timp ce fuseseră împreună. Ar fi vrut să mai rămînă ca să afle mai multe despre micul bolnav sau să aştepte orişicît ca să vadă dacă nu putea fi de vreun folos, dar simţind cu mîhnire că o astfel de purtare ar fi fost socotită de domnul Dombey ca prezumptioasă şi îndrăzneaţă, plecă binişor, întristat şi plin de teamă.

Nu apucase să se îndepărteze decît cale de cinci minute, cînd un om veni fugind după el şi-l rugă să se întoarcă. Walter se întoarse cît putu de repede şi intră cu o presimţire dureroasă în casa posomorîtă.

CAPITOLUL XVI

Ce tot spuneau valurile

Paul nu se mai dăduse de loc jos din pătucul lui. Stătea culcat liniştit, trăgînd cu urechea la zgomotele străzii, nepăsător faţă de scurgerea vremii, dar urmărind-o totuşi şi urmărind cu ochi iscoditori tot ce se petrecea în jurul lui.

Cînd în camera lui, prin jaluzelele care fremătau, pătrundeau razele soarelui şi licăreau pe peretele din faţa ferestrei ca valuri de apă aurită, ştia că seara a sosit şi că cerul era roşu şi frumos. Cînd licăririle se pierdeau şi întunericul se strecura pe pereţi, îl privea cum se tot adînceşte şi se adînceşte mereu, pînă trecea în noapte. Se gîndea atunci la străzile lungi pe care se iveau petele de lumină ale lămpilor şi la stelele paşnice care străluceau luminos pe cer. Gîndurile lui aveau o aplecare ciudată de a se îndrepta

spre rîul care, cum știa el, curge prin marele oraș și acum se gîndea ce negru trebuie să fie și ce adînc trebuie să pară, oglindind oștile de stele, dar, mai mult ca la orice, se gîndea cu cîtă hotărîre se rostogolește ca să se întîlnească cu marea.

Cînd se făcea noapte tîrzie și pașii pe stradă erau așa de rari încît îi putea auzi apropiindu-se, îi putea număra și urmări apoi pînă se pierdeau în depărtare, sta culcat și privea la inelele în toate culorile din jurul candelei, așteptînd cu răbdare să se facă ziuă. Îl frămînta numai curgerea atît de grăbită, atît de repede, a rîului. Simțea nevoia cîteodată să încerce să-l oprească, să-l zăgăzuiască cu mîinile lui de copil, să-i aţină calea cu nisip și, cînd totuși îl vedea venind, se simțea neputincios și scotea un țipăt! Dar o vorbă a lui Florence, care era mereu lîngă el, era de ajuns ca să-l potolească. Rezemîndu-și bietul căpșor de pieptul ei, îi povestea ce visase și zîmbea.

Cînd se crăpa din nou de zi, pîndea soarele, și cînd lumina lui veselă începea să licărească în odaie, își închipuia — închipuia! vedea! — turlele înalte ale bisericilor ridicîndu-se spre cerul dimineții, orașul însufleţindu-se, deșteptîndu-se, reluîndu-și din nou viața; rîul sclipind pe cînd curgea (dar curgînd mai repede ca oricînd) și toată cîmpia strălucind de rouă. Zgomote și strigăte cunoscute răsunau unul cîte unul, jos, în stradă; în case servitorii se trezeau și începeau treaba și el vedea fețe ce priveau prin ușă și auzea voci ce întrebau încet cum se mai simte pe cei ce-l îngrijeau. Paul răspundea întotdeauna el însuși: „Mi-e mai bine. Mi-e mult mai bine! Spune-i tatii așa!“

Încetul cu încetul, obosea de zarva zilei, de zgomotul trăsurilor și al carelor, de lumea care venea și pleca, și atunci adormea, sau era tulburat iarăși de un simțămînt de neliniște și de frămîntare — copilul nu-și putea da seama dacă aceasta se întîmpla în clipe de somn sau de veghe — cu gîndul la rîul năvalnic.

— De ce nu s-o fi oprind niciodată, Floy? o întreba cîteodată. Parcă vrea să mă ia de aici!

Dar Floy izbutea întotdeauna să-l liniştească şi să-l încredinţeze că nu-l pîndeşte o atare primejdie; apoi, urma clipa de bucurie a zilei, cînd o făcea să-şi culce capul pe perna lui şi să se odihnească alături de el.

— Mă tot veghezi, Floy, lasă-mă acum să te veghez eu pe tine. Îl propteau atunci între perne, într-un colţ al patului şi aşa se odihnea, cît timp ea era culcată lîngă el. Adeseori se apleca să o sărute şi şoptea celor din jur că Floy era obosită din pricina multelor nopţi în care-l veghea pe el.

Astfel se stingea încetul cu încetul strălucirea zilei cu căldura şi lumina ei şi valurile aurii începeau iarăşi să joace pe perete.

Îl căutau nu mai puţin de trei doctori, toţi foarte gravi — se întîlneau de obicei jos şi apoi veneau la el împreună — şi odaia era atît de liniştită şi Paul îi cerceta cu atîta luare-aminte (cu toate că niciodată nu întreba pe nimeni ce spuneau ei), că ajunsese să cunoască deosebirea dintre ticăitul ceasornicelor lor. Dar cel mai mult îl atrăgea sir Parker Peps, care întotdeauna se aşeza pe scaunul de lîngă pat. Căci Paul îi auzise demult spunînd că el fusese lîngă mama lui, cînd ea o îmbrăţişase pe Florence şi murise. Nu izbutea să uite asta. Îl iubea pentru asta. Şi nu se temea de el.

Persoanele din jurul lui — afară de Florence — se schimbau în chip tot atît de neînţeles ca în acea primă noapte la doctorul Blimber. Florence nu era schimbată niciodată; dar în locul lui sir Parker Peps era acum tatăl său şezînd cu capul rezemat în mîini. Bătrîna doamnă Pipchin, moţăind într-un fotoliu, se schimba adesea în domnişoara Tox sau în mătuşa lui, şi Paul era mulţumit să închidă iarăşi ochii şi să aştepte, fără emoţie, să vadă ce urma să se mai întîmple.

Doar persoana aceea cu capul rezemat în mîini se întorcea mereu şi stătea atît de mult şi stătea atît

de nemişcată şi de măreaţă, fără să scoată un cuvînt, fără ca cineva să-i vorbească, ridicînd numai din cînd în cînd faţa, încît Paul începu să se întrebe cu mirare şi tristeţe dacă e cineva în carne şi oase. O vedea şi noaptea şezînd acolo şi era cuprins de teamă.

— Floy! spunea el. Ce-i aia?

— Unde, scumpul meu?

— Acolo, la picioarele patului!

— Nu-i nimic acolo, afară de tata.

Figura îşi ridica capul, se scula şi, apropiindu-se de pat, spunea:

— Copilul meu! Nu mă cunoşti?

Paul îl privea în faţă şi se întreba dacă acesta o fi tatăl său? Dar faţa, după părerea lui atît de schimbată, tremură sub privirea lui, ca şi cînd ar fi fost chinuită de durere şi, înainte de a putea să întindă mîinile ca să o cuprindă cu ele şi să o tragă la el, figura se întoarse repede, se depărtă de pat şi ieşi pe uşă afară.

Inima lui Paul bătea tare cînd privi la Florence, dar ştiind ce vrea să-i spună, o opri apăsîndu-şi obrazul pe buzele ei.

Cînd altă dată văzu din nou forma aceea şezînd lîngă patul lui, îi vorbi:

— Nu fi îngrijorat pentru mine, tată dragă! Să ştii că sînt foarte fericit!

Tatăl apropiindu-se şi aplecîndu-se deasupra lui — repede şi fără a se mai opri ca înainte, la marginea patului — Paul îi puse braţele pe după gît şi repetă aceleaşi cuvinte de mai multe ori şi cu multă seriozitate. De atunci Paul nu-l mai văzuse niciodată în cameră, nici ziua, nici noaptea, totuşi îi striga mereu: „Nu fi îngrijorat pentru mine, să ştii că sînt foarte fericit!“ Cu aceasta începu obiceiul lui de a spune în fiecare dimineaţă că se simţea mult mai bine, cerînd să i se spună aceasta tatălui său.

De cîte ori valurile aurii jucară pe perete, de-a lungul cîtor nopţi rîul întunecat cursese, în ciuda lui,

rostogolindu-se spre mare, Paul nu le numărase şi nici nu voia să ştie.

Dacă bunăvoinţa lor, sau ceea ce socotea el că este bunăvoinţă, ar fi putut să sporească, ele ar fi fost mai bune şi el mai recunoscător, pe zi ce trecea ; dar faptul că trecuseră zile multe sau puţine îi părea acum bietului copilaş lipsit de însemnătate.

Intr-o noapte se gîndise la mama lui şi la portretul ei de jos din salon şi îşi spusese că ea trebuie să fi iubit pe dulcea lui Florence mai mult decît o iubea tatăl lui, căci o ţinuse în braţe cînd simţise că moare, şi nici el, fratele ei, care o iubea atît de mult, nu putea să aibă altă dorinţă mai scumpă ! Firul gîndurilor îl îndemna să întrebe dacă o văzuse vreodată pe mama lui, pentru că nu-şi putea aminti dacă i-au spus da ori nu, deoarece rîul curgea prea năvalnic şi îi zăpăcea mintea.

— Floy, am văzut-o eu pe mama vreodată ?

— Nu, scumpul meu, de ce ?

— Am văzut eu vreodată o faţă blîndă ca a mamei, privind la mine cînd eram mititel, Floy ?

Intreba neîncrezător, ca şi cînd ar fi avut înaintea ochilor vedenia unei astfel de feţe.

— Ai văzut, scumpul meu !

— A cui era faţa aia, Floy ?

— A fostei tale doici. Ai văzut-o adeseori.

— Şi unde-i fosta mea doică ? întrebă Paul. A murit şi ea, Floy ? Am murit noi cu toţii, afară de tine ?

Un freamăt trecu prin cameră, o clipă doar — poate ceva mai mult ; dar se pare că nu ţinu mai mult — căci totul se linişti din nou şi Florence, palidă, dar surîzătoare, îi puse capul pe braţul ei. Braţul ei tremura cumplit.

— Arată-mi-o pe fosta mea doică, Floy, te rog !

— Nu-i aici, scumpul meu. O să vină mîine.

— Iţi mulţumesc, Floy !

După aceste cuvinte, Paul închise ochii şi adormi. Cînd se deşteptă, soarele era sus şi ziua era lumi-

noasă şi caldă. Stătu puţin aşa culcat, privind către ferestrele deschise şi către perdelele care fîlfîiau bătute de vînt, apoi spuse:

— Floy, e mîine acum ? A venit ?

Lui Paul i se păru că s-a dus cineva să o caute. Parcă Suzana. I se păru că o auzise spunîndu-i, cînd închisese ochii din nou, că o să se înapoieze curînd, dar nu mai deschise ochii ca să o vadă. Ea se ţinu de cuvînt — poate că nu fusese de loc plecată — dar cel dintîi lucru fu că se auzi zgomotul unor paşi pe scară şi Paul se deşteptă, se deşteptă cu mintea şi cu trupul şi se ridică în sus în pat. Îi vedea acum pe toţi în jurul lui. Nu mai era ceaţă plumburie în faţa lor cum fusese cîteodată în nopţile trecute, îi recunoscu pe toţi şi le spuse pe nume.

— Şi cine-i asta ? Asta-i fosta mea doică ? spuse copilul, privind cu un surîs radios la o faţă care se apropia de el.

Da, da. Care altă fiinţă străină ar fi vărsat atîtea lacrimi văzîndu-l şi i-ar fi vorbit ca băieţelului ei drag, drăguţului ei băieţel, bietului ei băieţel ofilit? Care altă femeie ar fi îngenuncheat la patul lui şi ar fi luat mînuţa lui slabă, şi ar fi dus-o la buze, şi ar fi strîns-o la piept, ca una care avea dreptul să-l dezmierde ? Nici o altă femeie nu ar fi uitat în aşa măsură pe toţi cei de faţă, afară de el şi de Floy, şi nu i-ar fi arătat atîta dragoste şi milă.

— Floy ! Asta-i o faţă blîndă şi bună, spuse Paul. Mă bucur o să văd iarăşi. Nu pleca, doică ! Stai aici !

Simţurile lui se ascuţiseră şi putu să audă un nume pe care-l cunoştea.

— Cine a fost cel care a spus Walter ? întrebă el privind de jur împrejur. Cineva a spus Walter ! E aici ? Tare aş vrea să-l văd.

Nimeni nu răspunse de-a dreptul, dar tatăl lui se grăbi să-i spună Suzanei:

— Cheamă-l înapoi ; spune-i să vină sus !

După o scurtă aşteptare, în timpul căreia Paul privi surîzînd şi plin de interes şi de mirare la doica

lui şi văzu că ea nu o uitase nici pe Floy, Walter fu adus în cameră. Faţa lui senină, felul lui deschis şi ochii lui voioşi îl făcuseră pe Paul să-l îndrăgească şi, cînd îl văzu, îi întinse mîna şi îi spuse :

— Rămîi cu bine !

— Rămîi cu bine, copilul meu ? strigă doamna Pipchin repezindu-se la capul patului. Nu spune rămîi cu bine !

O clipă Paul o privi cu aceeaşi privire îngrijorată cu care o privise adesea din colţul lui de lîngă foc.

— Ba da, spuse el domol. Rămîi cu bine ! Walter dragă, rămîi cu bine ! şi-şi întoarse capul spre el, întinzîndu-i din nou mîna. Unde e tata ?

Inainte chiar ca aceste cuvinte să-i pornească de pe buze, simţi pe obraz răsuflarea tatălui.

— Nu-l uita pe Walter, tată dragă, şopti el, privindu-l în faţă. Nu-l uita pe Walter. Walter mi-a fost drag ! Mîna lui slabă făcu un semn în aer, ca şi cînd i-ar fi spus din nou „rămîi cu bine" lui Walter.

— Acum culcă-mă — spuse el — şi tu, Floy, vino aproape de mine şi lasă-mă să te văd !

Sora şi fratele se strînseră în braţe şi lumina aurie străbătu în cameră şi se aşternu asupra lor, îmbrăţişaţi cum erau.

— Ce năvalnic curge rîul, între malurile lui verzi şi printre trestii, Floy ! Dar e tare aproape de mare. Aud valurile. Imi spun mereu acelaşi lucru !

Ii spuse apoi că legănatul bărcii pe apă îl face să adoarmă liniştit. Ce verzi erau acum malurile, ce strălucitoare florile care creşteau pe ele şi ce înaltă trestia !

Acum barca ieşise în largul mării şi se depărta plutind uşor. Şi acum se vedea un ţărm în faţa lui. Cine stătea oare pe ţărm ?

Işi împreună mîinile, cum obişnuia cînd îşi făcea rugăciunea. Nu-şi luă pentru asta braţele din jurul gîtului ei, dar putură să-l vadă cum îşi împreună mîinile pe după spatele ei.

— Mama e ca tine, Floy. Ii cunosc faţa ! Dar spune-

le că gravura deasupra scării de la şcoală nu e destul de dumnezeiască. Lumina aceea din jurul capului îmi luminează acuma calea pe care mă duc!

Valurile aurii se iviră iarăşi pe perete, dar nimic altceva nu se mai mişcă în odaie. Rînduire străveche, mult străveche! Străveche într-adevăr, ca tot ceea ce ne-a venit cu întîiul nostru veşmînt şi va dăinui neschimbat pînă ce neamul nostru omenesc îşi va fi străbătut calea pînă la capăt, iar marele firmament se va fi strîns ca un sul. Veche — străveche rînduire — Moartea!

Oh, voi toţi care o vedeţi, mulţumiţi lui Dumnezeu pentru acea şi mai veche rînduire — Nemurirea! Şi voi, îngeri ai copilaşilor, uitaţi-vă la noi cu priviri care să nu ne fie străine, cînd rîul năvalnic ne va purta spre ocean.

CAPITOLUL XVII

Căpitanul Cuttle face o treabă bună pentru cei doi tineri

Căpitanul Cuttle, folosind acel nemaipomenit dar de a pune la cale uneltiri adînc chibzuite şi de nepătruns (pe care îl au de obicei oameni de vădită simplitate), cu care el se socotea înzestrat din fire, se dusese la domnul Dombey acasă, în duminica aceea bogată în întîmplări. Tot drumul clipise din ochi, ca şi cînd ar fi vrut să se descarce de o parte din prea marea lui iscusinţă. Se înfăţişă apoi, în toată strălucirea cizmuliţelor sale, lui Towlinson. Auzind de la acesta, spre marea lui întristare, de nenorocirea ce se desfăşura, căpitanul Cuttle, simţitor cum era, se retrase repede, buimăcit, înmînînd numai buchetul de flori, ca o slabă dovadă a solicitudinii lui, şi trans-

mițînd întregii familii respectuoase salutări, pe care le însoți cu expresia nădejdii că, în împrejurările de față, vor reuși să facă față furtunii și cu făgăduiala prietenească că va veni mîine să vadă ce mai fac.

Despre salutările căpitanului nu se mai auzi nimic, niciodată. Buchetul căpitanului, după ce zăcu în hol toată noaptea, fu aruncat dimineața următoare la lada cu gunoi; cît despre planul iscusit al căpitanului, el se sfărîmă în bucăți, înghițit de catastrofa în care pieriră nădejdi mai mari și planuri mai strălucite. Tot astfel, cînd o avalanșă se prăbușește peste o pădure de munte, crăci și tufe suferă la fel cu copacii și pier toate laolaltă.

Cînd Walter se înapoie acasă duminică seara din lunga lui plimbare, cu sfîrșitul ei de neuitat, fu mai întîi prins cu povestirea știrilor ce le avea de dat și preocupat de simțămintele deșteptate în sufletul lui de întîmplarea prin care trecuse, nu mai observă că unchiul său nu avea cunoștință de știrea pe care căpitanul se însărcinase să i-o aducă și nici nu înțelese semnele pe care căpitanul i le făcea cu cîrligul de fier, ca să-l împiedice să vorbească de aceasta. Nu înseamnă că semnele căpitanului n-ar fi fost astfel chibzuite încît să poată fi ușor înțelese, dacă ar fi fost urmărite cu luare-aminte la fel cu acele ale învățaților chinezi despre care se spune că în convorbirile lor scriu anumite cuvinte ce nu se pot pronunța, făcînd semne în aer, numai că el desena în aer asemenea curbe și înfloriturî, că fără a cunoaște dinainte taina lor, nu era greu să rămînă nepricepute!

Totuși, căpitanul Cuttle, dîndu-și seama de cele întîmplate, se lăsă păgubaș cînd înțelese cît de slabă nădejde avea de a putea obține o mică convorbire cu domnul Dombey, înainte de sorocul plecării lui Walter. Dar, recunoscînd în sinea sa, cu multă dezamăgire și mîhnire, că Sol Gills tot va trebui să afle adevărul și că Walter tot va trebui să plece și socotind situația așa cum era de fapt, fără să o fi lămurit sau îmbunătățit dinainte, cu ajutorul priceput al vreunui

prieten — căpitanul rămase totuşi la convingerea nestrămutată că el, Ned Cuttle, ar fi omul făcut să intervină pe lîngă domnul Dombey. Pentru a asigura viitorul lui Walter, socotea el, nu era nevoie decît de o întîlnire a amîndurora ; căci el nu putea să uite ce bine se înţelesese cu domnul Dombey la Brighton, cu cîtă delicateţe spusese fiecare cîte o vorbă cînd fusese nevoie, cît de bine se cîntăriseră unul pe altul şi cum Ned Cuttle se gîndise să folosească, la urma urmei, acest mijloc şi reuşise să ducă convorbirea la bun sfîrşit. Pentru toate aceste motive, căpitanul se linişti la gîndul că, deşi Ned Cuttle era nevoit de forţa împrejurărilor să stea deocamdată deoparte, aproape neputincios, Ned va ieşi pînă la urmă cu faţa curată şi va învinge toate piedicile.

Sub înrîurirea acestor închipuiri fericite, căpitanul Cuttle merse atît de departe, încît, pe cînd şedea privind la Walter şi ascultînd, o lacrimă îi pică pe gulerul cămăşii, iar în minte frămînta gîndul dacă nu ar fi totodată amabil şi politic să-l poftească pe domnul Dombey, cînd ar avea prilejul să-l întîlnească, ca să se ospăteze la Brig Place cu o friptură de miel şi să discute la un pahar cu vin viitorul tînărului său prieten. Dar firea instabilă a doamnei MacStinger şi gîndul că aceasta s-ar putea instala pe coridor în timpul convorbirii lor şi să le înşire de acolo o predică jignitoare împiedicară desfăşurarea gîndurilor ospitaliere ale căpitanului şi-l făcură să se teamă de a le mai încuraja.

Cum Walter stătea gînditor în faţa bucatelor neatinse şi povestea despre cele întîmplate, un fapt se limpezi în mintea căpitanului şi anume că, oricît modestia lui Walter îl împiedica să-şi dea seama de situaţia lui, el era totuşi, cum s-ar putea spune, un membru al familiei Dombey. Fusese personal amestecat în întîmplarea descrisă de el atît de patetic, numele lui fusese pomenit şi fusese recomandat în strînsă legătură cu acea întîmplare, aşa că soarta lui nu putea să nu prezinte un interes deosebit în ochii

patronului său. Dacă în mintea căpitanului se vor fi născut unele îndoieli cu privire la propriile lui concluzii, el nu se îndoia cîtuşi de puţin că ar fi totuşi potrivite pentru pacea sufletească a constructorului de instrumente. În consecinţă, se folosi de un prilej atît de fericit pentru a împărtăşi vechiului său prieten ştirea despre Indiile de Vest, înfăţişindu-i-o ca o mare favoare şi declarînd că, în ceea ce-l priveşte, ar investi bucuros o sută de mii de lire (dacă le-ar avea) în izbînda finală a lui Walter şi că nu se îndoieşte cîtuşi de puţin că un astfel de plasament va aduce un cîştig frumos.

La început Solomon Gills fu buimăcit de cele aflate, ele căzînd ca un trăsnet asupra micii camere din fund şi sfîşiind în chip sălbatic liniştea căminului. Dar căpitanul făcu să strălucească înaintea ochilor lui slăbiţi perspective atît de aurii, făcu aluzii atît de tainice la urmări, ca cele ale lui Whittington, apăsă cu atîta tărie asupra celor spuse tocmai atunci de Walter şi le folosi în aşa măsură pentru a da mai mare greutate prorocirilor sale şi a grăbi înfăptuirea legendei romantice a „iubitului odor, Peg", încît bătrînul rămase zăpăcit. Walter, pe de altă parte, se arătă atît de plin de nădejde şi însufleţire, şi atît de sigur că se va înapoia curînd acasă, cîntîndu-i în strună căpitanului, dînd din cap şi frecîndu-şi mîinile în chip atît de grăitor, încît Solomon, privind mai întîi la el şi apoi la căpitanul Cuttle, începu să creadă că se cuvenea să fie nebun de bucurie.

— Dar am rămas în urma vremurilor, mă înţelegeţi, spuse el, parcă cerîndu-şi iertare şi trecînd nervos cu mîna peste tot şirul nasturilor strălucitori ai hainei, mai întîi de sus în jos şi apoi de jos în sus, ca şi cînd ar fi fost mărgele şi el le-ar fi numărat de două ori ; aş vrea mai curînd să-l am pe băiatul meu aici. E un fel învechit de a gîndi, ştiu. Îi era întotdeauna dragă marea. El, el... şi cu ochii ţintă la Walter — e bucuros să plece.

— Unchiule — strigă Walter repede — dacă spui

așa ceva, nu mai plec. Nu, căpitane Cuttle, nu mai plec. Dacă unchiul meu crede că aș putea fi bucuros să-l părăsesc, chiar dacă ar fi să fiu numit guvernator al tuturor insulelor din Indiile de Vest, ajunge! M-am hotărît!

— Wal'r, băiete, spuse căpitanul. Las-o mai moale! Sol Gills, ia uită-te bine la nepotul dumitale.

Urmărind din ochi mișcarea maiestoasă a cîrligului căpitanului, bătrînul privi la Walter.

— Iată aici un bastiment — spuse căpitanul, cu un simț admirabil al alegoriei în care se avînta — gata să pornească într-o călătorie. Ce nume poartă el, scris în litere de neșters? Este oare Gay? Ori — spuse căpitanul, ridicînd glasul ca și cînd ar vrea să spună „luați bine aminte" — este oare Gills?

— Ned — spuse bătrînul, trăgînd pe Walter lîngă el și trecînd cu duioșie brațul său pe sub al lui — știu, știu. Știu prea bine că Walter ține seama întotdeauna mai mult de mine decît de el. Asta-i limpede în mintea mea. Cînd spun că e bucuros să plece, înseamnă că nădăjduiesc să fie așa. Vezi dumneata, Ned, și tu, Walter, dragul meu, astea-s toate noi și neașteptate pentru mine și tare mi-e teamă că de vină e faptul că am rămas în urma vremurilor și că sînt sărac. Susțineți voi acum că este într-adevăr spre binele lui? întrebă bătrînul, privind îngrijorat de la unul la altul. E oare adevărat și e sigur că-i așa? Așa să fie oare? Eu mă pot împăca cu aproape orișice, dacă este spre folosul lui Wally, dar nu vreau ca Wally să aibă cît de puțin de suferit din pricina mea și nici să-mi ascundă ceva. Dumneata, Ned Cuttle — spuse bătrînul, strîngîndu-l pe căpitan cu ușa și punîndu-i astfel întreaga diplomație la mare încercare — umbli dumneata oare pe căi drepte cu vechiul dumitale prieten? Vorbește pe șleau, Ned Cuttle. Oare nu-mi ascunzi ceva? E bine să plece? Mai întîi cum o știi și apoi de ce zici că e bine?

Cum totul se desfășura ca o luptă în care armele erau dragostea și uitarea de sine, Walter sări cu

nespus de mult folos în ajutorul căpitanului. Luptînd alături, aproape reuşiră să-l împace pe bătrînul Sol Gills cu planul lor, tot vorbindu-i de el, sau mai curînd îl zăpăciră în aşa hal, încît nimic, nici chiar durerea despărţirii nu mai era limpede în mintea lui.

Nu avu mult timp să cîntărească lucrurile, deoarece chiar în ziua următoare, Walter primi de la Carker-directorul hîrtiile de care avea nevoie pentru plecare şi aprovizionare, împreună cu ştirea că „Fiul şi Eredele" va ridica ancora peste două săptămîni cu cel mult o zi sau două întîrziere. În graba pregătirilor, pe care Walter le spori cît putu mai mult, bătrînul pierdu şi urma de stăpînire de sine ce mai avea şi astfel clipa plecării se apropie repede.

Căpitanul, care nu se lăsă pînă nu luă cunoştinţă, prin cercetarea de zi cu zi a lui Walter, despre tot ce se întîmpla, simţea cum trece timpul şi plecarea se apropie, fără să-i iasă în cale nici un prilej, sau măcar să i se pară că s-ar putea să-i iasă vreunul, pentru a-şi da mai bine seama de situaţia lui. Numai după o îndelungată chibzuinţă şi după multă meditare asupra îmbinării atît de nenorocite a împrejurărilor, îi veni căpitanului un gînd luminos. Dacă ar încerca să-l vadă pe domnul Carker şi să afle de la el care era adevărata situaţie?!

Căpitanului Cuttle îi plăcu grozav acest gînd. Dăduse peste el într-o clipă de inspiraţie, pe cînd îşi fuma pipa de dimineaţă în Brig Place, după micul dejun şi ideea ce-i venise făcea cît tutunul pe care îl fumase. Şi-ar linişti astfel conştiinţa, care era cinstită şi care fusese cam zdruncinată de cele ce îi încredinţase Walter şi îi spusese Sol Gills şi ar fi făcut totodată şi un act de prietenie, adînc chibzuit şi dibaci. Îl va sonda cu grijă pe domnul Carker, îi va spune fie multe, fie puţine, potrivit cu cele ce va putea citi în firea lui şi după cum va descoperi că se pot înţelege, sau, dimpotrivă.

Ca urmare, fără a se mai teme de a-l întîlni pe Walter (pe care îl ştia acasă, făcîndu-şi bagajele)

căpitanul Cuttle îşi încălţă iarăşi cizmuliţele, îşi puse acul de cravată de doliu şi porni în cea de a doua expediţie. De data aceasta nu mai cumpără nici un buchet, ca sol al bunei înţelegeri, întrucît se ducea într-o casă de comerţ, dar îşi puse totuşi la butonieră o mică floare a soarelui, ca să ducă cu el ceva din aerul plăcut de la ţară şi astfel, cu bastonul noduros şi cu pălăria de muşama, se îndreptă către birourile lui Dombey şi Fiul.

După ce, într-o cîrciumă din apropiere bău un pahar de rom cu apă fierbinte, ca să-şi adune gîndurile, căpitanul o porni repede, de teamă ca buna înrîurire a băuturii să nu se risipească şi apăru dintr-o dată în faţa domnului Perch.

— Camarade — spuse căpitanul pe un ton convingător — pe unul din directorii voştri îl cheamă Carker.

Domnul Perch recunoscu că aşa era, dar îi dădu să înţeleagă, după cum îl silea situaţia lui oficială, că toţi directorii erau prinşi cu treburi şi că nu era de aşteptat să mai fie liber vreodată.

— Ia ascultă, camarade — îi spuse căpitanul la ureche — numele meu este căpitanul Cuttle.

Căpitanul l-ar fi agăţat binişor cu cîrligul lui, dar domnul Perch reuşi să zădărnicească această încercare, nu atit pentru că se bizuia pe vreo socoteală, ci speriat fiind la gîndul că o astfel de armă, înfăţişată doamnei Perch, în starea ei actuală, putea nimici nădejdile acestei doamne.

— Dacă vrei să fii atît de bun numai să anunţi pe căpitanul Cuttle, cînd crezi că se va putea, spuse căpitanul. Eu voi aştepta.

Spunînd aceasta, căpitanul se aşeză pe o policioară, lîngă domnul Perch şi, scoţîndu-şi batista din fundul pălăriei pe care o strînse între genunchi (fără să-i strice fasonul, pe care nici o putere omenească nu l-ar fi putut strica), îşi frecă bine tot capul şi păru răcorit. Apoi îşi potrivi părul cu cîrligul şi aşteptă, pri-

vind de jur împrejur biroul, sau observîndu-i pe funcţionari cu un respect senin.

Liniştea sufletească a căpitanului era atît de impenetrabilă şi toată firea lui părea atît de tainică, încît Perch, curierul, se îmblînzi.

— Ce nume ai spus? întrebă Perch, aplecîndu-se peste el, cum şedea pe policioară.

— „Cap'tan", şopti el adînc şi răguşit.

— Da, spuse domnul Perch, dînd din cap.

— Cuttle.

— Oh! spuse domnul Perch pe acelaşi ton, pe care acum, o dată ce-l adoptase, nu-l mai putea părăsi. Căpitanul, în diplomaţia lui, era atît de impresionant! Să văd dacă e liber acum. Nu ştiu. Poate că o fi liber pentru o clipă.

— Ia vezi, ia vezi, băiete, n-o să-l ţin mai mult de un minut, spuse căpitanul Cuttle, dînd din cap cu toată greutatea importanţei pe care şi-o simţea. Perch, întorcîndu-se curînd, spuse: Vrea căpitanul Cuttle să poftească?

Domnul Carker-directorul, stînd pe covorul din faţa căminului unde nu ardea focul şi pe care era aşezată o coală de hîrtie brună crestată, aruncă asupra căpitanului, cînd intră, o privire nu tocmai îmbietoare.

— Domnul Carker? întrebă căpitanul Cuttle.

— Aşa cred, spuse domnul Carker arătîndu-şi toţi dinţii.

Căpitanului îi fu pe plac acest răspuns însoţit de un surîs care i se păru fermecător.

— Vedeţi — începu căpitanul, rotindu-şi ochii încet în jurul micii încăperi, atît cît îi îngăduia gulerul lui înalt — eu însumi sînt marinar, domnule Carker, şi Wal'r, care lucrează aici la registrele dumneavoastră, este ca şi un copil al meu.

— Walter Gay? întrebă Carker, arătîndu-şi iarăşi toţi dinţii.

— Chiar de Wal'r Gay e vorba — răspunse căpitanul — chiar de el! Felul de a răspunde al căpitanului exprimă o aprobare călduroasă pentru iuţeala

cu care domnul Carker pricepuse. Sînt un prieten apropiat al lui şi al unchiului său. Poate — spuse căpitanul — veţi fi auzit pe primul dumneavoastră guvernator menţionînd numele meu — căpitanul Cuttle ?

— Nu ! spuse domnul Carker cu un surîs şi mai larg decît cel dinainte.

— Ei bine — reluă căpitanul vorba — am plăcerea să-l cunosc. L-am vizitat acolo pe coasta Sussex-ului, cu tînărul meu prieten Wal'r — pe scurt, cînd a fost nevoie de un mic aranjament. Căpitanul dădu din cap într-un fel care era în acelaşi timp nestînjenit, degajat şi expresiv. Cred că vă aduceţi aminte ?

— Cred că da — spuse domnul Carker — am avut onoarea să rezolv această afacere.

— Desigur, răspunse căpitanul. Foarte bine aţi spus iarăşi ! Aţi rezolvat-o. Acum mi-am luat libertatea să vin aici...

— Nu vreţi să şedeţi ? întrebă domnul Carker surîzînd.

— Mulţumesc, răspunse căpitanul, primind propunerea. Parcă e mai stăpîn omul pe vorbele lui, cînd şade jos. Da' nu vreţi să staţi jos şi dumneavoastră ?

— Nu, mulţumesc, răspunse directorul, stînd în picioare, poate din pricina deprinderii căpătate în timpul iernii de a sta cu spatele la cămin, şi privind în jos spre căpitan, nu numai cu ochii, dar parcă şi cu dinţii. V-aţi luat libertatea să veniţi aici, spuneaţi tocmai, cu toate că nu poate fi vorba de aşa ceva...

— Vă mulţumesc, tinere — spuse căpitanul, întrerupîndu-l — să vin aici, pentru a vă vorbi despre prietenul meu Wal'r. Sol Gills, unchiul lui, este un om de ştiinţă şi în ştiinţă poate fi socotit un as, dar nu e ceea ce aş numi un marinar capabil, nu-i un om cu practică. Wal'r e un băiat înzestrat cum nu s-a mai pomenit, dar e puţin cam sucit într-o privinţă şi asta din modestie. Vedeţi dumneavoastră ce aş dori să vă spun — spuse căpitanul scoborînd glasul şi vorbind

cu un fel de mormăit confidențial — prietenește, doar între patru ochi și pe propria mea socoteală, pîn' ce guvernatorul dumneavoastră se va mai fi potolit pentru ca să pot să ajung la el, iată ce este. Sînt toate aici cum trebuie să fie, în bună rînduială și poate Walter să se aștepte să fie dus de un vîntuleț favorabil ?

— Adică ce crezi, căpitane Cuttle ? răspunse Carker, ridicîndu-și pulpanele hainei și luînd o poziție mai înfiptă. Dumneata care ești un om practic, ce crezi ?

Cît fură de istețe și pline de interes privirile căpitanului cînd drept răspuns se burzului, nu poate fi descris decît prin acele cuvinte chinezești despre care s-a vorbit mai sus.

— Haide ! — spuse căpitanul plin de curaj — ce spuneți ? Am dreptate sau n-am ?

Atît de grăitoare fuseseră privirile căpitanului, încurajat și înfierbîntat de buna-cuviință surîzătoare a domnului Carker, încît el se simți într-o stare atît de potrivită pentru a pune întrebarea, ca și cînd ar fi avut răgaz să-și exprime simțămintele după o îndelungată chibzuială.

— Aveți dreptate — răspunse domnul Carker — nu mă îndoiesc.

— E gata de plecare, vînt prielnic, urmă căpitanul.

Domnul Carker își arătă aprobarea într-un surîs.

— Vîntul din spate, cu putere, urmă căpitanul.

Domnul Carker surîse iarăși, în semn de aprobare.

— Așa-i, așa-i ! spuse căpitanul Cuttle ușurat și mulțumit. Știam eu care e cursul, că-i destul de bun ; i-am spus-o și lui Wal'r. Mulțumesc, mulțumesc.

— Gay are șanse strălucite — observă domnul Carker, rînjind și mai tare — toată lumea îi stă în față.

— Toată lumea și nevasta pe deasupra, cum spune zicătoarea, răspunse căpitanul încîntat.

La cuvîntul „nevasta" (care fusese rostit într-o doară) căpitanul se opri, privi drept înainte și, așe-

zînd pălăria în capul bastonului lui noduros, o învîrti dintr-o lovitură, apoi privi cu coada ochiului la prietenul lui care tot mereu surîdea.

— Pun rămăşag pe o sticlă de Jamaica — spuse căpitanul, ochindu-l atent — că ştiu de ce surîdeţi.

Domnul Carker luă act de replică şi surîse şi mai tare.

— Nimic mai mult? spuse căpitanul, dînd o lovitură în uşă cu bastonul pentru a se încredinţa că e închisă.

— Nici cît negru sub unghie, spuse domnul Carker.

— Te gîndeşti poate la un F mare? întrebă căpitanul.

Domnul Carker nu îl contrazise.

— Ceva ca un L — spuse căpitanul — sau un O?

Domnul Carker surîdea mereu.

— Mai îmi dai dreptate şi acum? iscodi căpitanul într-o şoaptă, cercul stacojiu din jurul frunţii umflîndu-i-se de bucuria lui triumfătoare.

Domnul Carker, drept răspuns, surîzînd mereu, şi dînd mai departe din cap în semn de aprobare, căpitanul se sculă şi îi strînse mîna încredinţîndu-l călduros că acum erau îmbarcaţi pe aceeaşi corabie şi că în ce-l priveşte pe el, Cuttle, şi-a fixat de-a binelea cursul în direcţia asta. A cunoscut-o, mai întîi — spuse căpitanul cu tot misterul şi seriozitatea cuvenită — într-un fel cu totul neobişnuit, vă aduceţi aminte cum a găsit-o pe stradă, cînd era de-abia un copilaş; a plăcut-o de atunci şi l-a plăcut şi ea pe el, pe cît era cu putinţă între doi tineri. Am spus-o totdeauna, Sol Gills şi cu mine, că sînt făcuţi unul pentru altul.

O pisică, o maimuţă, o hienă sau un cap de mort nu ar fi putut arăta căpitanului mai mulţi dinţi dintr-o dată decît îi arătă domnul Carker, în timpul vorbirii lor.

— E un curent puternic, drept în această direcţie, observă fericitul căpitan. Atît vîntul cît şi apa împing

în direcţia asta. De n-ar fi decît faptul că s-a găsit acolo în ziua aceea !

— Foarte binevenit pentru nădejdile lui, spuse domnul Carker.

— Şi apoi cum a fost dus mai departe de curentul zilei aceleia, urmă căpitanul. Ce mai poate acum să-l abată din drum ?

— Nimic, răspunse domnul Carker.

— Iarăşi aveţi dreptate, spuse căpitanul strîngîndu-i din nou mîna. Nimic ! Vezi bine ! Drept înainte ! A plecat un fiu, dragă făptură mititică ! Nu-i aşa ?

— Da, a plecat un fiu, aprobă domnul Carker.

— Treci doar parola şi gata, a sosit altul, cită căpitanul. Nepot al unui unchi, om de ştiinţă ! Nepot al lui Sol Gills ! Wal'r, Wal'r, care a şi intrat în afacerea dumneavoastră ! Şi — spuse căpitanul trecînd încetul cu încetul la un citat pe care mai demult îl pregătea pentru o ieşire finală — şi care vine de la Sol Gills, zilnic, în birourile dumneavoastră şi în inimile dumneavoastră.

Marea mulţumire a căpitanului, cînd îl împinse binişor cu cotul pe domnul Carker, la sfîrşitul fiecăreia din scurtele propoziţii precedente, nu putu fi întrecută decît de bucuria cu care se lăsă pe spate şi privi la el cînd sfîrşi strălucita exhibiţie de elocvenţă şi înţelepciune. Vesta lui albastră se umflă de durerile naşterii unei astfel de capodopere şi nasul lui trecu, din aceeaşi pricină, într-o violentă stare de inflamaţie.

— Am dreptate ? întrebă căpitanul.

— Căpitane Cuttle — spuse domnul Carker îndoindu-şi puţin genunchii într-un fel ciudat, ca şi cînd ar fi vrut să se facă ghem şi apoi să se desfacă dintr-o dată — vederile dumitale cu privire la Walter Gay sînt bine chibzuite şi cu totul întemeiate. Înţeleg că vorbim aici împreună în taină.

— Pe onoare ! adăugă căpitanul. Nici o vorbă !

— Nici către el, nici către nimeni altul ? urmă directorul.

Căpitanul Cuttle se încruntă şi, drept răspuns, dădu din cap.

— Dar numai pentru mulţumirea şi îndrumarea dumitale, şi îndrumare bineînţeles — repetă domnul Carker — în vederea măsurilor ce vei avea de luat în viitor.

— Mulţumesc foarte mult, bineînţeles, spuse căpitanul, ascultînd cu multă luare-aminte.

— Nu mă codesc să spun că aşa stau lucrurile. Ai cîntărit probabilităţile cum nu se putea mai precis.

— Şi în ce priveşte pe guvernatorul-şef — spuse căpitanul — să lăsăm ca întrevederea cu el să vină în chip firesc. E timp destul pentru asta.

Domnul Carker, cu gura întinsă pînă la urechi repetă „timp destul", fără să articuleze cuvintele, dar aplecînd capul cu afabilitate şi mişcînd doar din limbă şi din buze.

— Şi, pe cîte ştiu, am spus-o întotdeauna — Wal'r e pe cale să-şi croiască o soartă bună, spuse căpitanul.

— Să-şi croiască o soartă bună, repetă domnul Carker, tot mutește.

— Şi faptul că Wal'r e gata să plece în această mică călătorie face parte, aş putea spune, din treaba lui de toate zilele, în legătură cu perspectivele lui de viitor la firmă, spuse căpitanul.

— In legătură cu perspectivele lui de viitor, la firmă, aprobă domnul Carker, tot mutește ca mai înainte.

— Acum, pe cît îmi dau eu seama — urmă căpitanul — nu mai e grabă şi pot fi liniştit.

Cum domnul Carker continua să-şi dea aprobarea în acelaşi fel blînd şi tăcut, căpitanul Cuttle fu de-a binelea încredinţat că avea de-a face cu cel mai plăcut om pe care-l întîlnise vreodată şi că însuşi domnul Dombey ar fi putut cîştiga luîndu-l drept pildă. Ca urmare, căpitanul îi întinse încă o dată mîna lui enormă (de culoare asemănătoare cu aceea a unui trunchi de copac) şi i-o strînse în aşa fel pe

a domnului Carker, încît lăsă pe carnea lui moale urmele adînci ale crăpăturilor cu care palma căpitanului era bogat însemnată.

— Rămîneţi cu bine! spuse căpitanul. Nu-s un om flecar, dar socotesc ca o bunătate din partea dumneavoastră că aţi fost atît de prietenos şi v-aţi purtat ca un adevărat tovarăş de bord. Mă iertaţi, vă rog, că v-am răpit timpul, nu-i aşa? spuse căpitanul.

— Nu mi l-ai răpit de loc, răspunse celălalt.

— Mulţumesc. Cabina mea nu-i prea atrăgătoare, spuse căpitanul întorcîndu-se o clipă, dar e destul de plăcută şi dacă ar fi să vă aflaţi vreodată pe aproape de numărul nouă din Brig Place — vreţi să vi-l notaţi? — şi aţi vrea să suiţi scările, fără să vă sinchisiţi ce spune persoana de la uşă, aş fi mîndru să vă văd.

Încheind cu această invitaţie prietenoasă, căpitanul spuse bună ziua şi plecă, închizînd uşa după el. Domnul Carker rămase rezemat de cămin. În privirea lui şireată şi în atitudinea bănuitoare, în felul în care îşi ţinea mereu deschisă gura lui perfidă, ca pentru un surîs, dar fără să surîdă, în cravata lui imaculată, în favoriţii lui, pînă şi în gestul mîngîietor cu care îşi trecu mîna peste cravata albă şi peste faţa lui netedă, era ceva care aducea cumplit a pisică.

Căpitanul, inconştient, ieşi într-o stare de autoglorificare, ce dădea o nouă înfăţişare pînă şi hainei lui albastre şi largi. „Ţin' te bine, Ned! îşi spuse. Ai făcut o treabă bună pentru tineri, astăzi, băiete!"

În bucuria lui şi plin de încredere în prietenia pe care o socotea că a şi legat-o cu firma atît în prezent cît şi pentru viitor, căpitanul, ajungînd în biroul exterior, nu se putu opri de a arunca o vorbă domnului Perch, întrebîndu-l dacă şi acum mai crede că toată lumea e ocupată. Dar pentru a nu fi crud cu un om care îşi făcuse datoria, căpitanul îi şopti la ureche că dacă ar avea poftă de un pahar de rom cu apă fierbinte şi ar vrea să-l urmeze, i-ar face mare plăcere să-l cinstească cu aşa ceva.

Înainte de a părăsi birourile, căpitanul, oarecum spre mirarea funcționarilor, privi dintr-un punct central, de jur împrejurul său, ca și cînd ar fi vrut să facă o ridicare în plan a oficiului, ca parte integrantă a unui proiect în care tînărul lui prieten era interesat de aproape. Casa de bani, mai ales, îi stîrni admirația, dar ca să nu pară prea curios se mărgini să arunce o privire aprobatoare însoțită de un semn de recunoaștere către întregul grup de funcționari, semn care fu plin de politețe și condescendență și apoi ieși în curte. Fiind repede ajuns din urmă de către domnul Perch, se duse cu el la cîrciumă și se ținu de făgăduială — ce-i drept cu mare grabă, căci timpul lui Perch era prețios.

— Să bem în sănătatea cuiva, spuse căpitanul. A lui Wal'r!

— A cui? întrebă domnul Perch.

— A lui Wal'r! repetă căpitanul, cu voce de tunet.

Domnul Perch, care părea să-și reamintească din copilărie că trăise cîndva un poet cu acest nume, nu făcu nici o obiecție, dar fu totuși foarte mirat de venirea căpitanului Cuttle în City ca să bea în sănătatea unui poet; și, într-adevăr, dacă ar fi propus să se ridice unui poet un monument — să zicem lui Shakespeare, de pildă — într-o piață publică, cu greu s-ar fi putut să jignească mai tare experiența domnului Perch. Firea căpitanului i se păru domnului Perch atît de tainică și de neînțeles, încît se hotărî să nu-i pomenească nimic doamnei Perch despre toate acestea, de teama unor urmări neplăcute.

Purtînd viu în el simțămîntul de a fi făcut o treabă bună pentru cei doi tineri, căpitanul rămase toată ziua misterios și de neînțeles, chiar pentru prietenii lui cei mai apropiați. Și dacă Walter nu ar fi pus semnele, strîmbăturile lui și alte manifestări de pantomimă pe socoteala mulțumirii că reușiseră în încercarea nevinovată de a-l înșela pe Sol Gills, căpitanul s-ar fi trădat, fără îndoială, chiar în seara

aceea. Aşa cum se desfăşurară însă lucrurile, el îşi păstră taina şi plecă tîrziu de la constructorul de instrumente spre casă, cu pălăria lui de muşama atît de tare lăsată pe o ureche şi cu ochii atît de strălucitori, încît doamna MacStinger(care ar fi putut să fie educată în casa doctorului Blimber, aşa aducea a matroană romană), cum îl zări, se baricadă în dosul uşii şi nu voi să iasă nici măcar pentru a-şi vedea binecuvîntaţii ei copii pînă nu-l ştiu pe căpitan bine închis în odaia lui.

CAPITOLUL XVIII

Tată şi fiică

Pe casa domnului Dombey pusese stăpînire tăcerea. Servitorii, strecurîndu-se în sus şi în jos pe scări, foşnesc, dar nu lasă să se audă zgomotul paşilor lor. Vorbesc mereu între ei şi stau îndelung la masă, înfruptîndu-se mai mult ca de obicei din băutură şi din mîncare şi petrecînd într-un fel sinistru şi nelegiuit. Doamna Wickam, cu ochii înecaţi în lacrimi, povesteşte anecdote melancolice şi le spune că ea întotdeauna prevestise la doamna Pipchin că aşa se va întîmpla, dar în acelaşi timp bea bere mai multă ca de obicei, e foarte tristă şi totuşi prietenoasă. Starea de spirit a bucătăresei e asemănătoare. Ea făgăduieşte puţină friptură pentru cină şi luptă atît împotriva simţămintelor ei, cît şi împotriva cepei. Towlinson începe să creadă că aci este vorba de o soartă şi ar vrea să ştie dacă cineva ar putea să-i spună de vreun bine întîmplat unor oameni care locuiesc într-o casă aşezată pe colţ. Tuturor li se pare că micul Paul a murit de mult, deşi copilul zace încă, cu chipul lui liniştit şi frumos pe pătucul lui.

După ce se întunecă veniră cîţiva vizitatori, vizitatori ce nu făceau zgomot, încălţaţi în ghetele lor de

pîslă, vizitatori care mai fuseseră şi altă dată pe acolo, şi cu ei sosi acel pat de odihnă în care pare aşa de ciudat să doarmă un copilaş. In tot acest timp, îndureratul tată nu fusese văzut nici chiar de servitorul său, pentru că şedea într-un colţ din fundul odăii sale întunecoase, unde nu era nimeni şi părea că stă nemişcat, făcînd doar din cînd în cînd cîţiva paşi încoace şi-ncolo. Dimineaţa însă, servitorii îşi şoptesc că l-au auzit cum, în toiul nopţii, a urcat scările şi a rămas acolo — în camera băiatului — pînă ce a răsărit soarele.

La birourile din City, geamurile sînt întunecate cu obloane, şi, în timp ce lămpile aprinse pe mese sînt în parte stinse de lumina zilei care pătrunde înăuntru, lumina zilei este în parte stinsă de lămpi, astfel că domneşte o tristeţe neobişnuită. Nu se face multă treabă. Funcţionarii nu au poftă de lucru şi pun la cale cum, după-amiază, să mănînce cotlete şi să se plimbe pe rîu în sus. Perch curierul zăboveşte mult la cursele lui şi se pomeneşte prin bodegi, poftit de prieteni şi vorbindu-le de nestatornicia treburilor omeneşti. Se întoarce apoi acasă în Ball's Pond seara, mai devreme ca de obicei, o cinsteşte pe doamna Perch cu un cotlet de viţel şi cu bere. Domnul Carker-directorul nu cinsteşte pe nimeni ; nici pe el nu-l cinsteşte nimeni, dar stînd singur în camera lui, îşi arată dinţii cît e ziua de lungă. S-ar părea că ar fi pierit ceva din calea domnului Carker — o piedică înlăturată — care-i limpezeşte calea.

Acum, copiii îmbujoraţi care locuiesc peste drum de casa domnului Dombey privesc de la ferestrele odăilor lor, jos în stradă, căci în faţa casei se pot vedea patru cai negri cu pene pe cap şi pene tremurînd pe carul la care sînt înhămaţi. Toate acestea, precum şi un întreg şir de oameni cu eşarfe şi cu bastoane, atrag o mulţime de curioşi. Scamatorul care era pe punctul de a-şi prezenta scamatoria, îşi pune haina de toate zilele peste haina lui de gală şi nevasta lui istovită, încovoiată sub povara copilului ce-l ţinea în

braţe, se tîrăşte şi ea să vadă ieşind procesiunea. Ea îşi strînge mai tare copilul la sînul ei murdar, cînd vede cît de uşoară e povara scoasă din casă. La fereastra de sus, de peste drum, cea mai mică dintre îmbujoratele copile n-are nevoie de o mînă care să o stăpînească în bucuria ei, cînd arătînd cu degetul ei cu gropiţe, priveşte la faţa dădacei şi întreabă: „Ce-i aia?"

Şi acum domnul Dombey trece prin hol şi, croindu-şi drum printre servitorii îmbrăcaţi în doliu şi femeile care plîng, se îndreaptă către cealaltă trăsură care-l aşteaptă. Nu e zdrobit de durere şi de deznădejde, gîndesc cu toţii. Mersul lui e tot atît de hotărît şi ţinuta lui mai ţeapănă ca oricînd. Nu-şi ascunde faţa cu batista şi priveşte drept înainte. Dar cu toate că faţa lui este puţin mai suptă, mai nemişcată şi mai palidă, expresia ei a rămas aceeaşi ca mai înainte. Se suie în trăsură urmat de alţi trei domni. Apoi marele alai funebru porneşte încet. Penele se văd încă fluturînd în depărtare cînd scamatorul şi-a şi reînceput scamatoriile cu aceeaşi mulţime strînsă în jurul lui ca să-l admire. Dar nevasta scamatorului e mai puţin sprintenă ca de obicei cînd umblă cu talerul, pentru că înmormîntarea unui copil a pus-o pe gînduri; oare copilaşul ce-l poartă sub şalul jerpelit va trăi el să ajungă bărbat şi să poarte o plasă albastră în jurul capului şi pantaloni de lînă roşie şi să facă tumbe în noroi?

Penele fîlfîind îşi croiesc drumul trist de-a lungul străzilor şi începe să se audă dangătul unui clopot de biserică. În chiar această biserică copilaşul primise tot ce în curînd va mai rămîne de pe urma lui — un nume. Tot ce e muritor în el va fi aşezat acolo, lîngă rămăşiţele pieritoare ale mamei sale. Aşa e bine. Cenuşa lor zace acolo pe unde Florence, în plimbările ei — vai! plimbări singuratice, tare singuratice! — va trece poate într-una din zile.

Cînd slujba de înmormîntare luă sfîrşit şi preotul se retrase, domnul Dombey privi de jur împrejur, în-

trebînd cu voce scăzută dacă persoana care trebuie să aştepte să primească îndrumări pentru tăblia funerară era acolo.

Un om se înfăţişă şi spuse „da".

Domnul Dombey îi indică unde voia să o vadă pusă şi-i arătă cu mîna pe zid forma, mărimea şi cum urma să fie aşezată sub tăblia mamei. Apoi cu creionul scrise inscripţia şi i-o dădu, adăugînd: „Vreau să fie făcută numaidecît".

— Va fi făcută numaidecît, domnule.

— Vezi că de fapt nu e nimic de scris decît numele şi vîrsta.

Omul se înclină, privind la hîrtie, apoi păru că şovăie. Domnul Dombey, nebăgînd în seamă şovăiala lui, îi întoarse spatele şi plecă spre poartă.

— Vă rog să mă iertaţi, domnule — o atingere căzu uşor pe hainele lui de doliu — dar cum doriţi să fie gata numaidecît şi trebuie să o dau în lucru cum ajung la atelier...

— Ei bine şi ce-i?

— Vreţi să fiţi atît de bun să o mai citiţi o dată? Mi se pare că e o greşeală.

— Unde?

Pietrarul îi înapoie hîrtia şi arătă cu rigla cuvintele „copil unic şi iubit".

— Cred că ar trebui spus „fiu", domnule.

— Aî dreptate, aşa e. Îndreaptă.

Tatăl, cu pas mai grăbit, îşi continuă drumul spre trăsură. Cînd ceilalţi trei care-l urmează de aproape se aşază şi ei, faţa lui se ascunde pentru întîia oară, umbrită de haină, şi în ziua aceea nu mai fu văzută. Coboară cel dintîi şi trece îndată în camera sa. Ceilalţi care luaseră parte la înmormîntare (şi care sînt doar domnul Chick şi doi dintre medici) trec sus în salon unde sînt primiţi de doamna Chick şi domnişoara Tox. Cum o fi arătînd faţa aceluia din camera de jos care rămîne încuiată, sau care i-or fi gîndurile, ce o fi în inima lui, revoltă sau suferinţă, nimeni nu poate şti.

Tot ce știu ei jos, în bucătărie, e că ziua „seamănă a duminică". Cu greu se pot încredința că nu este ceva necuviincios, dacă nu chiar pervers, în purtarea celor de afară, care își văd de treburile lor obișnuite și sînt îmbrăcați în hainele lor de toate zilele. In casă pare o mare noutate ca perdelele să fie ridicate și obloanele deschise. Ei dau pe gît cu tristețe sticlele cu vin, care sînt desfundate fără socoteală, ca la o petrecere. Sînt foarte aplecați să facă morală. Domnul Towlinson spune oftînd: „Dumnezeu să ne ajute să ne îndreptăm cu toții!" Și bucătăreasa, cu un alt oftat, adaugă: „Știe Dumnezeu că avem destulă nevoie de asta". Seara, doamna Chick și domnișoara Tox reiau din nou lucrul de mînă. Tot în acea seară domnul Towlinson iese să ia aer, însoțit de jupînească, care nu și-a încercat pînă acum boneta ei de doliu. Sînt foarte drăgăstoși unul față de altul, mai ales la colțuri de stradă mai întunecoase și Towlinson face planuri pentru o altă viață, nepătată, în care se vede negustor serios de zarzavaturi în piața Oxford.

In casa domnului Dombey somnul tuturor e mai sănătos și mai adînc de cum a fost multe nopți de-a rîndul. Soarele de dimineață deșteaptă pe cei ai casei, rînduiți iar fiecare la vechile lui îndeletniciri. Copiii îmbujorați de peste drum trec alergînd și bătînd cercul. In biserică e nuntă mare. Nevasta scamatorului mînuiește cu hărnicie talerul în altă parte a orașului. Pietrarul cîntă și fluieră cînd taie P-A-U-L în placa de marmură dinaintea lui.

Se poate oare ca într-o lume atît de plină și prinsă cu treburi, pierderea unei plăpînde făpturi să lase în vreo inimă un gol atît de mare și de adînc, încît numai larga și adînca veșnicie să-l poată împlini? Florence, în durerea ei nevinovată, ar fi putut răspunde: „Vai! Scumpul meu frate, frate mult iubit și mult iubitor! Singur tovarăș al copilăriei mele părăsite! Care alt gînd ar putea să lumineze zorile care se și arată deasupra mormîntului tău prea timpuriu, ori să

dea naştere durerii potolite care se va schimba în viaţă, de îndată ce ploaia de lacrimi va înceta!"

— Scumpa mea copilă — spuse doamna Chick, care socotea de datoria ei să folosească cît mai bine prilejul — cînd o să fii de vîrsta mea...

— Adică în floarea vîrstei, observă domnişoara Tox.

— Vei şti atunci — urmă doamna Chick, strîngînd cu amabilitate mîna domnişoarei Tox, drept recunoştinţă pentru cuvintele ei binevoitoare — vei şti atunci că toate manifestările noastre de durere nu folosesc la nimic şi că este de datoria noastră să ne supunem.

— Am să încerc, mătuşă dragă. Am să încerc, răspunse Florence plîngînd.

— Imi pare bine să aud asta — spuse doamna Chick — pentru că, draga mea, după cum domnişoara Tox despre al cărei bun-simţ şi judecată sănătoasă nu poate exista decît o singură părere...

— Draga mea Luiza, am să devin în curînd trufaşă, o întrerupse domnişoara Tox.

— ...îţi va spune şi-ţi va adeveri prin experienţa ei — continuă doamna Chick — că ni se cere în toate împrejurările să facem o sforţare. Ni se impune. Dacă vreun... draga mea — adresîndu-se domnişoarei Tox — nu găsesc cuvîntul. Mis...

— Mistificator? sugeră domnişoara Tox.

— Nu, nu, nu, spuse doamna Chick. Nici vorbă! Oh, Doamne, am cuvîntul pe limbă. Mis...

— Mizerabil? sugeră domnişoara Tox, cu sfială.

— Pentru Dumnezeu, Lucreţio! răspunse doamna Chick. Ce monstruos! Mizantrop e cuvîntul! Ce idee! Mizerabil! Vreau să spun, dacă un mizantrop oarecare ar fi să întrebe în faţa mea: „Pentru ce te-ai născut?", aş răspunde: „Ca să fac o sforţare".

— Foarte bine, într-adevăr, spuse domnişoara Tox, foarte impresionată de originalitatea acestui sentiment. Foarte bine.

— Din păcate — urmă doamna Chick — avem un avertisment înaintea ochilor. Sîntem pe deplin îndreptăţiţi să credem, scumpa mea copilă, că, dacă în fami-

lia aceasta ar fi fost făcută din vreme o sforțare, s-ar fi putut preîntîmpina un șir întreg de încercări grele și de împrejurări nenorocite. Nimic nu mă va convinge — observă buna matroană, cu un aer hotărît — că dacă sărmana și iubita noastră Fanny ar fi făcut această sforțare, sărmanul și scumpul nostru copilaș ar fi avut cel puțin o constituție mai robustă.

Doamna Chick se lăsă pradă sentimentelor sale doar pentru o clipă, dar, ca o ilustrație practică a doctrinei expuse, se stăpîni repede, în mijlocul unui suspin și continuă :

— În consecință, Florence, te rog arată-ne că ai tărie de caracter și nu spori în chip egoist durerea în care este cufundat bietul tău tată.

— Dragă mătușă ! spuse Florence, îngenunchind repede lîngă ea ca să poată privi mai bine și mai serios în ochii ei. Vorbește-mi mai mult despre tata. Te rog, spune-mi ceva despre dînsul. Îi este într-adevăr inima zdrobită ?

Domnișoara Tox era foarte duioasă din fire și găsi în acest apel ceva care o mișcă foarte tare. Fie că văzu în el o urmare, din partea copilei părăsite, a dragostei atît de des manifestate de către fratele ei decedat — sau o manifestare de dragoste din partea lui Florence, care căuta să se lege de o inimă ce-l iubise și care nu ar fi putut îndura să fie împiedicată de a simpatiza cu o durere atît de profundă, într-o comunitate atît de tristă de iubire și durere — fie că domnișoara Tox recunoscu numai sufletul serios și devotat care, deși exclus și respins, era dornic de dragostea, atîta timp neîmpărtășită, și în pustietatea și singurătatea acelei izolări apela la tată pentru a găsi mîngîiere și pentru a o da, prin mijlocirea unui simplu răspuns — oricare din toate acestea ar fi fost semnificația gestului lui Florence, el o mișcă pe domnișoara Tox. Deocamdată uită maiestatea doamnei Chick și, mîngîind-o parcă în grabă pe Florence pe obraji, își întoarse fața și îngădui lacrimilor să-i curgă, fără a

aştepta mai întîi o îndrumare din partea acelei înţelepte matroane.

Doamna Chick însăşi pierdu pentru o clipă prezenţa de spirit cu care se mîndrea atît şi rămase mută, privind către frumosul chip tînăr care, vreme atît de îndelungată, se aplecase stăruitor şi cu răbdare peste pătucul fratelui ei. Dar regăsindu-şi glasul — ceea ce era sinonim cu prezenţa ei de spirit şi în realitate era totuna — răspunse cu demnitate:

— Dragă copilă, tatăl tău este cîteodată ciudat şi a mă întreba despre el înseamnă a mă întreba despre ceva ce nu pot pretinde să înţeleg. Socotesc că am asupra tatălui tău mai multă influenţă decît oricine altul. Totuşi, tot ce pot să-ţi spun este că mi-a vorbit foarte puţin şi că l-am văzut doar o dată sau de două ori, fiecare dată numai cîte un minut, şi de fapt chiar atunci abia l-am zărit, deoarece în camera lui era întuneric. I-am spus tatălui tău: „Paul — astea sînt întocmai cuvintele pe care le-am folosit — Paul, de ce nu iei ceva care să te întărească?" Răspunsul tatălui tău a fost de fiecare dată: „Luizo, fii bună şi lasă-mă în pace. N-am nevoie de nimic. Mă simt mai bine singur!" Dacă ar fi să fiu ascultată mîine sub jurămînt, Lucreţio — continuă doamna Chick — sînt sigură că m-aş putea încumeta să jur că astea au fost întocmai cuvintele ce le-a spus.

Domnişoara Tox îşi arătă admiraţia spunînd:

— Luiza mea e întotdeauna metodică!

— In rezumat, Florence — reluă mătuşa — pînă azi nu s-a întîmplat literalmente nimic între tatăl tău şi mine. Cînd i-am spus tatălui tău că sir Barnet şi lady Skettles i-au scris cîteva cuvinte deosebit de bine simţite... Dulcele nostru băieţaş! Lady Skettles l-a iubit atît de mult... Unde mi-e batista!?

Domnişoara Tox îi întinse una.

— Cuvinte deosebit de bine simţite, prin care propunea să te duci să-i vizitezi, ca să schimbi puţin atmosfera; cînd i-am spus tatălui tău că socotesc că eu şi domnişoara Tox am putea acum pleca acasă (propu-

nere cu care a fost de acord), l-am întrebat dacă ar avea ceva împotrivă ca tu să accepţi invitaţia. Mi-a răspuns : „Nu, Luizo, nicidecum !"

Florence ridică ochii plini de lacrimi.

— În acelaşi timp, Florence, dacă preferi să stai aici în loc să te duci acolo, sau să vii cu mine...

— Aş prefera mult să rămîn aici, mătuşă, fu răspunsul sfios.

— Bine, copila mea — spuse doamna Chick — poţi să rămîi. Ciudată preferinţă, trebuie să o spun. Dar tu întotdeauna ai fost ciudată. Orişicine altul la vîrsta ta şi după cele întîmplate — dragă domnişoară Tox, iar mi-am pierdut batista — ar fi fost bucuros să plece de aici, cel puţin aşa cred eu.

— Aş avea senzaţia — spuse Florence — că este părăsită casa şi nu mi-ar place. Aş avea senzaţia, aş crede că odaia lui... odăile de sus sînt goale şi posomorîte, mătuşă. Mai bine rămîn aici, deocamdată. Oh, bietul meu frăţior, bietul meu frăţior !

Era o emoţie firească, pe care nu o putu stăpîni şi care îşi făcu drum chiar printre degetele mîinii cu care îşi acoperise faţa. Pieptul prea încărcat şi prea plin trebuie cîteodată să se descarce pentru ca biata inimă rănită şi singuratică să nu pătimească asemenea păsării care se zbate în colivie pînă îşi frînge aripile şi cade jos moartă.

— Bine, copilă ! spuse doamna Chick după o pauză. N-aş vrea cu nici un preţ să-ţi spun ceva neplăcut şi sînt sigură că tu ştii asta. Poţi să rămîi aici şi să faci ce-ţi place. Sînt sigură că nimeni n-o să te stinghereasă, Florence, şi nimeni n-o să dorească să te stinghereasă.

Florence făcu din cap un semn de aprobare.

— N-am apucat bine să-l sfătuiesc pe tatăl tău să caute neapărat o schimbare trecătoare pentru a se distra şi a se reface — spuse doamna Chick — că mi-a şi răspuns că are de gînd să se ducă pentru scurt timp la ţară. Nădăjduiesc că se va duce în curînd. Oricînd

va pleca nu va fi prea devreme. Mi se pare însă că are de rînduit unele treburi în legătură cu actele lui personale şi altele, ca urmare a durerii care ne-a încercat pe toţi atît de greu — nu înţeleg ce s-a întîmplat cu a mea, Lucreţio, dă-mi-o pe a ta, dragă — cu care va avea poate de lucru o seară sau două în camera lui. Tatăl tău e un adevărat Dombey, copilo, cum n-a mai fost altul, spuse doamna Chick, ştergîndu-şi cu grijă lacrimile din colţurile ambilor ochi deodată, cu batista domnişoarei Tox. El o să facă o sforţare! De asta nu mi-e teamă.

— N-aş avea nimic mătuşă — întrebă Florence tremurînd — de făcut pentru...?

— Doamne, copilă dragă, interveni cu grabă doamna Chick, ce vorbe sînt astea? Dacă tatăl tău mi-a spus — ţi-am repetat întocmai cuvintele lui — „Luizo, nu-mi trebuie nimic, mă simt mai bine singur", ce crezi că o să-ţi spună ţie? Nu trebuie să i te arăţi, copila mea, nici să nu te gîndeşti la aşa ceva.

— Vreau să mă duc, mătuşă — spuse Florence — să mă culc în patul meu.

Doamna Chick aprobă această hotărire şi, sărutînd-o, o lasă să plece. Dar domnişoara Tox, prefăcîndu-se că e în căutarea batistelor pierdute, se duse sus după ea şi încercă să o liniştească, furînd cîteva clipe în ciuda spaimei de Suzana Nipper. Căci Suzana Nipper, în zelul ei arzător, o defăimase spunînd că e un crocodil, cu toate că simpatia ei părea sinceră şi cel puţin nu era interesată — de fapt însă nu putea nici prin aceasta să-i cîştige bunăvoinţa.

Şi nu era oare acolo nimeni mai apropiat şi mai drag decît Suzana, ca să ajute biata inimă ce se lupta cu durerea? Nu era acolo alt grumaz după care să-şi arunce braţele, altă faţă la care să privească? Nimeni altul care să-i spună un cuvînt de mîngîiere în marea ei durere. Era Florence atît de singură în lumea asta rece, încît nu-i mai rămînea nimic? Nimic! Rămasă dintr-o dată fără mamă şi fără frate — căci cu pierderea lui Paul simţise parcă şi mai dureroasă

prima pierdere — rămăsese numai cu Suzana Nipper. Vai! Cine poate spune ce mare nevoie avea mai ales de acest ajutor!

Mai ales cînd îşi reluă casa viaţa ei obişnuită, după ce plecaseră cu toţii, afară de servitori şi de tată care se închisese în odaia sa, Florence nu făcu altceva decît să plîngă şi să rătăcească prin odăi în sus şi în jos. Uneori, chinuită pe neaşteptate de o deznădăjduită amintire, fugea în odaia ei, îşi frîngea mîinile, îşi îngropa faţa în pernele patului şi totuşi nu găsea nici o mîngîiere, nimic decît amărăciunea şi cruzimea durerii. Aceasta se întîmpla de obicei cînd arunca ochii pe vreun loc sau vreun lucru de care erau legate amintiri dragi. Astfel, la început, nenorocita locuinţă se prefăcu pentru ea într-un lăcaş de agonie.

Nu este însă firesc ca o dragoste curată să se mistuie în astfel de frămîntări pătimaşe timp îndelungat. Flacăra hrănită mai mult de elemente pămînteşti poate mistui pieptul care o adăposteşte, dar focul sfînt care vine din cer este pentru inimă tot atît de blajin ca şi atunci cînd plutea deasupra capetelor celor doisprezece apostoli, arătînd în fiecare pe un frate pentru celălalt, luminat de o lumină binefăcătoare. Cînd icoana chipului lui îi veni în minte, faţa lui Florence se linişti iarăşi, vocea i se potoli, privirile îi erau iar duioase; îi reveni iarăşi încrederea şi pacea şi, deşi tot mai plîngea, acum plîngea mai liniştit, legănată de amintiri.

Nu trecu mult timp pînă ce valurile aurii, jucînd pe perete, pe locul lor obişnuit şi la vremea lor senină, începură să atragă din nou privirile ei liniştite. Nu trecu mult timp pînă ce camera copilului începu iarăşi să o vadă şezînd deseori singură aici, dar tot atît de răbdătoare şi de blajină ca atunci cînd veghea lîngă pătucul fratelui. Ingenunchea lîngă pat cînd durerea de a-l vedea gol punea stăpînire pe ea şi se ruga lui Dumnezeu — era prinosul inimii ei prea pline — să îngăduie ca un anumit înger să o iubească şi să-şi amintească de ea.

Nu trecu mult timp pînă ce în mijlocul casei atît de mari şi de posomorîte, vocea ei adîncă făcea să răsune în amurg de seară, încetişor şi oprindu-se din cînd în cînd, vechiul cîntec pe care el îl ascultase de atîtea ori, cu capul lăsat pe braţul ei. Şi mai pe urmă, după ce se întuneca, trecea prin cameră, ca un fior, o melodie cîntată atît de dulce, încît părea a fi mai mult amintirea tristă a cîntului ei pe care el îl ceruse în acea din urmă noapte, decît o realitate. Repetă, adeseori acest cîntec — foarte adeseori — în întunericul singurătăţii, şi crîmpeie de melodie şoptită mai tremurau încă pe coarde, cînd vocea ei dulce se îneca în lacrimi.

Astfel avu curajul să privească iar la lucrul de mînă cu care degetele ei se îndeletniciseră pe coasta mării cînd stătea alături de el şi astfel nu trecu mult timp pînă ce îşi reluă lucrul, îndrăgindu-l ca pe o fiinţă vie, ca şi cînd acela ar fi avut simţire şi l-ar fi cunoscut pe el. Şedea la fereastră ceasuri întregi în camera cea nelocuită şi de mult părăsită, aproape de portretul mamei, singură cu gîndurile ei.

De ce oare ochii ei negri se îndreptau atît de des de la lucru, spre fereastra la care apăreau copilaşii îmbujoraţi? Nu-i reamintea de-a dreptul pierderea ce suferise, pentru că erau numai fete, patru mici surori. Dar erau orfane de mamă ca şi ea — şi aveau un tată.

Era lesne de ştiut cînd acesta era plecat de acasă şi cînd era aşteptat să se înapoieze, căci fetiţele erau aproape întotdeauna gătite şi-l aşteptau la fereastra salonului sau în balcon. Cînd apărea tatăl, faţa ei pe care se putea citi nerăbdarea se lumina de bucurie, pe cînd celelalte fetiţe, de la fereastra de sus, care stătuseră şi ele la pîndă, băteau din palme sau bocăneau pe prag şi-l strigau. Fata cea mare venea atunci jos în hol, îl lua de mînă şi-l conducea sus pe scări. Florence o putea vedea după aceea şezînd lîngă el, sau pe genunchii lui, sau atîrnată afectuos cu braţele pe după gîtul lui, vorbindu-i. Cu toate că erau întotdeauna veseli, tatăl părea că priveşte în ochii copilei ca şi cînd

ar vedea acolo chipul mamei ei moarte. Adeseori Florence nu era în stare să-i privească, pentru că o podidea plînsul ; atunci se ascundea după perdea ca şi cînd ar fi fost speriată, sau fugea de la fereastră. Totuşi nu se putea împiedica de a se întoarce şi lucrul îi cădea din mîini, fără măcar ca ea să bage de seamă.

Era casa care rămăsese goală cu cîţiva ani în urmă. Stătuse aşa timp îndelungat. Apoi pe cînd ea fusese plecată de acasă, o luase această familie. Casa fusese reparată şi zugrăvită din nou ; acum erau flori şi păsări în curte şi totul arăta altfel ca mai înainte. Dar ea nu se gîndea la casă. Copiii şi tatăl, asta era tot ce vedea.

După-masă, Florence putea să-i vadă prin ferestrele deschise, coborînd cu guvernanta sau dădaca lor, sau cum se strîngeau în jurul mesei. In zilele liniştite de vară, sunetul glasurilor lor de copii şi rîsul lor limpede pătrundea de peste drum pînă la ea, vibrînd în aerul apăsător din camera în care şedea. Fetiţele se suiau şi se căţărau pe scări cu tatăl lor, se tăvăleau în jurul lui pe sofa, sau se lipeau de genunchii lui, adevărat buchet de feţişoare vesele, pe cînd el părea că le spune poveşti. Altă dată ieşeau fugind în balcon şi atunci Florence se ascundea repede, ca nu cumva să le stingherească veselia, văzînd-o acolo singură şi îmbrăcată în negru.

Copila mai mare rămînea cu tatăl ei, după ce plecau celelalte şi îi pregătea ceaiul — ce mică gospodină fericită era ea atunci ! Stătea apoi de vorbă cu el, cîteodată la fereastră, altă dată în odaie, pînă ce se aduceau lumînările. Tatăl îşi făcuse din ea o tovarăşă, deşi era cu cîţiva ani mai mică decît Florence. Cu modestia ei serioasă şi afectuoasă, aşa cum stătea lîngă el cu o carte sau cu cutia de lucru, ea părea o adevărată femeie. După ce li se aduceau lumînările, Florence nu se sfia să privească din nou la ei, din întunericul odăii sale. Dar cînd sosea timpul pentru copilă să spună „noapte bună, tată" şi să plece la culcare, şi

cînd copila își ridica fața către tatăl ei, Florence plîngea și tremura așa de tare că nu mai putea să-i privească.

Cu toate acestea, înainte de a se duce la culcare, Florence se întorcea iarăși și iarăși spre casa din față, murmurînd cîntecul simplu cu care de atîtea ori, în trecut îl adormise pe Paul, sau vreun alt crîmpei dintr-o dulce melodie tristă. Dar faptul că se tot gîndea la casa aceea și că privea mereu la ea era o taină pe care o păstra în inima ei tînără.

Și nu mai era oare în pieptul Florencei, ființă atît de nevinovată și de neprefăcută, atît de demnă de dragostea pe care micuțul i-o purtase și o șoptise în slabele cuvinte din ultimele lui clipe, Florence a cărei inimă neîntinată se oglindea în frumusețea feței și răsuna în fiecare mlădiere a glasului ei dulce, nu mai era oare nici o altă taină în pieptul ei tînăr? Ba da. Mai era una.

Cînd nimeni nu se mai mișca în casă și luminile erau toate stinse, ea ieșea binișor din odaie și, scoborînd fără zgomot pe scări, se apropia de ușa tatălui. Ținîndu-și răsuflarea, își proptea capul și fața de ușă și, în avîntul dragostei ei, își apăsa buzele pe ea. Se ghemuia apoi în fiecare noapte pe podeaua rece de piatră din fața ușii, mulțumindu-se să tragă cu urechea la răsuflarea tatălui. În dorința fierbinte de a-i arăta dragostea ei, de a fi o mîngîiere pentru el, de a-l face să primească o dovadă de iubire din partea copilei lui atît de singuratice, ar fi fost gata, dacă ar fi îndrăznit, să îngenunche la picioarele lui, într-o smerită rugăciune.

Nimeni nu știa de toate astea. Nimeni nu se gîndea la ele. Ușa era întotdeauna închisă și încuiată pe dinăuntru. Ieșise numai o dată sau de două ori și se zvonise prin casă că avea de gînd să plece în curînd într-o călătorie la țară; dar el locuia singur în acele odăi, fără să o vadă vreodată și fără măcar să întrebe de ea. Poate nici nu știa că era în casă.

Intr-o zi, cam la o săptămînă după înmormîntare, pe cînd Florence era prinsă de lucrul ei de mînă, apăru Suzana, pe jumătate rîzînd, pe jumătate plîngînd şi anunţă un musafir.

— Un musafir! Pentru mine, Suzana? întrebă Florence, ridicîndu-şi ochii mirată.

— Da, e de mirare, nu-i aşa, domnişoară Floy — spuse Suzana — dar aş fi vrut să primeşti mai multe vizite, chiar aşa, pentru că ţi-ar merge mai bine şi sînt de părere că dumneata şi cu mine, cu cît ne-am duce mai curînd chiar şi la bătrînii ăia de Skettles, domnişoară, cu atît ar fi mai bine pentru noi două. nu-mi place să trăiesc în mijlocul mulţimii, domnişoară Floy, dar vezi dumneata, nu sînt totuşi o scoică.

Ca să fim drepţi cu domnişoara Nipper trebuie să spunem că vorbea mai mult spre binele tinerei sale stăpîne decît spre al ei: şi faţa ei o trăda.

— Ce-i cu musafirul, Suzano? întrebă Florence.

Suzana, cu o explozie nervoasă, care semăna tot atît de mult a rîs cît şi a plîns şi era tot atît de mult un plînset ca şi un rîset, răspunse:

— Domnul Toots!

Zîmbetul care se ivi pe faţa lui Florence dispăru într-o clipă şi ochii i se umplură de lacrimi. Dar fusese un zîmbet cu toate acestea şi asta o mulţumi grozav pe domnişoara Nipper.

— Chiar la fel cu ce am simţit eu, domnişoară Floy, spuse Suzana, ducîndu-şi şorţul la ochi şi dînd din cap. Cum l-am văzut pe nevinovatul ăsta în hol, domnişoară Floy, am izbucnit în rîs mai întîi, dar pe urmă m-a înecat plînsul.

Suzana Nipper, fără să vrea, se porni pe loc să facă din nou acelaşi lucru. Intre timp, domnul Toots, care se suise pe scări după ea, cu totul neştiutor de efectul ce-l produsese, se anunţă bătînd la uşă şi intră volos.

— Ce mai faci, domnişoară Dombey? spuse domnul Toots. Mulţumesc, eu sînt foarte bine, dar dumneata ce mai faci?

Domnul Toots, unul din cei mai buni oameni pe lume, deşi poate că s-ar fi putut găsi vreunul sau chiar doi cu mintea mai luminată ca a lui, îşi pregătise cu multă trudă această izbucnire oratorică, cu gîndul de a alina sentimentele atît ale Florencei cît şi ale sale proprii. Dar părîndu-i-se că-şi risipeşte bunul într-un fel oarecum nechibzuit, debitînd totul înainte de a se fi aşezat, şi înainte ca Florence să fi putut spune vreun cuvînt, şi chiar înainte de a fi intrat de-a binelea pe uşă, socoti potrivit să o ia de la capăt.

— Ce mai faci, domnişoară Dombey? repetă Toots. Eu, mulţumesc, sînt foarte bine, dar dumneata ce mai faci?

Florence îi dădu mîna şi spuse că şi dînsa se simte bine.

— Eu mă simt într-adevăr foarte bine, spuse domnul Toots. aşezîndu-se pe un scaun. Foarte bine, într-adevăr. Nu-mi aduc aminte — spuse domnul Toots după o scurtă gîndire — să mă fi simţit vreodată mai bine, mulţumesc.

— Foarte amabil din partea dumitale că ai venit, spuse Florence, reluîndu-şi lucrul. Sînt foarte bucuroasă că te văd.

Domnul Toots răspunse cu un chicot. Socotind totuşi că ar putea să pară prea vesel, căută să o dreagă cu un oftat. Socotind însă că acum ar putea să pară prea melancolic, căută să o dreagă iarăşi cu un rîs. Nemulţumit şi de una şi de alta, răsuflă adînc.

— Ai fost foarte bun cu scumpul meu frate, spuse Florence dînd urmare pornirii ei firești de a-i uşura situaţia, vorbind astfel. El îmi vorbea des de dumneata.

— Oh! N-are importanţă, spuse domnul Toots, parcă grăbit. E tare cald, nu?

— E vreme frumoasă, răspunse Florence.

— Se potriveşte cu mine! spuse domnul Toots. Mi se pare că niciodată nu m-am simţit atît de bine ca acum şi vă sînt recunoscător.

După această ciudată şi neaşteptată constatare, domnul Toots se cufundă într-un puţ adînc al tăcerii.

— Ai plecat, pare-mi-se, de la doctorul Blimber? întrebă Florence, căutînd iar să-l scoată din încurcătură.

— Sper că da, răspunse domnul Toots. Şi căzu iarăşi în puţ.

Rămase în fundul puţului, cel puţin zece minute de parcă s-ar fi înecat. La împlinirea acestui soroc, ieşi dintr-o dată la suprafaţă şi spuse:

— Ei, acum, la revedere, domnişoară Dombey.

— Ai şi plecat? întrebă Florence, ridicîndu-se.

— Nu prea ştiu! Nu, nu chiar acum, spuse domnul Toots, aşezîndu-se din nou în chip cu totul neaşteptat. Fapt este, ca să zic aşa, domnişoară Dombey!

— Nu-ţi fie teamă să-mi vorbeşti — spuse Florence, cu un surîs liniştit — aş fi foarte bucuroasă să te aud vorbind despre fratele meu.

— Adevărat, răspunse domnul Toots, cu simpatie în fiecare fibră a feţei sale, care altfel era lipsită de expresie. Bietul Dombey! Niciodată n-aş fi crezut că Bungess şi Co., croitor la modă (dar foarte scump) despre care aveam obiceiul să vorbim, o să-mi facă hainele astea pentru un atare scop. Domnul Toots era îmbrăcat în doliu. Bietul Dombey! Zău, domnişoară Dombey! spuse Toots pe un ton plîngăreţ.

— Da, spuse Florence.

— Avea un prieten la care ţinea mult în ultimul timp. Am socotit că v-ar place poate să-l aveţi, ca un fel de amintire, vă aduceţi aminte cum vorbea el de Diogene?

— O! Da, da! strigă Florence.

— Bietul Dombey! Şi eu mi-aduc aminte, spuse domnul Toots.

Domnul Toots, văzînd-o pe Florence plîngînd, izbuti doar cu multă greutate să treacă peste acest hop şi era cît p-aci să cadă iarăşi în puţ. Dar un chicot îl salvă în ultima clipă.

— Zic eu — urmă el — domnişoară Dombey! Aş

fi putut cu zece şilingi să-l fur, dacă nu l-ar fi izgonit chiar ei şi aş fi făcut-o, dar au fost bucuroşi să scape de el, pare-mi-se. Dacă vreţi să-l aveţi e la uşă. Pentru dumneavoastră l-am adus. Nu e chiar potrivit pentru o doamnă, ştiţi — spuse domnul Toots — dar o să treceţi peste asta, nu-i aşa ?

De fapt, Diogene, în clipa aceea, după cum putură vedea cînd priviră jos în stradă, scotea capul pe fereastra unei cabriolete, în care îl făcuseră să intre pentru a-l aduce, păcălindu-l că ar fi un şoarece ascuns în paiele trăsurii. La drept vorbind semăna atît de puţin a cîine potrivit pentru o doamnă, cum nici un altul nu ar fi putut semăna mai puţin. În pornirea lui furioasă de a scăpa, înfăţişa o privelişte care nu prea făgăduia mult bine. Lătra scurt, şi dîndu-se peste cap la fiecare încercare de a sări pe fereastră, cădea înapoi pe paie, apoi sărea din nou în sus, scoţînd limba, ca şi cum s-ar fi prezentat la un dispensar ca să i se cerceteze sănătatea.

Dar cu toate că Diogene era cel mai caraghios cîine ce s-ar fi putut întîlni într-o zi de vară, un cîine neghiob, urît, butucănos, cu un cap de buldog, lătrînd mereu din pricina ideii greşite că în apropiere se află un duşman la care trebuia neapărat să latre ; cu toate că firea lui era departe de a fi blajină şi că, fără îndoială, nu era deştept, iar părul îi atîrna peste ochi, botul era caraghios, coada ca de şoarece şi vocea aspră, totuşi îi fu mai drag lui Florence decît ar fi putut să-i fie cel mai scump şi frumos exemplar din speţa lui din pricina amintirii păstrate despre el la despărţire şi a dorinţei exprimate de Paul ca să aibă cineva grijă de el. Atît de drag îi fu acest urît Diogene şi atît de binevenit, încît luă mîna plină de inele a domnului Toots şi o sărută, în semn de recunoştinţă. Şi cînd Diogene, căruia i se dăduse drumul din trăsură, veni în fuga mare pe scară sus şi năvăli în odaie (dar ce treabă grea fusese mai întîi să-l scoată din trăsură !), se vîri sub toate mobilele şi încurcă lanţul lung de fier care-i

atîrna după gît de picioarele scaunelor şi ale meselor, trăgînd apoi de el pînă îi ieşiră ochii din cap; cînd mîrîi la domnul Toots care se prefăcea că-i este prieten, se repezi la Towlinson, fiind încredinţat că acela era duşmanul la care lătrase el toată viaţa, deşi nu-l văzuse niciodată, Florence fu atît de mulţumită de Diogene, ca şi cînd ar fi fost o adevărată minune de blîndeţe.

Domnul Toots se bucură grozav de reuşita darului şi fu atît de încîntat să o vadă pe Florence aplecîndu-se peste Diogene, netezindu-i părul aspru cu mîna ei gingaşă — Diogene îngăduindu-i aceasta din prima clipă a cunoştinţei lor — încît îi veni greu să-şi ia rămas bun şi i-ar fi trebuit, fără îndoială, mult timp pînă să se hotărască să o facă, dacă nu ar fi fost ajutat de însuşi Diogene, care, dintr-o dată îşi băgă în cap să latre la domnul Toots şi să se repeadă la el în mici salturi şi cu botul deschis. Nedîndu-şi tocmai bine seama de cum s-ar putea sfîrşi aceste demonstraţii şi cu gîndul la primejdia în care punea pantalonii croiţi de arta lui Burgess şi Co., domnul Toots, chicotind, se strecură pînă la uşă. Înainte de a pleca, îşi mai băgă de două sau trei ori capul prin uşa întredeschisă, fără de altfel să aibă nimic de spus şi cum de fiecare dată fu salutat de Diogene cu noi atacuri, se hotărî în fine să plece şi plecă de-a binelea.

— Hai, Di! Dragă Di! Fii prieten cu noua ta stăpînă. Hai să ne iubim unul pe altul, Di! spuse Florence mîngîindu-i capul zbîrlit. Şi Di, acel Di răutăcios şi posac de felul său, ca şi cînd lacrima ce pică pe el ar fi pătruns prin pielea lui păroasă şi inima lui de cîine s-ar fi topit de căldura acelei picături, ridică botul spre faţa ei şi-i jură credinţă.

Diogene înţeleptul nu-i vorbise mai limpede lui Alexandru cel Mare, de cum Diogene cîinele îi vorbi lui Florence. El răspunse cu bucurie la mîngîierile micii sale stăpîne şi se puse cu totul în slujba ei. Un ospăţ îi fu de îndată pregătit într-un colţ, şi după

ce mîncă şi bău după pofta inimii, se duse la fereastra unde şedea Florence privind la el, se ridică în două picioare, îşi culcă pe pieptul ei capul lui mare şi dădu din coadă pînă obosi. În sfîrşit, Diogene se făcu ghem la picioarele ei şi adormi.

Deşi domnişoarei Nipper nu îi erau prea dragi cîinii şi socoti că ar fi nevoie să intre în odaie cu fustele strînse cu grijă în jurul picioarelor, ca şi cînd ar fi trebuit să treacă un pîrău sau să sară peste nişte bolovani, deşi începu să ţipe şi se sui pe scaun cînd Diogene se întinse în somn, totuşi se simţi înduioşată, în felul ei, de bunătatea domnului Toots şi nu reuşi s-o vadă pe Florence atît de bucuroasă de afecţiunea şi tovărăşia acestui prieten bădăran al micului Paul, fără a face în mintea ei anumite comentarii care îi stîrniră lacrimile. Domnul Dombey, ca parte integrantă a gîndurilor ei, o fi fost, prin asociaţie de idei, apropiat de cîine; dar, după ce privise toată seara la Diogene şi la stăpîna ei şi după ce cu multă bunăvoinţă se căznise să pregătească pentru Diogene un pat în anticamera de la uşa stăpînei, înainte de a se retrage pentru a merge la culcare ii spuse lui Florence pe un ton grăbit:

— Tatăl dumitale pleacă, domnişoară Floy, mîine dimineaţă!

— Mîine dimineaţă, Suzano?

— Da, domnişoară, aşa sînt dispoziţiile, mîine dimineaţă devreme.

— Tu ştii, Suzano — întrebă Florence fără a o privi — unde pleacă tata?

— Nu prea ştiu, domnişoară. Mai întîi se duce să întîlnească pe acel mult preţuit maior, dar trebuie să recunosc că dacă ar fi să fac cunoştinţă cu vreun maior (feri-m-ar Cerul), n-ar fi cu unul aşa vînăt la faţă!

— Taci, Suzano! spuse Florence, hotărît dar cu blîndeţe.

— Bine, domnişoară Floy, răspunse domnişoara Nipper, care era plină de o înflăcărată indignare şi

ţinea seama de punctuaţie şi mai puţin ca de obicei. N-am ce-i face, este vinăt, şi cum eu sînt creştină, cu toate că numai una foarte umilă, eu vreau să am prieteni de culoare firească, sau de nu, mai bine să nu-i am de loc.

Reieşea, din ceea ce mai spuse şi din ceea ce spicuise prin odăile de jos, că doamna Chick propusese pe maior ca tovarăş al domnului Dombey şi că acesta, după oarecare şovăire, îl poftise să-l întovărăşească.

— Auzi, să vorbeşti de el ca şi cînd tovărăşia lui ar fi o schimbare! observă domnişoara Nipper cu un dispreţ fără margini. Dacă tovărăşia lui e o schimbare, apoi eu aş vrea una care-i statornicie!

— Noapte bună, Suzano, spuse Florence.

— Noapte bună, scumpa şi draga mea domnişoară Floy.

Tonul compătimitor făcu să vibreze coarda atît de des atinsă cu asprime, dar la al cărei sunet nimeni nu lua seama. Florence rămasă singură, îşi rezemă capul pe o mînă şi apăsîndu-şi cu cealaltă inima care zvîcnea, rămase în tovărăşia suferinţei ei.

Era o noapte ploioasă şi ploaia cădea cu un zgomot trist pe pămînt. Vîntul sufla alene şi gemea în jurul casei, ca şi cînd ar fi fost încărcat cu durere şi suferinţă. Un sunet şuierător tremura printre copaci. Cum şedea ea plîngînd, se făcu tîrziu şi miezul nopţii se auzi sunînd trist din turlele bisericilor.

Florence nici nu trecuse bine de vîrsta copilăriei — nu avea încă paisprezece ani — şi singurătatea şi tristeţea acestui ceas, în casa mare în care trecuse moartea cu îngrozitoarea ei pustiire, ar fi putut da naştere, chiar în minţi mai vîrstnice, la simţăminte de groază. Dar închipuirea ei nevinovată era prea plină de un singur gînd, ca să le facă loc. În gîndul ei nu încăpea decît dragostea — o dragoste fără răspuns, dar care se îndrepta mereu către tatăl ei.

Nici ploaia, căzînd într-una, nici geamătul vîntului, nici foşnetul copacilor, nici bătăile solemne ale orologiilor, nimic nu putu să-i zdruncine acel unic

gînd, nici să-i micşoreze tăria. Amintirile ei despre scumpul copil mort — ele nu lipseau niciodată — făceau parte din aceeaşi dragoste, erau una cu ea. Şi, vai! să te ştii respinsă, să te simţi pierdută, să nu fi putut niciodată, din acea clipă dureroasă, privi în ochii tatălui sau măcar să-l atingi!

Sărmana copilă nu putuse să se culce şi nici nu se mai culcase vreodată de atunci, fără să fi făcut pelerinajul nocturn la uşa lui. Ar fi fost o privelişte ciudată şi tristă, pentru cine ar fi văzut-o furişîndu-se uşor în jos pe scări, prin întunericul adînc, şi oprindu-se în faţa uşii lui, cu inima zvîcnind, cu ochii orbiţi de lacrimi, cu părul despletit căzîndu-i pe umeri, fără să-l mai ia în seamă, şi lipindu-şi de uşă obrazul ud de lacrimi. Dar noaptea învălui totul în întuneric şi nimeni nu o ştiu.

In noaptea aceea, în clipa în care ajunse la uşa lui, Florence o găsi deschisă. Pentru întîia oară o găsea deschisă, deşi numai crăpată, atît ca să se poată vedea că era lumină în odaie. Primul gînd al sfioasei copile fu să se dea repede înapoi — şi aşa şi făcu. Insă imediat după aceea gîndul de a se întoarce şi de a intra puse stăpînire pe ea; acest al doilea gînd o făcu să se oprească nehotărîtă pe scară.

Din faptul că uşa era deschisă, chiar numai atît cît era, se născu pentru ea o nădejde. I se păru că raza de lumină care îi venea dinăuntru, strecurîndu-se în coridorul întunecos şi aşternîndu-se ca un fir luminos pe podeaua de marmură, îi aducea o încurajare. De-abia ştiind ce face, dar împinsă de dragostea din inima ei şi de greaua încercare prin care trecuseră împreună, fără însă ca să o fi împărtăşit unul cu altul, se înapoie şi, cu mîinile ridicate şi tremurînde, se furişă în odaie.

Tatăl şedea la vechea lui masă, în odaia din mijloc. Făcuse rînduială printre hîrtii şi rupsese unele din ele; acum zăceau împrăştiate în faţa lui. Ploaia bătea zgomotos în geamurile odăii alăturate, în care

el stătuse de atîtea ori privind la Paul, cînd era copil mic. De afară se auzea şuieratul trist al vîntului.

Dar el nu-l auzea. Şedea cu ochii aţintiţi la masă, aşa de cufundat în gînduri, încît un pas mult mai greoi decît pasul uşor al copilei nu l-ar fi putut trezi. Faţa, care-i era îndreptată către ea părea obosită şi abătută la lumina palidă a lămpii şi la acea oră misterioasă. Singurătatea tristă care plutea în jurul lui fu pentru Florence un imbold de a se apropia.

— Tată ! Tată ! Vorbeşte-mi, dragă tată !

El tresări la sunetul vocii ei şi se ridică. Ea era acum chiar în faţa lui, cu braţele întinse, dar el se dădu înapoi.

— Ce s-a întîmplat ? spuse el cu asprime. De ce vii aici ? Ce te-a speriat ?

Dacă ceva o putuse speria, apoi era faţa pe care o îndreptă spre ea. Iubirea arzătoare din pieptul tinerei sale fiice îngheţă sub privirea lui ; ea rămase în faţa lui ca împietrită.

Nu era pe obrazul lui nici o urmă de dragoste sau de milă. Nu era acolo nici o rază de interes, de simţămînt părintesc sau de îngăduinţă. Totuşi, pe trăsăturile lui se ivi o schimbare, dar de cu totul altă natură. Vechea nepăsare şi recea stăpînire de sine făcură loc la altceva. Ce era, ea nu putu şi nici nu îndrăzni să ghicească şi totuşi simţi că e ceva puternic, ceva ce nu ştia cum se numeşte ; iar cînd faţa lui se îndreptă iarăşi spre ea, acel ceva păru că-i învăluie capul cu o umbră deasă.

Vedea el oare că-i stă în faţă, viu şi nevătămat, rivalul biruitor al fiului său ? Privea el oare la propriul lui rival, care îl biruise în dragostea fiului său ? Oare putea o gelozie sălbatică şi o mîndrie seacă să otrăvească dulci amintiri care ar fi trebuit să i-o facă cu atît mai dragă şi mai scumpă ? Era cu putinţă ca, gîndindu-se la fiul său, să fie pentru el un chin să o privească, aşa cum stătea în faţa lui, în toată frumuseţea şi în toată splendoarea plină de făgăduinţă a tinereţii.

Pe Florence nu o frămîntau astfel de gînduri. Totuşi dragostea, cînd este dispreţuită şi e fără nădejde, pricepe repede, de aceea şi nădejdea dragostei ei se stinse, pe cînd stătea privind la faţa lui.

— Florence, te întreb, te-ai speriat de ceva? S-a întîmplat ceva, de ai venit aici?

— Am venit, tată...

— Împotriva voinţei mele. De ce?

Ea văzu că el ştie bine de ce; se putea citi limpede pe faţa lui. Îşi ascunse capul în mîini, cu un geamăt adînc şi prelung.

Îşi va reaminti el bine acel strigăt, în odaia aceea, după ani şi ani? Acum se risipise în aer, chiar înainte ca el să fi întrerupt tăcerea.

Din mintea lui s-o fi putut şterge repede, după cum credea el, dar totuşi a rămas acolo, şi în chiar acea odaie, şi-l va reaminti el, după ani şi ani!

O luă de braţ. Mîna lui era rece, molatică şi abia o atingea.

— Eşti obosită, firește — spuse el, însoţind-o cu lampa în mînă către uşă — şi ai nevoie de odihnă. Toţi avem nevoie de odihnă. Du-te, Florence. Ai visat, pesemne.

Visul ce-l visase trecuse în clipa aceea şi, vai, ea simţi că nu se va mai putea întoarce niciodată.

— Eu rămîn aici să-ţi luminez drumul, pînă te sui pe scară. Toată casa e a ta, acolo sus, spuse încet tatăl. Eşti acum singură stăpînă acolo. Noapte bună!

Cu faţa încă în mîini şi cu vocea înecată de plîns, ea răspunse „noapte bună, dragă tată", şi se urcă încet pe scară. O singură dată privi în urmă, ca şi cînd ar fi vrut să se întoarcă la el, dacă nu i-ar fi fost frică. Gîndul dăinui însă numai o clipă, prea lipsit de nădejde pentru a o ajuta să îndrăznească şi tatăl rămase pe loc, cu lampa în mînă — aspru, neînduplecat, nemişcat — pînă ce rochia frumoasei lui copile, fîlfîind uşor, se pierdu în întuneric.

Şi-o va reaminti el, în aceeaşi odaie, această întîmplare, după ani şi ani: ploaia care curge pe aco-

periș, vîntul care geme afară parcă i-ar prevesti că și-o va reaminti. Își va reaminti el toate acestea, în aceeași odaie, după ani și ani!

Cînd o urmărise cu privirea din același loc, ultima dată, suind aceleași scări, își ducea fratele în brațe. Nici această amintire nu-l făcu să simtă mai multă dragoste pentru ea, ci dimpotrivă, parcă-l îndîrji. Se înapoie în odaie, încuie ușa, se așeză și plînse din pricina fiului pierdut.

Diogene era treaz, la postul lui și în așteptarea micii lui stăpîne.

— Oh! Di! Oh, dragă Di! Iubește-mă tu cel puțin, de dragul lui.

Di o iubea de dragul ei și nu se ferea să i-o arate. Făcu niște sărituri caraghioase în vestibul și, cînd sărmana Florence, în sfîrșit, adormi și-i visa pe copiii îmbujorați din casa de peste drum, deschise cu labele ușa camerei ei de dormit, își făcu culcuș dintr-o pernă, se lungi pe jos cît îi îngăduia lanțul, cu capul spre ea, privind-o agale cu coada ochiului, pînă cînd tot clipind din ochi adormi și el și, lătrînd sălbatic, îl visă pe dușmanul său.

CAPITOLUL XIX

Walter pleacă

Marinarul de Lemn de la ușa fabricantului de instrumente, cu inima împietrită cum era, rămase cu totul nepăsător la plecarea lui Walter, chiar și atunci cînd ultima lui zi de ședere în camera din dos era pe sfîrșite. Cu telescopul la ochiul lui rotund și negru ca un nasture și avînd pe față vechea lui expresie de neînfrînată veselie, Marinarul de Lemn se mîndrea cu hainele lui de pitic și, absorbit de preocupările lui științifice, nu lua de loc parte la frămîntă-

rile lumești. Numai într-atît depindea și el de împrejurări, întrucît pe o zi uscată era acoperit cu praf, pe o zi cețoasă îl acopereau fulgi mici de funingine, o zi ploioasă înveselea pentru o clipă uniforma lui spălăcită și o zi foarte călduroasă îi bășica pielea; de altfel, însă, era un Aspirant de marină nepăsător; aspru, îngîmfat, preocupat numai și numai de descoperirile lui și tot atît de nepăsător de ceea ce se petrecea în jurul lui pe pămînt, cît și Arhimede în timpul asediului Siracuzei.

Un astfel de Aspirant de marină părea el să fie, cel puțin în împrejurările de atunci. Adesea, cînd intra și ieșea, Walter îl privea prietenos și bietul Sol, bătrînul, cînd Walter nu era acolo, venea și se rezema de pervazul ușii cu peruca lui, cît mai aproape de cataramele de la pantofii îngerului care-i păzea negoțul și prăvălia. Dar nici un idol sălbatic, cu gura pînă la urechi, nici chiar o față haină făcută din pene de papagal nu a fost vreodată mai nepăsător la rugăciunile sălbaticilor care îl adorau, decît era Aspirantul de marină la aceste dovezi de dragoste.

Inima lui Walter se întristă cînd aruncă o privire prin vechea lui odaie de culcare, așezată sus printre parapete și coșuri. Se gîndi că nu mai rămăsese decît o singură noapte, care de altfel se și lăsase, și că va trebui să-și ia rămas bun, poate pentru totdeauna de la această veche cunoștință. Despuiată de micul ei stoc de cărți și tablouri, odaia părea rece și plină de dojană că o părăsește. Parcă ar fi avut o presimțire că se va înstrăina de el. „Numai cîteva ceasuri — gîndi Walter — și visurile pe care le-am făurit aici, pe cînd eram copil de școală, nu vor fi mai mult ale mele decît această veche cameră. Visurile mele mi se pot întoarce în somn și eu mă pot iar întoarce aici, se prea poate; dar visurile, cel puțin, nu vor sluji altui stăpîn decît mie, pe cînd camera asta poate avea o mulțime de stăpîni și fiecare din ei poate s-o schimbe, să o lase neîngrijită și să-și bată joc de ea."

Dar unchiul nu trebuia lăsat singur în odăiţa lui dosnică, unde şedea acum numai cu gîndurile lui, deoarece căpitanul Cuttle, deşi aspru, totuşi delicat, se ţinea dinadins deoparte, în ciuda dorinţei lui, pentru ca cei doi să poată sta puţin de vorbă între patru ochi. Ca urmare, Walter abia înapoiat acasă de la treburile acestei ultime zile, coborî repede, pentru a-i ţine de urît unchiului Sol.

— Unchiule — zise el voios, punînd mîna pe umărul bătrînului — ce să-ţi trimit din Barbados?

— Nădejde, scumpul meu Wally. Nădejde că ne vom revedea, înainte ca eu să cobor în mormînt. Trimite-mi cît mai multă nădejde.

— Am să-ţi trimit, unchiule. Am destulă, am şi de prisos. Şi n-o să fiu zgîrcit. Cît despre broaşte ţestoase, şi lămîi pentru punciul căpitanului Cuttle, şi conserve pentru dumneata, ca să ai duminicile, şi tot felul de bunătăţi, am să-ţi trimit vapoare întregi, unchiule, cînd voi fi destul de bogat.

Bătrînul Sol îşi şterse ochelarii şi zîmbi uşor.

— Să ştii că aşa am să fac, unchiule! strigă Walter voios şi bătîndu-l de mai multe ori pe umăr. Dumneata îmi dai curaj mie! Eu am să-ţi dau curaj dumitale! Mîine dimineaţă o să fim veseli, ca ciocîrliile, unchiule, şi o să zburăm tot aşa de sus ca şi ele! Cît despre visurile mele, ele s-au înălţat atît de sus, încît nici nu le mai putem vedea.

— Wally, dragă copile — răspunse bătrînul — eu oi face ce-oi putea şi cît oi putea mai bine.

— Mai binele dumitale, unchiule — zise Walter cu rîsul lui plăcut — este binele cel mai bun pe care-l cunosc. Dar nici dumneata, unchiule, n-ai să uiţi ce trebuie să-mi trimiţi?

— Nu, Wally, nu — răspunse bătrînul — am să-ţi scriu tot ce o să aflu despre domnişoara Dombey, acum că a rămas singură, biata mieluşică. Mi-e teamă totuşi că nu o să am mare lucru de scris, Wally.

— Acum să-ţi spun ceva, unchiule, zise Walter după o clipă de şovăire. Chiar acum am fost acolo.

— Cum, cum, cum? murmură bătrînul, ridicînd sprîncenele şi o dată cu ele şi ochelarii.

— Nu pentru ca s-o văd pe ea — spuse Walter — deşi fără îndoială aş fi putut să o văd, dacă aş fi cerut-o, fiindcă domnul Dombey nu este în oraş, dar pentru a-mi lua rămas bun de la Suzana. Ştii, unchiule, am crezut că pot să îndrăznesc să fac asta, în împrejurările de azi, mai ales amintindu-mi cum am văzut-o pe domnişoara Dombey ultima dată.

— Da, băiete, da, răspunse unchiul ieşind pentru o clipă din gîndurile în care se afundase.

— Aşa că am văzut-o — spuse Walter — vreau să spun pe Suzana, şi i-am spus că mîine am şi plecat. I-am mai spus, unchiule, că dumneata ai arătat întotdeauna interes pentru domnişoara Dombey, de cînd cu seara aceea cînd a fost aici la noi, şi că i-ai dorit întotdeauna sănătate şi fericire, şi că întotdeauna vei fi mîndru şi bucuros să-i poţi fi, cît de cît, de folos. Am crezut, ştii, că pot să-i spun asta în împrejurările de faţă. Nu crezi şi dumneata?

— Da, băiete, da, răspunse unchiul, pe acelaşi ton.

— Şi am adăugat — continuă Walter — că dacă ea (vorbesc de Suzana); fie ea personal, fie prin doamna Richards, sau prin oricare altă persoană care ar fi să treacă pe aici, ar putea să-ţi comunice că domnişoara Dombey este sănătoasă şi fericită, dumneata te-ai bucura şi mi-ai scrie, barem atît, şi mie, şi m-aş bucura şi eu foarte tare. Asta-i! Pe cuvîntul meu, unchiule, zise Walter, aproape că n-am închis ochii noaptea trecută, tot gîndindu-mă cum să fac asta; şi cînd am ieşit azi-dimineaţă, nu mă puteam hotărî dacă să o fac sau nu; dar ştiu bine că aşa îmi cerea inima şi aş fi fost foarte nenorocit mai tîrziu, dacă nu i-aş fi ascultat glasul.

Vocea lui cinstită şi toată înfăţişarea lui întăreau cele spuse şi dovedeau cît de curat îi este sufletul.

— Aşa că, dacă ai s-o vezi vreodată, unchiule — urmă Walter — acum e vorba de domnişoara Dombey

— şi poate, cine ştie, ai s-o vezi, spune-i ce simţeam pentru ea, cît de mult mă gîndeam la ea cînd eram aici ; spune-i cum ţi-am vorbit de ea cu lacrimi în ochi, unchiule, în această ultimă seară, înainte de plecare. Spune-i că nu voi putea uita niciodată chipul ei drăgălaş şi felul ei blînd de a fi şi, mai presus de toate, bunătatea ei. Şi, deoarece eu nu am scos pantofii din picioarele unei femei sau din ale unei doamne tinere, ci din picioarele unei copilite nevinovate — spuse Walter — spune-i, dacă nu te superi, unchiule, că am păstrat pantofii... O să-şi amintească ea de cîte ori i-au căzut din picior... şi i-am luat cu mine ca amintire!

Chiar în clipa aceea, pantofii ieşeau pe uşă, într-unul din cuferele lui Walter. Un hamal, care încărcase bagajele într-un camion pentru a le îmbarca în docuri pe bordul vasului „Fiul şi Eredele", îi luase în stăpînire şi îi ducea cu el în camion, chiar sub ochii nepăsătorului Aspirant de marină, înainte ca proprietarul lor să fi sfîrşit bine vorba.

Dar de data asta, nepăsarea vechiului marinar pentru comoara ce se îndepărta cu camionul putea fi iertată, pentru că în aceeaşi clipă, în cîmpul privirii lui mirate şi treze, apărură Florence şi Suzana Nipper — Florence uitîndu-se la faţa lui cu sfială şi primind ca o lovitură privirea lui de lemn.

Mai mult încă, ele intrară în prăvălie şi de aici în odaia din fund, fără să fi fost văzute de nimeni altul decît de Marinarul de Lemn. Nici Walter, care stătea cu spatele la uşă, nu ar fi ştiut nimic despre sosirea lor, dacă nu l-ar fi văzut pe unchiul său sărind de pe scaunul pe care şedea şi prăbuşindu-se aproape pe un altul.

— Ce-i, unchiule? exclamă Walter. Ce s-a întîmplat?

Bătrînul Solomon răspunse numai :

— Domnişoara Dombey!

— Se poate una ca asta? strigă Walter, întorcîndu-se către ea şi tresărind la rîndul lui. Dumneavoastră aici!

Şi totuşi fusese cu putinţă şi era atît de adevărat, încît Florence, în timp ce cuvintele erau încă pe buzele lui Walter, trecu în fugă pe lîngă el şi apucă cu amîndouă mîinile pulpanele hainei cafenii a unchiului Sol; apoi îl sărută pe obraz şi, întorcîndu-se, întinse mîna lui Walter, cu toată loialitatea şi seriozitatea care-i erau firești şi nu aveau seamăn pe lume.

— Va să zică pleci, Walter! rosti Florence.

— Da, domnişoară Dombey, răspunse el, silindu-se să pară mai voios decît era. Da, mă aşteaptă o călătorie lungă.

— Şi unchiul dumitale — spuse Florence, întorcîndu-şi privirea către Sol — sînt sigură că e trist că pleci. Ah! Văd foarte bine că e trist! Dragă Walter, şi eu sînt foarte tristă.

— Doamne-Dumnezeule — exclamă domnişoara Nipper — şi cînd te gîndeşti că aici sînt atîţia alţii de care ne-am putea lipsi, dacă e vorba să-i numeri; doamna Pipchin, ca supraveghetoare, ar fi ieftin plătită, chiar dacă ar fi plătită în aur după greutatea ei, iar dacă e nevoie de cineva care să tiranizeze pe negri, atunci Blimberii ăia sînt oamenii cei mai potriviţi pentru o atare îndeletnicire.

Spunînd acestea, domnişoara Nipper îşi dezlegă panglicile de la bonetă, şi, după ce privi cîteva clipe cu un aer distrat într-un mic ceainic negru care se găsea de masă împreună cu obişnuitul serviciu de ceai al casei, dădu din cap, scutură o cutie de tinichea şi, fără ca nimeni să o fi rugat, începu să pregătească ceaiul.

In acest timp, Florence se întoarse din nou către fabricantul de instrumente, care era tot atît de plin de admiraţie pe cît era de surprins.

— Vai, cît a crescut! spuse bătrînul Sol. Şi cît de frumoasă s-a făcut! Şi totuşi e neschimbată! Tot mereu aceeaşi!

— Adevărat! făcu Florence.

— Da, da, răspunse bătrînul Sol cu jumătate de glas, frecîndu-şi încet mîinile, cînd băgă de seamă că

privirea ochilor ei strălucitori era gînditoare. Da, expresia asta îi era întipărită pe față și cînd era mică!

— Îți aduci aminte de mine — spuse Florence cu un zîmbet — și îți amintești ce fetiță mică eram pe atunci?

— Scumpă domnișoară — răspunse fabricantul de instrumente — cum puteam să te uit, cînd m-am gîndit atît de des la dumneata și am auzit vorbindu-se de atîtea ori despre dumneata de atunci încoace? Chiar în clipa cînd ai intrat, Walter îmi vorbea despre dumneata și-mi dădea pentru dumneata o însărcinare și...

— Zău? întrebă Florence. Îți mulțumesc, Walter! Oh! Îți mulțumesc, Walter! Mi-era teamă că ai putea pleca fără să te gîndești la mine. Zicînd acestea, îi întinse din nou mînuța, cu atîta voie bună și sinceritate, încît Walter i-o ținu cîteva clipe în mîna lui și nu se putut hotărî să-i dea drumul.

Și totuși Walter nu-i ținu mîna așa cum ar fi ținut-o altădată; nici atingerea ei nu îi trezi în suflet acele visuri din copilărie care îl legănaseră uneori pînă în vremea din urmă și-l tulburau, cu chipurile lor nelămurite și nehotărîte. Curățenia și nevinovăția felului ei drăgălaș de a fi, încrederea ei desăvîrșită, ca și simpatia neprefăcută care vorbea din adîncul ochilor ei credincioși și care strălucea pe fața ei frumoasă, umbrită doar de un zîmbet — căci vai! era un zîmbet prea trist pentru a o lumina — toate acestea nu mai aveau nimic din romantismul viselor lui. Toate îi aduceau aminte de patul de moarte al fratelui ei, deasupra căruia o văzuse aplecată și de dragostea pe care copilul o arătase față de ea. O vedea înălțată pe aripile unor astfel de amintiri, mult deasupra viselor lui ușuratice, și purtată înspre meleaguri mai luminoase și mai senine.

— Mă... mă tem, domnule, că o să fiu nevoită să te numesc unchiul lui Walter, dacă îmi dai voie, îi spuse Florence bătrînului.

— Scumpa mea domnişoară, strigă bătrînul Sol. Dacă îţi dau voie ! Doamne-Dumnezeule !

— Noi te-am cunoscut întotdeauna sub acest nume şi aşa am vorbit întotdeauna despre dumneata, spuse Florence, privind în jurul ei, cu un uşor oftat. Odaia aceea de altădată, care ne era atît de dragă ! Tot aceeaşi a rămas ! Ce bine mi-o amintesc !

Bătrînul Sol se uită mai întîi la ea, apoi la nepotul său, îşi frecă mîinile, îşi şterse ochelarii şi spuse încet :

— Of ! Timpul, timpul, timpul !

Se făcu o scurtă tăcere, în răstimpul căreia Suzana Nipper scoase cu îndemînare din bufet două ceşti şi două farfurioare şi aşteptă îngîndurată să fiarbă ceaiul.

— Vreau să spun unchiului lui Walter ceva ce mă nelinişteşte, spuse Florence, punînd mîna pe mîna bătrînului, care se odihnea pe masă. Unchiul Sol o să rămînă singur şi tare aş vrea, dacă-mi dă voie, nu să iau locul lui Walter, deoarece asta n-ar fi cu putinţă, dar să-i fiu prietenă credincioasă şi să-l ajut, pe cît voi putea, cît timp Walter va fi plecat. I-aş fi foarte recunoscătoare dacă mi-ar îngădui-o ; o să mi-o îngădui, unchiul lui Walter ?

Fabricantul de instrumente, fără să răspundă, duse la buze mîna lui Florence. Suzana Nipper, cu braţele încrucişate, rezemată de spatele scaunului prezidenţial pe care ea singură şi-l alesese, muşcă unul din capetele panglicii de la bonetă şi scoase un uşor suspin, privind către luminatorul din tavan.

— O să-mi dai voie să viu să te văd, cînd am să pot ? — întrebă Florence — şi să-mi povesteşti toate celea despre dumneata şi despre Walter. Nu trebuie să ai nici un secret, nici faţă de Suzana, dacă vine ea în locul meu. Poţi să te destăinui nouă, să ai încredere în noi şi să te bizui pe noi. Şi o să ne îngădui poate să-ţi aducem cîte o mîngîiere în singurătatea dumitale. Vrei, unchiule ?

Fața ei dulce îndreptată spre el, ochii ei blînzi și rugători, vocea ei blajină și atingerea ușoară pe brațul lui apăreau și mai îmbietoare, datorită respectului și veneraţiei pe care vîrsta lui le inspirau acestui copil și care dădeau înfățișării ei un aer de smerenie plin de gingășie și de sfioasă șovăială. Toate acestea, laolaltă cu firească ei lipsă de fățărnicie, copleșiră în așa măsură pe bietul bătrîn, încît nu putu să răspundă decît :

— Scumpul meu Wally ! Spune tu un cuvînt în locul meu. Îi sînt adînc recunoscător !

— Nu, Walter, răspunse Florence, cu zîmbetul ei liniștit. Nu spune nimic în locul lui, te rog. Îl înțeleg foarte bine și, de aici înainte, noi doi trebuie să ne obișnuim să stăm de vorbă, fără dumneata, scumpul meu Walter.

Părerea de rău cu care rosti cuvintele din urmă îl mișcă pe Walter mai mult decît toate celelalte.

— Domnișoară Florence — replică el, căznindu-se să-și recapete voioșia pe care o avusese pe cînd vorbea cu unchiul său — drept mulțumire pentru atîta bunătate nu știu nici eu să-ți spun mai multe decît unchiul meu. De asta sînt sigur. Dar chiar dacă aș avea puterea să vorbesc un ceas întreg, la urma urmei ce aș putea să spun mai mult, decît că toate astea îți seamănă.

Suzana începu să muște un alt capăt al panglicii de la bonetă și, privind iarăși către luminatorul din tavan, dădu din cap, încuviințînd acest simțămînt.

— Oh ! Walter, aș mai avea ceva să-ți spun, înainte de pleci : te rog să-mi spui pe nume și să nu mai vorbești cu mine ca și cum ai fi un străin.

— Ca și cum aș fi un străin ! răspunse Walter. Nu, așa n-aș putea să-ți vorbesc. Cel puțin sînt sigur că n-aș putea să simt ca un străin.

— Da, dar asta nu-i destul și nu-i ce vreau să spun. Pentru că Walter — adăugă Florence, izbucnind în plîns — el te iubea foarte mult și înainte de a muri mi-a spus că te iubește și mi-a mai spus : nu-l uita pe Wal-

ter ! Acum, că el a murit şi că eu nu mai am pe nimeni altul pe lume, dacă dumneata ai vrea să fii un frate pentru mine, eu voi fi toată viaţa sora dumitale şi mă voi gîndi la dumneata ca la un frate, orişiunde ne-am afla. Iată ce voiam să-ţi spun, dragă Walter, dar nu pot să-ţi spun aşa cum aş vrea, fiindcă inima mi-e prea plină.

Şi cum inima îi era plină, în dulcea ei nevinovăţie, întinse amîndouă mîinile către el. Walter, luîndu-le, se aplecă şi atinse faţa ei înecată de lacrimi, care nici nu se trase înapoi, şi nici nu se roşi ; Florence privi în sus la el cu încredere şi loialitate. În această clipă, orice umbră de îndoială sau de tulburare pieri din sufletul lui Walter. I se păru că răspunde la chemarea ei nevinovată, de lîngă patul copilului mort ; şi în amintirea acelei clipe solemne, îşi jură lui însuşi că pe tot timpul surghiunului lui va apăra şi va ocroti chipul ei cu iubire frăţească, că va păstra curată încrederea ei şi se va socoti un netrebnic dacă ar umbri-o cu vreun gînd care n-a fost şi în sufletul ei, cînd ea i-a dăruit încrederea.

Suzana Nipper, care acum muşcase în acelaşi timp amîndouă panglicile de la bonetă şi încredinţase luminatorului din tavan o mare parte din emoţia ce o cuprinsese în timpul negocierilor ce se duceau în faţa ei, schimbă acum subiectul convorbirii, întrebînd cine dorea lapte şi cine zahăr, şi fiind lămurită în această privinţă, turnă ceaiul. Cîteşipatru se strînseră prieteneşte în jurul măsuţei şi luară ceaiul, privegheaţi de aproape de această tînără doamnă, iar prezenţa Florencei printre ei făcu în mica odăiţă din fund ca pînă şi fregata „Tartar" de pe perete să pară luminoasă.

Cu o jumătate de ceas mai devreme, Walter pentru nimic în lume nu ar fi fost în stare să-i spună lui Florence pe nume. Dar acum, că ea îl rugase, putea să o facă. Putea să se gîndească la prezenţa ei acolo fără nici o teamă ascunsă că ar fi fost poate mai bine ca ea să nu fi venit. Putea cugeta liniştit la frumuseţea ei, plină de făgăduinţi şi de fericirea bărbatului

care, cîndva, își va găsi un locșor într-o astfel de inimă. Putea să se gîndească cu mîndrie la locul pe care-l ocupa el însuși acolo și cu hotărîre curajoasă își propuse, dacă nu să-l și merite, lucru pe care-l socotea mai presus de nădejdile lui, cel puțin să nu se arate niciodată nevrednic de el.

Fără îndoială că în jurul mîinilor Suzanei Nipper, pe cînd pregătea ceaiul, trebuie să fi plutit înrîurirea vreunei zîne care dăruia liniște atmosferei din odaie în timpul acestor convorbiri. Fără îndoială că o oarecare înrîurire potrivnică trebuie să fi plutit în jurul arătătoarelor de la cronometrul unchiului Sol, mișcîndu-le mai repede decît fusese mînată de vînt fregata „Tartarul". Oricum ar fi, musafirii aveau o trăsură care-i aștepta la un colț liniștit, nu departe de acolo, și cronometrul fiind consultat din întîmplare, își spuse atît de hotărît părerea că trăsura așteptase multă vreme, încît fu cu neputință ca cineva să se mai îndoiască de aceasta, mai ales că părerea venea de la o autoritate ce niciodată nu dădea greș. Chiar dacă unchiul Sol ar fi fost să meargă la spînzurătoare după ceasornicul lui, el n-ar fi admis că merge înainte, nici măcar cu o mică părticică de secundă.

La despărțire, Florence îi reaminti bătrînului încă o dată tot ce îi spusese mai înainte, și-l legă să se țină de învoială. Unchiul Sol o însoți cu dragoste pînă la picioarele Marinarului de Lemn și acolo o încredință lui Walter, care se pregătea să le întovărășească, pe ea și pe Suzana Niper, pînă la trăsură.

— Walter — spuse Florence în treacăt — pentru că mi-a fost frică să te întreb în fața unchiului, te întreb acum : crezi că o să lipsești multă vreme ?

— Să-ți spun drept — zise Walter — nu știu. Mă tem însă că da. Domnul Dombey așa mi-a dat să înțeleg, cînd m-a numit.

— Să fie oare o favoare, Walter ? întrebă Florence după o scurtă șovăire și privindu-l cu neliniște în ochi.

— Postul ce mi-a încredințat ? spuse Walter.

— Da.

Walter ar fi dat orișice ca să-i fi putut răspunde afirmativ, dar fața lui răspunse înainte ca buzele să fi scos un cuvînt și Florence era prea atentă la fața lui pentru ca să nu înțeleagă răspunsul.

— Mă tem că nu ești un favorit al tatii, spuse ea sfioasă.

— Nici nu văd de ce aș fi, răspunse Walter zîmbind.

— Adevărat, n-ai de ce, Walter!

— N-aveam de ce, spuse Walter, înțelegînd ce voia să spună ea. În Firmă sînt mulți slujbași. Intre domnul Dombey și un tînăr ca mine e o nemăsurată depărtare. Dacă eu îmi fac datoria, nu fac decît ceea ce se cuvine și nimic mai mult decît toți ceilalți.

Florence avea poate vreo bănuială, de care de-abia își putea da seama: o bănuială care de curînd încolțise în chip nelămurit și nedefinit în sufletul ei, în noaptea aceea cînd se dusese jos în camera tatălui ei. Ea bănuia că poate interesul întîmplător al lui Walter pentru ea, precum și faptul că o cunoștea de multă vreme, să-i fi atras această puternică dizgrație și aversiune. Se gîndea oare și Walter la fel, sau ghicea el că în clipa aceea un astfel de gînd îi trecuse și ei prin minte? Nici unul din ei nu lăsă totuși să se înțeleagă așa ceva. Nici el, nici ea cîtva timp nu scoaseră vreun cuvînt. Suzana, care mergea de cealaltă parte a lui Walter, îi ținea pe amîndoi sub privirea ei pătrunzătoare și, fără îndoială, gîndurile ei călătoreau în aceeași direcție, însă de asemenea fără a se trăda.

— Poate ai să vii curînd înapoi, Walter, spuse Florence.

— Poate am să viu înapoi — spuse Walter — cînd voi fi bătrîn și atunci o să te regăsesc pe dumneata, o doamnă în vîrstă. Dar nădăjduiesc să iasă bine.

— Tata — spuse Florence după o clipă — se va vindeca de durerea lui și poate, într-o bună zi, îmi va vorbi mai deschis. Dacă o s-o facă, am să-i spun cît de mult doresc să te văd iarăși înapoi și o să-l rog să te recheme, de dragul meu.

Era în aceste cuvinte despre tatăl ei o modulaţie înduioşătoare a glasului, pe care Walter o înţelese prea bine.

Cum ajunseseră lingă trăsură, Walter s-ar fi despărţit bucuros de ea fără să-i mai vorbească, fiindcă acum simţea cu adevărat ce înseamnă despărţirea; dar Florence, cînd se aşeză în trăsură, îi luă mîna şi el simţi că în mîna ei era un pachetel.

— Walter — spuse ea, privindu-l în faţă cu ochi plini de dragoste — la fel ca şi dumneata nădăjduiesc şi eu în vremuri mai bune. Am să mă rog lui Dumnezeu şi cred că o să avem parte de ele. Acest mic dar îl pregătisem pentru Paul. Te rog primeşte-l şi, o dată cu el, dragostea mea, şi nu te uita la el decît după ce vei fi plecat. Şi acum, Dumnezeu să te binecuvînteze, Walter, nu mă uita niciodată. Nu uita că-mi eşti frate, scumpul meu Walter!

Walter fu bucuros că Suzana Nipper se ivi între ei, pentru că astfel ar fi lăsat-o pe Florence cu o amintire tristă despre el. Fu bucuros de asemeni şi de faptul că ea nu-l mai privi din trăsură, ci se mulţumi doar să-i facă un semn cu mîna, atîta timp cît el putu să o mai vadă.

Cu toată rugămintea ei, Walter nu se putu stăpîni să nu deschidă pachetul, seara, cînd se duse la culcare. Era o pungă mică şi în ea era bani.

În dimineaţa următoare, soarele, întorcîndu-se din călătoria lui prin ţări străine, se înălţă strălucitor, şi Walter se sculă o dată cu el pentru ca să primească pe căpitan care şi aştepta în faţa uşii. El ieşise mai devreme decît era nevoie, numai ca să plece de acasă pe cînd doamna MacStinger încă mai dormea.

Căpitanul voia să arate că e în toanele lui cele mai bune şi aduse, pentru gustarea de dimineaţă, în unul din buzunarele largii lui haine albastre, o limbă foarte tare afumată.

— Şi Wal'r — spuse căpitanul, cînd se aşeză la masă — dacă unchiul dumitale este omul pe care îl

știu eu, atunci, pentru prilejul ăsta, o să scoată ultima lui sticlă de Madeira.

— Nu, nu, Ned — răspunse bătrînul — pe aia o s-o destup cînd o să se întoarcă Walter acasă.

— Bine zici, strigă căpitanul. I-auzi!

— Stă bine unde e — spuse Sol Gills — culcată acolo jos în pivnița cea mică, acoperită cu praf și păienjeniș. Poate că și dumneata și eu o să fim acoperiți cu praf și cu păienjeniș, Ned, înainte ca ea să vadă lumina zilei.

— I-auzi! strigă căpitanul. Bună treabă! Wal'r, băiete! Crește un smochin așa cum se cuvine și cînd o să fii bătrîn, odihnește-te la umbra lui. Cercetează izvorul — spuse căpitanul, după o scurtă gîndire — nu sînt chiar sigur unde se poate găsi acest citat, dar dacă-l găsești, notează-l. Sol Gills, haide, ridică ancora!

— Dar acolo sau în altă parte, ea va sta, Ned, pînă ce se va înapoia Wally ca s-o ceară, spuse bătrînul. E tot ce voiam să spun.

— Și ai spus-o bine — răspunse căpitanul — și dacă nu o să desfundăm noi sticla asta, toți trei împreună, atunci vă dau voie la amîndoi să beți și partea mea!

In ciuda veseliei lui fără măsură, căpitanul nu luă decît o bucățică mică de limbă afumată, deși, cînd se uitau la el, încerca să pară că ar avea o poftă de lup. De asemenea, îi era grozav de frică să rămînă singur, numai cu unul din cei doi, pentru că socotea că nu era în stare să salveze aparențele decît dacă rămîneau tot timpul împreună. Această teamă din partea căpitanului îl silea la tot felul de iscusite manevre: cînd Solomon plecă să-și pună haina, fugi după el spre ușă, sub cuvînt că văzuse trecînd o căruță de piață cum nu se mai pomenise, sau cînd Walter se duse sus ca să-și ia rămas bun de la locatari, el alergă afară în stradă, prefăcîndu-se că simțise miros de fum dintr-un coș din apropiere. Căpi-

tanul Cuttle socotea că aceste vicleşuguri erau de nepătruns pentru observatori neştiutori.

Walter tocmai cobora de la etajul de sus, unde fusese ca să-şi ia rămas bun şi trecea prin prăvălie pentru ca să se înapoieze în odaia din dos, cînd dădu cu ochii de o faţă ofilită pe care o cunoştea şi care privea înăuntru prin uşă. El se repezi către ea.

— Domnule Carker! strigă Walter, strîngînd mîna lui John Carker-junior. Intraţi vă rog! E foarte frumos din partea dumneavoastră că aţi venit aşa devreme ca să vă luaţi rămas bun de la mine. Ştiţi cît de bucuros sînt să vă pot strînge mîna încă o dată, înainte de a pleca. Nu pot să vă spun cît de bucuros sînt că am acest prilej. Intraţi, vă rog.

— Nu prea este de crezut că o să ne mai întîlnim vreodată, Walter — răspunse celălalt, rezistînd amabil la invitaţie — şi eu sînt bucuros de acest prilej. In ajunul despărţirii, pot îndrăzni să vorbesc cu dumneata şi să-ţi dau mîna. Acum nu voi mai fi nevoit să rezist încercărilor dumitale sincere de apropiere, Walter.

Spunînd acestea, era în zîmbetul lui o melancolie care vădea că el găsise măcar într-atita o tovărăşie şi o prietenie pentru gîndurile lui.

— Oh! Domnule Carker! răspunse Walter. Pentru ce le-aţi respins? Sînt foarte sigur că nu mi-aţi fi putut face decît bine.

El dădu din cap.

— Dacă aş putea face vreodată un bine pe acest pămînt, apoi l-aş face pentru dumneata, Walter. Faptul că te-am văzut zi de zi a fost pentru mine o fericire şi totodată o remuşcare; dar plăcerea a fost mai mare decît durerea. Acum o ştiu, cînd simt ce pierd.

— Intraţi, domnule Carker, şi faceţi cunoştinţă cu bunul şi bătrînul meu unchi, stărui Walter. Am stat deseori de vorbă cu el despre dumneavoastră şi el va fi fericit să vă povestească tot ce are să afle despre mine. Eu nu i-am... — spuse Walter, băgînd de seamă şovăiala lui Carker — eu nu i-am spus nimic

despre ultima noastră convorbire, domnule Carker, nici măcar lui nu i-am spus, credeți-mă.

Domnul Carker-junior, cu părul cărunt, îi strînse mîna, și ochii i se umplură de lacrimi.

— Dacă voi face vreodată cunoștință cu dînsul, Walter — răspunse el — o voi face ca să pot avea știri despre dumneata. Fii sigur că nu voi abuza de îngăduința și considerația dumitale; căci ar însemna să abuzez de ele dacă nu i-aș spune tot adevărul, înainte de a-i fi cîștigat încrederea. Dar eu nu am nici un prieten și nici o cunoștință afară de dumneata; și nici chiar de dragul dumitale nu prea cred că-mi voi mai face altele.

— Aș fi dorit — spuse Walter — ca dumneavoastră să-mi fi îngăduit să vă fiu prieten. Am dorit întotdeauna acest lucru, domnule Carker, după cum știți, dar niciodată atît de mult ca acum, cînd trebuie să ne despărțim.

— Este de ajuns — răspunse celălalt — că dumneata ai fost prietenul inimii mele și că atunci cînd te-am ocolit mai mult, inima mea s-a îndreptat cel mai mult către dumneata și era cu totul plină de dumneata. Rămîi cu bine, Walter.

— Rămîneți cu bine, domnule Carker. Dumnezeu să vă aibă în paza lui, strigă Walter mișcat.

— Dacă — zise celălalt, luîndu-i o mînă într-a lui în timp ce vorbea — dacă atunci cînd te vei înapoia, eu voi lipsi din vechiul meu colț și vei afla de la cineva unde sînt înmormîntat, vino și aruncă o privire asupra mormîntului meu. Gîndește-te că aș fi putut să fiu și eu tot atît de cinstit și de fericit ca și dumneata și lasă-mă să cred atunci cînd voi ști că mi-a sosit ceasul, că cineva care seamănă cu eul meu de altădată se va opri acolo o clipă și își va aduce aminte de mine, cu milă și cu îngăduință! Cu bine, Walter!

Chipul lui alunecă asemenea unei umbre, pe strada înecată de lumina soarelui, atît de veselă și totuși atît de solemnă în dimineața aceea de vară, apoi, încet, dispăru.

Neînduplecatul cronometru vesti, în cele din urmă, că Walter trebuie să întoarcă spatele Marinarului de Lemn, şi plecară, el, unchiul lui şi căpitanul, într-o birjă, spre un chei, de unde trebuiau să ia un vaporaş care să-i ducă la un anumit loc din josul rîului. Numele locului, după cum îl pronunţă căpitanul, rămase o taină de nepătruns pentru urechile oamenilor de uscat. Ajunşi acolo, unde corabia se adăpostise pe timpul fluxului din ultima noapte, fură conduşi la bord de nişte marinari gălăgioşi printre care era şi un ciclop murdar pe care îl cunoştea căpitanul. Cu singurul lui ochi, acesta îl recunoscu pe căpitan aproape de la o poştă depărtare şi, din clipa cînd îl recunoscu, schimbă cu el nişte răcnete de neînţeles. O dată ce deveniră prada legală a acestui personaj, care era grozav de răguşit şi avea din fire obiceiul de a nu se bărbieri, fură duşi cîteşitrei pe bordul lui „Fiul şi Eredele". Pe vas domnea o grozavă neorînduială: pînze pline de noroi pe puntea umedă, frînghii aruncate ici şi colo, de care se împiedecau trecătorii, bărbaţi în cămăşi roşii alergînd cu picioarele goale încoace şi încolo, butoaie ce blocau aproape toată puntea. Acolo unde înghesuiala era mai mare se putea vedea un bucătar negru, într-o bucătărie neagră, înglodat pînă-n gît în tot soiul de legume şi orbit de fum.

Căpitanul îl duse numaidecît pe Walter într-un colţ şi, cu o sforţare mare care îl făcu roşu ca racul la faţă, scoase din buzunar ceasornicul de argint, care era aşa de mare şi stătea atît de strîns în buzunar încît sări din el ca cepul dintr-un butoi.

— Wal'r — spuse căpitanul dîndu-i-l şi strîngîndu-i mîna cu putere — un dar de adio, băiete. Dă-l în fiecare dimineaţă înapoi cu o jumătate de oră şi cu încă un sfert către după-amiază şi atunci o să ai un ceas care o să-ţi facă cinste.

— Căpitane Cuttle! Nici să nu aud de aşa ceva! strigă Walter, reţinîndu-l, deoarece voia să plece. Te rog ia-l înapoi. Am şi eu unul.

— Atunci Wal'r — spuse căpitanul, băgînd repede mîna într-unul din buzunare şi scoţînd cele două linguriţe de ceai şi cleştele de zahăr, cu care se înarmase pentru a putea face faţă unui refuz — ia în locul ceasornicului fleacurile astea de tacîmuri.

— Nu, nu, nu pot să le iau. Zău, mii de mulţumiri! Nu le arunca, căpitane Cuttle! strigă Walter, deoarece căpitanul făcuse o mişcare ca şi cînd ar fi vrut să le arunce peste bord. O să-ţi fie mai de folos dumitale decît mie. Dă-mi bastonul dumitale. M-am gîndit adesea că mi-ar face plăcere să fie al meu. Şi acum, rămîi cu bine, căpitane Cuttle! Ai grijă de unchiul. Unchiule, Dumnezeu să te binecuvînteze!

Şi ajunseră, în mijlocul neorînduielii, pe partea cealaltă a punţii, înainte ca Walter să fi putut să-i mai vadă; şi cînd el dădu fuga la pupă şi se uită după ei, văzu pe unchiul Sol în barcă, cu capul plecat, în timp ce căpitanul Cuttle îl lovea pe spate cu ceasul lui de argint (ceea ce trebuie să fi fost foarte dureros) şi plin de nădejde, dădea din mîinile în care ţinea linguriţele de ceai şi cleştele de zahăr. Cînd dădu cu ochii de Walter, căpitanul Cuttle, cu multă nepăsare, lăsă să cadă comoara pe fundul bărcii şi, scoţîndu-şi pălăria de muşama, îl strigă plin de veselie. Pălăria se văzu strălucind în soare şi căpitanul o flutură în aer, pînă ce Walter nu o mai văzu. Apoi învălmăşeala de pe bord, care crescuse repede, ajunse la culme. Alte două sau trei corăbii plecară, salutîndu-i. Pînzele străluceau, în timp ce Walter privea cum îşi întindeau feţele spre vîntul prielnic. Apa ţîşnea ca scîntei la proră şi „Fiul şi Eredele" îşi începu călătoria, tot atît de plin de nădejde şi tot atît de sprinten ca şi mulţi alţi fii şi moştenitori, azi scufundaţi, care porniseră la drum înaintea lui.

Zi de zi, bătrînul Sol şi căpitanul Cuttle stăteau în odăiţa din dos, cu harta întinsă în faţa lor pe masa rotundă, şi calculau mersul corăbiei şi-i urmăreau drumul. Seara, cînd bătrînul Sol se căţăra pe scări, atît de singur, pentru a se duce în mansarda lui, unde

cîteodată vîntul urla ca o canonadă de artilerie grea, el privea la stele, asculta urletul vîntului şi stătea treaz mai multă vreme decît dacă ar fi fost de cart, pe bordul corăbiei. În timpul acesta ultima sticlă de Madeira care avusese şi ea zilele ei de călătorie pe mare şi cunoscuse şi ea primejdiile adîncului, stătea culcată, acoperită de praf şi păienjeniş, liniştită şi netulburată de nimeni.

CAPITOLUL XX

Domnul Dombey pleacă într-o călătorie

— Domnule Dombey — spuse maiorul Bagstock — Joey B. nu este în genere un sentimental, căci Josef e tare. Dar Joe are simţămintele lui, domnule, şi cînd i le trezeşte cineva, să fiu al dracului, domnule Dombey — strigă maiorul, dintr-o dată fioros — asta-i slăbiciune şi eu nu mă dau bătut cu de-alde astea!

Maiorul Bagstock se uşură de toate aceste cuvinte cînd îi fu dat să întîmpine pe domnul Dombey, ca musafir, în capătul scării casei lui din Piaţa Prinţesei. Domnul Dombey venise să ia micul dejun cu maiorul, înainte de a purcede cu el în călătorie. Nenorocitul de negru trebuise să treacă printr-un întreg şir de suferinţe din pricina chiflelor, iar în legătură cu fierberea ouălor, viaţa lui se prefăcu într-o adevărată povară.

— Nu face de un bătrîn soldat de teapa lui Bagstock — observă maiorul căzînd într-o stare de îndoioşare — să se lase pradă emoţiilor, dar să fiu al dracului, domnule — strigă maiorul într-un nou atac de furie — împărtăşesc durerea dumitale!

Faţa stacojie a maiorului se coloră şi mai viu şi ochii lui de homar se holbară şi mai tare, cînd strînse

mîna domnului Dombey, dînd acestei acţiuni paşnice un caracter atît de sfidător ca şi cînd ar fi fost preludiul unui meci de box cu domnul Dombey, pentru un premiu de o mie de lire şi campionatul Angliei. Cu o mişcare de rotaţie a capului şi cu un gîfîit ce semăna mai mult cu tusea unui cal, maiorul, acum stăpîn pe sentimentele sale, duse pe musafirul său în odaia de primire şi acolo îi ură bun venit, cu felul liber şi deschis care se cuvenea faţă de un tovarăş de călătorie.

— Dombey — spuse maiorul — sînt vesel să te văd. Sînt mîndru să te văd. Nu sînt mulţi oameni în Europa, cărora J. Bagstock le-ar spune asta — căci Josh e brutal, domnule; aşa e firea lui, dar Joey B. e mîndru să te vadă, Dombey.

— Maiorule — răspunse domnul Dombey — eşti foarte îndatoritor.

— Nu, domnule — spuse maiorul — să fiu al dracului, nu-i felul meu de a fi aşa. Dacă ar fi fost felul de a fi al lui Joe, Joe ar fi fost pe vremea asta locotenent-general sir Josef Bagstock, K.C.B. [1] şi te-ar fi primit în cu totul altă locuinţă. Mi se pare că nu-l cunoşti încă pe bătrînul Joe. Dar acest prilej fiind cu totul deosebit, e un izvor de mîndrie şi pentru mine. Pe Dumnezeul meu, domnule — spuse maiorul hotărît — e o cinstę pentru mine!

Domnul Dombey, în stima ce o avea pentru el însuşi şi pentru banii săi, socoti că toate acestea erau foarte adevărate şi, ca atare, nu se împotrivi cu nimic. Recunoaşterea instinctivă a unor atari adevăruri şi afirmarea lor atît de hotărîtă de către maior îi fură deosebit de plăcute. Era pentru domnul Dombey o dovadă, dacă mai era nevoie de aşa ceva, că nu se înşelase în părerea lui despre maior. Era o garanţie că puterea lui se întinde dincolo de propria lui sferă şi că maiorul, deşi ofiţer şi om de lume, îşi dădea tot

[1] Comandor al unui ordin cavaleresc (n.r.).

atît de bine seama de aceasta ca şi aprodul de la bursă.

Şi dacă, în orice împrejurări, ar fi fost pentru el o mîngîiere să ştie aşa ceva, era cu atît mai mult o mîngîiere acum, cînd neputinţa voinţei lui, nestatornicia nădejdilor lui, slaba putere a averii lui îi fuseseră dovedite atît de dureros. Ce puteau să facă banii, îl întrebase băiatul lui. Cîteodată, gîndindu-se la întrebarea copilului, se putea opri cu greu să se întrebe şi el ce pot să facă banii, ce au făcut banii pentru el?

Dar acestea erau gîndurile unui om care trăia singuratic, gînduri născute noaptea tîrziu, în deznădejdea şi tristeţea singurătăţii. Mîndria îşi reluă curînd stăpînirea, întărită fiind de atîtea alte dovezi concludente şi de valoare, cum erau acelea aduse de maior. Domnul Dombey, lipsit de prieteni cum era, se apropie tot mai mult de maior. Nu se poate spune că prietenia lui îl încălzea, totuşi îl dezgheţa puţin. Prezenţa maiorului îi fusese — cel puţin în parte — plăcută, în timpul şederii la mare. Era un om de lume şi avea unele cunoştinţe în lumea mare. Vorbea mult şi spunea tot felul de poveşti şi domnul Dombey ar fi vrut să-l privească ca pe o minte aleasă, care strălucea în societate şi era neatinsă de otrava sărăciei, de care minţile alese sînt în genere prea mult corupte. Situaţia lui în societate era bine stabilită. Luat în totul, maiorul era un tovarăş de încredere, bine deprins cu o viaţă de trîndăveală şi cu localităţile de felul aceleia unde trebuiau să plece. Avea un aer de degajare mondenă, ce se potrivea îndeajuns cu felul domnului Dombey, de cetăţean din City, fără însă a-l umbri. Poate că prin mintea domnului Dombey trecuse în chip fugar şi gîndul că maiorul, obişnuit fiind, datorită meseriei lui, să treacă uşor peste loviturile soartei, cum era aceea ce sfărîmase fără cruţare speranţele domnului Dombey, ar putea, fără să-şi dea seama, să-i împărtăşească şi lui ceva din această folositoare filozofie şi să-i împrăştie acea slăbiciune a părerilor de rău. Dar domnul Dombey ascunse acest gînd, lă-

sîndu-l să zacă în fundul sufletului, la un loc cu mîndria sa, fără măcar a-l cerceta mai de aproape.

— Unde-i puşlamaua aia, spuse maiorul, privind mînios prin odaie.

Negrul, care nu avea un nume precis, dar răspundea la orice poreclă, oricît de jignitoare ar fi fost, se înfăţişă fără întîrziere la uşă, ba îndrăzni chiar să se apropie.

— Păcătosule! — strigă maiorul mînios — unde-i dejunul?

Servitorul negru dispăru în căutarea dejunului şi putu fi auzit numaidecît cum suia scările, tremurînd în aşa hal că farfuriile şi vasele ciocnindu-se pe tavă, cuprinse de o simpatie reciprocă, zăngăniră tot drumul pînă sosi cu ele sus.

— Dombey — spuse maiorul, urmărindu-l pe negru din ochi, pe cînd acesta aşeza lucrurile pe masă şi socotind că-l îndeamnă amenînţîndu-l cu pumnul strîns pentru că scăpase o lingură — iată o friptură garnisită, un pateu gustos, nişte rinichi şi aşa mai departe. Bătrînul Joe nu poate, din păcate, să ofere mai mult decît un ospăţ de campanie, după cum vezi.

— E chiar grozav, maiorule, răspunse oaspetele său şi o spuse nu numai pentru a fi curtenitor, ci şi fiindcă maiorul avea obiceiul să trăiască bine şi mînca mai mult şi mai bine decît i-ar fi priit sănătăţii lui; de altfel, somităţile facultăţii constataseră că starea lui congestivă se datora în primul rînd acestui fapt.

— Priveai parcă peste drum, domnule — observă maiorul — ai zărit-o pe prietena noastră?

— Vorbeşti de domnişoara Tox, răspunse domnul Dombey. Nu.

— Nostimă femeie, domnule, spuse maiorul, cu un rîs sonor care, ieşind din gîtlejul lui prea scurt, aproape că-l înăbuşi.

— Domnişoara Tox e o persoană foarte cumsecade, pare-mi-se, răspunse domnul Dombey.

Răceala mîndră a răspunsului păru să-l încînte pe maiorul Bagstock. Se umflă pînă nu mai putu de mul-

ţumire şi chiar puse jos furculiţa şi cuţitul, pentru a-şi freca mîinile.

— Bătrînul Joe, domnule — spuse maiorul — era pe vremuri bine văzut prin părţile acelea. Dar zilele lui Joe au trecut. J. Bagstock s-a stins, a fost învins, trîntit la pămînt, domnule. Ţi-o spun eu, Dombey. Maiorul se opri din mîncare şi păru grozav de revoltat. E o femeie afurisit de ambiţioasă, domnule.

— Crezi dumneata? întrebă domnul Dombey, cu o nepăsare glacială, amestecată poate cu dispreţ şi neîncredere, faţă de pretenţia domnişoarei Tox de a avea o însuşire atît de superioară.

— Femeia asta, domnule — urmă maiorul — este în felul ei un Lucifer. Joey B. şi-a trăit traiul, domnule, dar tot mai are încă ochii deschişi. Mai vede încă, Joe, să ştii. Alteţa sa regală, răposatul duce de York a spus despre Joe cu nu ştiu ce prilej, că ştie să vadă.

Maiorul îşi însoţi cuvintele cu o privire tare pătrunzătoare şi de mult ce mîncă, bînd ceai fierbinte, înfruptîndu-se cu friptură garnisită şi chifle, vorbind apoi cu multă însufleţire, se umflă şi i se sui sîngele atît de rău la cap, încît chiar domnul Dombey păru oarecum îngrijorat.

— Bătrîna asta caraghioasă, domnule — spuse maiorul — are pretenţii. Rîvneşte sus, sus de tot, domnule. Se gîndeşte la o căsătorie strălucită, Dombey.

— Îmi pare rău pentru ea, spuse Dombey.

— Nu spune asta, Dombey, răspunse maiorul, ca şi cînd ar fi vrut să-l prevină de o primejdie.

— De ce să nu o spun, maiorule? întrebă domnul Dombey.

Maiorul nu răspunse, dar tuşi cu tusea lui de cal şi mîncă mai departe, cu mare poftă.

— A început să poarte un interes deosebit gospodăriei dumitale — spuse maiorul, întrerupîndu-se din mîncare — şi de cîtva timp este foarte des văzută în casa dumitale.

— Da, răspunse domnul Dombey foarte apăsat. Domnişoara Tox a fost mai întîi primită în casa mea, cu prilejul morţii doamnei Dombey, ca o prietenă a surorii mele şi, fiind o persoană bine crescută şi dovedindu-se că iubeşte pe sărmanul meu copil, i s-a îngăduit — a fost încurajată aş putea spune — să vină mai des în casă cu sora mea şi, încetul cu încetul, a ajuns să stea aproape pe picior de egalitate cu ceilalţi membri ai familiei. O respect pe domnişoara Tox, spuse domnul Dombey ca şi cînd i-ar fi făcut o mare şi preţioasă concesie. A avut bunătatea să ne facă o mulţime de mici servicii în casa mea, servicii mărunte şi de mică însemnătate, poate, maiorule, dar care totuşi nu trebuiesc dispreţuite. Cît mă priveşte, am avut norocul să le pot preţui şi să dovedesc aceasta prin cîteva mici atenţii. Mă socotesc îndatorat domnişoarei Tox, maiorule — adăugă domnul Dombey, făcînd un semn uşor cu mîna — pentru plăcerea de a-mi fi făcut cunoştinţă cu dumneata.

— Dombey ! spuse maiorul, cu căldură. Nu, domnule ! Nu ! Josef Bagstock nu va îngădui niciodată ca această afirmaţie să treacă fără împotrivire. Faptul că l-ai cunoscut pe bătrînul Joe, domnule, aşa cum îl vezi şi faptul că bătrînul Joe te-a cunoscut pe dumneata, domnule, şi-a avut obîrşia într-o fiinţă nobilă, domnule, într-o făptură de seamă, domnule Dombey ! zise maiorul, luînd înfăţişarea unui luptător, ceea ce nu-i fu prea greu, deoarece toată viaţa lui nu fusese decît o luptă împotriva feluritelor simptome de apoplexie. Ne-am cunoscut unul pe altul, prin băiatul dumitale.

Domnul Dombey păru mişcat, ceea ce pesemne că şi urmărise maiorul. Domnul Dombey privi în jos şi oftă ; iar maiorul se ridică cu hotărîre şi spuse din nou, cu privire la starea de spirit de care părea ameninţat să fie cuprins, că aceasta ar însemna slăbiciune şi că nimic nu-l poate hotărî să se lase pradă unei astfel de stări.

— Prietena noastră are o oarecare legătură cu acest eveniment — spuse maiorul — şi J. B. este dispus să-i acorde tot creditul cuvenit, domnule. Cu toate astea ma'am — adăugă el, ridicînd ochii de pe farfurie şi îndreptîndu-i peste Piaţa Prinţesei, spre fereastra la care putea fi văzută domnişoara Tox udînd florile — afurisită muiere eşti, ma'am, şi ambiţia dumitale e de o îndrăzneală nemaipomenită. Dacă te-ai face numai dumneata de rîs, ma'am — spuse maiorul, dînd din cap, în semn de ameninţare, în timp ce ochii lui holbaţi păreau că vor să se repeadă la nebănuitoarea domnişoară Tox — ai putea să-ţi faci de cap, ma'am, şi Bagstock n-ar avea nimic de spus, te asigur. Spunînd acestea, maiorul rîse cu hohote, gura i se deschise pînă la urechi şi vinele capului stăteau gata să plesnească. Dar cînd, ma'am — spuse maiorul — compromiţi alte persoane nebănuitoare, cărora le datorezi recunoştinţă pentru bunăvoinţa lor, faci să clocotească sîngele în vinele bătrînului Joe!

— Maiorule — spuse domnul Dombey, roşind — sper că nu vrei să faci vreo aluzie la ceva atît de absurd din partea domnişoarei Tox, ca...

— Dombey — răspunse maiorul — nu fac aluzie la nimic. Dar Joey B. a trăit în lume, domnule: a trăit în lume, cu ochii deschişi şi cu urechile ciulite; şi Joe îţi spune, Dombey, că femeia aia de peste drum este îndrăcit de prefăcută şi de ambiţioasă.

Domnul Dombey, fără să vrea, aruncă o privire peste drum, iar privirea ce o aruncă în direcţia aceea fu plină de mînie.

— Asta-i tot ce o să iasă din gura lui Josef Bagstock, spuse maiorul cu hotărîre. Joe nu-i o gură spartă, dar sînt împrejurări în care trebuie să vorbească — şi cînd va vorbi! Ca să pună capăt uneltirilor dumitale, ma'am! — strigă maiorul, apostrofînd din nou pe frumoasa vecină, cu un aer furios — cînd îndrăzneala e prea strigătoare la cer ca să mai pot tăcea.

Emoţia provocată de această izbucnire îl făcu pe maior să tuşească ca un cal, ceea ce ţinu mult timp, iar cînd îşi reveni adăugă :

— Şi acum, Dombey, deoarece l-ai invitat pe Joe — pe bătrînul Joe, care nu are alt merit, domnule, decît că e zdravăn şi inimos — ca oaspe şi călăuză la Leamington [1], dă-i orice poruncă vrei şi el o să te asculte. Nu înţeleg, domnule — spuse maiorul, mîngîindu-şi dubla bărbie cu un aer voios — ce aţi văzut voi în Joe de l-aţi îndrăgit atît cu toţii ; dar una ştiu, domnule, că dacă n-ar fi fost băţos şi hotărît în a respinge atîtea avansuri, l-aţi fi omorît la repezeală cu invitaţiile şi cu toate alea ale voastre.

În cîteva cuvinte, domnul Dombey îşi exprimă simţămintele sale pentru preferinţa ce i s-a arătat faţă de atîţia alţi membri distinşi ai societăţii, care se certau pentru prietenia maiorului Bagstock. Dar maiorul îl opri, dîndu-i a înţelege că el urma propriile lui înclinaţii şi că acestea, într-un acord unanim, s-au strîns la un loc să-i spună : „J. B., Dombey este omul pe care trebuie să ţi-l alegi ca prieten".

Maiorul era acum cu desăvîrşire sătul, zeama suculentului pateu ieşindu-i pe la colţurile gurii, iar friptura garnisită şi rinichiul pe care le mîncase făcînd să i se pară cravata prea strînsă. Pe de altă parte, apropiindu-se timpul de plecare a trenului spre Birmingham, tren cu care trebuiau să părăsească oraşul, negrul îl ajută cu foarte mare greutate să-şi îmbrace paltonul şi să şi-l încheie. Din strînsoarea hainei apăru capul maiorului gîfîind şi cu ochii holbaţi, de parcă trupul i-ar fi fost închis într-un butoi. Negrul îi dădu apoi, rînd pe rînd, la cîte un interval de timp potrivit, mănuşile de piele, bastonul lui cel gros şi pălăria. Pe aceasta, maiorul şi-o puse strengăreşte pe o ureche, ca să nu umbrească prea tare remarcabila lui faţă. Negrul aşezase încă dinainte, în toate colţurile şi ascunzişurile trăsurii

[1] O staţiune balneară în Warwickshire (n.r.)

domnului Dombey, care aştepta afară, un număr cu totul neobişnuit de saci şi geamantane, toate, în aparenţă cel puţin, tot atît de apoplectice ca şi însuşi maiorul. După ce îşi umplu propriile-i buzunare cu sticle cu apă minerală, vin de Xeres, sandvişuri, şaluri, telescoape, hărţi şi jurnale, tot lucruri pe care maiorul ar fi putut să i le ceară oricînd în timpul călătoriei, negrul anunţă că totul era gata. Pentru a întregi însă bagajul acestui nenorocit străin (despre care se credea îndeobşte că în ţara lui era prinţ), în clipa în care se aşeză pe capră lîngă Towlinson, îi fură zvîrlite în cap o mulţime de haine şi de paltoane de ale maiorului, de către proprietarul casei care de pe trotuar unde stătea, ţinti spre el ca un titan cu aceste proiectile, aşa că negrul plecă spre gară, îngropat sub ele ca într-un mormînt.

Dar înainte ca trăsura să pornească şi pe cînd negrul era astfel îngropat, domnişoara Tox se ivi la fereastră şi flutură o batistă albă ca un crin. Domnul Dombey primi această salutare de rămas bun cu multă răceală — multă răceală chiar pentru el — şi, onorînd-o doar cu cea mai uşoară înclinare a capului, se lăsă pe spate în trăsură, cu un aer îmbufnat. Purtarea lui intenţionată îi plăcu grozav maiorului, care răspunse în chipul cel mai curtenitor semnelor făcute de domnişoara Tox şi rămase aşa timp îndelungat, privind cu coada ochiului şi gîfîind, ca un Mefistofel, peste măsură de sătul.

Cît ţinu vînzoleala pregătirilor din gară, domnul Dombey şi maiorul se plimbară, cot la cot, în sus şi în jos, pe peron; cel dintîi tăcut şi posomorît, celălalt căutînd să-l distreze sau distrîndu-se singur cu o mulţime de anecdote şi amintiri în care eroul principal era, de cele mai multe ori, Joe Bagstock. Nici unul din ei nu bagă de seamă că, în timpul acestor plimbări, atrăseseră luarea-aminte a unui muncitor care stătea lîngă locomotivă şi-i saluta, ducînd degetul la şapcă ori de cîte ori treceau prin faţa lui. Domnul Dombey avea obiceiul să-şi arunce privirile pe deasupra turmei

vulgare, fără să se uite la ea, şi maiorul intrase tocmai în miezul uneia din anecdotele sale. Cu toate astea, pînă la urmă, omul păşi spre ei, cînd tocmai se întorceau pe loc, se descoperi şi, stînd cu şapca în mînă, se înclină adînc în faţa domnului Dombey.

— Mă iertaţi, domnule — spuse omul — ce mai faceţi, nădăjduiesc că sînteţi sănătos, domnule. Era îmbrăcat în haine de doc mînjite de ulei şi praf de cărbune, avea funingine în barbă şi duhnea a fum şi cenuşă. Cu toate astea nu era nici urît şi nici nu părea murdar. Pe scurt, era domnul Toodle, în hainele lui de meseriaş.

— O să am cinstea să fiu fochistul dumneavoastră, spuse domnul Toodle. Mă iertaţi, vă rog. Mi se pare că plecaţi la mare cu trenul ăsta.

Domnul Dombey îl privi, ca răspuns la interesul pe care i-l arăta domnul Toodle, ca şi cînd apariţia unui om ca el i-ar fi spurcat vederea.

— Iertaţi îndrăzneala, domnule — spuse Toodle, văzînd că domnul Dombey nu-şi aducea aminte de el — dar nevasta mea, Polly, aia de-i ziceaţi Richards, în familia dumnea...

Schimbarea care se vădi pe faţa domnului Dombey păru să arate că şi-l aminteşte şi de fapt şi-l reamintea ; trădînd însă în acelaşi timp nu numai supărare, dar şi un profund dispreţ, îl făcu pe domnul Toodle să se oprească deodată, în mijlocul vorbei.

— Soţia dumitale are, se vede, nevoie de bani, spuse domnul Dombey, băgînd mîna în buzunar şi vorbindu-i foarte de sus (cum de altfel îi era obiceiul).

— Nu, mulţumesc, domnule — răspunse Toodle — n-aş putea spune că ea are nevoie. Dar nici eu n-am nevoie.

Îi veni acum domnului Dombey rîndul să rămînă încurcat, şi fără să scoată mîna din buzunar, privi nedumerit la Toodle.

— Nu, domnule — spuse acesta, învîrtind în mîini şapca lui de muşama — o ducem destul de bine, domnule, n-avem de ce ne plînge, cît priveşte traiul nostru,

domnule, am mai avut patru de atunci, domnule, dar ce să-i faci, o ducem şi noi cum am apucat-o...

Domnul Dombey tare ar fi vrut să o apuce şi el pe calea către vagonul lui, chiar dacă prin aceasta l-ar fi făcut pe fochist să-şi găsească calea pînă sub roţile locomotivei, dar privirile lui fură atrase de şapca ce se tot sucea mereu în mîna lui Toodle.

— Am pierdut un copilaş — observă Toodle — aşa ne-a fost scris, pasămite.

— Acum, de curînd ? întrebă domnul Dombey, privind mereu la şapcă.

— Nu, domnule, acu vreo trei ani, dar toţi ăilalţi sînt sănătoşi. Cît de citit, domnule — spuse Toodle, înclinîndu-se iarăşi, ca şi cînd prin aceasta ar fi vrut să reamintească domnului Dombey de cele petrecute între ei mai demult — băieţii mei m-au învăţatără cu ei la un loc, la urma urmei, domnule, au făcut din mine un şcolar destul de bun, băieţii ăştia.

— Haide, maiorule ! spuse domnul Dombey.

— Cer iertare, domnule — reîncepu Toodle, făcînd un pas spre ei, dar oprindu-se apoi respectuos, tot cu şapca în mînă — nu v-aş fi supărat cu aşa un fleac, dar vedeţi dumneavoastră, e vorba de băiatul meu Biler, îl cheamă cu numele de botez Robin, ăla de aţi avut bunătatea să-l faceţi Tocilar Caritabil.

— Ei da, spuse domnul Dombey, cu tonul lui cel mai sever. Ce-i cu el ?

— Vedeţi, domnule, răspunse Toodle, dînd din cap şi cu o privire plină de teamă şi îngrijorare. Trebuie să spun că a luat-o pe căi greşite.

— Ce spui, a luat-o pe căi greşite ? spuse domnul Dombey, cu un fel de mulţumire răutăcioasă.

— A încăput pe mîini rele, vedeţi dumneavoastră, domnilor, urmă tatăl, privind cu tristeţe la amîndoi şi încercînd, fără îndoială, să-l atragă şi pe maior în convorbire, cu nădejdea de a-i atrage bunăvoinţa. A apucat-o pe căi greşite. Să dea Dumnezeu să se întoarcă, domnilor, dar acum e pe drumul ăl rău. Şi aşa o să auziţi despre el, domnilor — spuse Toodle, adresîn-

du-se acum iarăşi numai domnului Dombey — şi e mai bine să o ştiţi de la mine şi să v-o spun pe faţă că a ajuns rău. Ce să vă spun, domnilor, Polly săraca e prăpădită, spuse Toodle, cu aceeaşi privire deznădăjduită şi un nou apel către maior.

— Un fiu al omului ăstuia de a cărui educaţie am avut grijă, maiorule, spuse domnul Dombey, luîndu-l de braţ. Asta-i mulţumirea !

— Învaţă de la bătrînul Joe şi nu te apuca să educi oameni de teapa ăstora, domnule, răspunse maiorul. Să fiu al dracului, domnule, niciodată nu iese bine ! Dă greş întotdeauna.

Tatăl, cu mintea lui cam puţintică, se pregătea tocmai să spună că fiul lui, fostul Tocilar, poate n-a fost, cel puţin într-o anumită privinţă, pe care însă el nu o putuse descoperi, n-a fost crescut tocmai aşa cum s-ar fi cuvenit, căci mai mult fusese înjurat, luat în pumni, bătut şi dojenit, aşa cum se obişnuieşte cu papagalii, şi asta de către o brută, care era făcut să fie mai mult cîine de pază decît dascăl, cînd domnul Dombey, repetînd pe un ton supărat „asta-i mulţumirea", plecă împreună cu maiorul. Pe urmă, maiorul se lăsă cu multă greutate suit în vagon, fiind nevoie să fie luat pe sus, oprindu-se şi blestemînd la fiecare treaptă, ameninţînd pe negru, ori de cîte ori nu izbutea să pună piciorul pe treapta următoare, că-l va jupui de viu, că-i va frînge toate oasele şi că-l va supune şi la alte torturi. Apoi se prăbuşea iar înapoi. În fine, suit în vagon, mai avu timp să spună o dată, cu voce răguşită, că asta nu poate reuşi niciodată, că trebuie să dea greş, şi că mai curînd decît să se apuce să-i dea educaţie „vagabondului său", mai bine s-ar spînzura.

Domnul Dombey aprobă cu amărăciune. În amărăciunea lui şi în felul cum, posomorît şi cu sprîncenele încruntate, se lăsă pe spate pe canapeaua compartimentului şi privi apoi pe geam la priveliştea care se desfăşura pe dinaintea ochilor săi, părea că mai e cuprinsă şi o altă preocupare decît cea legată de felul în care dăduse greş nobilul sistem de educaţie aplicat de

Compania Tocilarilor. Văzuse la şapca grosolană a omului panglica de crep şi înţelesese din felul lui de a fi şi din ce-i spusese că o purta pentru fiul său.

Trebuia astfel, se gîndea domnul Dombey, ca toţi, de la cel mai de sus, pînă la cel mai de jos, în casa lui, şi în case străine, începînd cu Florence, în casa lui somptuoasă şi pînă la bădăranul ăsta, care întreţinea focul ce fumega înaintea lor, toţi şi fiecare să poată pretinde a avea drepturi asupra băiatului lui mort, şi să-i fie rival în durerea lui! Putea el oare să uite cum femeia aceea plîngea pe perna copilului şi-l chema „copilaşul meu" ? Sau cum copilul, deşteptîndu-se din somn, întrebase de ea şi se ridicase singur în pat, cu faţa luminată de bucurie, cînd o văzuse!

Era chinuitor să ştie că acel fochist prezumptios, între grămezile de cărbuni şi de cenuşă, călătoreşte acum în fruntea lor cu semnul de doliu la şapcă! Ba că îndrăzneşte, fie chiar numai prin acest semn atît de obişnuit, să pară că împărtăşeşte durerea şi dezamăgirea din fundul cel mai tainic al inimii unui mîndru gentleman!

Să ştii că fiul pierdut, care ar fi trebuit să împartă cu el toate bogăţiile, toate proiectele, toată puterea şi cu care, o dată întovărăşit, el, Dombey, ar fi putut să se izoleze de tot restul lumii printr-o poartă dublă de aur, să ştii că acest fiu ar fi lăsat să intre peste el o astfel de turmă ca să-l jignească, ghicindu-i nădejdile spulberate şi mîndrindu-se că ar simţi la fel cu el, cu el, cel atît de departe de ei, ba că ar îndrăzni chiar să pătrundă în sanctuarul în care el singur este îndreptăţit să fie stăpînul!

Călătoria nu-i putu aduce nici plăcere, nici uşurare. Chinuit de aceste gînduri şi trecînd, plin de tristeţe, prin faţa peisajului ce fugea pe dinaintea ochilor, străbătu, în fuga trenului, nu o cîmpie bogată şi rîzătoare, ci un desiş sălbatic de planuri sfărîmate şi de gelozie arzătoare. Iuţeala cu care trenul înainta i se părea că-şi rîde de cursa grăbită a acelei tinere vieţi care fusese tîrîtă cu atîta dîrzenie şi fără cru-

țare, către sfîrșitul ce îi era scris. Puterea care se opintea tot mereu înainte, pe calea ei de fier — propria ei cale — sfidînd toate potecile și drumurile, trecînd prin inima tuturor obstacolelor și tărînd cu ea oameni din toate clasele, de toate vîrstele și de toate gradele, era un chip al monstrului triumfător, Moartea !

Inainte, mereu înainte, scrîșnind, huruind, zdrăngănind, pornind din oraș, strecurîndu-se printre locuințele oamenilor, speriind lumea pe străzi, trecînd într-o clipă, ca săgeata, prin livezi, săpîndu-și drumul în pămîntul umed, pătrunzînd zgomotos în întunecime, prin aerul încărcat de fum, țișnind apoi iarăși înspre lumina zilei însorite, mereu înainte, scîrțiind, mugind, zdrăngănind, printre cîmpii, păduri, lanuri de grîu, fînețe, prin pămînt calcaros, pămînt negru, argilă și stînci, printre tot felul de lucruri ce acum par la-ndemînă și acum zboară din fața călătorului, după ce, vrînd parcă să-l înșele, l-au însoțit încet o clipă ; parcă ar fi calea urmată de monstrul necruțător : Moartea.

Prin văgăuni, peste înălțimi, printre bălării, pe lîngă livezi, parcuri și grădini, peste canale, peste rîuri, pe unde oile pasc și aripile morilor se învîrtesc în vînt, unde șlepurile plutesc, unde zac morții, unde coșurile fabricilor fumegă, unde curge fluviul și casele din sate se văd grămădite, unde se înalță marile catedrale și se întind nesfîrșitele mlaștini cu valurile lor cînd ridicate, cînd netezite, după toanele vîntului, tot înainte, scîrțiind, mugind, zdrăngănind, fără a lăsa în urmă decît praf și fum ; parc-ar fi calea urmată de monstrul necruțător : Moartea !

Infruntînd vîntul și lumina, ploaia și arșița soarelui, înainte, tot înainte, fuge și mugește, fioros și grăbit, alunecînd ușor și sigur, în timp ce monumente mari și poduri masive pe care le trece atrag ochii călătorilor, doar ca niște umbre slabe, pierite în clipa în care au apărut. Inainte, tot înainte și mereu înainte, trec pe dinaintea ochilor locuințe de vară, case,

castele, moşii bogate, arături şi ateliere meşteşugăreşti ; se văd oameni, drumuri vechi şi poteci, care toate par mici, părăsite şi neînsemnate, pe măsură ce sînt lăsate în urmă ; şi aşa şi sînt, căci nu sînt ele oare numai privelişti din calea necruţătorului monstru ! Moartea ! ?

Înainte, scrîşnind, huruind, zdrăngănind, pătrunzînd iarăşi în adîncimile pămîntului şi zbuciumîndu-se într-o atare furtună de energie şi de dîrzenie, încît în acea întunecime şi în mijlocul vîrtejului ce se naşte pare că şi-a schimbat direcţia şi că merge acum furios înapoi, pînă ce o rază de lumină pe pereţii umezi face ca suprafaţa acestora să treacă pe dinaintea ochilor ca un fluviu năvalnic. Înainte mereu, acum înspre lumina zilei, prin ziua mare, cu o şuierătură ca de bucurie nestăpînită, urlînd, zdrăngănind, gonind furios, împroşcînd totul cu neagra lui răsuflare, oprindu-se un minut în dreptul unor mulţimi care îl aşteaptă şi care, după un alt minut, dispar ; din cînd în cînd bînd apă cu lăcomie şi înainte ca din gura ce-l adapă să se fi prelins ultimele picături, iarăşi pornind, scrîşnind, zdrăngănind şi mugind, pe drumul lui de foc !

Mai zgomotos, din ce în ce mai zgomotos, scrîşneşte şi parcă ţipă, cînd se apropie năvalnic de ultima ţintă. Aci drumul, ca şi drumul morţii, îi este aşternut cu cenuşă. De jur împrejur, totul e înnegrit. Mlaştini cu apă murdară, poteci pline de noroi şi locuinţe sărăcăcioase se văd mai jos de drumul lui. Aproape atinge ziduri crăpate şi case dărăpănate, prin ale căror acoperişuri găurite şi geamuri sparte se văd odăi sărăcăcioase, în care se ascund, sub chipurile cele mai felurite şi nevoiaşe, mizeria şi boala. Fumul şi mansarde cu oameni înghesuiţi în ele, coşuri strîmbe şi tot felul de grozăvii făcute din cărămidă şi mortar fac să se bănuiască atît decăderea minţilor cît şi a trupurilor pe care le adăpostesc, şi întunecă orizontul. Cînd domnul Dombey scoase capul pe fereastra vagonului, nici nu-i trecu prin gînd că monstrul care

l-a adus pe el acolo l-a făcut poate să vadă şi acele locuinţe pe care nu el le făcuse şi nici nu fuseseră făcute din vina lui.

Pentru el era doar sfîrşitul ce se cuvenea al călătoriei şi ar fi putut fi sfîrşitul a orice: era prăpăd şi deznădejde!

Urmînd astfel firul gîndurilor lui, avea mereu înaintea ochilor icoana acestui monstru neînduplecat. Toate i se păreau întunecate, reci şi moarte, la fel cum şi el le părea lor. Pretutindeni găsea asemănări cu nenorocirea lui. Parcă peste tot în jur se pornea ca un triumf necruţător împotriva lui şi oricare era chipul ce-l lua, pe el îl chinuia şi-l rănea în mîndria şi gelozia lui, dar mai ales atunci cînd încerca să împartă cu el dragostea şi amintirea băiatului pe care-l pierduse.

Era totuşi o faţă, privise la ea în noaptea trecută — şi ea privise la el cu ochi care citiseră în sufletul lui, cu toate că erau înecaţi în lacrimi şi ascunşi pe după mîini ce tremurau — o faţă care, în timpul călătoriei, îl însoţise tot timpul în închipuirea lui. O revăzuse cu expresia ce avusese în noaptea trecută, rugîndu-se sfios de el. Ea nu vădea mustrare, dar ceva ca o îndoială, aproape ca o nădejde neîncrezătoare şi care se preschimbă în certitudine deznădăjduită simţind că lui îi displăcuse. Fu pentru el ca o dojană. Gîndul la faţa Florencei îl tulbura.

Îl mustra oare conştiinţa? Nu. Pentru că simţămîntul ce-l trezea în el — şi pe care îl presimţise oarecum în trecut — se înfiripase acum în sufletul lui şi se arăta limpede, mişcîndu-l adînc şi ameninţînd liniştea lui sufletească. Pentru că faţa aceasta îi apărea peste tot, în înfrîngerea şi persecuţia care i se păreau că îl încercuiesc, ca aerul din jurul lui. Pentru că ascuţea săgeata acelui crud şi necruţător duşman spre care gîndurile lui îl mînau mereu şi-i puneau în mînă o sabie cu două tăişuri. Pentru că, în fundul sufletului, ştia prea bine, pe cînd stătea aşa, colorînd tot ce trecea prin faţa ochilor lui cu nuanţele propriei lui stări

bolnăvicioase şi făcînd din toate o icoană a nimicirii şi a descompunerii, în loc să facă loc nădejdii şi aşteptării de mai bine; ştia prea bine în sufletul său că viaţa avea cel puţin tot atîta rost cît şi moartea în suferinţa lui. Un copil îi pierise, altul îi rămăsese. De ce însă îi fusese luat obiectul nădejdilor lui şi nu fusese luată ea?!

Prezenţa, în mintea lui, a fiinţei atît de dulci, de liniştite şi de blînde, nu deştepta în el alt gînd decît pe acesta. De la început nu o socotise binevenită iar acuma ea nu făcea decît să-i sporească amărăciunea. Dacă fiul lui ar fi fost unicul său copil, şi ar fi suferit aceeaşi lovitură, ar fi suportat-o desigur greu, dar nespus mai uşor decît acuma, cînd lovitura ar fi putut s-o atingă pe ea (fiindcă pe ea el ar fi pierdut-o fără durere, sau cel puţin aşa credea) şi vai! nu pe ea o atinsese! Faţa ei nevinovată şi plină de dragoste, cînd privea la el, nu avea asupra lui nici o înrîurire: nu-l îmbia şi nu-l atrăgea. El respingea îngerul şi se întorcea spre spiritul chinuitor, care stătea la pîndă în sufletul lui. Îngăduinţa, bunătatea, tinereţea, devotamentul, dragostea din sufletul ei erau pentru el doar atomi în cenuşă pe care o călca în picioare. Pentru el chipul ei, văzut în mijlocul pustiului şi întunericului ce-l înconjurau, nu răspîndea lumină, ci-l întuneca şi mai tare. Adeseori, în timpul călătoriei şi acum iarăşi, cînd la capătul călătoriei şedea dus pe gînduri şi cu bastonul desena pe nisip, îl frămînta gîndul cum să găsească ceva care să-i scoată din minte chipul ei.

Maiorul care tot timpul drumului gîfîise şi suflase ca o locomotivă şi ale cărui priviri fugiseră mereu de pe jurnalul pe care-l citea, spre peisaj, ca şi cînd s-ar fi aşteptat să vadă o întreagă procesiune de domnişoare Tox învinse, defilînd prin fumul locomotivei şi zburînd apoi peste cîmp, pentru a se ascunde pe undeva, îl făcu pe prietenul lui să tresară, spunîndu-i că poştalionul e gata, cu caii înhămaţi şi că-i aşteaptă.

— Dombey — spuse maiorul, atingîndu-i uşor braţul cu bastonul — nu fi aşa de gînditor. E un obicei rău. Bătrînul Joe, domnule, n-ar fi atît de zdravăn cum îl vezi, dacă ar fi căzut mereu pe gînduri. La situaţia dumitale, domnule, eşti mult deasupra unor astfel de lucruri.

Intrucît maiorul, chiar în dojenile lui prieteneşti, nu uita să pună înainte demnitatea şi onoarea domnului Dombey şi să arate că le socoteşte de mare însemnătate, domnul Dombey se simţi mai mult ca oricînd aplecat să urmeze sfaturile unui om cu atîta bunsimţ şi cu o minte atît de bine cumpănită.

Ca urmare, se căzni să asculte mai departe snoavele maiorului, pe cînd erau duşi, în trapul cailor, pe drumul spre barieră. Maiorul, găsind că, atît trapul cailor, cît şi starea drumului îngăduiau mai curînd conversaţia decît călătoria cu trenul, dădu drumul snoavelor, fără nici o opreliştе.

Această bună dispoziţie şi conversaţie a maiorului fură întrerupte doar de obişnuitele simptome de congestie, apoi de dejunuri şi, din cînd în cînd, de cîte o ieşire mînioasă împotriva negrului. Acesta purta în urechile lui negre o pereche de cercei şi hainele lui de obîrşie europeană atîrnau pe el într-un fel cu totul exotic, fiind, din propria lui voinţă şi fără nici o vină a croitorului, lungi unde trebuiau să fie scurte, scurte unde trebuiau să fie lungi, strîmte unde trebuiau să fie largi şi largi unde trebuiau să fie strîmte. Ele căpătau o înfăţişare şi mai deosebită, ori de cîte ori maiorul se năpustea asupra negrului, care atunci se ghemuia în ele, ca miezul într-o nucă uscată sau ca o maimuţă rebegită de frig.

Maiorul rămase toată ziua în aceleaşi toane bune, astfel că, pe înserate, cînd treceau cu poştalionul pe drumul plin de verdeaţă care duce spre Leamington, vocea maiorului, de atîta vorbit, şi mîncat, şi rîs, şi gîfîit, părea că iese din lada de sub trăsură sau din vreo claie de fîn din apropiere. Cu toate că la Hotelul Regal se opriseră odăile şi se poruncise şi masa,

maiorul nu reuşi să-şi dreagă glasul, căci de mult ce mîncă şi bău şi acolo, organele lui vocale fură atît de congestionate, încît, cînd se duse la culcare nu mai avea glas de loc, afară de cît îi trebuia ca să tuşească, astfel că nu se putu face înţeles de negru şi nu putu decît să gîfîie spre el.

Dimineaţa următoare, nu numai că se sculă ca un uriaş înviorat, dar se purtă la micul dejun ca un uriaş care înviora şi pe ceilalţi. La această masă hotărîră programul zilnic. Maiorul urma să ia răspunderea pentru rînduirea mîncărilor şi băuturilor, aveau să ia zilnic mesele împreună, micul dejun tîrziu dimineaţa şi prînzul mai pe seară. Domnul Dombey vru să rămînă singur în odaia lui sau să se plimbe singur prin împrejurimi în prima zi a şederii lor la Leamington, dar în dimineaţa următoare spuse că ar fi bucuros să-l însoţească pe maior la pavilionul apelor şi prin oraş. Ca urmare, se despărţiră pînă la ora prînzului. Domnul Dombey se retrase pentru a rămîne singur cu gîndurile lui. Maiorul, însoţit de negru, care era încărcat cu un scaun de campanie, o manta şi o umbrelă, hoinări, în sus şi în jos, prin toate pieţele publice, cercetînd diferitele registre, pentru a vedea cine este în localitate, făcînd ocheade cucoanelor bătrîne care îl admirau, spunînd mereu, în dreapta şi în stînga că J. B. e mai zdravăn ca oricînd şi lăudîndu-se, oriunde se ducea, cu prietenia bogatului său amic Dombey. Adevărul e că nu se putea găsi un amic mai devotat decît maiorul, cînd era vorba ca prin laudele aduse prietenului să se laude pe sine însuşi.

La ora prînzului, maiorul veni cu atîtea ştiri noi, încît domnul Dombey avu prilejul să admire însuşirile lui de om de lume. Dimineaţa următoare, la micul dejun, el ştia tot ce apăruse în gazetele cele mai noi şi expuse mai multe chestiuni în legătură cu ele, chestiuni asupra cărora, spunea el, i se şi ceruse părerea de către diferite persoane influente şi sus-puse, asupra identităţii cărora nu putu însă să dea decît

foarte vagi relaţii. Domnul Dombey, care timp atît de îndelungat se închisese în sinea sa şi care întotdeauna se dezinteresase de tot ce depăşea cercul magic al operaţiunilor casei Dombey şi Fiul, începu să socotească cum că aceasta ar fi un progres pentru viaţa lui singuratică. Ca urmare, în loc să se scuze că ar vrea să rămînă singur ziua următoare, cum îşi pusese în gînd, cît stătuse singur în cameră, plecă la plimbare braţ la braţ cu maiorul.

CAPITOLUL XXI

Feţe noi

Maiorul, cu faţa mai vînătă şi cu ochii mai holbaţi ca oricînd, şi mai răscopt ca oricînd, dînd drumul din cînd în cînd la o tuse de cal, nu atît din nevoie, cît mai ales pentru a-şi da importanţă, se plimba, la braţ cu domnul Dombey, în sus pe partea însorită a drumului, cu obrajii revărsaţi peste gulerul lui strîmt, călcînd cu paşi largi şi maiestuoşi, şi clătinînd dintr-o parte în alta capul lui mare, ca şi cum s-ar fi crezut un om foarte cuceritor. Nu apucară să facă decît cîţiva paşi şi maiorul întîlni un cunoscut şi iar nu făcură decît alţi cîţiva paşi şi maiorul întîlni alt cunoscut. La toţi, cum treceau, de-abia le făcea cîte un semn cu degetul şi mergea mai departe cu domnul Dombey atrăgîndu-i atenţia asupra priveliştii şi înviorînd plimbarea cu scandalurile curente pe care le aflase.

Maiorul şi domnul Dombey se plimbau astfel spre marea lor mulţumire braţ la braţ, cînd zăriră cum înainta spre ei un scaun pe roate, în care era o doamnă. Aceasta îşi conducea alene vehiculul, cu un fel de cîrmă aşezată în faţa ei, pe cînd, din spate, îl împingea o putere nevăzută. Deşi doamna nu era

tînără, faţa ei era înfloritoare — chiar trandafirie — şi îmbrăcămintea şi ţinuta ei erau foarte tinereşti. O doamnă mult mai tînără păşea agale lîngă scaun, purtînd în mînă o umbrelă de muselină, cu un aer mîndru şi plictisit, de parcă ar fi fost prea mare sforţarea de a purta umbrela şi de parcă ar fi vrut mai curînd să o lase să cadă. Era foarte frumoasă, foarte mîndră, foarte voluntară şi dădea din cap şi-şi pleca pleoapele ca şi cum, dacă ar fi fost ceva demn pe lume să fie privit — afară de oglindă — fără îndoială n-ar fi fost nici pămîntul, nici cerul.

— Ia te uită ! Cine dracu mai e pe aici, domnule ! strigă maiorul, oprindu-se la apropierea micului convoi.

— Draga mea Edith — spuse cu glas tărăgănat doamna din scaun — maiorul Bagstock !

Nici nu apucă să-i audă bine glasul şi maiorul dădu drumul braţului domnului Dombey, se repezi înainte, luă mîna doamnei din scaun şi o sărută. Cu nu mai puţină curtenie, maiorul îşi strînse amîndouă mănuşile peste inimă şi se plecă adînc în faţa celeilalte doamne. In clipa aceea, scaunul oprindu-se, apăru şi puterea motrice sub forma unui paj înfierbîntat, care împingea scaunul de la spate. Arăta ca şi cînd şi-ar fi cheltuit toată puterea, crescînd peste măsură, fiindcă, atunci cînd stătea drept era lung, gălbejit şi subţiratic. Starea lui părea şi mai deznădăjduită, pentru că i se turtise pălăria de mult ce împinsese trăsura cu capul, ca să-i grăbească mersul, aşa cum fac uneori elefanţii în ţările orientale.

— Joe Bagstock — spuse maiorul către amîndouă doamnele — este un om mîndru şi fericit pentru tot restul vieţii sale.

— Creatură perfidă, răspunse cu un aer plictisit doamna din scaun. De unde vii ? Ştii că nu te pot suferi !

— Atunci, ca să mă poţi suferi, îngăduie bătrînului Joe să-ţi prezinte, ma'am, pe un prieten, spuse repede maiorul. Domnul Dombey, doamna Skewton.

Doamna din scaun fu amabilă. Domnul Dombey, doamna Granger. Doamna cu umbrelă aproape nu luă în seamă faptul că domnul Dombey îşi scoase pălăria şi se plecase adînc. Sînt încîntat, domnule, spuse maiorul, de a avea acest prilej.

Maiorul părea să vorbească serios, pentru că îi privi pe toţi trei la rînd, cu privirea lui cea mai chiorîşă.

— Doamna Skewton, Dombey — spuse maiorul — face prăpăd în inima bătrînului Joe.

Domnul Dombey declară că nu se miră de aşa ceva.

— Stafie mincinoasă — spuse doamna din scaun — ia mai las-o! De cînd eşti pe aici, răutate?

— De o zi, răspunse maiorul.

— Şi poţi să fii chiar numai de o zi, sau numai de un minut — răspunse doamna, aşezîndu-şi uşor, cu evantaiul, cîrlionţii falşi şi sprîncenele false şi arătîndu-şi dinţii falşi, puşi în evidenţă de tenul ei fals — în această grădină... cum Doamne îi zice?...

— Eden, vrei să zici probabil, mamă, întrerupse cu dispreţ tînăra doamnă.

— N-am încotro, dragă Edith, nu-mi amintesc niciodată numele astea îngrozitoare, fără ca întreg sufletul şi întreaga-mi fire să nu-mi fie inspirate de frumuseţile naturii, de parfumul respiraţiei ei neprefăcute, spuse doamna Skewton, mototolindu-şi batista peste măsură de parfumată.

Contrastul izbitor dintre entuziasmul verbal atît de proaspăt al doamnei Skewton şi manierele ei atît de învechite era mai puţin vădit decît acela dintre vîrsta ei, care era cam de vreo şaptezeci de ani şi îmbrăcămintea ei, care ar fi fost prea tinerească chiar pentru douăzeci şi şapte de ani. Atitudinea ei în scaunul pe roate, atitudine pe care o păstra veşnic neschimbată, era aceea în care, acum vreo cincizeci de ani, un artist care pe vremea aceea era la modă îi făcuse portretul, şezînd într-o caleaşcă. Artistul dăduse portretului, cînd îl expusese, numele Cleopatrei, în urma descoperirii ce o făcuseră criticii de artă că ar avea o asemănare uimitoare cu acea regină, cînd stătea

culcată pe bordul galerei sale. Doamna Skewton era pe atunci o mare frumuseţe şi admiratorii ei aruncaseră peste cap în cinstea ei paharele de vin cu duzinile. Atît frumuseţea cît şi caleaşca erau de mult date uitării, dar ea îşi mai păstra încă vechea atitudine, şi tocmai ca să poată face aceasta îşi păstrase scaunul pe roate şi pe pajul care-l împingea : căci nimic altceva n-o împiedica să umble pe jos decît atitudinea.

— Sînt sigură că domnul Dombey este un admirator al naturii, spuse doamna Skewton, potrivindu-şi broşa de diamante. In treacăt fie spus, ea trăia mai mult din reputaţia unor diamante şi a unor legături familiare.

— Prietenul meu, domnul Dombey — răspunse maiorul — poate să o admire în taină, dar un om care este de o importanţă atît de covîrşitoare, în cel mai mare oraş din lume...

— Nimenea nu poate să nu cunoască imensa influenţă a domnului Dombey, spuse doamna Skewton.

Cînd domnul Dombey arătă, printr-o înclinare a capului, că luase act de compliment, doamna mai tînără, cătînd spre el, îi întîlni privirea.

— Locuiţi aici, doamnă? o întrebă domnul Dombey.

— Nu, domnule, am fost în nenumărate locuri. La Harrogate, la Scarborough şi în Devonshire [1]. Am fost în multe locuri şi am stat pe ici şi pe colo. Mamei îi place schimbarea.

— Ce-i drept, lui Edith nu-i place, spuse doamna Skewton cu o maliţiozitate sinistră.

— Nu găsesc nici o deosebire între toate aceste locuri, fu răspunsul dat cu o supremă indiferenţă.

— Sînt calomniată, spuse doamna Skewton. E doar o singură schimbare, domnule Dombey, de care într-adevăr îmi pasă şi de care mă tem că nu voi putea să mă bucur niciodată. Oamenii nu te cruţă. Şi, în ce

[1] Staţiuni balneare pe malul mării (n.r.).

mă priveşte, izolarea şi contemplaţia sînt pentru mine, cum îi spune...

— Dacă vrei să spui Paradisul, mamă, mai bine spune-i pe nume, ca să te înţeleagă lumea, observă doamna mai tînără.

— Dragă Edith — răspunse doamna Skewton — ştii bine că atîrn cu totul de tine, cînd e vorba de astfel de nume îngrozitoare. Vă asigur, domnule Dombey, că natura mă hărăzise pentru Arcadia. Din greşeală am fost zvîrlită în societate. Pasiunea mea sînt vacile. Toată viaţa mea am oftat după o viaţă retrasă într-o fermă din Elveţia, unde să pot trăi în mijlocul vacilor şi înconjurată de porţelanuri.

Această ciudată împreunare de lucruri, amintind povestea renumitului taur, care a intrat din greşeală într-o prăvălie de porţelanuri, fu primită cu perfectă seriozitate de către domnul Dombey care îşi dădu părerea că natura este, fără îndoială, o instituţie foarte respectabilă.

— Ce-mi lipseşte mie acum — spuse doamna Skewton, vorbind tărăgănat şi ciupindu-şi gîtul zbîrcit — este o inimă. Era îngrozitor de adevărat, într-un anumit fel, dar nu în felul acesta se gîndise ea. Ce-mi lipseşte este sinceritate, încredere, mai puţin convenţionalism, mai mult joc liber pentru suflet. Grozav sîntem de artificiali.

— Sîntem într-adevăr.

— Pe scurt — spuse doamna Skewton — am nevoie de natură orişiunde m-aş afla. Ce încîntător ar fi să o pot găsi !

— Mamă, natura ne poftеşte acum să plecăm, dacă eşti gata, spuse doamna cea tînără, încreţindu-şi buzele ei frumoase. La această aluzie, pajul cel palid, care pînă atunci privise societatea pe deasupra spetezei scaunului,dispăru dintr-o dată pe după ea, ca şi cînd l-ar fi înghiţit pămîntul.

— Stai o clipă, Withers, spuse doamna Skewton, cînd scaunul fu pus în mişcare, adresîndu-se pajului cu toată demnitatea languroasă cu care era obişnuită

să se adreseze pe vremuri vizitiului ei cu perucă, floare la butonieră şi ciorapi de mătase. Unde locuieşti, uritule?

Maiorul răspunse că locuieşte la Hotel Royal, cu prietenul său Dombey.

— Poţi să vii să ne vezi seara oricînd, spuse mai mult şoptind din buze, doamna Skewton. Dacă domnul Dombey vrea să ne facă plăcerea, vom fi fericite. Haide, Withers, porneşte!

Maiorul duse iarăşi la buzele lui vinete vîrful degetelor, care se odihneau cu o nepăsare căutată pe marginea scaunului după modelul Cleopatrei, şi domnul Dombey se înclină. Doamna mai în vîrstă le făcu cinstea să le adreseze un zîmbet graţios şi un semn cu mîna cum l-ar fi făcut o fetişcană, pe cînd doamna mai tînără se mărgini la o foarte uşoară înclinare a capului, în limita îngăduită de cea mai elementară politeţe.

Felul cum le apăru în ultima clipă faţa zbîrcită a mamei purtînd pe ea pete de fard, pe care soarele le făcea să pară mult mai stranii şi mai lugubre decît lipsa oricărei culori şi, pe de altă parte, frumuseţea mîndră a fetei, cu chipul ei gingaş şi portul ei semeţ, deşteptară atît în maior cît şi în domnul Dombey o pornire mai tare decît voinţa lor, de a privi după ele, încît amîndoi îşi întoarseră capul în aceeaşi clipă. Pajul, care era aproape tot atît de pieziş ca şi umbra sa, se trudea cu scaunul la deal, ca un berbec de asediu. Vîrful bonetei Cleopatrei se vedea fluturînd exact în acelaşi colţ ca mai înainte, cu aproximaţie de o şchioapă, iar frumuseţea, mergînd agale singură puţin înaintea mamei, arăta prin toată înfăţişarea ei elegantă, din cap pînă-n picioare, aceeaşi supremă nepăsare pentru orişice şi orişicine.

— Să-ţi spun ceva, domnule — spuse maiorul cînd îşi reluară iarăşi plimbarea — dacă Joe Bagstock ar fi mai tînăr, n-ar fi femeie pe lume pe care să o fi preferat acestei femei ca doamnă Bagstock. Pe sfîn-

tul Gheorghe, domnule, e superbă — spuse maiorul — e superbă!

— De fată vorbești? întrebă domnul Dombey.

— Da' ce, Joe B. a ajuns o cartoafă nenorocită ca să se gîndească la mamă?

— Mi s-a părut că ai fost deosebit de atent față de mamă, răspunse domnul Dombey.

— O veche flacără, domnule — spuse maiorul, rîzînd încet — îndrăcit de veche! Caut și eu să-i fac plăcere.

— Mi se pare o persoană deosebit de distinsă, spuse domnul Dombey.

— Distinsă, domnule? spuse maiorul oprindu-se brusc și privindu-l țintă în ochi pe tovarășul său. Onorabila doamnă Skewton este, domnule, sora răposatului lord Feenix și mătușa actualului lord Feenix. Familia nu e bogată, ba chiar săracă, deoarece nu trăiește decît de pe urma unei mici moșteniri, dar dacă-i vorba de noblețe, domnule! Maiorul învîrti bastonul și merse înainte, pierzînd nădejdea de a fi în stare să spună de cîtă aristocrație ar da, dacă ar fi să cerceteze mai îndeaproape.

— Am băgat de seamă că te-ai adresat fiicei — spuse domnul Dombey, după o scurtă pauză — numind-o doamnă Granger.

— Edith Skewton, domnule — răspunse maiorul, oprindu-se iarăși brusc și făcînd un semn cu bastonul în pămînt, ca pentru a o reprezenta pe ea — s-a măritat la optsprezece ani cu Granger al nostru — pe care maiorul îl înfățișă făcînd o nouă gaură în pămînt. Granger, domnule — spuse maiorul, ciocănind cu bastonul în ultimul portret ce-l făcuse — era unul din coloneii noștri, un băiat frumos al dracului, domnule, de patruzeci și unu de ani. A murit, domnule, după doi ani de căsnicie. Maiorul străpunse imaginea răposatului Granger cu bastonul, de parcă i l-ar fi trecut prin tot corpul, și o porni apoi mai departe, cu bastonul pe umăr.

— Cît e de atunci? întrebă Dombey, oprindu-se din nou.

— Edith Granger, domnule — răspunse maiorul, închizînd un ochi, plecîndu-şi capul într-o parte, trecînd bastonul în mîna stîngă şi netezindu-şi jaboul cu dreapta — n-a împlinit încă treizeci de ani. Şi blestemat să fiu, domnule — spuse maiorul, punîndu-şi din nou bastonul pe umăr şi pornind înainte — e o femeie cum nu mai găseşti alta pe lume.

— Copii a avut? întrebă domnul Dombey repede.

— Da, domnule, a avut un băiat, răspunse maiorul.

Ochii domnului Dombey priviră în jos şi o umbră îi trecu peste faţă.

— Care s-a înecat, domnule — urmă maiorul — cînd avea vreo patru sau cinci ani.

— Ce spui? zise domnul Dombey, ridicînd capul.

— S-a răsturnat cu barca, în care dădaca lui nu avusese nimic mai bun de făcut decît să-l plimbe, spuse maiorul. Asta-i toată povestea lui. Edith Granger a rămas tot Edith Granger, dar dacă moş Joe B., zdravăn cum îl ştii, ar fi ceva mai tînăr şi ceva mai bogat, numele acestei nemuritoare perfecţiuni ar fi Bagstock.

Cînd rosti aceste cuvinte, maiorul ridică din umeri, îşi umflă obrajii şi se puse pe un rîs care îl făcu să semene mai mult ca oricînd cu un Mefistofel îndopat.

— Presupunînd că doamna nu ar avea nimic împotrivă, spuse domnul Dombey cu răceală.

— Pe Dumnezeul meu, domnule — spuse maiorul — neamul lui Bagstock nu-i învăţat cu astfel de oprelişti. Cu toate că e adevărat că Edith ar fi putut să se mărite de douăzeci de ori pînă acum, dacă n-ar fi fost atît de mîndră — că-i tare mîndră, domnule.

Domnul Dombey părea, judecînd după expresia feţei sale, că asta n-ar fi o pricină care să-l facă să-şi schimbe în rău părerea despre ea.

— E, la urma urmei, o mare calitate, spuse maiorul. Pe Dumnezeul meu, e o înaltă calitate, Dombey!

Şi dumneata ești mîndru, şi prietenul dumitale, moş Joe, pentru asta te şi respectă, domnule.

Cu acest tribut adus caracterului aliatului său, tribut care părea să-i fi fost smuls de forţa împrejurărilor şi de mersul de neînlăturat al conversaţiei, maiorul încheie acest capitol şi trecu, parcă alunecînd, la poveştile lui despre felul cum fusese iubit şi răsfăţat de femei minunate şi de fiinţe strălucite.

După două zile, domnul Dombey şi maiorul întîlniră pe onorabila doamnă Skewton şi pe fiica ei în pavilionul apelor. O zi mai tîrziu, le văzură iar foarte aproape de locul unde le întîlniseră întîia oară. După vreo trei sau patru asemenea prilejuri, fu de la sine înţeles o chestiune de bună-cuviinţă, ca într-o seară maiorul să le viziteze. La început domnul Dombey nu avusese de gînd să facă vizite, dar cînd maiorul îi spuse că el avea de gînd să le viziteze, domnul Dombey declară că i-ar face plăcere să-l însoţească. Prin urmare, maiorul porunci negrului să treacă pe acolo înainte de cină şi, transmiţîndu-le complimentele sale şi ale domnului Dombey, să spună doamnelor că dacă sînt singure, ei vor avea onoarea să le viziteze în aceeaşi seară. Ca răspuns la acest mesaj, negrul aduse un bileţel foarte mic, dar grozav de parfumat, adresat de onorabila doamnă Skewton maiorului Bagstock, în care scria pe scurt: „Eşti un urs nesuferit şi tare aş vrea să nu te iert, dar dacă vei fi foarte cuminte (asta era subliniat), puteţi veni. Complimente, şi din partea lui Edith, domnului Dombey."

Onorabila doamnă Skewton şi fiica ei locuiau, cînd erau la Leamington, în apartamente destul de elegante şi scumpe, dar care lăsau de dorit în ce priveşte spaţiul şi confortul. Din această pricină, onorabila doamnă Skewton, cînd era în pat, avea picioarele în fereastră şi capul în vatra căminului, iar jupîneasa era adăpostită într-o cămăruţă ce dădea în salon şi care era atît de mică, încît, pentru a nu pune în primejdie lucrurile ce se aflau primprejur, era nevoită, atît cînd intra cît şi cînd ieşea, să nu deschidă uşa

mai mult decît trebuia ca să se poată strecura, ca şi cînd ar fi fost un şarpe. Withers, pajul gălbejit, dormea afară sub streaşina unei lăptării vecine, iar scaunul, care era piatra acelui tînăr Sisif, era adăpostit noaptea într-un şopron ce aparţinea aceleiaşi lăptării. Tot aici îşi depuneau ouăle lor proaspete găinile unei ferme aflate în apropierea lăptăriei; noaptea, ele se suiau pe o căruţă, pe care, după toate aparenţele, o luau drept un copac crescut acolo.

Domnul Dombey şi maiorul găsiră pe doamna Skewton odihnindu-se, ca o Cleopatră, între pernele sofalei, foarte vaporos îmbrăcată, dar fără îndoială nu semăna cu Cleopatra lui Shakespeare, pe care vîrsta nu o putuse ofili. Urcînd scara, auziseră sunetul unei harfe, dar care încetă cînd fură anunţaţi, şi o văzură pe Edith stînd lîngă harfă mai frumoasă şi mai mîndră ca oricînd. O caracteristică a frumuseţii acestei doamne era că părea să fie mîndră şi impunătoare, fără vreun efort, ba chiar împotriva voinţei ei. Ea ştia că e frumoasă — era cu neputinţă să nu ştie — dar părea că se sfidează pe sine însăşi cu propria-i mîndrie.

Dacă socotea că sînt prea ieftine atracţiile ei, care nu puteau decît să deştepte o admiraţie fără nici o valoare pentru ea, sau dacă încerca să le facă mai preţioase pentru admiratori prin chiar felul cum se folosea de ele, acei pentru care erau preţioase rareori stăteau să se mai întrebe.

— Nădăjduiesc, doamnă Granger — spuse domnul Dombey, înaintînd cu un pas spre ea — că nu din pricina noastră aţi încetat să cîntaţi.

— Din pricina *dumneavoastră?* O nu!

— Atunci de ce nu continui, dragă Edith? spuse Cleopatra.

— Am încetat, după cum am şi început, dintr-un simplu capriciu.

Spuse aceasta cu o elegantă nepăsare, nepăsare ce nu-şi avea obîrşia nici în plictiseală, nici în insensibilitate, căci era scoasă în evidenţă cu mîndrie şi fu

şi mai izbitoare, atunci cînd ea sculîndu-se şi părăsind locul, făcu doar să vibreze coardele, trecînd cu indiferenţă mîna peste ele.

— Ştii, domnule Dombey — spuse languroasa ei mamă, jucîndu-se cu evantaiul — că uneori, scumpa mea Edith şi cu mine avem păreri foarte diferite.

— Nu cu totul diferite şi numai cîteodată, mamă, spuse Edith.

— Oh, niciodată cu totul diferite, scumpa mea! O, nu! nu! mi-ar frînge inima, răspunse mama, făcînd o uşoară încercare să o mîngîie cu evantaiul, încercare pe care Edith nici nu o luă în seamă. Ne deosebim doar cu privire la acele convenţionalisme reci de respectat în lucruri mărunte. De ce nu sîntem noi naturali? O, Doamne! Cu toate acele doruri, acele expansiuni, acele palpitări impulsive ale inimilor noastre, care sînt atît de încîntătoare! De ce nu sîntem noi mai naturali?

Domnul Dombey spuse că-i adevărat, foarte adevărat.

— Am putea fi mai naturali, numai dacă am încerca, spuse doamna Skewton.

Domnul Dombey socoti că ar fi cu putinţă.

— Nicidecum — spuse maiorul — nu se poate. Pînă n-o să fie lumea populată cu alde Joe Bagstock, cu bătrîni ca Joe, zdraveni şi necioplţi, ma'am, animale dîrze, domnule, nu o să ne putem îngădui aşa ceva. Nu-i cu putinţă!

— Toma necredincios ce eşti — spuse doamna Skewton — taci din gură!

— Cleopatra porunceşte — răspunse maiorul ducîndu-şi mîna la buze — şi Antoniu Bagstock ascultă.

— Bărbaţii sînt lipsiţi de sensibilitate, spuse doamna Skewton ridicînd evantaiul cu o cruzime prefăcută, ca şi cînd ar fi vrut să-l gonească pe maior. Voi nici nu ştiţi ce-i aia simpatie! Şi doar pentru ce trăim noi, dacă nu pentru simpatie? E oare pe lume altceva mai fermecător? Cum am putea oare îndura viaţa pe acest pămînt rece, atît de rece, fără astă rază

de soare? întrebă doamna Skewton, potrivindu-şi guleraşul de dantelă şi căutînd să vadă ce efect face braţul ei slab şi gol pînă la cot.

— Pe scurt, suflet împietrit ce eşti! — spuse ea, privind pe după evantai la maior — vreau să-mi fie lumea numai inimă; şi credinţa este ceva atît de fermecător, încît nu-ţi dau voie s-o tulburi, m-ai înţeles?

Maiorul răspunse că era crud din partea Cleopatrei să ceară ca lumea să fie numai inimă, pentru ca dumneasa să pună apoi stăpînire pe toate inimile din lume; asta o făcu pe Cleopatra să-i reamintească cît de nesuferită îi e linguşeala şi că dacă va avea îndrăzneala să i se mai adreseze în felul ăsta, hotărît îl va trimite la plimbare.

In timp ce palidul Withers servea ceaiul, domnul Dombey se întoarse iar către Edith:

— S-ar părea că nu prea e multă societate pe aici, spuse el cu felul lui obişnuit de politeţe gravă.

— Aşa mi se pare şi mie. In orice caz, noi nu vedem pe nimeni.

— Aşa-i — observă doamna Skewton de pe canapea — acum nu prea e lume pe aici care ne-ar putea interesa.

— Nu e nimeni care să aibă destulă inimă, spuse Edith zîmbind. Fu mai curînd un amurg de zîmbet, atît erau de împletite în el lumina şi întunericul.

— Vedeţi cum scumpa mea Edith mă ia în zeflemea! spuse mama, clătinînd din cap; dar capul ei se clătina cîteodată de la sine, ca şi cînd un delirium tremens ar fi vrut să-l pună în concordanţă cu tremurăturile scînteietoare ale diamantelor. Răutate mică ce eşti!

— Dacă nu mă înşel, aţi mai fost şi altă dată pe aici? spuse domnul Dombey, tot către Edith şi de astă dată.

— O, da, de multe ori. Cred că am fost pretutindeni.

— Frumoasă localitate!

— Pare-se că e frumoasă. Cel puţin aşa spune toată lumea.

— Vărul tău Feenix e nebun după ea, Edith, interveni mama de pe canapea.

Fiica îşi întoarse încet capul graţios şi ridicîndu-şi puţin sprîncenele, ca şi cînd ar fi vrut să arate că vărul Feenix ar fi ultimul muritor a cărui părere merită să fie luată în seamă, îşi întoarse iar ochii spre domnul Dombey.

— Spre cinstea bunului meu gust, nădăjduiesc că m-am plictisit de aceste împrejurimi, spuse ea.

— Aveţi şi dreptate — spuse el, privind spre o seamă de peisaje, desenate, dintre care recunoscuse cîteva ca înfăţişînd vederi din împrejurimi şi care erau răspîndite din belşug prin cameră — dacă toate acestea sînt opera mîinilor dumneavoastră.

Ea nu-i răspunse, ci rămase încremenită, în frumuseţea ei dispreţuitoare.

— Prezintă ele acest interes? întrebă domnul Dombey. Sînt făcute de dumneavoastră?

— Da.

— Şi cîntaţi la harfă, după cîte ştiu.

— Da.

— Cîntaţi şi din gură?

— Da.

Ea răspunse cu un fel de ciudată silă la toate aceste întrebări şi cu acel aer de împotrivire faţă de sine însăşi, pe care îl vădise mereu, ca făcînd parte din frumuseţea ei. Şi totuşi nu era stînjenită, ci cu totul stăpînă pe ea. Nici nu părea că vrea să evite convorbirea, pentru că îl privea în faţă, pe cît putea — şi îl privea şi atunci cînd el tăcea.

— Cel puţin aveţi multe mijloace împotriva plictiselii, spuse domnul Dombey.

— Fie că sînt, fie că nu sînt de folos — răspunse ea — le cunoaşteţi acum pe toate. Altele n-am.

— Pot nădăjdui să le pun pe toate la încercare? întrebă domnul Dombey, cu o galanterie solemnă,

punînd jos un desen pe care îl ţinea în mînă şi arătînd spre harfă.

— De ce nu? Dacă doriţi!

Se ridică la aceste vorbe şi, trecînd pe lîngă sofaua mamei, îi zvîrli o privire mîndră, privire care nu ţinu decît o clipă, dar care (dacă ar fi prins-o cineva) ar fi vădit o mulţime de înţelesuri, printre care şi pe acel al amurgului de zîmbet care întuneca totul. Apoi ieşi din odaie.

Maiorul, care între timp fusese cu totul iertat, împinsese spre Cleopatra o măsuţă mică la care se aşezase ca să facă o partidă de pichet. Domnul Dombey, care nu cunoaştea jocul, se aşeză ca să-i privească cum joacă şi să înveţe, pînă se va întoarce Edith.

— Cred că o să avem puţină muzică, domnule Dombey? întrebă Cleopatra.

— Doamna Granger a avut bunătatea să ne-o făgăduiască, spuse domnul Dombey.

— Foarte drăguţ. Ce faci, maiorule, deschizi?

— Nu, doamnă, spuse maiorul. Nu pot.

— Sălbatic nesuferit! — răspunse doamna — mi-ai stricat jocul. Desigur că vă place muzica, domnule Dombey?

— Deosebit de mult, fu răspunsul domnului Dombey.

— Da, e delicios, spuse Cleopatra, uitîndu-se la cărţile ei. E atîta suflet în muzică — amintiri vagi ale unei existenţe anterioare şi atîtea altele, toate atît de încîntătoare. Ştiţi — spuse ea fandosindu-se şi căznindu-se să îndrepte valetul care-i intrase în joc răsturnat — dacă ar fi ceva să mă ispitească să-mi prelungesc viaţa, ar fi numai curiozitatea de a descoperi ce sînt toate cele şi ce înseamnă toate acele mistere bizare, zău, care sînt taine pentru noi. Maiorule, e rîndul dumitale, joacă!

Maiorul juca şi domnul Dombey, privind ca să înveţe, ar fi sfîrşit curînd prin a nu mai pricepe nimica, de puţină atenţie ce dăduse jocului, pentru că se tot mira de ce nu o fi venind Edith.

În fine veni şi se aşeză la harfă, iar domnul Dombey se sculă şi se duse lîngă ea să asculte. Nu-i prea plăcea muzica şi nici nu cunoştea bucata pe care ea o cînta, dar o vedea aplecată peste harfă şi poate auzea printre sunetele coardelor o muzică a lui proprie, îndepărtată, care îmblînzea acel monstru de pe calea ferată şi-l făcea mai puţin neînduplecat.

Cleopatra avea, ce-i drept, un ochi ager la pichet. Sclipea ca un ochi de vultur şi nu se mărginea să privească la joc, şi străbătea camera de la un cap la altul, apoi îşi arunca privirea scînteietoare cînd spre harfă, cînd spre executantă şi cînd spre ascultător — pe scurt, spre toate.

Cînd mîndra frumuseţe sfîrşi cîntecul, se ridică de pe scaun şi, primind mulţumirile şi complimentele domnului Dombey, întocmai cum le primise şi mai înainte, se îndreptă — aproape fără nici o pauză — spre pian, începînd să cînte.

Edith Granger, cîntă orişice, numai asta nu! Edith Granger, eşti frumoasă şi tuşeul tău la pian e strălucitor şi vocea ţi-e adîncă şi bogată, dar nu-i cînta cîntecul ăsta pe care fata lui lăsată în părăsire îl cînta fiului lui pierdut!

Dar, vai! nu-l cunoştea, şi chiar dacă l-ar cunoaşte, ce cîntec al ei l-ar mişca oare, pe el, omul neînduplecat! Dormi, singuratică Florence! Dormi! Pace să-ţi aducă visurile, pace, cu toate că noaptea e grozav de întunecoasă şi nori groşi adunaţi pe cer ameninţă a furtună!

CAPITOLUL XXII

O mică pildă de felul de a gospodări al domnului Carker-directorul

Domnul Carker-directorul şedea la biroul său, liniştit şi blînd ca de obicei, citind scrisorile care erau puse deoparte ca să fie deschise de el, făcînd pe ele,

din cînd în cînd, adnotări sau referinţe, după cum cerea afacerea la care se refereau şi împărţindu-le apoi în grămăjoare, pentru a fi distribuite între diferitele departamente ale Casei. În dimineaţa aceea, poşta sosise încărcată şi domnul Carker-directorul avea mult de lucru.

Îndeletnicirea unui om care face o astfel de treabă — stînd să privească la un teanc de hîrtii pe care le ţine în mînă, împărţindu-le în diferite teancuri mai mici, luînd apoi un alt teanc şi cercetîndu-i cuprinsul, cu fruntea încreţită şi cu buzele strînse, distribuind, şi alegînd, şi cercetînd, rînd pe rînd — are o ciudată asemănare cu aceea a unui jucător de cărţi. Faţa domnului director Carker îndreptăţea o astfel de asemuire. Era faţa unui om care îşi studia jocul, cu grijă, care era stăpîn atît pe punctele tari cît şi pe cele slabe ale jocului, care înscria în mintea lui fiecare carte ce-i trecea pe dinaintea ochilor, ştia exact ce figură era pe ea, ce puteai pierde şi ce puteai cîştiga cu ea. Era atît de dibaci, încît ghicea cartea din mîna celorlalţi jucători, fără ca vreodată să şi-o trădeze pe a lui.

Scrisorile erau în felurite limbi, dar domnul Carker le citea pe toate. Dacă ar fi fost ceva în birourile firmei Dombey şi Fiul, ca el să nu fi putut citi, ar fi însemnat că lipseşte o carte din pachetul reglementar de cărţi. El citea aproape dintr-o singură privire şi pe măsură ce citea, adăugînd astfel la cuprinsul teancurilor, întocmai ca un jucător care cunoaşte cărţile de la prima vedere şi îşi făureşte în minte toate combinaţiile cu putinţă, după ce cărţile au fost distribuite. Prea profund pentru un asociat şi mult prea profund pentru un adversar, domnul Carker şedea în bătaia razelor de soare ce pătrundeau pînă la el piezîş prin luminator şi îşi juca de unul singur jocul lui.

Cu toate că nu face parte din instinctul tribului pisicesc, fie ele sălbatice fie domestice, de a juca cărţi, domnul director Carker avea un aspect felin din cap pînă-n picioare, aşa cum putea fi văzut desfăţîndu-se

în lumina și căldura razei care cădea pe masa lui de lucru și pe podea, ca pe un cadran solar a cărei unică figură era el. Cu părul și favoriții de obicei de o culoare spălăcită, dar părînd în lumina vie a soarelui și mai spălăcită ca de obicei, și semănînd mai curînd a blană de pisică cenușie, cu unghiile lungi, îngrijit tăiate și ascuțite; cu o antipatie firească pentru orice urmă de murdărie, care îl făcea cîteodată să se oprească din lucru și să urmărească firicelele de praf ce pluteau prin aer și să le îndepărteze de îndată ce cădeau pe mîna lui albă și moale sau pe lenjeria lui strălucitoare. Domnul Carker-directorul, cu un fel fățarnic de a fi, cu dinții tăioși, cu pasul molatic, cu ochiul veșnic la pîndă, cu limba mieroasă, cu inima crudă, migălos în toate, ședea la masa lui de lucru cu un aer totodată răbdător și hotărît, de parcă ar fi fost o pisică stînd la pîndă în fața unei găuri de șoarece.

În fine isprăvi cu scrisorile, afară de una singură pe care o opri pentru a o cerceta mai îndeaproape. După ce încuie corespondența mai confidențială într-un sertar, domnul Carker-directorul sună.

— De ce răspunzi tu, cînd sun? fu primirea făcută fratelui său.

— Omul de serviciu e plecat și am rămas eu fiind cel mai aproape de dumneata, fu răspunsul umil.

— Cel mai aproape de mine? murmură directorul. Da, într-adevăr. Mare cinste pentru mine.

Arătînd către teancul de scrisori deschise, el se răsuci cu dispreț în fotoliu și rupse sigiliul aceleia pe care o avea în mînă.

— Îmi pare rău că te tulbur, James — spuse fratele, luînd scrisorile — dar...

— Oi fi avînd ceva să-mi spui! Știam eu. Ei, ce-i?

Domnul director Carker nu ridică privirile și nici nu le îndreptă către fratele său, ci rămase cu ele la scrisoare, totuși fără a o deschide.

— Ei, ce-i? repetă el, cu asprime.

— Sînt îngrijorat de Harriet.

— Harriet? Care Harriet? Nu cunosc pe nimeni cu numele ăsta.

— Nu-i merge bine și s-a schimbat foarte mult în vremea din urmă.

— S-a schimbat ea foarte mult de multă vreme — răspunse directorul — și asta-i tot ce ai să-mi spui?

— Mi se pare totuși că dacă ai vrea să mă asculți...

— Da' de ce te-aș asculta, frate John? răspunse directorul, apăsînd cu o răutate batjocoritoare asupra acestor două din urmă cuvinte și dîndu-și capul înapoi, fără a ridica totuși privirile. Ți-o spun eu, Harriet Carker a ales de acum mulți ani, între cei doi frați ai ei. I-o fi părînd rău acum de ce a făcut, dar n-are decît să sufere urmările.

— Nu mă înțelege greșit. Eu nu spun că îi merge rău. Ar fi din parte-mi neagră nerecunoștință să las să se înțeleagă așa ceva, răspunse celălalt. Totuși, crede-mă, James, sînt tot atît de întristat de jertfa ei ca și tine.

— Ca și mine?! exclamă directorul. Ca și mine?!

— Tot atît de întristat sînt și eu de alegerea pe care a făcut-o de ceea ce tu numești alegerea ei, pe cît ești tu de supărat de această alegere, spuse juniorul.

— Eu supărat? repetă Carker-directorul, descoperindu-și dinții.

— Nemulțumit. Dacă îți place mai bine. Știi tu ce vreau să spun. N-am vrut în nici un fel să te jignesc.

— Mă jignești prin tot ce faci, răspunse fratele, aruncîndu-i dintr-o dată o privire amenințătoare, care pentru o clipă făcu loc pe fața lui unui surîs și mai larg decît cel dinainte. Ia hîrtiile astea de aici, te rog. Am treabă.

Politețea îi fu mult mai tăioasă decît mînia, ceea ce-l făcu pe junior să se îndrepte către ușă. Se opri totuși în dreptul ei și, privind în jurul său, spuse:

— Cînd Harriet a încercat în zadar să intervină pe lîngă tine pentru mine, cu prilejul primei tale supă-

rări justificate şi a primei mele dizgraţii, şi cînd ea te-a părăsit pe tine, James, pentru a împărtăşi soarta mea nenorocită şi a se jertfi, împinsă de dragostea ei rău înţeleasă pentru un frate ruinat care, în afară de ea nu mai avea pe nimeni altul pe lume şi fără ea ar fi fost cu totul pierdut, pe atunci era tînără şi frumoasă. Acum însă, dacă ai vedea-o — dacă te-ai duce s-o vezi — ai admira-o dar ai şi compătimi-o.

Directorul lăsă capul în jos şi-şi arătă dinţii, ca şi cum ar fi răspuns la nişte vorbe aruncate într-o doară şi zise:

— Ei, nu zău! Aşa stau lucrurile? Apoi nu mai scoase nici un alt cuvînt.

— Amîndoi, tu şi eu, credeam pe atunci că o să se mărite tînără şi o să ducă o viaţă fericită şi voioasă, urmă celălalt. Vai! Dacă ai şti cu cîtă voie bună s-a lipsit de orice nădejde în această privinţă, cu cîtă voie bună a purces pe calea ce şi-a ales, fără a privi măcar o dată în urmă, n-ai putea să mai spui că numele ei sună în urechile tale ca al unei străine. Nu, te asigur că niciodată nu ai mai spune-o! Niciodată!

Din nou directorul lăsă capul în jos şi-şi arătă dinţii, părînd că spune: „Grozav, într-adevăr! Mă mir grozav!" Dar din nou nu scoase nici un cuvînt.

— Pot să continui? întrebă John Carker cu blîndeţe.

— Pe calea pe care ai apucat-o? întrebă fratele, surîzînd. Da, te rog, fii bun şi continuă.

Cu un oftat, John Carker porni să iasă pe uşă, cînd glasul fratelui îl opri pentru o clipă în prag.

— Dacă ea a purces şi merge şi acum cu voie bună pe calea ce şi-a ales — spuse el, zvîrlind pe masă scrisoarea încă nedeschisă şi înfundîndu-şi mîinile în buzunare — poţi să-i spui că şi eu păşesc pe calea mea, cu tot atîta voie bună. Dacă n-a mai privit niciodată înapoi, poţi să-i spui că eu am privit cîteodată, ca să-mi amintesc cum ea ţi-a luat întotdeauna partea şi să ştie că hotărîrea mea nu este mai uşor

de schimbat acum — apoi cu un surîs dulceag — e tare ca marmura.

— N-am să-i spun nimic din toate astea. Nu vorbim niciodată despre tine. Doar o dată pe an, la ziua ta de naştere, Harriet spune întotdeauna: „Hai să ne aducem aminte de James, cel puţin de numele lui şi să-i urăm fericire", dar nu spune nimic mai mult.

— Spune-ţi-o atunci ţie însuţi. N-o să ţi-o poţi repeta destul de des, ca o lecţie pentru tine, că trebuie să te fereşti să-mi mai vorbeşti de lucrul ăsta. Nu cunosc nici o persoană cu numele de Harriet Carker. Pentru mine nu există o atare persoană. Tu poate că ai o soră, descurcă-te cu ea. Eu n-am nici una.

Domnul Carker-directorul, luă din nou scrisoarea în mînă şi, ca în batjocură, făcu un semn cu ea către uşă. Desfăcînd-o, pe cînd fratele lui se retrăgea şi privind posomorît după el pe cînd ieşea din odaie, se răsuci din nou în fotoliu şi se apucă să cerceteze cu mult zel cuprinsul scrisorii.

Era scrisă de mîna marelui lui şef, domnul Dombey şi datată din Leamington. Cu toate că de obicei citea scrisorile cu mare repeziciune, cu cititul acesteia domnul Carker zăbovi mult, cîntărind cuvintele pe măsură ce-i treceau pe dinaintea ochilor şi strîngînd din dinţi la fiecare cuvînt. După ce o citise o dată întreagă, o luă din nou de la început şi apoi reluă următoarele pasaje: „Simt că schimbarea îmi face bine, şi de aceea nu vreau să hotărăsc de pe acum ziua cînd mă voi înapoia. Aş vrea, Carker, să-ţi potriveşti treburile în aşa fel, ca să vii o dată să mă vezi aci şi să pot afla, de la dumneata personal, cum merg treburile. Am uitat să-ţi vorbesc despre tînărul Gay. Dacă n-a plecat cu vasul «Fiul şi Eredele», sau dacă acest vas mai este încă în docuri, îmbarcă pe vreun alt tînăr şi opreşte-l deocamdată pe Gay în City. Nu am luat încă hotărîri definitive". „Ce întîmplare neprevăzută! îşi spuse domnul Carker-directorul, întinzîndu-şi gura, ca şi cînd

ar fi fost de caucluc. Din păcate trebuie să fie departe acum."

Totuşi acest din urmă pasaj, care era în formă de post-scriptum, îi atrase din nou luarea-aminte şi-l făcu să-şi arate din nou dinţii.

„Bunul meu prieten, căpitanul Cuttle, pare-mi-se, — îşi spuse el — mi-a dat de înţeles că ar dori o întîrziere de o zi. Dar ce păcat că a plecat şi că acum trebuie să fie departe."

Îndoi scrisoarea şi păru că se joacă cu ea, punînd-o cînd de-a lungul, cînd de-a latul masei, întorcînd-o apoi pe toate feţele — făcînd poate în minte acelaşi lucru cu cuprinsul ei — cînd domnul Perch, curierul, bătu uşor în uşă şi, intrînd în vîrful picioarelor, cu cîte o plecăciune la fiecare pas, ca şi cînd plăcerea vieţii lui ar fi fost să facă plecăciuni, puse cîteva hîrtii pe masă.

— Doriţi să spun că sînteţi ocupat, domnule? întrebă domnul Perch, frecîndu-şi mîinile şi plecînd în mod respectuos capul într-o parte, parcă nu s-ar fi cuvenit să-l ţină drept în faţa unei astfel de personalităţi şi ar fi trebuit să-l dea cît mai mult la o parte din drum.

— Cine vrea să mă vadă?

— Vedeţi, domnule — spuse Perch cu o voce blajină — de fapt nimeni, domnule, în clipa de faţă. Domnul Gills, constructorul de instrumente navale a fost pe aici, pentru o chestie măruntă de plată — spune el — dar i-am spus că sînteţi ocupat, foarte ocupat, grozav de ocupat.

Domnul Perch tuşi cu mîna la gură şi rămase în aşteptarea ordinelor.

— Altcineva?

— Vedeţi, domnule, n-aş îndrăzni aşa, de capul meu, să-mi îngădui să vă spun, domnule, că a mai fost cineva, dar acelaşi tînăr care a fost ieri aici, domnule, şi săptămîna trecută ne-a tot dat tîrcoale. Mi se pare, domnule — adăugă domnul Perch, oprindu-se cînd era tocmai să închidă uşa după el — că e foarte

puţin potrivit să se învîrtească pe aici, fluierînd după vrăbii şi făcîndu-le să-i răspundă.

— Mi-ai spus, pare-mi-se, că e în căutare de lucru, nu, Perch? întrebă domnul Carker, lăsîndu-se pe spate şi privind la curier.

— Să vedeţi, domnule — spuse domnul Perch, tuşind iarăşi cu mîna la gură — după faţa lui s-ar părea că într-adevăr caută o situaţie şi crede că s-ar putea găsi ceva pentru el, prin docuri, pentru că ştie să pescuiască cu undiţa, dar... Domnul Perch dădu din cap, pentru a arăta că are multe îndoieli.

— Dar el ce spune, cînd vine pe aici? întrebă domnul Carker.

— La drept vorbind, domnule — spuse domnul Perch, tuşind din nou pe după mînă, ceea ce era la el un mijloc de a arăta cît este de supus cînd nu avea alt mijloc la îndemînă — are aerul că vrea să spună, cu tot respectul cuvenit, că ar dori să vadă pe unul din domnii noştri şi că vrea să cîştige o pîine. Dar vedeţi, domnule — adăugă Perch, vorbind acum în şoaptă şi din cauza caracterului tainic al comunicării întorcîndu-se pentru a împinge uşa cu genunchiul şi a o închide şi mai bine, deşi era închisă — e de neîngăduit, domnule, ca o haimana ca el să ne dea tîrcoale şi să spună că mama lui a alăptat pe tînărul domnişor al Firmei şi că de aia speră să nu fie lăsat de Firma noastră fără un rost. Sînt sigur, domnule — spuse domnul Perch — că deşi pe vremea aceea doamna Perch alăpta o fetiţă înfloritoare, domnule, ca toate acelea cu care ne-am îngăduit să sporim familia, nu aş fi îndrăznit nici măcar să mă gîndesc să spun că ar fi putut alăpta ea, tot atît de bine ca oricare alta, pe copilaşul Firmei!

Domnul Carker rînji la el ca un rechin, cu o înfăţişare gînditoare, parc-ar fi fost pe altă lume.

— Poate ar fi fost mai bine — propuse domnul Perch după o scurtă tăcere şi după ce mai tuşi o dată

— să-i spun că, dacă o să-l mai văd pe aici, o să fie arestat şi o să rămînă arestat! E poate şi o primejdie pentru noi — spuse domnul Perch — de felul meu sînt cam fricos, domnule, şi nervii mei sînt zdruncinaţi de cînd cu starea doamnei Perch; aş putea să jur că e o haimana.

— Ia să-l văd pe băiat, Perch, spuse domnul Carker. Adu-l încoace!

— Da, domnule, dar mă iertaţi, domnule — spuse Perch, codindu-se — are o înfăţişare sălbatică, domnule.

— N-are a face. Dacă e afară, adu-l încoace. Am să-l văd numaidecît şi pe domnul Gills. Spune-i să aştepte.

Domnul Perch se înclină şi, închizînd uşa cu o precizie şi o grijă de parc-ar fi avut de gînd să nu se mai înapoieze decît peste o săptămînă, se duse să caute pe băiat printre vrăbiile din curte. Între timp, domnul Carker îşi luă locul în faţa căminului, care îi plăcea de obicei. Cum stătea acolo privind spre uşă cu buzele întredeschise de parc-ar fi zîmbit şi lăsînd să i se vadă toţi dinţii, ca un animal de pradă stînd la pîndă.

Curierul nu zăbovi mult şi se înapoie, urmat de o pereche de bocanci greoi care se apropiau răsunînd pe culoar ca şi cînd s-ar fi rostogolit nişte lăzi. Cu cuvintele foarte puţin politicoase: „fă-te încoa după mine" — un fel de a introduce pe cineva, care era cu totul neobişnuit în gura lui — domnul Perch aduse în faţa domnului Carker pe un tînăr voinic, de vreo cincisprezece ani, cu o faţă rotundă şi roşie, un cap rotund şi lucios, ochii negri, rotunzi, picioarele strîmbe şi corpul rotunjit, care, pentru a desăvîrşi rotunjimile întregii sale făpturi, ţinea în mînă o pălărie rotundă căreia îi pierise borul.

Dînd ascultare unui semn făcut de domnul Carker, de îndată ce aduse pe vizitator în faţa acestuia, Perch se retrase. Cînd fură faţă în faţă, domnul Car-

ker, fără să spună nici un cuvînt, îl apucă de gît şi-l scuturâ, de-i zdruncină creierii din cap.

Băiatul, zăpăcit, nu se putu opri de a privi sălbatic la domnul cu atîţia dinţi albi în gură, care îl strîngea de gît, şi la pereţii biroului, ca şi cînd ar fi fost hotărît, dacă cumva ar fi fost sugrumat, ca ultimele lui priviri să fie aruncate asupra tainelor a căror cunoaştere trebuia să o plătească atît de scump. Pînă la urmă se căzni să spună :

— Ce ai cu mine, domnule ? Lasă-mă în pace !

— Să te las în pace ? După ce am pus mîna pe tine ? Nu încăpea îndoială asupra acestui lucru, pentru că-l ţinea destul de strîns. Cîine — spuse domnul Carker, printre fălcile lui strînse — am să te sugrum!

Biler începu să miorlăie, întrebîndu-se dacă într-adevăr o fi avînd de gînd să-l sugrume, crezînd totuşi că nu — dar ce o fi avînd de gînd şi de ce nu s-o fi apucînd să sugrume pe unul de talia lui, nu pe unul ca el ! Dar Biler fu cu totul zăpăcit de primirea neobişnuită de care avusese parte şi, de îndată ce capul se află iarăşi la locul lui şi reuşi să privească în faţă pe domnul Carker, sau mai bine zis să privească la dinţii lui şi-l văzu cum rînjeşte la el, îşi pierdu toată bărbăţia şi începu să plîngă.

— Dar nu v-am făcut nimic, domnule, spuse Biler, alias Rob, alias Tocilarul, dar mereu acelaşi Toodle.

— Ticălosule ! răspunse domnul Carker, dîndu-i drumul încetul cu încetul şi retrăgîndu-se apoi cu un pas, pentru a-şi relua poziţia preferată. Ce ţi-ai închipuit de ai îndrăznit să vii aici ?

— N-am avut nici un gînd rău, domnule, spuse Rob, miorlăind, ducînd o mînă la beregată şi cealaltă la ochi. N-am să mai viu niciodată, domnule, căutam doar de lucru.

— De lucru, mic Cain ce-mi eşti ! repetă domnul Carker, privindu-l de aproape. Nu te ştiu eu că eşti cea mai puturoasă haimana din Londra ?

Această gravă acuzare, deşi îl atinse dureros pe domnul Toodle-junior, se potrivea totuşi atît de bine, că nu mai putu să se apere cu nici un cuvînt. Rămase locului, privind speriat la domnul Carker, de parcă s-ar fi condamnat singur şi ar fi fost plin de remuşcări. Se vedea bine că era ca vrăjit de domnul Carker şi că nu mai putea, nici măcar o clipă, să-şi ia ochii de la el.

— Şi vrei să spui că nu eşti un pungaş? întrebă domnul Carker cu mîinile în buzunarele de la spate.

— Nu, domnule, nu sînt, pledă Rob.

— Ba eşti! spuse domnul Carker.

— Zău că nu sînt, domnule, miorlăi Rob. N-am făcut niciodată pungăşii, domnule, credeţi-mă; ştiu că am apucat-o pe căi greşite, domnule, de cînd m-am apucat de prins păsări şi de haimanalîc. Fireşte că cineva ar putea crede că păsările cîntătoare sînt tovarăşe nevinovate — spuse Toodle-junior cu un aer pocăit — dar nimeni nu ştie cîtă răutate este în lighioanele astea şi nici la cîte rele te pot duce.

Se pare că ele îl făcuseră să umble în nişte haine de catifea roase, de nu mai erau de purtat, cu o vestă strîmtă, roşie, semănînd mai mult a grumăzar şi lăsînd să se vadă pătrăţelele albastre ale cămăşii, precum şi cu pălăria descrisă mai sus.

— N-am fost nici măcar de douăzeci de ori pe acasă, de cînd păsărelele astea au pus stăpînire pe mine, spuse Rob, şi sînt zece luni de atunci. Cum o să mă duc pe acasă, dacă acolo toţi sînt nenorociţi cînd dau ochi cu mine? Mă mir şi eu — spuse Biler, cu un hohot de plîns şi mînjindu-şi ochii cu gulerul hainei — că nu m-am dus încă să mă înec.

Toate acestea, împreună şi cu mirarea lui de a nu fi săvîrşit încă această din urmă ispravă, ieşiră din gura băiatului, întocmai ca şi cînd domnul Carker i le-ar fi smuls cu dinţii, fără ca el să fi avut puterea de a ascunde ceva, sub presiunea acelei puternice baterii în plină acţiune.

— Știi că ești nostim, băiete — spuse domnul Carker, dînd din cap — să știi că e gata semănată cînepa pentru streangul tău!

— Știu prea bine, domnule — răspunse nenorocitul de Biler, cu un hohot de plîns și folosindu-se iarăși de gulerul hainei — cîteodată nu mi-ar păsa dacă ar fi și crescută gata. Nenorocirile mele au început toate, domnule, de cînd am început să trag la fit, dar ce puteam face alta decît să trag la fit?

— Să tragi la ce? întrebă domnul Carker.

— Să trag la fit, domnule. Să trag la fit de la școală.

— Adică să spui că mergi la școală și totuși să nu mergi? spuse domnul Carker.

— Da, domnule, asta-nseamnă să tragi la fit, răspunse fostul Tocilar, foarte mișcat. Eram luat la goană pe străzi, domnule, cînd mă duceam la școală și cînd ajungeam acolo eram luat la pumni. De aia am început să trag la fit și să mă ascund, și așa a început nenorocirea mea.

— Și vrei să spui — zise domnul Carker, luîndu-l din nou de gît, ținîndu-l la distanță și măsurîndu-l cîteva clipe în tăcere — că vrei un post, nu-i așa?

— V-aș fi recunoscător să mă luați pe-ncercate, răspunse încet Toodle-junior.

Domnul Carker-directorul îl împinse într-un colț — băiatul se supuse liniștit, neîndrăznind nici măcar să răsufle, rămînînd cu ochii ațintiți la el — și sună din clopoțel.

— Spune-i domnului Gills să intre.

Domnul Perch era prea respectuos, pentru a arăta că se mira să-l vadă pe nenorocitul de băiat ghemuit într-un colț sau pentru a-l recunoaște cînd, între timp, unchiul Sol își făcu apariția.

— Domnule Gills — spuse Carker cu un zîmbet — ia loc. Ce mai faci? Sper că ești sănătos!

— Mulțumesc, domnule, răspunse unchiul Sol, scoțînd portofelul și predînd domnului Carker cîteva

bancnote, pe cînd vorbea. Nimic nu mă chinuieşte trupeşte decît bătrîneţea. Douăzeci şi cinci, domnule.

— Eşti tot atît de precis, domnule Gills, ca unul din cronometrele dumitale, spuse directorul zîmbind şi scoţînd o hîrtie dintr-unul din numeroasele sale sertare, pe care însemnă ceva, pe cînd unchiul Sol privea la el. E în regulă!

— Vasul „Fiul şi Eredele" nu este trecut pe listă, domnule, spuse unchiul Sol cu o voce care tremura ceva mai mult ca de obicei.

— Aşa-i, „Fiul şi Eredele" nu este trecut pe listă, răspunse Carker. Pare să fi fost furtună pe mare, domnule Gills, şi pesemne a fost abătut din calea lui.

— Să dea Dumnezeu să fie la adăpost! spuse bătrînul Sol.

— Să dea Dumnezeu! repetă domnul Carker, în felul lui, de aproape nu i se auzi vocea şi ceea ce-l făcu pe tînărul Toodle să tremure din nou. Domnule Gills — adăugă el tare, lăsîndu-se pe spate — trebuie să-ţi lipsească tare nepotul dumitale?

Unchiul Sol, drept răspuns, dădu afirmativ din cap şi scoase un oftat adînc.

— Domnule Gills — spuse Carker, mîngîindu-şi bărbia cu mîna lui moale şi privind pe constructorul de instrumente în faţă — ţi-ar face bine să ai un băiat în prăvălie şi m-ai îndatora dacă l-ai primi în gazdă pe băiatul ăsta. Ştiu bine — adăugă el pentru a preîntîmpina ceea ce ar fi urmat să spună bătrînul — nu e treabă multă acum la dumneata, dar poţi să-l pui să cureţe prin prăvălie, să lustruiască instrumentele, să robotească pe acolo, domnule Gills. Uite, ăsta-i băiatul!

Sol Gills trecu ochelarii de pe frunte pe nas şi se uită la Toodle-junior care stătea în picioare, într-un colţ. Capul lui părea, ca de obicei, că ar fi fost scos chiar atunci dintr-o găleată cu apă rece; vesta lui îngustă se umfla şi se dezumfla la intervale scurte din pricina emoţiei şi privirile lui păreau înţepenite

asupra domnului Carker, fără să se lase de loc atrase de stăpînul în slujba căruia urma să intre.

— Ce zici, domnule Gills, vrei să-l iei în gazdă? întrebă directorul.

Bătrînul Sol răspunse fără prea multă tragere de inimă, că pentru el orice prilej, fie el cît de neînsemnat, de a se îndatora pentru domnul Carker era binevenit şi că dorinţa domnului Carker era pentru el o poruncă, iar Marinarul de Lemn o să fie fericit de a primi în cabina lui pe orice vizitator ales de domnul Carker.

Domnul Carker zîmbi cu un zîmbet care-i descoperi pînă şi gingiile, făcîndu-l pe tînărul Toodle, care era numai ochi, să tremure din ce în ce mai tare, apoi răspunse la politeţea constructorului de instrumente în felul lui cel mai binevoitor.

— Atunci ne-am înţeles, domnule Gills — răspunse el ridicîndu-se de pe scaun şi strîngînd mîna bătrînului — mai încolo o să vedem ce am de făcut cu el şi ce merită să fac pentru el. Cum însă mă socotesc răspunzător pentru soarta lui, domnule Gills — spunînd aceasta se întoarse cu un zîmbet larg către Rob, care se cutremură — aş fi bucuros să ştiu că ai să-l ţii din scurt şi că o să-mi raportezi regulat despre purtarea lui. Vreau să aflu cîte ceva de la părinţii lui, pe la care am să trec astăzi după-amiază — oameni de ispravă — ca să mă lămuresc mai bine asupra lui. După asta, am să ţi-l trimit mîine dimineaţă. Mergi sănătos, domnule Gills.

Zîmbetul lui de despărţire îi dezveli în aşa chip dinţii, încît bătrînul Sol se zăpăci şi nu se simţi de loc în apele lui. Se duse acasă cu gîndul la marea furtunoasă, la corăbii scufundate, la oameni înecaţi, la sticla cu Madeira care nu mai avea să vadă lumina zilei şi la alte lucruri triste.

— Dă-te-ncoace, băiete! spuse domnul Carker, punînd mîna pe umărul tînărului Toodle şi împingîndu-l spre mijlocul odăii. Ai auzit ce am spus?

— Da, domnule, spuse Rob.

— Ai priceput poate — urmă patronul lui — că dacă ai să mă înşeli sau ai să-mi faci vreo poznă, mai bine să te duci să te îneci o dată pentru totdeauna şi de-a binelea, decît să mai calci pe aci.

Nimic din ce ar fi putut trece prin mintea unui om nu putea fi mai bine priceput de Rob.

— Dacă m-ai minţit cîtuşi de puţin — spuse domnul Carker — să nu te mai văd în ochi. Dacă nu, să mă aştepţi pe undeva pe lîngă casa mamei tale, astăzi după-amiază. Dă-mi acum adresa părinţilor tăi.

Rob o spuse încet, pe măsură ce domnul Carker şi-o însemnă. Ba chiar o mai silabisi o dată, silabă cu silabă, ca şi cînd i-ar fi fost teamă că dacă ar sări chiar numai o literă sau un punct, ar fi fost pieirea lui. Apoi domnul Carker îl scoase din odaie şi Rob, privind pînă în ultima clipă cu ochii lui rotunzi ţintă la noul lui patron, dispăru.

Domnul Carker-directorul rezolvă multe treburi în cursul acelei zile şi arătă dinţii la foarte multă lume. În biroul lui, în curte, pe stradă şi la bursă, dinţii domnului Carker se arătară în toată strălucirea lor. Cînd sosi ora cinci, sosi şi murgul domnului Carker, pe care, încălecîndu-l, el se duse să-şi expună dinţii lui strălucitori la Cheapside.

Cum nimeni nu poate trece repede, chiar dacă ar voi să o facă, prin înghesuiala şi îmbulzeala din City la ora aceea şi cum domnul Carker nici nu era dispus să o facă, el înaintă încet, strecurîndu-se printre căruţe şi trăsuri, ferindu-se pe cît putea de locurile umede şi murdare, pe străzile pline de apă şi străduindu-se din răsputeri să rămînă curat, atît el cît şi calul. Privind la trecători, pe cînd înainta astfel, agale, dintr-o dată întîlni ochii rotunzi din capul lucios al lui Rob, aţintiţi asupra feţei lui, ca şi cînd tot aţintiţi asupra ei ar fi rămas de cînd se despărţiseră. Băiatul, avînd o basma mare înfăşurată în jurul trupului de parcă ar fi fost un ţipar, îi făcu tot felul de semne, pentru a-i arăta că e gata să-l înso-

țească, oricît de repede și-ar fi îndemnat calul să meargă.

Aceste dovezi de bunăvoință foarte măgulitoare pentru domnul Carker fiind însă cu totul neobișnuite, atraseră luarea-aminte a trecătorilor și-l făcură pe domnul Carker ca, folosind o bucată a străzii pe care era mai puțină înghesuială și mai puțină murdărie, să o pornească la trap. Rob făcu de îndată același lucru. Cînd domnul Carker o porni într-un galop ușor, Rob se ținu după el. Ori de cîte ori domnul Carker întoarse ochii spre partea drumului pe care rămăsese băiatul, îl vedea mereu fugind, pe cît se părea fără vreo sforțare deosebită, dînd din coate, după toate regulile profesioniștilor care aleargă la curse.

Oricît de caraghioasă ar fi părut această străduință, era o dovadă de influența pe care domnul Carker o căpătase asupra băiatului, dar domnul Carker, făcîndu-se că nu-l bagă în seamă, ajunse astfel călare pînă aproape de locuința domnului Toodle. Cum ajunse acolo, încetini pasul calului, iar Rob îi ieși înainte ca să-i arate drumul. Cînd directorul chemă un om care stătea în fața unei porți vecine ca să-i țină calul, în timp ce va vizita clădirile care luaseră locul Staggs's Garden-ului, Rob, foarte îndatoritor, îi ținu scara ca să descalece.

— Ei, acu, domnule — spuse domnul Carker, luîndu-l de umăr — hai cu mine.

Fiul rătăcit se temea, fără îndoială, de această reîntoarcere sub acoperișul părintesc, dar cum domnul Carker îl împingea din urmă, nu-i rămase nimic de făcut decît să deschidă ușa și să se lase dus în mijlocul fraților și surorilor, strînși în număr covîrșitor în jurul mesei. La vederea fiului rătăcit adus de un străin, toată această familie iubitoare începu să urle, ceea ce făcu o impresie atît de puternică asupra fiului rătăcit, mai ales cînd o văzu pe maică-sa ridicîndu-se, palidă și cu un copilaș în brațe, încît începu și el să urle în cor cu ceilalți.

Nemaifiind pentru ei nici o îndoială că străinul, dacă nu era chiar călăul în persoană, era cel puţin unul din oamenii lui, toată familia începu să se văicărească, în timp ce copiii cei mai mici, nestăpîniţi cum la vîrsta lor era firesc să fie, se aruncară pe jos, pe spate, ca nişte păsărele speriate, la vederea uliului, şi începură să dea nebuneşte din picioare. Pînă la urmă, sărmana Polly izbuti să se facă auzită şi spuse, cu buze ce tremurau :

— Rob, sărmane băiat, ce-ai mai făcut iar ?

— Nimic, mamă, strigă Rob, cu o voce nenorocită. Întreabă-l pe domnul.

— Nu te speria, spuse domnul Carker. Vreau să-l ajut.

Cînd auzi aceasta, Polly, care pînă atunci nu plînsese, începu să plîngă. Toodle-ii cei mai mari, care păruseră că vor să-i sară în ajutor, îşi descleştară pumnii. Toodle-ii cei mai mici se agăţară de rochia mamei şi aruncau pe sub braţele lor durdulii priviri furişe la fratele lor rătăcit şi la prietenul lui necunoscut. Cu toţii binecuvîntau pe domnul cu dinţii frumoşi, care voia să le facă bine.

— Ştrengarul ăsta — spuse domnul Carker lui Polly, scuturîndu-l uşor pe băiat — este fiul dumitale, nu, ma'am ?

— Da, domnule — spuse Polly, plîngînd şi făcînd o reverenţă — da, domnule.

— Un fiu rău, pare-mi-se ? spuse domnul Carker.

— Niciodată nu a fost un fiu rău faţă de mine, răspunse Polly.

— Atunci faţă de cine a fost rău ? întrebă domnul Carker.

— A fost cam sălbatic, domnule — răspunse Polly, căutînd să liniştească pe copilaşul care dădea din mîini şi din picioare, prin aer, ca să-l atingă pe Biler — şi s-a întovărăşit cu băieţi stricaţi, dar nădăjduiesc că şi-a dat seama cît a făcut de rău, domnule, şi o să se îndrepte pe viitor.

Domnul Carker privi la Polly, la odaia curată, la copiii curaţi, la feţele simple, chipul Toodle îmbinat din al mamei şi al tatălui, care se arătau şi se repetau în atîtea exemplare în jurul lui şi i se păru că atinsese ţelul adevărat al vizitei lui.

— Bărbatul dumitale văd că nu e acasă, spuse el.

— Nu, domnule, răspunse Polly. Azi e pe linie.

Rob, rătăcitul, păru foarte uşurat la această veste. Totuşi toate facultăţile lui mintale fiind concentrate asupra patronului său, el nu luă ochii de pe faţa domnului Carker, decît o dată, pentru o clipă, ca să arunce o privire plină de tristeţe către mama sa.

— Acum — spuse domnul Carker — să-ţi spun cum am dat peste băiatul ăsta al dumitale şi cine sînt şi ce am de gînd să fac pentru el.

Ceea ce şi făcu, domnul Carker, în felul său. Îi spuse că la început voise să-l înspăimînte, pentru că îndrăznise să vină la sediul lui Dombey şi Fiul. Că a cedat apoi, ţinînd seama de tinereţea lui, de pocăinţa lui şi de rudele lui. Că îi era teamă că ia o măsură cam pripită, obligîndu-se să facă ceva pentru băiat, şi că oameni cuminţi ar putea să-l judece aspru din această pricină, dar că el o face pe seama lui proprie şi înţelege să sufere singur urmările. Raporturile din trecut ale mamei lui Rob cu familia Dombey nu aveau nici o legătură cu aceasta, şi nici domnul Dombey nu avea nimic de-a face cu toate acestea. El, Carker, era alfa şi omega în această afacere.

Dînd să se înţeleagă că i se datorează recunoştinţă pentru bunătatea lui şi de altfel primind destule dovezi în acest sens din partea membrilor familiei care erau de faţă, domnul Carker le puse în vedere, indirect şi totuşi foarte apăsat, că se socotea îndreptăţit să se aştepte de la Rob la credinţă, dragoste şi devotament, ca o slabă răsplată pentru ceea ce face pentru el. Pînă şi Rob însuşi fu atît de mişcat de acest mare adevăr, încît rămase cu ochii plini de lacrimi aţintiţi asupra patronului şi atîta clătină capul lui lucios, în semn de aprobare, pînă ce capul păru că e

gata să sară dintre umeri, așa cum fusese în dimineața aceleiași zile sub zguduiturile patronului.

Polly, care petrecuse Dumnezeu știe cîte nopți nedormite din pricina primului ei născut, pornit pe căi greșite, și care nu-l văzuse de săptămîni întregi, era gata să cadă în genunchi în fața domnului Carker-directorul, ca în fața unui sfînt binefăcător, în ciuda dinților lui. Dar domnul Carker, ridicîndu-se ca să plece, ea nu putu decît să-i mulțumească, cu rugăciunile și binecuvîntările ei de mamă. Pentru serviciul adus de domnul Carker, aceste mulțumiri, plată în moneda de aur făurită într-o inimă de mamă, erau o răsplată atît de generoasă, încît, chiar dacă ar mai fi dat și un rest, tot domnul Carker ar fi rămas dator.

In timp ce domnul Carker își croi, prin mulțimea copiilor, drumul spre ușă, Rob se dădu pe lîngă mamă-sa și o cuprinse, împreună cu copilașul, într-o îmbrățișare duioasă.

— O să muncesc din greu, mamă dragă, de acum înainte. Îți jur că am s-o fac! spuse Rob.

— S-o faci, dragă băiete! Sînt încredințată că ai s-o faci, de dragul nostru și de dragul tău însuți — spuse Polly plîngînd și sărutîndu-l — dar ai să vii înapoi să vorbești cu mine, după ce îl însoțești pe domnul.

— Nu știu, mamă. Rob stătu la îndoială cu ochii în pămînt. Tata cînd vine acasă?

— Nu înainte de două dimineața.

— Vin eu înapoi, mamă dragă! strigă Rob și, trecînd spre ușă, urmat de țipetele de bucurie ale fraților și surorilor, îl însoți pe domnul Carker.

— Ce-i asta? spuse domnul Carker, care auzise cuvintele schimbate cu mamă-sa. Ai un tată rău, așa-i?

— Nu, domnule, răspunse Rob uimit. Nici că se poate un tată mai bun și mai îngăduitor ca al meu.

— Atunci de ce nu vrei să-l vezi? întrebă patronul.

— Vedeţi dumneavoastră, este o deosebire atît de mare între un tată şi o mamă, spuse Rob, după ce se codi o clipă. El cu greu o să poată înţelege că am de gînd să mă îndrept, cu toate că sînt hotărît să încerc, dar o mamă — ea crede întotdeauna tot ce e bun, domnule; cel puţin mama mea ştiu că aşa crede, Dumnezeu s-o binecuvînteze.

Gura domnului Carker se întredeschise, dar el nu spuse nimic, pînă încălecă şi dădu drumul omului care îi ţinuse calul. Privind apoi la faţa atentă a băiatului, spuse:

— Ai să vii la mine mîine dimineaţă şi o să ţi se arate unde şade bătrînul domn, care era azi-dimineaţă cu mine şi la care ai să te duci, după cum m-ai auzit că am spus.

— Da, domnule, răspunse Rob.

— Ţin mult la domnul ăla bătrîn; servindu-l pe el, mă serveşti pe mine, m-ai înţeles? Văd — adăugă el, oprindu-l pe băiat să vorbească, căci văzuse că faţa lui rotundă se luminase cînd îi spusese aceasta — văd că m-ai înţeles. Vreau să ştiu totul despre acel bătrîn domn, ce face zi de zi, căci sînt doritor să-i fiu de folos, şi mai ales cine vine pe la el. M-ai înţeles?

Rob făcu semn din cap că a înţeles şi spuse din nou „da, domnule".

— Aş vrea să văd că are prieteni care sînt grijulii cu el şi care nu-l părăsesc, pentru că trăieşte foarte singuratic, săracul, şi aş dori să ştiu că prietenii ţin la el şi la nepotul lui care e plecat. Mai e apoi o tînără doamnă care poate o să vină să-l vadă. Mai ales despre *ea* vreau să ştiu tot.

— O să am eu grijă, domnule, spuse băiatul.

— Şi să mai ai grijă — adăugă patronul, aplecîndu-se pentru a-şi apropia cu un rînjet faţa de băiat şi atingîndu-l uşor pe umăr cu mînerul biciuştii — să ai mare grijă să nu vorbeşti despre treburile astea ale mele decît numai cu mine.

— Cu nimeni pe lume, domnule, răspunse Rob dînd din cap.

— Nici aici, spuse domnul Carker, arătînd către locul pe care tocmai îl părăsiseră. Nici nicăieri în altă parte. Am să te pun la încercare, să văd cît de credincios şi recunoscător poţi să fii. Să te văd! Arătîndu-şi dinţii şi dînd din cap, cele spuse de el păreră tot atît de mult o ameninţare cît şi o făgăduială. Carker se desprinse apoi din ochii lui Rob, care tot mai erau aţintiţi asupra lui, ca şi cum ar fi fost vrăjit trup şi suflet, şi plecă. Dar, dîndu-şi curînd seama, după ce mersese o bucată de drum, că credinciosul lui valet, încins ca mai înainte, îl însoţea ca şi la venire, spre desfătarea trecătorilor, opri calul şi-i porunci să plece. Pentru a se încredinţa că e ascultat, se întoarse în şa şi îl urmări pînă se depărtă. Era ciudat de văzut cum, şi după ce plecă, Rob nu putu să-şi ia ochii de la patron şi se întorcea mereu ca să privească după el. Copleşit cum era de un singur gînd, nu lua seama la trecători, dădea peste ei şi era înghiontit şi lovit din toate părţile.

Domnul Carker, lăsînd calul la pas, se depărtă cu înfăţişarea mulţumită a unui om care a înoheiat cu bine treburile zilei şi care acum poate liniştit să nu se mai gîndească la ele. Cu un aer binevoitor şi afabil, pe cît îl poate avea cineva, domnul Carker îşi urmă drumul de-a lungul străzilor, fredonînd o dulce melodie. De mulţumit ce era părea mai mult că toarce, ca un cotoi.

Şi, în oarecare măsură, domnul Carker, în închipuirea lui, se şi vedea încălzindu-se în faţa căminului, culcat la picioarele unei anumite persoane, gata să sară, fie pentru a sfîşia, fie pentru a zgîria, sau poate pentru o mîngîiere catifelată, după cum starea sufletească sau împrejurările l-ar împinge. Nu era oare o pasăre într-o colivie, pe care pusese el ochii?

„O foarte tînără doamnă, gîndi domnul Carker-directorul, tot fredonînd. Cînd am văzut-o ultima dată, era încă o copilă, cu părul şi ochii negri, parcă mi-aduc aminte, şi cu o faţă plăcută, o faţă foarte plăcută; pot să spun că era nostimă."

Din ce în ce mai afabil şi mai voios şi fredonînd aceeaşi melodie, pînă ce şi dinţii începură să-i vibreze, domnul Carker îşi urmă drumul, pînă ce ajunse la o cotitură, de unde o apucă pe o stradă umbrită, pe care se găsea casa domnului Dombey. Fusese atît de preocupat să ţească pînze de păianjen în jurul unor feţe blajine, cu gîndul de a le îmbrobodi, încît nici nu-şi dădu seama că şi ajunsese la capătul drumului, decît atunci cînd, privind de-a lungul şirului rece de case înalte, opri deodată calul la cîţiva paşi de uşa de intrare. Ca să se poată înţelege însă de ce domnul Carker opri deodată calul şi la ce privi cu mare surprindere, e nevoie de cîteva cuvinte lămuritoare.

Domnul Toots, scăpat din robia casei Blimber, ajunsese în stăpînirea unei părţi din avere pe care, cum avusese obiceiul în timpul ultimei jumătăţi de an de grea încercare să-i spună domnului Feeder, în fiecare seară, ca şi cînd ar fi fost vorba de o nouă descoperire, „nu puteau executorii să nu i-o atribuie". Se apucase atunci să studieze cu mare zel ştiinţa vieţii. Inflăcărat de nobila dorinţă de a face carieră strălucită şi aleasă, domnul Toots începuse prin a-şi mobila un întreg apartament. Din una din camere făcuse teren de sport, o împodobise cu portrete de cai cîştigători, care de fapt nu-l interesau de loc, şi cu un divan pe care să se poată odihni, după ce se va fi dedat la sporturi. In această locuinţă încîntătoare, domnul Toots se închină cu totul cultivării acelor frumoase îndeletniciri care înnobilează şi umanizează viaţa. Pentru aceasta îşi luă ca instructor pe un individ de un tip cu totul special, poreclit „Cocoşul" [1], despre care se putea auzi întotdeauna vorbindu-se la barul „Bursucul negru". El purta, chiar pe căldurile cele mai mari, o manta albă jerpelită şi avea însărcinarea de a-l lovi în cap pe domnul Toots de trei ori pe săptămînă, contra unei remuneraţii de zece şilingi şi jumătate de fiecare lecţie.

---

[1] *Game-Chicken,* un boxer bine cunoscut din timpul acela (n.r.).

Cocoşul, care făcea figură de Apolon în Partenonul domnului Toots, îi adusese un marcator ca să-l înveţe să joace biliard, un grenadier ca să-l înveţe scrima, un maestru de echitaţie să-l înveţe călăria, un gentleman scăpătat din Cornouailles, priceput în toate ramurile atletismului, şi doi sau trei prieteni, avînd legături tot atît de strînse cu artele frumoase. Sub astfel de auspicii nu se putea ca domnul Toots să nu progreseze repede şi se şi puse pe treabă.

Dar lucrurile se desfăşurară în aşa fel încît, în timp ce aceşti domni erau încă sub impresia farmecului noutăţii, domnul Toots începu să se simtă, fără să ştie cum şi de ce, nemulţumit şi neliniştit. Viaţa lui i se păru a fi ca un grîu plin de neghină, de o neghină pe care nici chiar „Cocoşul" nu o putea alege. În clipele de odihnă, îl urmăreau monştri uriaşi, pe care nici chiar „Cocoşul" nu-i putea doborî. Nimic nu putea să-l liniştească mai mult pe domnul Toots decît depunerea de cărţi de vizită la uşa domnului Dombey. Nici un perceptor, în tot cuprinsul dominioanelor britanice — acel întins teritoriu pe care soarele nu apune niciodată, iar perceptorii nu adorm nici ei niciodată — nu putea fi mai conştiincios şi mai stăruitor decît domnul Toots.

Niciodată domnul Toots nu ajungea pînă în camerele de sus şi întotdeauna se mulţumea să săvîrşească aceeaşi formalitate, îmbrăcîndu-se întotdeauna cu deosebită îngrijire şi rămînînd întotdeauna la uşa măreţei case.

— Ah! Bună dimineaţa, spunea mai întîi domnul Toots servitorului, apoi, înmînînd servitorului o carte de vizită, adăuga: Pentru domnul Dombey. Pentru domnişoara Dombey era următoarea comunicare, însoţită de o a doua carte de vizită.

Domnul Toots se întorcea apoi pe loc, ca şi cînd ar fi vrut să plece, dar servitorul ajunsese să-l cunoască şi ştia că nu pleacă.

— Mă ierți, te rog, spunea atunci domnul Toots, ca și cînd i-ar fi venit un gînd pe neașteptate, e acasă tînăra femeie?

Servitorul credea că s-ar putea să fie, dar nu știa sigur. El trăgea un clopoțel care se auzea sunînd sus, se uita apoi pe scară în sus și spunea că da, ea era acasă și urma să vină jos. Apoi apărea domnișoara Nipper și servitorul se retrăgea.

— O! Ce mai faci? spunea domnul Toots, cu un rîs ușor, roșindu-se.

Suzana îi mulțumea și spunea că îi merge foarte bine.

— Ce mai face Diogene? era apoi a doua întrebare a domnului Toots.

Și lui îi mergea foarte bine. Domnișoara Florence, pe fiecare zi, ținea mai mult la el. Domnul Toots saluta această comunicare cu o serie de hohote, care izbucneau cum izbucnește dintr-o sticlă o băutură șampanizată.

Apoi Suzana adăuga:

— Domnișoara Florence e bine, sănătoasă, domnule.

— O! N-are a face, mulțumesc, era răspunsul, mereu același, al domnului Toots, după care întotdeauna pleca foarte grăbit.

Nu încape nici o îndoială, că în mintea domnului Toots se aciuase ceva care-l făcea să-și spună că, dacă cu timpul va putea ajunge să nădăjduiască cu oarecare sorți de izbîndă la mîna domnișoarei Florence, ar fi omul cel mai fericit de pe pămînt. Nu încape nici o îndoială că, pe o cale cotită și ocolită, domnul Toots ajunsese la acest punct și se oprise acolo. Inima lui era atinsă, era rănită: era îndrăgostit. Intr-o noapte făcuse o încercare deznădăjduită și veghease toată noaptea ca să-i scrie lui Florence un acrostih, încercare care-l mișcă pînă la lacrimi. Nu ajunsese însă niciodată cu redactarea dincolo de cuvintele „Fiindcă privesc la tine", imaginația lui fiind foarte absorbită de inițialele celorlalte șapte rînduri

pe care le așternuse pe hîrtie și părăsindu-l cu totul în clipa aceea.

Mai mult decît a pune la cale acel mijloc foarte dibaci și politic, constînd din depunerea zilnică a unei cărți de vizită la ușa domnului Dombey, nimic nu putu să mai iasă din creierii domnului Toots, în legătură cu ființa care îi stăpînea toate simțirile. Dar după o matură chibzuință, domnul Toots ajunse în sfîrșit la convingerea că ar fi un pas de seamă să și-o apropie pe domnișoara Suzana Nipper, pentru ca apoi să-i dea, pe departe, să înțeleagă starea lui sufletească.

Socoti că cel mai bun mijloc în acest prim capitol al romanului, pentru a o face să-i slujească interesele, era să-i facă, în chip delicat și mai mult în glumă, puțină curte. Neputîndu-se însă hotărî la așa ceva, el ceru sfatul „Cocoșului", fără însă a-i dezvălui toată taina și spunîndu-i că un prieten din Yorkshire i-ar fi scris lui (Toots) cerîndu-i părerea în această privință. Părerea „Cocoșului" fiind că trebuie întotdeauna aplicată deviza „Dă-i înainte și învinge" sau „Cînd ai pe dușman în față și știi ce ai de făcut, fă-o fără zăbavă", domnul Toots socoti că ea se potrivește foarte bine cu planurile lui și luă hotărîrea eroică de a o săruta pe domnișoara Nipper chiar în ziua următoare.

Ca urmare, ziua următoare domnul Toots se îmbrăcă cu cele mai grozave minunății pe care Burgess și Co. le croise vreodată și porni spre casa domnului Dombey ca să-și pună planul în aplicare. Dar curajul îl părăsi în așa hal, cînd se apropie de scena pe care trebuia să se defășoare acțiunea, încît, deși ajunse la ora trei după-amiază, se făcu șase pînă să se hotărască să bată în ușă.

Totul se desfășură ca de obicei, pînă cînd ajunseră la comunicarea Suzanei că domnișoara Florence era bine, sănătoasă și domnul Toots încheie, spunînd că n-are a face. Spre marea mirare a Suzanei Nipper, domnul Toots, în loc să plece grăbit după această observație, se învîrti pe loc și începu să chicotească.

— Dacă vreţi să mergeţi sus, domnule, spuse Suzana.

— Aşa-i, am să intru o clipă ! spuse domnul Toots.

In loc să o pornească în sus pe scări, Toots, cu multă îndrăzneală, de îndată ce uşa fu închisă, se repezi la Suzana şi, strîngînd-o în braţe, o sărută pe obraz.

— Pleacă de aici — strigă Suzana — că acu îţi scot ochii.

— Incă o dată, doar, spuse domnul Toots.

— Pleacă de aici, ţi-am spus, exclamă Suzana, îmbrîncindu-l. Vă ştiu eu, ăştia de faceţi pe sfinţii ! Ai mai vrea, hai ? Pleacă de aici, domnule.

Suzana nu prea luase lucrul în serios, căci de-abia îşi putea stăpîni rîsul, dar Diogene, care era pe scară, auzind un foşnet pe zid şi un zgomot de paşi, şi văzînd prin balustrada scării că la uşă se desfăşura o luptă care lăsa să se prevadă o invazie străină în casă, fu de altă părere. El se repezi pe scară în jos ca să sară în ajutor şi, cît ai clipi din ochi, îl şi apucă pe domnul Toots de picioare.

Suzana ţipă, rîse, deschise uşa spre stradă şi coborî repede treptele. Viteazul domn Toots se prăvăli în stradă, cu Diogene ţinîndu-se cu dinţii de pantalonii lui, ca şi cînd Burgess şi Co. ar fi fost bucătari şi ar fi pregătit acea delicatesă special pentru ospătarea lui. Cînd domnul Toots reuşi să se desprindă de Diogene, acesta se rostogoli în praful străzii, dar se ridică din nou, se învîrti în jurul lui Toots, care era complet ameţit şi se repezi din nou la el. Domnul Carker, care tocmai îşi oprise calul şi stătea privind de la o mică depărtare, putu să vadă spre marea lui mirare acest grup în plină învălmăşeală ieşind din măreaţa casă a domnului Dombey.

După ce Diogene fu chemat în casă şi uşa fu închisă, domnul Carker rămase pe loc privind la nefericitul Toots cum, după ce se adăposti sub intrarea unei case vecine, îşi lega pantalonii rupţi cu o preţioasă batistă de mătase, care alcătuise o parte din

scumpele podoabe pe care le pusese pe el pentru acea aventură.

— Vă cer iertare, domnule, spuse domnul Carker, mînînd calul spre domnul Toots şi zîmbindu-i de parc-ar fi vrut să-şi ispăşească un păcat. Sper că nu sînteţi rănit.

— O! Nu, mulţumesc, răspunse domnul Toots, ridicînd către domnul Carker faţa lui îmbujorată. Nu-i nimic. Domnul Toots aproape ar fi vrut să spună că pentru el a fost o plăcere.

— Dacă cumva colţii cîinelui v-au pătruns în carne, domnule... reîncepu domnul Carker, arătînd proprii lui dinţi.

— Nu, mulţumesc, spuse domnul Toots. Totul e în regulă. Mă simt foarte bine.

— Am plăcerea să-l cunosc pe domnul Dombey, spuse domnul Carker.

— Adevărat, o aveţi ? spuse Toots, cu faţa încă îmbujorată.

— Şi o să-mi îngăduiţi poate, ca în lipsa lui — spuse domnul Carker, descoperindu-se — să vă cer eu scuze pentru o întîmplare atît de neplăcută, care mă mir de ce a putut fi pricinuită.

Domnul Toots fu atît de încîntat de această politeţe şi de prilejul fericit de a se fi împrietenit cu un prieten al domnului Dombey, încît scoase repede din buzunar portofelul, pe care nu pierdea nici o ocazie să-l folosească, şi înmînă domnului Carker o carte de vizită cu numele şi adresa lui, politeţe la care domnul Carker răspunse dîndu-i-o pe a sa şi astfel se despărţiră.

Domnul Carker îşi urmă apoi drumul, foarte încet, trecînd prin faţa casei, privind în sus spre ferestre şi căutînd să zărească faţa gînditoare care, de după perdele, privea la copiii de peste drum. Nu putu însă vedea decît capul fioros al lui Diogene, care, suit cu picioarele pe pervazul ferestrei, în ciuda poruncilor de a se linişti, lătra şi urla, încercînd parcă să sară de la înălţime în stradă şi să-l rupă în bucăţi.

Bine faci, Diogene, că-ţi păzeşti stăpîna. Latră, latră mereu, cu capul sus, cu ochii înflăcăraţi, cu colţii ameninţători, cu dorul de a-l muşca. Nu-l pierde din ochi, cum se strecoară el de-a lungul străzii! Ai ochi buni, Diogene — pisica, băiete, pisica!

CAPITOLUL XXIII

Florence singuratică şi Aspirantul de marină misterios

Florence trăia singură în casa mare şi posomorîtă şi, în timp ce zilele se scurgeau, ea rămînea tot singură. Pereţii goi priveau în jos spre ea cu priviri sinistre, parcă ar fi vrut, ca Gorgona, să prefacă în piatră tinereţea şi frumuseţea ei.

Nici una din locuinţele fermecate din basme, ascunsă în inima celei mai dese păduri, n-a fost vreodată mai singuratică şi mai pustie pentru închipuire, de cum era, în cruda realitate, casa tatălui ei, aşa cum se vedea umbrind strada. Noaptea, cînd ferestrele caselor vecine erau luminate, apăreau totdeauna pete luminoase pe faţada ei întunecată, care ziua, departe de a surîde, părea veşnic încruntată.

In faţa porţii acestei locuinţe nu stăteau de strajă doi zmei, cum se arată de obicei în basme, păzind o făptură nevinovată, închisă pe nedrept. Dar, din bolta de deasupra porţii, un paznic cu o faţă respingătoare şi cu un surîs satanic pe buze cerceta pe toţi vizitatorii. Casa mai era păzită şi de o îngrăditură, adevărată împletitură fantastică de fier ruginit, întortocheat şi încîlcit, de parcă ar fi fost în jurul intrării un tufiş împietrit. Din loc în loc creşteau ca mugurii, vîrfuri ascuţite şi bare răsucite. De o parte şi de alta a intrării, două mari stingătoare păreau să spună: „Voi care intraţi aici, luaţi-vă rămas bun de la lumina

zilei!" Pe poartă nu se vedeau inscripţii magice, dar casa avea o înfăţişare atît de părăginită, încît copiii de pe stradă mîzgăleau cu creta gardul şi pavajul din jurul casei şi mai ales zidul de după colţ, desenînd stafii pe uşa grajdului. Cum adeseori erau goniţi de domnul Towlinson, pentru a se răzbuna, copiii îi făceau portretul, înfăţişîndu-l cu nişte urechi mari ce ieşeau orizontal de sub pălărie. În umbra acoperişului înceta orice zgomot. Banda de muzicanţi ambulanţi care trecea pe stradă, o dată pe săptămînă, dimineaţa, nu lăsa să se audă nici un sunet sub ferestrele casei Dombey. Toată banda, pînă şi un nenorocit de flaşnetar, cu flaşneta lui scîrţîitoare şi cu nişte dansatori automaţi, care dansau valsuri, intrînd şi ieşind pe o uşiţă ce se deschidea singură, erau înţeleşi să nu se apropie de casa Dombey şi se fereau de ea ca de un loc al deznădejdii.

Vraja care domnea asupra ei era mai nimicitoare decît aceea care face să adoarmă totul, în casele fermecate... odată ca niciodată... pentru că acelea se deşteaptă iar, nevătămate, la viaţă.

Deznădejdea neagră a părăginirii apărea tăcută peste tot. Înăuntrul camerelor, draperiile ce atîrnau greoi îşi pierduseră faldurile şi cu ele vechea lor formă, semănînd acum mai mult a giulgiuri. Hecatombe de mobile acoperite şi îngrămădite unele peste altele se scofîlceau ca oameni uitaţi prin închisori şi îşi schimbau înfăţişarea pe nesimţite. Oglinzile se întunecau ca şi cînd anii ar fi suflat peste ele. Modelele de pe covoare se ştergeau, păleau şi parcă le cuprindea nedumerirea, ca şi amintirea despre întîmplările mărunte din ultimii ani. Pardoseala, speriată de paşii cu care nu mai era obişnuită, trosnea şi se cutremura. Cheile ruginiseră în broaştele uşilor. Umezeala se scorojea pe ziduri şi, cînd începură să apară pete, portretele de pe pereţi părură că se chircesc şi se ascund. Mucegaiul şi ciupercile începură să pătrundă prin odăi. Colonii întregi de ciuperci creşteau prin colţurile pivniţelor. Praful se strîngea fără ca nimeni

să-şi dea seama cum şi unde, iar păianjenii, moliile şi gîndacii se arătau zilnic; din cînd în cînd un gîndac negru, plecat în cercetare, putea fi găsit stînd nemişcat pe scară sau într-una din odăile de sus, parcă mirat şi el de cum a ajuns pe acolo. Şobolanii începură să chiţcăie şi să se zbenguie noaptea prin galeriile întunecoase ce şi le săpau pe după tăbliile de lemn ale pereţilor.

Măreţia tristă a saloanelor de recepţie, stinsă doar slab de lumina îndoielnică ce răzbătea prin obloanele închise, se potrivea cum nu se poate mai bine cu o casă vrăjită.

Labele despoleite ale leilor auriţi ieşeau pe furiş de sub învelişul lor, trăsăturile de marmură ale busturilor de pe piedestale apăreau sfioase prin vălurile cu care erau acoperite, ceasornicele nu mai arătau timpul, sau dacă, din întîmplare, erau cumva întoarse, îl arătau greşit şi băteau un număr nesfîrşit de ore, care nu putea fi citit pe cadran. Clinchetul întîmplător al lustrelor, atîrnate în tavane, te făcea să tresari mai rău decît dacă ar fi fost clopote de alarmă. Sunetele înfundate şi aerul greu, care îşi făceau drum printre toate acestea, ca şi o mulţime fantastică de tot felul de vedenii înfăşurate sau acoperite, păreau tot atîtea spectre. Dar în afară de acestea, era scara cea mare, pe care stăpînul casei punea rar piciorul şi pe care copilaşul lui trecuse în drumul lui spre cer. Mai erau şi alte scări şi coridoare, pe care nu trecea nimeni cu săptămînile. Erau două încăperi care stăteau încuiate, fiindcă fuseseră folosite de membrii familiei care muriseră şi erau pline de şoaptele amintirilor lor. Şi pentru toţi numai Florence mai era o înfăţişare gingaşă, care se mişca în mijlocul singurătăţii şi al întunericului, însufleţind toate acele lucruri fără viaţă cu căldura sufletului ei.

Căci Florence trăia singură în casa pustie şi, în timp ce zilele se scurgeau, ea rămînea tot singură. Pereţii reci priveau în jos spre ea, cu priviri sinistre,

parcă ar fi vrut, ca Gorgona, să prefacă în piatră tinereţea şi frumuseţea ei.

Iarba începu să crească pe acoperiş şi prin crăpăturile temeliilor. O vegetaţie sărăcăcioasă apăru ca nişte solzi în jurul pervazurilor ferestrelor. Sfărîmături de mortar se desprindeau dinăuntrul coşurilor nefolosite şi cădeau jos cu zgomot. Cei doi copaci cu trunchiurile afumate se uscaseră pînă aproape de vîrf şi, printre puţinele frunze care le mai rămăseseră, apăreau crengile lor moarte. În întreaga clădire tot ce era alb se făcuse galben şi ce era galben, aproape negru şi, de cînd murise biata doamnă, întreaga clădire începuse să apară ca un gol întunecos, în mijlocul străzii monotone.

Totuşi Florence era ca o floare, ca frumoasa fiică de rege din poveşti. Cărţile ei, muzica şi dascălii care veneau in fiecare zi erau singurii ei adevăraţi tovarăşi, pe lîngă Suzana Nipper şi Diogene. Suzana, ascultînd la lecţiile tinerei ei stăpîne, începuse să se instruiască şi ea, în timp ce Diogene, îmblînzit poate de aceleaşi înrîuriri, îşi culca pe pervazul ferestrei capul şi privea agale în stradă cîte o dimineaţă întreagă de vară, deschizînd ochii din cînd în cînd şi apoi închizîndu-i iar. Îşi ridica uneori capul ca să privească foarte atent după vreun cîine gălăgios, care, suit pe o căruţă, lătra tot timpul. Altă dată, amintindu-şi foarte viu şi fără nici o pricină vădită de vreun duşman de prin vecini, se repezea la uşă, de unde, după o gălăgie asurzitoare, se întorcea, făcînd tot felul de sărituri caraghioase. Îşi culca apoi din nou capul pe pervazul ferestrei, cu aerul unui cîine care ar fi adus cine ştie ce servicii obşteşti.

Astfel trăia Florence în pustietatea casei ei, în mijlocul treburilor şi al gîndurilor ei nevinovate, netulburată de nimic. Putea acum să se coboare în odăile tatălui, să se gîndească la el, şi să îngăduie inimii ei pline de dragoste să se apropie cu smerenie de el, fără teamă de a fi respinsă. Putea să privească la lucrurile care îl înconjuraseră în durerea lui şi putea

să se ghemuiască lîngă scaunul lui, fără să se teamă de privirea aspră pe care şi-o reamintea atît de bine. Putea să-i dea mici dovezi de dorinţa ce o însufleţea de a-şi face datoria şi de a-l servi, punînd cu mîna ei toate lucrurile la locul lor, făcînd mici buchete pentru masa lui şi, pe măsură ce se ofileau, iar el nu se întorcea, schimbîndu-le mereu, pregătind în fiecare zi cîte ceva nou pentru el şi lăsînd întotdeauna o modestă dovadă de prezenţa ei lîngă scaunul pe care el avea obiceiul să şadă. Azi lăsa un mic suport pictat pentru ceasornicul lui, mîine îi era teamă să-l lase şi îl înlocuia printr-un fleac lucrat de mîna ei şi care putea să-i atragă privirile mai puţin. Cînd se deştepta noaptea, tremura toată la gîndul că tatăl ar putea să se întoarcă acasă şi să dea, supărat, încolo, lucrurile lăsate de ea ; atunci alerga repede jos, în papuci şi cu inima bătîndu-i tare ca să le ia înapoi. Altă dată îşi lipea numai obrazul de masa lui, lăsînd pe ea, în urmă-i, o sărutare şi o lacrimă.

Însă nimeni nu ştia nimic despre toate acestea. Era o taină ascunsă adînc în sufletul ei, ca de altfel tot ce se întîmplase înainte în acele odăi. Doar personalul casei izbutea cîteodată, cînd ea era plecată, să pătrundă această taină, dar nu prea erau îndemnaţi spre aşa ceva, din pricina groazei ce o resimţeau faţă de acele odăi. Florence se furişa în ele, fie pe-nserate, fie dis-de-dimineaţă, şi de obicei cînd jos se servea masa. Cu toate că nu era colţ care să pară mai bine rînduit şi mai strălucitor de pe urma îngrijirilor ei, ea nu făcea decît să intre şi apoi să iasă binişor, ca o rază de soare, cu singura deosebire că şi după ce pleca, rămînea lumină în urma ei.

Umbre o însoţeau pe Florence cînd trecea în sus şi în jos prin casa plină de ecouri şi îi ţineau tovărăşie în camerele aproape goale. Din singurătatea ei se întruchipau gînduri plăcute, care făceau ca viaţa să-i pară a fi o vedenie fermecată, ca şi cum ar fi fost nereală. Adesea îşi închipuia ceea ce ar fi fost viaţa pentru ea, dacă tatăl ar fi putut-o iubi şi ea ar fi fost

un copil îndrăgit. Atunci, pentru o clipă, aproape credea că este aşa şi, mînată de această închipuire, părea să-şi reamintească cum priviseră împreună la fratele ei, în mormînt, cum fuseseră amîndoi părtaşi la dragostea lui, cum fuseseră uniţi reamintindu-şi cu drag de el, cît de des vorbiseră de el şi atunci bunul ei tată, privind cu drag la ea, îi vorbea despre ceea ce nădăjduiau împreună şi despre încrederea lor în Dumnezeu. Altă dată şi-o înfăţişa pe mama ei, ca şi cînd ar mai fi încă în viaţă. Ce fericită era atunci, închipuindu-şi că-i sare de gît şi se lipeşte de ea cu toată dragostea şi încrederea sufletului ei! Şi apoi, dintr-o dată, ce adînc nefericită se simţea cînd se făcea noapte şi întunericul o găsea singură în casa pustie!

Totuşi mai era şi un gînd pe care de-abia îl putea întrezări, dar care, arzător şi puternic în sufletul lui Florence, o susţinea în străduinţele ei şi îi umplea cu statornicie şi hotărîre inima ei tînără şi atît de greu încercată. In mintea ei, ca de altfel în aceea a tuturor care luptă cu marile suferinţe ale firii noastre muritoare, se strecuraseră nedumeriri şi nădejdi măreţe, venind din lumea necunoscută de dincolo de viaţa prezentă. Acestea, ca o muzică ce abia se auzea, îi şopteau la ureche despre întîlnirea cu mama şi cu fratele ei, într-o ţară îndepărtată, despre gîndul lor, despre dragostea şi compătimirea lor pentru ea şi despre faptul că ei aveau cunoştinţă de calea pe care ea o urma pe pămînt. Fu o mîngîiere liniştitoare pentru Florence să se poarte cu astfel de gînduri, pînă ce, într-o zi — era curînd după ce văzuse ultima oară pe tatăl ei, în odaia lui, seara tîrziu — începu să-şi închipuie că, tot plîngînd, din pricina înstrăinării inimii lui, ea ar putea să îndemne împotriva tatălui spiritul mamei şi al fratelui. Oricît de nesăbuită, neîntemeiată şi copilăroasă putea să pară această închipuire şi teama care o cuprinsese, ele porneau din firea ei iubitoare. Ca urmare, din clipa aceea Florence începu să lupte împotriva durerii arzătoare ce

o chinuia şi încercă să se gîndească la tatăl ei cu nădejdi de mai bine, deşi el era pricina durerii ei.

De atunci fu încredinţată că tatăl ei nu ştie cît de mult îl iubeşte ea. Era prea tînără, nu avea mamă şi, datorită unor greşeli sau a vreunei întîmplări nefericite, ea nu învăţase niciodată cum să-i arate că-l iubeşte. Avea de gînd să fie răbdătoare, pe viitor, să încerce să-şi însuşească această îndemînare cu timpul şi să-l facă să-şi cunoască mai bine copila.

De atunci înainte, acesta fu scopul vieţii ei. Cînd în dimineaţa următoare soarele îşi aruncă razele asupra tristei case, găsi în inima stăpînei ei singuratice o hotărîre nouă şi luminoasă. Florence, înviorată de această hotărîre, păşi cu şi mai multă rîvnă la îndeplinirea datoriilor ei zilnice, căci nădăjduind că, pe cît va fi mai pricepută şi mai desăvîrşită cînd se va întoarce tatăl ei, cu atît se va bucura el mai mult aflînd acestea şi o va iubi mai mult. Uneori se întreba, cu inima sărită şi cu lacrimi în ochi, dacă va fi ea oare destul de meşteră ca să-i facă viaţa plăcută, cînd vor trăi laolaltă, ca doi tovarăşi. Cîteodată se întreba ce fel de cunoştinţe mai mult decît altele i-ar atrage interesul. Tot timpul cînd citea, sau făcea muzică, sau cosea, sau în timpul plimbărilor ei de dimineaţă, ca şi seara, cînd îşi făcea rugăciunea, avea mereu în minte acelaşi ţel ce o stăpînea. Ciudată învăţătură pentru un copil, să deprindă a cunoaşte drumul spre inima aspră a părintelui!

Cînd serile de vară se îngînau cu noaptea, mulţi trecători, care priveau nepăsători de-a curmezişul străzii spre casa întunecoasă şi zăreau la fereastră chipul tînăr cătînd la stelele ce răsăreau, chip atît de nepotrivit cu casa aceea, fără îndoială că ar fi dormit mai prost în noaptea aceea, dacă ar fi ghicit la ce se gîndea copila cu atîta rîvnă. Umilii locuitori care, trecînd în sus şi în jos prin faţa casei, cînd mergeau la treburile lor zilnice, izbiţi de înfăţişarea ei posomorîtă, chiar fără a putea citi pe faţada întunecată istoria trecutului ei, ar fi putut să-i creeze renumele

că e cercetată de stafii. Dar Florence, urmărind ţelul sfînt ce şi-l pusese înainte, nebănuită dar şi neajutată de nimeni, se trudea cum să-l facă pe tatăl ei să înţeleagă că-l iubeşte şi în gîndurile ei nu-şi mai găsea loc nici o nemulţumire împotriva lui.

Şi astfel Florence trăia singură în casa aceea pustie şi, în timp ce zilele se scurgeau, ea rămînea tot mereu singură. Pereţii reci priveau în jos spre ea cu priviri sinistre, parcă ar fi vrut, ca Gorgona, să prefacă în piatră tinereţea şi frumuseţea ei.

Intr-o dimineaţă, Suzana Nipper şedea în faţa tinerei ei stăpîne, privind la ea cum împăturea şi sigila o scrisoare pe care tocmai o scrisese. În privirile Suzanei se vedea că ştie ce cuprinde scrisoarea şi încuviinţase cuprinsul ei.

— Mai bine mai tîrziu decît niciodată, dragă domnişoară Floy — spuse Suzana — şi eu zic că şi o vizită la alde bătrînii Skettles ar fi o faptă bună.

— Sir Barnet şi lady Skettles au fost într-adevăr foarte buni, Suzana — răspunse Florence, îndreptînd cu blîndeţe felul necuviincios în care vorbea Suzana despre acea familie — cînd m-au poftit la dînşii din nou cu atîta stăruinţă.

Domnişoara Nipper care era poate cea mai înfocată partizană de pe faţa pămîntului şi care se purta ca o partizană, în toate treburile mari şi mici, fiind întotdeauna în război cu societatea, strînse din buze şi dădu din cap pentru a arăta că se împotriveşte oricărei recunoaşteri că familia Skettles ar fi dezinteresată şi că ea, Suzana, susţine sus şi tare că amabilitatea ce o arată lui Florence şi dorinţa de a o avea în tovărăşia lor nu era lipsită de socoteli foarte iscusite.

— Ştiu ei bine ce fac, mai bine ca oricine, şopti domnişoara Nipper, ţinîndu-şi răsuflarea. Oh! sînt tari de-alde Skettles în de-alde astea!

— Mărturisesc, Suzana, nu ţin prea mult să mă duc la Fulham — spuse Florence gînditoare — dar se cuvine să mă duc. Cred că e mai bine să mă duc.

— Mult mai bine, adăugă Suzana, dînd din nou din cap cu un aer de îngîmfare.

— Şi astfel — spuse Florence — cu toate că ar fi fost mai bine să mă fi dus cînd nu era nimeni pe acolo, decît acum, în vacanţă, cînd se pare că sînt mulţi tineri în casă, am mulţumit pentru invitaţie şi am primit-o.

— Ce pot să mai spun eu, domnişoară Floy, decît să te bucuri, spuse Suzana. Ha, ha, ha!

Această ieşire, cu care domnişoara Nipper avea în ultimul timp obiceiul să-şi sfîrşească vorba, era socotită la oficiu ca menită să-l atingă pe domnul Dombey şi să exprime dorinţa domnişoarei Nipper de a servi acestui domn o dovadă de ceea ce gîndeşte despre el. Ea însă nu a lămurit-o niciodată şi, ca urmare, fără a pierde nimic din vigoarea expresiilor, ieşirile ei păstrau tot farmecul tainei.

— Cît o să mai aşteptăm pînă să putem primi veşti de la Walter, Suzano? observă Florence, după o clipă de tăcere.

— Mult, într-adevăr, domnişoară Floy — răspunse fata — şi Perch mi-a spus, mai adineauri, cînd veni să se uite după scrisori — dar ce are a face ce spune el? exclamă Suzana, roşindu-se la faţă şi oprindu-se în mijlocul convorbirii. Ce ştie el de toate astea?

Florence ridică repede ochii şi roşeaţa îi acoperi faţa.

Suzana Nipper, vădit cuprinsă de teamă şi de spaimă, privi ţintă la tînăra ei stăpînă, străduindu-se în acelaşi timp să se arate furioasă împotriva nevinovatei imagini a domnului Perch.

— Dacă n-aş avea în mine mai multă bărbăţie decît specimenul ăsta lipsit de vlagă al sexului său — spuse ea — nu m-aş mai mîndri niciodată cu părul meu ci l-aş da pe după urechi şi aş purta pălării otova, fără pic de boruri, pînă ce moartea ar pune capăt nimicniciei mele. N-oi fi eu o amazoană, domnişoară Floy, şi nici nu m-aş poci în felul ăsta, dar nici nu sînt una de alea care să mă dau bătută cu una, cu două!

— Să te dai bătută? Pentru ce? strigă Florence, îngrozită.

— Pentru nimica, domnişoară — spuse Suzana — pentru Dumnezeu, pentru nimica! Dar Perch ăsta e un fleac de bărbat. Parc-ar fi de mucava muiată şi orişicine ar putea să-l zvîrle cît colo, doar să-l atingă, şi de fapt ar fi o binefacere pentru toată lumea dacă cineva ar prinde milă de el şi ar avea bunătatea să o facă.

— Nu cumva crede el că e pierdută corabia? întrebă Florence, foarte palidă.

— Nu, domnişoară, răspunse Suzana. Aş vrea să-l văd că îndrăzneşte să-mi spună mie asta în faţă. Nu, domnişoară, dar tot trăcăneşte despre nişte inibahar pe care domnul Walter trebuia să-l trimită doamnei Perch şi tot clatină capul lui nenorocit, spunînd că trage nădejde că este teafăr. Dar apoi tot el spune că nu mai poate sosi inibaharul la timp pentru prilejul pentru care era nevoie de el, dar că poate va sosi rîndul viitor, ceea ce — spuse Nipper cu un dispreţ sporit — face ca omul ăsta să mă scoată din sărite, pentru că eu pot să rabd multe, dar nu sînt o cămilă, să ştiţi că nu sînt — adăugă Suzana, după ce se gîndi o clipă — şi pe cît mă cunosc eu nu sînt nici un dromader.

— Şi ce a mai spus, Suzano? — întreabă Florence serioasă — nu vrei să-mi spui?

— Ca şi cînd nu v-aş spune toate, domnişoară Floy, chiar toate! răspunse Suzana. Ce să vă spun, domnişoară, el spune că se tot vorbeşte despre corabie şi că pînă acum n-au avut niciodată vreo corabie de-a lor, plecată în călătoria asta, despre care să nu fi auzit nimic, măcar în jumătate din timpul de cînd a plecat corabia asta. Mai spune că nevasta căpitanului a fost la birou ieri şi părea cam îngrijorată, dar asta o poate spune oricine, aproape că o ştiam dinainte.

— Trebuie să trec pe la unchiul lui Walter, înainte de a pleca, spuse cu grabă Florence. Mă duc să-l văd

chiar în dimineaţa asta. Hai să plecăm chiar acum într-acolo, Suzano.

Cum domnişoara Nipper nu avu nimic de spus împotriva propunerii şi o încuviinţă întru totul, ele fură repede gata, ieşiră în stradă şi o porniră pe drumul care ducea la micul Marinar de Lemn.

Starea sufletească în care sărmanul Walter plecase înspre locuinţa căpitanului Cuttle, în ziua în care samsarul Brogley pusese stăpînire pe lucrurile bătrînului Sol, şi cînd i se păruse lui că pînă şi în clopotniţele bisericilor se făceau execuţii, trebuie să fi fost cam aceeaşi ca starea sufletească a lui Florence, care pornise acum spre locuinţa unchiului Sol. Între ele era numai deosebirea că Florence mai era chinuită şi de durerea de a se crede cauza nevinovată care-l pusese pe Walter în primejdie şi făcuse pe cei ce-l iubeau, şi deci şi pe ea însăşi, să trăiască în agonia îndoielii. De altfel nesiguranţă şi primejdie păreau să fie scrise peste tot. Moriştile de vînt aşezate pe vîrful turnurilor şi pe acoperişul caselor trădau prin tot felul de semne misterioase că se aşteptau la o furtună şi arătau, ca tot atîtea degete de spectre, către mările pline de primejdii, unde pluteau rătăcite parcă bucăţi de corăbii scufundate, pe care oamenii părăsiţi erau duşi ca să-şi doarmă pe vecie un somn tot atît de adînc ca şi apele cele de nepătruns în care se scufundaseră.

Cînd Florence ajunse în City şi trecu pe lîngă persoane care stăteau de vorbă, se temu ca nu cumva să le audă vorbind despre corabie şi spunînd că s-a scufundat. Tablourile şi gravurile înfăţişînd corăbii în luptă cu valurile o umpleau de spaimă. Fumul şi norii, deşi pluteau încet, i se păreau că se mişcă prea repede şi o făceau să se teamă că în clipa aceea ar fi furtună pe ocean.

Suzana Nipper o fi fost sau nu tot atît de îngrijorată, dar, avînd de lucru cu băieţii din drum, ori de cîte ori înghesuiala era mai mare — căci între lumea aceea şi ea era o firească duşmănie, ce izbucnea ori de cîte ori se întîlneau — părea, aşa cum mergea pe

drum, că nu prea ar avea vreme să se lase muncită de gînduri.

Sosind la timp în faţa Marinarului de Lemn, pe partea cealaltă a drumului, şi stînd acolo în aşteptarea unei clipe prielnice, ca să poată trece strada, fură mai întîi surprinse de a vedea, în faţa uşii constructorului de instrumente, pe un băiat cu un cap mare şi rotund, cu o faţă dolofană îndreptată spre cer şi care, cînd ele se uitară la el, băgă în gură cîte două degete de la fiecare mînă şi, cu ajutorul acestei maşinării, fluieră grozav de ascuţit către nişte porumbei ce zburau la mare înălţime.

— Băiatul mai mare al doamnei Richards, domnişoară — spuse Suzana — năpasta vieţii ei!

Cum Polly fusese la Florence şi îi spusese că fiul şi moştenitorul ei se întorsese iarăşi pe calea cea bună, Florence era pregătită pentru această întîlnire. Cum se ivi o clipă prielnică, ele se grăbiră să treacă strada, fără a se mai sinchisi de pacostea doamnei Richards. Marele sportiv, nedîndu-şi seama de prezenţa lor, fluieră din nou, cît putu de tare şi apoi, grozav de înfierbîntat, scoase un ţipăt sălbatic. „Hai, hai, ha-a-a-ai!" Acest apel avu un efect atît de puternic asupra bieţilor porumbei, încît, în loc să o pornească înspre vreun oraş din nordul Angliei, cum se pare că avuseseră de gînd, începură să se rotească pe sus şi apoi să se lase jos. Primul născut al doamnei Richards, văzînd aceasta, îi străpunse cu o nouă fluierătură şi ţipă încă o dată, cu o voce care acoperi zgomotul străzii: „Hai, hai, ha-a-a-ai!"

El fu dintr-o dată adus din entuziasmul lui la realitate de o lovitură a Suzanei Nipper, care-l îmbrînci de-a dreptul în prăvălie.

— Aşa ţi-arăţi tu pocăinţa, cînd mamă-ta se frămîntă pentru tine de atîtea luni de zile? spuse Suzana, îmbrîncindu-l încă o dată. Unde-i domnul Gills?

Rob, care de îndată ce o zări pe Florence îşi îndulci privirile furioase pe care le îndreptase asupra Suzanei,

își trecu degetele prin păr, în onoarea lui Florence și-i răspunse apoi Suzanei că domnul Gills era plecat.

— Adu-l acasă — spuse domnișoara Nipper cu autoritate — și spune-i că tînăra mea stăpînă e aici.

— Nu știu unde s-a dus, spuse Rob.

— Asta-i pocăința ta ? strigă Suzana cu o asprime usturătoare.

— Da' ce, cum o să mă duc să-l aduc dacă nu știu unde ? spuse Rob miorlăind. Cum poți să fii așa de neînțelegătoare ?

— Ți-a mai spus domnul Gills cînd o să se întoarcă acasă ? întrebă Florence.

— Da, domnișoară — răspunse Rob, ducînd din nou degetele prin păr — mi-a spus că o să fie acasă devreme, în vreo două ceasuri, domnișoară.

— E foarte îngrijorat de nepotul său ? întrebă Suzana.

— Da, domnișoară — răspunse Rob, ținînd mai mult să se îndrepte către Florence iar Suzanei să-i arate dispreț — aș putea spune că este foarte îngrijorat. Nu stă pe acasă nici măcar cîte un sfert de ceas la șir. Nu poate să șadă locului nici măcar cinci minute. Umblă de colo pînă colo, ca un... tocmai ca un rătăcit, spuse Rob lăsîndu-se pe vine, ca să arunce prin fereastră o privire spre porumbei dar, oprindu-se apoi, cînd era tocmai să ducă degetele la gură, gata să scoată o nouă șuierătură.

— Cunoști pe un prieten al domnului Gills, pe căpitanul Cuttle ? întrebă Florence, după o clipă de gîndire.

— Pe ăla cu cîrligul, domnișoară ? spuse Rob cu o mișcare lămuritoare a mîinii. Da, domnișoară, a fost pe aici alaltăieri.

— Și de atunci n-a mai fost pe aici ? întrebă Suzana.

— Nu, domnișoară, răspunse Rob, adresîndu-se tot numai lui Florence.

— Poate că unchiul lui Walter s-a dus la el, Suzano, observă Florence îndreptîndu-se spre ea.

— La căpitanul Cuttle, domnişoară? interveni Rob. Nu, nu s-a dus la el, domnişoară. Pentru că a lăsat vorbă că dacă îl caută căpitanul Cuttle, să-i spun că se miră că nu l-a văzut ieri şi să-l fac să aştepte pînă se înapoiază.

— Ştii unde şade căpitanul Cuttle? întrebă Florence.

Rob răspunse că da şi, luînd apoi un carnet unsuros de pe masa din prăvălie, citi tare adresa.

Florence se întoarse din nou spre însoţitoarea ei şi se sfătui cu ea, cu voce scăzută, în timp ce Rob, cel cu ochii rotunzi, privea şi trăgea cu urechea ca să execute întocmai poruncile secrete ale patronului său. Florence propuse să meargă la locuinţa căpitanului Cuttle, să audă din gura lui ce crede de lipsa oricărei ştiri despre vasul „Fiul şi Eredele" şi să se întoarcă cu el ca să-l liniştească pe unchiul Sol. Suzana se împotrivi la început, socotind că e prea departe, dar stăpîna ei spunînd că ar putea să ia o trăsură, nu se mai opuse şi se învoi. Pînă să ajungă la această hotărîre, chibzuirà cîteva minute, în timpul cărora Rob le privi cu multă luare-aminte, aplecînd urechea cînd la una, cînd la cealaltă, ca şi cînd ar fi fost tocmit ca arbitru.

În sfîrşit, Rob fu trimis să aducă o trăsură, cele două vizitatoare avînd grijă între timp de prăvălie şi, cînd o aduse, se suiră în ea lăsînd vorbă unchiului Sol că vor veni neapărat să-l vadă, pe drumul înapoi spre casă. Rob, după ce privi după trăsură, pînă ce aceasta se făcu tot atît de nevăzută cum erau acum porumbeii, se aşeză la pupitru, plin de zel şi, ca nu cumva să uite ceva din ce prinsese, făcu însemnări pe mici petice de hîrtie, cu o mare risipă de cerneală. Nu era nici o primejdie ca aceste documente să trădeze ceva, dacă cumva, din întîmplare, ar fi fost rătăcite, deoarece cu mult înainte ca cerneala să se fi uscat pe un cuvînt, acesta se schimba pentru Rob într-o taină atît de nepătrunsă ca şi cînd niciodată nu ar fi avut nici cea mai mică parte în făurirea lui.

Pe cînd era astfel prins cu această muncă, trăsura, după ce întîlnise în cale piedici nemaipomenite, sub formă de poduri mişcătoare, drumuri desfundate, canale fără vad, caravane cu butoaie, aşezări cu straturi de fasole roşie şi mici spălătorii şi multe alte piedici de care era belşug prin partea locului, se opri la colţul din Brig Place. Scoborîndu-se aici din trăsură, Florence şi Suzana Nipper merseră pe stradă în jos, în căutarea locuinţei căpitanului Cuttle.

Se întîmplă că, din nefericire, la doamna MacStinger să fie tocmai una din zilele de mare scuturătură. La astfel de prilejuri, doamna MacStinger punea pe gardianul de noapte să o deştepte la trei fără un sfert dimineaţa şi rareori să dădea bătută înainte de ora douăsprezece din noapte. Treaba cea mai de seamă a acestei importante acţiuni părea să fie că doamna MacStinger, înainte de a se face bine ziuă, scotea toate mobilele din casă şi le ducea în grădina din spatele casei, pentru ca apoi, după ce umbla toată ziua încoace şi încolo prin casă, cu pantofi de pîslă în picioare, să le ducă seara iarăşi la locul lor. Aceste ceremonii nu numai că zăpăceau pe micii porumbei care erau tinerii MacStinger şi care, în astfel de împrejurări, nu numai că nu erau în stare să găsească un loc liniştit pe unde să pună picioarele, dar în genere veneau să ceară ceva de ciugulit de la pasărea-mamă, chiar în timpul desfăşurării solemnităţilor.

În clipa cînd Florence şi Suzana Nipper se înfiinţară la uşa doamnei MacStinger, această femeie demnă şi de temut era tocmai ocupată cu transportarea de-a lungul gangului a lui Alexandru MacStinger, în vîrstă de doi ani şi trei luni, pentru depunerea forţată în poziţie „şezut", pe caldarîmul străzii. Cum Alexandru era vînăt la faţă, pentru că sub înrîurirea pedepsei îşi ţinuse răsuflarea, acţiunea răcoritoare a pietrei caldarîmului era socotită, de obicei, în astfel de împrejurări, ca un puternic mijloc de vindecare.

Simţămintele doamnei MacStinger, de femeie şi de mamă, fură adînc jignite de privirea plină de milă pen-

tru Alexandru, pe care o surprinse în ochii lui Florence. Ca urmare, doamna MacStinger, lăsînd acele alese emoţii ale firii omeneşti să treacă înaintea slăbiciunii de a-şi potoli curiozitatea, îl scutură şi-l bruftui pe Alexandru atît înainte cît şi după aplicarea tratamentului cu piatra caldarîmului şi nu luă în seamă pe cele două străine.

— Mă iertaţi, ma'am, spuse Florence, cînd copilul îşi reluă răsuflarea şi putu să facă uz de ea. Este asta casa căpitanului Cuttle?

— Nu, spuse doamna MacStinger.

— Nu e numărul nouă aici? întrebă Florence, codindu-se.

— Da' cine a spus că nu e numărul nouă aici? spuse doamna MacStinger.

Suzana Nipper sări de îndată şi-şi îngădui să întrebe ce înţelesese doamna MacStinger prin aceasta şi dacă îşi dă seama cu cine vorbeşte.

Doamna MacStinger, ca răspuns, o măsură pe Suzana din cap pînă în picioare.

— Ce vreţi cu căpitanul Cuttle? Aş vrea să ştiu, spuse doamna MacStinger.

— Ai vrea? Îmi pare rău că n-o să afli, răspunse domnişoara Nipper.

— Taci, Suzana! Te rog! spuse Florence. Poate ai putea să ai bunăvoinţa să ne spui unde locuieşte căpitanul Cuttle, ma'am, dacă nu locuieşte aici.

— Da' cine v-a spus că nu locuieşte aici? răspunse înverşunata doamnă MacStinger. Am spus că asta nu e casa căpitanului Cuttle — şi să ştiţi că nu e casa lui, şi să ferească sfîntul ca să fie vreodată casa lui, pentru că el habar n-are de cum se ţine o casă şi nu merită să aibă o casă. E casa *mea* şi cînd am închiriat odăile de sus căpitanului Cuttle, vai! am făcut o afacere proastă, am aruncat mărgăritare în troaca porcilor!

Făcînd aceste reflecţii, doamna MacStinger ridicase glasul înadins ca să se audă la ferestrele de sus şi lăsase să izbucnească cu tărie fiecare vorbă, ca şi cînd

ar fi ieşit dintr-o armă cu repetiţie. După ultima împuşcătură, se auzi, din odaia căpitanului, vocea lui spunînd, ca o uşoară mustrare:

— Mai încet, acolo, jos!

— Dacă îl vreţi pe căpitanul Cuttle, uite-l acolo! spuse doamna MacStinger cu un gest mînios al mîinii. De îndată ce Florence fără să mai stea de vorbă, îşi îngădui să intre, şi Suzana o urmă, doamna MacStinger îşi reluă exerciţiile ei pedestre, cu pantofii de pîslă în picioare, iar Alexandru MacStinger (depus tot pe piatra caldarîmului) care se oprise din plîns pentru a trage cu urechea la convorbire, începu din nou să plîngă, distrîndu-se în timpul acestei triste îndeletniciri, pur mecanice, cu o cercetare generală a priveliştii ce se încheia cu aceea a trăsurii.

Căpitanul şedea în apartamentul său, cu mîinile în buzunare şi cu picioarele trase sub scaun, ca pe o mică insulă pustie pierdută în mijlocul unui ocean de săpun şi apă. Geamurile căpitanului fuseseră spălate, pereţii fuseseră spălaţi, şi toate, afară de sobă, erau ude şi străluceau de atita săpun şi nisip, cu care fuseseră frecate. Aerul era plin de miros de apă sărată. In mijlocul acestei triste scene, căpitanul, naufragiat pe insula lui, privea de jur împrejur cu o mutră posomorîtă la catastrofa provocată de apă şi părea că aşteaptă să vadă sosind vreo barcă prietenoasă ca să-l salveze.

Nu poate fi descrisă în cuvinte mirarea căpitanului Cuttle cînd, îndreptîndu-şi spre uşă faţa deznădăjduită, văzu apărînd pe Florence cu însoţitoarea ei. Cum, din pricina elocvenţei doamnei MacStinger, tot ce spuseseră ceilalţi nu putu să fie auzit decît foarte nelămurit, el nu se aştepta la vreun vizitator mai neobişnuit, ci numai cel mult la băiatul de la cîrciumă sau la lăptar. De aceea, cînd apăru Florence şi, apropiindu-se de marginea insulei, îşi puse mîna într-a lui, căpitanul se ridică înmărmurit, ca şi cînd în clipa aceea ar fi crezut că a apărut în faţa lui vreun tînăr membru din familia Olandezului zburător.

Totuşi, recîştigîndu-şi de îndată stăpînirea de sine, întîia lui grijă fu să o aşeze pe Florence pe uscat, ceea ce din fericire şi izbuti, cu o singură mişcare a braţului. Trecînd apoi peste ape, căpitanul Cuttle o cuprinse pe doamnişoara Nipper după talie şi o duse şi pe ea pînă pe insulă. Apoi, căpitanul Cuttle, cu mult respect şi admiraţie, duse mîna lui Florence la buze şi, ţinîndu-se la oarecare depărtare (căci insula nu era destul de încăpătoare pentru trei), îi aruncă o privire radioasă, din mijlocul apei şi al săpunului, parcă ar fi fost o nouă întruchipare a vreunui Triton.

— Eşti firesţe foarte mirat să ne vezi aici, spuse Florence zîmbind.

Căpitanul, peste măsură de încîntat, răspunse trimiţîndu-i un sărut, prin mijlocirea cîrligului şi bombăni ceva ca şi cînd cel mai ales şi gingaş compliment ar fi fost cuprins în singurele cuvinte: „Ţin'te bine! Ţin'te bine!" pe care reuşi să le rostească.

— Nu puteam să mai rabd — spuse Florence — fără să vin să te întreb ce crezi dumneata despre scumpul nostru Walter — care mi-e acum un frate — şi dacă am avea de ce să fim îngrijoraţi şi dacă n-ai vrea să te duci în fiecare zi să linişteşti pe sărmanul său unchi, pînă ce o să primim vreo ştire de la Walter.

La aceste cuvinte, căpitanul Cuttle, parcă fără voia lui, îşi luă capul în mîini, pălăria lui de muşama lipsindu-i de astă dată de pe cap şi păru foarte încurcat.

— Te îndreptăţeşte ceva să fii îngrijorat de soarta lui? întrebă Florence, de la faţa căreia căpitanul nu putea să-şi mai ia privirea de fermecat ce era, pe cînd ea, la rîndul ei, îl privea cu multă seriozitate, pentru a se convinge de sinceritatea răspunsului lui.

— Nu, desfătarea inimii mele — spuse căpitanul Cuttle — nu mă tem de nimic. Wal'r e un băiat care ştie să răzbată prin toate furtunile. Wal'r e un băiat care o să reuşească, mai curînd ca oricare altul, să ducă corabia aia la izbîndă. Wal'r — spuse căpitanul cu ochi pe care lauda adusă tînărului său prieten, îi făcea să strălucească şi cu cîrligul lui ridicat în sus,

pentru a anunța un citat frumos — este ceea ce se poate numi o emanație exterioară și vizibilă a unei puteri interioare, supraomenești, și cînd o să dați de asta, să vi-o însemnați.

Florence, care nu prea înțelese ce voia să spună căpitanul, cu toate că acesta socotea, firește, că citatul lui era plin de înțeles și pe deplin satisfăcător, privi cu blîndețe la el ca și cînd ar fi așteptat să mai urmeze ceva.

— Desfătare a inimii mele — reîncepu căpitanul — a fost fără îndoială vreme neobișnuit de rea în latitudinile alea, e adevărat, și or fi fost ei aruncați încoace și încolo, poate pînă la capătul celălalt al lumii. Dar corabia e una de alea bune și flăcăul e unul bun și el, și slavă Domnului — căpitanul se înclină ușor — inimi din astea de stejar nu pot fi așa de lesne frînte, fie că sînt inimi de corăbii, fie că sînt de-ale oamenilor. Avem de-a face și cu de alea și cu de astea, și de aceea o să rămînă mereu deasupra valurilor și de aia deocamdată nu am nici un pic de teamă.

— Deocamdată? repetă Florence.

— Nici un pic — răspunse căpitanul, sărutîndu-și din nou cîrligul — și nici n-o să apuc să mă tem, desfătare a inimii mele, căci Wal'r o fi scris acasă de pe insula lui, sau din vreun port oarecare și o fi făcut să fie totul în perfectă regulă. Cît îl privește pe bătrînul Sol Gills — aci căpitanul deveni solemn — n-o să-l las în drum și n-o să-l părăsesc pînă ce moartea ne va despărți, oricît ar bîntui, și-ar bîntui, și-ar bîntui furtuna; căutați catehismul — spuse căpitanul ca în paranteză — și acolo o să găsiți aceste cuvinte. Poate ar fi însă bine ca Sol Gills, pentru a se liniști, să ceară și părerea unui om îmbătrînit pe mare, care, cînd se apucă de o treabă o și scoate la mal, și care în timpul uceniciei lui a fost gata, gata, să fie sfărîmat în bucăți. Îl cheamă Bunsby. Să vie ăsta să-i spună părerea lui, chiar acolo, în odaia din fund. Ah — spuse căpitanul Cuttle grozăvind

vindu-se — o să-l vedeţi pe Sol Gills aiurit ca şi cînd s-ar fi dat cu capul de pragul de sus al uşii.

— Hai să-l ducem pe domnul ăsta să-l vadă şi să vedem ce are de spus, strigă Florence. Vrei să vii cu noi chiar acuma? Avem o trăsură afară.

Căpitanul Cuttle îşi luă iarăşi între mîini capul de pe care lipsea pălăria de muşama şi păru zăpăcit. Dar chiar în clipa aceea se întîmplă un lucru cu totul neaşteptat. Uşa se deschise fără nici un semn premergător şi cu de la sine putere, iar pălăria de muşama zbură în odaie ca o pasăre şi se aşternu greoaie la picioarele căpitanului. Uşa se închise apoi tot atît de repede cum se deschisese, fără să se audă vreun cuvînt spre lămurirea acestei minuni.

Căpitanul Cuttle ridică pălăria de jos şi, după ce o întoarse pe toate feţele şi-i aruncă o privire plină de interes şi de bucuria revederii, începu să o lustruiască cu mineca. Pe cînd făcea această operaţie, căpitanul privi stăruitor la vizitatoarele lui şi spuse cu o voce scăzută:

— Vedeţi dumneavoastră, m-aş fi dus eu de ieri la Sol Gills şi m-aş fi dus şi azi-dimineaţă, dar vedeţi, ea mi-a luat-o şi nu mi-a dat-o înapoi. Asta-i toată povestea, lungă sau scurtă, asta e.

— Cine a făcut asta, pentru Dumnezeu? întrebă Suzana Nipper.

— Stăpîna casei, draga mea, răspunse căpitanul, şoptind posac şi făcînd tot felul de semne tainice. Am avut un schimb de cuvinte cu ea pe chestia frecării podelelor ăstora şi ea, pe scurt — spuse căpitanul privind spre uşă şi răsuflînd adînc pentru a se uşura — mi-a răpit orice libertate.

— O! Aş vrea să aibă de-a face cu mine! spuse Suzana, roşindu-se la faţă de arzătoare ce-i era această dorinţă. Aş învăţa-o eu minte.

— Crezi dumneata, draga mea? spuse căpitanul, dînd din cap în semn de mare îndoială, dar privind cu vădită admiraţie la îndrăzneala dusă la culme a frumoasei aspirante. Nu ştiu, zău! E o navigaţie cam

grea. E greu de tot să o scoţi la capăt cu ea. Nu poţi să ştii niciodată, dragă, încotro o apucă. Acu te ocoleşte, acu se dă la tine. Şi cînd face pe căpcăunul... spuse căpitanul, căruia îi ieşiseră pe frunte broboane de sudoare. Fraza lui, pentru a fi destul de grăitoare, nu se putea încheia decît printr-o fluierătură şi de aceea căpitanul fluieră, însă şuierul ieşi cam tremurător din gîtlej. Apoi din nou dădu din cap, şi, revenind la admiraţia lui pentru bravura devotată a domnişoarei Nipper, repetă sfios: crezi că ai putea, draga mea?

Suzana răspunse doar cu un surîs, care fu însă atît de sfidător, încît nu se putea prevedea cîtă vreme avea de gînd căpitanul să rămînă ca vrăjit cu privirile aţintite la ea, dacă Florence, îngrijorată cum era, nu ar fi propus din nou ca să plece cu toţii, neîntîrziat, la acel oracol de Bunsby. Fiind readus astfel la simţul datoriei, căpitanul îşi aşeză cu hotărîre pălăria de muşama pe cap, luă un alt baston noduros, cu care înlocuise pe cel dat lui Walter şi, dînd braţul lui Florence, se pregăti să-şi deschidă drumul prin tabăra duşmană.

Se întîmplase totuşi ca doamna MacStinger să-şi schimbe drumul şi să navigheze acum, după cum spunea căpitanul, în cu totul altă direcţie. Deoarece, cînd coborau scările, o găsiră pe exemplara femeie scuturînd rogojinile chiar pe treptele din faţa uşii de intrare. Alexandru şedea tot pe piatra caldarîmului, privind posomorît printr-un nor de praf şi doamna MacStinger se dovedi atît de absorbită de îndeletnicirea ei casnică, încît, atunci cînd căpitanul şi musafirii lui trecură prin faţa ei, se apucă să bată şi mai tare rogojinile, fără a trăda, nici prin vorbă, nici prin faptă, că ar lua cîtuşi de puţin în seamă prezenţa lor. Căpitanul fu nespus de mulţumit că scăpase aşa de uşor, cu toate că efectul rogojinii fu ca şi al unei puternice prize de tabac asupra lui şi îl făcu să strănute, de-i curgeau lacrimile pe faţă. Nu-i venea să creadă în norocul ce-l avusese. Totuşi, pe drumul de

la uşă pînă la trăsură, privi de mai multe ori înapoi peste umăr, urmărit de teama ca doamna MacStinger să nu pornească în goană după el.

Ajunseră totuşi la colţul din Brig Place, fără să-i fi ajuns din urmă vreo tulburare din partea acelei corăbii încărcate cu explozibile. Deoarece curtenia lui nu-i îngăduia să călătorească în trăsură, alături de doamne, deşi acestea îl îmbiaseră să o facă, căpitanul se sui pe capră şi-l pilotă pe vizitiu, în cursa lui spre corabia căpitanului Bunsby, corabie ce purta numele de „Prudenta Clara" şi era ancorată chiar lîngă Ratcliffe.

Sosiţi la chei, la care această mare navă a comandantului era înghesuită printre vreo cinci sute de tovarăşe, ale căror parîme întortocheate semănau cu nişte păienjenişuri monstruoase, pe jumătate destrămate, căpitanul Cuttle se înfăţişă la fereastra trăsurii şi pofti pe Florence şi pe domnişoara Nipper să-l însoţească pe bordul vasului. Le spuse că Bunsby era cum nu se poate mai simţitor faţă de farmecul feminin şi că nimic nu putea să echilibreze mai bine mintea lui vioaie decît sosirea doamnelor pe „Prudenta Clara".

Florence consimţi numaidecît şi căpitanul, luînd mîna ei micuţă în mîna lui cea mare, cu o expresie hazlie, în care se amesteca protecţie, paternitate, mîndrie şi ceremonie, o conduse peste mai multe punţi foarte murdare, pînă ce, ajungînd la „Clara", găsiră acea prudentă corabie (care era ancorată în afara şirului de vase), cu scara de bord lipsă şi avînd între ea şi vecina ei cea mai apropiată rîul lat de şase picioare. Căpitanul Cuttle lăsă să se înţeleagă din lămuririle lui că şi marele Bunsby, ca şi el însuşi, era grozav de chinuit de stăpîna casei sale, şi că, deoarece îl chinuia atît de rău încît nu mai putea îndura, el lăsa între el şi ea acest golf, ca o ultimă scăpare.

— Clara a-hoi ! strigă căpitanul, făcînd pîlnie cu amîndouă mîinile în faţa gurii.

— A-hoi ! strigă un băiat, ca şi cînd ar fi fost ecoul căpitanului, venind dinspre corabie.

— Bunsby la bord ? strigă căpitanul, cu o voce de stentor, ca şi cînd băiatul ar fi fost la o jumătate de milă depărtare şi nu la doi yarzi.

— Aud, aud ! strigă băiatul, pe acelaşi ton.

Băiatul întinse apoi căpitanului o scîndură, pe care acesta o aşeză cu grijă, conducînd apoi pe Florence pe ea şi, după aceea întorcîndu-se să o aducă şi pe domnişoara Nipper. Astfel ajunseră pe puntea „Prudentei Clara", în ale cărei parîme se vedeau fluturînd diferite articole de îmbrăcăminte, în tovărăşia unor limbi afumate şi a unor scrumbii.

Fără întîrziere apăru, suindu-se încet pe deasupra acoperişului cabinei, un om înalt, în a cărui faţă de culoarea mahonului se vedea un ochi fix şi un altul care se rotea ca un far. Capul îi era împodobit cu un păr ciufulit, ce semăna mai mult a funii destrămate şi care nu părea dispus să ia vreo direcţie precisă, fie spre nord, fie spre est, vest sau sud, dar tindea în acelaşi timp către toate cele patru direcţii ale busolei şi către fiecare gradaţie de pe ea. Capul se prelungea cu o bărbie mare şi golaşă, semănînd a adevărat pustiu şi cu un guler de cămaşă şi o basma înfăşurată în jurul gîtului, apoi printr-o haină şi nişte pantaloni de pilot, a căror cingătoare era atît de largă şi se ridica atît de sus încît părea să înlocuiască vesta, mai ales că era împodobită în dreptul pieptului cu nişte nasturi mari de lemn, de parcă ar fi fost nişte piese de table. Cînd, în sfîrşit, apăru şi partea cea mai de jos a pantalonilor, Bunsby li se înfăţişă în întregime, cu mîinile în buzunare — care erau de dimensiuni formidabile — şi cu privirea îndreptată nu spre căpitanul Cuttle, nici spre doamne, ci spre vîrful catargului principal.

Înfăţişarea adînc filozofică a căpitanului Bunsby, care era mare şi voinic şi pe a cărui faţă stacojie se putea citi că era un om foarte tăcut, ceea ce în adevăr era şi trăsătura cea mai de seamă a caracte-

rului lui, îl făcu pe căpitanul Cuttle să se sfiască, deşi îi era prieten apropiat. Şoptindu-i la ureche lui Florence că Bunsby niciodată nu s-a mirat de ceva şi că era privit ca un om care nici nu ştie ce înseamnă aşa ceva, căpitanul Cuttle îl observă cum îşi privea catargul şi apoi întreg orizontul. Cînd, în fine, ochiul lui care se rotea ajunse în direcţia căpitanului Cuttle, acesta spuse :

— Bunsby, băiete, cum merg treburile ?

O voce adîncă, ursuză şi aspră, care părea să nu aibă nici o legătură cu Bunsby şi în orice caz nu avu nici cea mai slabă înrîurire asupra feţei lui, răspunse :

— Bine, bine, camarade, cum o duci tu ?

În acelaşi timp, mîna dreaptă a lui Bunsby, împreună cu o parte a braţului ieşi din buzunar, strînse mîna căpitanului Cuttle şi se întoarse apoi iarăşi la locul ei.

— Bunsby — spuse căpitanul, intrînd de-a dreptul în miezul lucrurilor — iată, te avem pe tine aici, un om cu minte ageră şi care-şi poate da o părere. Am venit cu o tînără doamnă care are nevoie de părerea ta, cu privire la prietenul meu Wal'r, tot aşa şi cu privire la celălalt prieten, Sol Gills, care e o fire parcă făcută ca tu să te apropii de el, căci e un om de ştiinţă, care-i mama invenţiilor şi nu cunoaşte lege. Bunsby, eşti gata să mă serveşti şi să vii acum cu noi ?

Marele comandor care, judecînd după expresia feţei lui, se părea că scrutează tot timpul orizontul pentru a vedea numai lucrurile ce se găseau la mari depărtări, dar nu vedea nimic din cele ce se aflau într-o rază de zece mile în jurul lui, nu dădu nici un răspuns.

— Vedeţi aici un om — spuse căpitanul Cuttle, adresîndu-se frumoaselor lui tovarăşe şi arătînd cu cîrligul spre comandor — un om care a fost doborît mai des decît orice alt om în viaţă, care a suferit el singur mai multe accidente decît a înregistrat spitalul marinei, la toţi marinarii la un loc ; care, pe cînd

era tînăr, a fost lovit în cap de mai multe catarge, drugi şi piroane decît ţi-ar trebui ca să construieşti pe şantierul de la Chatham un întreg iaht şi care, cu toate astea, şi-a păstrat facultăţile în aşa fel — asta-i credinţa mea — că nu poţi găsi alţii ca el nici pe mare şi nici pe uscat.

Flegmaticul comandor, cu o uşoară mişcare din cot, păru că vrea să arate oarecum mulţumire pentru laudele ce i se aduceau, dar, dacă faţa lui ar fi fost tot atît de depărtată ca şi ţinta asupra căreia îşi îndrepta privirea, n-ar fi putut, fără îndoială, să lămurească mai puţin pe cei de faţă asupra a ceea ce se petrecea acum în mintea lui.

— Camarade — spuse Bunsby dintr-o dată şi aplecîndu-se pentru a privi pe sub o grindă care îi împiedica vederea — ce doresc doamnele să bea ?

Căpitanul Cuttle, ale cărui gingaşe sentimente fură rănite de o astfel de întrebare în legătură cu Florence, luă pe marele înţelept deoparte şi, făcîndu-se că-i şopteşte ceva la ureche, se scoborî cu el spre cabină. Acolo, pentru ca să nu se supere comandorul, căpitanul trase o duşcă. Florence şi Suzana, privind în jos prin lucarna deschisă, putură vedea cum marele înţelept, care cu greutate putea să-şi facă loc în cabină între pat şi o mică sobă de tuci, turnă băutură pentru el şi prietenul său. Amîndoi se iviră iarăşi curînd pe punte şi căpitanul Cuttle, triumfător că reuşise în întreprinderea sa, o conduse pe Florence înapoi la trăsură, în timp ce Bunsby venea după ei escortînd-o pe domnişoara Nipper pe care, spre marea ei indignare, o mîngîie cu braţul lui îmbrăcat în pînză aspră de pilot, de parcă ar fi fost un urs albastru.

Căpitanul îşi sui oracolul în trăsură şi, mîndru de a-şi fi asigurat sprijinul prietenului său şi de a fi prins în cuşcă marea lui inteligenţă, nu se putu opri de a tot privi pe Florence prin ferestruica din spatele vizitiului pentru a o face să înţeleagă prin surîsul şi prin semnele către frunte că acolo este concentrată

toată înţelepciunea din creierul lui Bunsby. Intre timp, Bunsby, mîngîind mereu pe domnişoara Nipper (căci prietenul său, căpitanul, nu exagerase cînd vorbise de slăbiciunea inimii lui faţă de femei) îşi păstra o ţinută gravă şi, afară de faptul că o tot mîngîia, nu arăta nici un fel de interes nici pentru Suzana, nici pentru nimic altceva.

Unchiul Sol, care sosise acasă, îi primi în faţa uşii şi îi pofti în mica odaie din fund, care acum părea foarte schimbată din pricina lipsei lui Walter. Pe masă şi peste tot în odaie erau întinse hărţi geografice şi marine pe care bătrînul, cu inima grea, căuta mereu, fără încetare, să dea pe întinsul mărilor de urma corăbiei dispărute. Cu un minut mai devreme încercase, cu compasul pe care îl ţinea încă în mînă, să măsoare cît de departe şi unde a putut fi zvîrlită corabia şi se trudea să dovedească că mult timp încă nu trebuia pierdută nădejdea de a o regăsi.

— O fi fost poate aruncată la ţărm — spuse unchiul Sol, privind cu încordare la hartă — dar nu, asta e aproape cu neputinţă. O fi fost poate silită de vreme rea... dar asta nu e probabil. Poate o mai fi vreo nădejde că şi-a schimbat ruta... Dar nici asta nu pot nădăjdui! Cu astfel de păreri întretăiate, bietul bătrîn rătăcea pe harta mare desfăşurată în faţa lui şi nu putea găsi un petic, cît de mic, care să-i îngăduie să aşeze pe el vîrful compasului, dîndu-i nădejdi.

Florence văzu de îndată — ar fi fost greu să nu vadă — că se petrecuse cu bătrînul o schimbare curioasă, greu de descris. Pe cînd apucăturile lui deveniseră mai neliniştite şi mai şovăitoare decît fuseseră de obicei, era totuşi în ele o hotărîre contradictorie şi ciudată, care o umplea pe Florence de mirare. I se păru chiar că o dată vorbise aiurea şi fără rost, deoarece, cînd ea îi spuse că îi pare rău că nu l-a găsit acasă dimineaţa, el răspunse întîi că fusese plecat ca s-o găsească pe ea, pentru ca îndată după aceea să pară că vrea să retragă ceea ce spusese.

— Ai fost la mine să mă vezi? întrebă Florence. Astăzi?

— Da, scumpă domnişoară — răspunse unchiul Sol, privind cînd la ea, cînd în lături, cam fîstîcit — voiam să te văd cu ochii mei şi să te aud cu urechile o dată cel puţin înainte de... Aci se opri.

— Înainte, înainte de ce? întrebă Florence, punînd mîna pe braţul lui.

— Am spus eu înainte de? răspunse bătrînul Sol. Dacă am spus aşa, apoi am gîndit că înainte de a primi ştiri de la scumpul meu băiat.

— Nu te simţi bine? întrebă Florence cu duioşie. Ai fost atît de îngrijorat! Sînt sigură că nu ţi-e bine.

— Mă simt atît de bine — răspunse bătrînul, strîngînd pumnul drept şi întinzîndu-l spre ea ca să vadă — atît de bine şi de zdravăn pe cît poate nădăjdui să fie un om la vîrsta mea. Ia te uită! E tare. Nu-i stăpînul lui tot atît de hotărît şi de voinic ca mulţi tineri? Eu zic că da. O să vedem.

Era ceva mai mult în purtarea decît în vorbele lui, cu toate că şi acestea se întipăriră adînc în mintea ei, care o impresionă atît de mult pe Florence încît ar fi vrut să împărtăşească neliniştea ei chiar în clipa aceea căpitanului Cuttle. Dar căpitanul se folosi de acea clipă pentru a descrie starea lucrurilor cu privire la care urma să se ceară părerea înţeleptului Bunsby şi pentru a solicita ca înalta sa autoritate să se pronunţe.

Bunsby, al cărui ochi părea tot mereu aţintit asupra vreunei case aşezate la jumătatea drumului dintre Londra şi Gravesend, întinse de vreo două trei ori braţul drept, ca şi cînd ar fi vrut, în căutare de inspiraţie, să o cuprindă pe domnişoara Nipper. Cum însă tînăra se dădu înapoi cu scîrbă şi se aşeză de partea cealaltă a mesei, inima duioasă a comandantului „Prudentei Clara" nu întîmpină un răspuns prielnic la pornirile sale sentimentale. După mai multe încercări nereuşite în această direcţie, comandantul, neadresîndu-se nimănui, vorbi astfel, sau mai bine zis

vocea din el spuse, din propria ei pornire şi cu totul fără voia lui, ca şi cînd din el ar fi vorbit un spirit întunecat:

— Numele meu e Jack Bunsby!

— A fost botezat John, strigă căpitanul Cuttle. Să auzim!

— Şi eu ce spun — continuă vocea, după oarecare răgaz de gîndire — aia fac.

Căpitanul, ţinînd-o pe Florence de braţ, făcu un semn din cap către ascultători şi păru că vrea să spună: „Acu o să auziţi! Asta-i ce m-a făcut să-l aduc aici".

— Ei bine — urmă vocea — de ce nu? Dacă-i aşa, ce-i de mirare? Poate cineva să spună că-i altfel? Nici gînd... Înainte deci!

Cînd vocea îşi urmase cursul pînă la acest punct al argumentaţiei, se opri scurt. Apoi, scăzută, continuă astfel:

— Da' ce, băieţi, eu cred că „Fiul şi Eredele" să se fi scufundat? S-ar putea. Dar pot eu să spun asta? Cine poate spune că-i aşa sau că-i altfel? Dacă vreun proprietar de corabie o porneşte pe canalul Sfîntul Gheorghe şi o ia apoi înspre dune, ce are în faţa lui? Insulele Goodwins. Nu trebuie numaidecît să dea peste ele, dar poate să şi dea. Totul atîrnă de cum o şti să manevreze. Asta nu-i de datoria mea. Înainte deci, priviţi cu curaj înainte şi norocul să fie cu voi!

Acestea fiind spuse, vocea ieşi din odaia din fund şi trecu în stradă, luînd cu ea pe comandorul „Prudentei Clara" pe care îl însoţi cu toată graba cuvenită pînă pe bordul vasului de unde se retrase neîntîrziat în cabină, pentru a se reface cu un pui de somn.

Studenţii preceptelor marelui înţelept, lăsaţi să pună în aplicare prin propria lor înţelepciune un principiu care era piciorul cel mai de seamă dintre cele trei picioare ale trepiedului oracolului Bunsby şi poate şi ale altor oracole, se uitau nedumeriţi unul la altul. In acelaşi timp, Rob Tocilarul — care îşi luase nevi-

novata libertate de a privi pe sub ascuns la ei printr-o lucarnă din tavan şi să asculte la tot ce se vorbea — intră binişor, zăpăcit şi el. Totuşi, căpitanul Cuttle, a cărui admiraţie pentru Bunsby deveni, dacă aceasta ar fi fost cu putinţă, şi mai profundă, ca urmare a felului strălucit cum îşi îndreptăţise numele şi a declaraţiilor solemne ce le făcuse, încercă să lămurească spusele lui Bunsby ca urmărind numai să le inspire încredere. Bunsby nu avea nici un fel de îndoială şi o părere dată de un om ca el, ieşită dintr-o minte ca a lui, era o adevărată ancoră a Bunei Speranţe, oferind şi un loc prielnic pentru aruncarea ancorei. Florence se sili să creadă că avea dreptate căpitanul, dar Nipper, cu braţele încrucişate, dădea din cap, în semn de hotărîtă dezaprobare şi nu arăta mai multă încredere în Bunsby decît avea în însuşi Perch.

Unchiul Sol rămase, după vizita filozofului, cam tot în starea în care acesta îl găsise. Era tot aplecat peste hărţi, hoinărind pe deasupra apelor, cu compasul în mînă, fără a putea da de un punct în care să-l fixeze. In urma unui cuvînt pe care Florence i-l şopti în ureche pe cînd bătrînul era astfel ocupat, căpitanul Cuttle puse mîna lui grea pe umărul lui Sol.

— Ei, toate-s bune, Sol Gills? strigă căpitanul, voios.

— Aşa şi aşa, Ned, răspunse constructorul de instrumente. Îmi reaminteam tocmai astăzi după-amiază că, în chiar ziua cînd a intrat în serviciul casei Dombey, băiatul a venit mai tîrziu acasă la masă şi că, şezînd împreună chiar în locul unde şedem acum, am vorbit despre furtuni şi naufragii şi nu mai puteam să-l fac să vorbească de altceva. Dar întîlnind ochii lui Florence aţintiţi cu adîncă îngrijorare asupra feţei lui, bătrînul se opri şi zîmbi.

— Ţin'te bine, prietene! strigă căpitanul. Capul sus! Ascultă la mine, Sol Gills. După ce o s-o duc pe desfătarea inimii cu bine acasă — aici căpitanul trimise iarăşi, prin mijlocirea cîrligului, o sărutare către Florence — am să vin înapoi să te iau cu mine

ca să rămînem împreună toată ziua şi pe urmă o să vii cu mine să mîncăm, prietene Sol, pe unde om găsi.

— Nu astăzi, Ned! spuse repede bătrînul, părînd nespus de neliniştit de această propunere. Nu astăzi. N-aş putea astăzi.

— De ce nu? întrebă căpitanul, privindu-l mirat.

— Am... am prea multe de lucru. Trebuie... trebuie să mă gîndesc şi să pun multe la cale. Adevărat, Ned, n-aş putea. Trebuie să ies astăzi, să fiu singur şi să mă gîndesc apoi iar la multe.

Căpitanul privi la constructorul de instrumente, apoi la Florence, apoi iar la bătrîn.

— Atunci pe mîine, sugeră el în sfîrşit.

— Da, da, miine, spuse bătrînul. Gîndeşte-te la mine, mîine. Să zicem mîine.

— Am să viu aici devreme, ţine minte, Sol Gills, spuse căpitanul hotărît.

— Da, da, asta o să fie mîine dimineaţă cea dintîi treabă — spuse bătrînul Sol — şi acum mergi sănătos, Ned Cuttle, şi Dumnezeu să te aibă în paza lui!

După ce strînse cu neobişnuită căldură mîna căpitanului, pe cînd spunea acestea, bătrînul se întoarse către Florence, îi luă amîndouă mîinile în ale sale şi i le sărută, apoi o duse afară la trăsură cu o grabă foarte ciudată. Aceasta îl impresionă atît de tare pe căpitan, încît rămase în urmă şi recomandă lui Rob să fie deosebit de blînd şi grijuliu cu stăpînul său, pînă mîine dimineaţă. Îşi întări apoi sfatul, dîndu-i un şiling şi făgăduindu-i alţi şase penny pentru dimineaţa următoare. După îndeplinirea acestor fapte bune, căpitanul Cuttle, care se considera protectorul natural şi legal al lui Florence, se sui pe capră, plin de marea însemnătate a misiunii lui şi o însoţi pînă acasă.

Despărţindu-se, o asigură că va fi foarte aproape de Sol Gills şi îi va fi devotat şi apoi mai întrebă o dată pe Suzana Nipper, neputînd să uite cuvintele ei măgulitoare referitoare la doamna MacStinger:

— Ai vrea, dragă, ai vrea cu tot dinadinsul ?

Cînd uşa tristei case se închise după cele două tinere, gîndurile căpitanului se întoarseră iarăşi înspre bătrînul constructor de instrumente şi-l făcură să se simtă neliniştit. Din această pricină, în loc să se ducă acasă, se plimbă de mai multe ori în sus şi în jos pe stradă, căutînd să-şi omoare timpul pînă seara. Apoi, seara tîrziu, se duse să cineze la o mică tavernă din City, aşezată la un colţ de stradă, cu o încăpere cît o găoace, în care îşi dădeau de obicei întîlnire pălăriile de muşama. Căpitanul avea de gînd să treacă pe la Sol Gills după ce se va întuneca şi să se uite prin fereastra prăvăliei, ceea ce şi făcu. Uşa către camera din fund era deschisă şi putu să-l vadă pe prietenul lui cum, foarte hotărît şi preocupat, şedea la masă şi scria, în timp ce micul Marinar de Lemn, aşezat la adăpost de roua serii, privea la el de pe contorul sub care Rob Tocilarul îşi pregătea acum patul, înainte de a închide prăvălia. Încredinţat astfel că domneşte linişte în domeniul Marinarului de Lemn, căpitanul o porni către Brig Place, hotărît să ridice ancora devreme în dimineaţa următoare.

CAPITOLUL XXIV

Ce studiază o inimă iubitoare

Sir Barnet şi lady Skettles, oameni foarte de ispravă, locuiau la Fulham, într-o vilă frumuşică pe malurile Tamisei. Era una din aşezările cele mai plăcute de pe lume, cînd se întîmpla ca în dreptul ei să se desfăşoare concursurile de canotaj, dar în alte împrejurări avea neplăcerile ei, printre care se poate socoti pătrunderea întîmplătoare a apei în salon şi dispariţia, în acelaşi timp, a peluzei şi a grădinii.

Sir Barnet Skettles ţinea să arate importanţa persoanei sale, mai ales cu o tabacheră veche de aur şi

cu o batistă de mătase grea pe care o scotea din buzunar ca pe un steag şi o folosea apoi cu amîndouă mîinile deodată. Preocuparea cea mai de seamă din viaţa lui sir Barnet era să sporească numărul cunoscuţilor săi. Era în firea lucrurilor ca sir Barnet, asemănător unui corp greu căzut în apă — fără ca prin această asemuire să vrem să-l înjosim pe acest valoros bărbat — să tot mărească cercul din jurul lui, pînă nu mai rămînea loc unde să crească. Mai putea fi asemuit şi cu sunetul care, făcînd să vibreze aerul, potrivit speculaţiilor unui iscusit filozof modern, şi-ar urma călătoria pentru totdeauna prin nesfîrşitele întinsuri ale spaţiului. Tot astfel, numai atingerea limitelor existenţei sale puteau opri pe sir Barnet Skettles în călătoria sa prin sistemul social, în căutare de noi descoperiri.

Sir Barnet era mîndru cînd putea să înlesnească oamenilor să facă cunoştinţă unii cu alţii. Îi plăcea lucrul ăsta în sine, dar şi pentru că îl ajuta în înfăptuirea scopului lui favorit. De pildă, dacă sir Barnet avea norocul să pună mîna pe un recrut novice sau pe un nobil de la ţară, bunăoară, şi reuşea să-i atragă în vila sa primitoare, el le spunea chiar în prima dimineaţă după sosire: „Ia spune, dragă domnule, ştii pe cineva prin împrejurimi pe care ai vrea să-l cunoşti? Care-i acela pe care ai vrea să-l întîlneşti? Te interesează vreo persoană care scrie, sau care pictează, sau care sculptează, sau vreun actor, sau vreo altă persoană de felul acesta?" Era posibil ca pacientul să răspundă că da şi să indice pe cineva pe care sir Barnet nu-l cunoştea nici cît îl cunoscuse pe Ptolomeu cel Mare. Totuşi sir Barnet răspundea că nimic pe lume nu e mai uşor, deoarece îl cunoaşte foarte bine. Apoi, de îndată, se ducea la acel cineva, îi lăsa cartea lui de vizită cu cîteva cuvinte: „Scumpe domn — consecinţă de neînlăturat a înaltei dumneavoastră situaţii — prieten actualmente în casa mea — firește doritor să vă vadă — lady Skettles şi cu mine participînd — geniul fiind deasupra formalităţilor —

sperăm că ne veţi face deosebita favoare de a ne procura plăcerea" etc., etc. Astfel sir Barnet vîna două păsări cu o singură lovitură şi le şi avea gata pe masă.

Punînd în acţiune tabachera şi batista-drapel, sir Barnet, chiar din prima dimineaţă a vizitei lui Florence, îi făcu obişnuita propunere. Cînd Florence îi mulţumi şi îi spuse că nu ar avea pe nimeni pe care să dorească în mod deosebit să-l vadă, era firesc ca ea să se gîndească totuşi cu o strîngere de inimă la bietul Walter cel pierdut. Sir Barnet insistă însă cu amabila lui propunere şi spuse: „Dragă domnişoară Dombey, eşti sigură că nu poţi să-ţi aduci aminte de nimeni pe care tatăl dumitale — căruia te rog să-i transmiţi cele mai bune salutări din partea mea şi a lui lady Skettles, cînd îi vei scrie — ar dori ca dumneata să-l cunoşti?" Poate era firesc ca să lase jos bietul ei căpşor şi ca vocea ei să tremure cînd răspunse negativ.

Skettles-fiul, care nu prea se simţea în apele lui, din pricina cravatei care îl cam strîngea şi a minţii care-i cam lipsea, îşi petrecea vacanţa acasă şi părea plictisit de pretenţia mamei sale ca el să fie atent faţă de Florence. Un alt necaz şi mai mare care chinuia sufletul tînărului Barnet era tovărăşia doctorului şi a doamnei Blimber, care fuseseră şi ei poftiţi în casa părintească şi despre care tînărul domn spunea adesea că ar fi preferat să-i vadă petrecîndu-şi vacanţa la dracu.

— Ai putea să-mi sugerezi acum pe cineva, doctor Blimber? întrebă sir Barnet, întorcîndu-se către doctor.

— Sînteţi foarte amabil, sir Barnet, răspunse doctorul Blimber. Să vă spun drept, n-am în mod special pe nimeni în vedere. Îmi place să fac cunoştinţă cu semenii mei, în genere, sir Barnet. Ce spune despre asta Terenţiu? Oricine are un fiu este pentru mine un om interesant.

— Nu are poate doamna Bilmber vreo dorinţă de a vedea vreo persoană de seamă ? întrebă sir Barnet, curtenitor.

Doamna Bilmber răspunse, cu un zîmbet dulceag şi cu o clătinare a bonetei ei albastre, că dacă sir Barnet ar fi putut să-i facă cunoştinţă cu Cicero şi-ar fi permis să facă apel la dînsul. Dar cum aşa ceva era cu neputinţă şi cum ea nu numai că se bucura de prietenia domnului Skettles şi a amabilei sale doamne, dar împreună cu soţul său, doctorul, erau onoraţi de încrederea lor, în ceea ce priveşte pe scumpul lor fiu — aci tînărul Barnet putu fi văzut strîmbînd din nas — ea nu cerea nimic mai mult.

Sir Barnet, datorită acestor împrejurări, trebui să se mulţumească deocamdată cu societatea pe care o avea. Florence fu şi ea foarte mulţumită pentru că îşi pusese în gînd să studieze, în mijlocul acestei societăţi, o problemă serioasă care-i stătea pe inimă şi care era prea însemnată şi prea hotăritoare pentru ca să cedeze locul oricărui alt interes.

În casă mai erau şi cîţiva copii, copii care erau tot atît de liberi şi de fericiţi cu tatăl şi cu mama lor ca şi copiii îmbujoraţi din casa de peste drum de casa Dombey, copii care puteau da frîu liber dragostei lor şi puteau să şi-o arate oricînd. Florence se străduí să descopere taina lor ; căută să descopere ce-i lipsea ei şi care ar fi acea artă simplă pe care ei o cunoşteau, dar ea nu ; cum ar putea să înveţe de la ei felul de a se purta, de a arăta tatălui ei că-l iubeşte şi totodată cum să-i cîştige dragostea.

Multe zile la rînd, îngîndurată, Florence urmări pe aceşti copii. În multe dimineţi luminoase se dădea jos din pat de îndată ce soarele se ridica strălucitor pe cer şi, plimbîndu-se în sus şi în jos pe malurile riului, înainte ca cineva să se fi mişcat în casă, privea în sus la ferestrele odăilor lor şi se gîndea la ei cum erau adormiţi şi la fericirea lor de a fi îngrijiţi cu atîta drag şi de a fi înconjuraţi întotdeauna de gîndurile duioase ale părinţilor. Florence se simţea atunci şi

mai singuratică decît se simţea în casa ei cea mare. Uneori se gîndea că pentru ea era poate mai bine acolo decît aici şi că în sufletul ei era mai multă pace cînd stătea ascunsă acolo, decît în mijlocul altor copii de vîrsta ei. I se părea atunci că ea este cu totul altfel decît toţi cei din jurul ei. Dar, cu luare-aminte, concentrată asupra studiului ce urmărea şi care, la fiecare filă nouă ce întorcea în cartea vieţii cea atît de greu de studiat, o atingea dureros, Florence rămase printre ei şi încercă cu răbdare plină de nădejde să-şi însuşească cunoştinţele de care era atît de însetată.

Vai! Cum să le cîştige oare? Cum să cunoască de la început vraja care i le ţinea ascunse? Erau acolo copile care se sculau dimineaţa şi se culcau seara, liniştite că se bucură de dragostea tatălui lor. Nu aveau de învins nici o repulsie, n-aveau de temut nici o răceală, n-aveau de netezit nici o frunte încreţită. Pe măsură ce dimineaţa înainta şi ferestrele se deschideau una cîte una şi roua începea să se zvînte de pe flori şi de pe iarbă, şi picioruşe tinere începeau să alerge pe peluză, Florence, privind la feţele lor luminoase, se gîndea mereu la ce ar putea învăţa de la acei copii. Era totuşi prea tirziu ca să înveţe de la ei, căci fiecare din ei se putea apropia fără teamă de tatăl său şi să-i întindă buzele, gata pentru un sărut, să-şi încolăcească braţele pe după gîtul tatălui, care se apleca pentru a primi mîngîierea. Ea nu ar fi putut să înceapă cu atita îndrăzneală. Vai! Se poate oare ca, pe măsură ce studia mai mult, nădejdile ei să slăbească şi ele din ce în ce mai mult?

Îşi aducea bine aminte cum pînă şi acea bătrînă care o răpise cînd era mică — a cărei înfăţişare şi casă şi tot ce spusese şi făcuse i se întipăriseră adînc şi trainic în minte, cum se întipăresc toate impresiile dureroase din prima copilărie — îi vorbise cu duioşie de fiica ei şi cît de tare plînsese chiar ea, reamintindu-şi durerea de a fi trebuit să se despartă de fata ei, fără nădejdea de a o mai revedea. Dar şi propria ei mamă, se gîndea ea, cînd îşi reamintea de acea în-

tîmplare, o iubise mult. Apoi, cîteodată, cînd gîndurile îi se întorceau iarăşi repede la golul dintre ea şi tatăl ei, Florence tremura şi lacrimile începeau să-i curgă pe obraz. Şi-o închipuia atunci pe mama ei, ca şi cînd ar fi fost încă în viaţă şi că ar fi ajuns şi ea să n-o mai iubească, pentru că ei îi lipsea acel har necunoscut care ar fi îmblînzit poate, în chip firesc, pe tatăl ei, dar care îi lipsise încă din leagăn. Îşi dăduse seama că această închipuire nedreptăţea amintirea mamei, că nu era adevărată şi că nu avea nici un temei serios. Totuşi, încerca cu atîta hotărîre să justifice purtarea tatălui şi să ia toată vina asupra sa, încît nu se putea opri de a lăsa să-i treacă prin minte acea închipuire, ca un nor întunecos văzut din depărtare.

Curînd după sosirea Florencei, veni printre alţi vizitatori o fată frumoasă, cu trei sau patru ani mai mică decît ea, orfană de amîndoi părinţii şi care era însoţită de o mătuşă, o doamnă cu părul cărunt, care stătu mult de vorbă cu Florence. Îi plăcea mai ales să o audă cîntînd seara (ceea ce le plăcea la toţi); atunci se aşeza lîngă ea, ca o mamă. Într-o dimineaţă călduroasă, abia două zile după ce sosiseră acolo, Florence şedea visătoare într-un pavilion din grădină, privind printre boschete la un grup de copii care şedeau pe iarbă, împletind o coroniţă de flori pentru cel mai mic dintre ei, favoritul şi, jucăria celorlalţi. Cum mătuşa şi nepoata erau în apropiere, plimbîndu-se în sus şi în jos pe o potecă adăpostită, Florence le auzi vorbind despre ea.

— Este oare Florence o orfană ca şi mine, mătuşă? spuse copila.

— Nu, draga mea. Ea nu are mamă, dar tatăl ei trăieşte.

— E acum în doliu după mama ei? întrebă copila repede.

— Nu, după unicul ei frate.

— Cum, nu mai are alt frate?

— Nu, nu mai are altul.

— Nici soră?

— Nu, dragă.

— Imi pare foarte rău, foarte, rău ! spuse fetița.

Cum, curînd după aceasta, ele se opriră pentru a privi la niște bărci și încetară de a mai vorbi, Florence, care se ridicase cînd își auzise numele pentru a merge spre ele și a le lăsa să vadă că era în apropiere și putea să le audă, strînse florile risipite în jurul ei, dar se așeză totuși din nou și își reluă lucrul, socotind că n-o să mai audă nimic. După o clipă însă, convorbirea reîncepu.

— Pe Florence o iubesc toți aici și ea, firește, o merită, spuse copila cu seriozitate. Unde e tatăl ei ?

Mătușa răspunse, după o clipă de tăcere, că nu știe. Tonul vocii ei o făcu pe Florence să tresară. Se ridicase de pe scaun, dar rămase pironită locului, strîngînd lucrul cu amîndouă mîinile la piept, ca să nu-l lase să se risipească pe jos.

— Sper că este în Anglia, mătușă ? întrebă copila.

— Cred că da. Da, știu că e în Anglia.

— A fost el vreodată pe-aici ?

— Cred că nu. Nu !

— O să vină oare să o vadă ?

— Cred că nu !

— Da' ce, e șchiop, sau orb, sau bolnav, mătușă ? întrebă copila.

Florile pe care Florence le ținea la piept începură să cadă, cînd auzi aceste cuvinte spuse într-un fel atît de ciudat. Le strînse și mai tare la piept și-și plecă fața peste ele.

— Ascultă Ketty, spuse doamna, după o clipă de tăcere. Am să-ți spun tot adevărul despre Florence așa cum l-am auzit și cum cred că este. Nu-l mai spune mai departe, draga mea, deoarece aici nu se prea știe cum stau lucrurile și, dacă tu ai vorbi, ai face-o pe ea să sufere.

— N-am să vorbesc nimic, niciodată ! exclamă copila.

— Știu că n-ai să vorbești, răspunse doamna. Am încredere în tine, ca în mine însămi. Mi-e teamă, Ketty,

că tatăl lui Florence ţine foarte puţin la ea, o vede foarte rar, nu a fost bun cu ea niciodată, toată viaţa, şi acum, nu numai că se fereşte, dar aproape fuge de ea. Ea l-ar iubi cu duioşie dacă el i-ar îngădui-o, dar el nu i-o îngăduie, deşi ea nu are nici o vină şi deşi merită din plin să fie iubită şi compătimită de toate inimile bune.

Mai multe din florile pe care le ţinea în braţe Florence căzură, împrăştiindu-se pe jos; cele rămase în braţele ei erau ude, dar nu de rouă, şi faţa ei căzu peste mîinile ce-i tremurau.

— Sărmana Florence! Scumpa şi buna Florence! strigă copila.

— Ştii tu de ce ţi-am spus toate astea, Ketty? spuse doamna.

— Ca să fiu cît mai bună, cît mai bună cu ea şi să mă străduiesc să-i fiu cît mai plăcută. Pentru asta mi-ai spus, mătuşă, nu-i aşa?

— In parte pentru asta, dar nu numai pentru asta, spuse doamna. Cu toate că o vedem atît de voioasă, cu un surîs pe buze pentru fiecare din noi, gata să ne fie plăcută şi luînd parte aici la toate distracţiile, ea nu poate fi fericită. Nu crezi şi tu tot aşa?

— Mi-e teamă că într-adevăr aşa e, spuse fetiţa.

— Şi acum o să înţelegi — urmă doamna — de ce, văzînd copii care au părinţi iubitori şi mîndri de ei, cum sînt tocmai acum atîţia aici, ea se amărăşte în taină.

— Da, mătuşă dragă — spuse copila — înţeleg foarte bine. Sărmana Florence!

Şi tot mai multe flori se risipiră pe jos şi acelea pe care le mai strîngea la piept, tremurară ca şi cînd un vînt de iarnă ar fi trecut peste ele.

— Ketty, draga mea — spuse doamna cu acea voce gravă, dar foarte potolită şi dulce, care o impresionase atît de mult pe Florence din prima clipă cînd o auzise — din tot tineretul adunat aici, tu eşti prietena ei firească şi te poţi apropia de ea fără să o faci să sufere.

Tu nu poţi să-i reaminteşti, cum desigur o fac fără nici o vină alţi copii mai fericiţi ca tine...

— Nu sînt alţii mai fericiţi ca mine, mătuşă! exclamă copila, aruncîndu-se de gîtul ei.

— Tu nu poţi să-i reaminteşti, dragă Ketty, nenorocirea ei. Îţi cer de aceea ca, atunci cînd vei încerca să-i fii prietenă, să te străduieşti cu atît mai mult, cu cît pierderea pe care tu însuţi ai suferit-o — slavă Domnului, înainte de a-i fi putut simţi greutatea — îţi dă un drept şi o putere asupra sărmanei Florence.

— Dar eu nu sînt lipsită de dragoste, mătuşă, şi n-am fost lipsită niciodată, mătuşă, de cînd eşti dumneata lîngă mine, spuse copila.

— Oricum ar fi, draga mea — răspunse doamna — nenorocirea ta este mai uşoară decît a lui Florence, deoarece nici o orfană pe lume nu poate fi socotită atît de părăsită ca un copil căruia nu-i este îngăduit să se apropie cu dragoste de părintele lui în viaţă.

Florile se împrăştiară acum toate pe jos, ca o pulbere; mîinile goale acoperiră faţa şi orfana Florence, ghemuită pe jos, plînse îndelung, amarnic.

Dar Florence, cu inima ei curată şi hotărîtă să ducă la îndeplinire nobilul ei ţel, se ţinu cu dîrzenie de el, aşa cum mama ei se ţinuse de ea în ziua cînd dăduse naştere lui Paul. Tatăl ei nu ştia cît de mult îl iubeşte. Oricît timp ar fi necesar şi oricît de încet ar înainta către ţinta ce-şi pusese în gînd, ea trebuia neapărat să încerce să facă să pătrundă cîndva în inima tatălui dragostea ei. Între timp, trebuia să aibă grijă ca nu cumva prin vreun cuvînt, sau vreo privire, sau vreo izbucnire de simţiri, care ar putea fi datorate vreunei împrejurări întîmplătoare, să se plîngă de el sau să dea prilej la şoapte jignitoare pentru el.

Chiar în felul cum răspunse la dovezile de prietenie ale micuţei orfane, către care se simţea puternic atrasă şi care îi dădea atîtea prilejuri ca să o îndrăgească, se trăda întotdeauna gîndul lui Florence faţă

de tatăl ei. Dacă şi-ar fi îngăduit să se poarte cu ea într-un chip prea vădit prietenos, altfel de cum se purta cu celelalte, aceasta ar fi putut — socotea Florence — să întărească în mintea copilei, neapărat, şi poate şi în mintea altora, credinţa că tatăl ei ar fi crud şi denaturat. Plăcerea cu care ar fi făcut-o nu putea cumpăni această urmare. Convorbirea pe care ea o auzise nu era un prilej pentru liniştirea ei, ci un prilej de a-l salva pe el şi astfel Florence rămase şi mai departe credincioasă misiunii inimii ei şi se închină cu totul acestei misiuni.

Dacă se citea cu voce tare din vreo carte şi se întîlneau pasaje în care se vorbea despre un tată rău, ea se simţea îndurerată la gîndul că s-ar putea face de cineva vreo aluzie în legătură cu el, dar la ea însăşi nu se gîndea de loc. Tot astfel se petreceau lucrurile cînd prilejul era dat de vreo mică piesă de teatru jucată de copii, sau de vreun tablou ce li se arăta, sau de vreun joc pe care îl jucau între ei. Prilejurile care deşteptau în mintea ei gînduri duioase îndreptate spre el erau atît de multe, încît ajunsese să-şi spună adesea în sinea ei că ar fi mai bine să se întoarcă acasă în vechea ei locuinţă şi să trăiască acolo, între zidurile ei posomorîte, nesupărată de nimeni. Cît de puţini erau aceia care, văzînd pe dulcea Florence în primăvara feminităţii ei, mica regină a acelor petreceri nevinovate, îşi puteau închipui ce povară de griji grele o apăsa pe suflet. Cît de puţini erau aceia care, îngheţaţi în atmosfera rece din jurul tatălui ei, puteau bănui ce grămadă de jeratic arzător se aduna în jurul lui!

Florence îşi urmărea cu stăruinţă preocuparea ei şi, neputînd afla de la tineretul care o înconjura taina acelui har fără nume pe care ea îl căuta, se plimba adesea singură, dimineaţa devreme, printre copiii săracilor. Dar şi pe aceştia îi găsi prea înaintaţi pe tărîmul care o interesa, pentru ca să poată învăţa de la ei. Ei îşi cîştigaseră de mult fiecare locul

său în căminul părintesc şi nu stăteau afară, cum stătea ea, cu un drug de fier în faţa uşii.

Cu prilejul plimbărilor, Florence văzu de mai multe ori pe un om care, dis-de-dimineaţă pornea la lucru, însoţit adesea de o fată cam de aceeaşi vîrsta cu ea. Era un om foarte sărac, care părea să nu aibă o anumită îndeletnicire şi care acum hoinărea pe malurile rîului cînd apele se retrăgeau, căutînd în noroi după tot felul de spărturi şi rămăşiţe. Altă dată îl găsea lucrînd într-un petic sărăcăcios de grădină din faţa căsuţei lui sau ciocănind la o nenorocită de barcă veche ce-i aparţinea, sau în fine, făcînd vreo treabă oarecare la casa vreunui vecin, după cum i se ivea prilejul. Oricare ar fi fost însă treaba pe care o făcea, fata nu lucra niciodată nimic; cînd era cu el, ea stătea tăcută, posomorîtă şi cu braţele încrucişate.

Florence ar fi vrut de multe ori să vorbească cu el, dar nu îndrăznise niciodată, deoarece el nu-i dăduse niciodată prilejul. Într-o dimineaţă, totuşi, se întîmplă să-l surprindă. Ea venea pe o potecă lăturalnică, mărginită de sălcii pletoase şi care se înfunda într-un petic de pămînt pietros, aşezat între casa lui şi rîu. Omul stătea acolo, aplecat deasupra unui foc ce-l aprinsese ca să pregătească smoala cu care să astupe găurile prin care vechea lui barcă, trasă acum la mal, cu fundul în sus, lua apă. Ridicîndu-şi capul la zgomotul paşilor ei, omul îi dădu bună dimineaţa.

— Bună dimineaţa — răspunse Florence, apropiindu-se de el — devreme te-ai apucat de lucru.

— Aş fi bucuros să fiu cît mai des şi cît mai devreme la lucru, domnişoară, dacă aş avea ce lucra.

— Dar ce, e aşa greu să găseşti de lucru? întrebă Florence.

— Mie aşa mi se pare, răspunse omul.

Florence privi către locul unde stătea ghemuită fata, cu coatele pe genunchi şi bărbia în mîini, apoi spuse:

— Asta-i fiica dumitale?

Ridicîndu-şi repede capul, el privi către fată şi faţa i se lumină. Îi făcu un semn din cap şi spuse „da". Florence privi şi ea către fată şi o salută prietenos, dar fata, drept răspuns, bolborosi doar ceva, privind-o îmbufnată.

— N-are nici ea de lucru ? întrebă Florence.

Omul dădu din cap.

— Nu, domnişoară, spuse el. Lucrez eu pentru amîndoi.

— Sînteţi numai voi doi ? întrebă Florence.

— Numai noi doi, spuse omul. Mama ei a murit de acum zece ani. Marta — îşi ridică din nou capul şi fluieră la ea — nu vrei să schimbi şi tu o vorbă cu tînăra doamnă ?

Fata făcu o mişcare de nerăbdare din umeri şi-şi întoarse capul în altă parte. Urîtă, diformă, morocănoasă, bolnăvicioasă, zdrenţăroasă, murdară, dar iubită ! Da ! Da ! Florence prinsese privirea tatălui şi ştia bine cu a cui privire nu semăna cîtuşi de puţin.

— Mi-e teamă că-i e mai rău în dimineaţa asta, biata copilă ! spuse omul, întrerupîndu-şi lucrul şi privind la nenorocita lui fată, cu o compătimire pe care înfăţişarea sa aspră o făcea să pară mai duioasă.

— Atunci e bolnavă ! spuse Florence.

Omul oftă adînc

— Nu cred ca Marta mea să fi fost cinci zile la rînd sănătoasă, în tot atîţia ani, răspunse el, privind iarăşi la ea.

— Ce spui tu ! E chiar mai mult de atunci, John, spuse un vecin care venise să-i ajute să-şi dreagă barca.

— E mai mult de atunci, zici tu, hai ? strigă celălalt, dîndu-şi pălăria jerpelită pe ceafă şi ştergîndu-şi fruntea cu mîna. Se prea poate. Şi mie mi se pare că-i mult, că-i tare mult de atunci.

— Cu atît mai mult se pare că e de atunci, cu cît ai răsfăţat-o şi ai giugiulit-o, John, pînă ce a ajuns să fie o pacoste atît pentru ea însăşi, cît şi pentru toţi ceilalţi.

— Nu pentru mine — spuse tatăl reluîndu-şi lucrul — nu pentru mine.

Florence putu să simtă — cine ar fi putut oare să simtă mai bine decît ea — adevărul cuvintelor lui. Se dădu mai aproape de el şi ar fi fost bucuroasă să atingă mîna lui aspră şi să-i mulţumească pentru bunătatea ce o arăta nefericitei fiinţe la care privea cu ochi atît de puţini asemănători cu ai oricărui alt bărbat.

— Cine ar vrea oare să răsfeţe pe sărmana mea copilă — dacă poate fi vorba de răsfăţ — dacă nu aş face-o eu ? spuse tatăl.

— Aşa-i, aşa-i — strigă vecinul — sigur, John, că doar tu ! Că doar tu te lipseşti de toate ca să-i dai ei. Te legi de mîini şi de picioare de dragul ei. Îţi nenoroceşti toată viaţa ca să stai cu ea. Ei ce-i pasă ! Doar nu crezi că ea îşi dă seama ?

Tatăl ridică din nou capul şi o fluieră. Ca răspuns, Marta făcu acelaşi semn de nerăbdare, dînd din umeri, şi totuşi el păru fericit şi mulţumit.

— Doar pentru atît, domnişoară, spuse vecinul cu un zîmbet care trăda mai multă simpatie ascunsă decît cuvintele lui. Doar pentru ca să se aleagă cu atît, nu o lăsa niciodată din ochi.

— O fac pentru că o să vină cîndva ziua, şi nu e tocmai departe — spuse celălalt plecîndu-şi capul peste lucrul său — cînd pentru ca să capăt chiar pe jumătate atît de la nenorocita mea copilă, pentru ca să-i văd un deget tremurînd sau un fir de păr bătut de vînt, ar fi să scol morţii din groapă.

Florence puse binişor cîteva monede pe barcă, lîngă mîna lui şi plecă.

Şi acum Florence începu să se întrebe în gînd ce s-ar întîmpla dacă ea s-ar îmbolnăvi şi ar fi să se stingă ca fratele ei. Oare atunci şi-ar da seama tatăl ei că îl iubise ? Ar iubi-o el cel puţin atunci ? Ar veni oare lîngă patul ei, cînd ar vedea-o slabă şi cu ochii aproape stinşi, ca să o îmbrăţişeze şi să dea uitării tot trecutul ? I-ar ierta el atunci, în asemenea împre-

jurări, faptul că n-a fost în stare să-şi deschidă inima ei de copilă ca să-i poată spune cu cîtă emoţie ieşise din odaie, în noaptea aceea ; ce avusese de gînd să-i spună, dacă ar fi îndrăznit ; şi cum s-a străduit de atunci încoace să găsească felul cum să se apropie de el, pe care niciodată în timpul copilăriei nu-l putuse găsi ?

Da, Florence era încredinţată că, dacă ar fi să o vadă pe patul de moarte, el s-ar înduioşa. Era încredinţată că, dacă ar fi văzut-o zăcînd senină şi hotărîtă să-l părăsească pentru totdeauna, pe patul acela în jurul căruia plutea încă amintirea scumpului lor băiat, inima lui ar fi fost mişcată şi el ar spune : „Dragă Florence, trăieşte pentru mine şi o să ne iubim unul pe altul aşa cum ar fi trebuit să facem şi pînă acum, şi o să fim fericiţi aşa cum am fi putut fi de atîţia ani de zile !“ Era încredinţată că dacă ar fi auzit astfel de cuvinte de la el şi l-ar fi îmbrăţişat, i-ar fi putut răspunde zîmbind : „Pentru orice e prea tîrziu, doar pentru asta nu-i prea tîrziu. N-aş fi putut niciodată fi mai fericită, tată dragă !“ L-ar fi părăsit apoi cu o binecuvîntare pe buze.

Cînd îşi reamintea de valurile aurii jucînd pe pereţii camerei, Florence, în lumina gîndurilor care o frămîntau acum, nu mai vedea decît ape curgînd repezi către un loc de odihnă, către acele meleaguri unde cei care îi fuseseră dragi, ajunşi înaintea ei, o aşteptau ţinîndu-se de mînă. Adesea, cînd privea la apele tulburi ale rîului făcînd mici valuri la picioarele ei, se gîndea plină de mirare, dar nu de groază, la acel rîu despre care fratele ei spusese de atîtea ori că-l va lua şi-l va duce în depărtare.

Nu trecuse o săptămînă de la acea întîmplare şi imaginea tatălui şi a fiicei lui bolnave stăruia încă proaspătă în mintea lui Florence, cînd sir Barnet şi soţia sa, care se plimbau într-o după-amiază pe o alee a parcului, îi propuseră să-i întovărăşească. Florence consimţi numaidecît şi lady Skettles îi porunci

tînărului Barnet să-i însoţească. Nimic nu-i făcea mai mare plăcere lui lady Skettles decît să-l vadă pe fiul ei mai mare de braţ cu Florence.

Vorbind drept, Barnet păru să fie cu totul de altă părere, şi în prilejuri asemănătoare avea obiceiul să spună tare, deşi cam nedesluşit, că nu-i place să aibă de-a face cu un „cîrd de fetişcane". Cum, cu temperamentul blajin pe care-l avea Florence, nu era uşor să o faci să se simtă jignită, îi ajungeau de obicei cîteva minute ca să-l împace cu soarta sa pe tînărul domn. Curînd, deci, ei se plimbară împreună, ca buni prieteni. Lady Skettles şi sir Barnet îi urmau, foarte mulţumiţi şi plini de mîndrie.

Aceasta era situaţia în acea după-amiază. Florence aproape izbutise să învingă împotrivirea lui Skettles-junior la hotărîrile sorţii, cînd un domn călare se apropie de ei, îi privi cu luare-aminte cînd trecu pe lîngă ei, strînse frîul calului, îl făcu să se întoarcă şi veni, tot călare, înapoi spre ei, cu pălăria în mînă.

El privise în chip cu totul deosebit la Florence. Cînd, văzîndu-l că se îndreaptă spre ei, micul lor grup se opri, el se înclină în faţa Florencei, înainte chiar de a saluta pe sir Barnet şi pe soţia sa. Florence nu-şi aducea aminte să-l fi văzut vreodată, dar cînd se apropie acum de ea, tresări fără să vrea şi se dădu un pas înapoi.

— Calul meu e foarte blînd, vă asigur, spuse el.

Nu asta, ci altceva, în înfăţişarea lui — nici ea nu ar fi putut spune ce — o făcuse pe Florence să se dea înapoi, parc-ar fi călcat pe un şarpe.

— Am cinstea să vorbesc cu domnişoara Dombey? spuse domnul, cu un zîmbet foarte convingător. Deoarece Florence dădu din cap, el urmă: Numele meu e Carker. Desigur că nu pot nădăjdui să vă reamintiţi de mine, domnişoară Dombey, poate doar de numele meu, Carker.

Florence, deşi era o zi caldă, avu dintr-o dată senzaţia ciudată că-i venea să tremure. Totuşi, îl prezentă gazdelor sale, care îl primiră cu multă curtenie.

— Vă cer iertare, spuse domnul Carker, de o mie de ori iertare! Dar mă duc mîine dimineaţă la domnul Dombey, la Leamington, şi dacă domnişoara Dombey ar vrea să-mi încredinţeze vreo însărcinare, cred că nu e nevoie să spun ce fericit aş fi!

Sir Barnet, ghicind de îndată că Florence ar dori să scrie tatălui ei o scrisoare, propuse să se întoarcă cu toţii acasă, pofti pe domnul Carker să-i urmeze şi, aşa, în costum de călărie cum era, să ia masa cu dînşii. Domnul Carker spuse că, din nefericire, era prins pentru masa de prînz, dar dacă domnişoara Dombey ar vrea să scrie, nimic nu i-ar face mai mare plăcere decît să-i urmeze şi să aştepte, ca un rob credincios, cît îi va fi pe plac. Spunînd aceasta cu un surîs care făcu să i se vadă toţi dinţii, se aplecă să mîngîie gîtul calului şi Florence, întîlnindu-i privirile, îl văzu, mai mult decît îl auzi, spunînd:

— Nici o veste despre corabie.

Zăpăcită, speriată, ferindu-se de el, Florence nici măcar nu era sigură că el rostise aceste cuvinte. Părea mai curînd să i le fi înfăţişat într-un fel cu totul neobişnuit, prin surîsul său, fără grai. Florence îi răspunse că îi este foarte îndatorată, dar că nu va scrie; nu avea nimic de scris.

— Nimic de trimis, domnişoară Dombey? întrebă omul cu dinţii strălucitori.

— Nimic — spuse Florence — doar dragostea mea, dacă vrei să fii atît de bun.

Zăpăcită cum era, Florence, cu o privire rugătoare şi expresivă, ridică ochii către faţa lui. Părea să-i ceară ca, dacă ştia cumva — şi era sigură că el ştie că orice mesaj din parte-i către tatăl ei ar fi fost o însărcinare cu totul neobişnuită — era mai bine să o scutească. Domnul Carker surîse şi se înclină adînc şi, după ce sir Barnet îl însărcină să transmită domnului Dombey cele mai alese salutări din partea lui şi a lui lady Skettles, îşi luă rămas bun şi plecă, lăsînd în urmă asupra onorabilei perechi o impresie foarte favorabilă. Cum îl văzu plecat, pe Florence o

trecură fiorii, fiori pe care sir Barnet, invocînd o superstiţie populară, îi atribui faptului că cineva trecuse peste mormîntul ei. Domnul Carker, tocmai pe cînd o lua pe după colţ se întoarse o clipă, se inclină şi dispăru apoi ca şi cînd ar fi pornit-o drept înspre cimitir ca s-o şi facă.

CAPITOLUL XXV

Veşti ciudate de la unchiul Sol

Căpitanul Cuttle, deşi nu era leneş, nu se sculă prea devreme în dimineaţa zilei următoare celei în care văzuse, prin fereastra prăvăliei, pe unchiul Sol scriind în odaia din fund, cu Marinarul de Lemn aşezat pe contor şi cu Rob Tocilarul făcîndu-şi patul sub el. Cînd orologiile sunară ora şase, se propti în cot şi făcu din ochi o inspecţie prin odaie. Ar fi fost rău de ochii căpitanului dacă ar fi trebuit să-i deschidă întotdeauna aşa de mari cum îi deschise cînd se deşteptă în dimineaţa aceea şi răsplata pentru vigilenţa lor ar fi fost foarte nedreaptă dacă i-ar fi frecat întotdeauna cum îi frecă atunci. Prilejul însă era într-adevăr cu totul neobişnuit, deoarece Rob Tocilarul, asta-i sigur, nu apăruse niciodată pînă atunci în uşa dormitorului căpitanului Cuttle. Acum însă stătea chiar acolo, în faţa căpitanului, gîfîind înfierbîntat, cu o înfăţişare care trăda că abia ieşise din patul cald şi cu faţa mai îmbujorată şi mai grăitoare ca oricînd.

— Hallo! urlă căpitanul. Ce s-a întîmplat?

Înainte ca Rob să poată bîlbîi vreun cuvînt, căpitanul Cuttle sări în sus ca o minge şi se repezi la băiat, acoperindu-i gura cu mîna.

— Încet, băiete — spuse căpitanul — să nu scoţi nici un cuvînt!

După ce-i făcu această recomandație, căpitanul, privind cu mare mirare la vizitatorul lui, îl împinse cu blîndețe în odaia alăturată, apoi dispăru pentru cîteva clipe și se întoarse îmbrăcat cu hainele albastre. Cu o mînă ridicată în sus, ca semn că ordinul dat era încă în vigoare, căpitanul se duse către bufet și-și turnă o duşcă, apoi turnă una și pentru sol. Pe urmă se propti de perete, într-un colț, ca și cînd ar fi vrut să preîntîmpine primejdia de a fi trîntit de perete de știrea ce avea să primească. După ce dădu băutura pe gît, rămase cu ochii ațintiți asupra solului și, cu fața cum nu se putea mai galbenă, îi spuse lui Rob să-i dea drumul.

— Adicătelea, să vă spun ce am de spus, căpitane? întrebă Rob, uluit de toate aceste pregătiri.

— Da! spuse căpitanul.

— Ei bine, domnule — spuse Rob — n-am multe de spus. Da' ia uitați-vă aici!

Rob scoase o legătură de chei. Căpitanul le măsură din ochi, rămase însă în colțul lui și-l măsură și pe sol.

— Și ia mai uitați-vă! urmă Rob.

Băiatul scoase un pachet sigilat, la care căpitanul holbă ochii, cum îi holbase și la chei.

— Cînd m-am deșteptat azi-dimineață, căpitane — spuse Rob — adică pe la cinci și un sfert, am găsit astea pe perna mea. Ușa prăvăliei era cu zăvorul dat deoparte și descuiată, iar domnul Gills plecat.

— Plecat!? urlă căpitanul.

— Dispărut, domnule, răspunse Rob.

Vocea căpitanului răsună atît de îngrozitor și el se repezi din colțul lui cu o înfățișare atît de sălbatică, încît Rob se retrase repede din fața lui, în celălalt colț al odăii, ținînd cheile și pachetul cu mîinile întinse ca și cînd ar fi vrut să se apere, ca nu cumva căpitanul să se arunce asupra lui.

— Pentru căpitanul Cuttle, domnule — strigă Rob — scrie pe chei și scrie și pe pachet. Pe cuvîntul meu și pe onoarea mea, căpitane Cuttle, nu știu nimic mai mult, zău, să mor dacă știu! Asta-i una bună pentru

un băiat care tocmai şi-a găsit un rost — strigă nenorocitul Tocilar, frecîndu-şi pumnul de obraz — stăpînul lui o şterge şi el, săracul, trebuie să înghită dojana!

Aceste jelanii erau un răspuns la privirile mirate, sau mai bine zis înflăcărate, ale căpitanului Cuttle, priviri pline de bănuială, ameninţări şi mînie. Luînd pachetul din mîinile întinse ale băiatului, căpitanul îl deschise şi citi cele ce urmează:

„Dragă Cuttle! Alăturat găseşti ultima mea voinţă..." Căpitanul, aruncînd o privire bănuitoare asupra hîrtiei, o întoarse şi pe faţă şi pe dos şi apoi continuă să citească: „şi testamentul meu..."

— Unde-i testamentul? spuse căpitanul, ca şi cînd ar fi vrut să învinovăţească pe nefericitul Tocilar de lipsa lui. Ce-ai făcut cu el, băiete?

— Nu l-am văzut niciodată, miorlăi Rob. Nu mai tot învinovăţiţi pe un băiat nevinovat ca mine, căpitane. N-am pus mîna niciodată pe vreun testament.

Căpitanul Cuttle dădu din cap, ceea ce trebuia să însemne că bănuia pe cineva să-l fi luat. Apoi continuă să citească cu multă seriozitate:

„...pe care să nu-l deschizi înainte de un an sau pînă să fi primit vreo veste sigură de la scumpul meu Walter, care, sînt sigur, ţi-e drag şi ţie, Ned". Aci căpitanul se opri şi dădu iarăşi din cap, ca dovadă că era mişcat; apoi, pentru a-şi recîştiga demnitatea şi a dovedi că e stăpîn pe greaua situaţie prin care trecea, privi cu o deosebită asprime la Tocilar. „Dacă nu o să mai auzi niciodată despre mine, sau nu o să mă mai vezi, Ned, adu-ţi aminte cu drag de un bătrîn prieten, aşa cum şi el îşi va aduce aminte de tine pînă la sfîrşitul vieţii şi păstrează, pînă la termenul de mai sus, pentru Walter, un cămin în vechea noastră locuinţă. Datorii nu mai sînt, căci împrumutul dat de casa Dombey a fost achitat, şi nu face nici o cercetare cu privire la persoana mea. Nu zgîndări lucrurile şi nu căuta să afli nimic în ce mă priveşte,

căci ar fi fără de nici un folos. Asta-i tot, dragă Ned, de la prietenul tău devotat, Solomon Gills."

Căpitanul răsuflă adînc şi apoi citi următoarele cuvinte, scrise mai jos: „Tînărul Rob mi-a fost bine recomandat de casa Dombey. Dacă ar fi să se vîndă toate lucrurile la licitaţie, ai grijă să salvezi pe micul Marinar de Lemn".

Căpitanul întoarse scrisoarea şi pe o parte şi pe alta, o citi de cîteva zeci de ori, se aşeză pe scaun şi ţinu în mintea lui o judecată, ca de curte marţială. Pentru a îngădui posterităţii să-şi formeze o cît de vagă idee de chipul în care căpitanul făcu aceasta, ar fi nevoie de geniul tuturor oamenilor mari la un loc, care, disprețuind judecata contemporană, ar fi hotărît să se înfăţişeze posterităţii, fără a fi izbutit totuşi să ajungă vreodată pînă în faţa ei. La început, căpitanul fu prea tare tulburat şi prea îndurerat ca să se poată gîndi la altceva decît la scrisoare. Chiar mai tîrziu, cînd gîndurile lui începură să se îndrepte asupra diferitelor fapte în legătură cu scrisoarea, ele aruncară asupra acelora atît de puţină lumină, încît ar fi putut să rămînă, cu tot atîta folos, concentrate şi numai asupra scrisorii. În această stare de spirit, căpitanul Cuttle, avînd în faţa curţii doar pe Tocilar şi pe nimeni altul, se simţi foarte uşurat putînd să hotărască în primul rînd că asupra lui cădea toată bănuiala, ceea ce se trăda atît de limpede pe faţa căpitanului, încît Rob protestă.

— Vai! Căpitane! Ce-ai cu mine? strigă Tocilarul. Cum poţi să mă bănuieşti? Ce-am făcut de te tot uiţi aşa la mine?

— Băiete, spuse căpitanul Cuttle. Ce te vaieţi, cînd nimeni nu te-a lovit? Bagă de seamă să nu te învinovăţeşti singur cu ceea ce spui.

— Dar nu m-am învinovăţit cu nimica, căpitane, răspunse Rob.

— Atunci dă-i drumul — spuse căpitanul — şi ia-o binişor.

Cu un adînc simţ al răspunderii care apăsa asupra lui şi din nevoia de a sonda cu grijă adîncurile acestei tainice afaceri, aşa cum se cuvenea să o facă în relaţiile sale cu părţile, căpitanul Cuttle se hotărî să facă o descindere la faţa locului şi să-l ia şi pe Tocilar cu el. Socotindu-l pe băiat ca fiind deocamdată sub arest, căpitanul se gîndi că ar fi trebuit, poate, să-i pună cătuşe la mîini, sau să-i lege gleznele una de alta, sau să-i lege o greutate de picioare. Cum nu era însă limpede în mintea lui dacă astfel de formalităţi ar fi fost ori nu legale, căpitanul hotărî să-l ţină tot drumul de umeri şi să-l trîntească la pămînt cu o lovitură, dacă ar fi încercat să se împotrivească.

Dar Rob nu se împotrivi cîtuşi de puţin şi, ca urmare, ajunse la casa constructorului de instrumente fără să fi fost nevoie să i se aplice vreun mijloc de constrîngere. Cum obloanele nu fuseseră încă ridicate din faţa ferestrelor, cea dintîi grijă a căpitanului fu să deschidă prăvălia şi, de îndată ce lumina zilei pătrunse înăuntru, se folosi de ea pentru a-şi face cercetările.

Prima grijă a căpitanului fu să se înscăuneze ca preşedinte al tribunalului solemn ce rezida în persoana lui. Îi ceru apoi lui Rob să se culce în patul lui de sub contor, să arate exact unde descoperise cheile şi pachetul cînd se deşteptase, cum a găsit uşa cînd s-a dus să o încerce, cum a plecat spre Brig Place, fără a permite ca această din urmă acţiune a reconstituirii să se desfăşoare mai departe de pragul uşii. Tot aşa procedă pînă la sfîrşitul capitolului. După ce toate acestea fură repetate de mai multe ori, căpitanul dădu din cap ca şi cum ar fi socotit că afacerea pare suspectă.

Mînat apoi de gîndul nu prea lămurit că s-ar putea să găsească un corp delict, procedă la o percheziţie amănunţită în toată casa, bîjbîind prin pivniţă, cu o lumînare aprinsă în mînă, vîrîndu-şi cîrligul pe după uşi, lovindu-se zdravăn cu capul de grinzile tavanului şi umplîndu-se de fire de păienjeniş. Cînd se suiră în

odaia de culcare a bătrînului, constatară că în noaptea din urmă el nu se băgase sub plapumă, ci se întinsese numai pe deasupra cuverturii, ceea ce era vădit de urmele ce lăsase pe ea.

— Mi se pare, căpitane — spuse Rob, privind de jur împrejur prin odaie — că domnul Gills, cînd tot ieşea şi intra mereu zilele astea din urmă, lua cu el lucrurile mărunte din casă, unul cîte unul, aşa ca să nu se bage de seamă.

— O fi ! spuse căpitanul, cu un aer misterios. Da' de ce spui tu asta, băiete ?

— Apoi să vedeţi — răspunse Rob, privind în jurul lui — sculele lui de bărbierit nu mai sînt aici; nici periile lui, căpitane; nici cămăşile; nici măcar ghetele.

La înşirarea fiecăruia din aceste obiecte, căpitanul cerceta din ochi pe cele corespunzătoare ale Tocilarului, de teamă ca nu cumva cele ale lui Sol să fi fost folosite de el de curînd sau să se dovedească că ar fi în stăpînirea lui. Cum însă Rob nu avea prilejul să se bărbierească şi, fără îndoială, nici nu se periase, purtînd pe el aceleaşi haine pe care le folosise vreme îndelungată, nu putea fi nici o îndoială în această privinţă.

— Şi — spuse căpitanul — ce ai de zis, bagă de seamă să nu te încurci, cu privire la ora cînd a plecat ? Hai ?

— Ce să spun, căpitane — răspunse Rob — trebuie să fi plecat puţin după ce am început să sforăi.

— Cît să fi fost ceasul ? întrebă căpitanul, hotărît să fie foarte grijuliu în ce privea stabilirea orei exacte.

— Da' de unde să ştiu eu, căpitane, răspunse Rob. Ştiu doar că dorm adînc la început şi uşor înspre dimineaţă, şi că dacă Gills ar fi trecut prin prăvălie înspre dimineaţă, chiar dacă ar fi umblat în vîrful picioarelor, sînt sigur că neapărat l-aş fi auzit închizînd uşa după el.

După o serioasă luare în considerare a acestei mărturii, căpitanul Cuttle începu să creadă că bătrînul constructor de instrumente trebuie să fi dispărut de bunăvoie. La această concluzie logică îl ducea chiar scrisoarea care-i fusese adresată şi care, fiind fără îndoială scrisă chiar de mîna bătrînului, lăsa să se întrevadă, fără nici o greutate, că din propria lui voinţă rînduise plecarea şi apoi plecase. Îi mai rămînea căpitanului să cerceteze doar unde şi de ce plecase şi, cum nu putea să întrezărească vreun răspuns la întîia întrebare, se mulţumi să se frămînte în căutarea unui răspuns la cea de a doua.

Reamintindu-şi felul ciudat de a fi al bătrînului în ultimul timp şi cel în care îşi luase rămas bun de la el, un fel care chiar atunci i se păruse cu totul nepotrivit, dar pe care acum îl înţelegea, căpitanul fu cuprins de groaznica bănuială că, doborît de grelele lui griji şi de remuşcări, din pricina lui Walter, bătrînul Sol să nu fi fost împins să-şi pună capăt zilelor. Dezarmat faţă de greutăţile şi loviturile pricinuite de viaţa de toate zilele, cum el însuşi de atîtea ori spusese că este, şi zdruncinat, cum fără îndoială era din pricina nesiguranţei şi nădejdilor lui spulberate, această presimţire nu i se părea căpitanului exagerată, ci dimpotrivă, întemeiată.

Fără datorii şi fără a trebui să se teamă nici că i-ar putea fi răpită libertatea, nici că i-ar putea fi vîndute lucrurile, ce alta decît o astfel de stare de nebunie ar fi putut să-l facă să dispară aşa, singur şi în taină? Şi, cît priveşte faptul că luase cu el o parte din lucruri, dacă într-adevăr le luase — fapt de care nici nu erau siguri — o făcuse poate, îşi spunea căpitanul, pentru ca să împiedice cercetările şi să îndepărteze bănuiala de la soarta ce-şi alesese. Poate o făcuse şi pentru a uşura situaţia prietenului a cărui minte era frămîntată acum de toate aceste posibilităţi. Aceasta era, spus pe scurt, precis şi concis, rezultatul final şi substanţa deliberărilor căpitanului

Cuttle cu el însuşi. Pentru ca să ajungă aci, fu nevoie însă de mult timp şi deliberările, asemănător deliberărilor publice, fură în mintea căpitanului foarte bogate în vorbărie şi foarte dezordonate.

Abătut şi descurajat la culme, căpitanul Cuttle socoti că se cuvine să ridice starea de arest sub care-l ţinuse pe Rob şi să-l elibereze, sub rezerva unui fel onorabil de inspecţie la care era hotărît să-l supună şi pe viitor. După ce tocmi pe un om recomandat de samsarul Brogley ca să stea în prăvălie în timpul lipsei lor, căpitanul, însoţit de Rob, porni în trista căutare a rămăşiţelor trupeşti ale lui Sol Gills.

Nici un birou de poliţie, nici o morgă, nici un azil din toată metropola nu scăpă de vizita pălăriei de muşama. De-a lungul cheiurilor, printre corăbiile trase la mal, în susul şi în josul rîurilor, aici, colea şi peste tot, ea putu fi văzută, strălucind pe unde gloata era mai deasă, ca un coif de erou în mijlocul unei bătălii de epopee. O săptămînă întreagă căpitanul citi în gazete şi pe afişe toate ştirile despre oamenii găsiţi sau daţi lipsă. Pleca zilnic în expediţie la orele cele mai diferite, căutînd să identifice pe Sol Gills în cadavrele tinerilor marinari căzuţi peste bord sau în acelea ale unor străini înalţi cu bărbi negre, care se otrăviseră, ca să fie sigur — spunea căpitanul — că nu e Gills. Fapt este că niciodată nu era el şi că cercetările bunului căpitan nu-i aduseră nici un fel de mulţumire.

Pînă la urmă, căpitanul Cuttle părăsi aceste încercări ce nu aveau sorţi de izbîndă şi începu iar să se gîndească ce alt mijloc de cercetare s-ar mai putea folosi. După ce mai reciti de cîteva ori scrisoarea sărmanului său prieten, socoti că cea dintîi datorie era să asigure păstrarea unui „cămin pentru Walter, în vechea locuinţă". Ca urmare, luă hotărîrea să se stabilească el însuşi în locuinţa lui Sol Gills şi, pînă una alta, să vadă de negoţul cu instrumentele.

Cum însă acest pas însemna părăsirea apartamentului lui din casa doamnei MacStinger şi el ştia că

această femeie, hotărîtă cum era, nu o să-i îngăduie niciodată să facă acest lucru, căpitanul, deznădăjduit, luă hotărîrea să dezerteze din apartament fără ştirea ei.

— Ascultă la mine, băiete — îi spuse căpitanul lui Rob, după ce frămîntase bine în minte acest plan grozav, mîine n-o să fiu prin părţile astea, pînă seara tîrziu — poate pînă după miezul nopţii. Dar tu stai de veghe pînă o să mă auzi bătînd în uşă şi atunci, fără cea mai mică zăbavă, sări la uşă şi-o deschizi.

— Am înţeles căpitane, spuse Rob.

— O să rămîi înscris în catastifele firmei — urmă căpitanul cu bunăvoinţă — şi nu pot să spun dacă cumva n-o să fii chiar avansat, dacă o să stai mereu alături de mine. Dar în clipa în care mă auzi bătînd la uşă, orice oră ar fi, te repezi fără zăbavă şi cît ai clipi din ochi, îmi deschizi.

— Neapărat căpitane, aşa am să fac, răspunse Rob.

— Înţelegi tu — începu iar căpitanul, cu gîndul de a face ca cele spuse să intre şi mai bine în capul băiatului — se prea poate, pe cît pot să presupun, că o să fie un fel de vînătoare după mine şi s-ar putea chiar să pună mîna pe mine în timpul cît stau la uşă, dacă tu nu te repezi să mi-o deschizi repede.

Rob îl asigură din nou pe căpitan că o să vegheze şi o să-i deschidă repede, iar căpitanul, socotind că totul a fost bine pregătit, plecă pentru ultima oară acasă la doamna MacStinger.

Gîndul că se afla acolo pentru ultima oară şi hotărîrea grozavă pe care o ţinea ascunsă sub haina lui albastră îl făcură să se teamă în aşa hal de doamna MacStinger, încît zgomotul paşilor ei pe scară, la orice oră din zi, era de ajuns să-l facă să tremure. Se mai nimeri ca doamna MacStinger să fie în toane deosebit de bune — blîndă şi supusă ca un mieluşel — ceea ce făcu pe căpitanul Cuttle să aibă grozave mustrări de conştiinţă, mai ales cînd ea veni să-l întrebe dacă ar vrea să-i pregătească ceva pentru cină.

— O budincă gustoasă de rinichi, căpitane Cuttle — spuse gazda — sau o inimă de berbec. Nu te gîndi la oboseala mea.

— Nu, mulţumesc doamnă, răspunse căpitanul Cuttle.

— Ce ai zice de un pui fript — spuse doamna MacStinger — umplut cu puţină tocătură de carne de viţel şi cu un sos de ouă ? Hai, căpitane Cuttle ! De ce n-ai mînca şi dumneata o dată o mîncare mai aleasă?

— Nu, mulţumesc doamnă, răspunse căpitanul cu modestie.

— Sînt sigură că nu te simţi tocmai bine şi ai nevoie de o înviorare, spuse doamna MacStinger. De ce n-ai bea şi dumneata, aşa o dată în viaţa dumitale, o sticlă de Xeres ? Ce adică, ar fi rău ?

— Bine doamnă — răspunse căpitanul — dacă ai vrea să bei cu mine vreo două păhărele, cred că nu m-aş da în lături. Ai vrea poate, doamnă, să-mi faci plăcerea — spuse căpitanul, cu inima sfîşiată de remuşcări — să primeşti chiria înainte pe trei luni ?

— Da' de ce asta, căpitane Cuttle ? întrebă doamna MacStinger, pe un ton care i se păru aspru căpitanului. Căpitanul se sperie de moarte.

— Mi-ai face un serviciu doamnă, dacă ai primi, spuse el foarte blajin. Nu prea ştiu să-mi gospodăresc bine banii ; îmi scapă printre degete. Aş socoti-o ca o bunăvoinţă din partea dumitale dacă ai primi.

— Bine, căpitane Cuttle — spuse doamna MacStinger, fără a bănui nimic şi frecîndu-şi mîinile — fă cum socoteşti că e mai bine. N-ar avea nici un rost din partea mea, cu familia grea pe care o am, nici să refuz, după cum nici nu s-ar cuveni să cer aşa ceva.

— Şi ai vrea, doamnă — spuse căpitanul Cuttle, scoţînd dintr-un sertar al bufetului cutiuţa de tablă în care ţinea banii— să fii atît de bună să dai din partea mea la toţi membrii ăştia mititei ai familiei dumitale cîte optsprezece penny de fiecare ? Şi dacă nu te-ar supăra, doamnă, şi ai vrea să-i chemi pe toţi aici în grup, mi-ar face mare plăcere să-i văd.

Cîţi nevinovaţi MacStinger-i intrară ca un roi în odaie, atîtea pumnale se înfipseră în pieptul căpitanului, mai ales cînd copiii se gudurară pe lîngă el cu o încredere pe care o merita atît de puţin. Privirile lui Alexandru MacStinger, pe care îl îndrăgise cel mai mult, fură un chin pentru el. Vocea Iulianei MacStinger, care era leit portretul mamei sale, îl făcu să se socotească un laş.

Căpitanul făcu totuşi destul de bine faţă împrejurărilor şi, timp de o oră sau două, fu hărţuit şi bruftuit de tinerii MacStinger. Cu năzbîtiile lor copilăreşti îi stricară pălăria de muşama, aşezîndu-se pe ea cîte doi deodată ca pe un cuib şi bătînd în ea cu picioarele ca într-o tobă. În fine, cu inima strînsă, căpitanul îi lăsă să plece, luîndu-şi rămas bun de la micii îngeraşi, plin de remuşcările şi chinurile sufleteşti ale unui om care mergea la moarte.

În liniştea nopţii, căpitanul strînse toate lucrurile lui mai de seamă, într-o ladă pe care o încuie, avînd de gînd să o lase acolo, poate pentru totdeauna, afară doar dacă din întîmplare se va găsi cineva destul de îndrăzneţ şi hotărît care să vină să o ceară. Lucrurile mai mărunte le strînse într-o legătură şi argintăria o băgă în sîn. Fu astfel pregătit pentru fugă. La miezul nopţii, cînd Brig Place era cufundat în somn şi doamna MacStinger, înconjurată de copiii ei, petrecea liniştită în lumea viselor, vinovatul căpitan, strecurîndu-se prin întuneric, coborî scara în vîrful picioarelor, deschise uşa, o închise apoi binşor după el şi o luă la fugă.

Urmărit de chipul doamnei MacStinger, sărind din pat, neîmbrăcată cum era, fugind după el şi aducîndu-l înapoi, căpitanul Cuttle, conştient de grozava lui crimă, îşi urmă drumul de la Brig Place la uşa constructorului de instrumente, cu un pas atît de grăbit, de n-ar fi putut creşte iarba pe urma lui. Uşa se deschise îndată ce bătu — căci Rob stătea de veghe — şi

numai după ce fu tras zăvorul, iar uşa fu încuiată, căpitanul Cuttle se simţi în oarecare siguranţă.

— Uf ! făcu el, privind în jurul lui. Acu răsuflu şi eu !

— Doar nu s-a întîmplat nimica, căpitane, strigă Rob căscînd.

— Nu, nu ! spuse căpitanul, schimbînd feţe-feţe şi trăgînd cu urechea la zgomotul unor paşi pe stradă. Dar, ascultă băiete, dacă vreo doamnă, afară de una din alea două de au fost aici mai deunăzi, ar veni vreodată şi ar întreba de căpitanul Cuttle, să spui neapărat că nu cunoşti pe nimeni cu numele ăsta şi nici nu ai auzit vreodată de el. Bagă-ţi bine în cap ce-ţi spun, ai înţeles ?

— Las' pe mine, căpitane, răspunse Rob.

— Poţi să spui, dacă vrei — spuse căpitanul cu oarecare şovăială — că ai citit în gazetă că un căpitan cu numele ăsta a plecat în Australia, a emigrat, cu o droaie de alţii, care toţi au jurat că nu se vor mai întoarce niciodată.

Rob dădu din cap ca semn că a înţeles instrucţiunile primite, apoi căpitanul, făgăduindu-i că dacă îl va asculta o să facă un om din el, îl trimise, pe jumătate adormit cum era şi căscînd, să se culce sub tejghea ; şi pe urmă se sui şi el însuşi în camera lui Sol Gills.

Nu se poate descrie prin cuvinte ce îndură căpitanul în ziua următoare. De cîte ori vedea trecînd pe stradă o bonetă, fugea mereu din prăvălie ca să scape de închipuita MacStinger şi se ascundea în mansardă. Ca să scape însă de oboseala legată de aceste măsuri de apărare, căpitanul acoperi cu o perdea, pe dinăuntru, uşa cu geamuri care despărţea prăvălia de camera din fund, îi potrivi o cheie din legătura cu chei ce-i fusese trimisă şi făcu apoi o gaură mică în zid prin care să poată privi în prăvălie. Foloasele acestor măsuri de apărare nu pot fi puse la îndoială. Cum se vedea o bonetă pe stradă, căpitanul se strecura pe loc

în adăpost, se încuia acolo şi se aşeza la postul secret pentru a ţine pe duşman sub observaţie. Cînd se dovedea că fusese o alarmă falsă, căpitanul ieşea de îndată din adăpost. Cum însă bonetele treceau în număr mare pe stradă, şi alarmele erau nedespărţite de apariţia lor, căpitanul era prins aproape toată ziua cu intratul şi ieşitul din adăpost.

Totuşi, căpitanul Cuttle găsi timp, în mijlocul acestui serviciu obositor, să inspecteze mărfurile din prăvălie. Tot inspectîndu-le, ajunse la convingerea, foarte puţin îmbucurătoare pentru Rob că, oricît ar fi ele frecate şi lustruite, tot n-o să lucească îndeajuns. Puse apoi la unele obiecte mai arătoase cîte un bileţel, arătînd la întîmplare preţuri între zece şilingi şi cincizeci de lire şi le aşeză în vitrină, spre marea mirare a trecătorilor

După introducerea acestor schimbări, căpitanul Cuttle, înconjurat de atîtea instrumente, începu să se simtă om de ştiinţă. Noaptea, pe cînd îşi fuma pipa în mica odaie din fund, înainte de a se duce la culcare, privea prin luminatorul din tavan la stele, ca şi cînd ar fi devenit un fel de coproprietar al lor. Fiind acum negustor în City începu să se intereseze de Lordul Primar, de şerifi şi de companiile publice. Se simţea dator să urmărească zilnic cursul rentelor, deşi, cu toate principiile de navigaţie ce le aplica, nu ajungea să-şi dea seama ce însemnau toate acele cifre şi s-ar fi putut lipsi fără nici o pagubă, de zecimale. De îndată ce luase în primire pe micul Marinar de Lemn, căpitanul o căutase pe Florence ca să-i aducă la cunoştinţă ciudatele veşti despre unchiul Sol ; dar ea era plecată de acasă. Căpitanul fu deci nevoit să-şi rînduiască noua lui viaţă, fără altă tovărăşie decît aceea a lui Rob Tocilarul. Pierzînd socoteala timpului, cum face omul cînd se întîmplă mari schimbări în viaţa lui, se gîndea adesea la Walter şi la Sol Gills, şi chiar la doamna MacStinger, ca la lucruri dintr-un trecut îndepărtat.

CAPITOLUL XXVI

Umbre ale trecutului şi ale viitorului

— Supusul dumneavoastră servitor, domnule, spuse maiorul. Să fiu al dracului, domnule, un prieten al prietenului meu Dombey e şi el prietenul meu şi sînt bucuros să te văd !

— Sînt foarte recunoscător, Carker — lămuri Dombey — maiorului Bagstock pentru tovărăşia şi pentru convorbirile cu el. Maiorul Bagstock mi-a făcut un mare serviciu, Carker.

Domnul Carker-directorul, cu pălăria în mînă, sosit chiar atunci la Leamington şi prezentat chiar atunci maiorului, rînji spre acesta, descoperindu-şi toţi dinţii. Îi spuse apoi că îşi ia libertatea de a-i mulţumi din toată inima pentru mare schimbare în bine a stării trupeşti şi sufleteşti a domnului Dombey, care i se datoreşte.

— Pe Dumnezeul meu, domnule — rosti maiorul drept răspuns — nu se cuvine de loc să-mi mulţumiţi ; e doar o afacere de schimb. În tovărăşia unei fiinţe alese ca amicul nostru Dombey, domnule — adăugă maiorul cu vocea mai scăzută, dar nu atît de scăzută ca să nu o poată auzi domnul Dombey — nu se poate să nu-şi îmbogăţească omul mintea şi sufletul. El îţi dă puteri noi, domnule, da, puteri morale îţi dă Dombey !

Domnul Carker prinse vorba : puteri morale, chiar aşa. Astea erau întocmai cuvintele pe care avusese de gînd să le sugereze.

— Dar cînd amicul meu Dombey — adăugă maiorul — îţi vorbeşte despre maiorul Bagstock, trebuie să cer îngăduinţa să fac o rectificare pentru dumneavoastră amîndoi. El vrea doar să spună : Joe, domnule, Joey B, Josh Bagstock, Joseph, necioplitul şi zdravănul moş J., domnule. La ordinele dumneavoastră !

Plecăciunile peste măsură de prietenoase şi admiraţia pentru firea necioplită, zdravănă şi sinceră a maiorului, domnul Carker le însoţi cu un rînjet care făcu să i se vadă toţi dinţii, în toată strălucirea lor.

— Şi acuma, domnule — spuse maiorul — sînt sigur că dumneata şi Dombey aveţi multe al dracului de pus la cale.

— Ba de loc, zău, maiorule, observă domnul Dombey.

— Dombey — spuse maiorul pe un ton sfidător — ştiu eu mai bine; un om de rangul dumitale, un colos al comerţului, nu trebuie stingherit; timpul dumitale e de mare preţ. O să ne întîlnim la cină. Între timp, moş Joe o să dispară. Cina e la şapte precis, domnule Carker.

Acestea spuse, maiorul cu faţa umflată se retrase, dar băgînd iarăşi capul pe uşă, mai spuse:

— Cer iertare, Dombey, ai vreun comision pentru dumnealor?

Domnul Dombey, cam încurcat, aruncă o privire asupra curtenitorului deţinător al secretelor sale şi-l însărcină să transmită complimente.

— Pe Dumnezeul meu, domnule — spuse maiorul — nu-i de ajuns atît, trebuie ceva cu mai multă căldură, căci altcum moş Joe va fi foarte prost primit.

— Bine, maiorule, fie atunci: respectele mele, răspunse domnul Dombey.

— Dă-o dracului, domnule — spuse maiorul pe un ton glumeţ, dînd din umeri şi umflîndu-şi obrajii — trebuie şi mai multă căldură.

— Spune atunci ce-i vrea dumneata, maiorule, se hotărî domnul Dombey.

— Amicul nostru e şiret, domnule, şiret, domnule, şiret al dracului, spuse maiorul, privind pe după uşă la Carker. Aşa-i şi Bagstock. Oprindu-se din chicotit, maiorul, cu o atitudine care-l făcea să apară şi mai mare decît era, se bătu în piept şi strigă: Dombey, îţi invidez sentimentele, Dumnezeu să te binecuvînteze! Apoi plecă.

— Acest domn v-a fost fără îndoială de mare folos aici, spuse Carker, rînjind după el, de parcă l-ar fi urmărit cu dinţii.

— De mare folos, într-adevăr, spuse domnul Dombey

— Are, fără îndoială, prieteni pe aici, continuă Carker. Am înţeles din cele ce spunea că mergeţi în societate. Să ştiţi, — adăugă el cu un zîmbet dezgustător — sînt foarte fericit să ştiu că ieşiţi în lume.

Domnul Dombey păru că preţuieşte interesul arătat de adjunctul său, răsucind lanţul de la ceas şi dînd uşor din cap.

— Sînteţi făcut pentru societate, spuse Carker. Dintre toţi bărbaţii pe care-i cunosc, sînteţi fără îndoială cel mai potrivit, prin firea şi poziţia dumneavoastră, pentru societate. Ştiţi că adesea m-am mirat să vă văd ţinîndu-vă atîta timp deoparte.

— Am avut motivele mele, domnule Carker. Eram singur şi nepăsător faţă de societate. Dar dumneata ai toate însuşirile unui om de lume şi era firesc să te mire atitudinea mea.

— Vai! Eu? răspunse celălalt, căutînd să se smerească. E cu totul altceva cînd e vorba de mine. Nu mă pot eu compara cu dumneavoastră!

Domnul Dombey duse mîna la cravată, îşi apăsă bărbia pe ea, tuşi şi rămase apoi cîteva clipe tăcut şi cu privirile aţintite asupra credinciosului său prieten şi slujitor.

— O să am plăcerea, Carker — spuse în sfîrşit domnul Dombey, părînd că înghite ceva cam prea mare pentru gîtlejul lui — să te prezint... prietenilor maiorului. Persoane deosebit de plăcute.

— Probabil şi doamne printre ele? insinuă mierosul director.

— Sînt toate — adică sînt amîndouă — doamne, răspunse domnul Dombey.

— Numai două? spuse Carker zîmbind.

— Sînt numai două. Mi-am mărginit vizitele nu-

mai în casa lor şi n-am făcut nici o altă cunoştinţă pe aici.

— Sînt poate surori ?

— Mamă şi fiică, răspunse Dombey.

Cum domnul Dombey lăsă ochii în jos şi-şi potrivi din nou cravata, faţa domnului Carker-directorul, din surizătoare ce era, se schimbă cît ai clipi din ochi într-o faţă aspră şi încruntată şi se îndreptă scrutătoare şi cu un zîmbet hidos şi sarcastic către faţa domnului Dombey. Insă, în clipa cînd domnul Dombey îşi ridică ochii, se schimbă tot atît de repede, revenind la înfăţişarea dinainte şi arătîndu-şi nu numai dinţii, dar şi gingiile.

— Sînteţi foarte bun — spuse Carker — am să fiu fericit se le cunosc. Pentru că veni vorba de fiice, am văzut-o pe domnişoara Dombey.

Dintr-o dată i se sui domnului Dombey sîngele la cap.

— Mi-am luat libertatea să trec să o văd — spuse Carker — pentru a mă informa dacă ar avea să-mi dea vreun mic comision pentru dumneavoastră. N-am fericirea de a vă putea aduce altceva decît... expresia dragostei ei. Apăru ca un cap de lup, cu limba roşie ca de foc în botul întredeschis, cînd ochii lui îi întîlniră pe-ai domnului Dombey.

— Cum merg afacerile ? întrebă domnul Dombey după o tăcere în timpul căreia domnul Carker scoase la iveală unele memorii şi documente.

— Nimic mai de seamă, răspunse Carker. Una peste alta, n-am prea avut în timpul din urmă norocul nostru obişnuit, dar nu cred că asta să vă intereseze prea mult. La Lloyd ei socotesc că „Fiul şi Eredele" e pierdut. Dar era asigurată de la chilă pînă la mărul catargului.

— Carker — spuse domnul Dombey, aşezîndu-se pe un scaun lîngă el — n-aş putea spune că tînărul acela Gay mi-a făcut vreodată impresie bună...

— Nici mie, spuse întrerupîndu-l directorul.

— Dar aş fi ţinut — spuse domnul Dombey, fără

să ia în seamă întreruperea — ca el să nu fi plecat pe corabia aceea. Aş fi ţinut să nu fi plecat de loc.

— Păcat că n-aţi spus asta din vreme, nu-i aşa? răspunse Carker cu răceală. Oricum, cred că e mai bine aşa. Vă asigur, cred că e mai bine aşa. Nu ştiu dacă v-am spus că domnişoara Dombey mi-a făcut oarecare mici destăinuiri.

— Nu, spuse domnul Dombey cu severitate.

— Nu mă îndoiesc — spuse domnul Carker, după o pauză impresionantă — că orişiunde ar fi Gay acum, e mult mai bine acolo unde e decît dacă ar fi aici. Dacă aş fi, sau aş putea fi în locul dumneavoastră, aş fi mult mai mulţumit aşa. Eu unul sînt foarte mulţumit că s-a întîmplat aşa. Domnişoara Dombey este încrezătoare şi tînără, poate prea puţin mîndră pentru situaţia ei, dacă i se poate găsi vreun cusur. Firește, nu are mare însemnătate. Vreţi să verificaţi aceste socoteli cu mine?

Domnul Dombey se rezemă în scaun, în loc să se aplece peste hîrtiile care-i fuseseră puse în faţă şi privi drept în ochii directorului. Directorul, cu pleoapele uşor ridicate, se prefăcea că examinează cifrele, în aşteptarea hotărîrii şefului. Voia să arate că se preface astfel din delicateţe şi pentru a cruţa simţămintele domnului Dombey. Acesta, cînd privi la el, îşi dădu seama de intenţiile lui de a-l cruţa şi simţi că dacă n-ar fi fost aceasta, desigur că omul lui de încredere i-ar fi spus multe alte lucruri despre care el, Dombey, era prea mîndru să întrebe. Astfel făcea şi cînd era vorba de afaceri. Încetul cu încetul, domnul Dombey îşi luă privirile de la el şi începu să şi le îndrepte asupra hîrtiilor din faţa lui. Pe cînd era prins cu cercetarea lor, se oprea totuşi din cînd în cînd şi privea din nou la domnul Carker. Ori de cîte ori făcea aceasta, domnul Carker se arăta, ca mai înainte, preocupat să-l cruţe din delicateţe şi domnul Dombey, marele lui şef, părea din ce în ce mai impresionat.

Datorită dibacelor unelţiri ale directorului, începură să se înfiripe şi să se înmulţească în mintea domnului Dombey gînduri negre cu privire la biata Florence, gînduri care începură să ia locul aversiunii reci ce o avusese pentru ea în trecut. In timp ce erau prinşi cu socotelile, maiorul Bagstock, admirat de cucoanele bătrîne din Leamington şi urmat de negrul său, care era încărcat cu obişnuitele bagaje uşoare, se plimba cu paşi largi pe partea umbrită a drumului, cu gîndul să-i facă doamnei Skewton o vizită matinală. Fiind aproape ora douăsprezece cînd maiorul ajunse la reşedinţa Cleopatrei, avu norocul să-şi găsească regina pe sofaua ei obişnuită, sorbind languros dintr-o ceaşcă de cafea, cu odaia aşa de tare întunecată şi umbrită pentru a-i face odihna mai voluptuoasă, încît Withers, care o servea, părea o stafie de paj.

— Cine-i nesuferitul care a intrat? spuse doamna Skewton. Nu pot să-l sufăr. Ieşi afară, oricine-i fi!

— N-o să te lase inima să-l goneşti pe J.B., ma'am! exclamă maiorul, oprindu-se la jumătatea drumului în semn de protest şi cu bastonul pe umăr.

— Ah! Dumneata eşti! La urma urmei poţi să intri, îngădui Cleopatra.

Ca urmare, maiorul intră şi, înaintînd pînă la sofa, duse delicata ei mînă la buze.

— Şezi cît mai departe de mine, spuse Cleopatra, cu un aer de nepăsare, făcîndu-şi vînt cu evantaiul. Nu te apropia de mine, fiindcă mă simt foarte slabă şi nervoasă în dimineaţa asta, iar dumneata miroşi a soare. Eşti absolut tropical.

— Pe sfîntul Gheorghe, ma'am — spuse maiorul — au fost vremuri cînd pe Joseph Bagstock îl prăjea şi-l ardea soarele. Au fost vremuri ma'am, cînd căldura de seră din Indiile de Vest l-a pîrjolit atît de tare şi l-a făcut să înflorească în aşa măsură, încît era cunoscut peste tot ca „Floarea". Nimeni în zilele acelea, ma'am, n-a auzit de Bagstock; toţi vorbeau însă de Floarea, de Floarea noastră. Acum Floa-

rea s-o fi ofilit, mai mult sau mai puţin, ma'am — observă maiorul, lăsîndu-se să cadă pe un scaun mult mai apropiat decît cel arătat de cruda divinitate — dar e încă o plantă zdravănă şi cu viaţă lungă ca iedera.

Spunînd acestea, maiorul, la adăpostul întunericului din odaie, închise un ochi, îşi răsuci capul ca un arlechin şi, în mulţumirea de sine, fără margini, fu mai aproape ca oricînd să fie lovit de dambla.

— Unde este doamna Granger? îşi întrebă Cleopatra pajul.

Withers răspunse că bănuieşte că se află în camera ei.

— Foarte bine — spuse doamna Skewton — pleacă şi închide uşa; sînt ocupată. Cînd Withers dispăru, doamna Skewton întoarse languros capul către maior fără să facă vreo altă mişcare şi-l întrebă ce face prietenul lui.

— Dombey, ma'am — răspunse maiorul, gargarisindu-se — se simte cum nu se poate simţi mai bine un om în situaţia lui. Starea lui este desperată, ma'am. E atins, Dombey, vă spun eu, e atins! strigă maiorul. Străpuns de o baionetă!

Cleopatra aruncă maiorului o privire aspră care nu se potrivea de loc cu tărăgănarea afectată a cuvintelor pe care le rosti:

— Maiorule, eu cunosc prea puţin din ale lumii, dar nu-mi pare rău că sînt lipsită de experienţă, pentru că mă tem că lumea e un loc plin de minciună, plin de formalism sec, în care natura e prea puţin luată în seamă. Cît priveşte muzica inimii, revărsările sufletului şi toate lucrurile asemănătoare care sînt atît de poetice, despre ele cel puţin se aude vorbind foarte rar. Cred că nu mă pot înşela cu privire la înţelesul spuselor dumitale. Ele cuprind o aluzie la Edith, la copila mea mult iubită — urmă doamna Skewton, dregîndu-şi sprîncenele cu degetul — pentru care vibrează peste măsură coarda cea mai simţitoare a inimii mele!

— Vorba pe şleau, ma'am, a fost întotdeauna în firea neamului Bagstock, răspunse maiorul. Ai dreptate. Joe e de acord că ai dreptate.

— Şi acea aluzie — continuă Cleopatra — dezlănţuie în mine emoţiile cele mai duioase, cele mai adînci şi mai sfinte pe care firea noastră atît de tragic decăzută este în stare să le simtă.

Maiorul duse mîna la buze şi trimise Cleopatrei o sărutare, ca şi cînd ar fi vrut să adeverească emoţia descrisă de ea.

— Simt că sînt slabă. Simt că sînt lipsită de energia care trebuie să susţină pe o mamă, ca să nu spun pe un părinte, într-o astfel de împrejurare, spuse doamna Skewton, trecîndu-şi uşor dantela batistei peste buze. Imi vine foarte greu să ating un subiect de o însemnătate atît de covîrşitoare pentru scumpa mea Edith, fără să am un simţămînt de slăbiciune. Totuşi, urîtule, deoarece l-ai atins de faţă cu mine, cu atîta îndrăzneală, şi m-ai făcut să mă simt cuprinsă de o mare îngrijorare — doamna Skewton aşează evantaiul pe partea stîngă a pieptului — n-o să mă dau în lături de la datoria mea.

Maiorul, la adăpostul întunericului, se umfla şi se tot umfla mereu. Îşi sucea încoace şi încolo faţa purpurie şi tot clipea din ochii lui de homar, pînă cînd, la urmă, începu să gîîîie şi fu gata să se înăbuşe, ceea ce îl sili să se ridice de pe scaun şi să ocolească de vreo două ori camera, înainte ca frumoasa lui prietenă să poată continua.

— Domnul Dombey — spuse doamna Skewton, cînd în sfîrşit putu să-şi reia vorba — a fost atît de îndatoritor faţă de noi, acum cîteva săptămîni, încît ne-a făcut cinstea de a ne vizita aci, în tovarăşia dumitale, dragă maiorule. Recunosc — ca să fiu sinceră — că e o parte slabă a mea de a fi impulsivă şi de a-mi deschide inima. Imi cunosc prea bine slăbiciunea. Nici duşmanii mei n-ar putea-o cunoaşte mai bine. Dar, pentru atita nu mă pocăiesc. Decit să mă

las îngheţată de lumea asta lipsită de inimă, sînt mai mulţumită să îndur pe drept această dojană.

Doamna Skewton îşi potrivi ghempa, atinse cu mîna gîtul ei ofilit ca să-l mai netezească puţin şi continuă apoi cu multă bunăvoinţă :

— Mi-a făcut, atît mie cît şi scumpei mele Edith, fireşte, nespusă plăcere să-l primim pe domnul Dombey. Fiind un prieten al dumitale, dragă maiorule, prietenia noastră îi era de la început asigurată. Mi-am închipuit că văd la domnul Dombey o inimă simţitoare, ceea ce m-a înviorat foarte mult.

— A mai rămas al dracului de puţină inimă în Dombey, acum, ma'am, spuse maiorul.

— Răutate ce eşti ! strigă doamna Skewton, privindu-l languros. Taci, te rog.

— J. B. e mut, ma'am, încuviinţă maiorul.

— Domnul Dombey — urmă Cleopatra, netezindu-şi roşeaţa de pe obraji — îşi repetă vizitele, simţindu-se pe cît se pare, atras de simplitatea şi primitivitatea gusturilor noastre — căci în manifestările naturii e întotdeauna un farmec, sînt uneori atît de dulci — a devenit unul din oaspeţii micului nostru cerc de fiecare seară. Să-ţi spun drept că nu mi-am dat seama de marea răspundere care apăsa asupra mea din clipa în care l-am încurajat pe domnul Dombey, să...

— Să dea tîrcoale prin aceste părţi, ma'am, sugeră maiorul.

— Individ grosolan ce eşti ! spuse doamna Skewton. O iei înaintea gîndurilor mele, dar o faci cu vorbele dumitale grosolane.

Spunînd aceasta, doamna Skewton îşi rezemă cotul pe măsuţa de lîngă sofa şi, lăsîndu-şi mîinile să cadă, într-un gest pe care-l socoti foarte graţios şi foarte potrivit cu ea, îşi făcu vînt cu evantaiul şi, cu priviri languroase, îşi admiră mîna ; apoi începu iar să vorbească.

— Durerea chinuitoare ce am resimţit-o — spuse ea cu buzele strînse — cînd încetul cu încetul am început să-mi dau seama de adevăr, a fost prea îngro-

zitoare ca să mai stărui asupra ei. Toată existența mea este concentrată asupra dulcii mele Edith. Pentru mine faptul să văd pe frumosul meu odor cum se schimbă de la o zi la alta, ea care de la moartea acelui om bun care a fost Granger sînt sigură că și-a închis cu totul inima, este pentru mine lucrul cel mai dureros pe lume.

În treacăt fie zis, această lume a doamnei Skewton pare să nu fi fost chiar așa plină de dureri, judecînd după efectul ce avuseseră asupra ei durerile cele mai mari din acea lume.

— Edith — urmă doamna Skewton cu un zîmbet fățarnic — care este perla vieții mele, se zice că îmi seamănă. Și eu cred că semănăm una cu alta.

— Există totuși un om pe lumea asta care niciodată nu va recunoaște că cineva vă poate semăna, ma'am — spuse maiorul — și numele acelui om este moș Joe Bagstock.

Cleopatra făcu o mișcare ca și cînd ar fi avut de gînd să spargă capul lingușitorului cu evantaiul, dar se răzgîndi la timp, zîmbi și continuă:

— Dacă frumoasa mea copilă moștenește de la mine unele calități, răule! — răul era maiorul — ea moștenește, însă, în același timp și firea mea zburdalnică. Are multă tărie de caracter — despre mine se spune că aș avea grozav de multă, deși eu nu o cred — dar de îndată ce a cuprins-o emoția, devine extrem de impresionabilă și simțitoare. Poți să-ți închipui ce-i în inima mea cînd o văd suferind! Mă distruge!

Maiorul, împingînd înainte dubla lui bărbie și strîngînd din buze într-un gest care voia să fie liniștitor, își manifestă cea mai adîncă simpatie.

— E mișcător să te gîndești la încrederea care a domnit întotdeauna între noi — spuse doamna Skewton — la dezvelirea nestingherită a sufletelor noastre și la sinceritatea sentimentelor noastre! Am fost mai curînd ca două surori, decît ca mamă și fiică.

— Asta-i şi simţămîntul lui J. B., observă maiorul. A spus-o J. B. de cincizeci de mii de ori!

— Nu mă întrerupe, sălbaticule! strigă Cleopatra. Poţi să-ţi închipui ce simt cînd îmi dau seama că sînt unele lucruri despre care ne ferim să vorbim! Că e — cum îi spune — o prăpastie deschisă între noi două. Că propria mea fiică Edith e schimbată faţă de mine! Sînt simţămintele cele mai grozave, te asigur!

Maiorul părăsi scaunul pe care şedea şi se aşeză pe unul ce se afla mai aproape de măsuţă.

— Zi de zi văd cum se desfăşoară aceasta, dragă maiorule — urmă doamna Skewton — zi de zi o simt. Pe fiecare ceas îmi fac mustrări pentru prea marea încredere care a avut urmări atît de nenorocite şi, aproape din minut în minut, nădăjduiesc că domnul Dombey se va explica şi mă va scăpa de chinurile ce îndur şi care sînt de nesuferit. Dar degeaba, nimic nu se întîmplă, dragă maiorule. Sînt sclava remuşcărilor — ai grijă de ceaşca de cafea, eşti atît de nedibaci — scumpa mea Edith nu mai e aceeaşi fiinţă şi, să-ţi spun drept, nu mai ştiu ce să fac, sau cu cine aş putea să mă sfătuiesc.

Maiorul Bagkstock, îndemnat poate de tonul dulceag şi încrezător, pe care, după ce îl dăduse numai din cînd în cînd cuvintelor sale, pînă la urmă doamna Skewton îl adoptase de-a binelea, întinse mîna pe deasupra măsuţei şi spuse, privind-o cu coada ochiului:

— Sfătuieşte-te cu Joe, ma'am.

— Ei, bine, atunci, monstru ce eşti — spuse Cleopatra dînd o mînă maiorului, iar cu cealaltă bătîndu-l uşor peste încheietura mîini cu evantaiul — de ce nu-mi vorbeşti? Ştii ce vreau să spun. De ce nu-mi spui nimic din cele ce ştii că mă interesează?

Maiorul rîse şi sărută mîna pe care i-o dăduse, apoi rîse din nou cu hohote.

— Este oare în inima domnului Dombey atîta simţire cît am socotit eu? întrebă Cleopatra cu duioşie. Crezi că ia lucrul în serios, dragă maiorule? Eşti de

părere că trebuie să-i vorbim, sau să-l lăsăm în pace. Spune dumneata, ca un om care ţii la mine, ce mă sfătuieşti ?

— Îl însurăm, ori nu, cu Edith Granger, ma'am ? chicoti maiorul cu vocea lui răguşită.

— Fiinţă ascunsă ! răspunse Cleopatra, atingînd cu evantaiul nasul maiorului. Da' cum putem noi să-l însurăm ?

— Îl însurăm, ori nu, cu Edith Granger, ma'am, am spus eu ? chicoti din nou maiorul.

Doamna Skewton nu-i răspunse prin cuvinte, dar îi zîmbi cu atîta şiretenie şi vioiciune, încît galantul ofiţer, socotindu-se provocat, ar fi depus o sărutare pe buzele ei grozav de roşii, dacă ea nu ar fi pus, cu o dibăcie seducătoare şi tinerească, evantaiul de-a curmezişul lor. O fi fost poate din modestie, dar poate să fi fost şi de teamă ca roşeaţa buzelor să nu sufere.

— Dombey, ma'am — spuse maiorul — e o afacere straşnică.

— Oh ! Mercenar ticălos ! — strigă Cleopatra, scoţînd un ţipăt uşor — mă revolţi.

— Şi să ştii, ma'am — urmă maiorul, împingînd capul înainte şi holbînd ochii — să ştii că Dombey ia lucrurile în serios. Ţi-o spune Joseph, o ştie Bagstock ; J. B. e cu ochii pe el. Lasă-l pe Dombey în voia lui, ma'am. Dombey e sigur, ma'am. Fă cum ai făcut pînă acum, nimic mai mult, şi încolo lasă pe seama lui J. B.

— Crezi într-adevăr că e bine aşa, maiorule ? întrebă Cleopatra, privindu-l cu multă luare-aminte şi foarte scrutător, în ciuda aparenţei ei nepăsătoare.

— Absolut sigur, ma'am, răspunse maiorul. Cleopatra cea fără pereche şi Antoniu Bagstock al ei o să vorbească adesea despre aceasta, cînd, triumfători, vor fi printre obişnuiţii elegantei şi bogatei case a lui Edith Dombey. Mîna dreaptă a lui Dombey, ma'am — spuse maiorul, oprindu-se deodată în mijlocul chicotitului şi devenind iarăşi serios — a sosit.

— Azi-dimineaţă ? întrebă ea.

— Chiar azi-dimineaţă, ma'am, răspunse maiorul. Şi Dombey e neliniştit de sosirea lui — crede-l pe J. B. pe cuvînt, pentru că e şiret al dracului! Maiorul îşi ciocăni nasul cu degetul şi făcu cu ochiul, ceea ce nu spori în nici un fel frumuseţea lui naturală, apoi continuă: Lui Dombey îi e teamă că noul sosit ar vrea să afle ceea ce a şi simţit că pluteşte în atmosferă fără totuşi ca Dombey să-i fi spus ceva sau să-i fi cerut sfatul. Căci Dombey e mîndru, ma'am, mîndru ca Lucifer.

— O calitate încîntătoare — şopti doamna Skewton — care reaminteşte una din calităţile lui Edith.

— Crede-mă, ma'am — spuse maiorul — am şi lăsat să se înţeleagă cîte ceva, şi omul de încredere a înţeles, şi am să-l las eu să înţeleagă încă şi mai multe, înainte de ce se înnoptează. Dombey a pus la cale pentru astăzi o plimbare la castelul Warwick şi pentru mîine la Kenilworth, după ce o să luăm micul dejun împreună. Am şi avut grijă de invitaţii. O să ne faceţi cinstea, ma'am, întrebă maiorul cu şiretenie, umflîndu-se la faţă, din pricina răsuflării tăiate şi scoţînd din buzunar o notă adresată: „Onoratei doamne Skewton, prin bunătatea maiorului Bagstock". Prin aceasta, pe veci devotatul ei Paul Dombey o ruga pe dînsa şi pe amabila şi distinsa ei fiică să consimtă la excursia pusă la cale. În post-scriptum se spunea că acelaşi pe veci devotat Paul Dombey o ruga să-i transmită salutări doamnei Granger.

— Sst! — făcu Cleopatra deodată — Edith!

Nu se poate spune că, după această exclamaţie, iubitoarea mamă îşi reluă aerul nepăsător şi afectat, pentru că nu îl părăsise nici o clipă şi nici nu era de aşteptat ca să vrea sau să poată vreodată să-l părăsească în vreun alt loc, decît numai în mormînt. Lepădînd însă repede orice umbră de seriozitate sau manifestare a vreunei preocupări, fie lăudabilă, fie condamnabilă, pe care faţa, vocea sau tot felul ei de a fi o trădaseră pînă atunci, întinse pe sofa eul ei cel

mai nepăsător şi languros, în clipa în care Edith intră pe uşă.

Edith era frumoasă şi falnică, dar rece şi trufaşă! După ce, cu un gest aproape nevăzut, luă act de prezenţa maiorului Bagstock şi aruncă o privire pătrunzătoare spre mama ei, dădu deoparte perdeaua din faţa uneia din ferestre şi se aşeză lîngă ea, privind afară.

— Scumpa mea Edith — spuse doamna Skewton — unde ai fost oare? Mi-ai lipsit, draga mea, mi-ai lipsit mult.

— Ai spus că eşti ocupată şi atunci am plecat, răspunse Edith fără ca măcar să întoarcă capul.

— A fost o cruzime faţă de moş Joe, ma'am, spuse maiorul curtenitor.

— A fost o mare cruzime, ştiu, spuse ea, tot privind afară şi o spuse cu un dispreţ atît de liniştit, încît maiorul se fîstîci şi nu-i mai veni în minte nici un răspuns.

— Maiorul Bagstock, draga mea Edith — spuse mama, tărăgănîndu-şi cuvintele — care, de obicei, este fiinţa cea mai nefolositoare şi neplăcută din lume, după cum prea bine ştii...

— N-are nici un rost, mamă — spuse Edith, privind în jurul ei — să-ţi dai osteneala să vorbeşti aşa. Sîntem doar singure; ne cunoaştem una pe alta.

Dispreţul liniştit care se putea citi pe faţa ei frumoasă — dispreţ îndreptat asupra ei însăşi nu mai puţin decît asupra celorlalţi — era atît de puternic şi de adînc, încît într-o clipă surîsul mamei, cu toată tăria ei de caracter, se şterse.

— Scumpa mea copilă... reîncepu ea.

— Nu-s încă femeie? spuse Edith zîmbind.

— Ce ciudată eşti azi, draga mea! Lasă-mă, te rog, să-ţi spun că maiorul ne-a adus din partea domnului Dombey un bilet deosebit de amabil, propunîndu-ne să luăm mîine micul dejun cu el şi să mergem apoi cu toţii la Warwick şi la Kenilworth. Vrei să mergi şi tu, Edith?

— Dacă vreau să merg şi eu ! repetă ea, roşindu-se toată şi răsuflînd repede, cînd se întoarse să privească la mamă-sa.

— Ştiam că o să vrei, scumpa mea, observă mama cu nepăsare. Te-am întrebat doar de formă. Uite scrisoarea domnului Dombey, Edith.

— Mulţumesc, n-am nici o poftă s-o citesc, fu răspunsul.

— Atunci poate e mai bine să răspund eu — spuse doamna Skewton — cu toate că mă gîndeam să te rog pe tine, dragă, să faci pe secretara mea.

Cum Edith nu făcu nici o mişcare şi nu răspunse nimic, doamna Skewton rugă pe maior să tragă măsuţa mai aproape, să deschidă sertarul şi să scoată un toc şi hîrtie, servicii pe care maiorul le execută cu galanterie, supunere şi devotament.

— Salutări din partea ta, Edith dragă ? întrebă doamna Skewton, oprindu-se cu tocul în mînă la postscriptum.

— Scrie ce vrei, mamă, răspunse ea, fără a întoarce capul şi cu o desăvîrşită nepăsare.

Doamna Skewton scrise ce voi, fără a mai cere alte directive lămuritoare şi înmînă maiorului scrisoarea. Acesta o primi ca pe un obiect preţios, ţinu să arate că o pune la inimă, dar fu nevoit să o pună în buzunarul pantalonului din pricina nesiguranţei în care s-ar fi aflat în buzunarul vestei. Apoi îşi luă de la ambele doamne rămas bun foarte politicos şi cavalereşte. Cea mai în vîrstă răspunse în felul ei obişnuit, pe cînd cea mai tînără, şezînd cu faţa către fereastră, înclină capul atît de uşor, încît ar fi fost pentru maior mai măgulitor să nu-i fi răspuns de loc şi să-l fi lăsat să creadă că nu a fost auzit sau observat.

Pe drumul lui spre casă — după-amiaza fiind foarte călduroasă şi soarele arzător — maiorul porunci negrului să meargă înainte cu bagajul şi el merse în urmă, în umbra prinţului expatriat, spunîndu-şi în gînd :

„Cît privește ca să-și fi schimbat ea gîndul, domnule, să se fi răzgîndit, și așa mai departe, astea nu le înghite Joe Bagstock. Nimic din toate astea, domnule. Nu se prinde cu mine! Cît despre o neînțelegere între ele — ori o prăpastie, cum îi zice mama — să fiu al dracului, domnule, se prea poate. Și-i destul de prost! Ce să-i faci, domnule? Maiorul oftă adînc. Edith Granger și Dombey sînt potriviți împreună, lasă-i să se descurce! Bagstock va fi de partea cîștigătorului!"

Maiorul, în exuberanța gîndurilor lui, spunînd tare aceste cuvinte, îl făcu pe nefericitul negru să se oprească și să se întoarcă spre el, crezînd că i se adresase lui personal. Mîniat peste măsură de acest act de neascultare, maiorul, deși se umflă la față de bucurie, în clipa în care simți că se înfurie, îi dădu îndată negrului o lovitură între coaste și continuă să-l îndemne astfel, din timp în timp, tot drumul pînă la hotel.

Nu mai puțin mînios fu maiorul, cînd trebui să se îmbrace pentru cină, operație în timpul căreia negrul primi în cap o ploaie torențială de felurite obiecte, variind ca mărime, de la dimensiunile unei perii de cap, la acelea ale unei ghete și cuprinzînd orice lucru care se află la îndemîna stăpînului. Căci maiorul se făIea că-l ține pe negru într-un desăvîrșit dresaj și răsplătea cea mai mică abatere de la stricta disciplină prin acest fel de tratament obositor. Se mai adăuga și faptul că-l ținea pe negru lîngă el ca un calmant al podagrei și al tuturor celorlalte suferințe mintale sau trupești, astfel că bietul negru își binemerita leafa, care de altfel nu era prea mare.

În sfîrșit, după ce maiorul folosi toate proiectilele ce-i stătuseră la îndemînă și îi găsi negrului atîtea epitete noi încît se minună și el singur de bogăția limbii engleze în astfel de cuvinte, îi îngădui negrului să-i lege cravata. Cînd fu gata îmbrăcat, se simți cu spiritul foarte înviorat de exercițiul făcut și co-

borî pentru a înviora şi pe Dombey, şi pe omul lui de încredere.

Dombey nu sosise încă, dar omul de încredere era acolo şi, ca de obicei, preţioasa lui dantură era gata să-l primească pe maior.

— Ce mai e nou, domnule? întrebă maiorul. Cum ţi-ai petrecut timpul de cînd am avut fericirea să te întîlnesc? Te-ai plimbat puţin?

— O mică plimbare, aşa ca de o jumătate de oră. răspunse Carker. Am avut mult de lucru.

— Afaceri, nu? chestionă maiorul.

— O mulţime de treburi mărunte care trebuiau lămurite, răspunse Carker. Dar ştii ceva, cu toate că pentru mine, care am fost crescut la şcoala neîncrederii şi nu sînt, de obicei, dispus să fiu cu inima deschisă, e ceva cu totul neobişnuit — aci se întrerupse şi continuă apoi pe un ton deosebit de amabil şi sincer — simt că în dumneata pot să am toată încrederea, maior Bagstock.

— Mă onorează, domnule, răspunse maiorul. Poţi să ai toată încrederea în mine.

— Ştii, urmă Carker, că n-am găsit pe prietenul meu — pe prietenul nostru, mai bine zis...

— Vorbeşti de Dombey, domnule? strigă maiorul Mă vezi pe mine, domnule Carker, sînt aici în faţa dumitale, J.B.

Era destul de umflat şi vînăt ca să poată fi văzut şi domnul Carker îl asigură că are plăcerea de a-l vedea.

— Atunci să ştii că vezi un bărbat, domnule, care e în stare să treacă prin foc şi prin apă, pentru a-l servi pe Dombey, răspunse maiorul Bagstock.

Domnul Carker zîmbi şi spuse că era sigur de aceasta.

— Ştii, domnule maior — urmă el — ca să-mi reiau vorba, că nu l-am găsit astăzi pe prietenul nostru, atent ca de obicei, la treburile noastre?

— Nu? observă maiorul încîntat.

— L-am găsit puţin cam preocupat şi lăsîndu-şi atenţia să hoinărească, spuse Carker.

— Pe Jupiter, domnule — strigă maiorul — aici e o femeie la mijloc.

— Şi eu am început să cred că-i aşa, răspunse Carker. La început credeam că dumneata glumeşti cînd păreai că faci aluzii la aşa ceva, pentru că ştiu că voi militarii...

Maiorul tuşi cu tusea lui de cal şi dădu din cap şi din umeri, ca şi cînd ar fi vrut să spună: „Ce vrei? Sîntem oameni veseli, fără îndoială." Il apucă apoi pe domnul Carker de un nasture şi, cu ochii holbaţi, îi şopti la ureche că era o femeie deosebit de fermecătoare, domnule. E o văduvă tînără, domnule. E de familie bună, domnule, şi Dombey e îndrăgostit pînă peste cap de ea, domnule, şi ar fi o căsătorie potrivită, pentru amîndoi, deoarece ea are frumuseţea, sîngele şi talentul, iar Dombey are averea. Ce-ar putea o pereche să-şi dorească mai mult? Auzind paşii domnului Dombey apropiindu-se, maiorul se opri brusc, spunînd doar domnului Carker că va avea plăcerea să o vadă mîine dimineaţă şi va putea judeca el singur. Tulburat cum era şi gîfîind, ca urmare a sforţării ce făcuse pentru a spune toate acestea în şoaptă, maiorul, cu un nod în gît şi cu ochii plini de lacrimi, rămase în aşteptarea prînzului.

Ca multe alte nobile animale, maiorul cîştiga cînd era văzut în timp ce mînca. Cu acest prilej apărea măreţ, la un capăt al mesei, pe cînd la celălalt capăt îi făcea faţă, cu ceva mai puţină măreţie, domnul Dombey, iar Carker, pe una din părţi, trimitea razele lui, cînd spre unul, cînd spre celălalt, sau îi învăluia pe amîndoi deodată în lumina lui, după împrejurări.

În timp ce se servea primul fel, sau chiar cel de-al doilea, maiorul de obicei era grav, deoarece negrul, executînd ordinele primite în secret, aşeza în jurul lui toate sosurile şi sticla cu oţet, ceea ce îl făcea să aibă mult de lucru ca să destupe sticla şi să-şi combine amestecurile în farfurie.

Pe lîngă acestea, negrul mai avea pe o măsuţă alăturată lămîi şi mirodenii, cu care maiorul avea obiceiul să-şi stimuleze pofta de mîncare, fără a mai vorbi de nişte maşinării ciudate din care făcea să ţîşnească în băutura maiorului lichide necunoscute. Chiar în mijlocul acestor felurite îndeletniciri, maiorul găsi totuşi prilej să fie amabil, amabilitatea lui constînd în a fi deosebit de şiret în folosul domnului Carker, trădînd faţă de el actuala stare de spirit a domnului Dombey.

— Dombey — spuse maiorul — văd că nu mănînci; ce-i cu dumneata ?

— Mulţumesc — răspunse Dombey — mă simt foarte bine — dar astăzi nu prea am poftă de mîncare.

— Cum se poate, Dombey ? Dar ce s-a întîmplat cu pofta dumitale de mîncare ? întrebă maiorul. Unde a dispărut ? N-ai lăsat-o la prietenele noastre, îţi jur, pentru că te asigur că nici ele nu aveau poftă, azidimineaţă, la micul dejun. Pentru una cel puţin, îţi garantez, dar nu-ţi spun pentru care.

Apoi maiorul făcu cu ochiul lui Carker şi deveni atît de şiret, încît servitorul negru fu nevoit să-l bată pe spate, chiar fără să-i fi poruncit, de frică să nu-l vadă dispărînd sub masă.

In partea a doua a mesei, adică atunci cînd negrul, stînd lîngă maior, se pregătea să-i toarne şampania, maiorul deveni şi mai şiret.

— Umple paharul ăsta cu vîrf, secătură, spuse maiorul cu paharul în mînă. Umple-l şi pe al domnului Carker cu vîrf, şi pe al domnului Dombey. Pe Dumnezeul meu, domnilor — spuse maiorul, făcînd un semn din ochi noului său prieten, pe cînd domnul Dombey privea în farfurie, conştient parcă de ce avea să urmeze — să închinăm acest pahar cu vin unei divinităţi pe care Joe este mîndru că o cunoaşte şi o admiră de la distanţă, cu modestie şi respect. Edith — spuse maiorul — este numele ei, angelica Edith !

— In sănătatea angelicei Edith ! strigă Carker zîmbind.

— Trăiască Edith, spuse domnul Dombey.

Intrarea chelnerilor cu noi feluri de mîncare făcu pe maior să fie şi mai şiret, dar într-un fel mai serios.

— Pentru că, deşi sîntem numai între noi, Joe Bagstock amestecă seriozitatea şi gluma în această chestie, domnilor — spuse maiorul, ducînd mîna în faţa gurii şi aplecîndu-se către Carker, pentru a i se adresa lui personal — el are totuşi prea mare respect pentru acest nume ca să-l lase să devină proprietatea oamenilor ăstora sau a oricui altcuiva. Nici o vorbă, domnule, cît timp sînt ei aici !

Era un gest foarte potrivit şi plin de respect din partea maiorului şi aşa gîndi şi domnul Dombey. Cu toate că în felul lui rece se simţea stingherit de aluziile maiorului, era limpede că domnul Dombey nu avea nimic împotriva unor asemenea glume, ba că mai curînd îi făceau plăcere. Poate că maiorul ghicise adevărul, cînd prevăzuse că în dimineaţa aceea, marele bărbat, prea mîndru pentru a cere formal sfatul lui, într-o asemenea chestiune, sau pentru a se destăinui primului său ministru, totuşi dorea ca acesta să-i cunoască taina. Oricum, el privea adesea la domnul Carker şi părea să urmărească de aproape efectul produs asupra lui de maior, în timp ce acesta îşi desfăşura artileria uşoară

Dar maiorul, o dată ce-şi asigurase un ascultător atent, şi încă unul zîmbitor, fără pereche pe lume, pe scurt, un om al dracului de deştept şi plăcut, cum spunea adesea mai tîrziu, nu era să-i dea drumul şi să se mulţumească cu cîteva mici aluzii maliţioase la adresa domnului Dombey. In consecinţă, după ce masa fu strînsă, maiorul se arătă a fi o minte aleasă în domeniul mai larg şi mai cuprinzător al povestirii de întîmplări din viaţa regimentului şi a tot felul de anecdote militare. El făcu aceasta cu atîta exuberanţă, încît Carker nu se mai putea ţine de admiraţie şi de rîs (sau se prefăcea că nu mai poate). Între timp, domnul Dombey privea, pe deasupra cravatei sale

scrobite, ca şi cînd ar fi fost proprietarul maiorului sau un ursar mîndru că ursul lui joacă aşa de bine.

Cînd maiorul, de prea multă mîncare şi băutură, precum şi de excesul făcut în desfăşurarea talentelor lor sociale, răguşi prea tare ca să mai poată fi auzit, se retraseră cu toţii ca să ia cafeaua. Apoi maiorul se informă la domnul Carker-directorul, arătînd totuşi o slabă nădejde pentru un răspuns afirmativ, dacă ştie să joace pichet.

— Da, ştiu, puţin, spuse domnul Carker.

— Poate preferi table? observă maiorul şovăind.

— Da, joc citeodată şi table, răspunse omul cu dinţii.

— Carker joacă toate jocurile, pare-mi-se — spuse domnul Dombey, întinzîndu-se pe o sofa, parcă ar fi fost un om de lemn fără nici o încheietură — şi ştie să le joace bine.

Adevărul fu că jucă amîndouă jocurile atît de desăvîrşit, încît maiorul rămase mirat, şi-l întrebă, aşa într-o doară, dacă joacă şah.

— Da, joc puţin şah, răspunse Carker. Am jucat citeodată şi am şi cîştigat cîte o partidă — e chestie de trucuri — fără să văd tabla.

— Pe Dumnezeul meu, domnule! — exclamă maiorul uimit — nu semeni de fel cu Dombey, care nu joacă nici un joc.

— Oh! Dînsul! răspunse directorul. Dînsul nu a avut niciodată prilejul să-şi însuşească astfel de arte minore. Pentru oameni ca mine sînt uneori folositoare. Ca acum bunăoară, cînd îmi oferă putinţa să mă măsor cu dumneata.

Poate că numai gura lui aşa dulceagă şi larg deschisă era făţarnică totuşi, sub umilinţa şi servilismul scurtei lui cuvîntări se putea simţi ceva ca un mîrîit, care te făcea, pentru o clipă, să crezi că dinţii lui albi erau gata să muşte mîna pe care o mîngîiase. Dar maiorul nu se gîndi la aşa ceva şi domnul Dombey, tot timpul cît ţinu jocul, rămase culcat, dus pe gînduri, cu ochii pe jumătate închişi, pînă la ora culcării.

Între timp, domnul Carker, deşi cîştigător, se ridicase mult în consideraţia maiorului, în aşa măsură încît, cînd se despărţiră în faţa odăii maiorului, înainte de a merge la culcare, acesta, ca o atenţie cu totul deosebită, trimise pe negru, care dormea întotdeauna pe o saltea întinsă în faţa uşii stăpînului său, să-i lumineze domnului Carker calea de-a lungul galeriei, pînă la odaia sa.

Pe oglinda din odaia domnului Carker era o pată, astfel că imaginile ce le reflecta erau mai mult sau mai puţin schimbate. În noaptea aceea oglinda arăta totuşi chipul unui bărbat care, în închipuirea lui, vedea o mulţime de oameni dormind pe pămîntul gol, la picioarele lui, cum dormea negrul la uşa stăpînului, oameni printre care el îşi croia drumul, privind cu răutate, jos, înspre ei, dar deocamdată fără a călca încă pe feţele lor.

CAPITOLUL XXVII

Umbre şi mai adînci

În acea frumoasă zi de vară, domnul Carker-directorul se deşteptă o dată cu ciocîrliile şi ieşi să facă o plimbare. Gîndurile lui — era dus pe gînduri şi cu sprîncenele încruntate — nu păreau de loc să plutească în tărie ca ciocîrliile şi nici măcar să zboare spre ele. Mai curînd se ţineau în preajma cuiburilor lor, pe pămînt, şi scormoneau în jurul lor, prin praf şi printre viermi. Dar nici una din păsările care, fără a putea fi văzute, cîntau prin aer, nu era mai ascunsă faţă de privirile omeneşti, decît gîndurile domnului Carker. Îşi supraveghea în aşa măsură faţa, încît puţini erau aceia care ar fi putut spune în termeni precişi, mai mult despre înfăţişarea lui decît că era surîzătoare şi gînditoare. Acum era într-adevăr foarte gînditoare ; şi pe măsură ce ciocîrliile se înălţau tot mai sus, el se

cufunda tot mai adînc în gînduri. Cu cît cîntecul ciocîrliilor se auzeau mai limpede şi mai tare, cu atît el cădea într-o tăcere mai gravă şi mai adîncă. Apoi, cînd în fine ciocîrliile se lăsară în jos, făcînd să se audă o întreagă gamă de sunete şi coborîră în preajma lui, într-un lan de grîu verde, trilurile lor jucîndu-se în aerul dimineţii ca micile valuri ale unui rîu, Carker, întrerupîndu-şi visarea, sări în sus. Pe faţa lui apăru dintr-o dată un zîmbet atît de amabil şi de dulceag ca şi cînd ar fi vrut să cîştige bunăvoinţa unui numeros auditoriu. Fără a cădea din nou pe gînduri, după ce se deşteptase astfel, dădu feţei sale o expresie senină, de parcă i-ar fi fost teamă ca nu cumva să rămînă zbîrcită şi să-i trădeze gîndurile, apoi plecă, tot zîmbind, ca pentru a nu-şi pierde deprinderea.

Domnul Carker, la prima vedere, părea în dimineaţa aceea îmbrăcat şi dichisit cu deosebită grijă. Deşi era întotdeauna ceremonios în ce priveşte îmbrăcămintea, vrînd să imite pe marele bărbat pe care-l slujea, el nu ajungea totuşi pînă la băţoşenia domnului Dombey. Poate atît pentru că-şi da seama că ar fi fost caraghios, cît şi pentru că, astfel, găsise un mijloc de a arăta că simte deosebirea şi distanţa dintre ei. Unele persoane vedeau în această atitudine mai mult o critică răutăcioasă decît o linguşire la adresa patronului lui glacial, dar lumea este aplecată spre interpretări răutăcioase şi domnul Carker nu putea fi făcut răspunzător pentru predispoziţiile lumii.

Curăţel şi rumen, cu faţa lui blondă care pălea sub arşiţa soarelui, păşind uşor pe iarba moale, domnul Carker-directorul hoinări prin livezi şi pe poteci înverzite, strecurîndu-se printre alei cu copaci, pînă ce sosi vremea să se înapoieze pentru micul dejun. Apucînd-o pe un drum mai scurt, domnul Carker se apropie de casă cu toţi dinţii în vînt şi-şi spuse cu voce tare: „Ei, acum o s-o vedem pe a doua doamnă Dombey!

Se plimbase în afara oraşului şi acum se înapoia pe un drum plăcut, umbrit de copaci stufoşi şi pe care

se aflau, ici-colo, cîteva bănci pentru cei ce doreau să se odihnească. Cum nu era un loc prea căutat, la nici o oră a zilei, şi cu atît mai puţin la ceasul acela al dimineţii, împrejurimile păreau cu totul părăsite şi singuratice; astfel că domnul Carker socoti că îl aşteptau numai pe el. Ca urmare, cu nepăsarea unui om care n-avea treabă, care mai avea şi douăzeci de minute timp ca să ajungă la o ţintă ce putea fi atinsă în zece minute, păşi printre trunchiurile copacilor, în sus şi în jos, încoace şi încolo, lăsînd pe iarba plină de rouă urmele şerpuitoare ale paşilor săi.

Se dovedi însă că el greşise cînd socotise că nu putea fi nimeni în zăvoi, deoarece, pe cînd tocmai înconjura alene un trunchi de copac, a cărui coajă îngroşată şi noduroasă semăna cu pielea unui rinocer sau a vreunui alt monstru antediluvian, zări, cu totul pe neaşteptate, o persoană care şedea pe o bancă, în jurul căreia el avea tocmai de gînd să împletească în clipa următoare lanţul paşilor săi.

Era o doamnă elegant îmbrăcată şi frumoasă, ai cărei ochi negri erau plecaţi spre pămînt şi care părea frămîntată de o patimă sau de o luptă lăuntrică. Cum şedea privind în jos, îşi muşca colţul buzei, pieptul i se sălta, nările îi palpitau, capul îi tremura, lacrimi de indignare îi curgeau pe obraji şi piciorul apăsa muşchiul din faţa ei ca şi cînd ar fi vrut să-l strivească. Şi totuşi, aproape în aceeaşi clipă în care o văzuse sub această înfăţişare o văzu ridicîndu-se cu un aer dispreţuitor, obosită şi abătută, şi întorcîndu-şi faţa de la el, fără ca pe trăsăturile ei să distingă altceva decît frumuseţe nepăsătoare şi dispreţ măreţ.

In acelaşi timp îşi aţintise privirile către frumoasa doamnă o femeie urîtă şi smochinită, îmbrăcată nu atît ca o ţigancă, ci mai curînd ca vagabonzii, care străbat ţara în lung şi-n lat, fie cerşind sau furînd, fie dregînd vase sau împletind rogojini, fie îndeletnicindu-se cu toate acestea laolaltă. Cînd doamna se ridică, bătrîna îi aruncă o privire ciudată, sări de jos, de parcă ar fi ieşit din pămînt şi îi aţinu calea.

— Să-ţi ghicesc norocul, cucoană frumoasă, spuse bătrîna, tot mestecînd din fălci, ca şi cînd capul de mort, ascuns sub pielea ei galbenă, ar fi fost grăbit să se despoaie de învelişul său.

— Pot să mi-l ghicesc singură, fu răspunsul.

— Poate, poate, cucoană frumoasă, dar n-o să-l ghiceşti bine, nu-l vedeai bine cînd şedeai colo. Te-am văzut. Dă-mi un ban de argint, cucoană frumoasă, şi-ţi spun eu norocul ăl de-adevărat. Văd bogăţie mare, cucoană frumoasă, pe faţa dumitale.

— Ştiu, răspunse doamna, trecînd pe lîngă ea cu un surîs trist şi un pas semeţ. O ştiu de mult.

— Ce? Nu vrei să-mi dai nimic? strigă bătrîna. Nu vrei să-mi dai nimic ca să-ţi ghicesc norocul, cucoană frumoasă? Da' cît îmi dai să nu ţi-l ghicesc? Dă-mi ceva ca să nu-l strig după tine! croncăni bătrîna cu patimă.

În clipa cînd doamna urma să treacă chiar prin faţa lui, domnul Carker, se trase lîngă copacul căruia tocmai îi dăduse tîrcoale şi cînd ea fu pe punctul să iasă în alee, îi ieşi înainte, scoase pălăria şi-i spuse bătrînei s-o lase în pace. Doamna mulţumi printr-o înclinare a capului pentru intervenţia lui şi-şi urmă drumul.

— Apoi să-mi dai dumneata ceva, că de nu, îi strig norocul după ea! se răsti bătrîna, ridicînd mîinile şi îmbrîncindu-se spre braţul pe care el îl întinsese ca să se ferească de ea. Da' las-o mai bine — adăugă ea coborînd dintr-o dată vocea şi părînd că uită deocamdată obiectul mîniei ei — dă-mi un ban că de nu îl strig după dumneata!

— După mine, babă bătrînă! răspunse directorul, băgînd mîna în buzunar.

— Da, spuse femeia cu o privire hotărîtă şi iscoditoare, întinzînd mîna ei uscată. Ştiu!

— Ce ştii? întrebă Carker aruncîndu-i un şiling. Ştii cine e doamna asta frumoasă?

Bătrîna ridică şilingul şi continuă să mestece din fălci ca nevasta marinarului din poveşti care avea

castane în poală şi bombănind ca vrăjitoarea care privea la ea şi tot îi cerea în zadar să-i dea şi ei. Apoi se dădu înapoi ca un rac, sau mai bine zis ca o grămadă de raci, deoarece mîinile ei întinzîndu-se şi apoi strîngîndu-se mereu, păreau că sînt cel puţin o pereche de raci, iar faţa ei care se schimonosea, cel puţin o jumătate de duzină ; se ghemui apoi pe rădăcina vinoasă a unui copac bătrîn, scoase din fundul bonetei o pipă scurtă şi neagră, o aprinse cu un chibrit şi începu să fumeze în tăcere, privind mereu la interlocutorul ei.

Domnul Carker rîse, apoi se întoarse şi se îndepărtă.

— Bine ! spuse bătrîna. Un copil mort şi unul în viaţă, o nevastă moartă şi alta pe drum de seară. Du-te şi o vezi !

Fără să vrea, directorul privi în jurul său şi se opri. Bătrîna, fără să fi scos pipa din gură, mestecînd şi bombănind pe cînd fuma, ca şi cînd ar fi stat de vorbă cu o fiinţă aflată prin preajma ei, dar nevăzută, arătă cu degetul în direcţia în care el o pornise şi rise.

— Ce spuseşi, femeie ? întrebă el.

Bolborosind, bombănind şi văzîndu-şi de pipă, femeia tot arăta în aceeaşi direcţie, fără să scoată nici un cuvînt. Cu un rămas bun care, fără îndoială, nu fu măgulitor pentru bătrînă, domnul Carker îşi urmă drumul. Inainte de a se îndepărta de-a binelea, aruncînd o privire peste umăr înapoi, spre rădăcina copacului, o văzu pe bătrînă tot arătînd cu degetul înaintea lui şi i se păru că aude scrîşnind : „Du-te şi o vezi !“

Intre timp, la hotel se făcuseră pregătiri pentru o masă aleasă şi domnul Dombey, împreună cu maiorul şi cu dejunul, erau în aşteptarea doamnelor. Constituţia individuală joacă desigur un rol important în felul cum se desfăşoară asemenea evenimente ; dar, în împrejurarea de faţă, pofta de mîncare fu mai hotărîtoare decît pasiunile duioase. Domnul Dombey rămase foarte rece şi nepăsător, pe cînd maiorul se arăta tulburat, mînios şi într-o stare de înfierbîntare şi îndîrjire violentă. In sfîrşit, uşa fu larg deschisă de ne-

gru şi, după o pauză de care fu nevoie pentru ca să poată păşi molcom de-a lungul galeriei, o doamnă, în plină floare, dar nu tocmai tînără, apăru.

— Dragă domnule Dombey — spuse doamna — mi-e teamă că am întîrziat, dar Edith a fost plecată în căutarea unui loc cu vedere frumoasă, pentru o schiţă, şi m-a făcut să o aştept. Şi dumneata, cel mai necredincios dintre maiori, ce mai faci? spuse ea întinzîndu-i degetul cel mic.

— Doamnă Skewton — spuse domnul Dombey — dă-mi voie să fac prietenului meu Carker favoarea — domnul Dombey fără să-şi dea seama apăsă pe cuvîntul „prietenului" ca şi cînd ar fi vrut să spună nu tocmai „prieten", dar că îi îngăduia să se folosească de această distincţie — de a vi-l prezenta. M-aţi auzit desigur vorbind despre domnul Carker.

— Sînt încîntată să-l cunosc, spuse doamna Skewton cu amabilitate.

Domnul Carker era firește şi el încîntat. Ar fi fost el oare mai încîntat pentru domnul Dombey dacă doamna Skewton ar fi fost acea Edith (aşa cum crezuse el la început) în cinstea căreia ridicaseră paharul în seara din ajun?

— Dar unde, pentru Dumnezeu, o fi Edith? exclamă doamna Skewton, privind în jurul său. E încă la uşă şi dă ordine lui Withers cu privire la înrămarea schiţelor. Dragă domnule Dombey, vrei să fii aşa de bun...

Domnul Dombey şi plecase în căutarea ei. După o clipă se întoarse, ducînd la braţ aceeaşi doamnă elegantă şi frumoasă, pe care domnul Carker o văzuse pe alee, sub copaci.

— Carker... începu domnul Dombey. Dar faptul că cei doi se recunoscuseră fu atît de bătător la ochi, încît domnul Dombey se opri mirat.

— Sînt îndatorată acestui domn — spusè Edith cu o înclinare maiestuoasă — de a mă fi cruţat chiar acum de oarecare neplăceri din partea unei cerşetoare.

— Sînt îndatorat eu, soartei mele — spuse domnul Carker înclinîndu-se adînc — pentru prilejul ce mi l-a dat de a face un mic serviciu unei persoane al cărei servitor m-aş mîndri să fiu.

Cînd ochii i se opriră o clipă asupra lui şi apoi se lăsară în jos, el prinse în privirea lor luminoasă şi scrutătoare bănuiala că nu o zărise numai în clipa în care îi ajunse calea, ci că o observase în taină, mai dinainte. Cînd el îşi dădu seama de aceasta ea citi în ochii lui că bănuiala îi era întemeiată.

— Ce să spun — strigă doamna Skewton, care folosise prilejul pentru a cerceta de aproape prin lornionul ei pe domnul Carker şi se arătase încîntată (cum îi şopti destul de tare maiorului la ureche) să constate că era un om de inimă — e într-adevăr una din coincidenţele cele mai ciudate de care am auzit vreodată! Ce întîmplare! Dragă Edith, să mă crezi, e o hotărîre a soartei la mijloc! Te face aproape să stai jos, cu braţele încrucişate pe piept şi să-ţi spui ca năprasnicii aceia de turci, că nu e pe lume decît... cum îi spun ei... am uitat şi celălalt... cum îl cheamă... e profetul lor...

Edith nu se înjosi să îndrepte acest citat deosebit din Coran, dar domnul Dombey găsi de cuviinţă să facă unele observaţii politicoase.

— Îmi face deosebită plăcere să aflu — rosti el cu o galanterie greoaie — că o persoană care îmi este atît de aproape precum e Carker a avut cinstea şi fericirea să facă un cît de mic serviciu doamnei Granger. Domnul Dombey se înclină în faţa ei. Dar în oarecare măsură mă supără, ba mă face să fiu chiar gelos de-a binelea pe Carker. El apăsă fără voie pe aceste cuvinte, ca şi cînd ar fi urmat să cuprindă o propunere cu totul neaşteptată. Gelos pe Carker, pentru că n-am avut eu însumi această cinste şi plăcere. Domnul Dombey se înclină din nou. Edith, afară de faptul că strînse uşor din buze, rămase nemişcată.

— Pe Dumnezeul meu, domnule — strigă maiorul, izbucnind la vederea chelnerului care venea să anunţe

micul dejun — e un lucru de necrezut că nu poţi avea cinstea şi fericirea să tragi un glonţ în capul tuturor cerşetorilor ăstora, fără să fii dat în judecată. Dar iată, aci se oferă un braţ pentru doamna Granger, dacă ar vrea să-i facă lui J. B. onoarea de a-l primi şi cel mai mare serviciu, ma'am, pe care Joe vi-l poate face acum este să vă conducă la masă.

Maiorul dădu braţul lui Edith şi domnul Dombey o luă înainte cu doamna Skewton, apoi venea domnul Carker singur, privind la toţi cu un zîmbet.

— Sînt foarte bucuroasă, domnule Carker — spuse doamna mamă, în timpul micului dejun, după o nouă şi satisfăcătoare examinare prin lornion a domnului Carker — că ţi-ai potrivit vizita în chip atît de fericit, încît să poţi merge astăzi cu noi. E plimbarea cea mai încîntătoare.

— Orişice plimbare ar fi încîntătoare în astfel de tovărăşie — răspunse Carker — dar sînt încredinţat că e în sine plină de interes!

— Oh! strigă doamna Skewton, cu un mic ţipăt de entuziasm. Castelul este încîntător! Amintiri din Evul Mediu... şi toate cele... toate într-adevăr deosebit de frumoase. N-ai şi dumneata o slăbiciune pentru Evul Mediu, domnule Carker?

— Chiar o foarte mare slăbiciune, drept să vă spun, zise domnul Carker.

— Aşa vremuri încîntătoare! strigă Cleopatra. Atît de pline de credinţă! Atît de pline de vigoare şi de forţă! Atît de pitoreşti! Atît de străine de tot ce e vulgar! O, Doamne! Dacă ni s-ar lăsa cel puţin, în zilele acestea îngrozitoare, ceva mai multă poezie a vieţii!

Doamna Skewton, pe cînd vorbea astfel, ţinea tot timpul ochii aţintiţi asupra domnului Dombey, care privea la Edith, care la rîndul ei asculta, dar nu ridica niciodată ochii.

— Noi, cei de astăzi, sîntem îngrozitor de realişti, domnule Carker, spuse doamna Skewton. Nu-i aşa?

Cleopatra era mai puţin îndreptăţită decît mulţi oameni să se plîngă de realităţi, pentru că în persoana

ei erau atît de multe lucruri false, cum greu s-ar fi putut constata la cineva cu o adevărată individualitate. Totuşi, domnul Carker compătimi şi el nu mai puţin realităţile vremii, recunoscînd că într-adevăr avem mult de suferit de pe urma lor.

— Tablourile din castel, divine! spuse Cleopatra. Sper că ai o slăbiciune şi pentru tablouri.

— Vă asigur, doamnă Skewton — spuse domnul Dombey, ca o încurajare solemnă pentru director — Carker are un gust pentru tablouri foarte bine format; aş putea spune, un talent natural de a le aprecia. Şi apoi este el însuşi un artist foarte merituos. O să fie desigur încîntat să facă cunoştinţă cu gustul şi arta doamnei Granger.

— Pe Dumnezeul meu, domnule — strigă maiorul — după părerea mea eşti admirabil, domnule Carker, şi te pricepi la orice.

— Oh! spuse Carker zîmbind cu umilinţă — mergi mult prea departe, maior Bagstock. Ştiu să fac foarte puţine lucruri, dar domnul Dombey e atît de darnic în aprecierea oricărui talent, oricît de neînsemnat, pe care un om ca mine e aproape nevoit să şi-l însuşească, talent care la dînsul, în cu totul altă sferă, este mult superior, astfel că... Domnul Carker ridică din umeri ca şi cînd ar fi vrut să preîntîmpine alte cuvinte de laudă şi nu mai adăugă nimic.

În tot acest timp, Edith nu ridică de loc ochii, decît pentru a privi la mamă, cînd firea aprinsă a acesteia izbucnea în cuvinte sforăitoare. Dar cînd Carker tăcu, ea privi o clipă la domnul Dombey. Numai o clipă, dar pe faţa ei trecu o străfulgerare de mirare plină de dispreţ, care nu putu să scape observatorului veşnic cu surîsul pe buze.

Domnul Dombey prinse mişcarea genelor negre, cînd se lăsară în jos şi folosi prilejul pentru a-i întîlni privirea.

— Din nefericire, aţi fost adeseori la Warwick, spuse domnul Dombey.

— De mai multe ori.

— Atunci vizita de azi o să vă plictisească, mă tem.

— Ba nu, de loc.

— A ! Eşti ca vărul tău Feenix, scumpa mea Edith, spuse doamna Skewton. Dacă n-a fost la castelul Warwick de cincizeci de ori, n-a fost niciodată, dar dacă vine cumva la Leamington mîine — şi aş dori să vină, dragul de el — ar vizita castelul ziua următoare, pentru a cincizecişiuna oară.

— Sîntem cu toţii foarte entuziaşti, mamă, nu-i aşa ? spuse Edith cu un zîmbet rece.

— Poate chiar prea entuziaşti pentru liniştea noastră sufletească, draga mea — răspunse mama — dar să nu ne plîngem ; emoţiile noastre ne sînt o răsplată. Dacă, după cum spune vărul tău Feenix, spada roade... cum îi spune...

— Teaca, poate, spuse Edith.

— Chiar aşa — puţin mai repede, asta-i pentru că e prea strălucitoare şi prea tăioasă, ştii tu, scumpa mea.

Doamna Skewton suspină adînc, ca şi cînd ar fi vrut să mai arunce o umbră asupra strălucirii pumnalului, a cărui teacă era inima ei atît de simţitoare. Îşi aplecă apoi capul într-o parte, la fel ca Cleopatra, şi privi cu o duioşie îngîndurată la scumpa ei copilă.

Edith îşi îndreptase faţa către domnul Dombey, cînd acesta i se adresase. Şi rămăsese cu ea îndreptată spre el pe cînd îi vorbea mamei sale şi aceasta îi vorbea ei, ca şi cînd toată atenţia i-ar fi fost concentrată asupra lui şi s-ar fi aşteptat să-i mai spună ceva. Era parcă ceva socotit în această simplă amabilitate, ceva aproape sfidător. Părea că este urmarea unei constrîngeri sau a unei tîrguieli al căror obiect, în ciuda ei, ar fi fost chiar ea. Nici aceasta nu scăpă vigilenţei aceluiaşi observator, care nu înceta să zîmbească la toţi cei din jurul mesei. Îl făcu să se gîndească la ea, aşa cum o văzuse pentru întîia oară, cînd ea se credea singură printre copaci.

Domnul Dombey, nemaiavînd nimic de spus, dejunul fiind terminat şi maiorul îmbuibat ca un boa constrictor, propuse să pornească la drum. O trăsură îi aştepta afară, potrivit poruncii date de domnul Dombey. Cele două doamne, maiorul şi el însuşi luară loc în trăsură, negrul şi pajul palid se suiră pe capră, domnul Towlinson la spatele trăsurii şi domnul Carker, călare, închise cortegiul.

Domnul Carker se ţinu, în trapul calului, la o depărtare de o sută de yarzi de trăsură, cu privirile tot timpul aţintite asupra ei, ca şi cînd ar fi fost o pisică şi cei patru călători nişte şoareci. Orişiunde privea, de o parte şi de alta a drumului, la peisajul îndepărtat, cu învăluirile sale uşoare, cu mori de vînt, lanuri de grîu, iarbă, culturi de fasole sau flori de cîmp, cu gospodării, clăi de fîn sau turnuri de biserică apărînd printre copaci, sau în sus la aerul însorit, în care fluturii jucau în jurul capului lui şi păsările cîntau, sau în jos unde umbrele ramurilor se încolăceau şi acopereau drumul cu un covor tremurător, sau înaintea lui unde crengile copacilor atîrnau deasupra drumului, formînd ascunzişuri şi bolţi în care pătrundea doar lumina slabă ce se putea strecura prin frunziş, un colţ al ochiului lui era tot timpul aţintit asupra capului ţeapăn al domnului Dombey şi asupra penei de pe boneta doamnei care şedea în faţa lui. Ea se tot apleca înspre el, parcă din întîmplare, însă plină de dispreţ aşa cum văzuse lăsîndu-se în jos acele semeţe pleoape, care nici acum nu păreau mai puţin semeţe. O singură dată şi numai o dată, îşi luă el privirile de la obiectele încordatei sale atenţii şi aceasta atunci cînd o săritură peste un gard şi un galop de-a curmezişul unui lan îi îngăduiră să o ia înaintea trăsurii şi să fie gata la sosirea acesteia, pentru a ajuta doamnele să coboare. Atunci, şi numai atunci, întîlni privirea ei, pentru o clipă, prin surprindere; cînd însă, ajutîndu-i să coboare din trăsură, o atinse cu mîna lui albă şi moale, ea privi pe deasupra lui, ca şi mai înainte.

Doamna Skewton era hotărîtă să-l ia pe domnul Carker pe seama ei şi să-i arate frumuseţile castelului. Era hotărîtă să ia atît braţul lui cît şi al maiorului. „O să-i facă bine acelei incorijibile fiinţe, acelui barbar necredincios în materie de poezie — îşi spunea ea — să fie într-o asemenea tovărăşie." Această potrivire întîmplătoare a lucrurilor îi dădea putinţă domnului Dombey să o însoţească pe Edith, ceea ce şi făcu, păşind înaintea lor prin încăperile castelului cu solemnitatea unui adevărat gentleman.

— Ce dragi îmi sînt acele vremuri trecute, domnule Carker — spuse Cleopatra — cu delicioasele lor fortăreţe, cu dragile lor închisori şi încîntătoarele lor camere de tortură, cu răzbunările care fac viaţa într-adevăr atrăgătoare! Ce groaznic am degenerat noi, cei de astăzi!

— Da, adevărat, am decăzut îngrozitor, spuse domnul Carker.

Ceea ce caracteriza conversaţia lor era faptul că în ciuda entuziasmului doamnei Skewton şi a curteniei domnului Carker, amîndoi supravegheau de aproape pe domnul Dombey şi pe Edith. Cu tot darul vorbirii pe care-l aveau, amîndoi erau acum distraţi şi vorbeau fără şir.

— Un lucru e limpede: am rămas fără credinţă, spuse doamna Skewton, trăgînd totuşi în altă parte cu urechea ei zbîrcită, deoarece domnul Dombey tocmai îi spunea ceva lui Edith.

— Nu mai credem în bunii baroni de pe vremuri, care erau cele mai încîntătoare făpturi, nici în bunii preoţi, care erau bărbaţii cei mai războinici, nici chiar în zilele nepreţuitei regine Bess [1], al cărei portret iată-l aci pe perete, vremuri de aur! Scumpă fiinţă! Era toată numai inimă! Şi încîntătorul ei tată! Sper că ai o slăbiciune pentru Harry al optulea [2]!

— Îl admir foarte mult, spuse Carker.

---

[1], [2] Se referă la regina Elisabeth şi la Henry al VIII-lea, pe care îi numeşte intim, în semn de simpatie (n.r.).

— Un om aspru, aşa-i? strigă doamna Skewton. Zgomotos, adevărat englez. Ce înfăţişare, cu ochii lui mici din care pare că clipeşte mereu şi cu bărbia lui aşa de binevoitoare!

— Ah! doamnă — spuse Carker, oprindu-se dintr-o dată — dar pentru că vorbiţi de tablouri, iată aici o compoziţie! Ce muzeu din lume poate să prezinte ceva asemănător?

Spunînd aceasta, zîmbitorul domn arătă printr-o uşă deschisă către locul unde domnul Dombey şi Edith stăteau singuri, în mijlocul unei alte săli.

Nu schimbau între ei nici un cuvînt şi nici o privire. Cum stăteau alături, ţinîndu-se de braţ, păreau să fie mai departe unul de altul decît dacă toată apa mărilor i-ar fi despărţit. Chiar mîndria lor era atît de diferită, încît îi înstrăina mai mult pe unul de altul, decît dacă unul ar fi fost cel mai mîndru şi celălalt cel mai umil specimen al umanităţii. El încrezut, ţeapăn, ceremonios, auster. Ea gingaşă şi graţioasă la culme, dar cu totul nepăsătoare atît faţă de ea însăşi cît şi faţă de el, ca şi faţă de tot ce era în jurul lor şi arătînd, cu fruntea şi buzele ei mîndre, dispreţ, pînă şi pentru atracţiile ei, ca şi cînd ar fi fost o insignă sau o livrea pe care o ura. Atît de nepotriviţi erau, atît de opuşi, legaţi doar cu sila printr-un lanţ pe care soarta haină şi o întîmplare nefericită îl făurise, încît ţi-ai fi putut foarte bine închipui tablourile de pe pereţi mirate de legătura nefirească dintre ei şi arătîndu-şi mirarea prin feluritele lor atitudini. Cavaleri sinistri şi luptători în armuri priveau la ei încruntaţi. Un preot, cu mîna ridicată, arăta parcă ce batjocură ar fi ca această pereche să apară în faţa altarului. Ape liniştite, în tablouri reprezentînd peisaje cu soarele reflectat în adîncimea lor, întrebau dacă ea nu găsise vreun mijloc mai bun de a scăpa de soartă, căci doar putea să se înece. Ruinele strigau: „Priveşte şi vezi ce am ajuns dacă ne-am împerecheat cu hainul timp!“ Animale create de natură, pentru a se opune unul altuia, se sfîşiau între ele, ca

să le fie lor învățătură. Amori și Cupidoni fugeau speriați, iar martirii, în istoria lor care se desprindea din tablouri, păreau să nu fi cunoscut torturi ca ale lor.

Totuși doamna Skewton fu atît de încîntată de priveliștea asupra căreia domnul Carker îi atrăsese atenția, încît nu se putu împiedica de a spune cu voce scăzută ce dulce, ce însuflețită era! Auzind-o din întîmplare, Edith se roși toată de indignare.

— Scumpa mea Edith știe că o admir! spuse Cleopatra, lovindu-l încet, aproape sfios cu umbrela pe spate. Dulcea mea!

Domnul Carker putu să vadă iarăși lupta al cărei martor fusese, pe neașteptate, sub copaci. Văzu iarăși acea lîncezeală semeață și nepăsarea urmîndu-i și ascunzînd-o ca după un nor.

Ea nu ridică ochii spre el, totuși, cu o ușoară dar poruncitoare privire, păru că face semn mamei să se apropie. Doamna Skewton socoti potrivit să înțeleagă semnul și înaintînd repede, însoțită de cei doi cavaleri, rămase tot timpul lîngă fiica ei.

Domnul Carker, nemaiavînd acum nimic ce ar fi putut să-i abată luarea-aminte, începu să vorbească despre tablouri, alegînd pe cele mai bune pentru a le arăta domnului Dombey. Nu pierdu prilejul ca în același timp să vorbească cu familiaritatea obișnuită despre măreția domnului Dombey și să-i aducă omagii sau, potrivindu-și lornionul în cinstea lui să caute lămuririle potrivite din catalog sau să-i țină bastonul și altele de felul acesta. Aceste servicii nu-și aveau obîrșia atît de mult în firea domnului Carker, cît mai ales în aceea a domnului Dombey, care ținea să-și arate șefia, spunînd cu autoritate blajină și ca în treacăt: „Fii bun, Carker, și dă-mi o mînă de ajutor, te rog", ceea ce gentlemanul zîmbitor făcea întotdeauna cu plăcere.

Făcură ocolul tuturor tablourilor, al zidurilor cetății, al cuiburilor de ciori ș.a.m.d. Cum rămîneau mereu strînși într-un mic grup și maiorul rămînea mai mult în urmă, fiind somnoros din pricina digestiei,

domnul Carker deveni comunicativ şi plăcut. La început se adresă mai mult doamnei Skewton, dar cum această simţitoare doamnă se extazia atît de mult în faţa operelor de artă, încît, după primul sfert de oră nu putu să mai facă altceva decît să caşte, invocînd ca justificare a acestei manifestări de admiraţie că se simţea grozav de inspirată, domnul Carker îşi concentră atenţia asupra domnului Dombey. Domnul Dombey nu spuse multe, afară de cîte un întîmplător „aşa e, Carker" sau „într-adevăr, Carker", dar, în chip tăcut, îl încuraja pe Carker să continue şi în sinea lui îi aproba întru toate purtarea. I se părea foarte potrivit ca altul să vorbească şi socotea că observaţiile lui, care erau, cum s-ar spune, o specialitate a casei, ar putea să distreze pe doamna Granger. Domnul Carker, care de felul lui ştia să fie discret, nu-şi îngăduia niciodată să se adreseze direct doamnei Granger, care părea totuşi să-l asculte fără a se uita însă la el. O dată sau chiar de două ori, cînd umilinţa lui prefăcută îi păru prea vădită, un zîmbet uşor se furişă pe faţa ei, dar nu ca o lumină, ci mai curînd ca o umbră adîncă şi întunecată.

Cînd, în fine, frumuseţile castelului Warwick fură epuizate, şi cum la fel şi spiritul maiorului, fără a mai vorbi de entuziasmul doamnei Skewton, ale cărei manifestări de încîntare începuseră să se înmulţească peste măsură, trăsura fu din nou luată în primire şi cu toţii plecară spre alte locuri din vecinătate, renumite pentru priveliştile ce le ofereau. Cînd ajunseră la unul din aceste locuri, domnul Dombey, tot ceremonios, observă că o schiţă a vederii de acolo, făcută de frumoasa mînă a doamnei Granger, ar fi pentru el o amintire a acelei zile plăcute, deşi, firește, nu mai avea nevoie şi de altceva ca să i-o amintească. Aci, domnul Dombey făcu una din obişnuitele lui plecăciuni şi spuse că totuşi o va socoti ca o amintire foarte preţioasă. De îndată fu chemat de către doamna Skewton palidul Withers care avea carnetul cu schiţe sub braţ şi trăsura se opri pentru ca Edith să poată

face schița pe care domnul Dombey urma să o păstreze între comorile sale.

— Tare mi-e teamă să nu vă prilejuiesc prea multă supărare, spuse domnul Dombey.

— De loc. De unde ai vrea s-o luăm? răspunse ea, privind spre el, cu aceeași atenție silită ca mai înainte.

Domnul Dombey, cu o nouă plecăciune, care făcu să plesnească cravata-i scrobită, spuse că lasă aceasta la alegerea artistei.

— Mi-ar place mai bine să alegi dumneata, spuse Edith.

— Atunci, hai să zicem de aici. Pare un loc potrivit pentru așa ceva, sau... Carker, dumneata ce crezi?

Se nimeri ca în fața lor, la o mică depărtare, să fie un mic crîng, asemănător aceluia în care domnul Carker lăsase dimineața lanțul pașilor săi și unde se afla o bancă sub un copac care și ea semăna în totul cu locul în care lanțul pașilor lui fusese întrerupt.

— Pot să-mi îngădui să sugerez doamnei Granger — spuse Carker — că aceasta mi se pare o vedere interesantă, aproape ciudată?

Ea urmări cu privirile direcția în care arăta cu cravașa și apoi ridică repede ochii spre el. Era a doua privire pe care o schimbau între ei de cînd făcuseră cunoștință și era aproape ca și cea dintîi, afară doar că acum expresia ei era mai deschisă.

— V-ar place aceasta? spuse Edith către domnul Dombey.

— Aș fi încîntat, îi răspunse domnul Dombey lui Edith.

Trăsura fu mînată spre locul unde domnul Dombey urma să fie încîntat și Edith, fără a se mișca din loc, deschise mapa cu schițele cu obișnuita ei nepăsare mîndră și începu să deseneze.

— Creioanele mele sînt toate fără vîrf, spuse ea, oprindu-se și răsucindu-le pe toate.

— Te rog, dă-mi voie, spuse domnul Dombey. Dar Carker o să le ascută mai bine, el care se pricepe la

toate treburile astea. Carker, aibi bunătatea şi vezi de creioanele astea pentru doamna Granger.

Domnul Carker se apropie călare de partea trăsurii unde şedea doamna Granger, şi, lăsînd frîul să atîrne de gîtul calului, luă creioanele din mîna ei, cu un zîmbet şi o înclinare şi, şezînd comod în şa, începu să le ascută. După ce sfîrşi această operaţie, ceru voie să i le ţină şi să i le înmîneze, pe măsură ce va avea trebuinţă de ele. Cu multe cuvinte de apreciere pentru talentul deosebit al doamnei Granger, mai ales în desenarea copacilor, domnul Carker rămase aproape de ea, privind la schiţă, pe măsură ce ea o desena. In acest timp, domnul Dombey sta în trăsură, în picioare, drept şi ţeapăn, de parcă ar fi fost o respectabilă stafie şi privea la schiţă, iar Cleopatra şi maiorul îşi petreceau vremea întocmai cum ar fi făcut doi porumbei bătrîni.

— E bine aşa, sau să o fac mai amănunţit ? spuse Edith arătînd schiţa domnului Dombey.

Domnul Dombey o rugă să nu se mai atingă de ea, fiind desăvîrşită aşa cum era.

— E într-adevăr de necrezut, spuse Carker, descoperindu-şi gingiile, pentru a întări şi mai mult lauda. Nu mă aşteptam la ceva atît de frumos şi în acelaşi timp atît de neobişnuit.

Cele spuse de el puteau fi socotite ca privind atît desenatoarea cît şi desenul, totuşi purtarea domnului Carker era sinceritatea personificată, nu numai în ce priveşte gura lui, dar şi întreaga lui fiinţă. Tot astfel rămase cînd schiţa fu pusă deoparte şi el îi înmînă creioanele care fură primite cu un slab semn de mulţumire pentru ajutorul dat, dar fără nici o privire ; domnul Carker strînse apoi frîul, se lăsă pe spate şi o porni iarăşi după trăsură.

Se gîndea poate, pe cînd mergea aşa călare, că şi această banală schiţă fusese făcută şi predată posesorului ei, ca şi cînd ar fi fost cumpărată, după multă tocmeală. Se gîndea poate că, deşi se arătase atît de repede gata să-i satisfacă dorinţa, faţa ei semeaţă,

aplecată peste ceea ce desena sau privind în depărtare la ceea ce desena, fusese fața unei femei mîndre, prinsă într-o afacere murdară și ticăloasă. Se gîndea poate la multe de felul acesta și, în același timp, fără îndoială, zîmbea și privea nestingherit în jurul său, bucurîndu-se de aerul curat și de mișcarea ce făcea, dar nu contenea de a se uita mereu cu coada ochiului la trăsură.

Urmă apoi o plimbare printre ruinele cu stafii de la Kenilworth și vizitarea unor locuri cu vederi frumoase. Despre cele mai multe, doamna Skewton îi spuse domnului Dombey că Edith le desenase și că el, desigur, avusese prilejul să le vadă printre schițele ei. Astfel se sfîrși expediția. Doamna Skewton și Edith fură conduse la locuința lor. Domnul Carker fu poftit cu multă amabilitate de către Cleopatra să vină împreună cu domnul Dombey și cu maiorul, seara, s-o asculte pe Edith făcînd puțină muzică. În fine, cei trei domni se înapoiară la hotel pentru prînz.

Prînzul fu perechea celui din ajun, cu deosebirea că maiorul fu, din pricina scurgerii a douăzeci și patru de ore, mai triumfător și mai puțin misterios. Se bău iarăși în sănătatea lui Edith. Domnul Dombey se arătă iarăși cam încurcat. Și domnul Carker fu iarăși plin de interes și de laude.

La doamna Skewton nu erau alți invitați afară de ei. Schițele lui Edith se vedeau împrăștiate în odaie, poate ceva mai multe ca de obicei și palidul Withers îi servi cu un ceai ceva mai tare. Harfa era la îndemînă, pianul de asemenea și Edith cîntă din gură și la pian. Totuși pînă și muzica fu executată în același fel nepăsător la porunca domnului Dombey. Asta fu totul.

— Edith, scumpa mea — spuse doamna Skewton, cam o jumătate de ceas după ce băuseră ceaiul — domnul Dombey moare de dorința de a te auzi, sînt sigură.

— Domnul Dombey, nu mă îndoiesc, mai are vlagă destulă ca să mi-o spună singur, mamă.

— V-aş fi foarte îndatorat, spuse domnul Dombey.
— Ce aţi dori ?
— La pian ? întrebă el şovăind.
— La ce aţi vrea. Nu aveţi decît să alegeţi.

Ca urmare, începu cu pianul. Continuă apoi cu harfa, pe urmă cîntă din gură ; urmă o serie de bucăţi pe care le cîntă cu acompaniament de pian. O acceptare atît de rece şi constrînsă, dar pornită să execute dorinţele impuse ei şi nimănui altuia, era destul de grăitoare pentru a pătrunde prin misterele jocului de pichet şi pentru a ajunge să atragă atenţia veşnic încordată a domnului Carker. Nu-i scăpă nici faptul că domnul Dombey era vădit mîndru de puterea lui şi că-şi făcea o plăcere din a o arăta.

Cu toate acestea, domnul Carker jucă atît de bine cîteva partide cu maiorul şi cîteva cu Cleopatra, pîndind totuşi pe domnul Dombey şi pe Edith cum nici un linx nu ar fi putut-o face, încît crescu şi mai mult în graţiile doamnei mame. Ca urmare, cînd îşi luară rămas bun, ea îşi arătă părerea de rău că el era nevoit să se înapoieze la Londra, în dimineaţa următoare, şi îi spuse că o atare înrudire de simţăminte neputîndu-se întîlni în fiecare zi, ea socoteşte că întîlnirea lor nu trebuia nici pe departe să fie cea din urmă.

— Nădăjduiesc şi eu, spuse domnul Carker, cu o privire plină de înţeles înspre perechea care sta deoparte, pe cînd mergea spre uşă, urmîndu-l pe maior. Aşa cred şi eu, doamnă.

Domnul Dombey, care-şi luase rămas bun de la Edith cu toată ceremonia cuvenită, se aplecă, sau mai bine zis făcu o încercare de a se apleca, peste canapeaua Cleopatrei, şi-i spuse, cu o voce scăzută :

— Am cerut îngăduinţa doamnei Granger să vin să o văd mîine dimineaţă — cu un anumit scop — şi mi-a indicat ora douăsprezece. Pot nădăjdui să am plăcerea de a vă găsi, după aceea, şi pe dumneavoastră acasă?

Cleopatra fu aşa de agitată şi aşa de mişcată, auzind aceste cuvinte care păreau de neînţeles, încît nu fu în stare decît să închidă ochii, să dea din cap şi să

întindă domnului Dombey mîna. Domnul Dombey, neştiind bine ce să facă cu ea, o lăsă să cadă.

— Hai, Dombey, te aşteptăm! strigă maiorul, privind spre uşă. Să fiu al dracului, Dombey, moş Joe are o poftă grozavă să propună ca numele hotelului regal să fie schimbat în „Cei trei burlaci veseli", în cinstea noastră şi a lui Carker. Spunînd aceasta, maiorul îl lovi pe domnul Dombey pe spate şi, făcînd peste umăr un semn doamnelor, cu o grozavă tendinţă de a face să i se suie sîngele la cap, îl luă cu ei şi plecă.

Doamna Skewton rămase culcată pe sofa şi Edith şedea deoparte, tăcută, lîngă harfă. Mama, jucîndu-se cu evantaiul, privi de mai multe ori pe furiş la fiica ei, dar aceasta stînd posomorîtă cu ochii în pămînt, nu o luă în seamă.

Astfel rămaseră mai bine de un ceas, fără să scoată un cuvînt, pînă ce apăru servitoarea doamnei Skewton pentru ca, potrivit obiceiului, să pregătească totul pentru noapte. Făcînd aceste pregătiri, femeia întruchipa moartea, cu coasa şi clepsidra în mînă, căci atingerea ei era ca atingerea morţii. Făptura aceea sulemenită se scofîlcea în mîinile ei, trupul ei se ghemuia, părul cădea, sprîncenele negre, arcuite, se prefăceau în smocuri mici de păr cărunt, buzele palide se strîngeau, pielea se făcea cadaverică şi fleşcăită. Ceea ce rămînea, în locul Cleopatrei, nu mai era decît o femeie bătrînă, uzată, galbenă, cu un cap ce se bălăbănea, cu ochii roşii, înfăşurată ca o legătură murdară, într-o rochie unsuroasă de flanelă.

Pînă şi vocea ei păru schimbată, cînd îi vorbi lui Edith după ce rămaseră singure.

— De ce nu mi-ai spus că te-ai înţeles cu el să vină aici mîine la douăsprezece? întrebă ea tăios.

— De ce era să-ţi mai spun, că doar ştiai, mamă, răspunse Edith.

Ultimul cuvînt fusese spus pe un ton batjocoritor.

— Ştii foarte bine că m-a cumpărat — reluă ea — sau, în orice caz, mă va cumpăra mîine. El şi-a făcut

toate socotelile, m-a arătat prietenilor lui, e mîndru de afacerea făcută, crede că o să-l mulţumească, că îl va costa destul de ieftin şi că în consecinţă o va încheia mîine. Doamne, Doamne, mi-a fost dat să trăiesc asta şi să-i simt toată grozăvia!

Toată degradarea de sine conştientă şi indignarea arzătoare a o sută de femei, pline de pasiune şi de mîndrie, păreau să apară pe faţa aceea frumoasă şi să se ascundă acolo, acoperite de două braţe albe ce tremurau.

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă mama, supărată. N-ai avut de cînd erai copilă...

— Copilă! spuse Edith, privind-o în ochi. Dar cînd am fost eu copilă? Ce copilărie m-ai lăsat vreodată să am? N-am fost decît femeie, prefăcută, calculată, mercenară, întinzînd curse bărbaţilor, înainte chiar de a mă cunoaşte pe mine însămi, sau pe tine, înainte de a putea înţelege măcar rostul josnic şi ticălos al fiecărui nou talent pe care eram pusă să-l folosesc. Ai dat naştere unei femei. Priveşte la ea acum. O vezi, în toată splendoarea ei, în seara asta.

Pe cînd vorbea astfel, îşi lovea cu mîna frumosul ei sîn ca şi cînd ar fi vrut să se nimicească.

— Uită-te la mine — spuse ea — la mine care n-am ştiut niciodată ce înseamnă să ai o inimă curată şi să iubeşti. Uită-te la mine, care am fost învăţată numai să urzesc intrigi şi să complotez, cînd alţi copii se jucau, şi care am fost măritată în tinereţea mea — care pentru mine a fost mai curînd bătrîneţe — cu un om pentru care nu aveam alt simţămînt decît nepăsarea. Uită-te la mine, rămasă văduvă a unui bărbat, mort înainte de a fi moştenitor — osînda sorţii asupra ta, binemeritată! — şi spune-mi ce a fost viaţa mea în cei zece ani de atunci încoace.

— M-am trudit în toate chipurile să-ţi asigur o situaţie bună, spuse mama. Asta a fost viaţa ta şi acum, în fine, ţi-ai găsit un rost.

— Nu e rob în tîrgul robilor, nu e cal scos în vînzare, care să fie înfăţişat, oferit, cercetat şi pus să de-

fileze, mamă, cum am fost eu, în aceşti zece ani de ruşinare, strigă Edith cu fruntea înflăcărată şi cu aceeaşi apăsare pătimaşă pe cuvîntul „mamă". Ce, nu-i aşa ? Am fost ori nu povestea de pomină în gura a tot felul de bărbaţi ? Nu s-au ţinut de capul meu bărbaţi nebuni şi stricaţi, băieţi tineri, bătrîni ramoliţi şi nu m-au respins apoi cu toţii, unul după altul, din pricina ta, pentru că planurile tale erau prea făţişe, în ciuda dibăciei tale; dar si prea făţişe erau şmecheriile tale; pînă ce, la urmă, toţi şi-au dat seama cu cine au de-a face. Nu m-am supus eu — urmă ea cu ochii înflăcăraţi — în toate staţiunile mai de seamă de pe întinsul Angliei, la toate privirile şi mîngîierile licenţioase ? N-am fost eu scoasă în vînzare şi oferită şi ici şi colo, pînă ce şi ultima picătură de respect pentru mine însămi a secat în mine şi am ajuns să mă urăsc ? N-a fost asta ultima mea copilărie ? Şi alta înainte de ea n-am avut. Să nu-mi spui tu în noaptea asta că am avut parte de copilărie; mai ales în noaptea asta să nu mi-o spui !

— Ai fi putut să fii măritată bine de cel puţin douăzeci de ori, Edith, dacă i-ai fi încurajat ceva mai mult pe bărbaţi.

— Nu ! Cine mă ia pe mine, lepădătură cum sînt şi cum merit să fiu — răspunse ea, ridicînd capul şi, tremurînd toată, zguduită de ruşine şi de mîndrie furtunoasă — cine mă ia, cum mă ia omul ăsta, fără să mă folosesc de arta înşelăciunii pentru a-l atrage. M-a văzut la o licitaţie si a socotit că face bine să mă cumpere. Lasă-l s-o facă ! Cînd a venit să mă vadă — mai bine zis să-şi facă oferta — el a vrut desigur să cunoască calităţile mele. I le-am prezentat. Cînd mi-a cerut să prezint unele din ele ca să justifice faţă de prieteni tîrgul făcut, i-am cerut să-mi spună ce anume vrea să-i prezint şi i-am prezentat. Nu vreau să fac nimic mai mult. A făcut tîrgul de bună voie, şi-a dat singur seama de valoare, a plătit cu banii lui. Nădăjduiesc că n-o să-l dezamăgească. N-am lăudat marfa

și n-am împins la facerea tîrgului, nici tu n-ai făcut-o, în măsura în care te-am putut împiedica s-o faci.

— Vorbești foarte ciudat în seara asta, Edith, cu mama ta.

— Așa mi se pare și mie ; poate mie mi se pare mai ciudat decît ție, spuse Edith. Dar educația mea a fost de mult încheiată. Sînt prea bătrînă acum și am decăzut, încetul cu încetul, prea tare ca s-o apuc acum pe altă cale, să te opresc pe tine în calea ta și să mă salvez pe mine. Germenul care dă naștere la tot ce purifică inima unei femei și o face sinceră și bună nu s-a ivit niciodată în inima mea și, de îndată ce am început să mă disprețuiesc, nu mi-a mai rămas nimic care să mă susțină.

Era o tristețe dureroasă în glasul ei, care dispăru totuși cînd spuse mai departe, strîngînd din buze :

— Așa modeste și sărace cum sîntem, sînt mulțumită că, prin mijloacele ce am folosit, o să devenim și noi bogate. Tot ce pot spune este că, în ce mă privește, am urmărit cu hotărîre singurul scop pe care am avut tăria să mi-l pun înainte — era să zic puterea —ajutată de tine, mamă, și că am făcut aceasta fără a căuta să seduc pe acest om.

— Acest om ! Vorbești ca și cînd l-ai urî, spuse mama.

— Nu cumva ai crezut că-l iubesc ? Ai putut tu să crezi așa ceva ? răspunse ea, oprindu-se din mersul de-a curmezișul odăii și privind în jurul ei. Și trebuie să-ți mai spun — urmă ea cu ochii ațintiți la mamă-sa — că este cineva care ne cunoaște de aproape și citește în sufletele noastre, cineva în fața căruia am mai puțină stimă și încredere în mine însămi, decît în fața conștiinței mele; așa de grozav mă înjosește felul cum mă cunoaște el !

— Asta-i, pare-mi-se, un atac la adresa acelui sărman nevinovat... cum îl cheamă... Carker, răspunse mama. Lipsa respectului de tine însăți și a încrederii în tine, draga mea, în legătură cu acea persoană — care de altfel este o persoană foarte plăcută — nu pare

să aibă mare însemnătate pentru căsătoria ta. Ce te uiți cu atîta asprime la mine? Ești bolnavă?

Edith lăsă capul în jos ca și cînd ar fi primit o lovitură, îl prinse în mîini și tot trupul îi fu cuprins de fiori. Se reculese însă repede și, cu pasul ei obișnuit, ieși din odaie.

Servitoarea care urma să joace rolul scheletului reapăru și, dînd un braț stăpînei, care părea să-și fi pierdut ținuta o dată cu farmecele și o dată cu îmbrăcarea rochiei de flanelă, de parcă ar fi fost lovită de dambla, strînse cenușa Cleopatrei, și o duse cu ea, gata pentru reînviere, în ziua următoare.

CAPITOLUL XXVIII

Schimbări

— În sfîrșit, Suzano, a sosit și ziua să ne înapoiem la casa noastră liniștită, spuse Florence prea bunei Nipper.

Suzana răsuflă adînc, făcu o mutră greu de descris și, ușurîndu-și inima cu o tuse de circumstanță, răspunse foarte liniștită: „Firește, domnișoară Floy, fără-ndoială, din cale-afară de liniștită".

— Cînd eram copilă — spuse Florence îngîndurată și după ce chibzui cîteva clipe — ai văzut vreodată pe acel domn care și-a dat osteneala să vină călare aici ca să-mi vorbească de trei ori — de trei ori, cred, Suzano?

— De trei ori domnișoară — răspunse Nipper — o dată pe cînd te plimbai cu ăia... Sket...

Florence se uită la ea cu blîndețe și domnișoara Nipper, îndreptîndu-se, reluă:

— Cu sir Barnet și soția lui, vreau să spun, domnișoară, și cu tînărul domnișor. Și de atunci încă în două seri.

— Cînd eram copilă şi veneau de obicei musafiri la tata, l-ai văzut vreodată pe domnul acela în casa noastră, Suzano? întrebă Florence.

— Da, domnişoară — răspunse guvernanta, după ce se gîndi puţin — de fapt eu n-aş putea spune că l-am văzut vreodată. Cînd biata dumitale mamă a murit, domnişoară Floy, eu eram venită de curînd în familie, vezi dumneata, şi domeniul meu — domnişoara Nipper se opri ca şi cum ar fi fost de părere că întotdeauna meritele ei fuseseră într-adins trecute cu vederea de domnul Dombey — era etajul de sub mansardă.

— Firește — spuse Florence, încă pe gînduri — dumneata nu puteai să ştii cine venea în casă. Uitasem.

— Nu, domnişoară, afară de ceea ce vorbeam noi despre familie şi musafiri — spuse Suzana — şi afară de ceea ce auzeam vorbindu-se, deşi bona dinaintea doamnei Richards spunea lucruri neplăcute cînd eram împreună şi dădea de înţeles despre copiii care trag cu urechea, dar aceasta putea fi pus pe seama, săraca de ea — observă Suzana cu o îngăduinţă liniştită — numai pe seama obiceiului ei de a bea, pentru care i s-a şi pus în vedere să părăsească serviciul şi l-a şi părăsit.

Florence, care şedea pe scaun la fereastra odăii, cu capul rezemat în mînă, privea afară şi părea că abia aude ce spunea Suzana, de adîncită ce era în gîndurile ei.

— Oricum ar fi, domnişoară, spuse Suzana, îmi aduc aminte foarte bine că acest domn, domnul Carker, era un domn, aproape, dacă nu chiar tot atît de mare ca tatăl dumitale, atunci ca şi acum. Se spunea pe atunci, în chip cu totul obişnuit în casă, domnişoară, că el gira toate afacerile tatălui dumitale din City, şi conducea totul, şi că tatăl dumitale îl preţuia ca pe nimeni altul, ceea ce, te rog să mă ierţi, domnişoară Floy, putea uşor s-o facă, deoarece el nu a preţuit niciodată pe altcineva. Acest lucru îl ştiam,

cu toate că eram numai o „copilă care trăgea cu urechea".

Suzana Nipper, amintindu-şi jignirile suferite din partea bonei dinaintea doamnei Richards, apăsă puternic pe cuvintele „copilă care trăgea cu urechea".

— Şi că domnul Carker nu a decăzut din poziţia pe care o avea — continuă ea — ci a rămas neclintit pe locul lui şi şi-a păstrat toată trecerea pe lîngă tatăl dumitale. Toate astea le ştiu din ceea ce spune întotdeauna printre ai noştri, Perch ăsta, ori de cîte ori vine în casă ; şi deşi este buruiana cea mai rea de pe lume, domnişoară Floy, şi deşi este nesuferit, el ştie totuşi destul de bine ce se petrece în City şi ştie că tatăl dumitale nu face nimic fără domnul Carker, şi lasă totul în seama domnului Carker, şi lucrează potrivit dorinţelor domnului Carker, şi are întotdeauna pe domnul Carker lîngă el. Şi, cred că el — nerodul ăsta de Perch — crede că, după tatăl dumitale, împăratul Indiei este, faţă de domnul Carker, tot aşa de neştiutor în ale vieţii ca şi un copil încă nenăscut.

Florence nu scăpase nici un cuvînt din toate acestea. Cu interesul viu ce i-l trezi cuvîntarea Suzanei, ea nu mai privi ca pînă acum în gol la peisajul din faţa ferestrei, ci privi la Suzana şi o ascultă cu luare-aminte.

— Da, Suzana, spuse ea, cînd tînăra sfîrşi. El se bucură de încrederea tatei şi este prietenul lui, sînt sigură.

Timp de cîteva zile, Florence fu neliniştită din pricina celor auzite. Domnul Carker, în cele două vizite care urmaseră după cea dintîi, stabilise legături de încredere între el şi ea — un drept din partea lui de a fi misterios şi tainic spunîndu-i că nu sosise încă nici o ştire despre corabie — o putere ce-i da oarecare autoritate şi stăpînire asupra ei, ceea ce o făcea să se mire şi-i stîrnise în acelaşi timp o mare îngrijorare. Ea nu avea nici un mijloc de a-l respinge sau de a scăpa din pînza pe care el o ţesea încetul cu încetul în jurul ei. Ar fi fost nevoie de oarecare înde-

mînare şi de cunoaşterea oamenilor ca să se împotrivească unei atari iscusinţe, dar Florence nu o avea cîtuşi de puţin. Este adevărat că el se mulţumise să-i spună numai că nu sosise nici o ştire despre corabie şi că se temea să nu se fi întîmplat ceva rău, dar cum ajunsese el să ştie că ea se interesa de soarta corăbiei şi pentru ce îşi luase el dreptul să-i aducă la cunoştinţă, într-un chip atît de viclean şi de misterios, că el cunoştea preocuparea ei, iată ce o neliniştea foarte tare pe Florence.

Purtarea domnului Carker şi obiceiul ei de a o cerceta adesea, cu mirare şi îngrijorare, începu să producă în gîndurile lui Florence o impresie supărătoare. Ea căuta cîteodată un mijloc de a-l reduce la nivelul unui personaj real, care să nu poată exercita asupra ei o impresie mai deosebită decît oricare alt bărbat, să-şi amintească mai limpede trăsăturile, vocea şi chipul lui, totuşi nu izbutea să împrăştie impresia nelămurită pe care i-o făcea el. Cu toate astea, domnul Carker nu încrunta niciodată din sprîncene şi nu privea niciodată la ea cu antipatie sau cu duşmănie, ci dimpotrivă, era totdeauna surîzător şi amabil.

Florence, urmărind proiectul ei bine hotărît cu privire la tatăl ei şi cu credinţa că, fără să-şi fi dat seama, numai ea era vinovată de legăturile atît de reci dintre ei, îşi aminti din nou că acest domn era prietenul apropiat al tatălui. Cu neliniştea în inimă se gîndi că s-ar putea ca tendinţa ei de a lupta pentru a-i displace şi chiar de a-i fi teamă de el să fie o parte din nenorocirea care-i înstrăinase iubirea tatălui şi o lăsase atît de singură. Se temea, ba uneori chiar credea că aceasta ar putea fi pricina. De aceea se hotărî să încerce să biruie acest simţămînt nedrept. Convinsă că se cuvenea să socotească atenţia prietenului tatălui ei ca o cinste şi o încurajare, nădăjduia că, observîndu-l cu răbdare şi arătîndu-i încredere, ar putea ajunge să păşească cu picioarele ei însîngerate pe drumul pietros ce ducea la inima tatălui.

În felul acesta, neavînd pe nimeni ca să-i dea un sfat — deoarece nu se putea sfătui cu cineva fără a avea aerul că se plînge de tatăl ei — blinda Florence era purtată ca o frunză pe o mare neliniştită, între îndoială şi nădejde, şi domnul Carker, ca un monstru al adîncului, înota pe sub apă şi îşi ţinea ochiul lui strălucitor aţintit asupra ei.

Toate acestea erau pentru Florence o nouă pricină de a dori să fie iarăşi acasă. Viaţa ei singuratică se potrivea mai bine cu simţămintele ei de nădejde sfioasă şi de îndoială. Cîteodată se temea că lipsind de acasă, ar putea să scape vreun prilej de a-şi mărturisi dragostea pentru tatăl ei. Dumnezeu ştie că biata copilă ar fi putut rămîne liniştită în această privinţă, dar dragostea ei dispreţuită răzbătea în ea, zburînd pînă şi în somn şi se depăna în vise şi se cuibărea, ca o pasăre călătoare ce se înapoiază acasă, la pieptul tatălui ei. Se gîndea adesea la Walter. Ah! Nespus de des, cînd noaptea era întunecoasă şi vîntul urla în jurul casei! Dar nădejdea era puternică în pieptul ei. Era atît de greu pentru o fiinţă tînără şi plină de viaţă, chiar încercată ca ea, să se împace cu gîndul că tinereţea şi căldura vieţii s-ar putea stinge ca o flacără slabă şi ziua luminoasă a vieţii s-ar putea cufunda în noapte, chiar de la amiază, cînd nădejdea ei e încă puternică. Vărsa adeseori lacrimi pentru suferinţele lui Walter, dar rar şi niciodată îndelung pentru presupusa lui moarte.

Îi scrisese bătrînului fabricant de instrumente, dar nu primise nici un răspuns la scrisoarea ei care, ce e drept, nici nu cerea vreun răspuns. Aşa stăteau lucrurile cu Florence, în dimineaţa cînd se înapoie acasă, bucuroasă, cu gîndul la viaţa ei retrasă de altădată.

Doctorul şi doamna Blimber, însoţiţi (împotriva voinţei lui) de scumpul domnişor Barnet care le fusese încredinţat, se şi înapoiaseră la Brighton unde, împreună cu ceilalţi colegi pelerini ai Parnasului, se aflau acum cu toţii pentru a-şi reîncepe studiile. Va-

canța se sfîrșise și cei mai mulți dintre tinerii musafiri de la vilă plecaseră; lunga vizită a lui Florence se sfîrșise și ea.

Era totuși un musafir care, deși nu locuia în vilă, fusese foarte statornic în atențiile lui față de familie și îi rămăsese devotat. Acesta era domnul Toots. După ce reînnoise cu cîteva săptămini în urmă cunoștința pe care avusese fericirea s-o facă cu Skettles-junior în noaptea cînd se liberase de lanțurile doctorului Blimber și-și luase zborul spre libertate, cu inelul în deget, el venise în vizită din două în două zile și lăsase la ușa vestibulului un teanc întreg de cărți de vizită, așa de multe, că ai fi crezut că juca whist, că domnul Toots dădea cărțile, iar servitorul le juca.

Pe lîngă aceasta, domnul Toots, mînat de gîndul îndrăzneț și fericit de a împiedica familia să-l uite — se putea bănui că acest mijloc își avea obîrșia în creierul fecund al „Cocoșului" — pregătise o barcă cu șase vîsle, deservită de un echipaj de prieteni de-ai „Cocoșului", amatori de sporturi de apă. Echipa era condusă chiar de această ilustră figură în persoană. Imbrăcat cu o haină roșie de pompieri, făcută dinadins în acest scop, el ascundea sub un cozoroc verde ochiul lui învinețit, care-l supăra grozav. Inainte de a-și pregăti echipajul, domnul Toots îl iscodi pe „Cocoș" pentru a afla cam ce nume ar da el bărcii, în împrejurarea închipuită că el, „Cocoșul", ar fi îndrăgostit de o tînără doamnă cu numele de „Mary", și ar avea de gînd să-și procure o barcă proprie. „Cocoșul" răspunse cu afirmații solemne, că el ar boteza-o „Poll" sau „Desfătarea Cocoșului". Desăvîrșind această idee, domnul Toots, după un studiu amănunțit și folosind toată puterea lui de născocire, se hotărî să dea bărcii numele de „Bucuria lui Toots", ca un omagiu delicat la adresa lui Florence, lucru pe care nimeni, cunoscînd părțile, nu ar fi putut să nu-l aprecieze.

Intins pe o pernă roșie, în barca lui elegantă, cu picioarele în aer, domnul Toots, în urmărirea planului lui, plutea cu barca pe rîu în sus, zi după zi și

săptămînă după săptămînă, trecînd în sus şi în jos prin faţa grădinii lui sir Barnet. El punea echipajul să manevreze în unghiuri ascuţite, de-a curmezişul rîului, de la un mal la altul, pentru ca să fie mai bine văzut de oricine ar fi privit de la fereastra lui sir Barnet. Punea apoi „Bucuria lui Toots" să facă performanţe ce umpleau de mirare toată lumea de pe litoralul învecinat. Dar ori de cîte ori vedea pe cineva în grădina lui sir Barnet, pe malul rîului, domnul Toots se prefăcea întotdeauna că trece pe acolo doar datorită unor înlănţuiri de întîmplări dintre cele mai ciudate şi de neprevăzut.

— Ce mai faci, Toots? spunea sir Barnet, de pe pajişte, făcîndu-i semn cu mîna, în timp ce îndemînaticul „Cocoş" apropia barca de mal.

— Ce mai faceţi, sir Barnet? răspundea domnul Toots. Ce neaşteptat lucru să vă văd aici!

Domnul Toots, în iscusinţa lui, spunea întotdeauna aceasta ca şi cum nu s-ar fi aflat în faţa casei lui sir Barnet, ci a unei clădiri părăsite de pe malurile Nilului sau ale Gangelui.

— N-am fost niciodată aşa de mirat! exclamă domnul Toots. Domnişoara Dombey este aici?

Uneori apărea Florence.

— Diogene este foarte bine, domnişoară Dombey — striga domnul Toots — am fost în vizită azi-dimineaţă ca să întreb ce face.

— Îţi mulţumesc foarte mult, răspundea glasul plăcut al lui Florence.

— Nu vrei să tragi la mal, Toots? spunea apoi sir Barnet. Hai! Vino! Doar nu eşti grăbit. Vino să ne vezi.

— Oh, nu face nimic, vă mulţumesc! răspundea domnul Toots roşindu-se. Credeam că domnişoarei Dombey i-ar putea face plăcere să afle, asta-i totul. La revedere! Şi bietul Toots, care murea de dorinţă să dea urmare invitaţiei, dar nu îndrăznea să o facă, cu inima îndurerată, făcea semn „Cocoşului" şi „Bucuria" pleca, despicînd apa ca o săgeată.

In dimineaţa plecării lui Florence, „Bucuria“ în toată splendoarea ei era trasă la mal, la treptele grădinii. Cînd Florence, după ce stătuse de vorbă cu Suzana, coborî ca să-şi ia rămas bun, ea îl găsi pe domnul Toots aşteptînd-o în salon.

— Oh ! Ce mai faceţi domnişoară Dombey ? spuse Toots uluit, zăpăcit ca întotdeauna, cînd se împlinea dorinţa inimii lui şi cînd vorbea cu ea. Vă mulţumesc, sînt foarte bine şi nădăjduiesc că şi dumneavoastră sînteţi la fel, tot aşa era şi Diogene ieri.

— Eşti foarte amabil, spuse Florence.

— Vă mulţumesc, n-are a face, răspunse domnul Toots. Am crezut că poate n-o să aveţi nimica împotrivă ca să mergeţi acasă cu barca pe o vreme atît de frumoasă. E loc de ajuns în barcă şi pentru bona dumneavoastră.

— Vă sînt foarte îndatorată, spuse Florence şovăind. Vă sînt în adevăr îndatorată, dar aş prefera totuşi să nu merg.

— Oh, n-are a face, răspunse domnul Toots. La revedere !

— Nu vrei să aştepţi ca s-o vezi pe lady Skettles ? întrebă Florence amabilă.

— Oh, nu, vă mulţumesc, răspunse domnul Toots. Nu face nimic.

Domnul Toots era atît de sfios în astfel de împrejurări şi aşa de tulburat ! Dar cum lady Skettles tocmai intra în clipa aceea, domnul Toots fu cuprins dintr-o dată de patima de a întreba ce mai face şi că nădăjduia că e foarte bine ; şi domnul Toots nici nu sfîrşi bine să dea mîna cu ea, cînd apăru sir Barnet, de care se agăţă de îndată cu hotărîrea deznădejdii.

— Noi pierdem astăzi, Toots — zise sir Barnet, întorcîndu-se către Florence — lumina casei noastre, te asigur.

— Oh, nu face nimic — adică ba da — desigur, spuse cu o voce tremurătoare, Toots, încurcat şi fîstîcit. La revedere !

Cu tot felul solemn al acestui rămas bun, domnul Toots, în loc să plece, rămase pe loc, privind în jurul lui fără să vadă nimic. Florence, pentru a-l smulge din această toropeală, îşi luă rămas bun cu mii de mulţumiri de la lady Skettles şi-i dădu braţul lui sir Barnet.

— Aş putea să vă rog, scumpa mea domnişoară Dombey — spuse gazda, pe cînd o conducea la trăsură — să prezentaţi salutările mele cele mai bune scumpului dumneavoastră tată?

Pentru Florence era supărător să primească această însărcinare, deoarece simţea că l-ar înşela pe sir Barnet dacă l-ar lăsa să creadă că îndatorînd-o pe ea, aceasta îl îndatora pe tatăl ei. Şi cu toate acestea, deoarece nu putea să dea vreo lămurire în această privinţă, înclină din cap şi îi mulţumi. Se gîndi apoi iarăşi că locuinţa ei întunecată, scutită de astfel de încurcături şi de astfel de oameni care îi reaminteau durerea ei, era pentru ea lăcaşul firesc şi cel mai potrivit, în care se putea retrage.

Prietenii ei din ultimul timp şi camarazii care rămîneau la vilă ieşiră curînd din casă şi din grădină, pentru ca să-şi ia rămas bun de la ea. Erau toţi legaţi de ea şi foarte sinceri în felul cum îşi luau rămas bun. Personalul casei regreta şi el plecarea ei şi venise să o salute şi să-şi prezinte plecăciunile la uşa cupeului. In timp ce Florence privea de jur împrejur la feţele prietenoase printre care era şi aceea a lui sir Barnet, a lui lady Skettles şi a lui Toots, care rîdea pe ascuns şi privea ţintă la ea de la distanţă, ea îşi aminti de noaptea cînd Paul şi ea plecaseră de la institutul doctorului Blimber, ceea ce făcu să o podidească lacrimile, în clipa cînd cupeul o porni.

Lacrimi triste, dar şi lacrimi de mîngîiere, deoarece toate amintirile dulci, legate de vechea casă posomorîtă în care se înapoia, ivindu-se, i-o făceau mai scumpă. Cît de multă vreme se părea că trecuse de cînd se plimbase prin odăile liniştite, de cînd se furişase, ultima oară, încet şi înfricoşată în

odăile locuite de tatăl ei, de cînd simţise înrîurirea solemnă dar alinătoare a dispărutului mult iubit asupra oricărei acţiuni a vieţii ei de toate zilele! Acest nou rămas bun îi amintea, de asemenea, despărţirea ei de bietul Walter, privirile şi cuvintele lui din noaptea aceea şi amestecul duios pe care-l văzuse la el, amestec de duioşie pentru cei pe care-i lăsa în urmă, îmbinat cu îndrăzneală şi voie bună. Scurta poveste a lui Walter era şi ea legată de vechea casă şi îi dădea acesteia un nou drept şi o nouă înrîurire asupra inimii sale.

Chiar şi Suzana Nipper se înduioşă pe drum în amintirea casei în care petrecuseră atît de mulţi ani. Aşa tristă cum era, şi fără a vrea să-i îndreptăţească tristeţea, ea i-o ierta.

— O să fiu foarte bucuroasă să o revăd, nu spun ba, domnişoară, spuse Nipper. Nu-s multe de lăudat în ea, dar cu toate astea n-aş vrea s-o văd nici arsă, nici dărîmată.

— O să fii bucuroasă să cutreieri vechile odăi, nu-i aşa, Suzano? întrebă Florence surîzînd.

— Ei bine, domnişoară — răspunse Nipper — înduioşîndu-se tot mai mult, cu cît se apropia de casă — eu nu spun că n-o să mă bucur, deşi mi-e teamă că mîine o să le urăsc din nou.

Florence simţi că pentru ea, în această casă, era o pace mai adîncă decît oriunde. Era mai bine şi mai uşor să-şi păstreze taina ei, închisă aci, între zidurile înalte şi întunecoase, decît să o poarte cu ea, afară, la lumina zilei şi să tot încerce să o ascundă de o mulţime de ochi fericiţi. Era mai bine pentru ea să-şi urmeze doar îndemnul inimii ei iubitoare fără să mai vadă deznădejdi şi în alte inimi iubitoare din jurul ei. Deşi în casă totul prindea mucegai, se ruginea şi se dărăpăna, îi era mai uşor să nădăjduiască, să se roage şi să iubească mai departe, fără nici o grijă, cu statornicie şi răbdare, în sanctuarul liniştit al unor astfel de amintiri, decît într-un cadru nou, oricît de vesel ar fi fost. Întîmpina cu plăcere vechiul vis de

viață de altădată și îi era dor să vadă vechea poartă neagră închizîndu-se din nou după ea.

Stăpînite de astfel de gînduri, Florence și Suzana intrară în strada lungă și întunecoasă. Florence nu ședea pe partea trăsurii dinspre casa ei și, în timp ce depărtarea se micșora, privi prin fereastra trăsurii ca să vadă copiii de peste drum. Tocmai căuta cu privirea într-acolo, cînd un strigăt al Suzanei o făcu să se întoarcă scurt.

— Doamne, ce s-a întîmplat? strigă Suzana, cu răsuflarea tăiată. Unde-i casa noastră?

— Casa noastră? se miră Florence.

Suzana, care băgase capul înăuntru, îl scoase din nou pe fereastră, apoi, cînd trăsura se opri, îl băgă din nou înăuntru și se uită încremenită la stăpîna ei.

Un vălmășag de schele se înălța de jur împrejurul casei, de la pămînt pînă la acoperiș. Căruțe încărcate cu cărămizi și pietre, grămezi de mortar și stive de lemnărie acopereau jumătate din lărgimea și lungimea străzii din fața casei. De pereți erau rezemate scări; se vedeau lucrători cățărîndu-se în sus și-n jos, sau lucrînd pe schele; zugravi și decoratori își făceau meseria înăuntrul casei. Dintr-o căruță erau descărcate la ușă suluri mari de hîrtie de tapete, camionul unui tapițer se oprise și el în stradă. Prin ferestrele deschise și sparte nu se vedea nici o mobilă în nici una din odăi; nimic altceva decît lucrători mișunînd de la bucătărie pînă la mansardă și uneltele diferitelor lor meșteșuguri. Înăuntru, ca și afară, zidari, zugravi, dulgheri, tencuitori; ciocane, roabe pentru mortar, bidinele, tîrnăcoape, ferăstraie și mistrii; toți și toate, la lucru, într-o desăvîrșită armonie.

Florence coborî din trăsură, plină de îndoială — sau cel puțin pe jumătate — dacă aceasta era sau putea fi casa ei, pînă ce recunoscu pe Towlinson, care, cu o față arsă de soare, stătea în picioare în fața ușii, ca să le primească.

— Doar nu s-a întîmplat ceva? întrebă Florence.

— O, nu, domnișoară.

— Pare-mi-se că se fac schimbări mari.

— Da, domnişoară, schimbări mari, spuse Towlinson.

Florence trecu pe dinaintea lui, ca şi cum ar fi visat, şi o porni în grabă pe scară în sus.

În salonul care fusese atîta vreme întunecat era acum lumină strălucitoare. Se vedeau scări şi schele, şi lucrători cu bonete de hîrtie pe cap se căţărau pe sus. Portretul mamei fusese îndepărtat o dată cu celelalte lucruri şi pe locul unde fusese atîrnat era scris cu cretă: „Această cameră în placaj; verde şi auriu". Pe scară era o învălmăşeală de bîrne şi de scînduri, la fel ca aceea din jurul casei, şi o întreagă ceată de tinichigii şi geamgii se vedeau aplecaţi, în fel şi chip, pe deasupra luminatorului. Camera ei era încă neatinsă pe dinăuntru, dar grinzile şi scîndurile schelăriei de afară nu lăsau să pătrundă în ea lumina zilei. Florence se duse repede în cealaltă cameră de culcare unde se afla patul cel mic al fratelui; o întîmpină, privind prin fereastră, un uriaş oacheş, cu pipa în gură şi legat la cap cu o batistă.

Suzana Nipper, care pornise să o caute pe Florence, o găsi aici şi-i spuse să coboare jos la tatăl ei, care dorea să-i vorbească.

— Tata e acasă? Şi doreşte să vorbească cu mine! strigă Florence tremurînd.

Suzana, care era mult mai tulburată decît Florence, repetă însărcinarea pe care o primise, iar Florence, palidă şi neliniştită, o luă la fugă în jos, fără să şovăie o clipă. Pe cînd cobora, se întreba dacă o să îndrăznească să-l sărute. Dorinţa inimii o hotărî şi se gîndi că aşa va face.

Tatăl ar fi putut să-i audă bătăile inimii, cînd ajunse în faţa lui. O clipă doar şi inima fetiţei era să bată la pieptul lui. Dar nu era singur. Mai erau acolo şi două femei. Şi Florence se opri.

Lupta ca să-şi stăpînească tulburarea sufletească fu aşa de puternică, încît, fără îndoială, ar fi căzut jos leşinată, dacă în clipa aceea nu ar fi dat buzna în

odaie sălbaticul ei prieten Di. Acesta o copleşi cu mîngîieri ca şi cum ar fi vrut să-i aducă un salut de bun venit acasă, ceea ce făcu pe una din doamne să ţipe şi pe Florence să nu se mai gîndească la sine.

— Florence, spuse tatăl ei, întinzîndu-i mîna; era aşa de ţeapăn încît o ţinu la distanţă. Ce mai faci?

Florence luă mîna tatălui în a ei şi o duse spre buze, dar îi dădu drumul repede, cînd simţi că el o retrage. Mîna lui atinse apoi uşa cînd o închise, cu tot atîta plăcere cum o atinsese pe ea.

— Ce cîine e ăsta? spuse domnul Dombey nemulţumit.

— E un cîine de la Brighton, tată.

— Bine, spuse domnul Dombey. Şi un nor trecu pe faţa lui, pentru că o înţelesese.

— Are o fire foarte blîndă, spuse Florence, îndreptîndu-se către cele două străine, cu gingăşia şi dulceaţa ei firească. E doar vesel că mă vede. Iertaţi-l, vă rog!

In privirea pe care ele o schimbară, ea văzu că doamna care ţipase şi care sta jos era în vîrstă şi că cealaltă doamnă care sta lîngă tatăl ei era foarte frumoasă şi cu o înfăţişare elegantă.

— Doamna Skewton — spuse tatăl ei, întorcîndu-se către cea dintîi şi arătînd cu mîna spre Florence — aceasta este fiica mea Florence.

— Incîntătoare, într-adevăr încîntătoare! remarcă doamna privind-o prin lornion. Aşa de naturală! Scumpa mea Florence, sărută-mă, te rog.

După ce o sărută, Florence se întoarse către cealaltă doamnă, alături de care tatăl ei stătea în aşteptare.

— Edith, spuse domnul Dombey, aceasta este fiica mea Florence. Florence, această doamnă va fi curînd mama ta.

Florence tresări cînd privi la frumoasa faţă. Simţiri ce se ciocneau între ele se deşteptară în sufletul ei; lacrimile ce-i curseră în amintirea mamei luptară o clipă cu surprinderea, interesul şi admiraţia prile-

juite de vederea tinerei doamne, dar şi cu un fel de teamă, de nedesluşit. Apoi strigă:

— Oh, tată, fii fericit! Îţi doresc să fii foarte, foarte fericit, toată viaţa dumitale! După aceea căzu la sînul doamnei, plîngînd.

Urmă o scurtă tăcere. Frumoasa doamnă, care la început stătuse la îndoială dacă trebuia să înainteze sau nu către Florence, o ţinu la pieptul ei şi o cuprinse atît de strîns cu braţul ca şi cînd ar fi voit să o liniştească şi să-i dea încredere. Nu spuse însă nici un cuvînt. Se aplecă şi o sărută pe obraz, dar tot fără să spună nici un cuvînt.

— Vreţi să trecem mai departe prin odăi — spuse domnul Dombey — să vedem cum lucrează lucrătorii noştri? Vă rog îngăduiţi-mi, scumpă doamnă.

Spunînd aceasta, dădu braţul doamnei Skewton care privea la Florence prin lornion, ca şi cum ar fi vrut să şi-o închipuie cum ar fi fost dacă i-ar fi putut da — firește, din bogatul ei depozit — ceva mai multă inimă şi naturaleţe. Florence plîngea încă la pieptul tinerei doamne şi se ţinea strînsă de ea, cînd auziră pe domnul Dombey spunînd din seră:

— S-o întrebăm pe Edith, dar Doamne, unde o fi?

— Edith, scumpa mea! strigă doamna Skewton. Unde eşti? Ştiu eu, îl cauţi pe domnul Dombey. Sîntem aici, draga mea.

Frumoasa doamnă se desprinse de Florence şi, apăsînd încă o dată buzele pe faţa ei, se retrase grăbită şi se duse spre ei. Florence rămase în picioare în acelaşi loc, fericită, tristă, bucuroasă şi cu ochii scăldaţi în lacrimi, fără a-şi putea da seama cum şi de cît timp fusese pătrunsă de toate aceste simţăminte, dar le simţi pe toate deodată iar, cînd noua ei mamă se înapoie şi o luă din nou în braţe.

— Florence — spuse doamna în grabă şi privind cu un aer serios la faţa ei — nădăjduiesc că n-ai să începi prin a mă urî.

— Prin a te urî, mamă? strigă Florence, ducîndu-şi braţele în jurul gîtului ei şi răspunzînd privirii ei.

— Sst! Începe prin a gîndi bine despre mine, spuse frumoasa doamnă. Începe prin a crede că am să încerc să te fac fericită şi că sînt pornită să te iubesc, Florence. La revedere, dragă. O să ne revedem în curînd, la revedere! Nu mai rămîne acum aici.

O strînse din nou la pieptul ei — îi vorbi repede dar hotărît — şi Florence o văzu ducîndu-se în cealaltă cameră.

Acum Florence începu să spere că va învăţa de la noua şi frumoasa ei mamă cum să cîştige dragostea tatălui. În somnul din acea noapte, în vechea ei locuinţă, pe care acum i se părea că o pierduse, adevărata ei mamă zîmbea cu o faţă luminoasă spre nădejdile fiicei şi le binecuvînta. Visătoare Florence!

CAPITOLUL XXIX

Doamna Chick deschide ochii

Domnişoara Tox habar n-avea de întîmplările neobişnuite care se desfăşurau în legătură cu casa domnului Dombey. Ea nu ştia nimic de schele, de scări, de oameni legaţi la cap cu batiste, care priveau dinafară prin ferestre, ca nişte spiriduşi zburători sau ca nişte păsări ciudate. Într-o zi din răstimpul acesta plin de întîmplări, îşi lua gustarea de dimineaţă, care cuprindea obişnuitele feluri de mîncare şi anume: o chiflă franţuzească, un ou proaspăt sau cel puţin garantat ca atare, şi un ceainic mic cu ceai, în care punea o linguriţă de argint plină cu ceai pentru domnişoara Tox şi altă linguriţă de argint plină pentru ceainic — o fantezie ce li-e dragă bunelor gospodine. Cum sfîrşi, se urcă pe scări la etajul de sus pentru ca să cînte la clavecin valsul păsărelelor, ca să-şi ude şi să-şi îngrijească plantele, să şteargă de praf bibelourile şi, potrivit obiceiului zil-

nic, să facă din micul ei salon o podoabă a Pieţei Prinţesei.

Pentru a face aceste treburi, domnişoara Tox îşi puse ca de obicei o pereche de mănuşi vechi, de culoarea frunzelor veştede, mănuşi pe care le ascundea de privirea oamenilor, în sertarul unei mese, în restul timpului. Se apucă apoi de lucru cu multă chibzuială. Incepînd cu valsul păsărelelor, trecu apoi printr-o firească legătură de idei la pasărea ei — un canar umflat în pene, încărcat de ani şi tare jigărit, dar care era un cîntăreţ straşnic, după cum ştiau prea bine toţi locatarii din Piaţa Prinţesei. Potrivit programului, se ocupa apoi de micile bibelouri de porţelan şi de hîrtiile de prins muşte şi aşa mai departe. Ajungea în sfîrşit la timp la plante, care în general aveau mare nevoie să fie tăiate cu foarfecele pe ici, pe colo, din motive botanice care aveau multă însemnătate pentru domnişoara Tox.

In dimineaţa aceasta domnişoara Tox ajunse totuşi cu întîrziere la plante. Vremea era caldă, vîntul sufla de la miazăzi şi prin Piaţa Prinţesei trecea o adiere de vară, care mîna gîndurile domnişoarei Tox afară la cîmp. Băiatul care făcea serviciul la „Armele Prinţesei" ieşise în stradă cu o găleată şi stropea Piaţa Prinţesei de la un cap la celălalt, făcînd diferite desene pe caldarîm. Aceasta dădea pămîntului acoperit cu buruieni un parfum de prospeţime — un parfum de plante care încolţesc, după cum spunea domnişoara Tox. O rază slabă de soare pătrundea în piaţă, de după colţ, din strada cea mare. Vrăbii fumurii săreau încoace şi încolo, strălucind în clipa cînd treceau prin raza de lumină, sau se scăldau în ea ca într-un şuvoi de apă. De aurite ce păreau în acea clipă nu s-ar fi zic că se tăvăliseră mai înainte prin funinginea coşurilor.

La fereastra hanului „La Armele Prinţesei", săreau în ochi reclame pentru berea cu inibahar, pe care erau chipuri de muşterii însetaţi, cufundaţi în spumă sau năuciţi de dopurile sticlelor ce săreau în aer.

Undeva, afară din oraş, se cosea otava şi, deşi mirosul de fîn proaspăt cosit avea de străbătut un drum lung pînă să ajungă aici şi cu toate că avea de luptat cu multe mirosuri de alt soi ce ieşeau din locuinţele oamenilor săraci (să-i răsplătească Dumnezeu pe onorabilii domni care apără cu dîrzenie existenţa mahalalelor sărăcăcioase, ca o parte integrantă a înţelepciunii strămoşilor şi care fac tot ce pot ca să le păstreze aşa mizerabile cum sînt), totuşi adierea lui slabă răzbătea pînă în Piaţa Prinţesei, încărcată cu şoapte ale firii şi ale aerului sănătos, aşa cum ajunge chiar printre prizonieri şi puşcăriaşi, printre deznădăjduiţi şi asupriţi, în ciuda consilierilor municipali şi a nobililor, la al căror semn înţelept — şi cît de bine ştiu ei să facă semne — lumea se opreşte în loc din mersul ei.

Domnişoara Tox şedea pe pervazul ferestrei şi se gîndea la tatăl ei mort — domnul Tox, de la departamentul vamal al serviciilor publice — şi la copilăria ei petrecută într-un port la mare, înconjurată de catran rece şi într-o atmosferă oarecum de ţară. Era cufundată în amintirile duioase ale pajiştilor de altădată care străluceau de gălbenele, de parcă ar fi fost nişte ceruri răsturnate presărate cu stele de aur. Îşi amintea cum împletea lanţuri din tulpini de păpădie pentru tineri îmbrăcaţi în nankin, care îi făgăduiseră statornicie veşnică şi cît de repede se veştejiseră şi se rupseseră acele lanţuri.

Şezînd pe pervazul ferestrei şi privind afară la vrăbii şi la razele de soare, domnişoara Tox îşi amintea de asemeni de buna ei mamă — sora proprietarului capului pudrat şi cu coadă — moartă din pricina virtuţilor şi a reumatismului. Cîteodată, un om cu picioarele groase şi cu o voce aspră, purtînd pe cap un coş greu care-i turtea pălăria şi i-o prefăcea într-un colac negru, venea prin Piaţa Prinţesei, strigînd că are flori de vînzare. Micuţele şi plăpîndele lui margarete tremurau la fiecare strigăt ce-l

scotea, ca şi cînd le-ar fi speriat un căpcăun care ar umbla după copii.

Atunci amintirile din timpul verii năvăleau cu atîta putere în inima domnişoarei Tox, încît o făceau să dea din cap şi să murmure că îmbătrînise chiar înainte ca să-şi fi dat seama, ceea ce de altfel părea să fie adevărat.

Visătoare cum era, gîndurile ei rătăcitoare ajunseră pe urma domnului Dombey, poate pentru că maiorul se înapoiase acasă în locuinţa lui de peste drum şi tocmai o salutase de la fereastră. Ce altă pricină ar fi putut să aibă domnişoara Tox pentru a face legătură între domnul Dombey, zilele ei de vară şi lanţurile de păpădie? O fi el oare mai vesel acum, se întrebă domnişoara Tox. Se împăcase el oare cu hotărîrile sorţii? Oare se va mai recăsători şi dacă da, cu cine, cu ce fel de femeie, de data aceasta?

Pe cînd gîndurile o purtau astfel, o roşeaţă îi năpădi faţa — era vreme călduroasă — şi, cînd întoarse capul, fu mirată văzîndu-şi chipul gînditor în oglinda deasupra căminului. Domnişoara Tox se făcu şi mai roşie la faţă cînd văzu o trăsurică intrînd în Piaţa Prinţesei şi oprindu-se în faţa uşii ei. Se ridică, luă în grabă foarfecele şi, ajungînd în cele din urmă la plante, păru foarte ocupată cu ele, cînd intră în odaie doamna Chick.

— Ce mai face prietena mea cea mai dulce? exclamă domnişoara Tox, cu braţele întinse.

In înfăţişarea celei mai dulci prietene a domnişoarei Tox apăru puţină semeţie; ea o sărută totuşi pe domnişoara Tox şi spuse:

— Lucreţio îţi mulţumesc, sînt destul de bine. Nădăjduiesc că şi tu eşti bine. Hm!

Doamna Chick avu de luptat cu o tuse uşoară, dar ciudată şi monosilabică, un fel de abecedar al tusei, sau un fel de introducere la arta de a tuşi.

— Ai venit foarte devreme şi ce drăguţ e asta din partea ta, scumpa mea! urmă domnişoara Tox. Ai luat micul dejun?

— Mulţumesc, Lucreţio — spuse doamna Chick — l-am luat. L-am luat devreme, împreună cu fratele meu care s-a întors acasă. Pe cînd spunea aceasta, buna doamnă, curioasă să ştie ce se petrece în Piaţa Prinţesei, privea de jur împrejurul pieţei.

— Nădăjduiesc că îi e mai bine acum, draga mea, bîlbîi domnişoara Tox.

— Îi e mult mai bine, mulţumesc. Hm!

— Scumpa mea Luiză trebuie să se îngrijească de tusea asta, observă domnişoara Tox.

— N-are nici o importanţă, răspunse doamna Chick. E mai mult din pricina schimbării vremii. Trebuie să ne aşteptăm la schimbare.

— La schimbarea vremii? întrebă domnişoara Tox în naivitatea ei.

— La tot felul de schimbări, răspunse doamna Chick. Firește, trebuie să ne aşteptăm la aşa ceva. Este o lume a schimbărilor. M-ar surprinde oricine, foarte mult, Lucreţio, şi m-ar face să-mi schimb părerea despre inteligenţa lui, dacă ar încerca să tăgăduiască sau să scape din vedere ceea ce este în afară de orice îndoială. Schimbare! exclamă doamna Chick, cu tonul sever al unui filozof. Doamne-Dumnezeule, este oare ceva pe lume care să nu se schimbe? Chiar şi viermele de mătase, care sînt sigură că nu se sinchiseşte de astfel de treburi, se schimbă şi el necontenit şi ia tot felul de chipuri neaşteptate.

— Luiza mea — zise blînda domnişoară Tox — izbuteşte întotdeauna în felul ei de a ilustra cele ce spune.

— Eşti aşa de drăguţă, Lucreţio — răspunse doamna Chick, puţin cam înduioşată — că spui asta şi sînt încredinţată că o şi gîndeşti. Nădăjduiesc că nu vom avea de ce să ne schimbăm părerea una despre cealaltă, Lucreţio.

— Nu mă îndoiesc de asta, răspunse domnişoara Tox.

Doamna Chick tuşi la fel ca mai înainte şi trase linii pe covor, cu vîrful de fildeş al umbrelei. Domni-

şoara Tox, care cunoştea bine de tot pe frumoasa ei prietenă şi ştia că din pricina vreunei oboseli sau a vreunei supărări oricît de uşoare era gata să cadă într-o mînie înecată într-un potop de vorbărie, se folosi de pauză pentru a schimba vorba.

— Iartă-mă, scumpa mea Luiza — spuse domnişoara Tox — dar nu cumva am zărit, afară de trăsură, silueta domnului Chick?

— Ba da, e în trăsură — spuse domna Chick — dar lasă-l să stea acolo, te rog. Îşi are ziarul lui şi poate să şadă acuma acolo, mulţumit, cel puţin două ceasuri de aici înainte. Vezi-ţi mai departe de florile tale, Lucreţio, şi dă-mi voie să şed aci şi să mă odihnesc.

— Luiza mea ştie — spuse domnişoara Tox — că între prietene ca noi nu poate fi vorba de nici un fel de fasoane. De aceea... De aceea domnişoara Tox îşi termină fraza, nu prin cuvinte ci prin fapte. Punîndu-şi din nou mănuşile pe care le scosese şi înarmîndu-se din nou cu foarfecele, începu să taie şi să cureţe plantele cu o precizie microscopică.

— Florence s-a înapoiat şi ea acasă — spuse doamna Chick, după ce tăcuse cîteva clipe, cu capul aplecat într-o parte şi făcînd desene cu umbrela pe duşumea — şi fireşte, Florence este mult prea mare acum ca să ducă mai departe viaţa singuratică cu care a fost obişnuită. Fireşte, este prea mare! Nu poate fi nici o îndoială în această privinţă. Aş avea foarte puţin respect pentru oricine şi-ar îngădui să aibă altă părere. Chiar dacă eu însămi aş dori să fie altfel, tot n-aş putea să-mi respect dorinţa. Nu trebuie să ne lăsăm stăpîniţi de simţămintele noastre pînă într-atîta.

Domnişoara Tox fu de aceeaşi părere, fără totuşi să fi rămas lămurită cu privire la înţelesul celor spuse de doamna Chick.

— Dacă ea e o fată ciudată, spuse doamna Chick, şi dacă fratele meu Paul, după toate întîmplările astea triste şi după toate dezamăgirile grozave pe care le-a îndurat, nu se simte la largul lui în tovărăşia ei, atunci ce-i de spus? Că el trebuie să facă o sforţare.

Că el este nevoit să facă o sforțare. Am fost întotdeauna o familie vestită prin sforțările noastre. Paul este capul familiei și a rămas aproape singurul reprezentant al ei, pentru că eu — ce sînt eu? — eu nu însemn nimic.

— Prea scumpa mea prietenă, spuse domnișoara Tox în chip de mustrare.

Doamna Chick își șterse lacrimile care, pentru o clipă, îi înecară ochii și apoi urmă:

— Prin urmare, el este nevoit, mai mult ca oricînd, să facă o sforțare. Și, deși faptul că a și făcut-o este pentru mine o lovitură, deoarece de felul meu sînt o ființă slabă și neștiutoare, ceea ce firește numai o binecuvîntare nu este și adesea aș dori ca inima mea să fie o placă de marmură sau o piatră de caldarîm...

— Dulcea mea Luiză, o mustră din nou domnișoara Tox.

— Totuși, pentru mine este un triumf să știu că el și-a rămas atît de credincios lui însuși și numelui de Dombey deși, firește, știam asta de mult. Nădăjduiesc doar — spuse doamna Chick, după o pauză — să fie și ea demnă de numele lui.

Domnișoara Tox umplu, dintr-o cană cu apă, o stropitoare mică verde și, cînd, în timp ce făcea aceasta, își ridică din întîmplare ochii, fu atît de mirată de expresia ce apăruse pe fața doamnei Chick și care se ațintă asupra ei, încît puse repede stropitoarea pe masă și se așeză lîngă prietena ei.

— Scumpa mea Luiză — zise domnișoara Tox — ar fi oare pentru tine o cît de mică mulțumire dacă aș îndrăzni să-ți spun, în legătură cu aceasta, părerea că eu, ca o femeie neștiutoare ce sînt, socotesc că dulcea ta nepoată făgăduiește foarte mult, în toate privințele?

— Ce vrei să spui, Lucreție? întrebă doamna Chick, cu un aer înțepat. La care din părerile mele te referi, scumpa mea?

— Că ea are să fie demnă de numele ei, draga mea, replică domnișoara Tox.

— Dacă — spuse doamna Chick, cu o răbdare măreaţă — n-am vorbit destul de limpede, Lucreţio, vina este firește a mea. Poate că nimic nu mă silea să vorbesc în nici un fel afară doar de legătura sufletească dintre noi, care, nădăjduiesc mult, Lucreţio — nădăjduiesc cu toată încrederea — că nu va fi tulburată de nimic. Pentru că, de ce aş mai face altceva? N-am de ce, şi ar fi chiar fără rost. Dar vreau să vorbesc pe şleau, Lucreţio, şi de aceea, pentru a mă întoarce la părerea mea, te rog să crezi că nu am avut cîtuşi de puţin de gînd să vorbesc de Florence.

— Adevărat? spuse domnişoara Tox.

— Nu, spuse doamna Chick scurt şi hotărît.

— Iartă-mă, scumpa mea — reluă blînda ei prietenă — dar poate că n-am înţeles. Mi-e teamă că sînt proastă.

Doamna Chick privi de jur împrejurul camerei şi apoi peste drum, la plante, la pasăre, la stropitoare şi aproape la tot ce-i cădea sub ochi, afară de domnişoara Tox. În sfîrşit îşi îndreptă privirea spre pămînt, oprind-o în treacăt doar o clipă, asupra domnişoarei Tox şi spuse, cu sprîncenele ridicate şi privind acum către covor:

— Cînd spun, Lucreţio, ca să fie demnă de numele lui, vorbesc despre a doua soţie a fratelui meu Paul. Mi se pare că ţi-am spus, chiar dacă nu cu cuvintele pe care le folosesc acum, că el are de gînd să se recăsătorească.

Domnişoara Tox părăsi în grabă locul unde stătea şi se întoarse la plantele ei, începînd să taie frunze şi cotoare cu tot atît de puţină grijă ca un bărbier care tunde capete de oameni săraci.

— Dacă ea va preţui îndeajuns cinstea ce i se face — spuse doamna Chick cu mîndrie — o să vedem. Nădăjduiesc că o va preţui. Sîntem ţinuţi pe lumea asta să gîndim bine unul de altul şi de aceea nădăjduiesc că va fi în stare să o preţuiască. Mie personal nu mi s-a cerut sfatul. Dacă aş fi fost întrebată, nu mă îndoiesc că sfatul meu n-ar fi fost luat în seamă şi de

aceea e nesfîrşit mai bine aşa cum s-au petrecut lucrurile. Mie îmi pare mai bine că s-a întîmplat totul aşa.

Domnişoara Tox, cu capul plecat, tot vedea de plante. Doamna Chick, dînd din timp în timp şi cu putere din cap, tot vorbea ca şi cînd ar fi vrut să înfrunte pe cineva.

— Dacă fratele meu Paul s-ar fi sfătuit cu mine, ceea ce face cîteodată, sau mai bine zis obişnuia să facă din cînd în cînd, pentru că, firește, acum nu o mai face şi aceasta mă descarcă de orice răspundere — spuse cu nervozitate doamna Chick — pentru că, slavă Domnului nu sînt geloasă... Aci doamna Chick vărsă iarăşi lacrimi. Dacă fratele meu Paul ar fi venit la mine şi mi-ar fi spus: „Luizo, ce fel de calităţi m-ai sfătui să caut la o soţie?“ eu i-aş fi răspuns firește: „Paul, tu trebuie să cauţi familie, trebuie să cauţi frumuseţe, trebuie să cauţi demnitate, trebuie să cauţi relaţii!“ Acestea sînt cuvintele pe care le-aş fi întrebuinţat ca răspuns. După aceea, m-ai fi putut duce la eşafod — spuse doamna Chick ca şi cînd aşa ceva ar fi fost de aşteptat — dar eu tot aceleaşi cuvinte le-aş fi folosit. I-aş fi spus: „Paul! Tu să te căsătoreşti a doua oară fără familie? Tu să te căsătoreşti fără frumuseţe? Tu să te căsătoreşti fără demnitate? Tu să te căsătoreşti fără relaţii? Nimeni pe lume, fie chiar nebun, n-ar visa să îndrăznească măcar să nutrească un astfel de gînd nerod!“

Domnişoara Tox se opri din treaba ei şi, cu capul vîrît între plante, ascultă cu luare-aminte. Poate că îşi închipuia că în această ieşire pătimaşă şi în căldura cu care vorbise doamna Chick ar fi putut să întrezărească o nădejde pentru ea.

— Astfel aş fi vorbit eu — continuă discreta doamnă — pentru că sînt încredinţată că nu sînt o proastă. Nu mă aştept să fiu socotită ca o femeie înzestrată cu o deşteptăciune neobişnuită, deşi mi se pare că unii oameni au fost destul de ciudaţi ca să mă socotească ca atare; o femeie ca mine, de care se face atît de puţin caz, s-ar lepăda de altfel destul de curînd

de un astfel de gînd şi totuşi sînt încredinţată că nu sînt chiar o dobitoacă. Şi să mi se spună *mie* — spuse doamna Chick, cu un dispreţ de neînchipuit — că fratele meu ar putea fi în stare să se gîndească la putinţa unei căsătorii cu cineva — puţin îmi pasă cine ar fi acea femeie (în această scurtă propoziţiune ea fu mai aspră şi mai hotărîtă decît în toată cuvîntarea ei) — care să nu aibă aceste calităţi indispensabile, aceasta ar însemna să jignească adînc bunul meu simţ, tot atît ca şi cum cineva mi-ar spune că m-am născut elefant şi am fost crescută ca un elefant, ceea ce poate mi se va spune în curînd, spuse doamna Chick cu resemnare. Asta nu m-ar surprinde de loc. Mă aştept şi la asta.

In clipa de tăcere care urmă, foarfecele domnişoarei Tox mai ţăcăni slab o dată sau de două ori, dar faţa domnişoarei Tox nu putea fi văzută ; doar rochia ei de dimineaţă se mişcă. Doamna Chick privi pieziş la ea, printre plantele care-i ascundeau faţa şi continuă să spună, pe un ton de adevărată convingere, ca şi cum s-ar fi oprit asupra unui fapt ce nici nu avea nevoie să mai fie formulat.

— Aşadar, se înţelege de la sine, fratele meu a făcut ceea ce era de aşteptat de la el şi ceea ce orişicine ar fi putut să prevadă că avea să facă dacă se va recăsători. Mărturisesc că pe mine asta m-a cam surprins, deşi, în mod plăcut, pentru că, atunci cînd Paul a părăsit Londra, nici nu mi-a trecut prin gînd că el ar putea să facă vreo legătură în afara Londrei şi desigur că nici nu avea vreuna, la plecarea lui de aci. Totuşi, legătura pare să fie foarte potrivită, din toate punctele de vedere. Nu mă îndoiesc că mama este o persoană distinsă şi elegantă ; n-am nici un drept să discut planul de a trăi împreună cu ei ; asta-i treaba lui Paul, nu a mea. Cît priveşte alegerea făcută de Paul, eu nu am văzut decît portretul ei şi trebuie să spun că pare să fie într-adevăr frumoasă. Are şi un nume frumos, spuse doamna Chick, dînd din cap cu energie şi aşezîndu-se mai bine în fotoliu. După părerea mea, Edith este un nume puţin obişnuit şi, în acelaşi timp, distins.

Prin urmare, Lucreţio, n-am nici o îndoială că o să fii fericită să auzi că nunta va avea loc foarte curînd; firește, o să fii fericită — iarăşi o apăsare puternică pe ultimele cuvinte — şi sper că eşti încîntată de această schimbare în viaţa fratelui meu, care în atîtea rînduri ţi-a arătat o delicată atenţiune.

Domnişoara Tox nu răspunse prin cuvinte, ci se mulţumi să ridice stropitoarea cu o mînă tremurătoare şi să privească distrată în jur ca şi cum ar fi cercetat care anume dintre mobilele ei ar avea nevoie să fie udate. Cum tocmai în clipa acestei crize sentimentale a domnişoarei Tox se deschise uşa, ea tresări, începu să rîdă cu hohote şi căzu în braţele persoanei care intra; din fericire, tot atît de insensibilă faţă de indignarea doamnei Chick ca şi faţă de maiorul care, de la fereastra de peste drum, mînuia ager binoclul şi pe a cărui faţă se putea citi o bucurie mefistofelică.

Nu la fel se simţi negrul surghiunit, sprijinitorul înmărmurit al trupului leşinat al domnişoarei Tox. Urcînd direct, la etaj, la domnişoara Tox, pentru a-i cere politicos noutăţi despre sănătate (în executarea întocmai a poruncilor răutăcioase ale maiorului), el se nimeri să ajungă în faţa uşii tocmai în clipa potrivită ca să prindă în braţe gingaşa povară şi să primească pe ghete conţinutul micii stropitori. Amîndouă aceste împrejurări, împreună cu faptul că-şi dădea seama că e supravegheat îndeaproape de către maior — care, furios, îl ameninţase ca de obicei că are să-i rupă oasele dacă va face vreo greşeală — se înlănţuiau pentru a face din el o întruchipare jalnică de chin sufletesc şi trupesc.

Acest străin nenorocit rămase astfel cîteva clipe, strîngînd pe domnişoara Tox în braţe, cu o putere care nu se potrivea de loc cu faţa uluită, în timp ce sărmana doamnă lăsa să se scurgă încet pe el pînă şi ultimele picături de apă din mica stropitoare, ca şi cînd el ar fi fost o delicată plantă exotică — ceea ce de fapt şi era — şi care ar fi putut să înflorească în timp ce cădea pe ea această ploaie neliniştită. În sfîrşit, doamna

Chick, recîştigînd prezenţa de spirit necesară pentru a interveni, îi porunci să culce pe domnişoara Tox pe sofa şi să plece. Exilatul supunîndu-se fără întîrziere, ea se apucă să aducă iar pe domnişoara Tox în simţiri.

In purtarea doamnei Chick nu se vedea totuşi nimic din acel interes amabil care era firesc fiicelor Evei, atunci cînd sînt chemate să se ajute una pe alta. Nimic din acea francmasonerie prin care, în caz de leşin, ele sînt legate de obicei ca adevărate surori. Mai degrabă întocmai cum ar face un călău care aduce în simţire pe victimă, înainte de a o executa — cum era obiceiul să se facă în timpurile fericite de altădată, pentru care toţi oamenii adevăraţi poartă veşnic doliu — tot aşa şi doamna Chick îi dădu domnişoarei Tox să miroasă o sticluţă cu săruri, o bătu peste mîini, îi turnă apă rece pe faţă şi îi aplică toate celelalte leacuri dovedite a fi bune în astfel de împrejurări. Cînd, în sfîrşit, domnişoara Tox deschise ochii şi încetul cu încetul reveni la viaţă şi îşi recăpătă cunoştinţa, doamna Chick plecă de lîngă ea ca de lîngă un criminal şi, răsturnînd precedentul cu regele ucis al Danemarcei, o privi mai mult cu mînie decît cu durere.

— Lucreţio ! spuse doamna Chick. Nu vreau să încerc să ascund ceea ce simt. Ochii mei s-au deschis dintr-o dată. N-aş fi crezut asta, chiar dacă mi-ar fi spus-o un sfînt.

— Sînt nebună că am cedat stăbiuciumii mele, bîlbîi domnişoara Tox. O să-mi fie mai bine numaidecît.

— O să-ţi fie mai bine numaidecît, Lucreţio ! repetă doamna Chick, cu un dispreţ fără margini. Crezi tu că sînt oarbă, sau îţi închipui că am dat în mintea copiilor ? Nu, Lucreţio ! Slavă Domnului, nu !

Domnişoara Tox aruncă prietenei ei o privire rugătoare şi deznădăjduită şi-şi acoperi faţa cu batista.

— Dacă cineva mi-ar fi spus asta ieri, sau chiar numai acum o jumătate de oră — spuse doamna Chick foarte înţepată — cred că aş fi fost ispitită aproape să-l dobor la pămînt. Lucreţia Tox, ochii mei s-au deschis dintr-o dată asupra dumitale. Balanţa a căzut în

ochii mei — aci doamna Chick îşi închipui o balanţă imaginară de felul celor ce se folosesc în băcănii. Orbirea încrederii mele s-a sfîrşit, Lucreţio. Ai abuzat de ea, m-ai înşelat şi acum e cu neputinţă să mai scapi, te asigur.

— Oh! La ce vrei să faci aluzie cu atîta cruzime, draga mea? întrebă domnişoara Tox cu ochii în lacrimi.

— Lucreţio — spuse doamna Chick — întreabă-ţi propria ta inimă. Eu trebuie să te rog să nu-mi mai vorbeşti în chipul ăsta familiar pe care l-ai folosit chiar acum. Eu mai am încă puţin respect pentru mine însămi, deşi tu ai putea să crezi altfel.

— Oh! Luizo! — strigă domnişoara Tox — cum poţi să-mi vorbeşti astfel?

— Cum pot să-ţi vorbesc astfel? ripostă doamna Chick care, neavînd la îndemînă nici un argument deosebit pentru a se sprijini pe el, se bizuia mai mult pe repetarea aceloraşi cuvinte, pentru a obţine efecte zdrobitoare. Aşa! Pot foarte bine să-ţi vorbesc aşa, fireşte.

Domnişoara Tox plîngea cu hohote de-ţi făcea milă.

— Ce idee la tine — spuse doamna Chick — să te încălzeşti la căminul fratelui meu ca un şarpe şi să te furişezi prin mine în sufletul lui, ca să-i cîştigi încrederea, cu gîndul să poţi făuri în scurt timp planuri în legătură cu persoana lui şi să laşi să-ţi treacă prin cap că el ar putea să se căsătorească cu *tine!* Asta-i o idee — spuse doamna Chick cu o mîndrie usturătoare — a cărei nerozie aproape că întrece viclenia ei.

— Te rog, Luizo — o imploră domnişoara Tox — nu-mi spune lucruri atît de îngrozitoare.

— Lucruri îngrozitoare? repetă doamna Chick. Lucruri îngrozitoare! N-ai dat chiar acum dovadă, Lucreţio, că nu eşti în stare să-ţi stăpîneşti simţămintele nici chiar faţă de mine, pe care ai reuşit să mă orbeşti?

— Eu nu m-am plîns de loc, spuse domnişoara Tox, oftînd adînc. N-am spus nimic. Dacă am fost oarecum copleşită de ştirea ce mi-ai dat-o, Luizo, şi dacă mi-a trecut cîndva prin minte că domnul Dombey avea oare-

care înclinare pentru mine, nu *tu* eşti aceea care trebuie să mă osîndeşti.

— Are aerul să spună — spuse doamna Chick, adresîndu-se mobilelor din cameră cu o privire resemnată şi rugătoare — are aerul să spună — asta-i bună — că eu am încurajat-o!

— Nu vreau să-ţi fac la rîndul meu reproşuri, scumpă Luizo — spuse domnişoara Tox, oftînd din nou — şi nici nu vreau să mă plîng, dar în slujba apărării mele...

— Da — strigă doamna Chick, privind iarăşi de jur împrejur prin odaie, cu un surîs profetic — asta e ceea ce vrea să spună ea. O ştiam! Ai face mai bine s-o spui pe şleau. Spune! Fii sinceră, Lucreţia Tox — spuse doamna Chick, cu o seriozitate plină de deznădejde — orice-ar fi.

— In interesul apărării mele — bîlbîi domnişoara Tox — şi numai în interesul apărării mele împotriva grelelor cuvinte ce mi-ai spus, scumpa mea Luiză, te-aş întreba numai dacă n-ai încurajat adesea o astfel de iluzie şi, orice-am spune noi acum, nu m-ai lăsat să înţeleg că s-ar putea întîmpla într-o bună zi?

— Este o limită — spuse doamna Chick, ridicîndu-se, dar nu ca şi cînd ar fi vrut să rămînă pe loc, ci ca şi cum ar fi vrut să-şi ia zborul pînă sus la cer — dincolo de care răbdarea devine ridicolă, dacă nu vinovată. Eu pot să îndur multe, dar nu prea multe. Nu ştiu ce fatalitate apăsa asupra mea cînd am intrat astăzi în casa asta, dar aveam o presimţire, o presimţire rea — spuse doamna Chick cu un fior — că are să se întîmple ceva. Şi cît de îndreptăţită a fost această presimţire, Lucreţio, de vreme ce încrederea mea de atîţia ani este acum distrusă într-o clipă, de vreme ce ochii mei s-au deschis dintr-o dată şi a trebuit să te văd cum îţi dai arama pe faţă! Lucreţio, m-am înşelat în privinţa ta! Este mai bine pentru amîndouă ca totul să se sfîrşească între noi, aici. Îţi doresc tot binele şi ţi-l voi dori întotdeauna. Dar ca o femeie care doreşte să-şi rămînă credincioasă sie însăşi, în poziţia ei mo-

destă, oricare ar fi sau n-ar fi această poziţie, şi în calitate de soră a fratelui meu şi, în calitate de cumnată a soţiei fratelui meu, şi ca rudă prin alianţă a mamei soţiei fratelui meu şi — pot să-mi permit să adaug — şi ca o Dombey, nu pot să-ţi doresc nimic altceva decît: la revedere.

Cu aceste cuvinte, spuse cu o amabilitate tăioasă, totuşi moderată şi îndulcită de un aer de înaltă probitate morală, vorbitoarea se îndreptă spre uşă. Acolo, ea înclină rece din cap, asemenea unei năluci sau unei statui şi astfel se retrase spre trăsură, ca să caute sprijin şi mîngîiere în braţele domnului Chick, stăpînul ei.

Aceasta se potrivea doar la figurat, deoarece braţele domnului Chick erau de fapt ocupate cu ziarul pe care-l citea. Acest domn nici nu ridică ochii spre soţia lui, ci o privi doar pieziş. Nici nu-i spuse vreun cuvînt de mîngîiere. Pe scurt, rămase citind şi fredonînd crîmpeie de arii, privind doar cîteodată la ea pe furiş, fără să scoată nici un cuvînt, nici bun, nici rău, nici indiferent.

În acest timp doamna Chick se umfla în pene şi dădea din cap îmbufnată ca şi cînd ar tot fi repetat Lucreţiei Tox formula ei solemnă de adio. În sfîrşit, rosti cu voce tare:

— Oh! Cît de mult mi s-au deschis ochii astăzi!

— Cît de mult ţi s-au deschis ochii, scumpa mea! repetă domnul Chick.

— Oh, nu-mi vorbi! spuse doamna Chick. Dacă tu poţi răbda să mă vezi în halul ăsta şi să nu mă întrebi ce s-a întîmplat, mai bine taci pentru totdeauna

— Ce s-a întîmplat, scumpa mea? întrebă domnul Chick.

— Cine ar fi putut crede — spuse doamna Chick, ca şi cum ar fi vorbit singură — că ei i-a putut trece cîndva prin cap gîndul păcătos de a intra în familia noastră, căsătorindu-se cu Paul? Cine ar fi crezut că atunci cînd se juca de-a caii cu scumpul nostru copilaş care acum e în mormînt — mie nu mi-a plăcut niciodată acest lucru pe vremea aceea — ea ascundea

un astfel de plan perfid? Mă mir că nu i-a fost vreodată frică că o să i se întîmple ceva. A avut prea mare noroc că nu i s-a întîmplat nimic.

— De fapt eu am crezut, scumpa mea — spuse domnul Chick încet, după ce-şi frecă cîtva timp nasul cu ziarul — că tot timpul pînă în dimineaţa asta, tu urmăreai acelaşi ţel cu ea şi te gîndeai că ar fi destul de potrivit dacă acest ţel ar fi putut să fie dus lá bun sfîrşit.

Doamna Chick izbucni deodată în plîns şi-i spuse domnului Chick că mai bine ar călca-o în picioare decît să-i vorbească astfel.

— Dar acum am terminat cu Lucreţia Tox, spuse doamna Chick, după ce dădu timp de cîteva minute frîu liber simţămintelor ei, ceea ce îl înspăimîntă grozav pe domnul Chick. Pot îndura să pierd încrederea lui Paul în favoarea cuiva, care nădăjduiesc şi sînt chiar încredinţată că o merită, şi cu care el are tot dreptul s-o înlocuiască pe sărmana Fanny, dacă aşa îi este pe plac; pot îndura să-mi spună în felul lui rece despre o astfel de schimbare în planurile lui, fără să mă fi consultat, înainte ca totul să fi fost aranjat şi hotărît, dar nu pot să rabd să fiu înşelată, şi de aceea cu Lucreţia Tox am sfîrşit-o. E mai bine aşa — spuse doamna Chick cu cucernicie — mult mai bine aşa. Va trebui să mai treacă mult timp pînă ce să mă pot simţi bine alături de ea, după această descoperire; şi acum, cînd Paul este pe punctul de a trăi pe picior mare şi printre oameni de condiţie, nu ştiu dacă ea ar fi fost îndeajuns de prezentabilă şi nu m-ar fi compromis. Există o providenţă în orişice, care aranjează totul în bine; eu am fost tare încercată astăzi dar, la urma urmei, nu-mi pare rău.

In acest spirit creştinesc, doamna Chick îşi şterse ochii de lacrimi, îşi potrivi rochia şi rămase astfel ca o fiinţă care suferă în linişte o mare nedreptate. Domnul Chick simţind, fără îndoială, cît de neînsemnat era, folosi primul prilej pentru a coborî din trăsură

la un colț de stradă și plecă fluierînd cu capul vîrît între umeri și cu mîinile în buzunare.

In acest timp sărmana excomunicată, domnișoara Tox, care, chiar dacă ar fi fost o lingușitoare slugarnică și un taler cu două fețe, era cel puțin o ființă cinstită și statornică, care nutrise întotdeauna o prietenie credincioasă pentru acuzatoarea ei și fusese într-adevăr prinsă cu totul de devotamentul ei pentru măreția domnului Dombey, în acest timp biata excomunicată, domnișoara Tox, își udă plantele cu lacrimile ei și simți că în Piața Prințesei se lăsase iarna.

CAPITOLUL XXX

Răstimpul dinaintea căsătoriei

Casa vrăjită nu mai era în ființă. Muncitorii pătrunseseră în ea și ciocăneau, făceau larmă, tropăiau și alergau pe scări, în sus și în jos, cît era ziua de mare, ținîndu-l pe Diogene care lătra de la răsăritul pînă la asfințitul soarelui într-un neîncetat paroxism, căci era încredințat că dușmanul lui, reușind să-l învingă, jefuia acum casa, într-o sfidare triumfătoare. La început, nu fu nici o schimbare mai de seamă în felul de viață al lui Florence. Noaptea, cînd muncitorii plecau, casa era iarăși tristă și goală. Florence, ascultînd glasurile lor răsunînd ca un ecou prin vestibul și pe scări în clipa cînd plecau, își înfățișa în minte casele lor vesele și pe copiii care îi așteptau și era bucuroasă la gîndul că ei erau veseli și mulțumiți cînd se duceau acasă.

Intîmpina tăcerea serii ca pe un vechi prieten, dar înfățișarea acestei tăceri era acum alta și o privea cu mai multă prietenie. Era plină de nădejdi. Frumoasa doamnă care o liniștise și o mîngîiase, chiar în odaia în care inima îi fusese atît de greu rănită, înfățișa

pentru ea o făgăduinţă. Umbre blînde ale unor zori de viaţă luminoasă o învăluiau în amurgul zilelor şi îi erau tovarăşe binevenite. O duceau cu gîndul la ceea ce va fi viaţa pentru ea cînd va fi recîştigat, încetul cu încetul, dragostea tatălui ei, şi totul, sau cel puţin o mare parte din ce pierduse în acea tristă zi, în care dragostea mamei se stinsese, o dată cu ultima ei suflare pe obrajii copilei.

Cînd privea la copiii cu obrajii rumeni, vecinii ei, o simţire nouă şi dragă o cuprindea la gîndul că în curînd va putea să vorbească cu ei şi se vor putea cunoaşte unii pe alţii; că nu se va mai feri, ca în trecut, să se arate în faţa lor, de teamă ca nu cumva înfăţişarea ei, stînd acolo singură, în rochia ei neagră, să-i întristeze.

Nici gîndul la noua ei mamă, nici dragostea şi încrederea în ea, care umpleau inima curată a lui Florence, nu o puteau împiedica să iubească, din ce în ce mai mult, pe mama ei moartă. Nu se temea că i-ar putea opune o rivală în inima ei. Ea ştia că floarea cea nouă ia naştere din rădăcina adînc crescută şi îngrijită, de mult, cu drag. Fiecare cuvînt prietenos ce ieşise din gura frumoasei doamne răsuna în urechile lui Florence ca un ecou al glasului care amuţise şi se stinsese de mult. Cum putea dragostea unei fiinţe vii să o facă să iubească mai puţin această amintire, care cuprindea pentru ea tot ce era duioşie şi dragoste părintească.

Intr-o zi, Florence stătea citind în odaia ei şi se gîndea la frumoasa doamnă şi la vizita ce i-o făgăduise pe curînd. Ceea ce citea în carte se învîrtea tocmai în jurul unui subiect asemănător. Cînd ridică ochii de pe carte, o văzu stînd în prag.

— Mamă! strigă Florence ieşindu-i înainte voioasă. Ai venit.

— Nu încă mamă! răspunse doamna cu un zîmbet serios, în timp ce cuprinse cu braţul gîtul lui Florence.

— Dar vei fi în curînd, strigă Florence.

— Foarte curînd, Florence, foarte curînd.

Edith aplecă puţin capul şi obrazul ei atinse obrazul înfloritor al lui Florence. Apoi rămase cîteva clipe tăcută. Duioşia purtării ei o mişcă acum pe Florence, mai mult decît atunci cînd se întîlniseră întîia oară.

Doamna o duse pe Florence la un scaun şi se aşeză lîngă ea. Florence îi privi faţa, minunîndu-se de frumuseţea ei şi lăsîndu-şi bucuroasă mîna în mîna ei.

— Ai fost tot singură, Florence, de cînd am fost aici ultima oară ?

— O, da ! răspunse Florence în grabă, surîzînd.

Apoi, sub privirea deosebit de serioasă a noii ei mame, atintită cu atenţie şi cu un aer gînditor asupra feţei ei, şovăi şi lăsă ochii în jos.

— Eu, eu... sînt obişnuită să fiu singură — spuse Florence — asta nu mă supără de loc. Di şi cu mine petrecem zile întregi împreună. Ar fi putut spune tot atît de bine săptămîni şi luni întregi.

— Di e camerista dumitale, draga mea ?

— Di e cîinele meu, mamă, spuse Florence. Pe camerista mea o cheamă Suzana.

— Şi acestea sînt camerele tale, spuse Edith, privind de jur împrejur. Deunăzi nu mi-au fost arătate. Trebuie să le renovăm. Trebuie să fie cele mai frumoase din toată casa.

— Dacă mi-ar fi îngăduit să fac un schimb, mamă — răspunse Florence — e o cameră la etaj care mi-ar place mult mai mult.

— Nu e oare asta destul de sus, fetiţă scumpă ? întrebă Edith surîzînd.

— Cealaltă era camera fratelui meu — spuse Florence — şi ţin foarte mult la ea. Voiam să vorbesc cu tata despre asta, cînd am venit acasă şi am găsit lucrătorii aici, şi am văzut că se schimbă totul, dar... Florence lăsă ochii în jos de teamă ca nu cumva aceeaşi privire întîlnită mai înainte să o facă să-şi piardă iarăşi cumpătul... dar mi-a fost teamă să nu-l întristeze. Insă cum dumneata mi-ai spus că vii înapoi

curînd, mamă, şi cum eşti stăpînă pe toate aici, m-am hotărît să-mi iau îndrăzneala să te rog pe dumneata.

Edith, cu ochii ei strălucitori aţintiţi asupra lui Florence, privi la ea pînă ce, Florence ridicîndu-şi faţa, Edith, la rîndul ei, lăsă ochii la pămînt. Abia atunci îşi dădu seama Florence cît de deosebită era frumuseţea acestei femei de ceea ce bănuise ea. Şi-o închipuise mîndră şi semeaţă, dar acum înfăţişarea ei era atît de blîndă şi de cuceritoare, încît n-ar fi putut să-i inspire mai multă încredere, chiar dacă ar fi fost de aceeaşi vîrstă şi ar fi avut acelaşi caracter ca Florence.

Uneori, în pofida ei, o rezervă ciudată punea stăpînire pe ea. Părea atunci umilită şi stingherită în faţa lui Florence şi nu se simţea în apele ei. Dar Florence nu înţelegea această stare sufletească, deşi nu putea să nu o observe şi să nu se gîndească la ea. Cînd îi spusese că nu era încă mama ei şi cînd Florence o numise stăpîna a tot ce era în casă, se schimbase la faţă repede şi pe neaşteptate. Acum, însă, în timp ce ochii lui Florence erau aţintiţi la faţa ei, ea părea mai degrabă că ar vrea să se ferească şi să se ascundă de ea, decît să o iubească şi să o dezmierde, aşa cum ar fi fost potrivit din partea unei rude atît de apropiate.

Ea făgădui îndată Florencei camera cerută şi-i spuse că va da ea însăşi poruncă în această privinţă. După aceea puse cîteva întrebări în legătură cu bietul Paul şi, după ce stătură de vorbă cîtva timp, îi spuse că venise să o ia acasă la ea.

— Am venit acuma la Londra, mama mea şi cu mine — spuse Edith — şi ai să stai cu noi pînă mă voi căsători. Doresc să ne cunoaştem mai bine şi să căpătăm încredere una într-alta, Florence.

— Eşti foarte bună, scumpă mamă — spuse Florence — îţi mulţumesc mult, mult de tot.

— Dă-mi voie să-ţi spun acum, deoarece este cel mai bun prilej — urmă Edith, privind de jur împrejur ca să vadă dacă erau singure şi vorbind mai încet — că după ce voi fi măritată şi voi fi plecată în călătorie,

timp de cîteva săptămîni, aş fi mai liniştită să ştiu că locuieşti aici. Oricine te-ar pofti să stai altundeva, tu vino să locuieşti aci. E mai bine să fii singură decît... ceea ce vreau să spun este — adăugă ea, cîntărindu-şi cuvintele — că ştiu eu bine că nicăieri nu te simţi mai bine decît acasă, scumpa mea Florence.

— O să vin acasă chiar în ziua aceea, mamă.

— Aşa să faci. Mă bizui pe făgăduiala ta. Acuma, pregăteşte-te să mergi cu mine, scumpă fetiţă! Cum eşti gata, vino jos; mă găseşti acolo.

Edith se plimba singură, încet şi îngîndurată, prin casa în care atît de curînd avea să fie stăpînă. Nici nu luă însă în seamă eleganţa şi strălucirea pe care vechea casă începea să le desfăşoare. Aceeaşi nestăpînită mîndrie, acelaşi dispreţ trufaş apărînd în ochi şi pe buze, aceeaşi frumuseţe semeaţă, îmblînzită doar de conştiinţa lipsei ei de valoare ca şi a lipsei de valoare a tuturor lucrurilor ce o înconjurau, treceau acum prin saloane şi holuri, aşa cum se dezlănţuiseră şi se sfîşiaseră cîndva la umbra bătrînilor copaci.

Trandafirii înfăţişaţi pe pereţi şi pe parchete îi sfîşiau inima cu ghimpii lor ascuţiţi, fiecare petic aurit, atît de strălucitor la vedere, îi apărea ca o părticică hidă din banii cu care fusese cumpărată; oglinzile, înalte şi largi, îi arătau, în mărime naturală, chipul unei femei care păstrase încă nobleţe în suflet, dar nu mai era sinceră faţă de ea însăşi şi ajunsese prea decăzută şi pierdută pentru ca să se mai poată salva. Ea socotea că toate acestea erau mai mult sau mai puţin vădite în ochii tuturor şi că nu-i rămăsese nici un alt mijloc sau altă putere de a-şi afirma personalitatea decît mîndria ei. Cu această mîndrie, care-i chinuia inima, zi şi noapte, ea lupta împotriva sorţii, o întîmpina şi o sfida.

Era oare aceasta femeia pe care Florence, fetiţă nevinovată, numai datorită seriozităţii şi simplicităţii ei sincere putea să o înrîurească şi să o potolească în aşa măsură încît, alături de ea, Edith să se prefacă în altă fiinţă, să-şi înăbuşe furtuna patimii şi să-şi sub-

juge mîndria? Era oare aceasta femeia care stătea acum lîngă ea în trăsură, cu mîinile în ale ei şi care, în timp ce o îmbia şi o ruga să o iubească şi să aibă încredere în ea, îi strîngea frumosul cap la sînul ei, pentru a-l cuibări acolo? Era oare aceasta femeia care ar fi fost gata să-şi dea viaţa pentru ca s-o apere de nedreptăţi şi de rele?

O, Edith! Ce bine ar fi fost dacă ai fi murit de-a binelea în clipa aceea! Ar fi fost mult mai bine şi ai fi fost mult mai fericită, poate, dacă mureai, Edith, decît să trăieşti aşa mai departe.

Onorabila doamnă Skewton era frămîntată de toate cele, numai de astfel de sentimente nu. Ca multe persoane alese din toate vremurile, ea nici nu voia să audă de moarte şi se împotrivea chiar la pomenirea numelui unui astfel de josnic parvenit, pentru care toţi oamenii erau la fel.

Doamna Skewton luase în folosinţă trecătoare o casă din strada Brook, Piaţa Grosvenor, de la o rudă distinsă, una din viţa Feenix-ilor, care era plecat din oraş şi care, fără nici o împotrivire, i-o cedase, în chipul cel mai generos, pentru nuntă. Generosul proprietar îşi făcuse totuşi socoteala că se descărca astfel de orice obligaţiuni şi daruri de nuntă ce le-ar fi putut aştepta de la el doamna Skewton şi fiica ei. Cum trebuia neapărat, pentru buna reputaţie a familiei, ca toate să fie făcute cu acest prilej în condiţiile cele mai bune, doamna Skewton se folosi de serviciile unui negustor îndatoritor care locuia în cartierul Mary-le-Bone şi care dădea cu împrumut nobililor şi oamenilor onorabili tot felul de lucruri, începînd cu servicii de masă şi mergînd pînă la o armată întreagă de servitori. Apoi aduse în casa închiriată un chelar cu părul arginţiu, plătit mai scump pentru că avea înfăţişarea unui vechi fecior de casă mare, doi tineri foarte înalţi în livrele, precum şi un întreg stat-major de servitori stilaţi, ca şi personal de bucătărie selecţionat. Toate acestea făcuseră să se nască la subsol legenda că pajul Withers, eliberat dintr-o dată de nenumăratele lui cor-

vezi gospodăreşti şi scutit de a mai împinge scaunul pe roate — nepotrivit cu obiceiurile capitalei — fusese văzut de mai multe ori frecîndu-se la ochi şi ciupindu-se de braţ şi de picioare, pentru a se asigura că, într-adevăr, nu se uitase dormind în prăvălia lăptarului din Leamington şi nu devenise jucăria vreunui vis ceresc. După ce se mai aduse de la acelaşi negustor îndatoritor în casa împrumutată tot felul de vase de argint şi porţelan, precum şi diferite alte articole, între care şi un cupeu şi o pereche de cai murgi, doamna Skewton se înfundă între pernele din sofaua cea mare tot în atitudinea Cleopatrei şi începu din nou, cu ceremonia obişnuită, să primească musafiri.

— Şi cum îi merge încîntătoarei mele Florence? spuse doamna Skewton, cînd intră fiica ei cu însoţitoarea. Vino şi mă sărută, Florence, te rog, draga mea!

Cînd Florence se aplecă, sfioasă, pentru a găsi pe faţa doamnei Skewton un loc fără suliman, aceasta îi întinse urechea şi o scoase astfel din încurcături.

— Edith, scumpa mea — spuse doamna Skewton — firește, eu... aşază-te ceva mai în lumină, dulcea mea Florence, numai o clipă.

Florence se supuse, roşind.

— Tu nu-ţi aduci aminte, scumpa mea Edith — spuse mama — cum erai cînd aveai cam aceeaşi vîrstă, sau cîţiva ani mai puţin ca scumpa noastră Florence.

— Am uitat de mult, mamă.

— Pentru că, hotărît, scumpa mea — spuse doamna Skewton — cred că văd o asemănare izbitoare între ceea ce erai tu atunci şi nespus de încîntătoarea noastră tînără prietenă. Şi aceasta este o dovadă de ce anume poate face educaţia, spuse doamna Skewton cu o voce înceată care exprima părerea ei că educaţia lui Florence era foarte nedesăvîrşită.

— Ea ajută, fără îndoială, răspunse aspru Edith.

Mama îi aruncă pentru o clipă o privire tăioasă, dar simţindu-se pe un tărîm nesigur, spuse, schimbînd vorba :

— Încîntătoarea mea Florence, vino şi mă sărută încă o dată, te rog, draga mea.

Florence se supuse, firește, şi-şi apăsă din nou buzele pe urechea doamnei Skewton.

— Ai auzit şi tu, fără îndoială, draga mea — spuse doamna Skewton, luîndu-i mîna într-a ei — că tatăl tău, pe care noi toţi îl admirăm şi-l iubim la nebunie, se va căsători de azi într-o săptămînă cu prea scumpa mea Edith.

— Ştiam că o să se căsătorească în curînd — spuse Florence — dar nu ştiam cînd.

— Scumpa mea Edith — spuse mama veselă — se poate să nu-i fi spus încă lui Florence ?

— De ce să-i fi spus ? răspunse ea aşa de brusc şi de aspru, încît Florence abia putu să creadă că aude aceeaşi voce.

Apoi doamna Skewton, făcînd o nouă şi mai sigură diversiune, îi spuse lui Florence că tatăl ei are să vină să cineze cu ele şi că, fără îndoială, va fi pentru el o plăcere cu totul neaşteptată să o găsească acolo. Cum el spusese că se va îmbrăca pentru ca să ia masa de seară în oraş, fără să ştie nimic despre planurile lui Edith, înfăptuirea acestuia, după cum se aştepta doamna Skewton, va deştepta desigur la el un adevărat entuziasm. Florence se tulbură cînd auzi aceasta şi neliniştea ei deveni atît de vie, pe măsură ce ora cinei se apropia, încît, dacă i-ar fi venit în gînd ce să spună ca să fie lăsată să se întoarcă acasă, fără să amestece însă cu nimic pe tatăl ei în explicaţii, ea mai degrabă ar fi fugit acasă pe jos, cu capul gol, gîfîind şi singură, decît să întîmpine nemulţumirea lui.

Pe măsură ce timpul se apropia, Florence de-abia mai putea să respire. Nu îndrăznea să se apropie de fereastră ca nu cumva el să o vadă de pe stradă. Nu îndrăznea să se urce la etaj, ca să-şi ascundă emoţia,

de teamă ca nu cumva, în clipa cînd ieşea pe uşă, să-l întîlnească pe neaşteptate. Pe lîngă această teamă, ea simţea că, o dată dusă acolo, nu ar mai fi îndrăznit niciodată să vină înapoi, chiar dacă ar fi fost chemată jos de tatăl ei. Frămîntată de toate aceste simţăminte de frică, ea şedea pe sofaua Cleopatrei, încercînd să înţeleagă conversaţia ei seacă şi să-i răspundă, cînd dintr-o dată auzi paşii tatălui pe scară.

— Îl aud venind! strigă Florence tresărind. Vine!

Cleopatra care, cu felul ei tineresc, era întotdeauna gata să facă glume şi care, în egocentrismul ei nu se sinchisea de pricina acestei frămîntări, o împinse pe Florence în dosul canapelei şi aruncă un şal peste ea, pentru ca să facă apoi domnului Dombey o surpriză plăcută. Aceasta se petrecu atît de repede, încît nu trecu nici o clipă şi ea şi auzi, în odaie, pasul lui atît de temut.

Domnul Dombey salută pe viitoarea lui soacră şi pe logodnică. Sunetul ciudat al glasului lui făcu pe copilă să se înfioare din cap pînă în picioare.

— Scumpul meu Dombey, spuse Cleopatra, vino încoace şi spune-mi ce mai face micuţa dumitale Florence.

— Florence e foarte bine, spuse domnul Dombey înaintînd spre canapea.

— Acasă?

— Acasă, spuse domnul Dombey.

— Scumpul meu Dombey — răspunse Cleopatra, sprintenă ca o vrăjitoare — eşti sigur că nu mă înşeli? Nu ştiu ce are să-mi spună scumpa mea Edith dacă fac o astfel de declaraţie, dar, pe onoarea mea, mi-e teamă că eşti cel mai nesincer om de pe lume, domnule Dombey.

Chiar dacă ar fi fost aşa şi chiar dacă ar fi fost prins în flagrant delict cu cea mai grosolană minciună ce s-a spus vreodată sau ar fi fost descoperit cu cel mai mare fals făcut vreodată de cineva, el n-ar fi putut să fie mai încurcat decît în clipa cînd doamna Skewton dădu la o parte şalul şi Florence, palidă şi tremu-

rînd, se ridică în faţa lui ca un spectru. El nu-şi recîştigase încă prezenţa de spirit cînd Florence alergă spre el, se atîrnă cu mîinile de gîtul lui, îl sărută pe obraz şi apoi ieşi în grabă din odaie. Privi de jur împrejur ca şi cînd ar fi vrut să ceară lămuriri, dar Edith plecase după Florence.

— Acuma mărturiseşte, scumpul meu Dombey — spuse doamna Skewton, dîndu-i mîna — că niciodată în viaţa dumitale n-ai fost mai surprins şi mai mulţumit.

— N-am fost niciodată mai surprins, spuse domnul Dombey.

— Nici mai mulţumit, scumpul meu Dombey? replică doamna Skewton, ridicînd evantaiul.

— Eu... da, sînt cum nu se poate mai bucuros s-o găsesc pe Florence aici, spuse domnul Dombey. Păru o clipă să gîndească adînc şi apoi spuse pe un ton mai hotărît:

— Da, sînt într-adevăr foarte bucuros s-o găsesc pe Florence aici.

— Nu te miri cum a ajuns aici — întrebă doamna Skewton — nu?

— Poate Edith... insinuă domnul Dombey.

— Ah! Ai ghicit, şiretule! replică Cleopatra, dînd din cap. Ah! Ce om viclean! N-ar trebui să ţi se spună aceste lucruri: dumneavoastră, bărbaţii, sînteţi aşa de vanitoşi şi aşa de aplecaţi să vă folosiţi de slăbiciunile noastre; dar dumneata cunoşti sufletul meu deschis... foarte bine, imediat!

Aceste din urmă cuvinte fuseseră adresate unuia dintre tinerii feciori foarte înalţi, care anunţa că cina era servită.

— Dar Edith, scumpul meu Dombey — continuă ea în şoaptă— cînd nu poate să te aibă pe dumneata lîngă ea — şi după cum i-am spus nu se poate aştepta întotdeauna la acest lucru — vrea să aibă cel puţin lîngă ea pe cineva sau ceva care ţine de dumneata. Este cum nu se poate mai firesc! Stăpînită fiind de acest gînd, nimic n-ar fi putut-o împiedica să se ducă

astăzi cu trăsura şi s-o aducă pe draga noastră Florence. Ei bine, ce încîntător!

Deoarece ea aştepta un răspuns, domnul Dombey răspunse:

— Absolut încîntător!

— Dumnezeu să te binecuvînteze, scumpul meu Dombey, că ai atîta inimă! strigă Cleopatra, strîngîndu-i cu putere mîna. Dar încep să devin prea serioasă! Du-mă jos, ca un înger, şi hai să vedem ce au de gînd oamenii ăştia să ne dea la cină. Dumnezeu să te binecuvînteze, scumpe Dombey!

După această din urmă cuvîntare, Cleopatra sări de pe canapea cu destulă agerime şi domnul Dombey îi luă braţul şi o conduse ceremonios pe scară în jos. Unul dintre tinerii feciori foarte înalţi, închiriat, care de felul lui nu prea era respectuos faţă de orişicine, se strîmbă, făcînd să rîdă pe celălalt fecior foarte înalt, luat cu împrumut, tocmai cînd perechea intra în sufragerie.

Florence şi Edith erau acolo, şezînd una lîngă alta. Florence voi să se ridice cînd intră tatăl ei, ca să-i cedeze locul, dar Edith, fără a se feri, o opri, punîndu-i mîna pe braţ şi domnul Dombey luă loc la masa rotundă, în faţa ei.

Conversaţia fu dusă aproape în întregime de către doamna Skewton. Florence abia îndrăznea să ridice ochii, de teamă ca nu cumva să-şi trădeze urmele lacrimilor şi îndrăzni şi mai puţin să vorbească. Edith nu scoase nici un cuvînt decît atunci cînd trebuia să răspundă la vreo întrebare. E adevărat că Cleopatra lucra acum din răsputeri pentru înjghebarea rostului care era aproape desăvîrşit. Trebuia într-adevăr să fie un rost foarte îmbelşugat ca să o poată răsplăti pentru aceasta.

— Pregătirile dumitale sînt deci, în sfîrşit, aproape gata, scumpul meu Dombey, nu-i aşa? întrebă Cleopatra, la desert, după ce chelarul cu părul argintiu se retrase. Chiar şi actele!

— Da, doamnă, răspunse domnul Dombey. După

cît îmi spun avocaţii, contractul care prevede condiţiile şi aranjamentele materiale este gata şi, după cum v-am mai spus, Edith nu mai are decît să binevoiască să hotărască ziua semnării.

Edith sta ca o statuie frumoasă : tot atît de rece, de tăcută şi de nemişcată.

— Mult iubita mea — spuse Cleopatra — auzi ce spune domnul Dombey ? Ah, scumpul meu Dombey — îi şopti ea — nici nu-ţi închipui cum, pe măsură ce ziua cununiei se apropie, înfăţişarea ei distrată îmi aminteşte de zilele cînd tatăl ei, cea mai plăcută fiinţă din lume, era în situaţia dumitale !

— N-am nimic de propus. Semnarea poate să aibă loc oricînd vrei, spuse Edith, abia privind peste masă la domnul Dombey.

— Mîine ? întrebă domnul Dombey.

— Dacă vrei.

— Sau poate s-ar potrivi mai bine cu rînduielile dumitale ziua de poimîine ? întrebă domnul Dombey.

— N-am nimic de rînduit. Sînt la dispoziţia dumitale. Hotărăşte cum vrei.

— Cum n-ai nimic de rînduit, scumpa mea Edith ? o mustră mama. Cînd eşti atît de prinsă de dimineaţă pînă seara şi ai o mie şi una de întîlniri cu tot felul de negustori ?

— Întîlnirile le-ai hotărît dumneata, răspunse Edith, întorcîndu-se către ea şi încruntînd uşor din sprîncene. Înţelege-te dumneata cu domnul Dombey.

— E foarte adevărat, draga mea, şi foarte drăguţ din partea ta, spuse Cleopatra. Iubita mea Florence, haide vino şi sărută-mă încă o dată, te rog, scumpa mea.

Ce potrivire ciudată că aceste dovezi de interes pentru Florence o scoteau din încurcătură pe Cleopatra aproape din toate convorbirile la care lua parte Edith, oricît de neînsemnată ar fi fost această parte. Florence, de bună seamă, nu fusese niciodată nevoită să sărute atît de mult şi poate, fără să-şi dea seama, nu fusese niciodată în viaţa ei atît de folositoare.

Domnul Dombey era departe de a se plînge în sufletul lui de purtarea frumoasei sale logodnice. Era îndreptăţit de a privi cu simpatie mîndria şi răceala ei, îndreptăţire care poate fi găsită întotdeauna în simţăminte înrudite. Era măgulit gîndindu-se cît de mult aceste însuşiri ale lui Edith i se supuneau lui şi cum ea părea să nu aibă o altă voinţă decît a lui. Era măgulit să şi-o închipuie pe această femeie mîndră şi semeaţă făcînd onorurile casei lui şi înghe ţîndu-i musafirii, la fel ca şi el. Demnitatea casei Dombey şi Fiul va fi, fără îndoială, nu numai păstrată, dar chiar sporită în asemenea mîini.

Acestea erau gîndurile domnului Dombey cînd rămase singur la masă şi medită asupra sorţii lui trecute şi viitoare. Nu găsea nimic supărător în aerul sărăcăcios şi trist care domnea în acea cameră de culoare închisă, cu pereţii încărcaţi cu tablouri negre înfăţişînd pajuri şi cu douăzeci şi patru de scaune negre, fiecare cu aproape tot atît de multe cuie în ele şi care semănau cu tot atîtea sicrie, aşteptînd ca nişte bocitori, la marginile covorului turcesc. Doi negri rebegiţi susţineau două ramuri veştejite ale unui candelabru de pe bufet şi un miros pătrunzător de mucegai se simţea peste tot, ca şi cînd ar fi venit dintr-un sarcofag de sub bufet în care ar fi fost îngropată cenuşa a zece mii de oaspeţi. Proprietarul casei trăia mult în străinătate, deoarece aerul Angliei nu-i pria pentru un răstimp mai îndelungat unui membru al familiei Feenix. Ca urmare, camera luase încetul cu încetul o înfăţişare de doliu din ce în ce mai adînc după stăpînul plecat şi devenise la urmă atît de funerară, încît nu mai lipsea din ea decît cadavrul, pentru ca să fie de-a binelea o cameră mortuară.

Domnul Dombey, care nu avea o înfăţişare prea nepotrivită cu cadavrul, dacă nu prin atitudinea lui cel puţin prin ţinuta lui dinadins ţeapănă, privea în jos înspre adîncurile reci ale acelei mări moarte de mahon, pe care erau ancorate fructierele şi carafele, ca

şi cum gîndurile lui s-ar fi ridicat, unul cîte unul la suprafaţă şi s-ar fi cufundat apoi iarăşi în adînc. Edith era acolo în faţa lui cu fruntea şi statura maiestuoasă: lîngă ea şedea Florence cu faţa sfioasă întoarsă către el, aşa cum fusese pentru o clipă, cînd părăsise camera. Ochii lui Edith erau aţintiţi asupra ei şi mîna lui Edith era întinsă pentru a o ocroti. Îi apăru apoi domnului Dombey un chip mic, de copil, într-un fotoliu scund, privind la el mirat, cu ochi strălucitori şi faţa lui tînără îmbătrînită, luminată ca de licărirea unui foc de seară. Înaintea ochilor minţii lui, Florence apropiindu-se de acest chip, prinse toată luarea-aminte a copilului.

Cine putea şti mai bine decît el care era înţelesul acestei vedenii? Era oare Florence să fie pentru el un izvor predestinat de greutăţi şi dezamăgiri? O rivală care i se mai aşezase de-a curmezişul drumului şi tot aşa ar putea să o facă şi pe viitor? Un copil la a cărui cerinţă de a se înstrăina şi mai mult de el trebuia să răspundă tocmai acum, cînd era în pragul fericirii sale casnice? Sau era un avertisment pentru el că trebuia, în faţa noii sale familii, să menţină cel puţin aparenţa că avea grijă de sîngele din sîngele lui? Toate acestea numai el singur le ştia mai bine. Oricum! Ar fi putut rămîne nepăsător la ele, deoarece nuntaşii, altarul căsătoriei ca şi visurile lui ambiţioase, pătate ici şi colo de chipul lui Florence — mereu Florence — se înfiripau cu atîta repeziciune în mintea lui şi erau aşa de încîlcite, încît, pentru ca să scape de ele, se simţi nevoit să se ridice de pe scaun şi să se ducă la etajul de sus.

Se înnoptase de-a binelea cînd se aduseră lumînările, pentru că doamna Skewton se plîngea că-i dădeau dureri de cap. În răstimp, Florence şi doamna Skewton stăteau de vorbă (Cleopatra era foarte grijulie să o ţină lîngă ea), sau Florence cînta încet la pian, pentru a face plăcere doamnei Skewton, fără a mai pomeni de cîteva prilejuri în cursul serii, cînd afectuoasa doamnă fu nevoită să ceară din nou lui

Florence să o sărute, ceea ce se întîmpla ori de cîte ori Edith spunea ceva. Prilejuri de acestea nu fură totuşi multe, deoarece Edith sta tot timpul deoparte, lîngă fereastra deschisă, în ciuda fricii mamei ei că ar putea să răcească, şi rămase acolo pînă ce domnul Dombey îşi luă rămas bun. El fu de o bunătate senină faţă de Florence, cînd îşi luă rămas bun de la ea, şi Florence se duse la culcare într-o cameră vecină cu a lui Edith. Era atît de fericită şi atît de plină de nădejdi cînd se gîndea la eul ei din trecut, ca şi cînd ar fi fost vorba de o altă biată fetiţă părăsită de care trebuia să-i fie milă şi s-o compătimească, încît plînse cu hohote pînă ce adormi.

Săptămîna se scurgea repede. Tot felul de curse la modiste, la croitorese, la bijutieri, avocaţi, florari, cofetari, la care Florence lua parte tot timpul! Se hotărîse ca Florence să vină şi ea la nuntă. Trebuia să părăsească doliul şi să îmbrace, cu acest prilej, o rochie deosebit de frumoasă. Modelul de rochie propus de atelierul de mode — patroana era o franţuzoaică şi semăna foarte mult cu doamna Skewton — era atît de feciorelnic şi de elegant, încît doamna Skewton comandă şi pentru ea o rochie la fel. Patroana atelierului îi spuse că o să o prindă de minune şi că toată lumea o să o ia drept sora miresei.

Săptămîna se scurgea şi mai repede. Edith nu vedea de nimic şi nu se îngrijea de nimic. Bogatele ei rochii fură aduse acasă, fură încercate şi lăudate cu strigăte de admiraţie de către doamna Skewton şi de către croitorese, dar ea le dădea deoparte fără să spună nici o vorbă. Doamna Skewton întocmea zilnic planul de lucru şi îl şi executa. Cînd se duceau împreună să facă cumpărături, Edith rămînea de cele mai multe ori în trăsură. Uneori, cînd era neapărată nevoie, intra şi ea în prăvălii. Totuşi, toate treburile, de orice fel, le conducea doamna Skewton. Edith se uita la toate cu o nepăsare atît de vădită ca şi cum nici n-ar fi privit-o. Florence ar fi putut să o creadă mîndră de felul ei, dar faţă de ea Edith nu fusese nici-

odată așa. De aceea, Florence, ori de cîte ori avea prilejul să se mire, își schimba mirarea în recunoștință și reuși, pînă la urmă, să nu se mai mire.

Săptămîna se scurgea și mai repede. Aproape zburase. Sosise în fine și ultima noapte a săptămînii, noaptea din ajunul nunții. În odaia întunecoasă — trebuia să fie întunecoasă deoarece capul doamnei Skewton nu se însănătoșise încă, deși ea aștepta mereu să se însănătoșească mîine — se aflau acuma doamna Skewton, cu Edith și domnul Dombey. Edith stătea lîngă fereastra ei deschisă, privind afară în stradă. Domnul Dombey și Cleopatra stăteau de vorbă, încet, pe sofa. Era tîrziu și Florence, fiind obosită, se dusese la culcare.

— Scumpul meu Dombey — spuse Cleopatra — ai să mi-o lași mie pe Florence, mîine, după ce o să-mi răpești pe dulcea mea Edith.

Domnul Dombey spuse că o va lăsa cu plăcere.

— A o avea aici lîngă mine, în timp ce voi amîndoi sînteți la Paris și a gîndi că, la vîrsta ei, voi lua parte la formarea sufletului ei, scumpul meu Dombey — spuse Cleopatra — va fi un balsam binefăcător pentru mine, zdrobită cum voi rămîne.

Edith întoarse brusc capul. Atitudinea ei nepăsătoare făcu loc, într-o clipă, unui interes viu și fără ca ceilalți, din pricina întunericului, să observe, ea urmări îndeaproape convorbirea lor.

Domnul Dombey se arătă încîntat s-o lase pe Florence pe mîini atît de bune.

— Scumpul meu Dombey — răspunse Cleopatra — mii de mulțumiri pentru buna dumitale părere. Mi-era teamă să nu pleci cu răutate premeditată, cum spun nesuferiții de avocați — prozaicii aceia oribili — și să mă osîndești la singurătate.

— De ce îmi faci o atare nedreptate, scumpa mea doamnă? întrebă domnul Dombey.

— Pentru că încîntătoarea mea Florence îmi spune atît de hotărît că trebuie să plece acasă mîine — răs-

punse Cleopatra — şi am început să mă tem, scumpul meu Dombey, că eşti un adevărat paşă.

— Te asigur, doamna mea — spuse domnul Dombey — că nu i-am dat nici un ordin lui Florence, şi chiar dacă i-aş fi dat, nu e ordin mai presus de dorinţa dumitale.

— Scumpul meu Dombey, replică Cleopatra, eşti un adevărat curtean. Şi totuşi nu pot spune că eşti, deoarece curtenii sînt oameni fără inimă, pe cînd la dumneata toată viaţa, ca şi firea dumitale, sînt atît de frumoase, sînt stăpînite de inimă ! Şi vrei într-adevăr să pleci aşa devreme, scumpul meu Dombey ?

Era într-adevăr tîrziu şi domnul Dombey spuse că trebuia să plece.

— Este oare totul aievea, sau numai un vis ? bîlbîi Cleopatra. Pot eu să cred, scumpul meu Dombey, că mîine dimineaţă ai să mi-o răpeşti pe buna mea tovarăşă, pe scumpa mea Edith !

Domnul Dombey, care era obişnuit să ia lucrurile aşa cum i se spuneau, aminti doamnei Skewton că trebuiau să se întîlnească mai întîi la biserică.

— Durerea de a încredinţa pe copila mea, fie chiar şi dumitale, scumpul meu Dombey, este una din cele mai îngrozitoare ce se poate închipui. Această durere, împreună cu constituţia mea de felul ei delicată şi cu stupiditatea fără margini a cofetarului care a pregătit micul dejun, este prea mult pentru slabele mele puteri. Dar mîine dimineaţă îmi voi recăpăta curajul, scumpul meu Dombey. Nu fi îngrijorat şi nu te nelinişti din pricina mea. Cerul să te binecuvînteze ! Scumpa mea Edith ! strigă ea pe un ton ascuţit. Cineva pleacă, draga mamei !

Edith îşi întorsese iarăşi capul spre fereastră şi încetase de a mai urmări convorbirea lor. Se ridică de la locul ei, dar nu se apropie de el şi nu spuse nimic. Domnul Dombey, cu o politeţe mîndră, potrivită cu demnitatea lui şi cu împrejurarea dată, păşi către ea cu ghetele lui ce scîrţîiau, duse mîna ei la buze şi spuse :

— Mîine dimineaţă voi avea fericirea să solicit această mînă ca pe aceea a doamnei Dombey, şi înclinîndu-se ceremonios, ieşi.

De îndată ce uşa se închise după el, doamna Skewton sună ca să i se aducă lumînările. O dată cu lumînările sosi şi fata din casă cu tinereasca rochie care, mîine, trebuia să înşele lumea. Rochia era ca o pedeapsă, cum sînt întotdeauna astfel de rochii nepotrivite şi o făcea pe doamna Skewton mult mai bătrînă şi mult mai hîdă decît era în rochia ei unsuroasă de flanelă. Dar doamna Skewton o încercă totuşi, cu un aer de satisfacţie prefăcută, şi rise cu îngîmfare, privind la cadavericul ei chip din oglindă şi gîndindu-se că rochia va avea un efect ucigător asupra maiorului. Îngăduind apoi fetei din casă să i-o dezbrace, iar pe ea s-o pregătească în vederea culcării, Cleopatra se prăbuşi în ruine, cum se prăbuşeşte un castel de cărţi de joc.

In acest răstimp, Edith rămăsese la fereastra întunecată, privind afară pe stradă. Cînd, în sfîrşit, rămaseră singure, ea se depărtă pentru prima oară în seara aceea de la fereastră şi veni în faţa mamei. Mama căscă, dădu din cap, se burzului şi ridică ochii pentru a înfrunta chipul mîndru şi rigid al fiicei, a cărei privire arzătoare se aplecase asupra ei. Pe faţa mamei se vedea că era conştientă de vinovăţia ei şi că nu putea ascunde aceasta nici printr-o veselie silită, nici prin mînie.

— Sînt obosită moartă, spuse ea. Nu poate cineva să aibă încredere în tine, nici măcar o clipă. Eşti mai rea decît un copil. Copil! Nici un copil n-ar putea fi, nici măcar pe jumătate atît de încăpăţînat şi de neascultător.

— Ascultă, mamă — răspunse Edith, însoţind aceste cuvinte cu un dispreţ care urma să arate că nu glumeşte — trebuie să rămîi singură aici, pînă mă întorc eu.

— Trebuie să rămîn singură aici, Edith, pînă te întorci tu! repetă mama.

— Sau îți jur pe numele aceluia a cărui mărturie o voi invoca mîine cu atîta fățărnicie și în chip atît de rușinos, că voi refuza în biserică mîna acestui om. Să cad moartă pe lespezile bisericii dacă n-am să o fac.

Mama răspunse cu o privire speriată, pe care privirea ce o întîlni nu putu cîtuși de puțin să o liniștească.

— Ajunge — spuse Edith hotărîtă — că sîntem noi ceea ce sîntem. Nu vreau ca și alte fete tinere, și nevinovate să fie înjosite în halul în care ne-am înjosit noi. Nu vreau ca un suflet neîntinat să fie mînjit, stricat și pervertit, nici chiar pentru distracția unei întregi lumi de mame. Știi ce vreau să spun. Florence trebuie să se înapoieze acasă.

— Ești o tîmpită, Edith, strigă mama furioasă. Crezi tu oare că o să ai vreodată pace în casa aia, cît timp ea nu se va mărita și nu va pleca din casă?

— Întreabă-mă pe mine, sau întreabă-te pe tine însăți, dacă eu mă aștept la pace în casa aceea, spuse fiica, și răspunsul îl cunoști.

— După toate necazurile și grijile ce le-am avut, vrei să-mi spui tu, în noaptea asta, cînd ești gata să-ți dobîndești independența, datorită mie — strigă mama cu o mînie sălbatică, în timp ce capul ei paralitic tremura ca o frunză — că eu sînt coruptă și contagioasă și că nu sînt o prietenă potrivită pentru o fetișcană! Ce ești tu, mă rog? Spune ce ești?

— Întrebarea asta mi-am pus-o și eu, mie însămi — spuse Edith, cenușie la față și arătînd spre fereastră — mi-am pus-o nu numai o dată, cînd stăteam acolo pe pervazul ferestrei și vedeam trecînd pe stradă făpturi de sexul meu, în care recunoșteam o palidă asemănare cu mine însămi. Doar Dumnezeu, știe ce răspuns am putut afla. Oh, mamă, mamă, dacă cel puțin cînd eram și eu fetiță — o fetiță mai mică decît Florence — m-ai fi lăsat în voia porniriilor inimii mele, aș fi fost cu totul alta decît sînt acum!

Dîndu-și seama că orișice izbucnire de mînie ar fi fost fără folos, mama se stăpîni și începu să se văi-

cărească şi să se plîngă că a trăit prea mult, că singura ei copilă o respinge, că în vremurile astea păcătoase îndatoririle copiilor faţă de părinţi sînt uitate, că urechile au trebuit să-i audă ocări grosolane şi că era scîrbită de viaţă.

— Decît să fiu nevoită să trăiesc chinuită mereu de asemenea ieşiri — se văicări ea — mai bine găsesc vreun mijloc de a-mi pune capăt zilelor. Of! Gîndul că tu eşti fata mea, Edith, şi că poţi să-mi vorbeşti astfel!

— Intre noi, mamă — răspunse Edith cu un glas lugubru — a trecut timpul ca să ne mai învinovăţim una pe alta.

— Atunci de ce îl reînvii? scînci mama. Ştii că mă chinuieşti cum nu se poate mai rău. Ştii cît de simţitoare sînt la astfel de cuvinte aspre. Cu atît mai mult în clipe ca acestea, cînd trebuie să mă gîndesc la atîtea lucruri şi cînd, firesc, trebuie să mă îngrijesc ca să mă înfăţişez cît mai bine în ochii lumii. Mă mir de tine, Edith, că de ziua nunţii tale vrei să faci din mama ta o sperietoare!

Edith o privi încă o dată cu aceeaşi privire hotărîtă, în timp ce ea plîngea cu hohote şi-şi freca ochii. Apoi, cu aceeaşi voce înceată şi hotărîtă, pe care tot timpul cît îi vorbise nici nu o ridicase, nici nu o coborîse, îi zise:

— Am spus că Florence trebuie să se ducă acasă.

— Las-o să se ducă! strigă repezită, mîniată şi înfricoşată, mama. Cît mă priveşte, n-are decît să se ducă. Ce-i fetiţa asta pentru mine?

— Pentru mine ea este atît de mult, încît, pentru a nu o molipsi sau pentru a nu îngădui să fie molipsită nici măcar cu un grăunte din răul care este în sufletul meu, mamă, mai degrabă te-aş renega pe tine, după cum — dacă-mi dai prilej să o fac — am să renunţ la el, mîine în biserică, replică Edith. Las-o în pace! Atîta timp cît pot să mă împotrivesc, ea nu va fi infectată şi întinată de învăţătura pe care am că-

pătat-o eu. Asta nu-i o cerință prea grea în noaptea asta amară.

— Poate că nu ar fi fost așa, poate nu ar fi fost, dacă mi-ai fi cerut asta ca o fată bună și respectuoasă față de mama ei, Edith, scînci mama. Dar cuvinte ca astea, din cale-afară de tăioase...

— Ele au fost spuse o dată pentru totdeauna, încheie Edith. Mergi acum pe calea ta, mamă; bucură-te cît vrei de ceea ce ai cîștigat; cheltuiește, folosește, risipește cît mai mult și fii cît mai fericită. Scopul vieții noastre a fost atins. De acum înainte să ne trăim viața cu răbdare și în tăcere. Din clipa asta, buzele mele nu vor mai rosti nici un cuvînt asupra trecutului. Te iert pentru partea de vină ce ai în fapta ticăloasă care se săvîrșește mîine. Partea mea de vină să mi-o ierte Dumnezeu!

Fără să-i tremure nici glasul nici trupul, ea înaintă către mamă, strivind parcă sub picioare orice emoție duioasă, îi spuse noapte bună și se duse în odaia ei.

Nu se duse însă pentru ca să se odihnească, deoarece, nici atunci cînd fu singură, furtuna simțirilor nu-i ingădui să se odihnească. Se tot plimbă în lung și în lat, încoace și încolo, și iarăși în lung și în lat, de sute de ori, printre frumoasele lucruri cu care urma să se gătească a doua zi, cu părul ei negru despletit căzîndu-i pe umeri, cu ochii ei negri scînteind de o lumină plină de mînie, cu frumosul ei sîn alb care se făcuse roșu de mult ce-l lovise cu mîna ei nemiloasă și disprețuitoare, pășind în sus și în jos cu capul într-o parte ca și cînd ar fi vrut să nu vadă propria ei frumusețe și să se despartă de tovărășia ei! Așa se luptă Edith Granger în liniștea nopții, în ajunul nunții, cu sufletul ei frămîntat, fără lacrimi, fără prieteni, tăcută, mîndră și fără să se plîngă.

În sfîrșit, atinse din întîmplare ușa deschisă care dădea în camera unde dormea Florence.

Tresări, se opri, şi privi înăuntru.

La lumina unei luminări care ardea, o văzu pe Florence, în toată strălucirea nevinovăţiei ei, dormind adînc. Edith îşi ţinu răsuflarea şi se simţi atrasă către ea.

Se apropie, mai aproape, tot mai aproape. În cele din urmă se apropie atît de mult, încît, aplecîndu-se, apăsă buzele pe mîna gingaşă care atîrna afară din pat şi o duse încet pe inimă. Atingerea aceasta avu aceeaşi înrîurire ca toiagul profetului din vechime, cînd lovise stînca. Lacrimile îi ţîşniră din ochi, căzu în genunchi şi-şi puse capul îndurerat, cu părul despletit, pe pernă alături de capul lui Florence.

Aşa îşi petrecu Edith Granger noaptea din ajunul nunţii. Aşa o găsi soarele în dimineaţa nunţii ei.

CUPRINS

		Pag.
Prefață	. . . . .	5
Capitolul I.	Dombey și fiul	7
II.	In care o măsură este luată la timp pentru o conjunctură critică ce survine cîteodată în familiile cele mai bine orînduite	20
III.	In care domnul Dombey, ca om și ca tată, este văzut în fruntea departamentului afacerilor casnice	33
IV.	In care diferite alte debuturi sînt făcute pe scena acestor întîmplări . . .	47
V.	Progresele și botezul lui Paul . . .	64
VI.	O a doua pierdere suferită de Paul . .	87
VII.	Privire sumară asupra locuinței și preferințelor domnișoarei Tox	115
VIII.	Noi progrese ale lui Paul. Evoluția și caracterul lui	122
IX.	In care încep necazurile micului Marinar de Lemn	149
X.	Cuprinzînd urmarea suferințelor Marinarului de Lemn	167
XI.	Intrarea lui Paul pe o scenă nouă . .	182

Pag.

Capitolul XII. Educaţia lui Paul 202
XIII. Ştiri nautice şi lucrări de birou . . 226
XIV. Paul devine din ce în ce mai de modă veche şi pleacă acasă de sărbători . . 242
XV. Dibăcia de neînchipuit a căpitanului Cuttle şi un nou demers în folosul lui Walter Gay 274
XVI. Ce tot spuneau valurile 293
XVII. Căpitanul Cuttle face o treabă bună pentru cei doi tineri 300
XVIII. Tată şi fiică 315
XIX. Walter pleacă 339
XX. Domnul Dombey pleacă într-o călătorie 357
XXI. Feţe noi 376
XXII. O mică pildă de felul de a gospodări al domnului Carker-directorul 390
XXIII. Florence singuratică şi Aspirantul de marină misterios 417
XXIV. Ce studiază o inimă iubitoare . . . 447
XXV. Veşti ciudate de la unchiul Sol . . 463
XXVI. Umbre ale trecutului şi ale viitorului . 476
XXVII. Umbre şi mai adînci 497
XXVIII. Schimbări 520
XXIX. Doamna Chick deschide ochii 534
XXX. Răstimpul dinaintea căsătoriei 550